

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNĒN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Ngönën Pepewer	1
Matiu	2
Maak	38
Luk	58
Son	94
Ngön Yaaö Omnarö	121
Rom	157
1 Korin	174
2 Korin	190
Kalesia	202
Epesas	208
Pilipai	213
Kolosi	217
1 Tesalonaika	221
2 Tesalonaika	225
1 Timoti	227
2 Timoti	232
Taitas	236
Pailimon	238
Ipru	239
Sems	251
1 Pita	256
2 PITA	261
1 Son	264
2 Son	268
3 Son	269
Yut	270
Ēnēma Ngönte	272
Bible reading	292

Ngönën Pepewer
The New Testament in the
Weri language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long
tokples Weri long Niugini

Ngönën Pepewer
 The New Testament in the Weri language
 of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1984 by Bible League
 International

Web version
 © 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol,

yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nat-ing.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Ngönën Pepewer

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê ênëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaô epêt retêng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi tektek ngön yaauröa ngaan retêng ëa pöt Yesuu naë kë oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt ngês rëere Yesuu ngön kësang ök ëa pöt retêng ëa. Ngön pöt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaô Mëëaup pöt êwat sêpënëak retêng ëa.

Pöt epël wia.

Yesuu ëere köröörere pim wilauta ngönte
 1:1-2:23
 Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-12
 Yesu i momëën morök elmëaut 3:13-4:11
 Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:12-18:35
 Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 19:1-20:34
 Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 21:1-27:66
 Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut 28:1-20

*Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte
 (Luk 3:23-38)*

1 Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëkaanëp. Ën Tewit pi Apram pim kurmentëkaanëp.
 2 Apram pi Aisakë pepap.
 Ën Aisak pi Yakopë pepap.
 Ën Yakop pi Yutaare pim nangre nanöröa pepap.
 3 Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën piarpim ëlëp Tema.
 Ën Peres pi Esonë pepap.
 Ën Eson pi Ramë pepap.
 4 Ën Ram pi Aminatapë pepap.
 Ën Aminatap pi Nasonë pepap.
 Ën Nason pi Salmonë pepap.
 5 Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.
 Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.
 Ën Opet pi Sesi pim pepap.
 6 Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.
 Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pöt Yurainyaë öng kapirëp.
 7 Ën Solomon pi Riapoamë pepap.
 Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.
 Ën Apaisa pi Esaë pepap.
 8 Ën Esa pi Seosapatë pepap.
 Ën Seosapat pi Soramë pepap.
 Ën Soram pi Asaiaë pepap.
 9 Ën Asaia pi Sotamë pepap.
 Ën Sotam pi Easë pepap.
 Ën Eas pi Esekaiä pepap.
 10 Ën Esekaiä pi Manasaë pepap.

Ën Manasa pi Emosë pepap.

Ën Emos pi Sosaiaë pepap.

11 Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.

Akun pötak Pabilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö wii téak wak së Pabilon yangerak moulmëen pitëm inëen eim wakaima.

12 Yuta omën narö Pabilon yangerak wakaima akun pötak Sekonaia Sialtielë pepap wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë pepap.

13 Ën Serapapel pi Apaiatë pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

14 Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

15 Ën Elaiat pi Eliesaë pepap.

Ën Eliesa pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yapinte Kristo pël yema pöp wila.

17 Apramökaan yewaisem wais Tewitëk elën, omën kur pöment 14 yaë. Ën Tewitëkaan yewaisem wais Pabilon omnaröa pit wii téak wak së Pabilon yangerak moulmëa akun pötak ela pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm Pabilon yangerak wii kaatak saö pörëkaan yewaisem wais Yesuu wilaurek oröa pöröeta 14 tapël yaë.

*Yesu Kristoë wilauta ngönte
 (Luk 2:1-7)*

18 Yesu Kristo pim wilauta ngönte epët. Öng Maria Yesu pim ël pöp omp Yosep pöp koirëpënëak yaô elmëën wëa. Pël ëautak piarip yal naën om namp nerek wëen, Maria pi Ngëëngk Pulöök elmëën önga namp tekeri sa. 19 Pël ëen pim omp yaô elmëaup Yosep pi omën wotpilëp yak Maria omnaröa ëöetak ëö sêpanëak ëlëep wes momëëpënëak kön wia. 20 Yosep pi pël kön wieim ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Yosep, Tewitë körööp, ni Maria pim öngaap wë piptaan kas ëëngan. Pim önga tekeri sak wë pipop, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëenak wë. 21 Pël ëen pi yokotup wilën pöt pim yapinte Yesu pël mam. Pi tapöpök pim omnaröa ketre saunat ent ë nuulëak utpetetakaan kama niöpnaap.”

22 Omën nant peene e orö yes epot, Aköp pimtë tektek ngön yaaö omën naröen ök maan pitëm tekeri wesak ök niaö aprö ima pötök kë yaarö. 23 “Kat wieë. Koont öng tek nampök ru yak sak yokot namp wilëpnaan yaë. Pël ëen pitök yokot pöpë yapinte Emanuel pël mapnaap.” Yapin pöta

songönte epët. “Anutu tiarring wë.” ²⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Aköpë enselëpë ök mëëa pöl ëak Maria koirä. ²⁵ Pël ëautak Maria yokot pöp nawilën wëën Yosep piiring ka naurön ëa. Pël ëën yokotup wilën pim yap-
 inte Yesu pël mëëa.

2

Këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yesuun itaampënëak waisa

¹ Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek Petelem kak Yesu wila. Pël ëën ënëmak këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yerusalem kak së oröak epël pëël mëëa. ² “Runga ngolöp oröaup, Yuta omnaröa omp ak sëpna pöp e tarék wë? Ten pim tangewes këtëpë yengampiaulaan oröak wëën itenak yaya manëak yewais,” pël mëëa. ³ Pël maan omp ak Erot pöpre ën Yerusalem kakë omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. ⁴ Pël ëak omën omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröre ën Mosesë ngön kosangotë ngarangk pouröen ngön maan së pim naë rongan ëën ngön pötaan yak pitën, “Kristo pi kak tarék orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëëa. ⁵ Pël maanak pit epël mëëa. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëaut.

⁶ O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö, arim kak Yutia yangerak ka wia pötë iri naëpan.

Pöt arim naëaan omën kësang nampök oröak Israel nem omnaröa ngarangk sëpnaat.”

⁷ Pël maanak omp ak Erot pi ëlëëp këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pöröen ngön maan pim naë sëën pitën, “Tangewes akun taltak oröak wëën itena?” pöten pëël kat wia. ⁸ Pël ëën pit ök maan pi pitën epël ök mëak Petelem kakë wes momëa. “Ar së kosangngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël ëën neenta së itenak piin yaya memaan,” pël mëëa. ⁹ Pël maan pit kat wiak sëp wesak kan yesem itaangkën tang peen ngaantak pitëm këtëpë yengampiaulaan oröak wëën itena pöwes pitëm wet rëak së ruupë ka wieëaö pöta ngaarék leng ëak wëa. ¹⁰ Ënak pit tang pöwesën itenak ya kë panë sa. ¹¹ Pël ëak ka pöta kakaati së itaangkën ruupre ën pim ëlëp Maria wëa. Pël ëën pit së rar rë mowesirak yaya mëak pitëm ul keus köröokaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lolöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaut yowe mena. ¹² Pël ëak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotë ngësël sëpanëak nga mëak pepanöm maan pit sëp wesak pim naë nasën, kan munt naöök kaalak pitëm kakël kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakë kas sa

¹³ Pit kan sëën Yosep ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal ëak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakël së. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörek së wë kat wiaan ënëmak nemtok kaalak waisën pël niaanank waisënëën.” ¹⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakël röök taptakëer kan sa. ¹⁵ Pël ëak pit Isëp yangerak së wëën omën omp ak Erot pöp ënëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpë ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kë rëa. Ngön pöt epët. “Ne nem ruup Isëp yangerak wëën yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panë mën wel wia

¹⁶ Omp ak Erot këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangën kaö pan ëa. Pël ëak pim omën naröen maan pit së Petelem kakre ka kot naë wieëa pötë yokot kot narö krismaki nentepar i newasën pörö pourö mën won wesa. Pöt ëwat omnaröa tangewesi oröön itenak ök mëëa akun pöten kön weswes ëak ök maan së mën won wesa. ¹⁷ Akun pötak tektek ngön yaaö omën Seremaia pöpë ngön ëa pöt kë oröa. ¹⁸ Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlël kaö panë yaan kat wia.

Öng Resel pim ë körööröak pitëm rungaaröan yaköm ëën ing aima.

Pël yaëen omnaröak yok pangk pit wiap nemowasën ëa.

Pöt pitëm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sëp wesak kaalak sa

¹⁹ Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa. ²⁰ “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël së.” ²¹ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangerakël sa. ²² Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëën pi we pöökël së öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörek sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangerakël mësak sa. ²³ Pël ëak pit së ka naöökë yapinte Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuuk tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëën ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuun ngönte ök aima (Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuun ngönte ngës rëak epël ök maima. ² “Anutuuk

tiar wa ngaöök nimëepna akunet yok te-manöm yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sêp wesak kasêng meneë.”³ Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël äa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel epötök ket äak mëak wëa. Pël äak pol koröpöök yepat ket äaö naö ureëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima. ⁵ Yerusalem kakaanre Yutia yang poutëaanre Yotan i pouuk ka wieëa pötëaan omnarö pim naë sê rongan äa. ⁶ Pël äak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁷ Son pi itaangkën Parisiire Satusi ngönën omën narö kësang puuk i momëepënëak yesën itanak pitën epël ök mëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak äa pöt naalniipan. ⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël onë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. ⁹ Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ¹⁰ Anutu pim iner këra songöntak wia. Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

¹¹ “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët i wasëpnaap. Ne utpet epök pim ing korötepar yok pangk wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim utpetat sêp wasënëëtaan i yaaptaring yanimë. Ën puuk pöt ar Ngëengk Pulöök i ket äak nimëën esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹² Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan äak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël äak unönrë söksök pöt wa top äak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa

(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Akun pötak Yesu pi Kalili yanger sêp wesak Sonök i momëepna yak Yotan i pouukë sa. ¹⁴ Pël ëën Son pi ke mourak piin epël ök mëa. “Ni oröp morëën nook i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëer omën kaöap. Pötaan nuukëer yok pangk ne i nemëëmëep. Pël äautak ni nook i nimëëmëak waisan.” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kanggiir epël ök mëa. “Ni peene kat newiak pël ëëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk ëëpnaat.” Pël maan Son kure mak mëak i momëa.

¹⁶ Sonök Yesu i momëën pi akun tapëtakëer imeriaan oröak itaangkën kutömwer këm nga ëën Ngëengk Pulö int ekëpë ök sak pim rangk irë ngentia. ¹⁷ Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë.”

4

Setenök Yesu morök elmëa (Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Setenök Yesu morök elmëepna yak Pulöök Yesu mësak sê yang pultak omën won panëerek moulmëa. ² Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë këtre rööök akun 40 pël äak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëen elmëa. ³ Pël ëën Seten pi oröak morök elmëak epël mëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kanggiir kaip tiak epël mëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön äaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëer wëwë om wakaim öpnaap.’” ⁵ Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak sê Yerusalem ka kësang ngëengköökë ngönën tup kaöeta moröök moulmëak ⁶ epël ök mëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöronë maan ni ngarangk elniipnaat. Pël äak këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’” ⁷ Pël maan Yesu pi kaalak kanggiir epël mëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ⁸ Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak sê rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak ⁹ piin epël mëa. “Ni nemëën rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaat” mëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëa. “Seten, ni mop wiak kama sê. Pöt ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëëm.’” ¹¹ Pël maan Seten pi yok Yesu pörëk sêp wesak kan sëen ensel narö sê pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna

(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëen wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. ¹³ Pi Nasaret kak sêp wesak Kapaneam kak sê wakaima. Ka pö i kaöökë ëöök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekrak wieëau. ¹⁴ Pël ëën Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök äa pöt kë oröa. Pöt epët. ¹⁵ “Sepulanre Naptalai yang pöraarë, i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël,

Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,

¹⁶ omën narö pörek koutak wëa pörö
pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö
sëpënëak yaaö pöröa naë
ëwaö yok oröa.”

¹⁷ Akun pötak Yesu pi ngës reäk ngönën
epël ök maö ima. “Anutuuk wa ngaöök
nimëëpna akunet yok temanön yes.
Pötaanök ar lup kaip tieé.”

*Yesuuk omp 4 ëak ngön maan pim ënëm sa
(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouk yesem
itaangkën omp nanang naar, namp Saimon
pim yapin nent Pita, ën pim nangap Entru,
piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt
piarip i kaö animaurö korak was mëak mon
wa pël eim wëa. ¹⁹ Pël yeem wëen Yesu
pi piaripön ngön mëak epël mëëa. “Arip
nem ënëm waiseë. Pël ëën nook aripön
arpim i kaö animaurö yewan pi tapël om-
naröeta önëen niulëëmaan.” ²⁰ Pël maan pi-
arip teëntom panë piarpim iiröt om wiak
pim ënëm sa. ²¹ Pël ëën pi kaalak yesem
itaangkën omp nanangën munt naar, pi-
arpim pepapring i kaö wang naöökë rangk
wë iiröt ompyaö yewasën itena. Piarpim
yapintepar, namp Sems, namp Son, ën pi-
arpim pepap Sepeti. Pël ëën pi piaripön
pim ënëm sëpënëak mëëa. ²² Pël maan piarip
teëntom panë piarpim pepapre wangaö sëp
wesak Yesuu ënëm sa.

*Yesuuk ngönën ök mëak omën kësang pan
këëkë mowesa
(Luk 6:17-19)*

²³ Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötë
së omnaröen ngönën tupötë kakaati Anutuuk
ngönte rë moulak pim wa ngaöök nimëëpna
ngön ompyaö pöt ök mëak omën yauman
ke nentere nent yaaö pöröere omën koröp
lup nantë utpet ëa pörö pourö këëkë mowe-
seima. ²⁴ Pël ëën Yesu pim pël yaaö pöta
ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang
pör pangk ëa. Pël ëën omën pörek wëaurö
pöten kat wiak pitëm yauman omën pourö
pim ngësë mësak sa. Yauman omën pörö,
narö yauman ke nentere nent waurö, ën
narö këlangön ke nentere nent kat yaw-
iaurö. Ën këlangön kat yawia pörö, narö
urmerarö pitëm lupötë wëaurö, narö om
pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ën
narö kosat kël waurö. Omën yauman pi-
porö pitim naë mësak sëen këëkë
moweseima. ²⁵ Pël yaeën Kalili yanger-
akaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre
Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i
Yotanë nal komuntakëlaan omën kësang pan
pim ënëm ëa.

5

Yesu pi rosiraöök isak ngönën ök mëëa

¹ Yesu pi omën kësang panë pim ënëm sa
pöröen itenak rosir naöök së wel aiséak wëa.
Pël ëën ruurö pim naë sa. ² Pël ëën pi ngës
reäk ya rë moulak pitën epël ök mëëa.

*Omnaröa ërëpërëp ëëpnaata songönte
(Luk 6:20-23)*

³ “Omën pitëmtë lupötön kön wiin
ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa
ngaöök yemomë. Pötaanök pit ërëpërëp
ëëpnaarö.

⁴ “Omën ingre ya ilak aim wë piporö
Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötaanök pit
ërëpërëp ëëpnaarö.

⁵ “Omën ya wiapring wë piporö yang
ngolöpra omnantëen yaö sëpnaat. Pötaanök
pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁶ “Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent ëën
weë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil
pöt mangkën öpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp
ëëpnaarö.

⁷ “Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö
Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit
ërëpërëp ëëpnaarö.

⁸ “Omën lup kölam wë piporö Anutuun
itaampnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

⁹ “Omën mayaap wiaapnaataan weë yen-
genti piporöen Anutuuk pim ruurö pël map-
naat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

¹⁰ “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö
pötaan omën munt naröak utpet mowasën
këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa
ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp
ëëpnaarö.

¹¹ “Ën naröak itaangkën ar nem ënëm
yeëan ëën pöt ökre was niaöre utpet elniire
ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaö
pël yaëën pöt ërëpërëp ëëneët. ¹² Pöt naröak
tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima
pöröaan utpet ke pil elmëëmaurö. Pötaanök
pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak
kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël we-
sëë ya kë sak ërëpërëp ëën.”

*Anutuuk omnarö tomunatre ëwaöökë
ökörö*

(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Tomunat polötë olaan söp naën yaë
pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak
kaamök yaalmëaurö. Pël yaauröak tomun
pötë misëngö som sak wiaan tiar tök ëak
kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël
naëngan. Tomun som ke piltak omnant
pangk misëng newaspan. Pötaanök wa
moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat.
Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun
misëng won pöta ök sëneët.

¹⁴ “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö
kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar
yangerakë omnarö Anutuuk ënëm sëpënëak

kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö élëep wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. ¹⁵ Ën omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. ¹⁶ Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut ëëë.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

¹⁷ “Arök ne Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganok. Ne pipot wa moolamëak newaisënep. Ngön pi tapöt kë orööpënëak waisaup. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Kutö mre yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kë rapnaat. ¹⁹ Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö. ²⁰ Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu naë rë olëak wëën wa ngaöök nanimëëpan.”

*Ya sangën yaauta ngönte
(Luk 12:57-59)*

²¹ “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp ngön yaatak oröömëëp,’ pël yaan kat wi yeë. ²² Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën ëëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë orök ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’ kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap. ²³ Pötaanök ni omën nant Anutuuin kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëën utpet elmëën pi niiring ngön wieëaupök ëanéën pöt ²⁴ sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arpm ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

²⁵ “Ën omën nampök ni ngön yaatak nuulëëpënëak yaan pöt ngön yaauerek nasën wieëaar ngön pöt teëntom ë pet irak ngötre kar ëëë. Pöt puuk ni omën ngön ë pet yairaupë moresi nuulëën polisöröa moresi wes nimëën wii kaatak nuulëëpanëën.

²⁶ Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörök wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pet pan ir olëakök oröömëëp.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

²⁷ “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok.’ ²⁸ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoir. ²⁹ Ën omën nent nim it yaapköök itaampë pötak wak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ti moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëër ompyao. ³⁰ Ën nim mor yaapköëwesök kentöökë ënëm ëak utpet nent ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëër ompyao.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëëpënëak pöt öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’ ³² Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omën namp pim öng omp nga naën yaapök wes mëëpna pöt pim pël elmëëpna pötaan öngöp omp munt namp yokoirëem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëak ngaarëkël wesak angan

³³ “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omën nent ëëmëak Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omën nent pël ëëmëak pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëën këët orööp.’ ³⁴ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasëneak ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweriil wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutuu pim wëauwer pötaanök. ³⁵ Ën e yangerkëlta mëak kosang wasnganok. Yang epëreta Anutuu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëak kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöapë ka kësangö pötaanök. ³⁶ Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan koöre kölam naëpan pötaanök. ³⁷ Ar omën nent ëëneak pöt om, ‘Mak, ne pël ëëmaap,’ pöt pëën an. Ma

omèn nent naèn èenèak pöt om, 'Won, pël naëngan,' pöt pëen an. Arim omèn nantëel mëak kosang wasënèak ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat."

Omèn nampök utpet yaalniin pöt kangüir elmëëngan

(Luk 6:29-30)

³⁸ "Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. 'Omèn nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangüir pim naö utpet mowasumëep. Ën omèn nampök nim kè naö nitiin pöt kangüir pim naö motiimëep.' ³⁹ Ën nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omèn nampök ni utpet yaalniin pöt kangüir elmëënganok. Ën omèn nampök nim kerëm yaapkëetak nimöön pöt katnëeteta nimööpnaan mowasum. ⁴⁰ Ën omèn nampök nim ulpëen iriip öpënëak ngön yaatak nuulëak ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpëen rangkëëpta përe mamp. ⁴¹ Ën omèn kaö nampök kan mëntöök omèn nant wak sumëak kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum. ⁴² Ën omèn nampök ni omèn nant pi mampëak kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omèn nant yaam öpënëak yaan pöt keimön ëënganëp mamp."

Köore tokörö lup sant elmëëpa

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. 'Nim karipön lup sant elmëem. Pël ëak nim köore toköpön kaaö elmëem.' ⁴⁴ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëen köore tok yaalniaurö lup sant elmëen. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang man. ⁴⁵ Ar omèn ke pilöt ëenë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëet. Pöt puuk pim këtëpön maan omèn utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omèn wotpilre korar pouröa naë yepel. ⁴⁶ Arën lup sant yaalniaurö kangüir elmëëne pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë. ⁴⁷ Ën arimtë karuröökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omèn muntarö il wesak ompyaö ëen sa ma? Won. Omèn ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. ⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëa pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim köore toköröen ompyaö moweseim ön."

6

Omèn il ngentingenti yaaö pörö kaamök yaalmëauta ngönte

¹ "Ar arimtën ngarangk këëkë ëen. Arim ngönën yaat omnaröa ëöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö ëëpna pöl wesak mëngkanok. Pël ëenë pöt arim Pep kutömweri

wëaup kön wiin ompyaö naèn ëen ompyaö kangut naningken ëëpnaat.

² "Ni omèn il ngentingenti yaaurö omnant kaamök elmëemëak pöt kaar yaauröa ök elmëënganok ëlëep mamp. Kaar omèn pörö pit omèn muntarök itenak pitëmëen wak isak apëna yak omèn il ngentingenti yaaurö kaamök ëak omnant ngönën tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ³ Ni pöt omèn il ngentingenti yaaurö kaamök elmëemëak pöt omnant ëlëep panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkën katnëewesi ëwat nasën ëëpna pöta ök karurök nim mampëëtön ëwat nasën ëëp. ⁴ Ni omnant ëlëep mampë pöt nim Pep omèn ëlëep pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat."

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:2-4)

⁵ "Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul ëënganok. Pit omnarök itenak pitëmëen wak isak apëna yak ngönën tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, tauëe Anutuun ök mapnaaten kent yaaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ⁶ Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep ëlëep wë pöpön ök man. Pël ëenë pötak arim Pep ëlëep yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

⁷ "Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën wonöröa ök ëak ngön paspas nentere nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaaurö. ⁸ Ar pitëm ök ëënganok. Pep piin kimang nemaan wëen arim ap yewesautön ëwat yaaup. ⁹ Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

'Tenim Pep kutömweri wëaup,

nim yapinte ngëëngk wiiaap.

¹⁰ Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël ëenëak kent yaë.

¹¹ Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

¹² Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

¹³ Moröktak nuulëënganëp, pim naëaan ent ë nuulë.'

¹⁴ "Yaap, ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep kutömweri wë pöpökta arim utpet yaaütë

kangut keré nuulapnaat. ¹⁵ Ën ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut keré nemoolaan ëënë pöt arim Pepap puukta arim utpet yaauté kangut keré nanuulaan ëëpnaat."

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

¹⁶ "Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak pöt omën ngön kaar yaauröa ök koöre sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak wë pël yaëen omnarök pitën itenak wak isak apëna yak koöre sap ëak wëaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaao pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ¹⁷ Ar kaömp ngës olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim këere wot kanöt iirën. ¹⁸ Arim kaömp ngës olëak öne pöt, omnarök itenak ewat nasëpan, arim Pep ëlëëptak wë pöpökëer itaampnaan pël ëën. Pël ëënë pötak arim Pep ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat."

Omën ompyaut wieëauta ngönte
(Luk 12:33-34)

¹⁹ "Ar yangeraké omnant iwal ka ëere kumkum ë, omnarök ka pör menak këkain wë pël yaaut kësang wiak önganok. ²⁰ Anutuuk arimëen omën ompyaut kutömweri ningkën önëen omën ompyaut ëëë. Kutömweri pötökëer iwal ka ëere kumkum ë, ën omnarök ka pör menak këkain wë pël naën yaaut. ²¹ Arim omën ompyauté wia pörekel arim könötta wiaapnaat."

Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök
(Luk 11:34-36)

²² "It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. ²³ En arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapna pöt koö pöt sasa kësang panë olëaapnaat."

Tiar Anutuun yaatere monere uröma yaat
mëngkre mëngk namëngkan
(Luk 16:13)

²⁴ "Omën nampök yok pangk omën omp ak naarë inëen naën ëëpnaat. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won ëën pöt, kangiiir nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuun yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan."

Kön selap yaauta ngönte
(Luk 12:22-31)

²⁵ "Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimté wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. 'Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?

Ma iit tarëkaan öpen?' Ën koröpöönta kön selap ëak epël angan. 'Oröpötök kör koëpen?' Kaömp pöt këet won, wëwëetakëer këet. Ën ulpëenre poë koröp pöt këet won, koröpöökëer këö. ²⁶ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yaaurök arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁷ Ma arim naëaan nampök wëere kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wes ulmëëpën sa ma? Won. ²⁸ Ën ar tol ëënak ulpëenre poë koröpötëen kön selap yëë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen ya namëngkën yaë. ²⁹ Pël yaëetak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötët il nemowasën. ³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ³¹ Pötaanök ar kön selap ëak epël anganok. 'Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?' ma 'iit tarëkaan öpen?' ma 'Oröpötök kör koëpen?' pël angan. ³² Omën ngönën wonörö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirënëen iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëëngan. ³³ Ar pöt, wot réak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotplim pim önëak nia pöt önëen weë ngentieë. Pël ëënë pötak yangeraké omën pipotta koir nimpnaat. ³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëënganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëen kön wiinëet."

7

Omnaröa wëwëat wël yaauta ngönte
(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ "Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elniipanëen omnarök kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëëngan. ² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuukta tapël kaip ti nimpnaat. ³ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? 'Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.' ⁵ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök këëkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.

6 “Omèn utpet kentöröa ök pörö Anutuun ngön ngëngkët köntak mengkanok. Pël èenë pöt arim è rangiat ent èak polöröa naè olanë pöta ök yaè. Ènak pol pöröak ing samsam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat.”

*Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:9-13)*

7 “Kimang maim olëak omèn kèët önëët. Ngaöl èeim sëak kèët koirënëët. Kanwer kōrangkōrang maimën të niwiipnaat. 8 Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaurö Anutuun naëaan kèët yokoir. Kanweri kōrangkōrang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. 9 Arim naëaan runga namp kēenēen pepapōn kaōmp kimang maan kēlō kor mampēn ma? 10 Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampēn ma? Won. 11 Ar omèn utpetaröak arim rungaarö omèn ompyaut men yeè pōl arim Pep kutōmweri wē pōpōk il niwesak omèn piin kimang manë pörö omèn ompyaut kaō wesak nimpnaat.

12 “Arim omnaröak omèn ompyaut elniipenëak kent kön yawi pipël arök kangliir pitën elmëen. Ngön piptak Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt kepon erën èak wia.”

*Wëwë kosangta kanër kotur
(Luk 13:24)*

13 “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sën. Kö yesaurekë kanër kaöer, èn pōrekë kanö kaöaö. Pötaanök omèn selap ilëak yesau. 14 Èn wëwë kosangtakël yesa kan pör kotur. Kan pōök sëpenëak pöt pomp èak omèn selap won kopët nampnampök koirak yesau.”

*Tektek ngön yaaö kaar omnaröaan
ngarangk kēkē èëpa*

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 “Ar tektek ngön yaaö omèn kaaröröaan ngarangk kēkē èen. Pit arim naè wais wëen ar pitēm koröpötōn pēen itenak pitën kön wiin pol sëpsöpöröa ök èpre wiap yaurö pël wasënëët. Pël èenëetak pitēm lupötë kent toköröa ök nga panä wia. Pötaanök ar utpet niwasëpnaarö. 16 Ar pitēm omnant yaautōn itenak songōnten èwat sënëët. Pöt wëleri èer nautpan. Èn rakësäöök kasu nautpan. 17 Këra ompyaut ulöp ompyaurö yaut. Èn këra utpetat ulöp utpetarö yaut. 18 Këra ompyautök ulöp utpetarö nautpan. Èn këra utpetatök ulöp ompyaurö nautpan. 19 Èn këraat ulöp ompyaurö nautōn èëpna pöt ku tiak es marën kotōpnaat. 20 Pötaanök tektek ngön yaaö omèn kaaröröa omnant yaautōn itenak pitēm songōnten èwat sënëët.

21 “Ar epël kön wiingan. ‘Omèn neen, ‘Nem Aköp,’ pël yenëa pörö pourö Anutuun

wa ngaöök yamëautak ilapnaarö,’ pël wasngan. Nem Pep kutōmweri wëaupë kentöökë ènem yaaö pöröakëer pël èëpnaarö. 22 Ènemak akun kaöaöök omèn kësang wais neen epël neapnaat. ‘Aköp, ten nim urtak wë Anutuun ngönte ök aore omèn naröa lupötëaan urmerarö waö è momëere omèn weëre kosang it ngolöp kësang nant pet è pël eimaut.’ 23 Pël neaan ne pitën epël memaap. ‘Utpet omnaarö aè, ne arën köpël. Ar mop newiak kama seè.’”

*Ka ök yarëauta songön nenteparë ngönte
(Luk 6:47-49)*

24 “Omèn nem ngön epët kat wiak ngaarëk öpna pörö pit omèn kön ompyaö wieëaup ka weit ök rëa pöpë ökörö. 25 Pël èen kopi kësang panë pelak i nga urak kent kësang nempel möak ka pöt tööl noolaan èa. Pöt ka pöta wapöt yang weitak wesirak taè è ulmëa pötaan. 26 Èn omèn nem ngön epët kat wiak ngaarëk naön èëpna pörö pit omèn kaökaup pim kaat i kosemeri pisöök ök rëa pöpë ökörö. 27 Pël èen kopi kësang panë pelak i nga urak kent kësang nempel möak ka pöt töölak sasa utpet wes olëa.”

28 Yesu pi ngön epët ök më pet yairën omèn pim naè wa rongan èa pörö pourö pim ngön pötaan yaan panë sa. 29 Pöt pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa pötaanök.

8

*Yesuuk omèn kësë èa namp ompyaö
mowesa*

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Yesu pi rosiraöökkaan kaip tiak yengmaan omèn rongan kësang panë nempel pim ènem sa. 2 Akun pötak omèn kësë èa namp pim naè së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” 3 Pël maan Yesu mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.” Pël maan tapetakëer pim kësëat won sa. 4 Pël èen Yesuuk piin ngön epël mëëa. “Kat wi. E yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampōn pet elmë. Pël èak omnarö nim ompyaö san pöt èwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pōl kiri ar èëm.”

*Yesuuk nga omnaröa wotöök nampë
inëen ruup ompyaö mowesa*

(Luk 7:1-10)

5 Ènemak Yesu pi Kapaneam kakë sa. Pël èen Rom nga omnaröa wotöök namp së piin ngön kosang wesak epël mëëa. 6 “Aköp, nem inëen ruup pi yauman èak pim kosat kël wak këlängön kësang yaëen komun ureim kaatak wia,” pël mëëa. 7 Pël maan epël

mëea. “Ne sê ompyaô wasumaap.”⁸ Maan nga omnarôa wotôököpök ngôn kangit epël mëea. “Aköp mosêp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wê kêm pëentak aan nem inëen ruup ompyaô sêp.⁹ Pôt ne omên isaurôa ikanôök inëen yaaupök nem iri nga omnarô wê. Pötaanök nook nampôn, ‘Sê’, maan sêpnaat, nampôn, ‘Wais’, maan waisêpnaat, ên nem inëen rupôn, ‘Pël ê’, maan pël êëpnant. Pötaanök nim naê weêre kosang wieêaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaô sêpnaap.”¹⁰ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak omên pim ênêm yesa pôroen epël mëea. “Ne yaap niamaan. Israel omnarô arim naê kön wi kosang yewesa epël nent nokoirên ê yeê.¹¹ Kat wieê. Omên kêsang panê yang we naôökaan naôök, kêtêpê yengampiaulaanre sê yeilëaulaan omên pôro wais Apramre Aisakre ên Yakop pitêm naê kutômweri wel aisêak kaôm nêmpnaarô.¹² Pël êëpnaarôak Anutuuk Yuta omên narô kutômweri sê ôpnaarô pël yewesa pôro koô panêetakêl wa moolaan wê ingre ya ilak aimeê kê potôppôtöp aim ôpnaarô.”¹³ Pël mëak pi kaip tiak nga omnarôa wotôököpôn epël mëea. “Ni sê. Nim omên orôöpênêak kön wi kosang yewesan pôt nim naê orôöpnaat.” Pël yemaan akun tapêtakêr pim inëen ruup ompyaô sa.

*Yesuuk Pita pim lëlamöp ompyaô mowesa
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)*

¹⁴ Yesu pi sê Pita pim kaata kakaati ilêak itaangkên pim ông lëlamöp yauman koröp es nga kaô nent yeem ka ureêa.¹⁵ Pël êën Yesu pi pim moresi mor moôn yauman koröp es nga pôt won sêen pi wal êak kaôm ar ê mena.

*Yesuuk omên narô kêsang ompyaô mowesa
(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)*

¹⁶ Wiap kan koô olapênêak yaêen omên narôak yauman omên kêsang pan pitêm lupôtê urmerarô ilêak wêa pôro pim ngêsê wak sa. Pël êën pi urmerarôn nga mëak pitêm lupôtêaan waô ê momêak yauman yaaurô ompyaô mowesa.¹⁷ Pël êa pôtak tektek ngôn yaaô omên Aisaia pôpê ngôn epël êa pôt kê orôa. “Pi tiarim yauman won nuwesak kêtlangôn pôt kama wak sa.”

*Omên naar Yesu ênêm sêpênêak mëea
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Yesu pi itaangkên omên rongan kêsang nempel pi wa taap elmêak wêen pim rururôn i kaôökê êngk komuntakêl sêpnaan ko êëpênêak mëea.¹⁹ Pël yaêen omên ngôn kosangôtê ngarangk nampök piin epël mëea. “Rê yanuulaup, nim yasumêêtê ne ênêm elniimaap.”²⁰ Pël maan Yesuuk kangiir epël ôk mëea. “Kent tokôrô pit pitêm

ka yauraut wia. Ên intôrô pitta pitêm ka êpôt wia. Pël êaatak Omên Kêëp nem ka urôma kaat won.”²¹ Pël maan omên munt pim ênêm yaaô nampök epël mëea. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rêak sê nem pepap yang kel weerum.”²² Pël maan Yesuuk epël mëea. “Mosêpnerek ni nem ênêm wais. Omên nem ngônte ngaarêk naôn yaaô pôroak yok pangk wel pitêm karurô yang kel weerêpnaat.”

*Yesuuk kent kêsangôön maan won sa
(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Pël mëak Yesu pi wangaôök ilaan pim ruurô pitta tapêl êak piiring sa.²⁴ Pël êën kent kêsang nempel möön i kaô maat kêsang panê môak wangaôök ilaan utpet êak iri i kaôök ilapênêak yeêa. Pël yaêen Yesu pi om ka kun sak wieêa.²⁵ Pël êën Yesu naê sê it moilak epël mëea. “Aköp, tiar kô sêpenêak yeêerek ni ten kaamök elni,” pël mëea.²⁶ Pël maan Yesu pi pitên epël mëea. “Ar tol êënak kas yeê? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panê wieêan epêt.” Pël mëak pi kentôore i kaôön nga maan kentô leng êën kaô maatta won sa.²⁷ Pël êën pit yaan sak neneren epël mëea. “Elei, omên epok ke tolêl namp apen? Puuk kentre kaô maatôn nga maan pim ngônte ngaarêk yeöp.”

*Yesuuk omên naarê lupmeriarêaan urmer narô waô ê momêa
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Pit i kaôökê êngk komuntak sê Katara yangerak orôön omên urmerarôaring wêa naar Yesu naê sê koira. Omên pôaar piarip wel yangaôök wakaimên omnarô piaripôn itaangkên nga panê sak wêen kas êak piarpim naê nasên êeima.²⁹ Pël êën piaripök merêk ê olêak Yesuun epël mëea. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimêep? Akun kaôaô temanôm nasên wiaan kêtlangôn kat niwiimêak yaên ma?”³⁰ Akun pôtak pol narô kêsang kamaarek wê kaôm neim wêa.³¹ Pël êën urmerarôak kosang wesak piin epël mëea. “Ni ten waô ê nimêemêak pôt pol êngkorôa lupôtê ôngpök wês nimêem.”³² Pël maan, “Yok seê,” pël maan pit sê polôrôa lupôtê ôngpök ilêa. Pël êën pol pôro kas pöömpô sê parêaôök orôak i kaôök ilêak êm pêrêak wel wia.³³ Pël êën omên pol ngarangk yaaô pôro kas sê pitêm ka kaôaôök orôak omên urmerarôaring wakaima pôaarê naê orôa pôta ngônôt ôk mëea.³⁴ Pël êën ka kaô pöökê omên pourô Yesuun itaampô sa. Pël êak sê koirak pitêm yanger sêp wesak kaalak kaip tiak sêpênêak ke urak mëea.

9

*Yesuuk omên kosat kêl wa namp ompyaô mowesa
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöökë ëngk komuntakël sê Kapaneam kak oröa. ² Pël ëën omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.” ³ Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuuyapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.” ⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön utpet pipot yawi?” ⁵ Pöt nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkönte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën ar nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak sê,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ⁶ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë sê.” ⁷ Pël maan pi wal ëak pim kaatakë sa. ⁸ Pël ëën omën kësang pöten itenak kas ëak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa (Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu pi pörek sêp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëën itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal ëak omnant sêp wesak pim ënëm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaömp yenën takis yewaare saun omën munt narö kësang wais Yesure ten pim ruuröaring wel aisëak kaömp naut. ¹¹ Pël yaëën Parisi ngönën omnarök pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim ré yanuulaup pi tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹² Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiiur epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringörökëer rotaaröa ngësë sa yaë. ¹³ Ar pöt, sê ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten këëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëën animaurö kiri ar elnëënëëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëën ompyaö elmëënëëtenök kent yaë,’ pël wia pöten kön wiem ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Omën narök Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pël mëëa

(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Akun pötak Sonë ru narö Yesuu naë wais epël mëak pël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Ën nim ruurö pit tol ëënak kaömp ngës olëak naön yaë?” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiur epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëen karurök yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen omën narök pi wak kama ulmëën akun pötakökëer pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

¹⁶ “Omën namp poë koröp ngolöpöokaan kaö nent ilak ulpëën ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöpötak ulpëën ngaanëp wëruun ilak kaak sëpnaat. ¹⁷ Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpöt kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa

(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Yesu pi ngön pöt ök yemëën wëën ngarangk namp wais pim naë rar ré mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngolöp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sêp.” ¹⁹ Pël maan Yesu pi wal ëak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

²⁰ Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëënëpök mësël yaalmë. ²¹ Pöt, “Ne om pim ulpëënëpök mësël elmëëma pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë. ²² Pël ëën Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.” Pël maan öng pöp tapëtäkëer ompyaö yes.

²³ Yesu pi sê ngarangkëpë kaatak orök itaangkën omnarö koontupëën yak yaköm ëën pitëm yaaul nger pëep mempööre ngön kaëp ilö pël eim wëa. ²⁴ Pël ëën pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröëe, koont epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sömre ëlak ya. ²⁵ Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë

wieëa pörek ilë moresi wëen wal äaut. ²⁶ Pël èèn pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

²⁷ Yesu pi ka pö sëp wesak ten pim ruuröaring yesën omën it il tëa naar pim ènëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. “Yesu ni Tewitë äapök tenipön yaköm kön niwi.” ²⁸ Pël maan Yesu pi pim ka sëpënëak ëa pötak ilaam omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëel mëëaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pël maan piaripök kangiiir epël yema. “Aköp, mak.” ²⁹ Pël maan piaripim itöörarë mësel elmëak epël yema. “Aripim kön wi kosang yewas pötak ne ompyaö yauwas.” ³⁰ Pël maan piaripim itöörar nga ngëna. Pël èèn Yesuuk kosang panë wesak epël yema. “Omnaarëen ök manganok.” ³¹ Pël maan piarip së Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnarëen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

³² Ten kaalak ka pöt sëp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëen ngön won sak wëa namp Yesuu naë wak waisa. ³³ Pël èèn Yesuuk urmer pöp waö ë momëen omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. “Elei, tiar omën ke epël nent Israel yangerak oröön itnaangkëen äaut.” ³⁴ Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. “Urmeraröa kaöapök kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël yema.

Yesuuk omnarëen yaköm elmëa

³⁵ Yesu pi ten pim ruuröaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë moulöore Anutuuk wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut. ³⁶ Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sëpsëp ngarang wonöröa ök kön irikoring wë weëre kosang won wëen itenak pitën yaköm kön wia. ³⁷ Pël ëak pim ruurö tenën epël yenia. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël äaap ya omnaar kopët.” ³⁸ Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël èèn puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këët wa rongan ëëpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt (Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pöröen ngön niaan sëen urmerarö waö ë mëëre këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël èënëak weëre kosang ninaut. ² Ten pim ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruaar, ³ ën Pilipre Patolomiu, Tomasre

Matiu takis yewaup neere Sems Alpiasë ruupre Tatias. ⁴ Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ënëmak Yesuun kup mowipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pöröen ya ngön mëëa

(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omën 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimëen saut. “Ar omën ngönën wonöröa naë sëëre Sameria omnaröa ka kaöatë së orö pël ëënganok. ⁶ Om Israel omën pol sëpsëp ngarang won èèn repak yes pöröa ök ëa pöröa naëëkëer sën. ⁷ Pël ëak ar yesem pöt ngönën epël ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes.’ ⁸ Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasöore omën wel wiaurö wal ë moulmë, omën kësë äaurö ompyaö mowasöore urmerarö omën naröa lupötëaan waö ë momë pël elmëen. Nem weëre kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëen. ⁹ Èn monat arim kërötë waulak sënganok. ¹⁰ Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak sënganok. Ar ulpëenre ing kör muntatre sungkötatta wak sënganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. ¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak së oröak wet rëak pitëm songönöt nampön pëel mëak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaa èèn pöt piiring wë olëak sënëëtak sëp wesak sën. ¹² Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omën pörek wëauröen, ‘Anutuuk ompyaö elniip,’ pël ök man. ¹³ Pël èèn pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëëpnaat. Èn pit sant naniwasën ëëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëëpënëak mëëan pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëët. ¹⁴ Èn ka naöök ma nentak omën narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëen pöt ar pörek sëp wesak yesem pit utpet èèn Anutuuk kangiiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörek moolan. ¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanëër Sotomre Komora ka pöteparë omnarö pit utpet ëëima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Èn omën ar sant naniwasën ëëpna pörö utpet pan èèn Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte (Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Kat wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wes namëen yaautak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimëen së

önëen yeë. Pit utpet niwasëpënëak ëëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap ëën. ¹⁷ Ar omnaröen ngarang këkë ëën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. ¹⁸ Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëën ar pitre omën ngönën wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. ¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulëen tol anet ëak kön selap ëënganok. Akun pötak ngön anëët Anutuuk arim lupötë niwiipnaat. ²⁰ Pël ëën ngön anë pöt pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. ²³ Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëët. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omën Këëp ne oröömaap.

²¹ “Omën naar nanëpök nangapëën kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ruupëën kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ²² Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. ²³ Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëët. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omën Këëp ne oröömaap.

²⁴ “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëen ru nampök tapël pim ngarangkëp il newaspan. ²⁵ Runga pep kaatakëp pim pepapë mëngkre mëngkre wëen pangk ëëpnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkëpë mëngkre mëngkre wëen pangk ëëpnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, ‘Pielsepul urmeraröa kaöap,’ pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat.”

*Tiar Anutuunökëër kas ëëpa
(Luk 12:2-7)*

²⁶ “Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wii naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wii naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ²⁷ Nem arën koutak ök yëniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yëniak pipot omnaröa tektrak wë kaö wesak an. ²⁸ Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëër kas ëën. ²⁹ Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpnaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat. ³⁰ Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ëwat wë. ³¹ Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naarööpan. Puuk aanak orööpnaat.”

*Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte
(Luk 12:8-9)*

³² “Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp nookta kanggir nem Pep kutömweri wë pöpön, ‘Pi nemop,’ pël memaat. ³³ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat.”

*Yesu pi tiar kom elniipënëak waisa
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. ³⁵ Nook elmëen ruupök pepapëen kööre tok ëere korömpök ëlëpëen kööre tok ëere koröng lëlamöpök ël lëlamöpëen kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. ³⁶ Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

³⁷ “Omën namp pim ëlre pepaarëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. ³⁸ Ën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. ³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.”

*Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte
(Maak 9:41)*

⁴⁰ “Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. ⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaup ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëpë ompyaö kangit piiring öpnaap. ⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i epët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap.”

11

*Sonök Yesuu ngësëël ngön wes mëa
(Luk 7:18-35)*

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sêp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rê moulo saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëen waisa. ³ Pël ëak piaripök piin epël mëak pëël yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiir piaripön epël ök yema. “Arip së Sonön omnant arpin itaampöore kat wi yeë epotön ök man. ⁵ It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë éaurö ompyaö së, katon yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ⁶ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipöp erëpërëp ëëpnaap.”

⁷ Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ⁸ Ma ar omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omën omp aköröa ka ompyautë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup. ⁹ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. ¹⁰ Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa. ‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

¹¹ Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. ¹² Ngaan Son i yamëaup pim ngës réak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti. ¹³ Mosesre tektek ngön yaauröak Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak wë eptak kë yaarö. ¹⁴ Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëet. ¹⁵ Katringëpök ngön epët kat wiip.

¹⁶ “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaaröa ökörö. Run-gaarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

¹⁷ ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë. Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

¹⁸ Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. ¹⁹ Ën peene Omën Këëp ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël ëaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Yesuuk Kalili omnaröen pepanöm ngön mëëa

(Luk 10:13-15)

²⁰ Akun pötak Yesu pim wet réak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itenak lup kaip natiin ëa pöröen epël mëak nga yema. ²¹ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiaare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpök wa mëan tapön. ²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweril isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëet. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanëen pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön. ²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

Yesuu naë së kë sëpenaat

(Luk 10:21-22)

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutömre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ewatöröaan nim ngönëntë ëlëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. ²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuuk Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ewat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ewat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ewat sëpnaat. ²⁸ Ar Anutuuk ngönte ngaarëk önëetaan ya kaö mëneimeë këlangön kat wienim wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sënëen. ²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ewatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könöm pöt won sëen lup kengkën sak önëet. ³⁰ Omnant arim ëënëak ök niaim pöt ompyaut, könöm won pangk ëënëet.”

12

*Kë yesa akun ngëengka ngönte
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaöökë lup yesem këñëñen ulöp nant töak söngsöng ëak naut. ² Pël yaëen Parisi omnarök itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë naënëel yaë.” ³ Pël maan kanguir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëer nëmpanaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpanëak nga yaaut wa na. ⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëëngkötë ya yamëngkam kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë. ⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua epöpök tup kaöet il yewas. ⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëñëëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö elmëñëëtenök kent yaë.’ Ar ngön pöta songönte ewat wëanëen omën ketre saun wonöröen nga nemaan ëan tapön. ⁸ Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaa memaat.”

*Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën mores kël wa namp ompyaö mowesa
(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tup-tak së ilëaut. ¹⁰ Pël ëen omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëen pitök Yesuun morök elmëk ngön yaatak ulmëëpënëak epël pëel yema. “Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak ompyaö wasëpen ma won?” ¹¹ Pël maan epël mëëaut. “Arim naëaan namp pim pol sëpsëp namp kë yesa akun ngëëngk nentak yang öngöpök ilëaan sëp wasëpën ma? Pël naëpan, öpnaat. ¹² Sëpsëp pöp omën pasip. Ën omnarö tiar këerö. Pötaanök kë yesa akun ngëëngktak yok pangk ompyaö wasëpenaat.” ¹³ Pël mëak pi omën pim mores kël wa pöpön epël yema. “Nim mores el më.” Pël maan pim mores el mëen kaalak muntasi ök ompyaö yes. ¹⁴ Pël yaëen Parisi omnarö ka tomök së wa top ëak pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Yesu pi Anutuu inëñëp

¹⁵ Yesu pi pitëm ngönte ewat wëak pörekaan yesën omën selap pim ënëm waisa. Pël ëen pi yauman omën pourö ompyaö mowesak ¹⁶ pitën omën muntaröen piin ök mepanëak

nga yema. ¹⁷ Pël yaëen tektek ngön yaaö Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröaut.

¹⁸ “Epop nem inëen ruup, nem yaö mëëaup. Ne piin kent pan ëak ya kë yes. Nem Pulö pim naë wes mëen pim rangk wë weere kosang mangkën nem ngön wotpilte omën ngönën wonöröen ök mapnaat.

¹⁹ Pi omnaröaring ngön nga elöore ngön ëak aö, omnarö pim ngönte ka tomök kat wi pël naëpan.

²⁰ Omën kalaö pötöp möautë ök këlangön kat yawiaurö pi utpet nemowaspan, kaamök elmëen ompyaö sëpnaat.

Ën omën es wëlëngö riipënëak yaë pöl wiap panë yaauröeta puuk elmëen wel nawiipan, kaamök elmëen wë sak öpnaat.

Pi kosang ngentiak ya mëngkën Anutuu wotpil yaautak omën muntat il wasëpnaat.

²¹ Pël ëen omën ngönën wonörök piin kön wi kosang wesak kor öpnaat.”

*Omën narök Yesuun Pielsepulök kaamök yaalmë pël mëëa
(Maak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)*

²² Wë ënëmak omën narö omën urmer nampök elmëen it il tëere ngön won së pël ëa namp Yesu naë wak waisa. Pël ëen ompyaö mowasën omën pöp ngön aöre it nga së pël ëaut. ²³ Pël ëen omnarö pöten itenak yaan sak epël ya. “Lei, epop Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?” ²⁴ Pël yaan Parisi omnarö pöten kat wiak epël yema. “Kaar angan. Omën epop urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen waö ë yamë.” ²⁵ Pël yemaan pi pitëm lupötë itenak yema. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak wë weere kosangring naön ëëpnaat. Ën omën ka naöök wëaurö ma ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen omën won wiaapnaat. ²⁶ Tapël Seten pimtök ne kaamök elnëen pim urmerarö waö ë yemomëanëen pimtök pimënt mëngkën pim weere kosangöt won san tapön. ²⁷ Ar neen, ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtök arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁸ Ne pöt, Anutuu Pulöök kaamök elnëen urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö.

²⁹ “Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak pim omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

³⁰ “Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sépsépörö wa top naën yaë pipop pi sépsépörö rep yamë. ³¹ Pötaanök ne ök niamaan. Omën utpet ke nentere nent éak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent é nemoolan. ³² Ën namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere éñëm poutë ent é nemoolan.”

Këra ompyaäre utpet pötë ngönte
(Luk 6:43-45)

³³ “Këra ompyaumentëk ulöp ompyauro ütöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö ütöpnaat. Këra ëlmenti songönte ulöpöröak war yewas. ³⁴ Kamalöröa morök yaë pöl ar yaaurö. Utpet yaauröak tol éak ngön ompyaut an? Pël naëngan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö éak wë pöt këmtak war yewas. ³⁵ Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

³⁶ “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiiir ëëpna akunetak Anutuuk omnaröa ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. ³⁷ Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaaut tekeri wasën pöt sêp niwasëpnaat.”

Omën narö Yesu retëng weëre kosangring nent éën itaampënëak mëëa.
(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omën naröak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songötë éwat sënaan, ni retëng weëre kosang nent é. Pël éën itaampunaan.” ³⁹ Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet éak Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëët. ⁴⁰ Ngaan Sona pi i kaö imën kaöapë yaatak këtre röök nentepar nent wakaima pöl Omën Këep ne këtre röök nentepar nent yangera öngpök ömaap. ⁴¹ Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal éak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël éaap omën peene

wë epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ⁴² Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal éak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim éwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël éaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Urmerap omën namp sêp wesak sê rëak kaalak waisauta ngönte
(Luk 11:24-26)

⁴³ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökaan oröak sê kosangöök wë urre korumön ap wesak ⁴⁴ epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak sê itaangkën ka tapët koore katëp éak é rangi ulmëen kos wieëa. ⁴⁵ Pël éën pi kaalak sê urmer muntarö 7 éak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëëro koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël éën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök éñëm sasa pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak öñëëro.”

Yesu pim ëlre nangaröa ngönte
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim ëlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema. ⁴⁷ Pël éën omën nampök piin epël yema. “Nim ëlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.” ⁴⁸ Pël maan piin kangiiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?” ⁴⁹ Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song éak kaalak epël yema. “Nem ëlre nang pörö eporö. ⁵⁰ Omën nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

13

Omnant öp olëauta watepang ngönte
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö éöök sê wel aisëaan ² omën kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa. ³ Pël éaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omën namp pim yaak sê omnant öpöt olëa. ⁴ Pël éën nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël éën yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël éën këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël éën nönöt oröak ngep éën sësë éa. ⁸ Ën

nantökëer yang kolaptak olëa. Pël èen pötökëër aprak kè kësang pan uta. Kengk nemorëet 100, nemorëet 60, nemorëet 30 pël uta. ⁹ Katringëpök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pi watepang ngöntaan mëëa
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Pël yemaan ten pim ruurö Yesu naë sê piin epël mëëaut. “Ni tol èënak pitën watepang ngön yemaan?” ¹¹ Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet yaalni. Èn muntarö puuk pël naalmëen yaë. ¹² Omën namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Èn namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp èen elek öpnaap. ¹³ Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këëkë itna naskolön yaurö. Katëëpök kat wieëak këëkë kön nawiin yaurö. ¹⁴ Tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kè yaarö. Pöt epël.

‘Ar ngön pëen kat wiinëëtak songönte ëwat nasëngan.

Pël ëak ar itaampunëëtak yok pangk omnantön itnaangkan.

¹⁵ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mësëaurö.

Pit pël naën ëanëën itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Èn pit pël naën ëanëën nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

¹⁶ “Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön itaampööre katëëpök ngön ompyaut kat wi pël yeë pötön ërëpërëp èënëët. ¹⁷ Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omën wotpilörö kësang omën epotön iteempënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

Omnant öp olëauta watepang ngön pöta songönte

(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “Peene omnant öpöt olëauta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë. ¹⁹ Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuu pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp yaë. ²⁰ Èn omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. ²¹ Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëër wil këlok ëëpnaat.

²² Èn omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuu ngönte mos ëëpnaat.

²³ Èn omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak këëkë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kè ompyaut orööpnaat. Narö kè 100, narö kè 60, narö kè 30 pël orööpnaat.”

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

²⁴ Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan. ²⁵ Pël èen röök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa. ²⁶ Pël èen omën ompyaut oröak këët utöpënëak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa. ²⁷ Pël èen omp pöpë inëen ruurö pim naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntaupp. Nön utpetat tol ëak oröa?’ ²⁸ Pël maan epël mëëa. ‘Kööre tok nampök ëa.’ Pël maan pim inëen ruuröak, ‘Ten sê nön utpetat ti moolan ma?’ pël mëëa. ²⁹ Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. ‘Won. Ar nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok. ³⁰ Pout irikor ëak öp. Pël èen omnant köp sëen öpenaatak nem omën këët öpnaaröen epël memaat. Wet rëak nön utpetat tiak ut arak uswesi moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan ëak nem kaatak wiim.’ ”

Këra lëlëp kotupre yis pöteparë watepang ngönte

(Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

³¹ Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta. ³² Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëëtak oröakökëër pöpök këra muntat il yewas. Pël ëak kësang sak wëen intörö wais morötë ngentiaak ka ëp yawi.”

³³ Pël mëak watepang ngön munt nent epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring irikor èen pötak ekek yes pötak ök ëëmaan.”

³⁴ Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema. ³⁵ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kè yaarö.

“Ne watepang ngön ök memaap.

Omnant ngaanëër Anutuuk kutömre yang ket ëa akun pötakaan wais peene e wë

eptak ëlëëp wiakaima pöt nook tekeri wasumaap.”

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

³⁶ Yesu omnarö sëp wesak së kaata kakaati yeila. Pël ëën ten pim ruurö naë së epël mëëaut. “Ya lupöök nön utpetat oröautakël nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia.” ³⁷ Pël maan kangiiir epël yenia. “Omën öp ompyaut ngënta pöp Omën Këëp ne epop. ³⁸ Ya pöwer pöt yang epër. Ën omnant öp ompyaö pöt omën Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën nön utpetat omën Setenë ënëm yaëën pim ngarangk yaalmë pörö. ³⁹ Kööre tok öp utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaö wa pöt akun kaöaö. Ën omën wa wia pörö enselörö. ⁴⁰ Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaöaöök orööpnaat. ⁴¹ Akun pötak Omën Këëp nook nem enselörö wes mëën nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sëpënëak yaalmëa pörö kama wak ⁴² es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö. ⁴³ Pël ëën akun pötak omën ompyaö saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëën këtëpë yema pöl ëwa elmëëpnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Omën nampök uröm ompyaut yanggerak ëlëëp wieëaut koirauta watepang ngönte

⁴⁴ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëer yangerak ëlëëp wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp koirak muntarö koirpanëën kaalak ëlëëp wia. Pël ëäk teëntom ërëpsawiarang së pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

⁴⁵ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëël ök ëëmaan. ⁴⁶ Pi songre sar ompyaö panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak së songre sar ompyaö pöt sum ëa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

⁴⁷ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëëp i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan. ⁴⁸ Iir pöëëp imënorö peö ëën omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëäk wël ëäk ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa. ⁴⁹ Pöta ök akun kaöaöök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö ompyauröa naëaan wël ëäk kama wak ⁵⁰ es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngölöpöt wieëauta watepang ngönte

⁵¹ Pël niak tenën epël pëël yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pël niaan ten, “Mak,” pël mëëaut. ⁵² Pël maan tenën epël niiaut. “Pöt ompyaö. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönënte këëkë ewat saup pi ka pepapë ököp. Ka pepöp pi uröm ompyaö ngaanre ngölöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaö ngaanre ngölöp poutepar ewat wëaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre këëpöt elmëa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut. ⁵⁴ Pël ëäk Nasaret pim ka songöntak oröak ngönën tup-tak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. “Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ewat ompyaö epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk? ⁵⁵ Tiar piin ewat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. ⁵⁶ Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?” ⁵⁷ Pël mëak pit piin kaaöre këëpöt yaalmëën Yesuuk epël yema. “Tektek ngön yaaö namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëën piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵⁸ Kak pörëkörö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia. ² Pël ëäk pim ya omnaröen epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ³⁻⁴ Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. “Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë.” Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen wiaan pitök Sonë ingre morötë wii téak waa kaatak moulmëa. ⁵ Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnaröak piin, “Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa. ⁶ Pël ëën ënëmak Erotë oröa akunet temanöm sëën këere imën nëmpënëak omën kaöarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia. ⁷ Pël ëäk pi koont pöpön epël mëëa. “Ne Anutuu

ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omèn nenten kimang neamë pöt nimpaat.”⁸ Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëëa. “Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëën ne pi wel wia pöt ëwat sumaan.”⁹ Pël maan omèn omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël ëaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesataan pim kimang ngönten kat wiak¹⁰ pim ya omèn naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak¹¹ söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mena.¹² Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël ëak wais Yesuun ök yema.

*Yesu pi omèn 5000 pörö kaömp mena
(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)*

¹³ Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaöök ilëak i kaöök yang omèn wonrekël saut. Pël yaëen omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa.¹⁴ Pël ëën wangaöökkaan oröak së itaangkën omèn kësang pan wëen itenak yaköm ëën pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

¹⁵ Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. “Omèn wonrek wëen wiap kanëën yes. Pötaanök omnarö wes mëën kaatë së kaömp sum ëëp.”¹⁶ Pël maan Yesuuk epël niaut. “Pit tol ëën sëpën? Arök kaömp menëë.”¹⁷ Pël niaan epël mëëaut. “Ten tarëkaan mampun? Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia.”¹⁸ Maan epël niaut. “Nem naë wak waisëë.”¹⁹ Pël niak omnaröen maan nönö mö mëak wel aisëaan kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil itenëë Anutuun yowe mëak kaömpöt pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut.²⁰ Pël ëën omèn pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 12 pötë waulön peö yaë.²¹ Omèn kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

*Yesu pi i kaöökë roro sa
(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)*

²² Kaömp na pet irën Yesuuk ten pim ruuröen epël niak këk niaut. “Ar wangaöök ilëak i kaöökë ëngk komuntakël sëë. Pël yaëen ne omnarö wes mëëmaan.” Pël niaan saut.²³ Pël ëën pi omnarö wes mëën yesën Anutuun ök mapëneäk rosiraöök isa. Pël ëën koö olaan pimënt pörek wëen²⁴ wangaö i kaöökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaöök yamö.²⁵ Pël ëën ëlpam wal ëëpëneäk yaëen Yesu i kaöökë roro tenim ngësë yewais.²⁶ Pël yaëen itenak ten kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merék ëaut.²⁷ Pël ëën pi tapëtakëër

tenën epël niaut. “Arim lupöt weë sëp. Nemtok yewaiserek kas ëëngan.”

²⁸ Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. “Aköp, nimtok yaëen pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum.”²⁹ Pël maan, “Wais,” maan Pita wangaöökkaan oröak kaöökë roro Yesuun ngësël yes.³⁰ Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, “Aköp, kaamök elnë,” pël mëëaut.³¹ Maan Yesuuk tapëtakëër el mëak moresi weë epël yema. “Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?”³² Pël mëak piarip wais wangaöök ilaan kentö leng yaë.³³ Pël ëën wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. “Yaap pan, ni Anutuun Ruup.”

*Yesu pi yauman omèn kësang Kenesaret
yangerak ompyaö mowesa
(Maak 6:53-56)*

³⁴ Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak oröaut.³⁵ Pël ëën omèn pörek wëaurö Yesuun itenak ëwat sak ngön maan yauman omèn yang pörek wëaurö pim naë wak waisa.³⁶ Pël ëën pit pim ulpëen kautak pëën mësel ëak ompyaö sëpëneäk këk yema. Pël maan omèn pël ëa pörö ompyaö saut.

15

*Anutuu ngön kosangötök ëaröaat il yewas
(Maak 7:1-13)*

¹ Parisi ngönën omèn naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuun naë wais epël yema.² “Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wiewëaul kaömp nëmpëneäk mor i nairën yaë.”³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak?”⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Èn nenteta epël. ‘Omèn namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omèn nenten ap yewasën omèn pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omèn epët Anutuun yaö ëaup,” pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëen pöt pangk yaë.’⁶ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yëë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak.⁷ Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omèn Aisaia pim ngaanëër arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

⁸ ‘Omèn eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁹ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangknên mos ë yaë.”

Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte (Maak 7:14-23)

¹⁰ Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹¹ Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.” ¹² Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ëwat wëen ma?” ¹³ Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moollapnaat. ¹⁴ Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan saarëak parë orööpnaat.” ¹⁵ Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.” ¹⁶ Maan Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëan ma? ¹⁷ Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma? ¹⁸ Ën këmtakaan yaarö pipotökëër lupmeriaan yaarö. Pipotök lupmer utpet yewas. ¹⁹ Omën lupmeriaan utpet epot yaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar, neneren utpet wesak yaaö, ²⁰ pipot lupmeriaan orök lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer utpet newaspan.”

Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa (Maak 7:24-30)

²¹ Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Taiaare Saiton ka pöörar wieëa yang pörëkël saut. ²² Pël ëën Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörëk wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuü Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëen këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnë.” ²³ Pël maan pi kangiiir nemaan ëën ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëën sëp.” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëen wes nemëaup.” ²⁵ Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnë.” ²⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangknên ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁷ Pël maan pi kangiiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁸ Maan epël yema. “Öng epop, ni kön

wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nireëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëër koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

²⁹ Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së orök ë kankan rosiraöök së wel aisëaan ³⁰ omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesu naë rongan ë moulmëen ompyaö mowesaut. ³¹ Pël ëën omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëën omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena (Maak 8:1-10)

³² Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëen epël niiaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen ket nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këen wes mëen kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.” ³³ Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangknên pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?” ³⁴ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël mëëaut. ³⁵ Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak ³⁶ kaömp 7 pötiring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningknên omnarö menaut. ³⁷ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kë 7 pötë waulön peö yaë. ³⁸ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën. ³⁹ Pörö Yesuuk wes mëen yesën tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retëng it ngolöp nent nent itaampnëak Yesuun mëëa (Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retëng it ngolöp nent oröön Anutu naëaan waisan pöt ëwat sënaan.” ² Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangknên yanget sapiire waö yamëen itenak, ‘Wangam kanök ketëp mapëneak yaë,’ pël ë yeë. ³ Ën wangam kanötë itaangknên yanget mëët mëët yaëën pöt, ‘Kopi pelëpëneak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ëwat yaauröak peene Anutuü yaalni epëta songönten köpël yeë. ⁴ Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën

yaauro. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëën Anutu pim elmëa pöta ököt pëën pet elniin itaampunëët." Pël mëak pit sêp wesak saut.

Parsiire Satusi omnaröak irikor elmëëpanëak pepanöw mëëa (Maak 8:14-21)

⁵ Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë èngk komuntakël sê oröak kön wiaut. ⁶ Pël yaëën Yesuuk epël yenia. "Ar Parsiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë èën." ⁷ Pël niaan ten neneren epël mëëaut. "Tiar kaömp peretöt wak newaisën èautaan epël yenia." ⁸ Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. "Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaauro, aë. Ar tol èënak kaömp won pöten yak? ⁹ Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëën pangk èaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut ker tolël ëak waulön peö ëa? ¹⁰ Èn ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak omën 4000 pörö mangkën nëën pangk èaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut ker tolël ëak waulön peö ëa? ¹¹ Ar tol èënak nem ngönten kön nawiin yeé? Ne kaömp peret pöten neniaan. Ar Parsiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë èën." ¹² Pël niaan ten pim nia pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parsiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak nia.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëëa

(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë sê oröak tenën epël pëël yenia. "Omnarö pit Omën Këëp neen talëp aim?" ¹⁴ Pël niaan epël mëëaut. "Narök niin, 'Son i yamëaup,' pël yaan naröak, 'Elia,' naröak, 'Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,' pël aim." ¹⁵ Pël maan epël yenia. "Èn arimtok pöt neen talëp aim?" ¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. "Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup." ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. "Saimon, Sona pim ruup, ni èrëpëpëp èëmëëp. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia. ¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Èn nim nem songönte tek-eri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosangtak il naniwaspan. ¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeilëauta kiet nim-paait. Pël èën yangerak omnant yaaütön,

'Pël èëngan,' mamë pöt kutömweriita pël naën èëpnaat. Èn yangerak omnant yaaütön, 'Pël è,' mamë pöt kutömweriita pël èëpnaat." ²⁰ Pël mëak tenën kosang wesak epël yenia. "Ar ne Kristo, Anutuuk Yaö Neeaup, pöt omnaröen ök manganok," pël niaut.

Yesuuk pi weletakaan wal èëpnaap pöt ök mëëa

(Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak ten pim ruuröen omnant ènëm pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. "Ne Yerusalem kak sëën ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak këlangön kësang kat newiak nemëngkën kët nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal èëmaap," ngön pöt ök yenia. ²² Pël niaan Pitaak pëëntakël koirak sê epël mëak nga yema. "Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëën èëp." ²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. "Seten, ni sêp newesak sê kan newariingan. Nim ngön yaan pipët Anutuuk ngönte won, omën ngönte."

²⁴ Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niaut. "Omën namp pi nem ènëm el-nëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, 'Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk èëmaap,' pël wesak pim këra yetaper waalak nem ènëm èëp. ²⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sêpnaat. Èn namp nemëën yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morèëpnaat." ²⁶ Èn namp yangerakë omnant pöt kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt oröpöt kanggir mampën? ²⁷ Omën Këëp nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenam wëwëët kangut mempaap. ²⁸ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëën Omën Këëp ne omp ak sak yewaisën itaampun sa."

17

Yesu pim möönre koröp maim wa (Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Kët 6 ëak won sëën Yesu pi Pitaare Sem-sre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök sê pitëmënt wakaima. ² Pël ëak pi pitëm èöetak möönre koröp maim wa. Èn pim këere wot kante këtëpë ök ëwa èën ulpëënëpta kölam panë tëa. ³ Pël èaan pit itaangkën Mosesre Elia piarip oröak Yesuring ngönaak yeëa. ⁴ Pël èën Pita pi Yesuun epël ök mëëa. "Aköp ten eprek wëën ompyaö yaë. Ni kent yaëën pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën pël ëak ök remaan."

⁵ Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngönte kat wiin.”

⁶ Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëen yangerak së ngentiak wot nön ëak wieëa. ⁷ Pël ëen Yesu pi së pitën ngëen elmëak epël ök mëëa. “Wal ëëë. Kas ëëngan.” ⁸ Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këep ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Pël maan pim ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet réak oröönak Anutuua yaö mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?” ¹¹ Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet réak oröak Anutuua yaö neeap nemëen omnant kopëta wasëpënëak ëaut. ¹² Pël wiaap ne epël nia-maan. Elia pi yok oröak wëen omnarö piin këëkë ewat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök Omën Këep neenta tapël elnëepnaat.” ¹³ Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupön ya.”

Yesuuk yokot nampë lupmeriaan urmer namp waö ë mëa

(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴ Omën kësang pan wa top ëak wëen pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar ré mowesirak epël yema. ¹⁵ “Kaöap, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotö pël yaë. ¹⁶ Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ö kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.” ¹⁸ Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëen akun tapëtakëer ompyaö saut. ¹⁹ Pël ëen ten pëentak së Yesuun, “Ten tol ëënak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?” pöten pëël mëëaut. ²⁰ Pël maan epël niaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niaamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wieëan talte rosir epöön, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët. ²¹ [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënë pöt kan munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës olëak öne kopët pötakëer waö ë momëënëët.]”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa
(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)

²² Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niaut. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëepnaat. ²³ Pël ëen pit nemëngkën ket nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ë neulëepnaap.” Pël niaan ten yaköm panë kön wiaut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

²⁴ Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuua ngönën tup kaöetaan takis yewa porö Pitaë naë wais epël mëak pëël yema. “Arim ré yanuulaup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yeëa ma?” ²⁵ Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesuu kaatak së ilëak ök nemaan wëen pimtok epël mëak pëël yema. “Saimon, ni kön tolëël yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?” ²⁶ Pël maan Pitaak, “Maimaröa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë. ²⁷ Pël ëaup tepër nemangkën ëen pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet réak ömë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak së tepërim könön takis mamp.”

18

Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëël mëëa

(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë së epël mëak pëël mëëaut. “Anutuua wa ngaöök yanimë eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?” ² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekrak tau ulmëak ³ epël yenia. “Ne yaap niaamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan. ⁴ Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epopë ök sak öpna pöp omën Anutuua wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap. ⁵ Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëepnaap.”

Utpetatëen këk nemaan ëëpenaat

(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Ën omën nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet réak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kanggiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. ⁷ Yaköm.

Morök ke nentere nent yaaröön omnarö saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël äaap omën morök elmëen omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? ⁸Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiaring wëen Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat. ⁹Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouraring wëen Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat.”

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte
(Luk 15:3-7)

¹⁰“Ar ngarangk këëkë ëën. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporöen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaarö kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëen ya yamëngk. ¹¹[Omën Këëp ne omën utpet äak kö sëpënëak yaarö koirak ompyaö waisumëak waisaup.]

¹²“Ar kön tolëël yawi? Omën namp pim pol sëpsëp 100 äak wëauröak kopët namp kö sëën pöt pi tol ëëpën? Pi 99 ompyaö wëa pörö rosiraöök moulmëak kö sak sa pöpön ngaöl ëëpnaat. ¹³Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë së koirak 99 kö nasën ëa pöröaan ya kë nasëpan, ngaöl äak koirä pöpönökëer ya kë panë sëpnaat. ¹⁴Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporöa ök sak wëauröakaan kopët namp kö sëpnaaten kaaö yaä.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasëpenaata ngönte

¹⁵“Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë së arpimënt wë utpet pöta ngönte an. Pël ëën pi nim ngönte kat wiak ënëm ëën pöt arip lup kopëtemer sak önëët. ¹⁶Ën nim ngönte kat nawiin ëën pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël äak ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte äak wotpil wasën. ¹⁷Ën pi arim ngönte wa olaan pöt së ingre moröröen ök man. Pël ëën pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, ‘Ngönën wonöröere utpet yaaröa ököp,’ pël mëak waö ë mëen.

¹⁸“Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Ën yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ë,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

¹⁹“Ën nenteta epël niamaan. Arim naëaan omën naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat

wiipnaat. ²⁰Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tektrak wë kaamök elniimaat.”

Inëen ru utpetapë watepang ngönte

²¹Yesuuk pël niaan Pitaak naë së epël yema. “Aköp, nem karip utpet yaalnëen ne akun tolël äak pim utpet pöt ent ë moolam? Akun 7 äak pël ëën pangk ëëpën ma?” ²²Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne akun 7 äak pël neniaan, sangk naalngan, om pël ëeim ömëeten yeniak.

²³“Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëa pötakël ök ëëmaan. ²⁴Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën äa. ²⁵Pi sum kësang pöta kangüir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëa. ²⁶Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëa. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël ëën ne sapsap nimpö së pet irumaan.’ ²⁷Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sëp wesak sëpënëak mëa. ²⁸Pël ëën inëen ru pöp kaatakaan oröak së kan kourak inëen ru pim kar namp koirä. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkën kangut nemangkën äaup. Pöp koirak ngerngeröök moröak, ‘Nem kangut peene nan,’ pël mëak këk mëa. ²⁹Pël maan pim karip rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëa. ‘Ni yaköm kön newi. Pël ëën ne kangut sapsap nimpö së pet irumaan.’

³⁰Pël maan pi kat nemowiin wii kaatak moulmëak epël mëa. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’ ³¹Pël ëën inëen ru pim karuröak pim äa pöten itenak ya këlangön panë ëën së omp aköpön ök mëa. ³²Pël ëën inëen ru mon kësang mena pöpön kaalak yas maan waisën epël mëa. ‘Ni inëen ru utpetemor. Nem sum kësangötë kangut ni wiap sësë yenëaan yaköm ëën pout sëp wesaut. ³³Nem niin yaköm elnian pöl tol ëënak nim karipön naën äaup?’ ³⁴Pël mëak omp aköpök ya sangën ëën wii kaatak moulmëak epël mëa. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’”

³⁵Yesu pi watepang ngön pöt ök ë pet irak tenën epël niiaut. “Arim karuröa utpet elniaut yaap ent ë nemoolaan ëën pöt nem Pep kutömweri wëaupök tapël elniipnaat.”

19

Öng wes yamëauta ngönte
(Maak 10:1-12; Luk 16:18)

¹Yesu pi ngön pöt ök ni pet irak ten pim ruuröaring Kalili yanger sëp wesak Yotan olëak ëngk komuntakël Yutia yangera kautakël saut. ²Pël äak wëen omën kësang ënëm

wais pörek oröön yauman omnarö ompyaö mowesaut.

³ Pël yaëen Parisi ngönën omën narö wais piin morök elmëak epël yema. "Omën namp pim öngöp omën nant ëen yok pangk wes mëepën ma?" ⁴ Maan epël yema. "Ar ngönëntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Anutu pi ngaan omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ëa." ⁵ Pël ëak Anutu pi epël ëa. "Moses pi tol ëënak epël ëa? 'Namp pim öngöp wes mëepënëak pöt kaðaröa naëaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mëepnaat,' pël ëa." ⁶ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. "Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëënëëtaan kuure mak niia. Pël ëaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëër Anutu pim öngre omp ket ëa pötak pël ëënek neniaan." ⁷ Pël maan pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëen wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap."

⁸ Pël yemaan ten epël mëëaut. "Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa." ⁹ Pël maan epël niiaut. "Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëëpënëak mapna pörö pëen arim ngön pöta ënëm ëak öng naön ëëpnaat." ¹⁰ Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlörök mos wilën öng naön ëëpnaat. Narö omën narök öp ilën öng naön ëëpnaat. Narö Anutu yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëëpnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutu yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëëpnaarö."

*Yesuuk rungaarö welaköt elmëa
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹¹ Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang mapënëak wak waisa. Pël yaëen tenök nga yemaan ¹² Yesuuk epël niiaut. "Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök." ¹³ Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sëp wesak nal saut.

Omp ulwas omnant kësang wieëaupë ngönte

(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁴ Akun nentak omp ulwas namp Yesu naë wais epël yema. "Rë yanuulaup, ne

ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?" ¹⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. "Ni tol ëënak ya ompyauten pëël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutu ngön kosangöt ngaarëk öm." ¹⁶ Maan "Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?" pëël yema. Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. "Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok." ¹⁷ Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëen lup sant yaën tapël muntaröen elmëem." ¹⁸ Pël maan omën pöpök epël yema. "Pipet nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan munt tal nent ëëm?" ¹⁹ Maan Yesuuk epël yema. "Ni ompyaö sumëak pöt së nim omnant pout menak sumat wak omën muntaröen wonörö mamp. Pël ëëmë pöt kutömweri omën ompyaut orö nirëëpnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënëm elnëem." ²⁰ Pël maan omën namp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

²¹ Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. "Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutu wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan poprak ë yaë." ²² Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkënte. "En omën monere uröm selap wieëaurök Anutu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët." ²³ Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won seën epël mëëaut. "Omën ke pilörö Anutu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlepök yok pangk wëwë kosangtak öpën?" ²⁴ Maan Yesuuk tenën it kos ëëë epël yenia. "Omnarök Anutu wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën ëënëëtak Anutu yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringëpök omnant pout pangk yaap." ²⁵ Pël niaan Pitaak kanggiir epël yema. "Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut. Pöta kanggiir ten ënëmëk oröpöt orö nirëëpën?" ²⁶ Maan Yesuuk epël yenia. "Ne yaap niamaan. Enëmëk omnant pout ngolöp wasën ompyaö sëpna pötak Anutuuk Omën Këëp ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem ënëm elnëimauröeta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa. ²⁷ Omën namp nemëën yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sëp wasëpna pöp Anutuuk kanggiir omën ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkën wëwë kosangët pep sëpnaap. ²⁸ Wetëëröakaan selap ënëm rapnaat. En ënëmaröakaan selap wetë rapnaat."

20

Wain yaaweri ya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

¹ Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri omnarö ya mëmpënëak wes mëen sa pötakël ök ëëmaan. ² Omën pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk ëën yaakë wes momëen sa. ³ Pël ëën këtëp kosang yesën pi së itaangkën narö pit ka tomök tauwal ëeim wëen epël ök mëëa. ⁴ ‘Arta nem yaak së ya mëngkën ne sum ompyaö nimpaan.’ ⁵ Pël ëën këtëp luptak wëen së tapël ök mëak kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa. ⁶ Pël ëäk wiap kan kaalak së itaangkën munt narö ka tomök tauwal yaëen pitta koirak epël mëak pëël mëëa. ‘Ar tol ëënak kët ël epöök ya namëngkën wisën eprek wakaim?’ ⁷ Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omën nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak së ya mëmpunëen sëë,’ pël mëëa.

⁸ “Koö yoolaan ya pepap pimënt së pim ya ngarangkepön epël ök mëëa. ‘Ya omnaröen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet réak ënem waisa puorö pitëm sumat man. Pël ëäk pitëm rakörö tapël tapël mampö së wetëerö ënem man.’ ⁹ Pël maan omën wiap kan oröak ya mëna pörö waisën 2 kina 2 kina mena. ¹⁰ Pël ëäk mampö yesën wet réak ya mëna pörö pit sum isak öpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena. ¹¹ Pël ëën pitëm sum mena pötaan ya pepapön kaaö ngön mëak epël mëëa. ¹² ‘Ënem ya ngës réaö eporö pit akun kot nent ya mëna. Ën ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurö. Pël ëauröak tenim yaningkën tapël pit yemangkën. Pöten kaaö.’ ¹³ Pël maan pi kanggiir pitëm tekrakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pöten niaan ni kuure mak neeaup. ¹⁴ Pötaanök nim sumet wak së. Nim yaningk tapël ënem waisa eporöeta mampëäk kön yawi. ¹⁵ Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëëngan ma? Ni tol ëën nem kësangënten kön wiin utpet yaë?’” ¹⁶ Watepang ngön pöt niak epël yenia. “Pöta ök ënem Anutuu naë waisauröakaan selap wotöök moulmëëpnaat. Ën wet réak waisauröakaan selap tapël ënem moulmëëpnaat.”

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesuuk ten pim ru 12 pöröaring Yerusalem kakë yesem tenën pëen wesak epël niiaut. ¹⁸ “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëen Omën Këëp ne omnarök kiri ar yaaö kaöaröere

ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ¹⁹ ngönën köpëlöröa naë wes nemëen pitök ökre was neak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëen kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarip wotöök sëpënëak mëëa
(Maak 10:35-45)

²⁰ Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu naë wak së rar rë wesirak omën nentaan kimang yema. ²¹ Pël ëën Yesuuk, “Ni oröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ënëmak nim omën poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkéël namp katnëël, wel aisëak wë niuring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yenia.” ²² Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk ëënaawaar,” pël yema. ²³ Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëët. Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkéëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëëa pöröakëër wel aisapnaat.” ²⁴ Pël yemaan ten ru 10 pörö Sepeti pim ruarëen mëëa pöt kat wiak ya sangën ëaut. ²⁵ Pël ëën Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëen epël niiaut. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëäk ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ²⁶ Ar pël ëëngan. Arim naëangan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëen elniip. ²⁷ Ën namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip. ²⁸ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne omnarök inëen elnëëpënëak newaisën. Nook arim inëen elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kanggiir wel wiimëak waisaup.”

Yesuuk omën it il tēja naar ompyaö mowesa

(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënem waisa. ³⁰ Pël yaëen omën it il tēja naar kan ëöök wel aisëë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön ëäk epël yema. “Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” ³¹ Pël yemaan omnarök lang ëëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëäk epël yema. “Aköp, ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” ³² Pël maan Yesu pi leng ëäk kamtaöök taueë ngön maan waisën piaripön epël pëël yema. “Arip tol elniimëak yak?” ³³ Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.” ³⁴ Pël maan Yesuuk piaripön yaköm ëën pim moresiar piaripim

itöörarë rangk mowiin tapêtakëer ompyao sak Yesuu ênem saut.

21

Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa

(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. ² “Arip ka êngkook së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp kêraamentëk wii ngan ë ulmëen öpnaat. Pipaar tapêtakëer wilak mësak waisën. ³ Pël yaëen omën nampök pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapêtakëer pëel niaan mësak waisënëet.” ⁴ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.

Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’ ”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëëa pöl ëa. ⁷ Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais piarpim ulpëen rangköt përéak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa. ⁸ Pël ëak kan yesën omën kësang pan pitëm ulpëen rangköt përéak kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këemre kewis elmë yes. ⁹ Pël ëak omën wet réak yesauröere ênem yesa pourö êrëpsawi yeem ngön ëak epël yema.

“Tewitë ëap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?” ¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yangerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampöore sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa

(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola. ¹³ Pël ëak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il tëaare ing il tëaurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyao mowesaut.

¹⁵ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya retëngöt mëmpöore rungaaröak piin, “Tewitë ëap, yowe,” pël maö yaauten itenak pit ya sangën ëën ¹⁶ piin epël yema. “Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?” Maan Yesuuk epël yema. “Mak, ne yok kat wia. Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt epël. ‘Ni runga kotre kapaatakörö kengkën mowasën pitëm këmötëaan ompyao wesak yaya yenia.’ ” ¹⁷ Pël mëak pit sëp mowesak Yerusalem kakaan oröak Petani kak së wë köö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rëa

(Maak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa. ¹⁹ Pël ëën këra kem kan ëöök wëa nementën itaangkën ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël ëën pömentën epël yema. “Ni kaalak ulöp utnganok.” Pël maan kem pöment tapêtakëer saap wak umön yarë. ²⁰ Pël yaëen ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. “Kem epment tol ëak teëntom umön yera?” ²¹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap nimaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël ëëneët. Pöt pëen won. Tomön epöonta, ‘Ni tiak i kaöökël së orö,’ pël maan pangk pël ëëpnaat. ²² Ar kön wi kosang yewesautaring wë Anutuun nem yapintakël omën nenten kimang manë pöt nimpnaat.”

Kaöaröak Yesu ya yamëngkauten pëel mëëa

(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak së ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëel yema. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël kaip ti mëëaut. “Nookta arën pëel nimaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt ök nimaan. ²⁵ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” Pël maan pit neneren epël yema. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatëp pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ²⁶ Ën tiar ‘Sonök’ pël mepenaatëp omën pouröak piin, ‘Tekte ngön yaaö namp,’ pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë.” ²⁷ Pël mëak Yesuun kangiir epël yema. “Ten köpël.” Pël maan Yesuuk epël mëëaut. “Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan.”

Yokot naarë watëpang ngönte

pet irak epël yema. “Ne yaap niamaan. Anutuu omên selap yas mëëaurôakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë.”

*Takis yaautaan Yesuun morök elmëa
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top ëak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa. ¹⁶ Pël ëak pitök pitëm ru naröere Erotë omên narö wes mëen wais epël yema. “Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaap, ngön ompyaö Anutuuk ök niaut pëen omên pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omên isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaap. ¹⁷ Pötaanök ni kön tolëël yawiin? Rom omên omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” ¹⁸ Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënek yaauten itenë epël mëëaut. “Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë? ¹⁹ Mon kël nent wak wais neneë.” Pël maan pit nent wak wais yemangk. ²⁰ Pël ëen Yesuuk pitën epël mëak pël yema. “Könre yapin epot talëpëet?” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Sisaëët.” Pël maan puuk epël yema. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” ²² Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

*Weletakaan wal yaauta ngönte
(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Kët pötak Satusi ngönën omên narö Yesuu naë waisa. Omên porö weletakaan wal naëngan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pël yema. ²⁴ “Rë yanuulaup, Mosesök epël ëa. ‘Omên namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’ ²⁵ Pël wiaap tenim naë omên nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapirëp wa. ²⁶ Pël ëen pi tapël wel wiin nang muntap öng kapir pöp wa. Pël pël ë seim omên nanang 7 porö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa. ²⁷ Pël ëen ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²⁸ Pötaanök omên 7 piporö öng kopët tapöp wauröp wë wal ëëpena akunaöök ni kön wiin talëpë öng sëpën?”

²⁹ Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönëntre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ³⁰ Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëërö. ³¹ Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ³² ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omên porö wel wiaurö öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu.” ³³ Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

*Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa
(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëen Parisi omnaröak pöten kat wiak pit pimëen ngön nent kopëta wasëpënek wa top ëa. ³⁵ Pël ëak pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pël yema. ³⁶ “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?” ³⁷ Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëen pël elmëem. ³⁸ Pipët Anutuu ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas. ³⁹ Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem. ⁴⁰ Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yaauröa ngön kosangötë erën ëak wia.”

*Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë
songönten morök elmëa*

(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Parisi omnarö wa top ëak wëen Yesuuk pitën epël mëak pël yema. ⁴² “Ar Kristo, Anutuu Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema. ⁴³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën elmëen Kristoon, ‘Nem Aköp’ pël mëëa? Pöt epël.

⁴⁴ ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëëtakël öm.

Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

⁴⁵ Tewitök piin, ‘Nem Aköp’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” ⁴⁶ Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëen akun pötak ngës réak pël muntat mapnaaten kas ëen sëp yewas.

23

*Yesuuk omnaröen Parisiire ngön
kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm
ëëpanëak pepanöm mëëa*

(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Akun pötak Yesuuk ten pim ruuröere omnaröen epël ök niaut. ² “Ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit Mosesë urötak wë ngön kosangötë rë yanuu.

³ Pötaanök pitëm ök yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. ⁴ Pit ngön kosang nannta ar ngaarëk önëak pitëm könöökään rangk ök niaan ar ngaarëk önëak poprak yaëen pitëmënt kaamök kot nent naën yaë. ⁵ Pitëm omnant yaaut omnaröak itaangken ompyaö ëëpnaataan yaaurö. Pit ngön kosang lup nant retëng ëak kör koëak kepön upakötë wii ngan ë utöore moresi tapël ë, ën pitëm ulpëenöröa kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak yaaurö. ⁶ Pit këere imën yena

akunatē itēkēel kaōarōa urōtē wel aispaanaten kent yeem ngōnēn tupōtē kakaatiita omnarōa itēkēel wel yaisēaurō. ⁷ Pēl yeem omnarōak wa topōōk koirak ērēpsawi ngōn maōre ‘Rē yanuulaup,’ maō pēl ēēpnaaten kent yaauro. ⁸ Ar pōt omnarōak arēn, ‘Rē yanuulaup,’ pēl niapnaaten kent ēēnganok. Ar ke kopētalōrō, Anutu kopētap arim Rē Yanuulaup. ⁹ Yang omēn nampōn, ‘Pep,’ manganok. Arim Pep kopētap kutōmweri wē. ¹⁰ Omnarōak arēn, ‘Wotōōkōp,’ pēl niapnaaten kent ēēnganok. Arim wotōōk kopētap Kristo nemēt. ¹¹ Arimēēn kaō sak wēaupōk ar pourōa inēēn elniip. ¹² Omēn namp pimtōk pimtēn kōn wiin isēpna pōp Anutuuk wak irapnaap. Ēn namp pimtēn kōn wiin irapna pōp Anutuuk wak isak mapnaap.”

Yesuuk Parisiire ngōn kosangōtē ngarangkorōen pitēm kaar yaautaan nga mēēa

(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi ngōnēn omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omnarō Anutuu wa ngaōōk yamēautak ilapēnēak yaēēn kan yemowariem arimēnta neilaan yaauro.

¹⁴ [“Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Ar ōng kapirōrōa omnant pout arimēēn weimeē morōk elmēak omnarōak arēn kōn wiin isēpēnēak Anutuu kimang wali yamēēaurō. Ar kangiir akunetak kōnōm kēsangōt koirēnēēt.]

¹⁵ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi ngōnēn omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omēn namp pim ngōnēntē sēp wesak arim ngōnēnta ēnēm ēēpēnēak i kaōōk olēak yang kaō poutē yesaurō. Pēl yeem arim utpet yaaut pet elmēēn pi ēnēm panē ēak ar il niwesak arim es parēaōōkē sēnē pōl piita teēntom sē orōōpnaat.

¹⁶ “Elei, wotōōk it il tēaurō, ar Anutuu kanō omnarōen pet yaalmēm arimēnt kan pōōk nasēn yaauro. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omnarōen ngōn kaar epēl yamēēaurō. ‘Omēn namp ngōn nent kosang wasēpēnēak Anutuu ngōnēn tup kaōetakēl utak kosang wasēn pōt mos ēēpnaat. Ēn namp aini kool ngōnēn tup kaōeta kakaati ē rangia pōtēēl utak kosang wasēn pōt kē ēēpnaat.’ ¹⁷ It il tēa kaōkaurō aē! Tol nentak kaōet? Ngōnēn tup kaōetak kēēt ma aini kool kakaati ē rangia pōtōk kēēt? Anutuu ngōnēn tuptakēer kaōet. ¹⁸ Ar tapēl ngōn kaar epēl yamēēaurō ‘Omēn namp ngōn nent kosang wasēpēnēak ur Anutuuin kiri yawiataakēl utak kosang wasēn pōt mos ēēpnaat. Ēn namp urta rangk kiri wiautēēl utak kosang wasēn pōt kē ēēpnaat.’ ¹⁹ It il tēa kaōkaurō aē! Tol nentak kaōet? Ur Anutuun kiri yawiataak kēēt ma urta rangk kiri wiautak

kēēt? Urtakēer kaōet. ²⁰ Pēl yaē pōtaanōk omēn namp urtakēl utak kosang wesak yemaan pōt urōtere kiri wiaut pouteparēēl utak kosang wesak yema. ²¹ Ēn namp Anutuu ngōnēn tup kaōetakēl utak kosang wesak yemaan pōt ngōnēn tupētere tuptak wēaupōkōl utak kosang wesak yema. ²² Ēn tapēl namp kutōmweriil utak kosang wesak yemaan pōt Anutuu ur kēsangētere pōtak wel aisēaupōkōl utak kosang wesak yema.

²³ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar ēwamre kaōkōre kēēnre pōt wa top ēak moresiar wesak kom ēak kopēt nent Anutuuin yaō yaalmē. Ar omēn pas pōt yeemak nokoliil wotpil mēmpōore yakōm ēak ompyaō elmēēre Anutuuin kōn wi kosang wasō ngōn kosang kaō pipot ngaarēk naōn yeē. Poutepar ēēnē pōtaar ompyaō. ²⁴ Wotōōk it il tēaurō, ar Anutuu kanō omnarō pet yaalmēm arimēnt kan pōōk nasēn yaauro. Omēn namp iiste nēmpēnēak yaēēn iwal namp ilaan pōt nanēmpan, lē olapnaat. Pēl ēēpnaatak pol kamal kēsangēp ilaan iistaring kōntak nēmpnaat. Tapēl ar Anutuu ngōn kosangōtē ēnēm ēēnēak kot panē nantē ēnēm yeem kaōet sēp yewas.

²⁵ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar kelōnre sōwarōt kasngaēēl pēēn i yairem ōngpōk i nairēn ēēn kewil wia pōl ar korōpōōk ompyaō wasēn arim lupōtē pōt kainre korōpōōkē kentōōkē ēnēm yaāō pōt peō ēak wē. ²⁶ Parisi omēn it il tēaup ni! Wet rēak kelōnre sōwarōtē ōngpōk iirēn kewil won sēpna pōt kasngaēēlta won wiaapnaat.

²⁷ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omēn yangaōōkē ōkōrō. Tomōk pōt omnarōak ē rangiin itaangkēn ompyaō yaē. Ēn ōngpōk pōt omēn kosere sōp kampōt wia. ²⁸ Ar tapēl arim korōpōōk omnarōa ēōetak wotpil korōp orōak wēēn arim lupōtē pōt kaar yaaōre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngōn kosangōtē ngarangkorō utpet kangut ōpnaat pēl mēēa
(Luk 11:47-51)

²⁹ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar tektek ngōn yaāō omēn ngaanēer wel wiaurōa yangaō wa ngolōp weseim wē. Pēl yeem wotpil wakaimaurōa yangaō ē morangieim wē. ³⁰ Pēl yeem ar epēl aim. ‘Tenim ēarōa wakaimauk wakaimanēēn pit kaamōk ēak tektek ngōn yaāō omnarō namēngkēn ēan tapōn.’ ³¹ Arim ngōn yak piptak ar omēn tektek ngōn yaāō omnarō mēneimaurōa ēarō pōt tekeri yewas. ³² Arim ēarōa mēneima kaut wia pōt arōk

mèn pet irèn. ³³ Kamal ëlre ruuröa ök utpetarö, arim saunaté kangiiir es parëaöök sënë akun temanöm yesën kas tarëk sê ëlëëp ilan? Pangk pël naëngan. ³⁴ Pötaanök ne niaamaan kat wие. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut ëwatöröere ngön ompyao pöt rë nuulöpnarö arim naë wes nimëëmaat. Pël één arök narö mëmpööre këra yetaprak mö pël éénëët, narö arim ngönën tupötë pës momöak ka nantëaan nantë waö ë momëëneët. ³⁵ Pël éénë pötak Anutuu omën wotpilörö mënan pöta kangut arim naë orööpnaat. Nganëër arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia, Perekaiaë ruup, Anutuu ngönën tup kaöetak kiri yawiautere ngëëngk panë tupta ngeröök mënaut. ³⁶ Ne yaap niaamaan. Omën mënaröa kangut ar peene e wë epöröa naë orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mëä

(Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epël ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö mëmpööre ngönën omën arim naë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Ne kët ël epotë kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëimauro. ³⁸ Pötaanök ne sêp niwasën ar ngarangk won önëët. ³⁹ Yaap, ne epël niaamaan. Ar neen itnaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. “Aköpök wes mëen yewais epopön yaya mepa.”

24

Yesuuk Anutuu ngëëngk tupët utpet sêpnaat ök mëä

(Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök më pet irak Anutu pim ngönën tup kaöetakaan oröak yesën ten pim ruurö naë sê ka yal menmen ë seëautön sös mëak pet elmëaut. ² Pël één epël niaut. “Ne yaap niaamaan. Omën ompyao e wiaan ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sêpnaat.”

Yesuuk këlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mëä

(Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Pël niak Yesu pi Olip tomök sê wel aisëaan pim ruurö tenimët naë sê epël mëak pël mëëaut. “Nim ngönën tupët tööl komun ëëpnaat aan pöt taan pël ëëpën? Ën nim kaalak waisën akun pet irëpna pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?” ⁴ Pël maan Yesuuk tenën epël niaut. “Ar

omnaröak lup wa irikor elniipanëën këëkë ngarangk één. ⁵ Naröak wais nem yapin-takël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. ⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ëëë. Kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëën omën pipot wet rëak orööpnaat. ⁷ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëen yang nantë kaömp ngöntök orëim wëen moup selap mööpnaat. ⁸ Omën pipot om öng namp ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak naröa naë nuulëën këlangön kat niwiak nimpënaat. Ën yang poutë omnaröak ar nemorö pël wesëë arën kööre tok elniipnaat. ¹⁰ Omën pöt yaaröön omën selap pitëm kön wi kosang yewesaut sêp wesak pitëm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok ëëpnaat. ¹¹ Pël yaëën tektek ngön yaaö kaar omën narö selap oröak omën kësang morök elmëën pitëm kaarötë ënëm sêpnaat. ¹² Pël één utpet yaautök ulöl sëën omën selap pitëm lup sant yaaut won sêpnaat. ¹³ Ën omën wëë sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap. ¹⁴ Pël één Anutuuk wa ngaöök yanimë pöta ngön ompyao epët nem omnaröak yang poutë omnaröen ök maan kat wi pet yairën akunet pet irëpnaat.”

Omën utpet panëët orööpnaata ngönte (Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut Anutuu ngëëngk tuptak wiaan itaampunëët. Omën pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak ëaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëërö pöten këëkë kön wiaan.) ¹⁶ “Pël yaëën Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁷ Ka tomök öpnaapök kaata kakaati sê omnant öpan. ¹⁸ Ën yaak öpnaapta kak sê ulpëenre omnant öpan. ¹⁹ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol ëëpën? ²⁰ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu ké yesa ngëëngk akunetak orööpënëën Anutuun kimang man. Akun pötë ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ²¹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutömmre yang oröaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²² Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën pim yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

²³⁻²⁴ “Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmten, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng wëere kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö

wesauröeta morök elniak pël eëpnaat. Pötaanök nampök, 'Kristo e oröak wë,' pël yeniaan nampök, 'Kristo ëngkrek oröak wë,' pël yeniaan pöt kat mowiinganok. ²⁵ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak jaaröön ëngk ma e wasnganok. ²⁶ Ënëmak naröak, 'Kristo yang omën wonrek jaaröön itenaut,' pël niaan pöt sëngan. Ën naröak, 'Kristo ka eptak ëlëep wë,' pël niaan pöteta kat wiingan. ²⁷ Omën Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl eëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëen këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. ²⁸ Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaap."

*Omën Këëp orööpnaata ngönte
(Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ "Akun pötak omnarö këlängön kat wit pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël eën ngoonöpta ngaap yesën ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat. ³⁰ Pël eën Omën Këëp nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri jaaröön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëen ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë rangk jaaröön itaampnaat. ³¹ Pël eën Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselörö wes mëen së nem omën yaö wesaurö yang we naöökään naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat."

*Akun kaöäö temanöm yesën omnant
orööpnaata ngönte
(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² "Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp këre sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³³ Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, 'Pim waisëpna akunet temanöm sëen waisëpënëak yaë,' pël wasënëet. ³⁴ Ne yaap nimaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³⁵ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan."

*Akun kaöäö orööpna akuneten köpël wë
(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ "Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ewat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuuk Ruup neenta ewat naön. Pep pimtökëer ewat wë. ³⁷ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël eëpnaat. ³⁸ I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël eëim Anutu kasëng menak weën Noa wangaöök ilëa. ³⁹ Pël yaëen pit köpël wëen

i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këëp nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut eëim weën waisumaap. ⁴⁰ Akun pötak omp naar ya lupöök weën namp yeweem namp sëp wasumaap. ⁴¹ Ën öng naarta kaömp koröp yokoëëm weën namp yeweem namp sëp wasumaap. ⁴² Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom eëim ön. ⁴³ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ewat wëanëen itit wë ngarangk eën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁴ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön neweiiin weën pipël eëm sa. Pötaanök kö ëak ön."

*Inëen ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ "Ar inëen ru ompyaupë ök sën. Inëen ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö ngarangk eëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴⁶ Ënëmak inëen ruup kaöapë ök mëak sa pöl eëim weën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi eëpnaat. ⁴⁷ Ne yaap nimaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk eëpënëak moulmëepnaat. ⁴⁸ Ën inëen ru utpet pöp pi, 'Nem kaöap pi teënt newaispan,' pël weseë ⁴⁹ inëen ru pim karurö tang mööre omën i ngaat nak kön irikor yaauröaring kaömpre i ngawi në pël eim wë ⁵⁰ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt ⁵¹ pi yokot pöp möak utpet wesak kaar omnaröa naë moulmëepnaat. Pörek omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan."

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

¹ "Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng ulwas 10 pitëm karip omp koirëpna pörökakël ök eëmaan. Öng pörö omp namp pim öng yaup koirëpënëak yewaisën pit neenem rampeet wak kan kourak koirëpënëak sa. ² Öng 5 ëak könringörö, 5 ëak wonörö. ³ Öng kön won pörö pit i kön korat naön, rampeet pëen wak sa. ⁴ Ën könringörökëer i kön korat rampeetring wak sa. ⁵ Pël ëak së kor weën omp öng koirëpnaap teënt newaisën eën kor wë ka kom eën ka ura. ⁶ Pël eën röök lupöök ngön nent ngön ëak epël mëea. 'E, öng koirëpnaap yewaisrekal wal ëak së koireë.' ⁷ Pël maan pit yaan sak wal ëak rampeet mangia. ⁸ Pël yeem kön wonörök könringöröen epël mëea. 'Tenim rampeet yariirek i nant lé nineë.' ⁹ Maan könringörök epël mëea. 'Tol ëak pël eëpen? I epot tiar pourö pangk naalniipan. Arta uröm kaatak së arimot sum eëë.' ¹⁰ Pël maan pit yesën omën öng koirëpnaap wais kopëta wesak kor wëaurö koirak sa. Pël ëak

kak sê orôak kaata kakaati sê ilêak kan wari ulmêak òng koirêpnaapê kêere imên neim wêa. ¹¹ Pêl êeim wêen òng kôn wonôro sê ap wesak ngôn êak òng waupôn epêl mêea. 'Kan tê niwi. Kan tê niwi.' ¹² Maan epêl mêea. 'Yaap niamaan. Ne arên it kôpêl yaningêngk.'"

¹³ Yesu pi watepang ngôn pôt niak kaalak tenê epêl niiaut. "Nem kaalak waisuma akunet kôpêl. Pôtaanôk ngai êeim òn."

*Omên mon menaurô watepang ngônte
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Yesuuk kaalak watepang ngôn munt nent epêl niiaut. "Anutu pim omnarô wa ngaôok yamê pôt omên kaô nampê êa pôtakêl ôk êëmaan. Pi yang wali nerakêl sêpênêak pim inêen ruurôen yas mêak pim omnant ngarangk êeim ôpênêak kom ê mena. ¹⁵ Pi pitêm ya yamêngkauten kôn weswes êeê kom êak namp 5000 kina, namp 2000 kina, namp 1000 kina pêl meank sa. ¹⁶ Pêl êen inêen ru 5000 kina mena pöpök ya kosang mênak 5000 kina tapêl koirâ. ¹⁷ Ên kar 2000 kina mena pöpök ya kosang mênak 2000 kina tapêl koirâ. ¹⁸ Ên kar 1000 kina mena pöp pim kaôapêl monat wak sê yang kel weera.

¹⁹ "Akun wali sêen kaôap kaalak wais pim inêen ruurô mon mena pôt ôpênêak wa rongan elmêa. ²⁰ Pêl êen mon 5000 kina mena pöpök naê wais epêl mêea. 'Nem kaôap, ni mon 5000 kina nenaup. Pêl êen nook ya mênak 5000 kina tapêl koiraut.' ²¹ Maan kaôapök epêl ôk mêea. 'Inêen ru ompyaup, ni ya ompyaô mênan. Ni omên pasut ngarangk ompyaô êeiman. Pôtaanôk nook omên kêeta ngarangk niulêëmaan. Neering wê êrêpsawi êëpa.' ²² Pêl yemaan inêen ru 2000 kina mena pöpökta tapêl naê wais epêl mêea. 'Kaôap, ni mon 2000 kina nenaup. Pêl êen nook ya mênak 2000 kina tapêl koiraut.' ²³ Maan kaôapök epêl ôk mêea. 'Inêen ru ompyaup, ni ya ompyaô mênan. Ni omên pasut ngarangk ompyaô êeiman. Pôtaanôk nook omên kêeta ngarangk niulêëmaan. Neering wê êrêpsawi êëpa.' ²⁴ Pêl yemaan inêen ru 1000 kina mena pöpökta tapêl naê wais epêl mêea. 'Kaôap, ne nim songônte êwat wê. Ni nga yaup yak omnant omên muntarôak ngêntên yewetaup. Ni omnant nangêntên yem omên narôa ngêntaurekaan kêet wak yenaup. ²⁵ Pêl yaup yak kas êen nim 1000 kina nenan pôt wak sê yang kel weerak wakaimaut. Pôtaanôk nim monat kaalak yaningk. E.' ²⁶ Pêl maan kaôapök epêl mêea. 'Inêen ru utpet wisênêp. Ne omnant omên muntarôak ngêntên watôore omnant nangêntên wê omên narôa ngêntaurekaan kêet wa nê pêl yaup pêl kôn wiaup ma? ²⁷ Ni nem songônten pipêl êwat wêak tol

êênak nem monat mon kaatak nawiin êaup? Pêl êanêên ne wais monat pôt kangitarang wam tapôn.' ²⁸ Pêl mêak omên pôrek wêaurôen epêl mêea. 'Ar monat 1000 kina epot piikaan wa êp êak monat 10,000 kina wa epop mênêe. ²⁹ Namp pi omnant menaut ngarangk êak wêen pôt muntat erên êak mangkên ulôl wesak wak ôpnaat. Ên namp pi menaut ngarangk naên wêen pôt wa êp êen om pas ôpnaat. ³⁰ Inêen ru utpet epop wak kô panêetak moolaê. Pêl êen pôrek ingre ya ilak aimeê kê pôtôppôtöp aim ôpnaan.'"

Yesuuk kom elniipnaat

³¹ "Wê ênêmak Omên Kêep nem êwaô wak nem enselôroring waisumaatak kaô sak nem ur kêsangtak wel aisêaam sa. ³² Pêl êen yang omên pourô nem iri wa top ê nuulêen sêpsêp ngarangkêpök sêpsêpôrô memeerôa naêaan kom yaê pól êên rongan nentepar êëpnaat. ³³ Pêl êen omên ompyaô sêpsêpôrôa ôkôrô nem yaapkêel, utpet memeerôa ôkôrô katnêel pêl ê nuulêëmaat. ³⁴ Pêl êak Omp Ak kêsangêp nook yaapkêel ònêêrôen epêl ôk niamaap. 'Nem Pëpapök ompyaô niwë-saurô, ar wais pim wangaôok nimêêpênêak kutôre yang naarôon wiaan kopêta wes niwia pôtak ilaê. ³⁵ Ne kêen wêen ar kaômp nenauro. Iiten yaêen iit nenauro. Maimer-akaanêp sant elnêauro. ³⁶ Ulpêen won wêen nenauro. Yauman yaêen ngarangk elnêauro. Wii kaatak neulêen wêen wais êô nenauro.' ³⁷ Pêl niaan omên wotpilôrôak neen epêl neanêet. 'Aköp, ni taan kêen wêen itenak kaômp ninan? Ên taan iiten yaêen iit ninan? ³⁸ Ma taan maimerakaanêp sant elnian? Ma taan ulpêen won wêen ninan? ³⁹ Ên taan yauman yaêen ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wêen wais êô ninan?' ⁴⁰ Pêl neaan nook epêl ôk niamaat. 'Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporô kaamök elmêan pôt neen elnêan pêl yaê.' ⁴¹ Pêl niak nem katnêel ôpnaarôen epêl ôk memaat. 'Anutuuk kemp elniauro ar mop wiak es kosangwesi sêe. Es pôwes Anutuuk ngaanêer Setenre pim enselôroaan merauwes. ⁴² Pôt epêl. Ne kêen wêen ar kaômp nenangkên êauro. Iiten yaêen iit nenangkên êauro. ⁴³ Maimerakaanêp sant naalnêen êauro. Ulpêen won wêen nenangkên êauro. Yauman yaêen ngarangk naalnêen êauro. Wii kaatak neulêen wêen wais êô nenangkên êauro.' ⁴⁴ Pêl maan pit neen epêl ôk neapnaat. 'Aköp, ni taan kêen wêere iiten ê, maimerakaan waisôore ulpêen won wê, yauman êere wii kaatak wê, pêl yaêen itenak kaamök naalniin êan?' ⁴⁵ Pêl neaan pitên epêl memaat. 'Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporô kaamök naalmêen êan pôt neen elnêan pêl yaê.' ⁴⁶ Omên utpet pôrô pit kô yesa kak sê utpetat

ëeim öpnaat. Ën wotpilörö wewë kosangtak sê önehët."

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa

(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten pim ruuröen epël ök niiaut. ² "Ar ewat wë. Kët nentepar won sëen Anutuu mait elmëa akunet temanöm sëpnaat. Akun pötak Omën Këep ne omnarök kööre toköröa moresi neulëen këra yetaprak nemööpnaat."

³ Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim kaatak sê wa top ëak ⁴ Yesu ëlëp wali wak mëmpnaata ngönte ëmön ëa. ⁵ Pël yeem pit epël mëëa. "Omnarö tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naengan."

Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa
(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Yesu ten pim ruuröaring Petani kak sê orök kësë omën namp Saimon pim kaatak sê wëa. ⁷ Pël ëen öng namp kël kep ompyaö nentak i köp nga kamp sum kësangring nent pim naë wak waisa. Pël ëak Yesu kaömp yenën i pöt pim kepönök lë yemomë. ⁸ Pël yaëen ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël ëaut. "Pi tol ëenak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomë? ⁹ I piptak mon kësang koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatëp." ¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngönten kön waswas ëëë epël niiaut. "Ar tol ëenak maan pi ya këlängön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë. ¹¹ Omën omnant wonörö pit akun wali aring wëen ompyaö elmëenëak pöt yok pangk pël ëenëët. Ën ne pöt akun wali aring naön ëëmaap. Pötaanök pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë. ¹² Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokuté yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë. ¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat."

Yutas pi Yesuun kup mowiipënëak sum wa

(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaöaröa naë sê ¹⁵ epël ök mëëa. "Ne Yesu arim moresi niulëen pöt ar mon tolël ëak nampön?" Pël maan pit mon siluwa 30 pöt mena. ¹⁶ Pël ëen akun pötak ngës rëak Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesu pi pim ruuröaring Anutuu mait kaömpöt na

(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengkët temanöm sëen Yesu ruurö ten pim naë sê epël mëak pëël mëëaut. "Ka taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?" ¹⁸ Pël maan epël niiaut. "Ar Yerusalem kak sê orök omën nem yeniak pöp koirak epël man. 'Rë yanuulaupök epël yenia. 'Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.' " ¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl ëak sê Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar ëak kopëta wesaut.

²⁰ Köö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati sê kaömp yenautak wel aisëak wëa. ²¹ Pël ëak Yesuuk tenën epël niiaut. "Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëen kup mowiipnaat." ²² Pël niaan ten ya këlängön pan ëen pöppöp piin epël mëak pëël mëëaut. "Aköp, nook ma?" "Aköp, nook ma?" pël maö saut. ²³ Pël ëen puuk epël niiaut. "Neering kaömpöt iistak wariak yen epopök nemëen kup mowiipnaat. ²⁴ Omën Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön." ²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëak pëël yema. "Aköp, nook ma?" Maan, "Ni tapöp," pël yema.

Yesuuk ruurö kë mena

(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel ninak epël yenia. "Epët nem mëspëetak wa neë." ²⁷⁻²⁸ Pël niak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak ten ninak epël yenia. "Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omën selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë. ²⁹ Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa."

³⁰ Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan orök Olip tomökël saut.

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)

³¹ Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël niiaut. "Röök eptak ar pourö ne sêp newesak kas sënëët. Arim pël ëenë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. 'Ne sêpsëp ngarangkëp mëngkën sêpsëpörö repak sêpnaat.' ³² Ne yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëen wet rëak Kalili yangerak sê wëen ar ënëm waisënëët." ³³ Pël niaan Pitaak epël yema.

“Eporö sêp niwesak kas sêpên koröp. Ne pôt, pêl naengan pan.” ³⁴ Pêl maan Yesuuk epêl yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni rôök eptak kokor ngôn naên wiaan akun nentepar nent yak newasumêet.” ³⁵ Pêl maan Pitaak kaalak epêl yema. “Nimênt yan- imêngkem ne nempênêak yaan pôteta yak naniwasên êémaap.” Pêl yemaan ten pourö tapêl mêêaut.

Yesu pi Kesemani ngêsöök sê Anutuun kimang mêä

(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Pôrekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pôrek sê oröak Yesuuk tenên epêl yenia. “Ar eprek wêên ne êngkrek sê Anutuun kimang memaan.” ³⁷ Pêl niak Pitaare Sepeti pim ruaar koirak saut. Yesem ngês réak ya kêlangôn kôn wiak ya ngês pan êa. ³⁸ Pêl yeem epêl mêä. “Ne ya kêlangôn panê yeem wel wiima yangap yaê. Pôtaanök kosang newesak neering ititi ôpa.” ³⁹ Pêl mêak kot nent êngkêl sê ê kosaô yangerak wesirak wê Anutuun kimang ngöntak epêl mêä. “Pep, ni kôn wiin pangk êên pôt kêlangôn nem naê orööpênêak yaê epot mop wasum. Nem kônöök won, nim kônöökê wiaul êem.” ⁴⁰ Pêl mê pet irak pim ru naar namp pôröa naê sê itaangkên ka uraan Pitaan epêl ôk mêä. “Ar neering kot nent ititi naongan ma?” ⁴¹ Moröktak wiap sênganêên lup ititi wê Anutuun kimang maê. Arim lupôt kengkên yeêetak koröpôt kônôm yaalni.” ⁴² Pêl mêak kaalak sê Anutuun kimang mêak epêl mêä. “Pep, kêlangôn epot ilap neriipênêak kôn wiin pangk naên êên pôt yok pangk kat wiimaat. Nim kônöökê wiaul êem.” ⁴³ Pêl mê pet irak kaalak pim ru naar namp pôröa naê sê itaangkên pitêem itöt kônôm yaêên ka ureim wêên itena. ⁴⁴ Pêl êak kaalak sê kimang maan akun nentepar nent êa. Ngôn wet réak kimang ngöntak ôk mêä tapêt kaalak mêä. ⁴⁵ Kimang mê pet irak ru naar namp pôröa naê sê epêl mêä. “Ar om ka kônôn ureim wê ma? Peene epêt nemêên kup mowiipna akunet temanôm yes. Omên Kêêp nemêên kup mowiak omên utpetaröa moresi neulêêpnaat. ⁴⁶ Wal êên sêpa. Omên nemêên kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmêa

(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pi pêl yamêem wêên ten pim ru 12 pôröakaan namp yapinte Yutas pôpring omên kêsang pan kiri ar yaaô kaôaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut. ⁴⁸ Yutas Yesu kup mowiipna pôp wet réak pitên epêl mêä. “Ar êwat sênêên tot numaatak pêl yaêên tapöp wesak wali ön.” ⁴⁹ Pêl mêak pi teêntom Yesuu naê wais, “Aköp, ni e wêên ma?” pêl mêak tot yen.

⁵⁰ Pêl êên Yesuuk epêl yema. “Ngöntöp nim êêmêak waisan pôl ê.” Pêl maan pit wais yeô. ⁵¹ Pêl yaêên ten Yesuring wêauröakaan nampök pim ôpwer yepatuukaan têak kiri ar yaaô wotöököpê inêên ru namp môak pim katêêp per yoola. ⁵² Pêl êên Yesuuk piin epêl yema. “Ni ôpwer yepatuuk mê. Omên ôpwerring nga yaê pôrö naröak kangiir ôp möön wel wiipnaarö. ⁵³ Ne nem Pepapôn kimang maan pi teêntom ensel kêsang pan rongan 12 pôt wes mêên wais kaamök elnêepna pôt ni kôpêl ma? ⁵⁴ Pêl êémaatep ngônêntak utpet nem naê orööpênêak êa epot tol êak orööpên?”

⁵⁵ Pêl niak pi ôpênêak waisauröen epêl yema. “Ar neen ngaap wesak wali neônêak inre tang wak yewais ma? Ne kêt êl epotê ngônên tup kaôetak arring wêau. Pêl êên ar akun pôtê neneön yaauro. ⁵⁶ Pêl êaap omên epot yaaröön tektek ngôn yaaô omnaröa ngaanêêr retêng êa pôt kê yaarö.” Pêl yemaan ten pim ruurö sêp mowesak kas saut.

Yesu ngôn yaatak moulmêa

(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ngôn kosangôtê ngarangköröere kaôarö pit kiri ar yaaô wotöököp, Kaiapas pim kaatak wa top êak wêên omên Yesu wali wa pôrö pi pôrek mêsak sê moulmêa. ⁵⁸ Pêl êên Pita pi ênemênem sa. Pêl êak pi kiri ar yaaô wotöököpê kaatak oröak êmökê kakaati sê ilêak pit Yesu tol yaalmê pôt itaampênêak ngai omnaröa tektrak wel aisêa. ⁵⁹ Pêl êên kiri ar yaaô kaôaröere kansol pourö Yesu mêmpana omên naröak kaar réak pim utpet êautôn mapênêak ap wesa. ⁶⁰ Pêl yeem pimêên ngôn kaar kêsang pan koiraap pôt kônôm naên êên om ap weseim wêên ênemak omên naar pitêem naê sê ⁶¹ epêl mêä. “Omên epmor epêl êaumor. ‘Ne Anutuun ngêêngk tup epêt tóol olêak kaalak kêt nentepar nent ôk remaap,’ pêl yaan kat wiaumor.” ⁶² Pêl maan kiri ar yaaô wotöököpê wal êak Yesuun epêl ôk mêä. “Pitêem nimêên ngôn ya epêten tol yewasên? Ni kangiir nent naengan ma?” ⁶³ Pêl maan Yesu ngôn nemaan wêên kiri ar yaaô wotöököpê kaalak epêl ôk mêä. “Ne Anutu wêwêetaringêp pim êoetak pêel niamaan kosang wesak am. Ni Anutuu Yaô Niiap, Kristo, Anutuu Ru tapöp ma?” ⁶⁴ Pêl maan Yesuuk kangiir epêl mêä. “Nimtê yaan pi tapêt. Pôtaanök ne niamaan kat wiewê. Ênemak Omên Kêêp ne Anutu wêêre kosangêp pim yaapkêel wel aisêak kutôm kepilôtê rangk yewaisên it nengempun sa.” ⁶⁵ Pêl maan kiri ar yaaô wotöököpê ya utpet pan êên pimtê ulpêênêp keli olêak pim omnaröen epêl ôk mêä. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol êên omên munt narö piin ngôn mapnaaröen

kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia. ⁶⁶ Ar tol yak?" Pël maan epël mëëa. "Pi utpet yaarek wel wiip." ⁶⁷ Pël mëak pim këëre wot kantak wasöp ngës menak momöa. Ën naröak kerëmteparë mor kaë yemomöem ⁶⁸ utpet wesak epël mëëa. "Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a."

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita pi ka tomök ëmööökë kakaati wel aisëaan inëen koont nampök pim naë së piin epël mëëa. "Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup." ⁷⁰ Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. "Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas." ⁷¹ Pël mëak ëm kanrak orööpënëak yaëen inëen koont munt nampök itenak omën naë wëauröen epël mëëa. "Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup." ⁷² Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. "Anutuu ëöetak ne piin köpël." ⁷³ Pël maan wë ngöngöp yaëen omën pim naë wëauröak së piin epël mëëa. "Ten nim ngön köngkömööon kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp." ⁷⁴ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. "Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp." Pël maöataring kokor ngön ëa. ⁷⁵ Pël ëen Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia. "Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëep," pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëen së ing kaö ëa.

27

Omnaö Yesu Pailatë naë wak sa

(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. ² Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia

(Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet ëen siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. ⁴ "Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë." Maan pit epël mëëa. "Tol ëen tenën yeniaan? Pipët nimtëetep." ⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa. ⁶ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. "Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönënenëen yawiautak wiipenaataan nga wia." ⁷ Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak

omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. ⁸ Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. ⁹ Pël ëen tektëk ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëer ngön ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. "Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. ¹⁰ Pël ëen aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa."

Pailatök Yesuun pëël mëëa

(Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

¹¹ Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. "Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?" Maan, "Yok yaan pi tapët," pël mëëa. ¹² Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëen ngön ya yamëngkën pi kangüir nemaan ëa. ¹³ Pël yaëen Pailatök epël mëëa. "Omnaröa ngön yaatak nimëen ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?" ¹⁴ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëen yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa

(Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

¹⁵ Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ¹⁶ Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ewat wëa. ¹⁷ Pötaanök omnarö wa top ëak wëen Pailatök epël mëëa. "Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?" ¹⁸ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ewat wëak pël mëëa.

¹⁹ Yang ngarangkëp pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëa. "Ni omën wotpil puopë ngönte pet irngan. Ne peene wangarëtak piin itenak ya këlangön pan kön yawi." ²⁰ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mëak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëëa. ²¹ Pël ëen yang ngarangkëp pi kaalak epël mëak pëël mëëa. "Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?" Maan pitök, "Parapas," pël mëëa. ²² Pël maan epël mëëa. "Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?" Maan epël mëëa. "Pi këra yetaprak möön wel wiip." ²³ Pël maan pi kaalak epël mëëa. "Omën epop utpet oröp nent ëa?" Maan ngön ë olëak epël mëëa. "Këra yetaprak möön wel wiip."

²⁴ Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkën pim ngönte kat nëmowiin yeem ngön kaëp kësang yaan pi maan iit kol mangkën Yesu mëmpna saunet pim naë

won pöt pet elmëepënëak pim moresiar i wairem epël mëëa. “Omën wotpil epopë mëmpnaata saunet nemëën nasën, arimëën yes.”²⁵ Maan pit këm top ëak epël mëëa. “Pim mëmpnaata saunet tenre tenim ëaröaan wiaap.”²⁶ Pël maan Parapas pëël elmëak Yesu pol koröp wapötringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

*Nga omnarö Yesuun ökre was elmëa
(Maak 15:16-20; Son 19:2-3)*

²⁷ Yang ngarangkëpë nga naröak Yesu mësak së ngarangkëpë kaatak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa.²⁸ Pël ëak pim ulpëënëp përe moolëak ngaaröa ulpëën kóp möa namp momëa.²⁹ Pël ëak wii këmampön ulte ket ë mowaëak kalaö naö mangkën mor yaapkëësi sungkör ëak tauëëa. Pël ëën pim naë së ököök elmëak rar rë wesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.”³⁰ Pël mëak waasöp ngës menak sungköröa wa ëp ëak kepönöök momöa.³¹ Ngaaröak ököökre waswas pël elmëak ngaë ulpëënëp përéak kaalak pimtëëp më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

*Yesu këra yetaprak möa
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)*

³² Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesuu këra yetapëp wak sëpënëak këk maan wak sa.³³ Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëëa pötak së oröa.³⁴ Pël ëak pit wain iitaring kakam yaaut irikor ëak mangkën na pet ëak kaaö ëa.³⁵ Pël ëën pit pi këra yetaprak möak pim ulpëënre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena.³⁶ Pël ëak pörek wel aisëak piin ngarangk ëa.³⁷ Pël ëak “Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp,” ngön yaatak pimëën ngön pël ëa pöt këra welingweri retëng ëak kepön löötak mö ulmëa.³⁸ Pël ëak pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëël, namp katnëël mö ulmëa.³⁹ Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön keke elmëak⁴⁰ epël mëëa. “Ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.”⁴¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëak epël mëëa.⁴² “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. Pi yaap Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan.⁴³ Pi Anutuuu kön wi kosang yewasem, ‘Ne Anutuu Ruup’ pël

yaap. Pötaanök Anutuuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëëpnep.”⁴⁴ Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëëa.

*Yesu wel wia
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)*

⁴⁵ Këtëp luaptak 12 kilok pötak wëën yanget koö olëak wiaan së wiap kan 3 kilok oröa.⁴⁶ Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eli, eli, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak sëp yenewasën?”⁴⁷ Pël yemaan omën pörek tauëëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “Kat wieë. Omën epop Eliaan merëk yema.”⁴⁸ Pël yemaan pitëkaan namp pöömöp së i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak mena.⁴⁹ Pël yaëën naröak epël mëëa. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten itempa.”⁵⁰ Pël yemaan Yesu pi kaalak merëk kaö ëak pim könöp wes mëak wel wia.

⁵¹ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luaptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëën yanger moup yamöön kël kësangöt luaptak weling wera.⁵² Pël yaëën omën yangatta këm nga ëën Anutuu omën ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa.⁵³ Pël ëën Yesu wet rëak weletakaan wal ëënak pit omën yangat sëp wasak ka ngëëngk Yerusalem pöök së oröak wëën omën narö selap pitën itena.

⁵⁴ Nga omën wotöököpre omën piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan ëak epël mëëa. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

⁵⁵ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa.⁵⁶ Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpe Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp piporö.

*Yesu yang kel weera
(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42)*

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omën uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp.⁵⁸ Puuk Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëëa.⁵⁹ Pël ëën Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak⁶⁰ wak së pimtëën wesak kël öngöp ngolöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa.⁶¹ Pël ëën Maria Matala

kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëëngtakëën omnant kön yaëën ëlpam walën ngëëngk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë së epël mëëa. ⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ ⁶⁴ Pötaanök pim ruurök së sokur këkain wak së ëlëëp wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök së ngarangk wëën kët nentepar nent won sëp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëën kaö sëpan. Pötaanök yeniak.” ⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ar nga omnarö mësak së moulmëën këëkë ngarangk ëëp.” ⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring së këlöökë rangk kë il mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa

(*Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10*)

¹ Kë yesa akunet pet irën Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa. ² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëër wiak rangk wel aisëëa. ³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëënëp kölam panë tëaup. ⁴ Pël ëën ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reireë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa. ⁵ Pël ëën öngaar së oröön enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëëngan. Ne ëwat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëak waisan. ⁶ Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. ⁷ Pël ëak së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak së wëën ar ënëm së itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” ⁸ Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëak sa. ⁹ Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël ëën piarip pim naë së tok oriak ingesiarë morökäyaya mëëa. ¹⁰ Pël ëën Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas ëëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

¹¹ Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. ¹² Pël ëën pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön

ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak ¹³ epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ ¹⁴ Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat.” ¹⁵ Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëën ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(*Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20*)

¹⁶ Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niia pöökël saut. ¹⁷ Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. ¹⁸ Pël yaëën Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriire yangerakë wëëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. ¹⁹ Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëën. ²⁰ Pël ëak nem ngön ök niiaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëën akun kaöaö temanöm sëpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 35 pöta ök won sêen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epêt retêng ëa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilên wê Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retêng ëa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuu ya retêng weëre kosangring mëneimauta ngönte retêng ëa.

Pöt epêl wia.

Ngön ompyaut ngês rêaut 1:1-13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 1:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 10:1-52

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 11:1-15:47

Yesu wal ëaut 16:1-8

Yesuu ëö pet elmëaut 16:9-20

Son i yamëaupök ngönën ök maima

(*Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28*)

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngês rêak epêl oröa. ² Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epêl retêng ëa.

"Kat wi. Ne omên nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omên nampök epêl ya.

'Aköpëên kanö wotpil weseë. Ngêsak ompyaö panë weseë.'

⁴ Aisaia pim retêng ëa pöl Son i yamëa pöp yang pultak orök ngön epêl ëa. "Arim utpetat sêp wasên ne ar i nimëëmaan. Pêl ëên Anutuu arim utpetat ent ë nuulapnaan."

⁵ Pêl maan Yutia yangrakaanre Yerusalem kakaan omên narö selap pim naë sê ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëên kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pêl ëak pol koröpök yepat ket ëaö naö urëa. Ën pim kaöm pöt ngëntre mo pëên neima.

⁷ Ngönte pöt epêl ök maima. "Omên nem ënem waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemêt il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar wii nemowilnganëp. ⁸ Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëengk Pulöök nimëëpnaat."

Sonök Yesu i momëa

(*Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22*)

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan sê oröön Sonök Yotanëk i momëa. ¹⁰ Pêl ëên imeriaan yaaprem itaangkên kutömwer këm nga ëên Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa. ¹¹ Pêl yaëên kutömweriaan ngön nent epêl mëa. "Ni nem

Ruup. Ne nimëên ya kë sak niin kent panë yaalni."

Setenök Yesu morök elmëa

(*Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹² Pêl yemaan Pulöök tapêtakëer yang omên wonrekë wes mëen sa. ¹³ Pörek sê akun 40 wëên Setenök morök elmëeima. Pi animauröa tekrak wëên enselörök kaamök elmëeima.

Yesu pim yaat ngês rêa

(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴ Son wii kaatak moulmëên wëên Yesu pi Kalili yangerak sê orök Anutuu ngön ompyaut war wesak epêl ök mëa. ¹⁵ "Akun temanöm yesën Anutuu peene wa ngaök nimëëpnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë."

Yesuuk ru kong nent pimëên koirä

(*Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11*)

¹⁶ Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkên omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa. ¹⁷ Pêl ëên epêl mëa. "Arip nem ënem waiseë. Pêl ëên nook arpm i kaö imënörö yewan pi tapêl omnaröeta önëên niulëëmaan." ¹⁸ Pêl maan piarip tapêtakëer piarpim iiröt om wiak pim ënem sa. ¹⁹ Pêl ëên pi kot nent ëngkël yesem itaangkên omên nanang munt naar Sem-sre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëên itena. ²⁰ Pêl ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëên sêp mowesak Yesuu ënem sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa

(*Luk 4:31-37*)

²¹ Pêl ëak pit Kapaneam kak sê orök kêt kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak ngês rêak ngönën ök mëa. ²² Pêl yaëên omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa. ²³ Pêl yaëên akun tapêtak ngönën tup pöta kakaati omên urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epêl mëa. ²⁴ "Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ewat wë. Ni Anutuu naëaan Omên Ngëengkëp." ²⁵ Pêl maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epêl mëa. "Ni ngön angan. Omên pipop sêp mowesak orök sê." ²⁶ Pêl maan urmerap oröpëneak omnamp mök ë moolaan sê ngentiak wiaan ngönëer orök sa. ²⁷ Pêl ëên omnarö yaan panë sak neneren epêl mëa. "Elei, epêt oröpët? Ngön epêt maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk

yëo.”²⁸ Pël èën ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa. ³⁰ Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa. ³¹ Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëën tapëtakëer koröp es nga pöt won sëën kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)*

³² Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa. ³³ Pël èën kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa. ³⁴ Pël èën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

*Yesu pi Kalili yangerak ngönën ök maö sa
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Röök nginömöoring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa. ³⁶ Pël èën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së³⁷ koirak epël mëëa. “Omnanö niin ap yewas.” ³⁸ Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëeta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup.” ³⁹ Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Omën kësë ëa namp pim naë së rar ë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” ⁴¹ Pël maan Yesu pi piin yaköm èën moresi el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.” ⁴² Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa. ⁴³ Pël èën teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa. ⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnanröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnanrö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar eëm.” ⁴⁵ Pël èën Yesu pi ka kaatë yoolök naaröön ëlëep omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së oröak ka nentak së wëën ka peparö kat wiak² pim ka wëa pötak së wa top ëak peö èën ka kanëreta il wariak wëa. Pël èën Yesuuk pitën ngönën ök yemaan³ omën mor kong nent pörök omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa. ⁴ Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëën irëa. ⁵ Pël èën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.” ⁶ Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörek wëa narö kat wiak epël kön wia. ⁷ “Elei, omën epop pi oröp èënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ⁸ Pël yaëën Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël mëëa. “Arim lupötë tol èënak kön ke pil yawi?” ⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën èën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Èn nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. ¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.” ¹² Pël maan pi wal ëak tapëtakëer korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël èën yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëëa. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën ëaut.”

Yesuuk Liwai pimëën koirä

(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Yesu pi pël ëak kaalak i kaö ëöökël yesën omën selap pim ënëm sëën ngönën ök mëëa. ¹⁴ Pël ëak pörekaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëën itenak epël ök mëëa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

¹⁵ Pël ëak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök. ¹⁶ Pël èën Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yaauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pël mëëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol èënak omën takis yewauröere utpet omnanröaring kaömp ngawi yen?” ¹⁷ Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mëëa. “Omën yauman wonörö

rota ngēsē nasēn. Yaumanringörōakēēr ro-taarōa ngēsē sa yaē. Ne omēn pitēmtēn kōn wiin wotpilōrō pēl yewas pōrō lup kaip tiipnaan memēak newaisēn. Won, omēn pitēmtēn kōn wiin saun yaaurō pēl yewas pōrō ngōn ōk maan lup kaip tiipnēak waisaup.”

*Kaōmp ngēs yoolēauta ngōnte
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)*

18 Akun pōtak Sonē ruurōere Parisi omnarōa ruurō kaōmp ngēs olēak wēa. Pēl ēēn omēn narō Yesuu naē sē epēl mēak pēēl mēēa, “Sonē ruurōere Parisi omnarōa ruurō kaōmp ngēs olēak wē. Ēn nim ruurō tol ēēnak pēl naēn yaē?” 19 Pēl maan Yesuuk kangiir epēl mēēa. “Omēn namp ōng ōpēnēak yeem pim karurōaring wēēn karurōak yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpēn ma? Won. Pitring wēēn kaōmp ngēs olēak naōpan. 20 Ēnēmak omēn narōak pi wak kama ulmēēn akun pōtakōkēēr pim karurō yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpnaat. Pōl pit ne kama neōpna pōtakōkēēr nem ruurō neen yakōm ēēn kaōmp ngēs olēak ōpnaat.

21 “Omēn namp poē korōp ngōlōpōkaan kaō nent ilak ulpēēn ngaanēpē keliaurek wiak korir namēēpan. Pēl ēēpna pōt poē korōp ngōlōp pōtak ulpēēn ngaanēp weruun ilak kaak sēpnaat. 22 Ēn omēn namp i kep pol korōpwering ket ēa ngaan pōtak wain i ngolōpēt kolōn yok pangk naēpan. Pēl ēēpna pōt wain i pōt kep wetak pol korōp pōt sak il ngentiin iit orō sēpnaat. Pēl ēēn pol korōpwerta utpet ēēpnaat. Pōtaanōk wain i ngolōpēt kep ngolōptak lē mēēpna pōtak pangk ēēpnaat.” Yesuu pēl mēēa pōta songōnte epēt. Mosesē ngōn kosang ngaanōtre pimtē ngōn ngolōpōt pangk irikor naēpan pōtenōk mēēa.

*Akun kē yesauta ngōnte
(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)*

23 Kē yesa akun ngēēngk nentak Yesure pim ruurō pit rais yaōōkē lup yesem ruurō ulpō narō tōa. 24 Pēl yaēēn Parisi narōak piin epēl mēēa. “Kē yesa akun ngēēngktak pitēm ya yamēngk pipōtōn pepanōm wia. Pit tol ēēnak yaē?” 25 Pēl maan Yesuuk epēl ōk mēēa. “Tewitre pim omnarōa kaōmp won wē kēēnēēn ēa pōt ar sangk kelak kat nawiin yaaurō ma? 26 Apaiata pim kiri ar yaaō wotōōk sak wēa akunetak Tewit pi Anutuu ngōnēn tup kaōeta kakaati sē kaōmp Anutuu ēōetak wieēa pōt kiri ar yaaurōakēēr nēmpnaan omēn pasurō nēmpnēak nga yaaut wak pimēnt nak pim omnarō karut mangkēn na. Pōt ar sangk kelak kat nawiin yaaurō ma?” 27 Pēl mēak epēl mēēa. “Anutu pi omnarō kaamōk ēēpēnēak akun kē yesaut ket ēa. Pi akun kē yesaut kaamōk ēēpēnēak omnarō ket naēn.

28 Pōtaanōk Omēn Kēēp ne kē yesa akun ngēēngk pōta pepap. Nem kentōōk akun ep-tak nem ruurōēn omnant ēēpnaan memaat.”

3

Yesuuk omēn kēl wa namp ompyaō mowesa

(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Akun nentak Yesu pi kaalak ngōnēn tupta kakaati ilēak itaangkēn omēn mores kēl wa namp wēa. 2 Pēl ēēn omnarō pit Yesuuk akun ngēēngktak ompyaō wasēn pōt ngōn yaatak ulmēēpēnēak ngai yeem wēa. 3 Pēl ēēn puuk omēn mores kēl wa pōpōn epēl mēēa. “Wal ēak wais itēkēēl tau.” 4 Pēl mēak omnarōēn epēl pēēl mēēa. “Kē yesa akun ngēēngktak omnarō ompyaō elmēēpen ma utpet elmēēpen? Omnarō ompyaō mowasēpen ma utpet mowasēpen?” Pēl maan pit nerek nemaan. 5 Pēl yaēēn pi pitēm lup kosang yaauten ya kēlangōn ēēn nga it nalnal elmē pēt irak omēn pōpōn epēl mēēa. “Nim mores el mē” Maan mores el mēēn kosang sa. 6 Pēl ēēn Parisi omnarō ka tomōk sē tapētakēēr Erotē omnarōaring pit tol ēak Yesu mēmpēn pōta ngōnte kopēta wesa.

Omnarō i kaōōk wa rongan ēa

7 Yesu pi pim ruurō koirak i kaōōk sē wēēn Kalili yangerakaan omēn selap pan pitēm ēnēm sa. Pōrō pēēn won, Yutia yangerakaanre 8 Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanē ēngk komuntakēlaanre Taiaare Saiton ka pōōrarēaan omēn selap pan pim yaautōn kat wiak sē orōa. 9 Pēl ēēn omēn selap pōrō pi ngepre un elmēēpanēak pim ruurōēn wang naō temanōm wes ulmēēpēnēak mēēa. 10 Omēn selap pan ompyaō mowesa. Pōtaanōk omēn ēmpōlre yaumanōrō pi mēsēl elmēēpēnēak sē ngepre un elmēēpanēak wangaōōn mēēa. 11 Pēl ēēn omēn urmerarōaringōrōak Yesuun itenak pim ingrak rar rē wesirak ngōn ēak epēl mēēa. “Ni Anutuu Ruup.” 12 Pēl yemaan pit pim songōnte tekeri wesak apnēak kosang wesak nga mēēa.

Yesuuk pim ngōn yaaō omēn 12 pōrō wa ulmēa

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wē akun nentak pimēnt rosir naōōk sē wē pim ru ōpēnēak kent kōn wiaurōēn yas maan pim naē sē rongan ēa. 14 Pēl ēēn omēn 12 pōrō ru wesak piiring wē ngōnēn ōk maōre 15 urmerarō waō ē momē pēl ēēpēnēak mēēa. 16 Pim omēn 12 ēak wa ulmēa pōrō eporō. Saimonōn yapin ngolōpēt Pita mēēa. 17 Pēl ēak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripōn yapin ngolōpēt Poanesis mēēa. Tiarim ngōntak

tangre kaõ pöta ökaar pël apenaat. ¹⁸ Ën Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruup, Tatiastre Saimon Selot pël yamëea pöp pi ngaan Rom kamanëp sêp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ¹⁹ Ën Yutas Keriot kakaanëp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulë ngönte
(*Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10*)

²⁰ Yesu pi kaatak sê wëen omën kësang pan kaalak wa top yaëen pit ruuröa kaõmp nëmpna mopët won ëa. ²¹ Pël yaëen pim ëlre nang kat wiak, “Kön irikor yaalmë,” pël mëak koirëpënëak sa.

²² Pël ëen ngön kosangötë ngarangk Yerusalem kakaan sa pöröak epël mëea. “Urmeraröa kaõap, Pielsepul, pim lupmeri wëen pöpë weere kosangöök urmerarö waõ ë yamë.” ²³ Yemaan wa top elmëak ngön nokoliil nent epël mëea, “Setenök tol ëak pimënt waõ elmëepën?” ²⁴ Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak pöt naõn ëëpnaat. ²⁵ Ën ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen ka kosaõ wiaapnaat. ²⁶ Tapël Setenök werak pimënt möak waõ elmëepna pöt pangk kosang sak naën ëëpnaat. Pi kô sëpnaat. ²⁷ Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak omnant naõpan. Wet réak omën nga pöp wii të wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

²⁸ Ne yaap niamaan kat wieë. Omën utpet ke nentere nent ëak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. ²⁹ Ën namp pi Ngëeng Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolapan, om kosang wiaapnaat.” ³⁰ Ngön pipët, “Pim lupmeri urmerap wë,” mëea pötaanök pil mëea.

Yesuu ëlre nangaröa ngönte
(*Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21*)

³¹ Ngön pipot ök yamëem wëen pim ëlre nang ka tomök sê wë orööpënëak kakaatiil ngön wes mëa. ³² Pël ëen Yesu pi omnaröa öngpök wëen epël ök mëea. “Nim ëlre nang tomök wë niin ya.” ³³ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Nem ëlre nang talörö?” ³⁴ Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëea. “Nem ëlre nang pörö eporö. ³⁵ Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeõ piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

4

Omnant öpöt olëauta watepang ngönte
(*Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8*)

¹ Yesu pi kaalak i kaõ öök sê këëkë wesak ngönën ök mëea. Pël yaëen omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëen pi

wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö yangerak wëa. ² Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës réak epël mëea. ³ “Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak sê omnant öpöt olëa. ⁴ Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëak mos ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 30, nemorëët 60, nemorëët 100 pël uta.” ⁹ Ngön pipët maõ sê epël mëak pet ira. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt
mapënëak mëea

(*Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ Omnarö sa pet yairën pimënt wëen pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëeautë songönötön pël mëea. ¹¹ Pël ëen epël mëea. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. ¹² Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

Omnant öpöt olëauta watepang ngönta
songönte

(*Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15*)

¹³ Pël mëak epël mëea. “Watepang niak pöta songönten ëwat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ëwat sën? ¹⁴ Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa. ¹⁵ Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëer wais wak sëpnaat. ¹⁶ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëer kent kön wiak wak öpnaat. ¹⁷ Pël ëak lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeõ pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. ¹⁸ Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak ¹⁹ wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën mos ëëpnaat. ²⁰ Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

*Esuwesi ngönte**(Luk 8:16-18)*

²¹ “Talëpök esuwes mangiak wak sê kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël ëepën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. ²² Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. ²³ Katringëpök ngön epët kat wiip.” ²⁴ Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat. ²⁵ Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëën elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan yaaröauta watepang ngönte

²⁶ Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuuk wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. ²⁷ Pël ëak rö kan ka uröore këték wal ëak wë pël yeem rëngap yaaröön pöta songönte köpël öpnaat. ²⁸ Yanger pintok kaamök elmëën rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët ütöpnaat. ²⁹ Pël ëak köp sëën omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

*Këra lëlëp kotupë watepang ngönte**(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)*

³⁰ Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuuk wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëak am? ³¹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpörök il yewas. ³² Pël yaëetak orökökëër pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëën intörö wais ngentiak kët kosöptak wëere ka ëp wi pël yaë.”

³³ Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sëpnaat ök maima. ³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima. Pimtë ruuröaring pëen wëakëer war wesak ök maima.

*Kentöök Yesuuk ngönte ngaarëk wa**(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” ³⁶ Pël maan omën kësang pörek wëën sëp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. ³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa. ³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rerekta rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeëep ya ngës naën ma?” ³⁹ Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa.

“Ni leng ëak wia.” Pël maan kentö leng ëën i kaö wiap sa. ⁴⁰ Pël ëën pitën epël mëëa. “Ar oröpëën kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?” ⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epül mëëa. “Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5*Yesuuk omën nampökaan urmerarö waö ë mëa**(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak sê oröa. ² Pël ëak wangaöökaan yaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan sê pi koira. ³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök tē yemowiin pangk naën yaaup. ⁴ Omnarök kët ël epotë ingre morötë wii yaapötök tēere seenötök tē pël ëën wii yaapötök il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö moröpënëak yaëen pangk naën yaaup. ⁵ Pi rö kanre këték poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön ë olëak aimeë pintok pimtë koröpö kël möeimën utpet ëaup. ⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö sê rar rë wesirak yaya yamëem ⁷ ngön ëak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne Anutuuk ööetak niamaan. Ni këlangön nangkan.” ⁸ Yesuuk, “Urmerap ni, omnampökaan orökak se,” pël ök mëëa pötaanök. ⁹ Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.” ¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëëa. “Ten yang epër sëp wasënaataan waö elnëengan.” ¹¹ Pël ëën yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. ¹² Pël ëaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” ¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan orökak sê polöröak ilëa. Pël ëën polörö pöömpö sê parëaöök orökak sê i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

¹⁴ Pël ëën pol ngarangkörö kas sê kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël ëën omnarö itaampënëak sa. ¹⁵ Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuun naë sê orökak itaangkën omën urmerarö selap piikaan orökak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuun naë wel aisëaan itenak kas ëa. ¹⁶ Pël yaëen itenaurök omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëëa. ¹⁷ Pël ëën pit Yesu pitëm yanger sëp wesak sëpënëak ke urak mëëa.

¹⁸ Yesu wangaöök yeillaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sëpënëak ke urak mëëa. ¹⁹ Pël yaëen Yesuuk ke mourak

epël mëëa. “Nim kak sê nimoröaring wê Aköpê nim naê retêng kaô elniak sant yani-was pipta ngönte ök mam.”²⁰ Maan omên pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötê Yesuuk pim elmêa pöt pout ök maô sa. Pêl êên pit kat wiak yaan sa.

Yesuuk Sairasê koontupre öng namp ompyaô mowesa

(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Pêl êak Yesu pi wangaôök ilêak êngk komuntakêl sê orôak i pisôök ngentiak wêên omên kêsang pim naê sê orôak wa top êa. ²² Pêl yaêên ngönên tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesu naê sê pim ingrak tok oriak ²³ kosang wesak epêl mëëa. “Nem koontup wel wiipênêak yaê. Pötaanök ni wais moresi mor wêên ompyaô sak öp.” ²⁴ Pêl maan kat wiak yesên omên kêsang pan pim ênêm yesem pi il mowari yesa.

²⁵ Pêl yaêên pitêem tektrak öng namp öng yauman êeim wêên krismaki 12 êak won saup wêa. ²⁶ Öng pöp rotaarôak ya mëngkên pangk naên om kêlangön kat wieim wêa. Pêl yeem pim sumat meneimên won sa. Pêl êên yaumante won nasên om êeim wêa. ²⁷ Öng pöpök Yesu yaauta ngönte kat wiak omnarôa tektrak wê Yesu kasngaêl sê pim ulpêênêpök mësêl elmêa. ²⁸ Pêl, “Ne om pim ulpêênêpök mësêl elmêema pöt ompyaô sumaat,” pêl wesakök êa. ²⁹ Pêl elmêên tapêtakêr won sêên kat men êên pim koröpö taê sa. ³⁰ Pêl êên Yesu pim weêre kosangö won yesem yaan kat men êak omnarôa tektrak kaip tiak, “Talêpök nem ulpêênêpök mësêl yaalnê,” mëak pêl mëëa. ³¹ Maan ruurôak epêl mëëa. “Omnarö selap wê narôak mök ê yanimêerek, ‘Talêpök neek mësêl yaalnê?’ pêl angan.” ³² Yemaan Yesu pi pöt talêpök yaalmê pöt êwat sêpênêak omnaröen it nalaan nal elmêa. ³³ Öngöp pi pöt pim koröpök retêng orôa pöten itenak kas kön wiak reireê urak Yesu naê sê pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa. ³⁴ Pêl maan puuk epêl mëëa. “Koontup aê, nimitê kön wi kosang yewesautak ompyaô yesên. Pötaanök ya kê sak sê ompyaô öm.”

³⁵ Öng pöpön pêl yamêem wêên omên narö ngarangkêpê kaatakaan sê ngarangkêpön epêl mëëa. “Nim koontup wel wiaarek kêpök rê yanulaup koirak waisngan.” ³⁶ Pêl yemaan Yesu kat mowieê ngarangkêpön epêl ök mëëa. “Kön selap êënganêp om kön wi kosang newas.” ³⁷ Pêl mëak omên muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitêment sa. ³⁸ Sê ngönên tupta ngarangkêpê kaatak orôak omên selap pan pit ingre kêlêl aô ngön kaêp kaô aim wêên itena. ³⁹ Pêl êak kakaati sê omnaröen epêl mëëa. “Ar tol êênak ingre ya ilak aô epêl yêê? Koontup

wel nawiin om ka ura.”⁴⁰ Pêl yemaan sömre êlak yêêa. Pêl êên pit koô ê mëên yaaröön êlre pepaarring pim ruurö pêên koontupê wiewêa pörek ilêa. ⁴¹ Pêl êak koontupê moresi morôak epêl mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal êëmêak yeniak,” pêl apenaat. ⁴² Maan tapêtakêr koontup wal êak sak waisö êa. Koontupê krismakiat 12 pêl won saup. Pêl êên omnarö itenak yaan utpet sa. ⁴³ Pêl yaêên omnaröen ök mepanêak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkên nêmpênêak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasêng mena

(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu pi kaare yang pör sêp wesak pimtê ka songöntakêl yesên pim ruurö ênêm sa. ² Sê wêên ngêêngk akunet temanön sêên ngönên tuptak sê ngönên ök mëëa. Pêl êên omên selap kat wiak yaan sak epêl mëëa. “Elei, omên epêt tarêkaan orö morêa? Êwat kêsang eppel talêpök rê moula? Pêl êak pim retêng kaô yaaô pöt kaô panê maimal yaê. ³ Tiar piin êwat wê. Pi ka ök yarêaupê ruup. Pim êlêp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Ên koont pim nangaröeta tiarring wê.” Pêl mëak piin kaaore kêêpöt elmêa. ⁴ Pêl yaêên Yesuuk epêl mëëa. “Tektek ngön yaaô namp ka nantêêrôak piin ping wesak yema. Pêl yaautak pimtê kaare yangerak wêên piiring wêaurôak kaô nasên wê wesak piin ping wesak nemaan ê yaê.” ⁵ Kak pörekörö pitêem piin kön wi kosang nemowasên êautaan ya retêng weêre kosangring nant kêsang pitêem naê namêngkên êa. Om yauman omên kopêt nampnamp pim moresi rangk mowiak ompyaô mowesa. ⁶ Pêl êak pitêem piin kön wi kosang nemowasên êa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa

(Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yesu pi ka muntatê ngönên ök maô seima. ⁷ Pêl yeem pim ru 12 pöröen yas maan sêên urmerarö waô ê momêêpênêak weêre kosang menak ngês rêak kom êak naar naar pêl pêl êak wes momêa. ⁸ Pêl êak kan kourakê omnant wak sêpanêak nga mëak sungkôrât pêên wak sêpênêak mëëa. Kaömpre kêrre monere pöt wak sêpanêak mëëa. ⁹ Ing kôrötökêr mëak ulpêênarta pouwaar mëepanêak nga mëëa. ¹⁰ Pêl mëak epêl ök mëëa. “Kak nerek sê orôak ka ilanê piptak pêên wê olêak orôak sên. ¹¹ Kak nerek sê oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaêên pöt kasêng menak ing porpor elmêak arim ingötêaan yangre ulölöt ka pöök kêrê moolêak sêên pitêmtê songönöt kön wiipnaan.” ¹² Pêl maan pit sê lup kaip tiipênêak ngönên ök mëëa. ¹³ Pêl yeem urmerarö selap waô ê momêêre yauman yaaurö

selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

*Erotök maan Son mëna
(Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup pi wet wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ¹⁵ Narëak Yesuun, “Elia,” pël mëëa. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.” ¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.” ¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet rëak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii tëa. ¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa. ²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wot-pilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëen yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëen Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

²¹ Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëen pim ngarangköröere nga omën wotökööröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëen Erotiasë Son mëmpna kanö oröa. ²² Pit wa top ëak wëen Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëen Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëen aan pöt nimpaat. ²³ Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.” ²⁴ Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëel mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.” ²⁵ Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëër söwarweri wiak nampëak kent yaë.” ²⁶ Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaap kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa. ²⁷ Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëen pi wii kaatak së Son ngernger ilak ²⁸ kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena. ²⁹ Pël ëen Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa. ³¹ Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëen kë sëere kaömp në ëëpna mopö won yaëen ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.” ³² Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

³³ Pël yaëen omën selap pitëm tok itenak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet rëak oröa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi wangaöökkaan oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës rëak ngönën ngönöt selap ök mëëa. ³⁵ Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek ³⁶ ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp.” ³⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa. “Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak wais mampunëak yaan ma?” ³⁸ Maan epël mëëa. “Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia,” pël mëëa. ³⁹ Pël ëen omnaröen nönö mö mëak rek mëak wël aisapënëak mëëa. ⁴⁰ Pël maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël ëak wël aisëa. ⁴¹ Pël ëen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël ëak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena. ⁴² Pël ëen pit pourö nak kep wesak ⁴³ kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ëa. ⁴⁴ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)*

⁴⁵ Kaömp na pet irën tapëtakëër Yesuuk pim ruurö wes mëen wangaöök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën pimënt omnarö wes mëa. ⁴⁶ Pël ëen yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. ⁴⁷ Pël ëen koö yoolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëa. ⁴⁸ Pël ëak pi itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit wë ngentiak poprak yaëen ëlpam walëpënëak yaëen kaöökë roro së pitëm naë oröak il mowasëpënëak ëa. ⁴⁹ Pël yaëen pit itenak kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëa. ⁵⁰ Pit pourö itenak kas kësang ëen pël ëa. Pël yaëen teënt epël mëëa. “Nemtok yewaiserek kas ëëngan.” ⁵¹ Pël mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng ëa. Pël ëen pit yaan sak ngön won sak wëa. ⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

Yesu pi Kenesaret yangerak omnarö ompyaö mowesa

(*Matiu 14:34-36*)

⁵³ I kaö olëak Kenesaret yangerak së oröak wangaö leng ë ulmëa. ⁵⁴ Pël ëën wangaöökkaan yaaröön tapëtakëër omnarö Yesuun itenak ⁵⁵ kaatë pöömpö së yau-manörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima. ⁵⁶ Pël ëën ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sêpënëak këk mëea. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte
(*Matiu 15:1-9*)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa. ² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nêmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena. ³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nêmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö. ⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpän. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö. ⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mëea. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?” ⁶ Maan epël mëea, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëër arimëën ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem

pitëm lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këeta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’

⁸ Ar Anutuun ngön kosangöt moolëak arimtë ngönöt kosang wesak wak wëaurö.”

⁹ Pël mëak epël mëea. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuun ngön kosangöt utpet wesak komun yaaurö.

¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” yemaan’

¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëëpna pöt il yemowariaurö. ¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë

pötak Anutuun ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nannta yaaurö.”

Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan
(*Matiu 15:10-20*)

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëën epël ök mëea. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipötök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas. ¹⁶ [Katringëpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mëak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruuröak watepang ngön pötaan pëël mëea. ¹⁸ Pëël maan Yesuuk epël mëea. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëen yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën? ¹⁹ Pipöt lupmeri nasën, yaatak sëën ya yaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëea. ²⁰ Pël mëak yal menak epël mëea. “Lupmeriilaan omnant apër yaarö pötök utpet yaniwas. ²¹ Omën lupmeriaan yaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwët kom yaaö, ²² war, omën utpet panëët, morök, omën kewilringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor. ²³ Omën utpet pipötök omën lupmeriilaan apër oröak lupmer utpet yaniwas.”

Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa

(*Matiu 15:21-28*)

²⁴ Yesu kaare yang pör sêp wesak Taia kak naë së oröak ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëëp wëaap tol ëak ëlëëp öpën? ²⁵ Tapëtakëër öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap yak Yesu naë së pim ingrak tok oria. ²⁶ Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëëpënëak ke urak mëea. ²⁷ Pël ëën Yesuuk epël mëea. “Rungaarö kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁸ Pël maan öngöpök kangiiir epël mëea. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungaarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni pil yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek së.” ³⁰ Pël maan öngöp kaatak së itaangkën pim koontup urmerap piikaan oröak sëën ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

³¹ Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaöökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörök së oröa.

32 Pël èen omèn ngön won katun namp pim naë mèsak sè mores rangk mowiipênèak òk mèëa. 33 Pël èen omèn pöp omnaròa naëaan mop nentakël mèsak sè ulmèak pim mor wotò kat kanòok mowiak wasöp ngèsak yangapòok wamomèak 34 kutómweriiliteneë èm mèak omnampön epèl mèëa, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan tè.” 35 Maan katèép kan tèen yangapòota kaip tiin ngön yaap èa. 36 Pël yaëen Yesu pi pòta ngönte kaò wesak apanèak nga mèëa. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolèak aò sèen kaò sa. 37 Pit yaan panè sak epèl mèëa. “Omnant pout ompyaò wes pet yair. Katunòrò kat nga mowasòore ngön wonòrò ngön nga mowasò pël yaë.”

8

Yesuuk omèn 4000 pòrò kaòmp mena (Matiu 15:32-39)

1 Akun pòtak omèn kaò pan pim naë wa top èak wè kèen wèen ruuröen ngön mèak epèl mèëa. 2 “Ne omèn kèsang eporöen yaköm kòn yawi. Pit neering wè kaòmp nanèn wèen kèt nentepar nent èak yes. 3 Pit kèen wes mèen pòt kan kourak yesem utpet èépnat. Narò yang waliitèaan waisaurò.” 4 Pël maan ruuròak epèl mèëa. “Pultak wèep kaòmpòt tarèkaan koirak omèn selap eporò mangkèn pangk èépèn?” 5 Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaòmp tolèl èak wia?” pël maan, “Kaòmp 7,” pël mèëa. 6 Pël maan omnarò wel aisapèn mèak kaòmp 7 pòt wak Anutuun yowe mèak pelak ruurò mangkèn omnarò mena. 7 Pël èak i kaò imèn kopèt naar wieëa pòaar tapèl wak yowe mèak omnarò mampênèak mèëa. 8 Pël èen omèn pourò nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pòtè waulön peò èa. 9 Omèn kaòmp na pòrò selap pan, 4000. Nèen wes mèen kaalak yesèn 10 tapètakèer ruuròaring wangaòòk ilèak Talmanuta yangerak sè oròa.

Parisi omnaròak retèngtaan mèëa (Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)

11 Pòrek wèen Parisi omnarò Yesu naë sè oròak kutómweri retèng nent oròòn itaampênèak moròk elmèak kèkre tò mèak piiring ngön nga ela. 12 Pël èen pi ya kèlangönring èm mèak epèl mèëa. “Omèn peene akun eptak wè eporò ar tol èenak ya retèngèt èëmèak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimèen ya retèng nent naalniingan.” 13 Pël mèak sèp wesak wangaòòk ilèak èngk komuntakèl sa.

Parisiire Erotè omnaròa yisòtè ngönte (Matiu 16:5-12)

14 Yesem ruurò kaòmpòt kat kol wiak sa. Pël èen om kopèt nent wangaòòk wieëa. 15 Pël ean Yesuuk pitèn pepanöm mèak epèl mèëa. “Ar Parisiire Erotè omnaròa yisòtön ngarangk kèkèk èen.” 16 Pël maan

pitèment neneren epèl mèëa. “Tiar kaòmp peretòt wak newaisèn èautaan epèl yenia.” 17 Pitèment pël yaan kat men èak epèl mèëa. “Kaòmp peretòt kat kol wiak waisan pòten tol èen neneren yemak? Ar songönten èwat nasèn ma? Ar kòn tektèk nasèn wè ma?” 18 Ar iteneèak omnant kèkèk itnaangkèn èère katòt wèak ngönòt kèkèk kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pòten kat kolak wè ma? 19 Ne kaòmp 5 pòt kom èak omèn 5000 pòrò mangkèn nèen kaut om wiaan wak kër tol èak waulön peò èa?” Pèèl maan, “12,” mèëa. 20 Èn kaòmp 7 èak kom èak omèn 4000 pòrò mangkèn nèen kaut om wiaan kër tol èak waulön peò èa?” Pèèl maan, “7,” mèëa. 21 Pël maan epèl mèëa. “Pòten ar om kòn tektèk nasèn wè ma?”

Yesuuk Pesaita kak omèn it il tèa namp ompyaò mowesa

22 Yesure ruurò Pesaita kak sè oròak wèen omèn naròak omèn it il tèa namp Yesu naë wak sè mèsèl elmèépênèak ke urak mèëa. 23 Pël èen omèn it il tèaupè moresi wak kaòkè wilèngkèèl sè ulmèak itòörarè wasöp mongèsak mores kepönòok mowiak pèèl mèëa. “Omnantön ityaangkèn ma?” 24 Maan it il tèaupòk it ngaulak epèl mèëa, “Ne omnaröen itaangkèn kèraatè òkòrò sak waisak yaë.” 25 Pël maan Yesuuk pim mores itòörarè mowiin ompyaò sa. Ompyaò sak itòörar nga ngèna. Pël èak omnant kamaarekre naë wieëa poutön kèkèk pan itena. 26 Pël èen Yesuuk, “Ka epòok ilangan,” pël mèak pim kaatakè wes mèen sa.

Pitaak Yesuuk songönte war wes mèëa (Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Yesu pi pim ruurò koirak Sisaria Pilipai kakè naë ka kot wieëa pòtèèl sa. Kamtaòok yesem Yesuuk epèl mèak pèèl mèëa. “Omnarò neen talèp aim?” 28 Pël maan epèl mèëa. “Naròak niin, ‘Son i yamèaup,’ pël yaan naròak, ‘Elia,’ naròak ‘Tektek ngön yaaò namp wes,’ pël aim.” 29 Pël maan epèl mèëa. “Èn arimtok pòt neen talèp aim?” Pël maan Pitaak epèl mèëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaò Niaup.” 30 Pël maan omnaröen pim songönte òk mapanèak nga mèëa.

Yesuuk pimtè wel wiipna ngönte war wes mèëa

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Akun pòtak Yesuuk ngès rëak war wesak epèl mèëa. “Omèn Kèèp ne wè ènèmak kèlangön kèsang kat newiire ngarangkè kiri ar yaaò kaòarèere ngön kosangöte ngarangkòrò pit kasèng nemanak nemèngkèn wel wiak kèt nentepar nent yangaòòk wieë wal èëmaap.” 32 Ngön pòt war wesak òk mèëa. Pël èen Pitaak pèèntak koirak sè ngès rëak nga mèëa. 33 Pël èen kaip ti ruuròa ngèsèl iteneë Pitaan nga

mëak epël mëëa. “Seten, ni sêp newesak sê kan newariingan. Nim yaan pipët Anutuu ngönte won, omên ngönte.”

³⁴ Yesu pi omên selap pôrek wêaurôere pim ruurô wa top ë ulmëak epël ök mëëa. “Omên namp pi nem ênem elnëepënëak pôt pimtë könöökë kentôt këëpôt weseë, ‘Ne Yesu pimëên wel wiima pôt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ênem elnëëp. ³⁵ Namp pim wëwëet keimôn ëak ôpna pôt pim wëwëet kö sêpnaat. Ên namp nemëênre nem ngôn ompyautaan yak wëwëet këëpôt wasêpna pôt pim wëwëet orô morëëpnaat. ³⁶ Ên namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëên pôtök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sêên omên pôtök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ³⁷ Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak ôpënëak pôt öröpôt kangüir mampën? ³⁸ Namp pi omên utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaô eporôa tektrak wë nemëntre nem ngönëntaan kön wiin ëô ëëpna pôp pi Omên Këëp nook nem Pepapë ëwaô nem rangk wiaan nem ensel ngëëngkörô koirak wais oräak piin kaaô elmëëmaap.

9

¹ Ne yaap pan niamaan. E taua eporô arëkaan narô wel nawin wëên Anutuu wa ngaöök nimëëpna pôt weëre kosangring yaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Kët 6 ëak won sêên Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pôrô koirak rosir wali naöök sê pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. ³ Ulpëënëp kölam panë tëên ëwa elmëa. Pôt yang omnarôa naënganëël ëa. ⁴ Pël ëên pit itaangkën Eliaare Moses piarip oräak Yesuring ngönaak yeem wëa. ⁵ Pël yaëên Pita pi kôpël yak Yesuun kôntak epël mëëa. “Kaôap, ten eprek wëên ompyaô yaë. Pôtaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëên, nent Mosesëên, nent Eliaëên ëak.” ⁶ Ruurô pit yaan sak reirëë yaurem Pita pi kôntak pël mëëa. ⁷ Pël yaëên tapët pôt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëên Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.” ⁸ Pël maan pit ita nalaan nal ëak itena pôt Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökëan yeirëë Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omên it kôpëlöt ityaangk pôten omnaröen peene ök manggan. Ênëmak Omên Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Maan ruurô pit ngôn pôt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pôt tol nent?” ¹¹ Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet réak waisëpnaap ngôn kosangôtë ngarangkörô pit tol ëënak

pël aim?” ¹² Pëel maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet réak oräak Anutuu Yaô Neeaup nemëên omnant kopëta wasëpënëak ëaut. Pôtaanök ‘Omên Këëpôn utpet wesak mëak këlangön kat mowiipnaat,’ ngönëntak pël retëng ëa pôta songönte tol nent?” ¹³ Eliaan pôt epël ök yeniak. Pi yok oräak wëên omnaräak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak ëa pôl elmëaup.”

Yesuuk yokot nampökaan urmerap waô ë momëa

(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Pit rosiraöökëan ru muntarôa naë sê itaangkën omên selap pitëm naë oräak wëên ngôn kosangôtë ngarangk narô pitring ngôn nga yaalem wëa. ¹⁵ Pël yaëên omên pôrô Yesuun itenak yaan sak tapëtakëër sê koirak yoore ërëp mëëa. ¹⁶ Pël ëên pi epël mëak pëël mëëa. “Ar tol ëënak ngôn nga yaal?” ¹⁷ Maan omên pôröakaan nampök oräak epël mëëa. “Rë yanuulaup, urmer ngôn won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais. ¹⁸ Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këët nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëên nim ruurôa naë wak wais waô ëëpënëak ök maan pit ök ëên pangk naën yaë.” ¹⁹ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omên kön wi kosang yewesaut wonörô, aë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waisëe.” ²⁰ Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëër yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa. ²¹ Pël yaëên Yesuuk pepapön epël mëak pëël mëëa. “Epët akun taltak orô morëa?” Maan pepapök epël ök mëëa. “Kotuukëër. ²² Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pôta weëre kosang wiaan pôt tenipön yaköm kön niwial kaamök elni.” ²³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kosangtaan yaan. Pôtaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring ôpna pôp omnant pout yok pangk ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan tapëtakëër rungaapë pepapök ngôn ë oläk epël mëëa. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimtok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.” ²⁵ Pël yemaan Yesuuk omên selap pim naë sê yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngôn won katun epop, ngôn kosang yeniak. Ni oräak kama sê kaalak waisngan.” ²⁶ Pël maan urmerap ngôn kaëpëër oräak sêpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël ëaan omnarô itenak, “Wel wia,” pël mëëa. ²⁷ Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa. ²⁸ Pël ëak kaata kakaati yeilaan pim ruurô

pëentak sê epël mëak pëël mëëa. “Ten tol êak waô elmëênëak poprak êan?”²⁹ Maan epël ôk mëëa. “Urmer ke pipëlörö omên nentak won, kimang ngöntak waô ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ôk maan akun nentepar ëa

(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Pit yang pör sêp wesak Kalili yangerak sê oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëep sa. ³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omên Këep ne ngaaröa moresi neulëen pit nemëngken kot nentepar nent won sêen kaalak weletakaan wal ëëmaap.” ³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak êngk ma e ëen pëel mapënéak êak kas ëen sêp wesa.

Wotöök wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Pël ëen yesem Kapaneam kak sê oröa. Pël êak kakaati sê ruuröen pëël mëëa. “Ar kantaöök oröpmorëênök neneren mëëaurö?” ³⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kantaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. ³⁵ Pël ëen wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ôk mëëa. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëep.” ³⁶ Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëëë epël mëëa. ³⁷ “Omên nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap. Neen sant elnëëpa pöpök nemët won, nem wes nentëaupönta sant elmëëpnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte

(Luk 9:49-50; Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

³⁸ Sonök Yesuun epël mëëa. “Rë yanulaup, ten itaangkën omên namp nim yapintak urmerarö waô ë yamëen itenaut. Pël ëaupök omên pöp tiarim ënem naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ³⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol êak kengkën sak neen utpet wesak apën?” ⁴⁰ Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. ⁴¹ Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

⁴² “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesauön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sêp wasëpënëak yaëen pöt pël ëëpanëen naröak wet réak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omên pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. ⁴³ Pël êak nim

moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁴ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiiipanëëerö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiiipanëëerö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁷ Ën omên nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourraring wëen Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën ëëpnaat. ⁴⁸ Parëaöökë ngëëpörö wel nawiiipanëëerö. Esuwesta nariinwes. ⁴⁹ Tomunat yenaütë yoola pöl esuwesök omên pouröa rangk olapnaat. ⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël ëäutak pim misëngö won sak wiaan tol êak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

10

Öng wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan êngk komuntakël sê oröa. Pël êak pörök wëen omên selap pan kaalak pim naë sê oröa. Pël ëen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

² Pël yaëen Parisi naröak sê morök elmëak pëel mëëa. “Omên namp pim öngöp wes mëen pangk ëëpën ma?” ³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi pöta ngönte tolëel niia?” ⁴ Pël maan pit epël mëëa. “Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niiaut.” ⁵ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi arimtë lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina. ⁶ Pël ëaap songöntak Anutuuk omên ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa. ⁷ Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sêp wesak öngöpë naë rë olaan ⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë. ⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati sê wë ruuröak Yesuun taptan pëel maan ¹¹ songönte epël ök mëëa. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom êak saun koirëpnaap. ¹² Ën öng namp pim ompöp sêp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom êak saun koirëpnaap.”

Yesu pi rungaarö welaköt elmëa

(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëepënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëä. ¹⁴ Pël yaëen pi itenak kön wiin utpet sëen ya këlangön kön wiak epël mëä. “Nga mangan. Wes mëen naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëepënëak yaö yema pötäänök. ¹⁵ Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.” ¹⁶ Pël mëak pit moröë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëä.

*Omën omnant kësang wieëaupë ngönte
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Yesu pi pörek sëp wesak sëpënëak yaëen omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëël mëä. “Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëäk wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁸ Maan Yesuuk epël mëä? “Tol ëënak neen, “Ompyaup,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup. ¹⁹ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.” ²⁰ Pël maan omnamp pi mëä. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.” ²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëä. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaa. Pël ëäk wais nem ënëm elnë.” ²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetering sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mëä. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.” ²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëen kaalak rangk epël mëä. “Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëët. ²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëä. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangtak öpën?” ²⁷ Maan ruuröen it kos ëë epël mëä. “Omnaröak pangk naëngan. Pël ëënëëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.” ²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëä. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm

elniaut.” ²⁹ Maan Yesuuk epël mëä. “Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya pöt nemëëne nem ngön ompyautaan yak sëp wasëpna pöp ³⁰ pi omën kangut kësang pan öpnaap. E yangerak wë kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya omën pipot kööre tokë rangk orö morëëpnaat. Pël ëäk wë ënëmak akun kaöaöök wëwë kosangët öpnaap. ³¹ Pël ëäk pöt wetëeröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

*Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan
akun nentepar nent ëä*

(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Pël mëak kan yesem Yesuuk wet rëak Yerusalemë kanöököl yesën sa. Pël yeem pöl ko wesak yesën pit yaan sa. Pël ëäk ënëm imaurekaan kas kön wial sa. Pël yaëen pim ru 12 pöröen pëlëër wa top elmëak omnant pim naë orööpnaatön war wesak epël ök mëä. ³³ “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëen Omën Këep ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ngönën köpëlöröa naë wes nemëen ³⁴ pitök ökre was neak wasööp ngës nenak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëen kaalak wal ëëmaap.”

*Semsre Son piarpim kaö sak öpënëak ki-
mang mëäuta ngönte*

(Matiu 20:20-28)

³⁵ Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesu naë së epël mëä. “Rë yanuulaup, tenip omën nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi.” ³⁶ Maan, “Tol elniimëak yak?” mëak pëël mëä. ³⁷ Pël maan piarip epël mëä. “Ni kat wiin wë ënëmak nim weëre kosang ierre kasiröök tenip nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëël, wel aisëëë ngarangk öpënaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Arpim yenëak pöta songönte arip köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma? Ën omnaröak i yanimë pöl këlangön kësang kat newiipnaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?” ³⁹ Maan epël mëä. “Yok pangk pël ëënaawaar.” Maan Yesuuk epël mëä. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nënëëwaar. Ën i nemëëpna pöt yaap pël ëënëëwaar. ⁴⁰ Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Pël ëëpënëak yaö mëëauröakëer wel aisapnaat.” ⁴¹ Pël yaëen ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëä. ⁴² Pël yaëen Yesuuk wa top elmëak epël ök mëä. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëäk ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök

ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ⁴³ Arim naë pël orööpan. Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëen elniip. ⁴⁴ Ën arëkaan namp arim wotöök sêpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip. ⁴⁵ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne arök inëen elnëënëak neiraan. Nemtok inëen yaat mënak omën pouröa kangir nem wëwëet këëpöt wes nimpëak irëaup.”

Yesuuk Yeriko kak omën namp it nga mowesa

(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesure ruurö kak sê oröak ka pö il wesak yesën pitëm ënëm omën kësang sa. Pël yaëen omën il tēja omnant won namp kan ëöök wel aisëak wëa, yapinte Patimias Timiasë ruup, ⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanëp yes,” yemaan kat wiak ngës rëak ngön ë olëak epël mëëa. “Yesu Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.” ⁴⁸ Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök neen yaköm kön newi.” ⁴⁹ Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng ëak tauëë epël mëëa. “Maan waisëp.” Pël maan omnaröak it il tējaupön epël mëëa. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëak wais.” ⁵⁰ Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëer pim kelte er olëak wal ëak Yesuu naë sa. ⁵¹ Sê oröön epël mëak pëël mëëa. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tējaupök epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁵² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek sê.” Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sêen Yesuu ënëm sa.

11

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak sê oröa

(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasiire Petani ka pöteparë sê oröak Yesuuk ru naar wes mëak ² epël mëëa. “Arip ka engköök sê oröak tapëtakëer itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëen waisëpnaat.’” ⁴ Pël maan ruuar piarip sê pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii tēja ulmëen wëen koirak wila. ⁵ Yawilën omën pörek wëauröak itenak epël mëëa “Aë, arip tol ëënëak yawil?” ⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mëëa pöt ök maan kat wia. ⁷ Pël ëen Yesuu naë mësak sê pitëm ulpëenörö përéak rangk wiin Yesu wel aisëa. ⁸ Pël ëen omën selap pitëm ulpëenöt përéak

kamtaöök mourö yesën naröak ya lupöök sê kewisat ilak këëmre kewis elmë sa. ⁹ Pël ëak omën selap, narö wetëëre narö ënëm, pël yeem ngön ëak epël maö sa.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa pöta ököt orööpënëak yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak sê oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê ilëak omnant itenak ewat sak yanget wiap yoolaan pim ru ¹² pörö koirak Petani kakë sa.

Yesuuk kemmentën nga maan umön rëa
(Matiu 21:18-19)

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal ëak yesem Yesu këen elmëa. ¹³ Pël ëen kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëen uta wesak naë sê ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa. ¹⁴ Pël ëen itenak epël mëëa. “Niikaan ulöpörö utön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa

(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Pël ëak Yerusalem kak sê oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati sê itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa. ¹⁶ Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sêpanëak nga mëëa. ¹⁷ Pël elmëak epël mëëa. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” ¹⁸ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, “Tol ëak mëngkën won sêpën?” pël mëak neneren mëëa. Pël ëak, “Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël mëak kas ëen sêp wesa. ¹⁹ Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sêp wesak sa.

Kemmenti umön rëauta songönte ök mëëa
(Matiu 21:20-22)

²⁰ Ëlpamök kemmenti wëa pörek kaalak sê itaangkën këra pöment umön rëak wëa, misënötëaan epötë pout. ²¹ Pël ëen Pita itenak ngön mëëa pöt kön wiak epël mëëa. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön rëak wëëp.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön. ²³ Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiaki kaöökëlsê orö,’

pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëëa pöt kë orööpnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat. ²⁴Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, 'Yok wa,' pël weseë kön kosang yawiin orö nireëpnaat. ²⁵Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëën arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuu-lapnaat. ²⁶[Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolan ëëpnaat.]

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa (Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëën kiri ar yaaö kaöarëere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak ²⁸epël mëak pëël mëëa. "Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?" ²⁹Maan Yesuuk kaalak epël mëëa. "Ne ngön kopët nent pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. ³⁰Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima? Aan kat wiim." ³¹Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,' pël mapenaatëp pi epël niepan. 'Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?' ³²Ën, 'Son pimtok,' pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëëa pötaan kas ëa." ³³Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. "Ten köpë," maan Yesuuk epël mëëa. "Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan."

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëëa. "Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö téak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ²Pël ëäk wë kë yaaröa akunet temanöm sëën inëën ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëën së oröön ³tang möak waö elmëën elek kaalak sa. ⁴Sëën ya pepapök kaalak inëën ru muntap wes mëën sëën kepönöök möak utpet mowesa. ⁵Pël ëën pi kaalak muntap wes mëën së oröön mëna. Pël ëën kaalak muntarö wes mëën së oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna. ⁶Pël ëën pimtë ru ulööpök kopëtap pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. ⁷Pël ëën

ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. 'Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëën yaat tiarimëën sëpnaan.' ⁸Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökëan wilëngkëël moolëa." ⁹Pël mëak Yesuuk epël mëëa. "Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëëpën? Pi oröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat. ¹⁰Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

'Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

¹¹Anutu pimtok pël yaalmëën itaangkën ompyaö panë yaë."

¹²Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëën ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëën sëp wesak sa.

Yesuun takis yemengkautaan morök elmëa

(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëëpënëak wes mëa. ¹⁴Pël ëën pit Yesuun naë së oröak epël mëëa. "Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëët yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëën yaaup, omën ompyaut pëën Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won? ¹⁵Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?" Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. "Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël nent neneë." ¹⁶Pël maan nent mangkën pëël mëëa. "Könre yapin epot talëpëët?" Maan pit epël mëëa. "Sisaëët." ¹⁷Pël maan puuk epël mëëa. "Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun." Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesuun naë sa. Pit weletakaan wal yaö pöt won wia pël yaaurö. Pit së oröak epël mëak pëël mëëa. ¹⁹"Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng ëaap. 'Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.' ²⁰Pël ëën omën nanang narö ⁷ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ²¹Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël ëën ënëmak nang ³pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. ²²Pël ëaap omën ⁷eporö pit öng kopët tapöp wak ru won

wē wel wiin ēnēmak pitēm ōng kapirēpta tapēl wel wia. ²³ Pōtaanōk omēn 7 piporō ōng kopēt tapōp waurōep wē wal ēēpna akunaōōk talēpē ōng sēpēn?” ²⁴ Pēl maan Yesuuk pitēm epēl mēēa. “Ar ngōnēnre Anutuu wēere kosangōōn ēngk ma e weseē irikor ngōn yak. ²⁵ Weletakaan wal ēēnē akunaōōk ar omnarō ōngre omp naēngan. Kutōm en-selōrōa ōk tek ōnēērō. ²⁶ Ēn weletakaan wal yaauta ngōn pōt, Moses pi kēra kotumentēk es wēlēng yokotōn itenak sēēn Anutuu ngōn ōk mēēa pōt ar sangk kelak kat nawiin yaaurō ma? Ngōn pōt epēt. ‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitēm Anutu.’ ²⁷ Anutu pi wel wiaurōaap won, ōp wēaurōa Anutu. Ar irikor ngōn yak.”

*Yesuun ngōn kosang kaōeten pēl mēēa
(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Pit Yesuring neneren ngōn kaip tik-tik maim wēēn ngōn kosangōtē ngarangnkamp naē sē kat wiin Yesu pi kēēkē wesaak kaip ti yemaan kat wiak epēl mēak pēl mēēa. “Ngōn kosang taltak kaōet?” ²⁹ Maan Yesuuk epēl mēēa. “Ngōn kosang kaōet epēl wia. ‘Israel omnarō, ar kat wiaē. Anutu tiarim Akōp, pi kopētap Omp Ak Kēēp. ³⁰ Pōtaan nim lupmerre kōnōpre kōn yawiautere wēere kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumōngk wasēn wiaap.’ ³¹ Pōta kar nent epēl wia. ‘Nimtēēn lup sant yaēn tapēl nim karipōn elmēēm.’ Ngōn kosang piptepar kaōetepar, muntat il yewas.” ³² Pēl maan ngōn kosangōtē ngarangkēpōk epēl ōk mēēa. “Rē yanuulaup, ni ngōnte aan kat wiin kē panē yes. Anutu pi yaap Omp Ak kē kopētap. Pim ōk namp naōn. ³³ Pēl ēak piin lupre kōn yawiaare wēere kosangōt muumōngk pēl elmēēre ēn nimtēēn yaēn tapēl nim karipēēn lup sant elmēēmēt pip-tak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaō pōt il yewas.” ³⁴ Pēl maan Yesu kat wiin omnamp kōn tektekring yemaan kat wiak epēl mēēa. “Ni Anutuu wa ngaōōk nimēēpna pōta temanōm yesēn.” Pēl maan akun pōtak omnarō Yesuun pēl mapnaaten kas ēēn sēp wesa.

*Yesu pimtōk Kristoon pēl mēēa
(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Yesu pi ngōnēn tup kaōetak ngōnēn ōk yamēem epēl mēak pēl mēēa. “Ngōn kosangōtē ngarangkōrō pit tol ēēnak Kristo pi Tewitē ēap pēl aim?” ³⁶ Ngēēngk Pulōōk Tewitēn maan epēl ēa.

‘Anutu puuk nem Akōpōn epēl yema.

‘Ni wais nem yaapkēētak ōm.

Pēl ēaan nimēēn kōōre tok yaaō piporō nook nim wēere kosangōōkē karōk moul-mēēmaat.”

³⁷ Tewit pimtōk piin, ‘Nem Akōp,’ pēl mēēaupōk tol ēēnak Tewitē ēap pēl yaē?” Pēl

yemaan omēn ngōnēn tup kaōetak wēaurō kat wiin misēng pan ēa.

*Yesuuk ngōn kosangōtē ngarangkōrōaan
pepanōm mēēa*

(Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesu pi ngōn ōk maō yesem yal menak epēl mēēa. “Ar ngōn kosangōtē ngarangkōrōa utpetatōn ngarangk kēēkē ēēn. Pit ulpēēn waliit mēak wa topōōk omnarō koirak ērēpsawi ngōn mapnaaten kent yaaurō. ³⁹ Pēl ēak ngōnēn tupōtēēre kēēre imēn akunatē itēkēēl omēn kaōarōa urōtē wel aisapnaaten kent yaaurō. ⁴⁰ Pit pēl yeem ōng kapirōrōa omnart pout pitēmēēn weimeē morōk elmēak omnarōak pitēm kōn wiin isēpēnēak Anutuun kimang wali yamēēaurō. Omēn ke pilōrō pit kangiir akunetak kōnōm kēsangōt koirēpnaat.”

*Ōng kapir omnant wonōpē ngōnte
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Yesu pi ngōnēn tupta kakaati mon yawia urta ngēsngēsōōk wel aisēēē itenaan omnarō mon yawia. Pēl yaēēn omēn mon kēsang wieēa selap sē mon kēsangōt wia. ⁴² Pēl yaēēn ōng kapir omnant won namp pi mon kot kōp mōa nentepar wia. ⁴³ Pēl yaēēn Yesuuk pim ruurōen ngōn mēak epēl ōk mēēa. “Ōng kapir omnant won epopē mon yawi eptak omēn muntarōaat il yewas. ⁴⁴ Omēn monaringōrō pit ēlōt wiaan kopētetepar yawi. Ēn ōng kapir epop pi omnant wonōpōk pim wieēaut wiak won pan wesak wē.”

13

*Yesu pi ngōnēn tup kaōet utpet sēpnaata
ngōnte ōk mēēa*

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu ngōnēn tuptakaan orōak yesēn pim ru nampōk epēl ōk mēēa. “Elei, ru yanuulaup itan. Ngōnēn tup epēt kēl kosangōtōk taē panē wesaak ōk rēaap. Ompyaō pan.”

² Maan Yesuuk epēl mēēa. “Peene itaangkēn kēsangpel ōk rēaan itenak yaan pippel epēl wi naōpan. Ēnēmak ngaarōak wais tup epēt tōōl olaan kēl naō naōōkē rangk wi naōpan, utpet panē sēpnaat.”

*Kēlangōn akunet orōōpnaata ngōnte
(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)*

³ Ngōnēn tup pōt nal komuntakēl wiaan Yesu Olip tomōk sē wēēn Pitaare Sems, Sonre Entru pit sē Yesuun pēēntak epēl mēak pēl mēēa. ⁴ “Omēn nim yaan pōt akun taltak orōōpēn? Akun pōt temanōn yesēn orōpōt orōōn ten itenak ēwat sēn?”

⁵ Pēl maan Yesuuk ngēs rēak epēl mēēa. “Ar omnarōak lupōt wa irikor elniipanēēn kēēkē ngarangk ēēn. ⁶ Narōak wais nem yapintakēl, ‘Ne Kristo,’ pēl niak omēn selap pitēm lup wa irikor elmēēpnaat. ⁷ Ar

nga yapinte kat wiak kas eëngan. Akun kaðao ngolöp yaëen omèn pipot wet réak oróöpnaat. ⁸ Omèn kur nementékaanoróak kur nementekél nga eëpnaat. Èn yang omp ak nampé omnaróak munt nampé omnaróaan nga eëpnaat. Pél yaëen moupóta tapél we naóókél sé móak naóókél pé eëpnaat. Pél yaëen kaómp ngóntók késangpel oróöpnaat. Pipot óng nampé ru wilépénéak lel yailén kélangón kat yawi póta ók eëpnaat.

⁹ “Ar omnaróen ngarangk kééké èen. Pit ar kaðaróa naé niuléén pitók maan ngónén tupóté pès nimóöpnaat pótaanók. Ar nem ruuró pél weséé pitók ar yang ngarangkre omèn omp ak naróa naé ngón yaatak niuléépnaat. Pél èen pitém èóetak nem ngónte tekeri wesak manéet. ¹⁰ Akun pót teént pet nairpan. Wet réak ngón ompyaut yang él epoté pangk è pet irépénéak éaut. ¹¹ Pótaanók ngón yaatak yanuléén ngón tol nant man pél éak kón selap eënganok. Akun pótak Anutuuk arim lupóté anéet ók niapna pipot an. Pél èen ané pót arim ngónót pé naépan, Ngééngk Pulóóké ngónót pé eëpnaat. ¹² Omèn naar nanépók nangapéén kup mowiin mémpnaat. Peparókta ruupéén kup mowiin mémpnaat. Èn koróngre ruuróak élre pepaaréén kup mowiin mémpnaat. ¹³ Ar nem ru sak wé pótaan omèn pouró ya sangén èen kóore tok elniipnaat. Pél eëpnaatak omèn weé sak wéak wel wiipnaaró Anutuuk kama ópnaat.”

Omèn utpet panéet omnant utpet yewesauta ngónte

(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Ènémak omèn utpet panéet omnant utpet yewesaut wiaapanéak nga éaurek wiaan itaampunéet.” (Ar ngón epét sangk kelénééro póten kééké kón wiaan.) “Pél yaëen Yutia yangerak wéauró kas rosiraóókél sèn. ¹⁵ Pél yeem ka tomók ópnaapók kaata kakaati sé omnant ópan. ¹⁶ Èn yaak ópnaapta kak sé ulpéenne omnant ópan. ¹⁷ Elei, akun pótak ru kepringre ru kapa yemauró tol eëpén? ¹⁸ Ar omèn kas yaaó pipot kopi akunetak oróopanéén Anutuun kimang man. Akun pótak ar yok pangk kas naséngan pótaanók. ¹⁹ Akun pótak kélangón kaó pané kat wiinéet. Ke pil nent Anutuu kutómre yang ket éaurekaan yewaisem e wé eptak naaróon éaut. Ènémeta naaróon eëpnaat. ²⁰ Aköp pi akun pót mént wasépénéak kón wia. Pi pél naén éa talte omèn pouró kó sèn. Omèn yaó wesauróaan akun pipét mént wasépnaat. ²¹⁻²² Akun pótak kaar omèn selap oróak naróak pitémtén, ‘Ne Kristo,’ pél yaan naróak, ‘Ne tektek ngón yaaó omnamp,’ pél niapnaat. Pit omnaró morók elniin pitém ènem èénéak reténg weére kosangringót eëpnaat. Yaap, pit omèn Anutuu yaó wesauróeta morók

elniak pé eëpnaat. Pótaanók nampók, ‘Kristo e oróak wé,’ pél yeniaan nampók, ‘Kristo éngkrek oróak wé,’ pél yeniaan pót kat mowiingan. ²³ Ne omèn pót naaróon wiaan ók yeniak. Pótaanók ènémak yaaróon éngk ma e wasnganok.”

Omèn Kéépé oróöpnaata ngónte
(Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Akun pótak omnaró kélangón kat wi pet yairén kétép róok ulópnaat. Pél èen ngonópta ngaap yesén ²⁵ ariat kutómweriaan tiak yengentiin kutómwéri omèn weére kosangringót kélók sépnaat. ²⁶ Pél yaëen Omèn Kéép ne weére kosangre iere kasir nemotring kutóm kepilóté yaaróon itaampnaat. ²⁷ Pél èen nem enselóro wes méen sé nem omèn yaó wesauró yang we naóókaan naóók, oorekaan óngkrek, kutómre yang kauteparéélaan wa top elméepnen éa.”

Kéra wasmenté ngónte

(Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ “Ar kéra wasmenté yaé póten kón wieé. Kéra póment ép kéré sak wil yewatén itenak kopi akunet temanóm yes pél yewas. ²⁹ Póta ók omèn yeniak epot yaaróon itenak pót, ‘Pim waisépna akunet temanóm séen waisépénéak yaé,’ pél wasénéet. ³⁰ Ne yaap niaamaan. Omèn e wé epóro wel wi won nasén wiaan omèn yeniak epot oróöpnaat. ³¹ Kutómre yang eptepar won sépnaatepar. Èn nem ngón epét won nasépan.”

Omèn Kéépé akunet kópél wé póta ngónte

(Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36)

³² “Omnaró ar omèn póte oróópna akun ké panéeten éwat naón. Èn ensel kutómwéri wéauróere Anutuu Ruup neenta éwat naón. Pep pimtokéer éwat wé. ³³ Ar nem waisuma akuneten kópél wé. Pótaan ngarangk éak ngaire wa kom éeim ón. ³⁴ Omèn namp ka wauret wiaan yang wali nerek sépénéak pim inéénoró ngarangk moulméak neenem ya ngónót méak kaata ngarangkép ngai eëpénéak mapnaat. ³⁵ Póta ók arimté wéwéat ngarangk kééké éeim ón. Ka pepap pi wiap kanók ma róok lupóok ma róokre élpamén yaëen ma wangam kanók oróópén póten kópél wé pótaan ngarangk éeim ón. ³⁶ Ar om ka ureim wéén teént was oróon yaan sénganéen. ³⁷ Ngón epét ar omèn pouróen ók yeniak. Ngarangk kééké éeim ón.”

14

Yesu mémpénéak kup wia

(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Kaómp yis naméénót yenaare Anutuu mait elméa akunetepar temanóm sépénéak yaëen két nentepar wiaan kiri ar yaaó kaðaróere ngón kosangóté ngarangkóro Yesu éléep wak mémpénéak ngón è kopéta

wesa. ² Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lê momëa

(Matiu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak së ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëen öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak së réak kepönök pout lê momëa. ⁴ Pël yaalmëen omën pörek wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp ëen utpet yewas? ⁵ I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatëp.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. ⁶ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. ⁷ Omnant wonörö pit akun wali aring wëen sant elmëenëak pöt yok pangk pël elmëenëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. ⁸ Öngöp pi pim elnëëpnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpön kan yaö yaalmë. ⁹ Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëen pangk ëëpnaal öng epopë nem koröpön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëen pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëëa

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pötak Yesuun ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëëa. ¹¹ Pël ëen pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëëa. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yisure ruurö mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngktak Anutuun mait elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesuun ruurök piin epël mëak pëël mëëa. “Ka taltak së Anutuun mait elmëa akunetak kaömp nempenaar ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹³ Pël maan ru naarën epël mëak wes mëa. “Arip kak së orök omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sën. ¹⁴ Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuu-laupök, “Nem ruuröaring ka taltak Anutuun mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,” pël ya,’ pël man. ¹⁵ Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëen kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹⁶ Pël maan ruar

kak së orök mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

¹⁷ Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa. ¹⁸ Pël ëak kaömp yenem Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yenem wë eporö arëkaan.” ¹⁹ Maan ruurö pit ngës réak pöppöp epël mëak pëël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa. ²⁰ Pël maan mëëa. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkën yen epöpök. ²¹ Omën Këëp ne ngönëntak nemëen ëa kan pök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëëa. “Epët nem mësepëtak wa neë.” ²³ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkën pourö na. ²⁴ Yenën mëëa. “Epët nem iit. Arimëen il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas. ²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaök Anutuun naë wain i maim nent nempenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38)

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan orök Olip tomökël sa. ²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëëa. “Peene eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkep mëngkën sëpsëporö repak sëpnaat.’ ²⁸ Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëen wet réak Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.” ²⁹ Pël maan Pitaak epël mëëa. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” ³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Peene rök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.” ³¹ Maan Pitaak epël mëëa. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëak tapël mëëa.

Yesu pi Kesemani ngësök Anutuun ök mëëa

(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Pörëkaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së orök Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.” ³³ Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa.

Yesem ngēs rēak ya kēlangōn kōn wiak ya ngēs pan ēa. ³⁴ Pēl yeem epēl mēēa. “Ne ya kēlangōn panē yeem wel wiima yangap yaē. Pōtaanōk kosang newesak neering itiit ōpa.” ³⁵ Pēl mēak kot nent ēngkēl sē ē kosaō yangerak wesirak kēlangōn akunet Pepapōk kat wiin pēl naēn ēēpnaat ēēn pōt mop mowiipēnēak kimang mēēa. ³⁶ Pēl yeem epēl mēēa. “Pep ni omnant poprak naēn yaaup. Pōtaanōk ni kōn wiin pangk ēēn pōt kēlangōn nem naē orōōpēnēak yaē epot mop wasum. Nem kōnōk won, nim kōnōkē wiaul ēēm.” ³⁷ Pēl mē pet irak kaalak sē itaangkēn ka uraan Pitaan epēl mēēa. “Saimon, ni tol ēēnak ka uraan? Kot nent neering itiit naōngan ma? ³⁸ Morōktak wiap sēnganēēn lup itiit wē Anutuun kimang maē. Arim lupōt kengkēn yeēetak korōpōt kōnōm yaalni.” ³⁹ Pēl mēak kaalak sē kimang mēēa tapēt kaalak mēēa. ⁴⁰ Kimang mē pet irak kaalak sē itaangkēn ka ureēa. Pit ka urakaim olēak wal ēēn pangk naēn ēēn ngōn nent nemaan ēa. ⁴¹ Pēl ēēn kaalak sē kimang mēak waisēn akun nentepar nent sēēn epēl mēēa. “Ar om ka kōnkōn ureim wē ma? Peene epēt nemēēn kup mowiipna akunet temanōm yes. Omēn Kēēp nemēēn kup mowiak omēn utpetarōa moresi neulēēpnaat. ⁴² Wal ēēn sēpa. Omēn nemēēn kup mowiipnaap e yaarō.”

Yesu wali wa

(*Matu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12*)

⁴³ Yesu pi pēl yamēem wēēn pim ru 12 pōrōakaan namp yapinte Yutas pōpring omēn kēsang pan kiri ar yaaō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkōrōere kaōarō maan inre tang wak sē orōa. ⁴⁴ Yutas Yesuun kup mowiipna pōp wet rēak pitēm epēl mēēa. “Ar ēwat sēnēēn tot nēmaatak pēl yaēēn tapōp wesak wali wak taintaē wesak wak sēn.” ⁴⁵ Pēl mēak pi teēntom Yesuu naē sē, “O Akōp,” pēl mēak tot na. ⁴⁶ Pēl yaalmēēn itenak wak kosang wesa. ⁴⁷ Pēl yaēēn ru piiring wēaurōakaan nampōk pim ōpwer yepatuukaan tēak kiri ar yaaō wotōōkōpē inēēn ru namp mōak pim katēēp per olēa. ⁴⁸ Pēl yaēēn Yesuuk epēl mēēa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neōnēak inre tang wak yewais ma? ⁴⁹ Ne kēt ēl epotē ngōnēn tup kaōetak arring wēaup. Pēl ēēn ar akun pōtē nēnēn ēaurō. Pēl ēaap epēl yaalniēēn ngōnēn pepeweri nemēēn retēng ēa pōt kosang yes.” ⁵⁰ Pēl yemaan pim ruurō sēp mowesak kas sa.

⁵¹ Pēl yaēēn yokot ulwas namp poē korōpō pēēn ureēaup pim ēnēm yesēn ⁵² wali wēēn poē korōpō wil menak kas pōmpō sa.

Yesu kiri yaaō wotōōkōpē kaatakēl mēsak sa
(*Matu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Pit Yesu mēsak kiri ar yaaō wotōōkōpē naē sē wēēn kiri ar yaaō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkōrōere kaōarō wa top ēa. ⁵⁴ Pēl ēēn Pita pi ēnēmēnēm sa. Pēl ēak kiri ar yaaō wotōōkōpē ka tomōk orōak ēmōōkē kakaati sē ilēak pit Yesu tol yaalmē pōt itaampēnēak ngai omnarōa tekrak wel aisēak es mor yesa. ⁵⁵ Pēl ēēn kiri ar yaaō kaōarōaere kansol pourō Yesu mēmpnaan omēn narōak kaar rēak pim utpet ēautōn mapēnēak ap wesa. ⁵⁶ Pēl yeem omēn selap pan pimēēn kaar maan pitēm ngōn pōt mēngkre mēngk naēn ēa. ⁵⁷ Pēl yaēēn omēn naarōk kaar epēl mēēa. ⁵⁸ “Ten epēl aan kat wiaut. ‘Ne ngēēngk tup omēn moresōk ōk rēa epēt tōōl olēak kēt nentepar nent omēn moresōk ōk nerapanē nent ōk remaat.’” ⁵⁹ Pōteta aan mēngkre mēngk naēn ēa. ⁶⁰ Pēl ēēn kiri ar yaaō wotōōkōpōk pitēm tekrak wal ēak Yesuun epēl ōk mēēa. “Pitēm nimēēn ngōn ya epēten tol yewasēn? Ni kanggiir nent naēngan ma?” ⁶¹ Pēl maan Yesu pi nerek wak nemaan wēēn kiri ar yaaō wotōōkōpōk epēl mēak pēēl mēēa. “Ni Kristo Yaya Yemak pōpē Ruup ma?” ⁶² Pēl maan Yesuuk kanggiir epēl mēēa. “Nimtē yaan pi tapēt. Pōtaanōk ne niamaan kat wieē. Ēnēmak Omēn Kēēp ne Anutu wēēre kosangēp pim yaapkēēl wel aisēak kutōm kepilōtē yewaisēn it nengempun sa.” ⁶³ Pēl maan kiri ar yaaō wotōōkōp ya utpet pan ēēn pimtē ulpēēnēp keli yoolēem pim omnarōen epēl ōk mēēa. “Tol ēēn omēn munt narō piin ngōn mapnaarōen kaalak ap weseim ōpēn?” ⁶⁴ Pi Anutu i yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pēl maan epēl mēēa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁵ Pēl mēak narōak ngēs rēak waasōp ngēs menak itōōrarē ngep elmēēē mōak, “Talēpōk yanimō?” pēl mēak polisōrō mangkēn pitōk wak mōa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(*Matu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Pita pi ka tomōk ēmōōkē kakaati wēēn kiri ar yaaō wotōōkōpē inēēn koont nampōk sē ⁶⁷ itaangkēn Pita es mor yesēn itenak epēl mēēa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanēpring wēaup.” ⁶⁸ Pēl maan pi yak wesak epēl mēēa. “Ne nim yaan pipten ēngk ma e yewas.” Pēl mēak ēm kanrak yaarōōn kokor ngōn ēa. ⁶⁹ Pēl ēēn inēēn koontup piin itenak kaalak omēn naē wēaurōen epēl mēēa. “Yaap, pitēakaan omēn namp epop.” ⁷⁰ Pēl maan pi kaalak yak wesa. Pēl ēak akun kot nent wē olēak omēn pim naē wēaurōak epēl mēēa. “Ni yaap pitēm toktakaanēp,

Kalili omnamp.”⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.”⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël ëën Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp mëëa pöten kön wiak yaköm ëën ing kaö ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top ëak Yesuun mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak naröak mësak së Pailatë naë moulmëa. ² Pël ëën Pailatök epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. ⁴ Pël yaëën Pailat pi Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Pit nimëën ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëak nerek naën yaën?” ⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa

(*Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16*)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkep pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëepënëak maan pöt wes më pël yeëa. ⁷ Akun pötak omën namp wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem namp mëna. Pël ëën pötään wii kaatak ulmëa. ⁸ Pël ëën omën selap pit Pailatë naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëëpënëak ök mëëa. ⁹ Pël ëën Pailatök epël ök mëëa. “Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan. Kat wii pangk yaë ma?” ¹⁰ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa. ¹¹ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak omnaröen Parapas Yesuun urtak wilak wes mëepnaan mapënëak këk mëëa. ¹² Pël yaëën Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. “Pël ë kosang yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol ëëm?” ¹³ Maan elek wiak mëëa. “Pi këra yetaprak wel wiip.” ¹⁴ Maan epël mëëa. “Omën epop utpet oröp nent ëa?” Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaprak wel wiip.” ¹⁵ Pël maan Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Parapas wes mëa. Ën Yesuun pöt maan pol koröp wapötiringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa
(*Matiu 27:27-31; Son 19:2-3*)

¹⁶ Pël ëën ngaarö pit Yesu mësak oröak së yang ngarangkepë ka kaö nerak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ¹⁷ Pël ëak ngaaröa ulpëën köp möa namp momëak wii öng oröauuk ul ket ëa nent kepönök mowaëa. ¹⁸ Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ¹⁹ Pël mëak kalaö naööring kepönök momöak wasöep ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk yemowesaul ököök elmëa. ²⁰ Ököökre waswas pël elmëak ulpëën köp möaup përeak kaalak pimtëëp më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa

(*Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27*)

²¹ Kamtaöök yesem omën namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak këk maan Yesu këra yetapër waalën sa. ²² Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa. ²³ Pël ëak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor ëak nëmpënëak mangkën kaaö ëa. ²⁴ Pël ëën pit këra yetaprak möak pim ulpëëre pöë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia. ²⁵ Pit këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa. ²⁶ Pël ëak pim kepön löötak epël reténg ëa. “Epop Yuta omnaröa omën omp aköp.” ²⁷ Pël ëak ngaare këkain omën naar, namp yaapkeël namp katnëël, mö ulmëa. ²⁸ [Pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. “Omën utpet yaauröa rongantak ulmëaup.”] ²⁹ Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëëngk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe³⁰ nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. ³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi kosang wasëpinaan.” Pël yemaan omën ngësngës mö ulmëa pöarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30*)

³³ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën yanget köö olëak wieë së 3 kilok ëa. ³⁴ Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne sëp yenasën?” ³⁵ Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. “E

kat wieë. Eliaan merëk yemaap.”³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa téak Yesu nëmpënëak yemangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëëpën ma won pöten itempa.”³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

³⁸ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. ³⁹ Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëël tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

⁴⁰ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi pörö. ⁴¹ Pif Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën elmë imaurö. Pitëmënt pëën won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42*)

⁴² Kë yesa akun ngëëngkët ëlpamökëën wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëpre sa. ⁴³ Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁴⁴ Pël ëën Pailat pi teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan seën pëël mëëa. ⁴⁵ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kure mak mëëa. ⁴⁶ Pël maan Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak së pimtëën wesak kël öngöp téa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa. ⁴⁷ Pël yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria Yosë ëlëpre piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(*Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10*)

¹ Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiiringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa nëmpënëak sum ëak kopëta wesa. ² Pël ëak Sante ëlpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra. ³ Pël ëën yangaö temanöm yewasem neneren epël mëëa. “Yangaöökë kanrakakan këlö talëpök wa pëlëer niwiipën?” ⁴ Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëer wieëa. ⁵ Pël éaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëën kölam waliip mëaup yaapkëël wel aisëaan itenak yaan sa. ⁶ Pël yaëën epël

mëëa. “Yaan sëngan. Ar Yesu Nasaret kakaanëpre yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë. ⁷ Ar së pim ruuröere Pitaan ök man. “Pi Kalili yangerakël arimëën wet réak sëpënëak ök niiaup. Pörek së itaampun.” ⁸ Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökään oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëën omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëpre ëö pet elmëa

(*Matiu 28:9-10; Son 20:11-18*)

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet réak Maria Matala kakaanëpre ngaan urmer 7 ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa. ¹⁰ Pël ëën së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëën ök mëëa. ¹¹ Pël ëën Yesu pi wal ëak wëën öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa

(*Luk 24:13-35*)

¹² Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. ¹³ Pël elmëën piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23*)

¹⁴ Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëën ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëën itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëën kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. ¹⁵ Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. ¹⁶ Kön wi kosang yewesautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëën yaö sëpnaap. ¹⁷ Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngölöpök apnaat. ¹⁸ Kamalörö moröak mësel ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëën utpet nemowaspan. Yauman yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyao sëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(*Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11*)

¹⁹ Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkëetakël wel aisëak wë. ²⁰ Pël ëën pit kaare yang ël epotë pim ngönte aö sa. Pël yaëën Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê ënëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epêt retêng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retêng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retêng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retêng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte 1:1-2:52

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-20

Yesu i momëen morök elmëaut 3:21-4:13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 9:51-19:27

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 19:28-23:56

Yesuu wal ëak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retêng ëa

¹ O omën kaöp Tiopilas, tenim tekraakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retêng ëaut. ² Pit omën wet réak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retêng ëaut. ³ Pël yaëen nem itena pöröen pëël mëak songönöt këëkë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet réak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retêng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraia ök mëëa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëkaanöröa naëaan Apaisa pim toktakaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëkaanëp. ⁶ Piarip Anutuu ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëengktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëëpënak pitëm yaaul wël ëlmëen sa. ¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuu kimang maim wëa. ¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena

pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta wë yaapkëöökël tauaan itenak ¹² kas kaö ëak reëreë ura. ¹³ Pël yaëen enselëpök epël mëëa. “Sekaraia, ni kas ëengan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël ëen pim yapinte Son pël mam. ¹⁴ Pël ëak ni ya kë sak ërëpëpëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpëpëp ëëpnaat. ¹⁵ Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk pëparöa könöt kaip motiin rungaaröaring lup yal mamnaat. Pël ëen omën ngön wa olëölë yaauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowipnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.” ¹⁸ Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këët orööpnaalën kön nawiin yeë.” ¹⁹ Pël maan enselëpök kangir epël mëëa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtök ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup. ²⁰ Pël ëen ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot kë oröönak kaalak ngön amëët.”

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëengktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa. ²² Pël ëeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapëneak poprak ëa. Pël ëen omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëengktak kakaati omën it ngölöp nent itena koröp.” Pël ëen pi ngön apëneak pomp ëak more-siarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa. ²⁴ Pël ëen ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëpëpëpëp ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël ëen epël mëëa. ²⁵ “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuu ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörökë sa. ²⁷ Pörök öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim körööp. ²⁸ Pël ëen Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. “Tol ëenak yoöre ërëp

epël yenëa?" pël kôn wia. ³⁰ Pël ëen en-selëpök epël ök mëëa. "Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëën ya ërëp yaë. ³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. ³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëën omnarök piin yäa mëak Anutu kaö panëëpë Ruup pël mapnaap. Pël ëën Anutuuk pim körööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap. ³³ Pi Yakopë ëere köröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëën pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan." ³⁴ Pël maan Maria en-selëpön epël mëëa. "Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe." ³⁵ Maan en-selëpök kangiiir epël mëëa. "Ngëëngk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëën nim ru wilumë ngëëngk pöpön omnarök Anutuu Ruup pël apnaat. ³⁶ Kat wi. Nim karp Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, 'Pi ru nawilpanëëp,' pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëën ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. ³⁷ Anutu pi omën nant ëëpënëak poprak naën yaaup." ³⁸ Pël maan Mariaak kangiiir epël mëëa. "Ne Anutuu inëën koontup. Pötaanök yaan pil elnëëp." Pël maan en-selëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëër wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. ⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa. ⁴¹ Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elel ëa. Pël ëën Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa. ⁴² Pël ëën ngön ëak Mariaan epël mëëa. "O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat. ⁴³ Ne ompyaö talëpëën nem Aköpë ëlëpök nem naë yewaisën? ⁴⁴ Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wiak ërëpsawi ëak elel yaë. ⁴⁵ Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kôn wi kosang yewasën. Pötaan ërëpsawaring ömëëp."

Mariaak ërëpsawi ngön mëëa

⁴⁶ Pël maan Maria pi epël mëëa. "Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis. ⁴⁷ Ën nem kônöpök Anutu ne utpetetakaan yeneö pötaan ërëpsawi yaalmë. ⁴⁸ Pi ne pim inëën koont pasip sant yaalnë. Pötaanök omën peene wë eporöere ënëm orööpnaarö pitök neen, 'Anutuuk ompyaö yaalmë,' pël apnaat. ⁴⁹ Anutu weëre kosangëp puuk retëng epët yaalnë. Pötaan pim yapinte ngëëngk wia. ⁵⁰ Pi omën pim iri wëaurö sant yaalmëaup. Omnaröa öpnaal sant pöt pangk ëak wiaapnaat. ⁵¹ Pim moresök ya kosang mënak

omën pitëmtëën wak isak yaurö wa moolaan yes.

⁵² Pi yang omp ak weëröeta wa moolëak omën yapin wonörö pitëm yapinöt wak isak yema.

⁵³ Pi omën ngöntök yaaö omnant wonörö ulöl wes yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö ngöntök yemowas.

⁵⁴⁻⁵⁵ Pi tiarim ëaröen Apramre pim ruure ëarö kaamök elniipënëak kosang wesak ök mëëa.

Pötaanök pi pim ngön kosang wesa pöten kôn wiak Israel pim ya omnarö kaamök elnieim wë."

⁵⁶ Maria pi Elisapetring wëën ngoon naar namp ëak won sëën kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

⁵⁷ Elisapet pim akunet temanöm sëën yokot namp wila. ⁵⁸ Pël ëën omën kaköröere nanangarö pit Aköpë sant elmëa pöt kat wiak piiring top ëak ërëpsawi ëa.

⁵⁹ Wë akun 7 ëak won sëën 8 pötak pit yokotup Anutuun yaö wesak pim koröp kaut ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit Sekaraia pim pepapë yapin ngamp mapënëak mëëa. ⁶⁰ Pël maan ëlëpök ke urak epël mëëa. "Won, tiar pim yapinte Son pël mepa." ⁶¹ Pël maan pit epël mëëa. "Nim nanang nampë yapinte pil won wia." ⁶² Pël mëak pepapön mor ök elmëak yapin talte mapën pöten pëël mëëa. ⁶³ Pël ëën pi kël wësap naöön kimang elmëën wa mangkën puuk, "Yapinte Son," pël retëng ëën pit yaan sa. ⁶⁴ Pël ëën tapëtakëër pim këmët kengkën sëën ngönte orö rëën Anutuun yaya mëëa. ⁶⁵ Pël ëën kak pörök wëaurö pit wian sak pöta ngönte ka poutë ök maö yesem Yutia yangerak rosiratë ka wieëa pötëeta ök aö sëën pangk ë pet ira. ⁶⁶ Pël ëën omën pöt kat wia pörö om ngön pöt kôn wieim wë Aköpök weëre kosang mena pël wesak epël mëëa. "Yokotup kaö sak tol ëëpën?"

Sekaraiaak tektek ngön mëak Aköpön yaya mëëa

⁶⁷ Ngëëngk Pulö Sonë pepap Sekaraia pim lupmeri peö elmëën tektek ngön epël mëëa.

⁶⁸ "Tiar Aköp, Israel omnaröa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent ë yanuulë.

⁶⁹ Pim inëën ruup Tewit pim kurmentëakaan namp tiar utpetetakaan niöpënëak omën weëre kosangring pöp tau yaulmë.

⁷⁰ Omën pöpön ngaanëër pim tektek ngön yaaö ngëëngköröen ök maan pitëm këmötëaan epël aimaut.

⁷¹ Aköpök tiarim kööre toköröere këëpöt yaniwesaurö pitëm naëaan ent ë nulëëpnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëeng kosing wes mena pöten kön wieë tiarim ëarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosing wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mëëa.

74-75 'Ne ar neen akon poutë ompyaöre wot-pil wë kas naën inëen elnëënen arim kööre toköröa naëaan kama niömaat.'

76 'En yokot epop, ni wet rëak Aköpëen kan ngësum.

Pël ëëmë pötak omnarök niin, 'Anutu Ngaarëkëp pim tektek ngön yaaup,' pël niapnaat.

77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë kangut kërë moolëak utpetetakaan öpnaat pël ök maan kat wiipnaat.

78 Anutu pi tiarimëen sant yaaup.

Pötaan pël elniipnaat.

Pi kutömweriaan namp tiarim naë wes mëen puuk këtëpë yema pöl ëwa elniipnaat.

79 Pël ëën omën koutak wëauröere wel wiipënak yaaurö

ëwa elniak mayaap kanöök niulëen öpenaat."

80 'Enëmak yokot Son pöp kaö sëere könö kaö së pël ëa. Pël ëak yang omën wonrek së wakaim wiak pim ya mëmpna akunet temanöm sëen Israel omnaröa naë orö tekeri sa.

2

Yesu wila

(*Matiu 1:18-25*)

1 Akun pötak Rom yang omp ak Sisa Okas-tas puuk omën pim iri wëauröa yapinöt öpënëak ngön kosing wia. 2 Ya pöt ngaan namëngkënte, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ëak wëaö akun pötak ngës rëa. 3 Pël ëën omën pourö pit yapin wiipënak pitëm ka songönötë sa.

4 Yesën Yosep pi Tewit pim körööpök Kalili yangerak Nasaret pörek wëa. Pötaanök Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pörekë sa. 5 Sëpënëak pim öng yaup Maria pöpta yapin wiipënak koirak piarip pouwaar sa. Maria pöp ru kepringëp. 6 Pël ëak wëen Maria pim ru wilëpna akunet temanöm sa. 7 Pël ëën pim yokot wetkaalëp wila. Pël ëak poë koröp kautak kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri öngpök mowiin wieëa. Su kaat omën peö ëa. Pötaanök ur ap wesak purmakaö kaatak së wëa.

Enselörök pol sëpsëp ngarangköröen ök mëëa

8 Petelem kak pörekë naë omën narö pitëm pol sëpsëpörö rö kan koinë ngarangk eim wëa. 9 Pël ëën Aköpë ensel namp pitëm naë së oröön Aköpë ëwaöök pitëk ëwa elmëen kas kaö ëa. 10 Pël yaëen enselëpök epël mëëa. "Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne arimëen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutë omnarö kat wiak ërëpsawi

ëënëët. 11 Peene öng nampök Tewitë kak eprek rungaap yawil pipop ar omën pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup. 12 Itenak yaap ëa wasënëëtaan wetete niamaan. Poë koröpök kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri wiaan itaampunëët." 13 Pël maötaring ensel muntarö kësang pan tapët pöt pitëm karipë naë orök Anutuun yaya mëak epël mëëa.

14 "Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp. Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë mayaap wiaap."

Pol sëpsëp ngarangkörö Yesuun itena

15 Enselörö pit kaalak kaip tiak kutömweri sëen sëpsëp ngarangkörö pit neneren epël mëëa. "Tiar Petelem kak së orök Aköpë ök yenia pipten iteempa." 16 Pël mëak pit teëntom pan së Mariaare Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpö kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan itena. 17 Pël ëak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëëa. 18 Pël ëën omën pörek wëa pörö pourö pit sëpsëp ngarangköröa ngön ök mëëa pöt kat wiak yaan sa. 19 'En Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. 20 Pël ëën pol sëpsëp ngarangkörö pit kaalak yasem enselëpök rungaapëen ök mëëa pöl itaampööre kat wi ëa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëëa

21 Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëëa. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëëaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

22 Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. 23 Pöt Aköpë ngön kosing epël wia pöt ngar wak pël ëa. "Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën." 24 Pël ëak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar ëëpënëak wak sa.

25 Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wotpil ngönënringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëengk Pulö piiring wakaima. 26 Ngëengk Pulöök ngaan piin epël ök mëëa. "Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëëaup, Kristo, oröön itenakök wel wiimëët." 27 Omën pöp Ngëengk Pulöök elmëen Anutuun ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëën Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa. 28 Pël ëën Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëëa.

29 “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö. Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

30 Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

31 Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak ko ë ninaup. 32 Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

33 Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp ëa. 34 Pël ëën Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp Mariaan epël mëëa. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap ëëpnaap. Pël ëak narö pim naëaan kawi ngentiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëën ngön utpet apnaat. 35 Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëën nimëntta ya këlangön ëak yaköm kön wiimëët.”

36 Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmentëkaanëp. Pim öng ulwasöök omp wak wëën krismaki 7 ëak sëën 37 wel wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. 38 Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëën yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimaurëen yokotupë ngönte ök mëëa.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

39 Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa. 40 Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempeling wëën Anutu pimëën ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

41 Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. 42 Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök mësak pit pourö sa. 43 Pël ëak wë ngëëngk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëën piarip pöten köpël yak sa. 44 Pël ëak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa. 45 Pël ëak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. 46 Pël ëak ap weseim wëën akun nentepar nent ëak won sa. Pël ëën ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tektrak wel aisëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pël maim wëa. 47 Pël ëën omën pim ngön

kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampööre ëwat yaataan itenak yaan sa. 48 Pël ëën pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.” 49 Pël maan kangir epël mëëa. “Oröp morëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep.” 50 Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. 51 Pël ëën ëlre pepaaring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön wieima. 52 Pël ëën Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëën Anutuun omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa (Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

1-2 Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omën wonrek wëën Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporök yang ngarangk eim wëën Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëën krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëën pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. 3 Pël ëën pi i Yotanë we naöökkan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. 4 Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kë oröa. “Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.

5 I kön pipotta yang rë ngep ëëë.

Pël ëak rosir kotre kaö pipotta pout mëngkën iri rëëp.

Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël ëak kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

6 Pël ëën omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampenaan.’ ”

7 Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëën epël mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëër omnarök arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimté könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niaamaan kat

wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaot nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëël mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganok.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëël mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganok. Ar arimtë ya yamëngkauta sumat pëen weë. Muntap önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënem waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epopök pim ing korötepar wii nemowilnganëp. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönrë söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëëa. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël eën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga ëën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëen pim yaat ngës rëa. Pël yaëen omnarök piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa.

Yosep pöp Ilai pim ruup.

²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

Liwai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Sanai pim ruup.

Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Emos pim ruup.

Emos pöp Neam pim ruup.

Neam pöp Eslai pim ruup.

Eslai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.

Meat pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Semen pim ruup.

Semen pöp Sosek pim ruup.

Sosek pöp Sota pim ruup.

²⁷ Sota pöp Soanan pim ruup.

Soanan pöp Resa pim ruup.

Resa pöp Serapapel pim ruup.

Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.

Sialtiel pöp Nerai pim ruup.

²⁸ Nerai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Etai pim ruup.

Etai pöp Kosam pim ruup.

Kosam pöp Elmatam pim ruup.

Elmatam pöp Er pim ruup.

²⁹ Er pöp Yosua pim ruup.

Yosua pöp Eliesa pim ruup.

Eliesa pöp Sorim pim ruup.

Sorim pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

³⁰ Liwai pöp Simion pim ruup.

Simion pöp Yuta pim ruup.

Yuta pöp Yosep pim ruup.

Yosep pöp Sonam pim ruup.

Sonam pöp Elaiakim pim ruup.

³¹ Elaiakim pöp Melia pim ruup.

Melia pöp Mena pim ruup.

Mena pöp Matata pim ruup.

Matata pöp Netan pim ruup.

Netan pöp Tewit pim ruup.

³² Tewit pöp Sesi pim ruup.

Sesi pöp Opet pim ruup.

Opet pöp Poas pim ruup.

Poas pöp Salmon pim ruup.

Salmon pöp Nason pim ruup.

³³ Nason pöp Aminatap pim ruup.

Aminatap pöp Atmin pim ruup.

Atmin pöp Anai pim ruup.

Anai pöp Eron pim ruup.

Eron pöp Peres pim ruup.

Peres pöp Yuta pim ruup.

³⁴ Yuta pöp Yakop pim ruup.

Yakop pöp Aisak pim ruup.

Aisak pöp Apram pim ruup.

Apram pöp Tera pim ruup.

Tera pöp Neo pim ruup.

³⁵ Neo pöp Serak pim ruup.

Serak pöp Reu pim ruup.

Reu pöp Pelek pim ruup.

Pelek pöp Epe pim ruup.

Epe pöp Sela pim ruup.

³⁶ Sela pöp Kenan pim ruup.

Kenan pöp Apaksat pim ruup.

Apaksat pöp Sem pim ruup.
 Sem pöp Noa pim ruup.
 Noa pöp Lamek pim ruup.
³⁷ Lamek pöp Metusala pim ruup.
 Metusala pöp Inok pim ruup.
 Inok pöp Saret pim ruup.
 Saret pöp Malalal pim ruup.
 Malalal pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.
 Inos pöp Set pim ruup.
 Set pöp Atam pim ruup.
 Atam pöp Anutu pim ruup.

4

*Setenök Yesu morök elmëa
 (Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)*

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö äak mësak Yotan imer sêp wesak yang omën wonrekë sa. ² Pël äak wë ket 40 äak won sëen Seten pim naë sê orök morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan äa. Pël ëen akun pöt won sëen këen wel wia. ³ Pël yaëen Setenök epël mëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në." ⁴ Pël maan Yesuuk kanggiir epël mëa. "Ngönëntak epël wia. 'Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan.'" ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerakë omën poutön pet elmëak ⁶ epël mëa. "Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëepnaataan mempëak pöt mempaap. Pötaanök ni ngarangk ëemëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëen sëpnaat." ⁸ Maan Yesuuk kanggiir epël mëa. "Ngönëntak epël wia. 'Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëem.'" ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak sê ngönën tup kaöeta mörök moulmëak epël mëa. "Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. 'Anutu pi pim enselöroën maan ni ngarangk elniipnaat.'" ¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. 'Këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.'" ¹² Pël maan Yesuuk kanggiir epël mëa. "Ngönën nenteta epël wia. 'Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëengan.'" ¹³ Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëen wesak sa.

*Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa
 (Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)*

¹⁴ Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëen pim äa pöta ngönte yang pörek sa pet ira. ¹⁵ Pël ëen ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

*Nasaret omnarö Yesu kaseng mena
 (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)*

¹⁶ Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël äak pim yaaul kë yesa akun ngëengktak ngönën tuptak sê ngönënte sangk kelëpënëak wal äa. ¹⁷ Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng äaö pöt koira.

¹⁸ "Aköpë Pulö neering wë.

Pim ngön ompyaut omën omnant wonöroën ök mamëak yenëa.

Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. 'Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan sënëët.

Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö ni-wasën nga sënëët.'

Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön yemengkauröa naëaan wil moulmëen sëpënëak wes nemëaut.

¹⁹ Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna akunet temanöm yes pötenta ök mamëak wes nemëaut."

²⁰ Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël ëen omën ngönën tup pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëëa.

²¹ Pël ëen ngës rëak epël ök mëa. "Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë yaarö." ²² Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap äak pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëa. "E, tiar piin éwat wëep. Pi Yosepë ruppe."

²³ Pël maan Yesuuk kanggiir epël mëa. "Tiar akun poutë, 'Rotap nimtë yaumantë won wasum,' pël yaaurö. Pöta ök arök neen, 'Pi yaap ma kaar ya,' pöt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, 'Nim Kapaneam kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö eprekta pël namëngkan ma?' pël an koröp."

²⁴ Pël mëak epël mëa. "Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin yaaurö. ²⁵ Ne yaap niamaan kat wieë. Arim körörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin ëen Anutuuk maan kopi nepelën wiaan krismaki 3 ngoon

6 äak won sëen kaömp ngöntök kësang pan yang poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök wakaima. ²⁶ Pël yaëen Anutuuk Elia pitëm naë wes namëen, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpë ngësël wes momëen sa. ²⁷ Pöta ök, tektek ngön yaaup Ilaisë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omën selap kësë äak wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa."

²⁸ Pël maan omën ngönën tupta kakaati wëaurö pit ngön pöt kat wiak ya sangën pan äa. ²⁹ Pël ëen wal äak Yesu moröak kaöök wilëngkëel sa. Pitëm ka pötomönta

rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa. ³⁰ Pël èën Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

*Yesuuk urmer namp waö ë momëa
(Maak 1:21-28)*

³¹ Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yap-
inte Kapanëam pörek së kët kë yesa akun
ngëëngktak omnaröen ngönën ök mëëa. ³² Pël
èën pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa
kotiak yëmaan kat wiak yaan sa. ³³ Pël èën
ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim
lupmeri wëäo namp puuk Yesuun ngön ëak
epël mëëa. ³⁴ “Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni
ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan
koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan
Omën Ngëëngkëp.” ³⁵ Pël maan Yesuuk
urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa.
“Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowe-
sak öröak së.” Pël maan urmer pöp utpet
nemowasënë, om örök sëpënëak pi kutpat ë
omnaröa teköök moolëak öröak sa. ³⁶ Pël èën
pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei,
ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring
urmeraröen ngön maan kat wiak örök kas
yesëp.” ³⁷ Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen
yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

*Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa
(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)*

³⁸ Yesu pi ngönën tuptakaan örök Sai-
monë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën
Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga
kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk
kaamök elmëëpënëak mëëa. ³⁹ Pël èën
Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së taueë
yaumanten nga mëëa. Pël èën öngöp pi
tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen wal
ëak kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omën selap ompyaö mowesa
(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)*

⁴⁰ Kët yeilaan omnarö pitëm kar ya-
uman ke nentere nent yaaurö mësak pim
naë sëen pim moresiar pitëm rangk mowiak
yaumanöt ompyaö mowesa. ⁴¹ Pël yaëen
urmerarö pit omën naröakaan örök yesem
ngön ëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” Pöt
pit pi Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ëwat wëa.
Pötaanök pim songönten ök mapanëak nga
mëëa.

*Yesu pi ka nantë ya mëmpö sa
(Maak 1:35-39)*

⁴² Èlpam walën Yesu pi kaöökëan örök
yang lup omën won nentak së wëen omnarö
pit ap wasö së koirak pi sëpanëak mëëa. ⁴³ Pël
èën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu om-
narö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt
ök niamëak wes nemëaup. Pötaanök omën
ka muntatëeröenta ök maö sum.” ⁴⁴ Pël
mëak Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötë
ngönën ök maima.

5

*Yesuuk maan Pita i kaö imënörö kësang
pan wa*

(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

¹ Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaöökë
pisöök wëen omën kësang pan pit Anutuu
ngönte kat wiipënëak së wa rongan ëak pi
kör mokoëa. ² Pël èën i pisöök pörek wang
kot naöörar wieëa. Pepaar pöt wi ulmëak së
iiröt iireim wëa. ³ Pël èën Yesu pi Saimon
pimöökë ngaarëk isak Saimonön kot nent
mök ë i kaöökël mëëpënëak mëak pöök wel
aisëak wë omnaröen ngönën ök mëëa.

⁴ Pël ë pet irak Saimonön wangaö kaalak
i kaöökël mök ë mëak iiröt olëak i kaö
imën narö waulöpënëak mëëa. ⁵ Pël maan
Saimonök kangiiir epël mëëa. “Kaöap, ten
röök epöök weë ngentiak pël ëeim imën
namp naön ëautep nim ngöntak kaalak ola-
maan.” ⁶ Pël mëak pit iiröt olaan imën
kësang pan ilëak peö èën iiröt ilëpënëak ëa.
⁷ Pël èën pit pitëm karurö wang muntaöök
wëauröen kaamök elmëëpënëak moresring
wiseëe elmëën së kaamök ëak wangaöörarë
wiin könöm menak i kaöök ilapënëak ëa.
⁸ Pël èën Saimon Pita pi pöten itenak Yesuun
ingrak tok oriak epël mëëa. “O Aköp, ne
utpetapök sëp newesak së.” ⁹ Pöt piire
omën pörek wëa pörö pit imën kësang pan
wa pöten yaan sak pël mëëa. ¹⁰ Pël maan
Sepeti pim ruuar Semsre Son, Saimon pim
karaar, piaripita tapël yaan sa. Pël èën
Yesuuk Saimonön epël mëëa. “Ni kas ëëngan.
Ènëmak nim i kaö imënörö yewan pi tapël
omnaröeta ömëët.” ¹¹ Pël maan pit wan-
gaöörar weruak së i pisöök më ulmëak pitëm
omnant pout sasa sëp mowesak Yesuun ènëm
elmëa.

*Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö
mowesa*

(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

¹² Yesu pi kak nerek së wëen omën namp
pim koröp pou kësë ëaup Yesuun itenak
pim naë së tok oriak ë koset yangerak
elak wë epël mëak kimang mëëa. “Aköp,
ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk
ompyaö newasumëët.” ¹³ Maan Yesuuk
moresiar pim rangk mowiak, “Pël ëëmëak
yeëerek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëer
pim kësëat won sa. ¹⁴ Pël èën Yesuuk ngön
kosang mëak epël mëëa. “Epël yaalni epëta
ngönte omnaröen ök manganok om el we-
sak së nim koröpö kiri ar yaao nampön pet
elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt
ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia
pöl kiri ar ëëm.” ¹⁵ Pël maan Yesu pim elmëa
pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omën
kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt
won wasö pël ëëpënëak pim naë së öröa.
¹⁶ Pël yaëen pi yang omën wonkësel së Anu-
tuun kimang mëëa.

Yesuuk omèn kosat kél wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

¹⁷ Két nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka pouté Kalili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omèn ngön kosangöté ngarangk naröere Parisi ngönën omèn narö pitta pörek wel aisëak wëen Aköpé weëre kosangöök Yesu kaamök elmëen yauman omnarö ompyaö mowesa. ¹⁸ Pél yaëen omèn narö omèn kosat kél wa namp urweri wiak wak naë sè kakaati ilëak Yesuu naë mowipënëak itaangkë omèn kësang pan peö ëak wëa. ¹⁹ Pél ëen pit yaumanëp wak kakaati sèpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamörööké ngaarëk is kamörö kan wesak omèn pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tektrak Yesuu naë ngemëa. ²⁰ Pél ëen Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunaté kangut ent è yanuulak.” ²¹ Pél yemaan omèn ngön kosangöté ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omèn epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omèn nampök yok pangk omèn muntapë saunaté kangut ent è nemoolangan. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ²² Pél yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? ²³ Nem omnampön, ‘Nim saunaté kangut ent è yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Èn nem omnampön, ‘Wal ëak sè; ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëet. ²⁴ Pötaanök ar ne kaar omèn wonöp Omèn Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent è yemoolak pöten éwat sënëen epël ök yemaan itenëé.” Pël mëak kosat kél wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal è korumönte wak nim kaataké sè.” ²⁵ Pél maan tapëtakëer pitëm itöök wal è pim korumönte wak pim kaataké yesem Anutuun yaya mëëa. ²⁶ Pél ëen omèn pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omèn it ngölöp nenten ityaangk.”

Yesuuk Liwaiën yas mëëa

(Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omèn namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëen itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elné.” ²⁸ Pél maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sèp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omèn munt naröen maan pim kaatak sè piaripring

kaömp na. ³⁰ Pél ëen Parisi omnaröere pitëm éwat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. “Ar tol ëënak omèn takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?”

³¹ Pél maan Yesu kangiiir epël mëëa. “Omèn yauman wonörö rota ngësë nasën. Yau-manringöröakëer rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omèn pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omèn pitëmtën kön wiin saun yaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Ngës olëak wëauta ngönte

(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

³³ Yesuuk pël maan pit kangiiir epël mëëa. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë két pouté Anutuun kimang më yaë. Èn Parisi tenim ruuröeta tapël è yaë. Èn nim ruurö pöt kaömp nëere i në pël ëeim.” ³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëëa pöten kat wiak kangiiir epël mëëa. “Ar yok pangk omèn namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak weë; pël maan pit kat wiipën ma? Won pan. ³⁵ Peene wë omèn öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen ënëmak omèn naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëer pim karurö yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.” Pöl pit ne kama neöpna pötakökëer nëm ruurö neen yaköm ëen kaömp ngës olëak öpnaat.

³⁶ Yesu pi watepang ngön pil mëak kaalak munt nent epël mëëa. “Omèn namp pim ulpëen ngölöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëen ngölöpöp utpet wasën ngölöpöp köpöpring ngöntre kar naën ëëpnaat. ³⁷ Èn omèn namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngölöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sèpnaat. Pël ëen pol koröpwerwa utpet ëëpnaat. ³⁸ Pötaanök wain i ngölöpët kep ngölöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat. ³⁹ Omèn namp wain i ngaante yenaupök ngölöpta songönte köpël ëak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante éwat wë pöt pëen kent ëak nëmnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngölöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëengkta ngönte

(Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28)

¹ Kë yesa akun ngëengk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël ëak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng ëak na. ² Pél yaëen Parisi naröak pitën epël mëëa. “Kë yesa akun ngëengktak arim

ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol èènäk yeé?" ³ Maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. "Ar Tewitre pim omnaröa këën wë ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?" ⁴ Tewit pi Anutuun ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëer nëmpnaan omën pasurö nëmpnanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?" ⁵ Pël mëak epël mëëa. "Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap."

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa

(Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6)

⁶ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati së omnaröen ngönën ök yamëem pörek omën namp pim mor yaapkëës kël waup wëën itena. ⁷ Pël èën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröak Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. ⁸ Pël èën pimtok pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëëa. "Ni wal ëak wais omnaröa itëkëël tau." Pël maan omën pöp wal ëak së pörek taua. ⁹ Pël èën Yesuuk epël mëëa. "Ne arën pëlpël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?" ¹⁰ Pël mëak pitën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. "Nim mores el më." Maan omnamp pi pël èën mores kosang sa. ¹¹ Pël èën pit ya këlangön utpet èën pitëmënt wa top ëak neneren epël mëëa. "Tiar Yesu epop tol elmëëpen?" pël mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa

(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

¹² Akun pötak Yesu pi Anutuun ök mapënëak rosir naöökël sa. Pël ëak röök pötak ök maim wëën ëwa tëa. ¹³ Pël èën ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëën pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëëa. ¹⁴ Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk yapinte Pita pël mëëa. Èn namp Entru pöp Saimon pim nangap. Èn naröa yapinöt Semsre Son, Patolomiure ¹⁵ Matiü, Tomasre Sems Alpiasë ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Omën selap pan wëën Yesuuk ya mëna
(Matiu 4:23-25)

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökëan ëëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre

Yerusalem kakaanre i kaö ëöök Taiiare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa. ¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won waserö pël ëëpënëak sa. Pël èën Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. ¹⁹ Pël èën omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëën ompyaö sëpën sëëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent èën piik morning ngëën elmëëpënëak ök ëa.

Ërëpsawiarung wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte

(Matiu 5:1-12)

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. "Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërep ëënëët.

²¹ "Omën peene këën ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

"Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak sôm anëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

²² "Ënëmak omnarö pit arën Omën Këëp nemorö pël niak nga elniak kasëng ni-mampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël èën ar pöten ërëpërep ëënëët. ²³ Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yaauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, 'Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,' pël weseë ya kë sak ërëpërepring tan urön.

²⁴ "Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ "Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këën eim öneët.

"Sôm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim öneët.

²⁶ "Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa."

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte
(Matiu 5:38-48)

²⁷ "Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëën kööre tok yaalniurö lup sant elmëën. Utpet yaalniurö ompyaö elmëën. ²⁸ Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpënaan kimang man. Èn arimëën ökre was yaalniuröaan Anutuun kimang man. ²⁹ Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëënganok. ³⁰ Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp èën kaalak nimpënëak ke urak manganok. ³¹ Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëën.

³² "Arim kar lup sant yaalniurö kanggiir lup sant elmëënë pöt pangk naëpan. Omën

saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. ³³ Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiiir ompyaö elmëenë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. ³⁴ Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. ³⁵ Ar pöt, arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëenë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëképë ru sënëët. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. ³⁶ Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte
(Matü 7:1-5)

³⁷ “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëënganok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunaté kangut kërë moolan. Pël ëenë pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. ³⁸ Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëenë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëenë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

³⁹ Pël mëak Yesu pi yal menak watelang ngön nent epël mëëa. “Omën it il tëa naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. ⁴⁰ Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ewat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. ⁴¹ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴² Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.”

Këraatë songönte
(Matü 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyauro nautpan. ⁴⁴ Këraamenti songönte ulöpöröak war yewas. Wëleri ëër nautpan. Ën rakësaöök kasu nautpan. ⁴⁵ Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp

ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këntak war yewas.”

Ka ökyarëauta songön nentepar wia
(Matü 7:24-27)

⁴⁶ “Oröp ëen, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? ⁴⁷ Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ëen ar ewat sënëen. ⁴⁸ Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëepëneak wap waliit ilak pongön téak wes mëen ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël ëen kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. ⁴⁹ Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangkimangki ök rëa pöpëel ök ëëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa.”

7

Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë inëenëp ompyaö mowesa
(Matü 8:5-13)

¹ Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së oröa. ² Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëen namp yauman kaö pan yeem wel wiipëneak ëa. Wotöököp piin kent yaaup. ³ Pël ëen wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëen ruup ompyaö mowasëpëneak wes momëa. ⁴ Pël ëen pit Yesu naë së orök kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. ⁵ Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök rëaup.” ⁶ Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapëneak wes mëen sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? ⁷ Ne nemtëen kön wiin pangk naën ëen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëen ruup ompyaö sëp. ⁸ Ne omën isauröa ikanöök inëen yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” ⁹ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” ¹⁰ Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëen ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

¹¹ Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yap-
inte Nain pôrekë yesën pim ruuröaring omën
késang pan piiring sa. ¹² Pël ëen kak te-
manöm yesën öng kapir namp pim yokot
kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel
weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan
kourak koirra. ¹³ Pël ëak Yesu pi öng pöpön
itenak yaköm ëën epël mëëa. “Ing angan.”
¹⁴ Pël mëak naë së umkekët mor wëën wak
sa pôrö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot
epop, ni wal ëëmëak yeniak.” ¹⁵ Pël ök maan
welay wal ëak ngön ëa. Pël ëën Yesuuk pim
ëlëpring öpënëak mëëa. ¹⁶ Pël ëën omnarö
pöten itenak kas ëën Anutuun yaya mëak
epël mëëa. “Tektek ngön yaaö këo namp
peene tarim tekrak yaaö.” ¹⁷ Pël yemaan
naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö
kaamök elniipënëak yewais.” ¹⁷ Pël ëën Yesu
pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk
ëën yang naë wieëa pötë sa.

*Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa
(Matiu 11:2-19)*

¹⁸ Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta
ngönte ök mëëa. ¹⁹ Pël maan Son pi ru
naar ngön maan sëën Aköpön epël pëlpël
mapënëak wes mëa. “Waisëpënëak aan
kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor
ön?” ²⁰ Pël mëak wes mëën omën pöaar Yesuu
naë së oröak epël mëëa. “Son i yamëaup
puuk niin epël pëël nianëak wes yanimë.
‘Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp
ma muntapön kor ön?’ ”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke
nentere nent yaaüro ompyaö mowasöore
omën urmeraröaring wëaurö urmerarö waö
ë momëëre omën it il tëaurö it nganga
mowasö pël ëeim wëa. ²² Pël ëën omën pöaar
së ök maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Arip
së Sonön omnant arpim itaampöore kat wi
yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga
së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö
ompyaö së, katon yaaüro kat nganga së,
welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaüro ngön
ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök
man. ²³ Omën namp nemëën yak pim kön
wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop
ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar
yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël
mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö
naö kent möön sak waisak yaëen itaam-
punëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won.
²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön
itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen
ke nalörö mëa pôrö omnant kësangring omën
omp aköröa ka ompyautë wë. Son pi ulpëen
ke nalörö namëënep. ²⁶ Ma ar omën ke
tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek
ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma?

Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Pi tektek
ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök
tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il
yemowas. ²⁷ Omën pöpëënök ngönëntak epël
retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes
mëën nimëën wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë
omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën
Anutuuk wa ngaöök yamë pôröak pi il
yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi
il yemowas.” ²⁹ Omën yaapöröere takis
yewaurö pit makre ku mëak epël mëëa.
“Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt
Sonök wet réak pit i momëa. Pötaanök
pël mëëa. ³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere
ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök
i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuun kan
ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Ne
ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök el-
niim? Ar talöröa ökörö? ³² Ar rungaröa
ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem
neneren epël yema.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

³³ Ar tapël yaaüro. Son i yamëaup pi wais
wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës
olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,
pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këëp ne
wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë.
Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi
takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim.
³⁵ Pël ëaap Anutu pim wëat pöt arim naë
wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

*Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp
nga kamp nent lé momëa*

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piir-
ing kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata
kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël ëën
kak pôrek öng utpet namp Yesu Parisi om-
nampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat
wiak i köp nga kamp nent kep ompyau-
taring wak sa. ³⁸ Pël ëak Yesuu kangaël
së pim ingrak tauëë ing ëa. Pël ëën ing
lëlapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön
ëptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp
nga kamp pöt lé momëa. ³⁹ Pël yaëën Parisi
omën Yesuun yas mëëa pöp itenak kön epël
wia. “Pi tektek ngön yaaö namp ëanëën
öng epopë songönten ëwat ëan tapön. Öng
epop saun öngöp.” ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu
pim kön pöt itenak epël mëëa. “Saimon,
ne ngön nent ök niamaan kat wi.” Maan
Saimonök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ök
a.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Omën
naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp
500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarpim sum pöt
kangiiir mampënaat pangk naën ëa. Pël ëën
mon pepap piarpim kangiiir mampëna pöt

sép mowesa. Ni kön wiin omèn pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?"⁴³ Pëel maan Saimonök epël mëëa. "Ne omèn sum kangit selap sép mowesa pöpön kön yawi." Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ni pangk yaan."⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëëa. "Ni öng epopön itanaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël ëën öng epop pim ing lelaplak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas."⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën ëaup. Pël ëën öng epopök nem ingesiar tot yen."⁴⁶ Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëen yaëen öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yememë.⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolëma pöt pim lup santeta kot tapël el-nëëpnaat."⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëëa. "Nim saunatë kangut kërë niolëaut."⁴⁹ Pël yemaan omèn piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. "Saunatë kangut yakërë epop pi omèn ke tolëëlp?"⁵⁰ Pël ëën Yesuuk öngöpön epël mëëa. "Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak së öm."

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëën rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa.² Pël yaëen öng narö Yesuu ngaanëer urmerarö pitëkaan waö ë mëere yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp.³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte (*Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9*)

⁴ Ka poutëaan omèn selap pan së wa top ëën Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa.⁵ "Omèn nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël ëën nant kamtaöök ngentiin omnarök kan së waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na."⁶ Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut orök yang kolapët won ëën umön rëa.⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt orök ngep ëën sësë ëa.⁸ Ën nantökëer yang kolap-tak olëa. Pël ëën pötökëer aprak kë kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël uta." Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. "Katrëngëpök ngön epët kat wiip."

Yesu pim watepang mëëauta songönte (*Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12*)

⁹ Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pël mëëa.¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omèn muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutu naë rë olaan pitëm saunatë kangut kërë olapan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan."

Omnant öpötëen watepang ngön ëa pöta songönte

(*Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20*)

¹¹ "Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë.¹² Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökorö, omèn narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola.¹³ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökorö, omèn narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën kö natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen morököt oröön wil këlok ëëpnaat.¹⁴ Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökorö, omèn narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omèn munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën këët mos ëëpnaat.¹⁵ Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökorö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö."

Esuwes mangiak ëlëëp yawiauta ngönte (*Maak 4:21-25*)

¹⁶ "Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naengan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omèn kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat.¹⁷ Omèn ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Enëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat.¹⁸ Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omèn namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat."

Yesure ëlre nang pitëm ngönte (*Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35*)

¹⁹ Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampnëak sa. Pël ëën omnarö kësang pan peö ëën pit om pëlëer wëa.²⁰ Pël ëën omèn nampök epël mëëa. "Nim ëlre nang niin itaampnëak wais tomök wë."²¹ Maan kangir epël mëëa. "Omèn Anutuuk

ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa (Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

²² Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. ²³ Yesem Yesu pi itkaan ëën ka ura. Pël ëën kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapënëak ëa. ²⁴ Pël ëën pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yeë.” Pël maan pi wal ëak kentöore kaö maatön nga maan kentö leng ëën kaö maat wiap sa. ²⁵ Pël ëën pitën epël mëëa. “Ar oröpmorëen neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yeöp.”

Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mëa

(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

²⁶ I kaö olëak së Kalili ëngk komuntakël Kekesa yangerak së oröa. ²⁷ Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëën ka pöökään omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëën akur wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaröak kët poutë ngarangk këkë elmëimeë wii weitring wii motëëima. Pël ëaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pöröak omnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaöök pëen wëaup. ²⁸ Omën pöpök Yesuun itenak merëk mëak pim ingesiarë së ngentiak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk panëëpë Ruup. Ni ne tol el-nëëm? Ne këlangön nangkanëak kimang yeniak.” ²⁹ Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön pil mëëa. ³⁰ Pël ëën Yesuuk pim yapinten pëël maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima pötaanök. ³¹ Pël ëën urmer pöröak Yesuun ngön ëak epël kimang mëëa. “Ni ten es parëaöökël waö ë nimëengan.” ³² Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. Pël ëën urmerarö pit es pariaöökël sëpanëak kas ëën Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten om wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëëa. ³³ Pël ëën urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël ëën polörö pöömpö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia.

³⁴ Pël ëën pol ngarangkörö pit itenak kas së ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira. ³⁵ Pël ëën omnarö pit pöten itaampënëak Yesu naë së itaangkën omën urmerarö piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesu naë

wel aisëaan pit itenak kas ëa. ³⁶ Pël ëën omën pöten itena pöröak Yesu omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëëa. ³⁷ Pël ëën Kekesa yang pörekë omën pörö pim ëa pöten kas ëën Yesu pi pitëm yanger sëp wesak sëpënëak maan kaalak wangaöök ilëa. ³⁸ Pël yaëën omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sëpënëak ke urak kimang mëëa. Pël ëën Yesuuk kaalak wes mëak epël mëëa. ³⁹ “Nim kak së omnaröen Anutuu nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak së omën pörek wëauröen Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maima.

Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup weletekaan wal ë moulmëa (Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

⁴⁰ Omnarö pit Yesu kaalak sëpënëak yaëën kor wëën së oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa. ⁴¹ Pël ëën ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë së pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. ⁴² Omën pöp pim koont kopëtap krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. ⁴³ Pël ëën pitëm tektrak öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëën rotaaröakta kaamök elmëen pangk naën ëa. ⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngaë së pim mores ulpëënëök mësël elmëen tapëtakëër won sa. ⁴⁵ Pël yaëën Yesu kat men ëak pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep naröak mësël yaalniip oröpmorëen yaan?” ⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël el-nëën nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” ⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë së pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa. ⁴⁸ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëën omën namp ngarangkëpë kaatakaan së ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëën nim koontup ompyaö sëpnaan.” ⁵¹ Pël mëak kaatak së oröak omën muntaröen kakaati sëpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë ëlre pepaar

pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa.⁵² Pël ëäk òngre ompörö koontupëen ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.”⁵³ Pël maan pit wel yaup wiaup pël kôn wiak sòm ëa.⁵⁴ Pël yaëën Yesu pi koontupë moresi wak epël mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.”⁵⁵ Maan pim kônöp kaalak së ilaan tapëtakëër teëntom wal ëa. Pël ëen kaömp mampënëak òk mëëa.⁵⁶ Pël ëen ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël yaëën Yesuuk omën oröa pöta ngönte omnaröen mepanëak nga mëëa.

9

*Yesuuk pim ru 12 pöröen ya ngön mëëa
(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)*

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëere yauman yaaurö ompyaö mowasö pël ëëpënëak weëre kosang mena. ² Pël ëäk Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël ëëpënëak pit wes momëa. ³ Wes momëëpënëak yeem epël ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant wak sënganok. Sungkorere kërre kaömpre monere pötring ulpëen naar wak sënganok. ⁴ Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak sën. ⁵ Nerek së oröön pit ka naningkën ëen pöt ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulöföt kërë ka pöök moolan.” ⁶ Pël maan sa. Pël ëäk ka poutë yesem ngönën òk maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

*Eröt pi Yesuuk ngönte kat wia
(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)*

⁷ Omën omp ak Eröt pi Yesuuk omnant yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt omën naröak Yesuuk Sonök weletakaan wal ëäk wë yaë pël mëëa pötaanök. ⁸ Ën naröak tapël, “Eliak oröak yaë koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëäk yaë koröp,” pël mëëa. ⁹ Pël yemaan Eröt pi epël mëëa. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talëpök yaauten ne kat yawi?” Pël mëak Yesuuk itaampënëak kent elmëa.

*Yesuuk omp 5000 ëäk kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Yesuuk ngön yaaö pim wes mëa pörö pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëäk pitëm ya mëmpöore omnant ë ima pötön òk mëëa. Pël ëen pit koirak kak pörek sëp wesak ka nenta yapinte Pesaita pörek së pitëmënt öpënëak sa. ¹¹ Pël ëen omnarö pöten kat wiak kaalak pim ënëm së oröön Yesu pitën itenak ngönte kar elmëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte òk mëak yauman-ringörö ompyaö mowesa. ¹² Pël ëeim wëen wiap kanök këtëp yeilaan ru 12 pörö pim naë së epël mëëa. “Tiar omën wonrek wë.

Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieëautë së kaare kaömp koirëp.”¹³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Arök kaömp meneë.” Maan pit epël mëëa. “Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët naar pël ëäk wia. Ma ten kak së omën selap eporöa kaömp nant sum ëënëak yaan ma?”¹⁴ Ompörö selap pan 5000. Pötaanök pël mëëa. Pël maan Yesuuk pitën epël òk mëëa. “Ar omnaröen òk maan pit kom ëäk rongan 50 50 pël wel aisap.”¹⁵ Pël maan ruurö pit pël elmëen omën pourö wel aisëa. ¹⁶ Pël ëen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. ¹⁷ Pël ëen omën pourö nak kep ëäk kaut olaan ruurö wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

*Pitaak Yesuuk Kristo mëëa
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)*

¹⁸ Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring pëen wë kimang ya mëna. Pël ëäk pitën epël mëak pëël mëëa. “Omnarö neen talëp aim?”¹⁹ Pël maan pit kangiiir epël mëëa. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël aim. Ën naröak pöt, ‘Eliä,’ pël yaan naröak, ‘Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëa,’ pël aim.”²⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ën arimtok pöt talëp aim?” Pël maan Pitaak kangiiir epël mëëa. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiiaup.”

Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte òk mëëa

(Matiu 16:20-28; Maak 8:30-9:1)

²¹ Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëëa pöt omnaröen òk mepanëak nga mëëa. ²² Pël mëak yal menak epël mëëa. “Omën Këëp ne wë ënëmak këemre këlangön kësang kat wiire ngarangkire kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng neme-nak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap.”

²³ Pël mëak omën pouröen nent epël mëëa. “Namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë kônöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër kët poutë waalak nem ënëm ëëp. ²⁴ Namp pim wëwëet keimön ëäk öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat. ²⁵ Ën namp yangerakë omnant pöt kent ëäk weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ²⁶ Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa ëöetak ëö ëëpna pöp ënëmak Omën Këëp ne nem Pepapre ngëëngk enselöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring oröak piin kaaö elmëëmaap. ²⁷ Ne yaap nimaan.

E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëën Anutuun wa ngaöök nimëëpna pöt yaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)*

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëak won sëën Pitaare Sonre Semsre pël ëak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëenëpta kölam panë tëën ëwa elmëa. ³⁰ Pël ëën omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuun yaö mëëa pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim ³² wëën Pitaare karaar pit kakom pan yaënak ke urak it nganga sak itaangkën Yesu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. ³³ Pël ëën piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëën Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëën ompyaö yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën ëak.” ³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëën pit kas ëa. ³⁵ Pël ëën uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëëaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” ³⁶ Pël ëën pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël ëak pit omnant pitëm itaampööre kat wi ëa pöt tapëtakëer omnaröen ök nemaan om yak wesak wakaima.

Yesuuk yokot namp urmerap piik wëën waö ë momëa

(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)

³⁷ Ëlpam walën rosiraöökëan ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koira. ³⁸ Pël ëak omën pöröa tekraakaan nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön itempëëk yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök. ³⁹ Urmerapök pi taintaë wak wëën këlël aim wë. Pël ëak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor ël ëak wieë keeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëën këlängön panë yemengkem wil nemoulmëën yaëën ⁴⁰ nim ruuröak waö ë momëëpënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëën pangk naën ëaut.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesën urmerapök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor ël ëak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëak yokotup ompyaö mowesak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pël ëën omnarö Anutuun weëre kosang pöten itenak yaan sa.

Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Pit Yesuuk ëa pöten om kön wieim wëën Yesuuk pim ruuröen yas mëak epël mëëa. ⁴⁴ “Ar ngön epël këëkë kat wieë. Omnaröak Omën Këëp ne ngaaröa moresi neulëëpna akunet temanöm yes.” ⁴⁵ Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanëak ëlëëp mowesa. Pël ëën pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pël mapënëak ëak kas ëën sëp wesa.

Kaö sak wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

⁴⁶ Ruurö pit, “Tiarim naëaan talëpök kaö sak wë,” pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëën Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëëa. “Omën namp nemëën yak runga kot ke epëlëp ompyaö elmëëpna pipop ne elnëëpnaat. Ne elnëëpna pipop nem wem nemëaup elmëëpnaat. Arim tekraakaan namp, ‘Ne irëak wë,’ pël apna pipop pi isak öpnaap.”

Omën namp arim yaaut utpet newasën ëëpna pipop arim karip

(Maak 9:38-40)

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëëa. “Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëën itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël ëën tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun nauröön ëëpna pipop arim karip.”

Sameria omnaröak Yesu ka nemangkën ëa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëëa. ⁵² Pël ëak omën narö wes mëën wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së oröak Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak mëëa. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ëwat wë yak pi sant nemowasën ëa. ⁵⁴ Pël ëën Yesuuk ruuar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëëa. “Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irë pit kotöpën ma?” ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëëa. ⁵⁶ Pël ëak pit kak nerekë sa.

Yesuuk ënëm ëëpenaata ngönte

(Matiu 8:19-22)

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëëa. “Nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap.” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaup Omën Këëp nem ka uröma kaat won.” ⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëëa. “Ni nem ënëm ë.” Pël maan kangüir epël mëëa. “Aköp, ni yok

pank kat newiin wet rëak sè nem pepap yang kel weerum.”⁶⁰ Maan Yesuuk epël mēēa. “Sēp was. Omēn nem ngōnte ngaarēk naōn yaaō pōrōak yok pankg wel pitēm karurō yang kel weerēpnaat. Ēn ni pōt sē Anutuuk wa ngaōōk nimēak wē pōta ngōnte ōk ma.”⁶¹ Pēl maan omēn munt nampōk epël mēēa. “Akōp, ne nim ēnēm elniimaaten kent yaē. Pēl ēaap ni kat wiin wet rëak kak sē nem karurō mor menak waisum.”⁶² Maan Yesuuk epël mēēa. “Omēn namp pi Anutuu yaatak wē wēwē ngaanten yakōm ēēpna pōpōk Anutu pim wa ngaōōk mēak wēaō pōta yaat yok pankg namēmpan.”

10

Yesuuk omēn 70 ēak ngōnēn yaatak wes mēa

¹ Ēnēmak Akōp pi omēn munt 70 ēak kom ē ulmēak pim ēnēm sēpnaal ka kotre kaō poutē naar kak nerekēēn naar kak nerekēēn pēlpēl ēak wet rëak wes mēēn sa. ² Wes mēēpēnēak yeem epël mēēa. “Ya lupōōk kaōmp kē kēsang pan kōp sak wē. Pēl ēaap ya omnaar kopēt. Pōtaanōk ar yesem pōt ya Pepapōn kimang man. Pēl ēēn puuk ya omēn munt narō koirak wes mēēn kēēt wa rongan ēēpnaan. ³ Sēē. Yesem epël kōn wieē. Pōl sēpsēp ruurō kent tokōrōa ōngpōk wē pōl nook ar omnarōa ōngpōk wes nimēēn sē ōnēēn yeē. ⁴ Pōtaanōk monere kēre ing kōrre pōt wak sēnganak. It wompwomp ēēnganēēn kan kourak yesem omnarō koirak ngōnaak manganok. ⁵ Ar ka nentak sē ilanē piptak wet rëak epël man. ‘Anutuuk ōngre omp ka eptakōrō mayaap elniip.’ ⁶ Pēl ēēn ka pōtak omēn mayaap namp wēa pōt arim mayaap ōk mēēa pōt pim naē orōōpnaat. Won ēēn pōt arim mayaap pōt arimtē ngēsēl kaip tiak waisēpnaat. ⁷ Ya omnarō pit pitēm ya yamēngkauta kangiir omnant yok pankg yeō. Pōtaanōk ar ya omnarō arim ka ōnē pōtak pēēn wēēn kaōmpre iire pōt pit ningkēn pōt yok pankg nēn. Pēl ēak ar ka paspas ēēnganak. ⁸ Kak nerek sē orōōn sant niwesak kaōmp ningkēn pōt nēn. ⁹ Pēl ēak kak pōrēkē yauman omnarō ompyaō mowesak, ‘Anutuuk wa ngaōōk nimēēpēnēak yaē,’ pēl man. ¹⁰ Ēn ar kak nerek sē orōōn pit sant naalniin ēēn pōt ar ka tomōk sē tauēē epël man. ¹¹ ‘Ar kōn wiak “Ten utpet yeē,” pēl wasēnēēk yak arim ka epōōkaan yangre ulōl tenim ingōtē el menaut kaalak kērē arimtēēn yanuulak. Pōtaanōk ar kēēkē kōn wieē. Anutuuk wa ngaōōk nimēēpnaaten kaāō yeē.’ ¹² Ne nia-maan kat wieē. Ngaanēēr Sotom kakōrō pit utpet ēēima. Pōtaan akun kaōāōōk Anutuuk Sotom kakaanōrō pitēm utpetatē kangut mampnaat. Ēn ka ke pilōtē pōrō utpet

pan ēēn Sotom omnarōa kangut kaō wesak mampnaat.”

Yesuuk ka nantē omēn lup kaip natiin ēaurōaan yakōm ngōn mēēa
(*Matiu 11:20-24*)

¹³ “Yakōmpe, Korasin omnarōen. Yakōmpe, Pesaita omnarōen. Nem retēng weēre kosangōt arim naē elnia pōl Taiaare Saiton omnarōen elmēanēēn pit ngaanēēr pitēm lupōt kaip tiak ulpēēnre poē korōp sinōt ēak ka kosōt kolak pitēm korōpōōk wa mēan tapōn. ¹⁴ Pōtaanōk wē ēnēmak akun kaōāōōk Anutuuk Taiaare Saiton omnarō pitēm utpetatē kangut mampnaat. Ēn ar pōt utpet pan ēēn pitēm kangut kaō wesak nimpnaat. ¹⁵ Ēn Kapaneam omnarō, ar kutōmweriil isēn ma? Won, ar es parēāōōk ngemanēēt.” ¹⁶ Pēl mēak Yesuuk pim ruurōen epël mēēa. “Arim ngōnōt kat wiipna piporō nem ngōntē kat wiipnaat. Ar kasēng nimampna piporō ne kasēng nemampnaat. Ne kasēng nemampna piporō wes nemēaupta kasēng mampnaat.”

Ya omēn 70 pōrō kaalak waisa

¹⁷ Omēn 70 pōrō ya nga im olēak kaalak ērēpsawiarēng sē orōak Yesuun epël mēēa. “Akōp, ten nim yapintak urmerarō waō elmēēn tenim ngōnōt kat yawi.” ¹⁸ Maan epël mēēa. “Ne itaangkēn Seten pim weēre kosang won sēēn pi kent tangaarōtē yaē pōl kutōmweriaan wais yengenti. Pōtaanōk ar peene urmerarō waō yaalmē. ¹⁹ Kat wieē. Ne yok weēre kosang ninaut. Pōtaanōk ar kamalre kōrngap pōrō ing mēsaan kōōre tokōp Seten pim weēre kosang pōtak ar il nani-waspan ma kēere nga nentak utpet nani-waspan. ²⁰ Ar pōt, urmerarō arim ngōnōt kat wia pōtaan ērēpsawi ēēngan. Won, ar Anutuuk arim yapinōt kutōmweri wa yawi pōtaanōkēēr ērēpsawi ēēē.”

Yesu pi ērēpsawi ēak pim Pepapōn yaya mēēa

(*Matiu 11:25-27; 13:16-17*)

²¹ Akun pōtak Ngēēngk Pulōōk Yesu kaamōk elmēēn ērēpērēp kēsang ēak Pepapōn epël mēēa. “O Pep, ni kutōmre yang poutē Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omēn ēwatōrōaan nim ngōnēntē ēlēēp yaalmēaup. Ēn kōn nawiin yaaurōaan pet yaalmēaup. Mak, Pep nim kentōōk pēl yaaup.” ²² Pēl mēak omēn pourōen epël mēēa. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pōtaanōk omnarō ne Anutuu Ruupē songōnten kōpēl wē, Pepakēēr ēwat wē. Ēn Pepenta tapēl wia. Omnarō piin kōpēl wē, Ruupōkēēr ēwat wē. Pōtaanōk Ruupōk omēn nampōn Pepapē songōnten ōk maan yok pankg ēwat sēpnaat.”

²³ Pēl mēak Yesu pi kaip tiak ruurō pitēmntēn epël mēēa. “Omēn it ngolōpōt arim ityaangk epōtōn ērēpērēp ēēnēēt. ²⁴ Ne

ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omën epotön itaampênëak êak itnaangkên êautak ar peene ityaangk. Kat wiipênëak êak kat nawiin êautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmëa

²⁵ Omën ngön kosangöt êwat nampök Yesuun morök elmëepênëak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ne tol êak wëwë kosangta yaö sum?” ²⁶ Maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. “Ngön kosangöt pepeweri tolëël wiaan sangk kel yaaup?” ²⁷ Pël maan omën pöpök epël mëëa. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre köñre weëre kosangre kön yawiaare pipot pout pimëën pëël elmëak nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm pël wiaap.” ²⁸ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët.”

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpênëak Yesuun epël mëëa. “Ën nem karip talëp?” ³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. “Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpênëak yesën këkain yaaö narök kamtaök koirak mën olëak pim ulpëñre omnant wak sëën wel wipênëak eim wieëa. ³¹ Pël ëën kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkên wiaan keker elmëak sa. ³² Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëën namp kan tapöök së orök itanak keker elmëak sa. ³³ Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së orök omën pöpön itanak yaköm pan ëa. ³⁴ Pël ëën naë së mën ilautë kolapötre wain iit wa momëa. Pël êak kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura. ³⁵ Pël êak wangam kanök sëpênëak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëëa. ‘Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum nant pimëën won wesan ëën pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’ ”

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön kosangöt êwat pöpön epël mëëa. “Omën naar namp pöröakaan talëpökëer omën këkainörök mëna pöpë karip yaë?” ³⁷ Pël maan omën pöpök mëëa. “Mënaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. Niinta së tapël ëëm.”

Mataare Maria piarpim ngönte

³⁸ Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa. ³⁹ Pël ëën Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesuu naë së pim ingrak wel aisëak wë ngönën yaan kat wia. ⁴⁰ Pël ëën Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëën kön selap êak Yesuu naë së epël

mëëa. “Aköp, nem nangap pi ne wil neulëak sëën nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnëëp.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëetaan kön selap êak ya ngës yaën. ⁴² Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan.”

11

*Kimang yamëëauta ngönte
(Matiu 6:9-15; 7:7-11)*

¹ Akun nentak Yesu pi nal së Anutuun ök maima. Pël êak pet irën ruuröakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun ök mapênëak rë mouleima pöl nuuk ten nent rë nuul.” ² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngëengk wiaap.

Ni wais wa ngaöök nimë.

³ Kët poutë tenim kaömpöt nimp.

⁴ Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenök omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök. Moröktak nuulëenganok.’ ”

⁵ Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruuröen epël mëëa. “Arim naëaan nampök röök ulöpöök së pim karip ka uraan it moilak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes êak nan. ⁶ Nem kar namp kan im wais nem naë oröön kaömp mempaat won.’ ⁷ Pël maan ka pepap pi wal êak epël mapnaat. ‘Ni tol ëën ka uraan it yeneilën? Kaat kan wariaan rungaaröeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningan sa.’ ” ⁸ Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëëa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne niamaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemaman. Om pim ke urak mapna pötaan omnant pim mapna pöt mampnaat. ⁹ Pöta nokoliit niamaan. Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim së këët koirëñëët. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. ¹⁰ Anutuun kimang yamëëaurök omnant yeë. Ngaöl yaurö Anutuun naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. ¹¹ Arim naëaan namp pim rupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? ¹² Ma kokor ngeepön maan körngap namp wa mampën ma? Won. ¹³ Ar omën utpetarök arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëengk Pulöön piin kimang maan nimpnaat.”

*Omën narök, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëën ya yamëngk,” pël mëëa
(Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)*

¹⁴ Yesuuk omèn urmerapök elmëen ngön naën wëaó namp yaaw waó ë momëen orök sëen ngön yaap yaan omnarö itenak yaan sa. ¹⁵ Pël yaëen narök epël mëëa. “Pi urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waó ë yemomé,” pël mëëa. ¹⁶ Pël yaëen narök Anutu piiring wë ma won pöten itaampënëak kutóm retëng nent ëëpën mëak morök elmëa. ¹⁷ Pël yaëen pi pitëm lupötë itenak mëëa. “Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nga elak kom ëak wëen weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurö pit tapël kom elmëen repak sëen ka kosao wiaapnaat. ¹⁸ Pöta ök Setenë omnarö pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, ‘Pielsepulök kaamök elmëen urmerarö waó ë yamë,’ pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëen nemorö waó ë mëan tapön. ¹⁹ ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waó ë yamë,’ pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeänëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waó ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëen pöt tekeri yewas. ²⁰ Ne Anutu weëre kosangöök urmerarö waó yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö. ²¹ Omèn nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat. ²² Pël ëaap omèn nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omèn muntarö mempaat. ²³ Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëporö wa top naën yaë pipop pi sëpsëporö rep yamë.”

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte
(*Matiu 12:43-45*)

²⁴ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëëa. “Urmer namp omèn nampökaan orök së kosangöök wë urre korumön ap wesak epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ ²⁵ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëen kos wiewëa. ²⁶ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëerö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëën omèn pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat.”

Ërëpsawiarang wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekraakaan ngön ëak epël mëëa. “Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë.” ²⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. “Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak

wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiarang yaë.”

Omèn narök Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëëa

(*Matiu 12:38-42; Maak 8:12*)

²⁹ Omèn kësang pan pim naë së wa top yaëen pi pitën epël mëëa. “Omèn peene akun eptak wë eporö ar utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököp pëen pet elniin itaampunëët. ³⁰ Sona pim naë omèn oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököp Omèn Këep nem elnëepna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat. ³¹ Ënëmak Anutuu omèn kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omèn peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ³² Ënëmak Anutuu omèn kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omèn peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Tiarim lupötë ëwa wiaap
(*Matiu 5:15; 6:22-23*)

³³ “Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naëngan. Ngarëk wesirën ëwa ëaan omèn kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ³⁴ It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. ³⁵ Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapanëen ngarangk këëkë ëën. ³⁶ Pël ëën arim lupötë kout won, ëwaat pëen wiaan pötak esuwesi yaë pöl ëwa elniiaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa

(*Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47*)

³⁷ Yesu pi ngön pöt më pet irak wëen Parisi ngönën omèn nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak së ilëak wel aisëa. ³⁸ Pël ëën omèn pöp itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaal kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën ëën kewil wia pöl

ar koröpök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö ëak wë. ⁴⁰ Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket ëaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëen kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë. ⁴¹ Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

⁴² “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëewamre kaëkoëre këëne pöt wa top ëak mosesiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëere Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëël wel aisanëëten kent yaaurö. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöök ongöpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim ëarök tektek ngön yaaurö mënaut. Pël ëen arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu ewatëpök epël ëaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëen narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar önëët. ⁵¹ Ngaanëer arim ë nampök ngës réak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraiia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieö. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës réak pim ököök ë yesem morök elmë

sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

Kaarötön ngarangk ëëpnaata ngönte (Matiu 10:26-27)

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mësäak wëa. Pël ëen Yesuuk pim ruröen wet réak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëlëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëen ngarangk këëkë ëën. ² Omën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot omnarö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënëmak omnaröa tektrak wë kaö wesak orööpnaat.”

Omën kopët nampönökëër kas elmëëpa (Matiu 10:28-31)

⁴ “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmnpaaröen kas ëëngan. Pit pël ëak rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Ën arim kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënëmak kaalak es parëaöök wa nulapna pöpönökëër kas ëën. ⁶ Omnarö tiar int sëpër mor nas pörö 2 toea pötak sum ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön ëpötönta ewat wëaup. Pötaanök ar kas ëëngan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

Yesuu yapinte apenaata ngönte (Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë; pël apna pöp Omën Këëp nookta kangiiir Anutuun enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël ama. ⁹ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuun enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap. ¹⁰ Namp pi Omën Këëp neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk këre moolapnaat. Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent ë nemoolahan. ¹¹ Ën omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mëš nuwak së ngön yaatak niulëëpënëak yaëen pöt ngön nokoliit tolël menet ëak kön selap ëënganok. ¹² Akun pötak ngön anë pöt Ngëëngk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

¹³ Omnarö pitëm tekraakaan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëën nent kom ëäk ne nampnaan.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet iröore omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël naëngan.” ¹⁵ Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëën kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaut.” ¹⁶ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. ¹⁷ Pël ëën pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wim?’ ¹⁸ Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. ¹⁹ Pël ëäk epël kön wiimaan. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’ ²⁰ Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök eptakëër wel wiimëëp. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa. ²¹ “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

Koröpöökë omnantëën kön selap naën ëëpa

(Matiu 6:25-34)

²² Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëetaan kön selap ëäk epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta kön selap ëäk epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ ²³ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëër këët. Ën ulpëenre poë koröp pöt këët won, koröpöökëër këö. ²⁴ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntöore wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁵ Ma arim naëaan nampök wëere kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëäk kot nent wali wasëpën sa ma? Won. ²⁶ Arök kot ke pëlöt naënöröak tol ëënak omën muntatëën kön selap yeë? ²⁷ Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëën waur naën yaë. Pël yaëetak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan. ³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëën kön kësang

wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëneën iire kaömp nënë pötön kön wia. Pötaanök omën pötëën kön selap ëëngan. ³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan wëë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpnaata ngönte

(Matiu 6:19-21)

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë. ³³ Arim omnant pout sum ëäk mon kangüir öne pöt wonörö meneë. Pël ëäk ar mon wëë panëët wak wëën utpet nasëpanëët. Titi tëere kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök. ³⁴ Arim omën ompyaut wia pörökël könötta wiaapnaat.”

Lup itit öpnaata ngönte

³⁵ “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta wesëë. ³⁶ Ar pël ëäk inëën omën narö pitëm kaöap wa topöökkaan wais kanwer körang elmëën të mowiiipënëak kor wakaima pöta ök ëëë. ³⁷ Pël ëën inëën ruruö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmnaataan inëën elmëëpnaat. ³⁸ Ën pi röök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëën pit ka naurön wëën wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. ³⁹ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ëwat wëanëën pi itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁰ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëäk ön.”

Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte (Matiu 24:45-51)

⁴¹ Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëën ma ten omën pouröaan yaan?” ⁴² Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴³ Ënëmak inëën ruup kaöapök ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁴ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁵ Ën inëën ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël wesëë inëën koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë ⁴⁶ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

⁴⁷ “Inëën ru namp pim kaöapë këm ngönten ëwat wëak kangk naën kat koko öpna

pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. ⁴⁸ Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëäk ön. Namp pi omnant kësang mampanaap këët kësang tapël koirën pangk ëëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp kësang tapël koirën pangk ëëpnaat."

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok ëëpenëäk irëaup

(Matiu 10:34-36)

⁴⁹ "Ne esuwes marën ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teéntom welëng kotöpnaaten kent yaë. ⁵⁰ Ne këlangön kat wiimëak ëautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. ⁵¹ Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok ëëneäk waisaup. ⁵² Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omën mor nas önëërö ar kom elniin naar namp ëäk nal naar nal pël ëäk neneraan kööre tok ëëneët. ⁵³ Epël ëëneët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Elëpök korömpëën kööre tok yeëa. Korömpök elëpëën tapël yeëa. Pël yaëën öng lëlamringaarta nampnampön kööre tok ëëpnaat."

Omën orööpnaatön ewat sëpenaata ngönte
(Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)

⁵⁴ Yesuuk pël mëak omën pouröen epël mëëa. "Ar uröam yewariin itenak, 'Kopi waisëpënëak yaë,' pël yaan yok wais yaë. ⁵⁵ Ën yanget ompyaö ëäk yesën itenak, 'Kët mapnaan yaë,' pël yaan yok kët më yaë. ⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yaauröak tol ëën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?"

Omën nimëën ngön apnaapring ngönte wotpil wasum

(Matiu 5:25-26)

⁵⁷ "Tol ëënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? ⁵⁸ Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet rëak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëën puuk ë pet irak polisöröa naë niulëën pitök wii kaatak niulëëpan. ⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teént naaröngan. Nim karipë kangut pout pet ir olëäkök oröömëëp."

13

Omnarö lup kaip natiin ëëpena pöt kö sëpenaata

¹ Akun pötak omën naröak Yesuu naë së epël mëëa. "Kalili yangerakaan omën narö ngaan animao iit Anutuu kiri ëëpënëak yaëën Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën

wel wia." ² Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Ar epël kön wiingan. 'Pitëm saunat Kalili omën muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,' pël wasnganok. ³ Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët. ⁴ Ën ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töolak omën 18 ëäk ngep ëën wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omën muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan. ⁵ Won, arta lup kaip natiin ëënë pöt tapël wel wiinëët."

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. "Omën namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël ëën ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. ⁷ Pël ëën inëen yaaupön epël ök mëëa. 'Kris-maki nentepar nent pötë öngpök këra e-ment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,' pël mëëa. ⁸ Pël maan inëen ruupök epël mëëa. 'Pël ëënganëp om öp. Pël ëën kris-maki kopët epëta öngpök nook songöntak yang inin ëäk pol yaat köm lëëmaat. ⁹ Pël ëën kris-maki ootak ütöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëët.'"

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëëa. ¹¹ Pël yaëen omnaröa tektrak öng namp urmerap piik wëen yauman sësë eim wëen kris-maki 18 ëäk won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëäk wë wotpil tau naön yaaup. ¹² Pël ëën Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëëa. "Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak." ¹³ Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëer wotpil sak Anutuun yaya mëëa. ¹⁴ Pël yaëen ngönën tup pöta ngarangkëp Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën ëën omnaröen epël mëëa. "Kët 6 pipot ya akunat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëën waisngan." ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongki-iröa kaatak së kan të mowiaik mësak sëën i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. ¹⁶ Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök kris-maki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?" ¹⁷ Pël maan pimëën kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlorö pöt pim ya ompyaö yamëngk pötëën ërëpërëp ëa.

*Këra lëläpre yis pöteparë ngönte
(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)*

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëélte? Ne oröp nantë ök eëm? ¹⁹ Pipët këra lëläp nampë ökö. Omën nampök lëläp pöp pim yaak së ngëntën orök kaö sak wëën intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök eëm? ²¹ Pöt yis pöta ökö. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor eën pötak ekek sëpnaat.”

*Kan koturakë ngönte
(Matiu 7:13-14, 21-23)*

²² Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëën omën nampök pëël mëak epël mëëa. “Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetetakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mëëa. ²⁴ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan weë panë ngentiin. Ne niamaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak weë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël eën ar tomökël wë pomp ëak tauëë körang elmëak epël manëët. ‘Aköp, tenimëën kan tē niwi.’ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?’ ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. ‘Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.’ ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë, pël niapnaat. ²⁸ Pël eën ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëën itaampnëët. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim önëët. ²⁹ Pël eën omën yang we naöökkan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sëpnaat.”

*Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëëa
(Matiu 23:37-39)*

³¹ Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëëa. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëëa. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëën pet irëpnaap pël ya, pöt man. ³³ Peeneere ëlpanök yesem muntetak Yerusalem kak oröömaap. Pöt tol eënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak

naaröön wiaan namëngkën eëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëën epël mëëa. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaurö mëmpöore ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimauro. ³⁵ Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won önëët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes nimëën yewais epopön yaya mepa.’”

14

Yesuuk omën namp kë yesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omën kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa. ² Pël yaëën omën koröpö pön mena namp pim naë wëa. ³ Pël eën Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnaröen epël mëak pëël mëëa. “Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?” ⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëën omën pöp moröak ompyaö mowesak wes mëën sa. ⁵ Pël eën pitën epël mëëa. “Arim naëaan namp akun ngëëngktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpen ma yok pangk akun ngëëngk taptak öpën?” ⁶ Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp wesa.

Omnarö irëak öpenaat

⁷ Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëël wel aisapënëak yaëën itenak watepang ngön nent epël mëëa. ⁸ “Ni omën nampë këere imëntak yas niaan së pöt itkëël wel aisanganok. Pël eëme pöt omën yapin-ring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt ⁹ omën yas niia pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëël ur epët omën epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët. ¹⁰ Ën nampök pim këere imën nentak yas niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël eën këere imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëël wais wel aisa.’ Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëël wëën niin kön wiin isëpnaat. ¹¹ Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuu wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuu wak isëpnaat.”

Këere imën nëmpënëak yas mëëauta ngönte

¹² Pël mëak omën yas mëëa pöpön epël mëëa. “Ni këere imën numëak nim ngönte kar, sasre nanre nim kak omën mon wieëa piporöen yas manganok. Ni pitën mamë

pöt pitök kanguir niin yas niak kangut nimpnaat. ¹³ Pötaanök pël èenganëp. Ni këere imën ar ëak pöt omën omnant won, ingre mor il téaare it il téa piporöen yas mam. ¹⁴ Omën ke pilörökëer kangut nanimpan. Pötaanök ni èrëpsawi èëmëët. Om wiaan wë ènemak omën ompyauröa weletakaan wal èëpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

*Këere imën kaö éauta watepang ngönte
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Yesu pi pël maan kaömp yenaurö pit kat wiak pitëm naëaan nampök epël mëëa. “Omën Anutuuk wa ngaöök mëaan piiring kaömp nempna porö èrëpsawi èëpnaarö.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël ök mëëa. “Omën nampök këere imën kaö nent nempëneak omën kësang pan yas mëëa. ¹⁷ Pël ëak nempëna akunet temanöm sëen pim inëen ruup wes mëen së yas mëëauröen epël mëëa. ‘Yok waiseë. Omnant pout yok wa kön ë pet iraut.’ ¹⁸ Pël maan pit pourö omën pasutëel utak om öpëneak nampök epël mëëa. ‘Ne yang nent sum éak utak pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.’ ¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël mëëa. ‘Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnëëpëneak waut yak së ya ökre was ë pet èëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.’ ²⁰ Yemaan nampök epël mëëa. ‘Ne peene tapët öng waup. Pötaan newaisngan sa.’ ²¹ Pël maan inëen ruup së pim kaöapön ök mëëa. Pël èen kaöap pi kat wiak ya këlangön èen inëënpön epël mëak kaalak wes mëa. ‘Ni teënt së kaatë omën omnant won ingre mor il téaare it il téa piporö pourö koirak nem kaatakë waisum.’ ²² Pël maan inëen ruup pim mëëa pöl ëak së kaöapön epël mëëa. ‘Kaöap, nim aan pöl éautep omnarö pangk naën ur nant om wiaap.’ ²³ Maan kaöapök kaalak epël mëëa. ‘Ni kan kaö poutë së pël ëak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën pouröen këere tö mëak koirak wais ulmëen nem kaat peö èëp. ²⁴ Ne niamaan kat wi. Omën wet réak nem yas mëëa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.’” Yesu pi watepang ngön pipët yamëem yas maan pim naë sëpnaaten kaaö yaaurö kutömweri piiring kaömp nanën èëpën pël mëëa.

*Yesuu ènem èëpnaata ngönte
(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)*

²⁵ Omën kësang pan Yesuring sa. Pël èen pi kaip ti pitën itneë epël mëëa. ²⁶ “Omën namp nem ènem èëpëneak pim ëlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent ëak neen kaaö elnëëpna pipop ma pimtë koröpökë wëwëeteta kasëng nemangkën èëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁷ Pötaanök omën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk èëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër

wak ènem naalnëen èëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁸ Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön wiak pöt wet réak monet ka pöt pangk èëpën ma won pöten sangk kelëpnaat. ²⁹ Èn pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën èen sëp mowasën om wiaan pöt omnarök itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ ‘Omën epop pi kaat ök rapëneak ngës réaupök pet nairën ëa.’ ³¹ Èn yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpëneak wet réak pimëntë nga omnaröa saarëët sangk kelën pimtéët 10,000, èn muntapëët 20,000. Pël èen pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elëpën ma won pöten kön wiipnaat. ³² Pël ëak pi kön wiin pangk naën èen pöt pim kööre toköp kamaarek wëen omën narö wes mëen së ngön ëak nga pöt wiap wasëpnaat. ³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël éautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk èëpën? Pël naëngan. ³⁵ Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ènem naën èëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

*Sëpsëp kö saupë watepang ngönte
(Matiu 18:12-14)*

¹ Akun nentak omën takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönën ök yemaan kat wiipëneak pim naë sa. ² Pël yaëen Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun yak këëpöt ngön mëak epël mëëa. “Omën epop omën utpet yaaurö ngöntre kar elmëak kaömp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimënt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa. ⁴ “Ar nampë pol sëpsëporö 100 ëak wëaurök kopët namp kö sëpnaat. Pël èen sëpsëporöa pepap pi 99 porö we naöökël kaömp neim wëen pi we naöökël kö sa pöpön ngaöl ë së koirëpnaat. ⁵ Pël ëak ya kë sak wa kuröpweri waalak ë kak së orök karuröen ngön ëak epël ök mapnaat. ‘Nem sëpsëp epop kö sëen ngaöl ë së koirak yewais. Pötaanök èrëpsawi èëpa.’ ⁷ Ne ök niamaan kat wieë. Pöta ök omën wotpil 99 porö lup kaip tiipëneak kön nawiin yaaurö omën kutömweri wëaurö pitëmëen èrëpsawi kotkot yaë. Èn utpet kopët epop lup kaip yati pötaan kutömweri wëaurö èrëpsawi kaö yaë.”

Mon kö sauta watepang ngönte

⁸ “Öng namp pi mon 1 kina wak wëen 10 toea nent kangk ngentiin pöt pi kalaö

rangiak kakaati katëp ilak kèèkè panë ap wesak koirëpnaat. ⁹ Pël èak pim karuröen epël mapnaat. 'Nem 10 toea irikor èèn ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök èrëpsawi èëpa.' ¹⁰ Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omèn utpet kopëtap lup kaip tiin Anutuu enselörö èrëpsawi yaë."

Yokot pim pepap sêp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

¹¹ Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. "Omèn namp pim yokot naar wëa. ¹² Wë yokot ènëmapök pepapön epël mëëa. 'Nim monere uröm tenpimëen yaë èan pöt kom èak nemëèn èaut nan.' Pël maan pepapök pim omnant pout kom èak yokotaar mena. ¹³ Pël èèn akun kot nent wë yokot ènëmap pi pimot wak yang wali nerekël sa. Pörek sê wë omnantëèn kentre kaur èak pim monat pout won wes olëa. ¹⁴ Pël èak omnant pout won wesak wëèn ènëmak yang pörek këèn kësang nempel oröa. Pël èèn pi ngöntök panë èèn ¹⁵ yang pörek omèn nampë naë sê wëèn omèn pöpök pim polöröa ngarangk moulmëèn wakaima. ¹⁶ Pël èak polöröa kaöm karut mangkën nak kep èëpën wesak itaangkën pötta nemangkën èa. ¹⁷ Pël èèn pi kön tektek sak epël kön wia. 'Nem pepapë inëèn ruurö kaöm p kësang pan neim wëèn ne eprek wë kënëèn wel wiimëak yeë. ¹⁸ Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Sê oröak epël memaat. 'Pep, ne Anutuu niire èak utpet elniaut. ¹⁹ Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan. Om nim inëèn ru newasën ömaat.' ²⁰ Pël wesak wal èak pim pepapë ngësël sa. Seim sê kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet èèn naë sê kapariak tot na. ²¹ Pël èèn ruupök epël mëëa. 'Pep, ne Anutuu niire èak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëëp pël neangan.' ²² Pël maan pepapök pim inëèn ruuröen epël mëëa. 'Ar teëntom nem ulpëèn wali ompyaup momëak mor èngö wak wais moresi momëak ing kôrtepar wak wais ingesiarë momëak pël èëë. ²³ Pël èak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möëë. Pël èèn ar èak yenem èrëpsawi èëpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor èaupök kaalak orö yarë.' Pël mëak pit èrëpsawi èa.

²⁵ "Wëèn yokot kaöp pi yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin intö ngönre tanre pöt yeëa. ²⁶ Pël èèn inëèn ru nampön naan sëèn, 'Tol èënak ya?' pël mëak pëël mëëa. ²⁷ Pël maan puuk epël mëëa. 'Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor èak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar èak yen.' ²⁸ Pël maan pi kölöp èak kakaati sêpnaaten kaaö èa. Pël èèn pepapök wais wiap wesak ngön ök mëëa. ²⁹ Pël èèn pi

kangiir epël mëëa. 'Kat wi. Ne krismaki selap pan nim naë pas ya mëneimeë nim ngön nent wa noolaan èaut. Pël èèn ni pol meme ru namp nem karuröaring èrëpsawi èëmaan nenangkën èaupök ³⁰ nim ru pimpor pi öng paspas yaauröaan nim omnant pout won wes olëak kaalak waisën ni pimëënökëër purmakaö ru ompyaö mësëpringëp yamöön.' ³¹ Pël maan pepapök epël mëëa. 'Yokot epop, ni kët èl epotë tepër wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. ³² Èn nim nang epop wel wia wesaupök kaalak waisa. Irikor èaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëèn èrëpsawi èèn pangk yaë.' "

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mëëa. "Omèn omp ak namp pim inëèn ru omnant ngarangk yaö namp wëa. Pël èèn wë akun nentak omnarök omp aköpön epël mëëa. 'Nim omnant ngarangk yaup pi nimot köntak pentak yaë,' pël mëëa. ² Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaupön yas mëak epël mëëa. 'Ni tol yaëèn omnarö nimëèn yaan kat yawi? Pöta songönte iteem-paan nem omnant nim ngarangk yaë pötë pepewer wak wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.' ³ Pël maan inëèn ru omnant ngarangk yaup pim könök epël wesa. 'Nem kaöapök nem omnant ngarangk yaauten nga neak wes nemëèn tol èëm? Ne yang kelumaata wëëre kosang won. Èn sumatön kimang memaatenta èö yaë. ⁴ Peenök nem èëmaaten kön yokoir. Pël èëma pötak nem kaöapök wes nemëèn pöt kaamök elmëëmaaröa naë sëèn sant el-nëëpnaat.' ⁵ Pël kön wiak omèn pim kaöapë naë kangut wiewëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël èèn wet rèak waisaupön pël mëëa. 'Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?' ⁶ Maan pi epël mëëa. 'Kolap tram 100,' pël mëëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël mëëa. 'Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng è.' ⁷ Pël mëak nampön pël mëëa. 'Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?' Pël maan puuk epël mëëa. 'Rais kër 100,' pël mëëa. Pël maan pep nent menak epël mëëa. 'Ni eptak 100 pöt kërëak 80 retëng è,' pël mëëa. ⁸ Pël èèn kaöp pi ngarangk utpet pöpë èwat èa pöten itenak piin ping wesak mëëa. Pöt tol èënak? Omèn yangerakë omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant ngarangk èëpëneak pitëm èwat pöt omèn Anutuu èwaatak wë pöröa èwatöt il yewas.

⁹ "Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere uröm omèn pasut omnarö menak ngöntre kar rèak öne pötak omèn pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë kosangta kaatak sê öneët. ¹⁰ Èn namp pi omèn pasut

ompyaō wesak ngarangk ēēpna pōp omēn ompyautta tapēl ompyaō wesak ngarangk ēēpnaat. Ēn namp omēn pasut ompyaō wesak ngarangk naēn ēēpna pōp omēn ompyautta tapēl ompyaō wesak ngarangk naēn ēēpnaat. ¹¹ Ar yangerakē monere urōm pasut ompyaō wesak ngarangk naēn yaēēn talēpōk omēn kēēt arōk ngarangk ēēnēēn nimpēn? ¹² Ar omnarōaat yaam ninaut ompyaō wesak ngarangk naēn yaēēn Anutuu yaō nia pōt naningkēn ēēpnaat. ¹³ Inēēn ru kopētāpōk kaō naarē inēēn naēpan. Pi nampōn kaāō yaalmēm nampōn ngōntre kar elmēēpnaat. Won ēēn pōt, nampē naē rē olāk wē namp kasēng nampnaat. Pōtaanōk arta tapēl Anutuu yaatere monere urōma yaat mēngkre mēngk namēngkan.”

Yesuuk Parisi omnarōen pepanōm mēēa (Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

¹⁴ Yesu pi ngōn pōt maan Parisi omnarō pit monere urōmen kent yaaurō yak kat wiak ōkre was mēēa. ¹⁵ Pēl yemaan Yesuuk epēl mēēa. “Arimtok arimtēn omnarōa itōōk ping wesak yaaurō. Pēl ēaap Anutuuk arim lupōtē ityaangk. Omnarōak ompyaut pēl yewas pipot Anutuuk itaangkēn kōmkēēnring yaē.

¹⁶ “Moses pim ngōn kosangōtre tektek ngōnōt im wais Son pim naē orōak pet ira. Ēn Sonē naēaan wais peene wē epētak pōt Anutu pim wa ngaōōk nimēak wē pōta ngōn ompyaut yaan omēn pourō kat wiak pōtak ilapēnēak weē yengenti. ¹⁷ Wē ēnēmak kutōmre yang epraar won sēpēnēak pōt yok pangk won sēpnaat. Ēn ngōn kosang pōt nent won nasēpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim ōngōp wes mēak munt namp ōpna pōp pi ōngre omp wēwēet kom ēak saun koirēpnaat. Ēn namp pi munt nampē ōng wes mēaup ōpna pōp pi ōngre omp wēwēet kom ēak saun koirēpnaat.”

Mon omnampre Lasaras piarpim ngōnte

¹⁹ “Mon omēn namp wakaima. Pēl ēaap pi akun poutē ulpēēn retēngretēng ēa ompyaut mēak wē kaōmp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pēl ēēn omēn elek yaaō namp wēa yapinte Lasaras. Pōp korōp pouuk ēmpōl pep saup pi mon omnampē kaata kanra naē wēēn ²¹ mon omēn pōp kaōmp yenēn lupōt ngen-tiin wa nēmpēnēak kōn wieim wēaakē yeēa. Pēl yaēēn kentōrōak wais pim ēmpōlōt ōngōr neim yeēa. ²² Pēl ēēn wē elek yaaō omēn pōp wel wiin enselōrōak koirak sē Apramē naē moulmēa. Pēl ēēn wē mon omēn pōpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pēl ēēn pi es parēaōōk sē wē kēlangōn kaō kat yawiem ool itaangkēn Apram maimerek wēēn Lasaras pim naē wēa. ²⁴ Pēl ēēn mon omēn pōpōk

Apramōn ngōn ēak epēl mēēa. ‘Pep, ni neen yakōm kōn wiak Lasaras wes mēēn wais pim mor wotō iitak wariak nem yangapōōk wa nemēēn kot nent ep sēp. Ne esuwesi ōngpōk wē kēlangōn kaō kat yawi.’ ²⁵ Pēl maan Apramōk epēl mēēa. ‘Nem ruup, ni kōn wi. Ni ngaan yangerak wē omēn ompyaut ēeim wēēn Lasaras pi pōt utpetat pēēn eima. Pōtaanōk peene pōt pi kak eprek wais ya kē sak wēēn ni kangiir kēlangōn kat yawiin. ²⁶ Pēl ēaap Anutuuk tiarim tekrak parē naō wiau wia. Pōtaanōk eprekaanōrō pipēl yeiraan pirekaanōrō epēl yaaprēn pēl naēngan.’ ²⁷ Pēl maan mon omnampōk epēl mēēa. ‘Pep, ne kosang wesak ōk yeniak. Ni Lasaras wes mēēn nemorōa naē sēp. ²⁸ Nem nangarō mor nas wē. Pōtaanōk Lasaras pi sē pitta eprek wais kēlangōn kat wiipanēēn nga map.’ ²⁹ Pēl maan Apramōk epēl mēēa. ‘Won. Pit Mosesre tektek ngōn yaaurōa ngōn pitēm naē wia pipot kat wiip.’ ³⁰ Maan mon omnampōk epēl mēēa. ‘Apram nem pepap, pōt pangk naēpan. Omēn wel wiaō nampōk weletakaan wal ēak sē ngōn ōk mapna pōt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.’ ³¹ Pēl maan Apramōk kaalak epēl ōk mēēa. ‘Pit Mosesre tektek ngōn yaaurōa ngōnōt wa olapna pōt weletakaanēpōk wal ēak sē mapna pōteta wa olapnaat.’”

17

Utpetatōk kōn wi kosang yewesaut utpet yewas

(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)

¹ Yesuuk pim ruurōen ngōn nent epēl ōk mēēa. “Morōk ke nentere nent orōōn omnarō saun koirēpnaat. Pēl ēaap omēn morōk elmēēn omnarō saun koirēpna pōp tol ēēpēn? Yakōm. ² Omēn ke pilēpōk runga kotup morōk elmēēn saun koirpanēēn ar kēl kaōaō wii ngan ēak omēn pōpē mesetak ōngō moutak i kaōōk moolaan i nak wel wiipna pōt ompyaō. ³ Ar ngarangk kēēkē ēēn. Arim kar namp saun yokoirēn pōt nga man. Pēl ēēn pi lup kaip tiin pōt saun pōta kangit ent ē moolan. ⁴ Pēl ēēn arim kar namp pi kēt kopēt nenta ōngpōk akun 7 ēak utpet elniak akun 7 tapēl arim naē wais, ‘Ne lup kaip yati,’ pēl niaan pōt ar pim saun pōtē kangut ent ē moolan.”

Kōn wi kosang yewesauta ngōnte

⁵ Yesuu ngōn yaaō omnarō pit Yesuun epēl mēak kimang mēēa. “Ni tenim kōn wi kosang yewesaut kaō wes nin.” ⁶ Pēl maan Yesuuk epēl mēēa. “Ar kōn wi kosang yewesa kot panē nent wieēan talte kēra kaō epmentēn, ‘Ni kaam tiak i kaōōkē ōngpōk sē orō,’ pēl maan yok pangk kat wiak pēl ēēpēn.”

Inēēn yaauta ngōnte

7 “Arim tekrakaan nampë inëen ruupök ya lupöök së yang mëmpên ma polörö ngarangk ëëpên pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? ‘Ni kakaati wais kaömp numëen,’ pël mam ma? 8 Pël naëpan. Pi epël mapnaat. ‘Ni nem kaömpöt ar elnëem. Pël ëak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëen ënëmak nimtëet ar ëak numëen.’ 9 Pi inëen ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapên ma? Yok pangk pël naëpan. 10 Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya ngön niiaut ë pet irak pöt epël an. ‘Ten inëen ru katkoko yaaurö. Ya ngön niiaut pëen yaaurö,’ pël an.”

Yesuuk omën kësë ëa moresiar pörö ompyaö mowesa

11 Yesu Yerusalem kakë sëpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël ëaan teköök sa. 12 Pël ëak së kal nerek oröön omën kësë ëa narö moresiar pörö pit kamtaöök së koirak pëlëer tauëë 13 ngön ëak epël mëëa. “Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kön wi.” 14 Pël maan pi pitën epël mëëa. “Ar së kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëen pit ar ompyaö san pël apnaat.” Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa. 15 pël ëen pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëen kaalak së ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. 16 Pël ëak Yesuu ingesiarë së tok oriak ë koset yagaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. 17 Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarëk wë? 18 Pit kaip tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sëen Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa.” 19 Pël mëak omën pöpön epël mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal ëak së.”

Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte (Matü 24:23-28, 37-41)

20 Parisi ngönën omnaröak Yesuun, “Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?” pël mëak pël mëëa. Maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan. 21 Kat wieë. Anutu pi peene arim tekrak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëen naröak, ‘Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaarö, pël yaan naröak, ‘O ëngk yaarö,’ pël naëpan.”

22 Pël mëak ruuröen epël mëëa. “Wë ënëm akun nent temanöm sëen ar këlëre ngön epël anëët. ‘Omën Këep yaaröön ten itaampun,’ pël anëetak yok pangk itnaangkan. 23 Pël yaëen akun pötak naröak, ‘Eprek yaaröörek iteneë,’ pël yeniaan naröak, ‘Ëngkrek yaaröörek iteneë,’ pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëënganok. 24 Kent tangarët kopëter tar elmëen yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën

Këep nem waisuma akunetak pël ëëm sa. 25 Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këëmre këlangön kësang kat wiimaat. 26 Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këep nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. 27 Pit iire kaömp në, òngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. 28 Lot pim naëeta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. 29 Pël ëen Lot pi Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëen omën pourö won sa. 30 Pöta ök omnarö tapël eim wëen Omën Këep nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

31 “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. 32 Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. 33 Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. 34 Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. 35 Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëen namp yeweem namp sëp wasumaat. 36 Ën omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaat.” 37 Pël maan ruuröak epël mëak pël mëëa. “Tarëk pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yaauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watëpang ngön nent epël mëëa. “Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watëpang ngön nent epël mëëa. 2 “Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup. 3 Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, ‘Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,’ pël më yeëa. 4 Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutüre omën pouröen kas naën yauppe. 5 Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëëmaat.’”

6 Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëëa. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. 7 Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël

naëpan. ⁸ Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?"

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëëa. ¹⁰ "Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëak Parisi omnampök tauëë pimtën weseë epël mëëa. 'O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasó pël yaaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök wonöp. ¹² Pël ëak sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent nimëëna yaö yaalniaup.' ¹³ Pël yemaan takis yewa pöp pëlëër tauëë kutömweriil itaampnaaten ëö ëën tok oriak epël mëëa. 'O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.' ¹⁴ Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatak kangut won wes moolëak piin, 'Omën wotpilëp,' pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatak kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap."

Yesuuk runga koturö welaköt elmëa (Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

¹⁵ Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁶ Pël ëën Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëëa. "Nga mangan. Wes mëën nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁷ Ne yaap niamaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuua wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat."

Ngarangk monere urömaringëpë ngönte (Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

¹⁸ Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëëa. "Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?" ¹⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. "Tol ëënak neen, 'Ompyaup,' pël yenëana? Anutu kopëtapökëër ompyaup. ²⁰ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. 'Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni

nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.'" ²¹ Maan ngarangkepök epël mëëa. "Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut." ²² Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëëa. "Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nireëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë." ²³ Pël maan omën pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. ²⁴ Pël yaëën Yesu itenak epël mëëa. "Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuua wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. ²⁵ Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuua wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët." ²⁶ Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëëa. "Omën ke pilörö Anutuua wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlepök wëwë kosangët öpën?" ²⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. "Omnaröak omnant pangk naën ëëne pipot Anutuuk yok pangk ëëpnaat." ²⁸ Pël maan Pitaak epël mëëa. "Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut." ²⁹ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sare nan, ëlre pep pörö sëp wasëpna pöt ³⁰ pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap."

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa

(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëëa. "Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëën Omën Këëp nemëën tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat. ³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëën pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat. ³³ Pël ëak pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap." ³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëëp ilaan pit ëngk ma e wesak ëwat nasën ëa.

Yesuuk omën it il tëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm së itaangkën omën it il tëa namp kan ëöök wel aisëëë monatön kimang maim wëa. ³⁶ Pël ëak pi kat wiin omnarö yesem yaan omën muntaröen epël mëëa. "Pit tol yaë?" ³⁷ Maan pitök epël mëëa. "Yesu Nasaretëpök yewais." ³⁸ Pël maan pi ngön ëak epël mëëa. "Yesu, Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi." ³⁹ Pël yemaan omën wet rëak yesauröak leng ëëpën mëak nga yemaan pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak

epël mēea. “Ni Tewitē äapök, neen yaköm kön newi.”⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng äak kamtaoök taprek taueë epël mēea. “Nem ngēsäl wak waisēe.” Maan mēsak sēen piin epël mēak pēel mēea.⁴¹ “Nook ni tol elniimēak yaan?” Maan puuk epël mēea. “Aköp, ni aan ne it nga sum.”⁴² Pël maan Yesuuk epël mēea. “It nga sē. Nimtē neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesēn.”⁴³ Pël yemaan tapētakēer itōöar nga sēen Yesuu ēnēm yesem Anutuun yaya mēea. Pël yaēen omēn pōrek wēaurō pōten itenak pitta Anutuun yaya mēea.

19

Sakias pim ngōnte

1 Yesu pi Yeriko kak sē orōak el wesak sēpēnēak yaēen² kak pōrekaan omēn takis yewaurōa ngarangk namp wēa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieēaup.³ Pi Yesuu möönre koröp itaampēnēak kent elmēa. Pël äaap pi omēn mēntēp yak omēn muntarōak il mowariin pomp äak itanaangkēn äa.⁴ Pël äak wet rēak pōompō sē, “Eprek yewaisēn itaampaatak,” pël wesak kēra nementē ngaarēk isa.⁵ Pël ēen Yesuuk pōrek sē orōak ngaarēk itenak epël mēea. “Sakias, teēt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.”⁶ Pël maan pi ya kē sak kēraamentēkaan irē ngentiak Yesu koirak pim kaatakē sa.⁷ Pël yaēen omēn pōrek wēaurō pit pōten itenak kaaö mēak epël mēea. “Pi tol ēēnak saun omnampē naē sē ilēak wē,” pël mēea.⁸ Pël ēen Sakias pi Yesuu naē taueë epël mēea. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom äak tok nentepar wesak nent omēn omnant wonōrō mempaat. Pël äak omnarōen morök elmēak monat waut pōtē kangüir peene nook il wesak maim oorek mempaan.”⁹ Pël maan Yesuuk epël mēea. “Omēn epop niinta Apram pim körōöp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasēn. Pötaanök niire nim kaatakörō Anutuuk utpetetakaan yaniö.¹⁰ Ne Omēn Kēepök omēn epopē ök Anutuu naēaan kō saurō wa rongan äak ompyaö mowasumēak waisaup.”

Inēen ru moresiar mon wa pōta watepang ngōnte
(*Matu 25:14-30*)

¹¹ Yesu pi ngōn pōt ök maan omnarōak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasēn Anutu peene wa ngaoök nimēēpnaan yaē,” kön pël yewasēn Yesuuk itenak yal menak watepang ngōn nent epël mēea.¹² “Omp kaö namp yang wali nerak sēen omp ak wes moulmēen wē kaalak waisēpēnēak sa.¹³ Pi sēpēnēak yeem pim inēen ru moresiar pōrōen yas maan waisēn mon 20 kina, 20 kina pël pangkpank menak epël mēea. ‘Ar mon epot wak ya

mēnak kaö wes wiak wēen waisumaat.’¹⁴ Pël mēak yesēn pim kaatak narō kaaö äak piin epël mapēnēak omēn narō pim ēnēm wes mēea. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimēeten kaaö.’¹⁵ Pël maan pi sē wēen pit pi omp ak wes moulmēen wakaim olēak kaalak waisa. Pël äak inēen ru mon menak sa pōrōen ngōn äak epël mēea. ‘Ar nem mon ninak san pōtök ya mēngkēn muntat tolēel koirak wē pōten itaampaan.’¹⁶ Pël maan nampök wet rēak wais epël mēea. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkēn pōtak nook ya mēngkēn 200 kina pël orōa.’¹⁷ Pël maan epël mēea. ‘Inēen ru ompyaup, ni ya ompyaö mēnan. Ni omēn pasut ompyaö wesak ngarangk äan. Pötaanök nook ka moresiar pōtē ngarangk niulēemaan.’¹⁸ Pël ēen inēen ru munt nampök wais epël mēea. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkēn pōtak nook ya mēngkēn 100 kina pël orōa.’¹⁹ Maan omp aköpök epël mēea. ‘Nook, ni ka mor nas pōtē ngarangk niulēemaan.’²⁰ Pël maan inēen ru munt nampök wais epël mēea. ‘Kaöap, nim mon 20 kina nangkēn pōt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia.’²¹ Ne niin itaangkēn ni nga yaaup yak muntarōa naēaan omnant yewaup. Ni omnant omēn muntarōak ngētēn yewetaup. Pötaanök niin kas äak kō sēpanēak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.’²² Maan omp aköpök epël ök mēea. ‘Ni inēen ru utpetap. Nimtē ngōn yaan taptak nimēt utpet äaup pël yeniak. Ni neen, ‘Nga yaaup yak muntarōa naēaan omnant wēere omnant omēn muntarōak ngētēn watō pël yaaup,’ pël yenēaan pōt yaap.’²³ Ni nem songōnte pipēl ēwat wēak tol ēēnak nem monet mon kaatak nawiin äaup? Pël äanēen ne wais kangitarang wan tapōn.’²⁴ Pël mēak omēn pōrek wēaurōen epël mēea. ‘Ar mon 20 kina epēt piikaan wa ēp äak 200 kina wa epop meneē.’²⁵ Pël maan pit epël mēea. ‘Kaöap, pi yok 200 kina waap.’²⁶ Maan puuk epël mēea. ‘Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk äak wēen pōt munt nant erēn wes mempaat. Ēn namp pi menaut ngarangk naēn tapēt wak wēen pōt wa ēp ēen om pas öpnaat.’²⁷ Peene pōt, nem kööre tokörō nook pitēm omp ak samaaten kaaö äa pōrō mēsak wais nem itōök mēngkēn wel wiip.’”

Yesu pi pol tongkiipē rangk wel aisēak Yerusalem kakē sa

(*Matu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19*)

²⁸ Yesu pi ngōn pōt mē pet irak Yerusalem kakēl ko wesak wet rēak isa.²⁹ Pël äak yesem Olip tomök is orōak Petepasiire Petani ka pōteparē temanöm yesem ru naarēn epël mēak wet rēak wes momēa.³⁰ “Arip ka ēngkōök sē orōak öngpök sē itaangkēn pol

tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³¹ Arip së pël yaëen omën nampök aripön, 'Oröp ëënëak yawil?' pëel yeniaan pöt epël man. 'Aköpök epopön ya.' ³² Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mëëa pöl ëëëa. ³³ Pël ëen itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mëëa. "Arip oröp ëënëak yawil?" ³⁴ Maan piaripök mëëa. "Aköpök epopön yaanak yeë." ³⁵ Pël mëak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëenöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. ³⁶ Pël ëen wel aisëak yesën ulpëenöt përeëak kamaaök mourö sa. ³⁷ Pël ëen Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëen ngön ëak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëëa. ³⁸ "Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa. Kutömweri mayaap wiaap. Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa."

³⁹ Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëëa. "Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma." ⁴⁰ Pël maan Yesuuk mëëa. "Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyao ya. Leng ëëpna pöt kël epotök yaya neapnaat."

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

⁴¹ Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm ëen ing yeem epël mëëa. ⁴² "Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëer mayaap öné kanöön éwat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëep wia. Pötaanök itnaangkën yeë. ⁴³ Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat. ⁴⁴ Pël ëak arimëntre arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töolak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol ëënëak? Anutuuk kaamök elniipënëak wes nemëen arim ngësë yewaisën köpël ëak kaaö ëan. Pötaanök pël elniipnaat."

Yesu ngönën tup kaöetakaan omën narö waö ë momëa

(Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëëa. ⁴⁶ "Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. 'Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël ëëpnaat.' Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes." ⁴⁷ Pël ëak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl

ëa. ⁴⁸ Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sëp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëel elmëa (Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

¹ Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëëa. ² "Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?" ³ Pël maan Yesuuk kangiiir pitën epël mëëa. "Nookta arën kangiiir nent pëel niamaatak ök nean. ⁴ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?" ⁵ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,' pël mepenaatëp pi epël niepan. 'Tol ëënëak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?' ⁶ Ën, 'Son pimtök,' pël mepenaatëp omnarö pit Sonön. 'Pi tektek ngön yaaö namp,' pël weseë kël nimööpan." ⁷ Pël mëak Yesuun kangiiir epël mëëa. "Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël." ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan."

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte (Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

⁹ Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. "Omën namp wain ya newer ngënta. Pël ëak ya omnarö ngarangk ëëpënëak moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ¹⁰ Pël ëak wë kë yaaröa akunet temanöm sëen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mampënëak inëen ru namp wes mëen sa. Së oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. ¹¹ Pël ëen pepapök kaalak munt namp wes mëen sëen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. ¹² Pël ëen pepapök kaalak wa ngolöp wesak wes mëen sëen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mëen elek sa. ¹³ Pël ëen ya pepap pi epël wesa. 'Ne tol ëëmete? Nem ru ulöpöököp wes mëëmaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpök.' ¹⁴ Pël ëak wes mëen sëen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. 'Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.' ¹⁵ Pël mëak pit wain yaaweriaan wa wilëngklë moolëak mëna." Yesu ngön pöt mëak epël pëel mëëa. "Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën? ¹⁶ Pi wais ya ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyao narö moulmëëpnaat." Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëëa. "Won. Pël ëëpan." ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitën iteneë epël mëëa. "Ngönën pepeweri ngön nemëen epël wia pöt tol nentaanök?"

'Wap omèn ka ök yarëauröak wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.'

¹⁸ Omèn namp wap epëtak söë urak kawi ngentiipnaap pi koröp ilak utpet ëëpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngentiipna pöt omèn pöp ilak unön ëak utpet panë sêpnaap."

Yesuun Sisa takis yemengkauten pëël mëëa

(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

¹⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere kiri ar yaaö kaorö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mëëa pöt pitëmël ko wesak yemaan kat wiak mor öpënëak ëäkök omnaröen kas ëën sêp wesa. ²⁰ Pël ëak Yesu moröak Rom yang ngarangkepë moresi moulmëëpënëak it wawaö ëeim wëa. Pël ëëë omèn narö wes mëen Yesuu naë sé ngönën kat yawia koröp oröak wë ngön nent maan pöt öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël mëëa. ²¹ "Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniiiaup. Ni omèn isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup, omèn ompyaut pëen Anutuuk ök niiaut omèn pourö yaap wesak ré yanuulaup. ²² Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimënt mampen?" ²³ Pël maan pitëm morök yaalmëa pöten itanak epël mëëa. ²⁴ "Mon kël nent koirak neneë. Könre yapin epot talëpët?" Pël maan pit epël mëëa. "Sisaëët." ²⁵ Pël maan puuk epël mëëa. "Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun." ²⁶ Pël maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirën ëa. Pël ëak pit kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

Weletakaan wal yaauten Yesuun pëël mëëa

(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

²⁷ Akun nentak Satusi ngönën omèn narö Yesuu naë sa. Omèn pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö. ²⁸ Pit sé Yesuun epël mëëa. "Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. 'Omèn namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sêpnaat.' ²⁹ Pël wiaap omèn nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ³⁰ Pël ëen nang pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia. ³¹ Pël ëen ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omèn 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wia. ³² Pël ëen ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ³³ Pötaanök omèn 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sêpën?"

³⁴ Maan Yesuuk kanggiir epël mëëa. "Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë. ³⁵ Ën wë ënëm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal ë rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp naëpan. ³⁶ Anutuuk pit weletakaan wal ë moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wë kaalak wel nawiiapan. ³⁷ Weletakaan wal ëëpna pöta ngönte Mosesök ngönën pepeweri retëng ëaut. Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. 'Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitëm Anutu.' ³⁸ Omèn wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omèn öp wëauröa Anutu." ³⁹ Pël maan ngön kosangötë ngarangk naröak, "Rë yanuulaup, ni aan ompyaö yes," pël mëëa. ⁴⁰ Pit kaalak pëël mapnaaten kas ëën sêp wesak pipët pëen mëëa.

Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pëël mëëa

(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)

⁴¹ Pël ëen Yesu pi epël mëak pëël mëëa. "Tol ëënak, 'Kristo, Yaö Mëëaupön pi Tewitë köröp' pël aim? ⁴² Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema. "Ni wais nem yaapkéëtakël öm. ⁴³ Pël ëaan nimëen köore tok yaaö piporö nook maan nim wëre kosangöökë karök moulmëëmaat." ⁴⁴ Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?"

Ngön kosangötë ngarangköröa ngönte (Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Pël mëak Yesu pi omnaröa ëöetak pim ruuröen ngön epël ök mëëa. ⁴⁶ "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk ëën. Pit ulpëen waliit mëak wa topöök koirak ërëpsawi mapnaaten kent yaaurö. Pël ëak ngönën tupötëere këere imën akunatë omèn kaaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. ⁴⁷ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnaröak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omèn ke pilörö pit wë kanggiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

21

Öng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngönte

(Maak 12:41-44)

¹ Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak itaangkën omèn monaringörö pit Anutuun monat kiri yawia. ² Pël yaëen Yesu pi itaangkën öng kapir omnant won

nampita pim mon kot kōp mōa nentepar wia. ³ Pēl yaēen Yesuuk itenak epēl mēea. “Ne yaap niamaan. Ōng kapir omnant won epopē mon yawi epētak omēn muntarōaat il yemowas. ⁴ Omēn monaringōrō pit ēlōt wiaan kopētetepar yawi. Ēn ōng kapir epop pi omnant wonōpōk pim wiewēaut wiak won pan wesak wē.”

Yesuuk ngōnēn tup kaōet utpet sēpnaata ngōnte ōk mēea

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

⁵ Yesu pim ru narō pit ngōnēn tup kaōetak kēlōt retēng ke nalre nal ēak ōk rēēa pōtōn itenak aōre mon Anutuun kiri mowia pōtē ngōnōt aō pēl ēeim wēen Yesuuk epēl mēea. ⁶ “Wē akun nent temanōm sēen omēn ityaangk epot epēl wi naōpan. Ēnēmak ngaarōak wais tōol olaan kēl naō naōōkē rangk wi naōpan, utpet panē sēpnaat.”

Yesuuk kōnōm nentere nent orōōpnaat pēl mēea

(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

⁷ Pēl maan pit epēl mēak pēel mēea. “Rē yanuulaup, nim yaan pōt akun taltak orōōpēn? Akun pōt temanōm yesēn orōpōt orōōn ten itenak ēwat sēn?” ⁸ Pēl maan Yesuuk epēl mēea. “Ar omnarōak lup wa irikor elniipanēen kēēkē ngarangk ēen. Pit morōk elniak narōak nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pēl aōre narōak, ‘Kristo pim orōōpna akunet yok temanōm yes,’ pēl yeniaan pitēm ēnēm elmēenganok. ⁹ Ar nga yapinte kat wiak kas ēengan. Akun kaōaō ngolōp yaēen omēn pipot wet rēak orōōpnaat.”

¹⁰ Pēl mēak yal menak epēl mēea. “Omēn kur nementēkaanrōōak kur nementēkēl nga ēēpnaat. Ēn yang omp ak nampē omnarōak nampēērōaan nga ēēpnaat. ¹¹ Pēl yaēen moup kēsang pan yangerak mōōpnaat. Pēl ēak yang we nantē kēēnre yauman kaōat orōōpnaat. Pēl yaēen mopōōk oorek omēn retēng ke nentere nent yaarōōn ar kas ēēnēēt. ¹² Omēn pōt naarōōn wiaan pit wet rēak wa niulēak kēlangōn kat niwiipnaat. Pēl ēak ngōn kaatē sē niulēak wii kaatē niulēēpnaat. Pēl ēak omēn omp akre yang ngarangkōrōa naē niulēēpnaat. Ar nem yapinte wak wē pōtaanōk pēl elniipnaat. ¹³ Akun pōtak ar nem songōnten ōk manēēt. ¹⁴ Ar epēl kōn kosang wiaan. Ar wa nanuulēen wiaan tol man pēl ēak kōn selap ēenganok. ¹⁵ Nemtok arim kēmōtē ngōn anēētē wetetōt nimpaat. Pēl ēak ompyāō elniin kōōre tokōrō arim ngōnōt wak irēak ke ur noolepan. ¹⁶ Arim ēlre pep, sasre nan, ngōntre kar, pōrōak arim kōōre tokōrōen kup mowiin arim tekraakaan narō nimpēnaat. ¹⁷ Pēl ēak nem yapinte wak wē pōtaan omēn pourō ya sangēn ēak kōōre tok elniipnaat. ¹⁸ Nook ngarangk elniak wēen

ar kō nasēngan pan, arim ngan ēp naōōta mop nerapan. ¹⁹ Weēre kosangring wakaim olēak wēwē kosangēt ōnēēt.”

Yesuuk Yerusalem kaō utpet ēēpnaata ngōnte ōk mēea

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ “Ar itaangkēn ngaarō Yerusalem kaō taap yawiin pōt ka tōōlak utpet wasēpna akunet temanōm yes pēl wasēnēēt. ²¹ Pēl ēak Yutia yangerak wēaurō ar kas rosiraōōkēl sēn. Yerusalem kak wēaurō ar kaō sēp wasēn. Ēn yang nantē wēaurō ka kaōaōōkēl sēngan. ²² Ngōnēntak retēng ēa pōt kē rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mēen orōōpnaat. ²³ Elei, ōng ru kepringrōōere ru kapa yemenaurō, tol ēēnēērō? Akun pōtak Anutuuk omnarōen ya sangēn elmēen yangerakē omnarō kēlangōn kaō panē kat wiipnaat. ²⁴ Ngaarōak narō ōp wesir olapnaat, narō morōak wii tēak wak pitēm kaatē sē inēen wesak ulmēak ōpnaat. Pēl ēak ngōnēn kōpēlōrō pit Yerusalem kaō utpet wesēm wēen Anutu pimtē akun mampna pōtak sēak pet irēpnaat.”

Omēn Kēēp orōōpnaata ngōnte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

²⁵ “Kētre ngoonre ari pōtē omēn it kōpēlōt yaarōōn yangerak i kaō maat kēsangōt yamōōn omnarō kas kaō ēēpnaat. ²⁶ Pēl yaēen kutōmwēr ētēp ēen ariat tiak yesēn omnarō yangerak omnant orōōpna pōtaan kor wē kas kaō panē ēak it kōpōkōk tiak sē wiaapnaat. ²⁷ Pēl yaēen Omēn Kēēp ne nem weēre kosangre iere kasir nemotring kutōm kepiltak yaarōōn itaampnaat. ²⁸ Omēn ke pōt yaarōōn, ‘Anutuuk niōpna akunet temanōm yes,’ pēl wesak wal ē taueē we riak itaampun.”

Kēra nantōn itenak akunet ēwat yes pōta watepang ngōnte

(Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

²⁹ Pēl mēak watepang ngōn nent epēl mēea. “Ar kēra wasre munt nantōn itenak wa weswes ē yeē. ³⁰ Ar itaangkēn kērē sak wil yewatēn itenak kopi akunet temanōm yes pēl yewas. ³¹ Pōta ōk omēn yeniak epot yaarōōn itenak pōt, ‘Anutu wa ngaōōk nimēēpēnēak yaē,’ pēl wasēn. ³² Ne yaap niamaan. Omēn e wē eporō wel wi won nasēn wiaan omēn yeniak epot orōōpnaat. ³³ Kutōmre yang eptepar won sēpnaatepar. Ēn nem ngōn epēt won nasēpan.”

Pim ruurōen wa korkor ngōn ōk mēea

³⁴ “Ar iire kaōmp na olēolē imeē yangerakē omnantēen kōn selap pōtēen lupre kōn arimot wes mēak wēen akun kaōaō kalaapōōkē yaē pōl teēt pan niōpanēen ngarangk kēēkē ēeimeēak ōn. ³⁵ Akun kaō pōt yang ēl epotē wē eporō ar pourōa naē orō nirēēpnaat. ³⁶ Pōtaanōk ar kēt el epotē

ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël eën omën könöm orööpñëäk yeniak pöt yaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngep ëak Omën Këep nem ëöetak tauanëët."

³⁷ Akun poutë Yesu pi këtëköte ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak sê ka ur pël ëeima. ³⁸ Pël eën omnarö pit ngönën kat wiipñëäk wangam kan röököerötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

Yutasök Yesuun kup mowiipñëäk kosang wes mena

(*Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53*)

¹ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengket pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas eën Yesu ëlëep mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël eën kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë sê Yesuun kup mowiak pitëm morosi ulmëepnaata ngönte pitring ëa. ⁵ Pël eën pit ërëpërëp ëak mon mampanaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël eën Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëen pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëengktakëen kaömp kopëta wesa

(*Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30*)

⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengktak Anutuun mait elmëautaan kiri sêpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël eën Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. "Arip sê mait elmëauten kön wiipenaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël eën ten waisën nëmpenaan." ⁹ Pël maan piarip epël mëëa. "Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?" ¹⁰ Maan puuk kanggiir epël mëëa. "Kat wieë. Arip kak sê oröak itaangkën omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim inëm sê ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël ëak ka pepapön epël man. 'Rë yanuu-laupök, "Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?" pël ya, pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën." ¹³ Pël maan piarip sê mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena

(*Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25*)

¹⁴ Nëmpana akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati sê kaömpyenaatak wel aisëak wëa. ¹⁵ Pël ëak Yesuuk epël ök mëëa. "Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuun wa ngaöök nimëepnaatak kaömp pöta këët tekeri sëen numaat." ¹⁷ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. "Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëen piiring nëmpenen ëa." ¹⁹ Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. "Epët nem mësepët. Ar kaamök elniipnaan këeröt wes nimpaat. Pötaanök nënëel neen kön wieim ön." ²⁰ Kaömp pöt nëen wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. "Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuun omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omën kup newiak kööre toköröa moresi neulëepnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omën Këep ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök sê wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap." ²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, "Talëpök ëëpnaaten ya," mëak neneren pëël mëëa.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, "Talëpök tiarim naëaan isak wë," pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. "Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëimeë pitök kanggiir pitëmëen ping wesak, 'Kaamök yaurö,' pël mapñëäk kent yaurö. ²⁶ Ar pël ëënganak. Ar pöt, kaöaröak koturöa ök sak ön. Ën wotöököröak inëen yauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëer isa? Wel aisëë kaömp yen pöpökëer. Pël ëaap ne pöt, arim tekarak wë inëen yauröa ök koröp oröak wëaup.

²⁸ "Akun poutë këemre këlangön pöt nem naë yaaröön ar sêp nenasen yaurö. ²⁹ Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënaak yeniak. ³⁰ Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëët."

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38*)

³¹ “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatê koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipênëak ya. ³² Pël èen nook nim kön wi kosang yewesaut won sêpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mēëa. Pötaanök ni ênëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” ³³ Pël maan Pitaak epël mēëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sêpëaap.” ³⁴ Maan Yesuuk kangiir epël mēëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene rök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent êak neen wonwon mamëep.”

Kërre monere öpre pötön mēëa

³⁵ Pël mēak pim ruuröen epël mēëa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing kërre pöt wak sengan,’ pël niiaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mēëa. ³⁶ Pël maan kaalak epël mēëa. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëep wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won èen pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangiir mamp. ³⁷ Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön epël ëa pöt nem naë kè orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nemëen retëng ëa pipot kè orööpnaat.” ³⁸ Maan ruurök epël mēëa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mēëa. “Ngönte sêp wesëe.”

Yesuuk Kesemani ngësök sê kimang maima

(Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

³⁹ Pël mēak wë olëak kakaan orök pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ênëm sa. ⁴⁰ Pël êak sê oröön Yesuuk ruuröen epël mēëa. “Ar moröktak wiap senganëen kimang maë.”

⁴¹ Pël mēak këlötë mööna yaë pöl êak sê rar rë wesirak Anutuun kimang epël mēëa. ⁴² “Pep ni kat wiin pangk èen pöt këlängön nem naë orööpênëak yaë epot keker elnëep. Nem könök won, nim kentökë wiaul ëëm.” ⁴³ Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë orök kosang mowesa. ⁴⁴ Pël èen Yesu pi lupmer këlängörring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak orök yangaak il ngëntia.

⁴⁵ Kimang më pet irak wal êak sê pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan èen ka uraan ⁴⁶ epël mēëa. “Ar tol èënak ka ureim? Moröktak wiap senganëen wal êak Anutuun kimang maë.”

Yesu kööre toköröa moresi moulmëa

(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12)

⁴⁷ Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë orök. Pël êak pim ru 12 pöröakaan

namp Yutasöp Yesu tot nëmpênëak pim naë sa. ⁴⁸ Pël èen Yesuuk epël mēëa. “Yutas, ni Omën Këep neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?” ⁴⁹ Pël èen pim ruurö pit omën orööpênëak yaaö pöten itanak piin epël mēëa. “Aköp, ten öp möön ma?” ⁵⁰ Pël mēak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëep per olëa. ⁵¹ Pël èen Yesuuk itanak epël mēëa. “Ar sêp wesëe.” Pël mēak omën pöpë katëep morök ompyaö mowesa. ⁵² Pël êak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpênëak sa pöröen itanak epël mēëa. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma?” ⁵³ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaap. Pël èen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaaö.”

Pitaak Yesuun wonwon mēëa.

(Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël èen Pita pi ênëmënëm sa. ⁵⁵ Pël êak itaangkën ngaarö ëmökë kakaati sê ilëak ka tomök es merak mor yesem wëen Pita pi pitëm tekrak sê wel aisëa. ⁵⁶ Pël êak es ëwaöök wel aisëaan inëen koont nampök piin itnëe epël mēëa. “Omën epopta Yesuring wëaap.” ⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mēak epël mēëa. “Kooont epop, ne piin köpëlëp.” ⁵⁸ Pël mēak kot nent wëwë yaëen kaalak omën nampök piin itanak epël mēëa. “Niinta pitëkaan nampok.” Pël maan Pitaak epël mēëa. “Omp epop, ne wonöp.” ⁵⁹ Pël mēak wë ngöpngöp yaëen kaalak omën munt nampök kosang wesak mēëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaap. Pi Kalili omnamp.” ⁶⁰ Maan Pitaak mēëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. ⁶¹ Pël èen Aköp kaip ti Pitaan itana. Pël èen Pita pi Aköpë ngön epël mēëa pöten kön wia. “Ni peene rök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent êak neen wonwon mamëep.” ⁶² Ngön pël mēëa pöten kön wiak ya ilak sëen tomökël sê ing kaö pan ëa.

Ngaarök Yesuun ökre was mēak tang momöa

(Matiu 26:67-68; Maak 14:65)

⁶³ Yesu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mēak tang momöa. ⁶⁴ Pël êak itöörarë poë koröpökör mokoëak epël mēëa. “Ni tektek ngön yaauppe. Talëpök yanimö?” ⁶⁵ Pël mēak ngön utpetat kësang mēëa.

Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)

yaap wel newiinë pöt pangk naën yaëetak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yaauröak wel wiinëët."

³² Pit omën utpet yaäo naarta Yesuring mööpënëak mäsak sa. ³³ Pël ëak yang lup nent yapinte "Kepön Kos" pël yamëëa pörek së oröak pi këra yetaprak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkëel namp kat-nëël, mö ulmëa. ³⁴ Pël ëën Yesu pi epël mëak kimang mëëa. "Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas." Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁵ Pël yaëën omnarö itenaan omën kaarö pit epël mëak ökre was mëëa. "Pi omën muntarö kaamök yaapök peene pintok pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pöt pël ëëp." ³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëëa. ³⁷ "Ni yaap Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimtok nimënt kaamök ë." ³⁸ Pël mëak pim kepön löötak epël retëng ë ulmëa. "Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp."

³⁹ Pël yaëën utpet omën naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa. "Nim ök pilëpta Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni." ⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. "Nim këlangön kat yawiin tapël yaëëp ni Anutuun kas naën yaan ma? ⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangüir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp." ⁴² Pël mëak Yesuun epël mëëa. "Yesu nim omp ak sak waisumëetak neen kön wiim." ⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ne yaap niamaan. Peene tapëtakëer ni neering ngëës ompyaauk ömëët."

Yesu wel wia

(*Matuu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30*)

⁴⁴ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën kët itte utpet ëën yanget koö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁵ Pël yaëën ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luptak keliak nempelnempel ëak sa. ⁴⁶ Pël ëën Yesu pi ngön ëak epël mëëa. "Pep, nem könöp nim moresi yanulë." Pël mëak yok wel wia. ⁴⁷ Pël ëën ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. "Omën epop pi yaap saun wonöp." ⁴⁸ Pël yaëën omën itaampënëak së wa top ëa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa. ⁴⁹ Pël yaëën Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëër wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera

(*Matuu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42*)

⁵⁰ Omën namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak ⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëépënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa. ⁵² Omën pöpök Pailatë naë së Yesuun sokuren ök mëëa. ⁵³ Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent ëak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak téau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omën namp wa nawiinö. ⁵⁴ Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön ëa. ⁵⁵ Pël ëën öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omën yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur tolëël yawi pöten itena. ⁵⁶ Pël ëak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuun sokurak wa mëëpnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal ëa

(*Matuu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10*)

¹ Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa. ² Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëaumpel wa olaan kan tē wieëa. ³ Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuun sokur won wieëa. ⁴ Pël ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëën omën naar ulpëen kölam panëëpëaar mëauwaar pi-arpim naë oröak taua. ⁵ Pël ëën öngörö itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan omën pöaarök epël mëëa. "Ar oröp ëënak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaä pöten kön wieë. ⁷ Pi epël niaup. "Omën Këëp ne saun omnaröa naë neulëen pitök këra yetaprak nemöön wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap, pël niaup." ⁸ Pël maan öngörö Yesuun ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak ⁹ yangaöökkaan kaalak kak së Yesuun ru 11 pöröere omën muntaröen pitëm omën itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa. ¹⁰ Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pöröak së Yesuun ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ¹¹ Pël ëën pit ngön pöt kat wiak, "Öngre yokot ngön ya," pël mëak wa yaap newasën ëa. ¹² Pël ëak Pita pi wal ëak pöömpö së yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkën poë koröp kör koëau pëen wiaan itena. Pël ëak omën oröa pöten kön selap ë kakë sa.

Omën naar Emeasë kanöök Yesuun itena
(*Maak 16:12-13*)

¹³ Kët tapetak Yesuu ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sêpênëak sa. Ka pô Yerusalem kak naë 11 kilomita pôta ôk wieëa. ¹⁴ Omên pôaar kamtaöök yesem omnant orôa pôtë ngônöt aô yesa. ¹⁵ Pël yaëên Yesu pimënt piarpim naë orôak piaripring sa. ¹⁶ Pël êën omên pôaar itenak Yesuun pi newasën ëa. ¹⁷ Pël êën pêël mëak epël mëëa. “Oröp nantëên namp-nampôn maô im?” Pël maan piarip leng ëak tok orieë yakôm ë sak ëa. ¹⁸ Pël ëak namp Kliopas puuk epël mëëa. “Elei, ka ël epotëaan omên pourô Yerusalem kak wëëp ni kopëtapökëër omên pôrek orôauten kôpël wëên ma?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk piaripôn pêël mëak epël mëëa. “Pöt tol ëa?” Pël maan piarip kangiiir epël mëëa. “Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pôten yak. Pi tektek ngôn yaaô namp, Anuture omnarôa ëöetak ngôn kosang aôre ya weëre kosangringöt mëmpô pêl yaaupök ²⁰ kiri ar yaaô kaôarôere tiarim ngarangkörôak Rom yang ngarangkëpë naë wes mëên puuk mëmpênëak maan këra yetaprak môaup. ²¹ Ten pôt, puuk Israel omnarô tiar utpetetakaan niôpnaat pêl we-seëan pôt pitök môôn wel wia pôta ngöntere kët nentepar nent êën munt nant orôa pôtë ngônöt yak. ²² Tenim naëaan ông narôak Santeetak röökëër yangaöök sê itenak wais ôk niaan yaan saut. ²³ Pit sê sokuren ap wesak wais epël niiaut. ‘Ten sê itaangkën ensel naarök, ‘Yesu pôp ôp sak wë,’ pêl yenia.’ ²⁴ Pël niaan tenim naëaan omên naar piaripita sê yangaöök itaangkën ôngörôa aan kat wia tapël itena. Pël ëaap pimtën it-naangkën ëa.’ ²⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. ‘Arip kön won pan. Arip oröp êënak tektek ngôn yaaô omnarôa ngôn retëng ëautôn kön wi kosang newasën yeë? ²⁶ Kristo Yaô Mëëaup pi këlangôn kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimot ôpna pôten arip kôpël ma?’ ²⁷ Pël mëak Moses pim ngôn ëa pôtak ngës réak tektek ngôn yaaurôak ngônën pepatë pimëên ngôn ëa pôt pout ôk mëëa.

²⁸ Piaripring kak sê orôak el wesak sêpênëak yaëên piarip epël mëëa. ²⁹ “Këtëp ilaan koô olapênëak yaëërek tenipring ôpa.” Pël maan piaripring kakaati sa. ³⁰ Pël ëak wë kaômp nëmpênëak wel aisëëe puuk kaômpöt wak Anutuun yowe mëak pelak piarip mena. ³¹ Pël yaëên piarip pôrekök kön tektek sak iten sokola. Pël êën pi ëlëëp ilëa. ³² Pël êën piarpimënt nampnampôn epël mëëa. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngônën pepatëaan ngôn songônöt ôk niaan kat wiak ya kë saut.” ³³ Pël mëak akun tapëtakëër wal ëak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël ëak pôrek sê itaangkën ru 11 pôrôaring piarpim karurô wëên itena. ³⁴ Pël êën pitök epël mëëa. “Yaap pan, Aköp wal ëak wë Saimonën ë pet elmëên itena.” ³⁵ Pël maan

piaripök piarpim kamtaöök yesën ëa pôta ngönte ôk mëak kak sê kaômpöt yepelën piarpim piin këkë itena pôta ngönteta ôk mëëa.

Yesuu ruurô pit piin itena

(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Son 20:19-23)

³⁶ Pit ngôn pôt aim wëên Yesu pimënt pitëm tektrak orô réak epël mëëa. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pêl mëëa. ³⁷ Pël êën pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas ëa. ³⁸ Pël êën pi epël mëëa. “Ar oröp êën yaan utpet sak kön selap yeë? ³⁹ Nemënt tapöpök wë. Ar nem ingre morötôn iteneë. Pël ëak morô pat ëak këkë it nengëneë. Ne koröpre mësépring wë. Kön pôrô epël wonörô.” ⁴⁰ Pël mëak pim ingre moröt pet elmëa. ⁴¹ Pël êën pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëên epël mëak pêël mëëa. “Arim kaômp nant eprek wia ma?” ⁴² Pël maan pit i kaô imën nota kaô nent mangkën ⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëëa. “Ne arring wë epël niaimaut. ‘Ngaanëër Mosesë ngôn kosangötre tektek ngôn yaaurôa pepatë ngôn wia pipotre tan pep Sam pôweri nemëên ngôn ëa pipot pout kë rapënaat,’ pêl niiaut.” ⁴⁵ Pël mëak pimtok ngônën pepeweri ngôn wia pôt ôk maan kat wiak pitëm lupöt kan téa. ⁴⁶ Pël êën Yesuuk epël ôk mëëa. “Ngônën pepeweri epël wia. ‘Yaô Mëëaup, Kristo, pi këlangôn kat wiaë wel wiak akun nentepar nent pêl wiaë kaalak yangaöökëaan wal ëëpnaap. ⁴⁷ Pël êën omnarô lup kaip tiin pitëm utpetat kërë moolapëna pôt pim yapintak ôk maan Yerusalem kak ngës réak aô yesem yang poutë sê pet irëpnaat,’ ëaut. ⁴⁸ Pötaanök arim itenan pout tekeri wesak ôk man. ⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëên yaô niia pôt nook wes nimëëmaat. Pötaanök ar om kak eprek wëên kutömweriaan weëre kosang pôt arim naë irapnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Ngôn 1:9-12)

⁵⁰ Pël mëak pit mësak Petani kak naë sê orôak pim moresiar ngaarëk wëë pit welaköt elmëa. ⁵¹ Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa. ⁵² Pël êën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaô ë kaalak Yerusalem kak sê ⁵³ wë kët ël epotë ngônën tup kaöetak wakaimëë Anutuun yaya maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 60 pöta ök won sêen Sonök Yesuu ngön ompyaö epêt retêng äa. Son pi Yesuu ru 12 pöröakaanöpök omên pouröaan äa. Pim ngön pöt, omnarö Yesuun kön wi kosang wesak wêwê kosangêt öpenëak retêng äa. Pötaanök Yesuu ya mëna pöta ngönte naën, pim ök mëäa pöta ngönte äa.

Pöt epël wia.

Yesu pi Anutuu Këmêt 1:1-18

Son i yamëaupre Yesuu ru wetëerö 1:19-51

Yesuu ya mënaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 13:1-19:20

Yesuu wal äak ëö pet elmëaut 20:1-21:25

Këm Ngönte wêwëtarintak omên sak oröa

¹ Ngaan panëër kutömre yang won wiaan Këm Ngön pi wakaima. Këm Ngön pi Anuturing wakaima. Këm Ngön pi Anutu tapöp. ² Ngaan panëër pi Anuturing wê. ³ Piaripök ël epot pout ket éauwaar. Omên nant kan naöökëlaan naaröön. Won, Anutu puuk Këm Ngön piin maan omên ël epot pout ket äa. ⁴ Pël äak pimënt wêwë pepap pël saarëen pim wêwë pötak omnarö piin kön wiipenëak ëwa elnia. ⁵ Ëwa pepap pi ëwa elnieim wê. Pötaanök koutak ëwaat ngep naalmëëpan.

⁶ Omên namp Anutuuk wes mëen oröa yapinte Son. ⁷ Pi ëwa pöta ngönte omnaröen ök maan ëwa pepapön kön wi kosang wasëpënëak oröa. ⁸ Son pi pöp ëwa wonöp pi om ëwa pepapë ngönte ök apënëak oröa. ⁹ Ëwa pep kë pöp pi oröak yangerakë omên pourö ëwa elnia, wê epop.

¹⁰ Anutu puuk Këm Ngön piin maan puuk yangerakë omënerë omnant ket éaup pitring wëënak pit piin éwat nasën wakaima. ¹¹ Pi pimtë yang songöntak oröak wëënak omnarö pit piin ngöntre kar naalmëen äa. ¹² Ën omên ngöntre kar elmëak piin kön wi kosang wesaurö tiar Yesuuk pimëen yaö niwasën wê Anutuu koröngre ru seim wê. ¹³ Tiar omnaröa yaaul Anutuu koröngre ru sak naön. Ëlre peparö pitëm kentöök ma könöök pël naën. Anutu puuk elniin pim koröngre ru seim wê.

¹⁴ Këm Ngön pi omên orö rëak tenim tekrak wëen ten pim ë rangiatön iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeë ngön këët pëen ök niamaup. Ten pim ë rangiat iteneimaö pöt Anutuuk pim ru kopëtap mena.

¹⁵ Son i yamëaup pi ru pöpë songönten war wesak ök mëak epël mëäa. "Omên epopön ne ngaan arën epël ök niiaut. 'Omên nem ënëm yewais pöp puukëër kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.'" ¹⁶ Pi

komre kolap pepap yak tiar pourö pim naëlaan komre kolap kësangën yaalniin nganngan weim wê. ¹⁷ Pöt tol ëënak? Anutuuk tiarimëen tektek ngönöt pëen Moses pim moresi mowiin nina. Pël éautak Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak ngön këët tekeri wes nina. ¹⁸ Omên nampök Anutuun itnaangkëntak pim Ruup pimtökëër Pepapring wëaup. Pötaanök Pepapë songönte war wesak tiarën ök yenia.

Son i yamëaupök war wesak mëäa

(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Yuta ngarangk Yerusalem kak wëaurö pit Anutuun kiri ar yaaö naröere Liwai ngönën omên narö Sonë naë wes mëen sê epël pëlpël mëäa. "Ni talëp?" ²⁰ Pël maan Son pi ngep naën war wesak epël ök mëäa. "Ne Yaö Mëëaup, Kristo won." ²¹ Pël maan pit piin kaalak epël pëlpël mëäa. "Ën ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Elia ma?" Pël maan pi wonwon mëäa. Pël maan pit kaalak epël pëlpël mëäa. "Ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp ma?" Pël maan pi kaalak wonwon mëäa. ²² Pël maan pit epël mëäa. "Ën ni talëp? Tenim wes nimëauröen sê ök menaan. Nim songönten ök nia. Nimitok nimitëen talëp yamëaup?" ²³ Pël maan Son puuk epël mëäa.

"Ne yang pultak wê ngön äak epël yaaup. 'Aköpëen kanö ngëesë.'

Ngaanëër Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Aisaia pim tektek ngön äa pöt nem naë kë yaarö." ²⁴ Pël maan omên wes mëauröa naëaan Parisi ngönën omên narö pit piin epël pëlpël mëäa. ²⁵ "Ni Kristo won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp won ëen pöt ni tol ëënak omnarö i yamëaup?" ²⁶ Pël maan Son pi epël mëäa. "Ne omnarö i yaaparing yamëaup. Ën omên namp arim tekrak wëen itnaangkën wê. ²⁷ Ne utpet epopök yok pangk pim ing korötepar wii nemowilngan."

²⁸ Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarö i mä lup pötak ngön pöt oröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

²⁹ Ëlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën itenak epël mëäa. "Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaauro sëpsëp ruurö Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar omnaröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes mëen oröaup. ³⁰ Omên pipopönök ne ngaan epël niiaut. 'Omên nem ënëm yewais pöp puukëër kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.' ³¹ Nemënta piin köpëlep. Pël éautak ar Israel omnarö piin éwat sënëak i yanimë." ³²⁻³³ Pël niak Son pi epël yenia. "Neenta köpël wëënak Anutuu omnarö i momëëmëak neeaupök epël neeaup. 'Ni

omèn namp i yemomèèn Ngèèngk Pulò irè rangk ngentiak òpna puopòk omnarò Ngèèngk Pulò momèèmpnaap.' Pèl neaan ne itaangkèn Ngèèngk Pulò int ekèpè òk sak kutòmweriaan irè pim rangk ngentiak wèa. ³⁴ Ne pòten itenak war wes niaamaan. Yaap, epop Anutuu Ruup."

Yesuuk ru kong nent koirra

³⁵ Èlpamòk Son pim ru naarring wè ³⁶ itaangkèn Yesu kan yesèn epèl òk yenia. "Iteneè. Èngkop Anutuu Sèpsèp Ruup." ³⁷ Pèl niaan tenip kat wiak Yesuu ènèm saut. ³⁸ Pèl èèn Yesu kaip ti itaangkèn tenip pim ènèm yesèn itenak epèl pèlpèl yenia. "Arip oròp wè yewais?" Pèl niaan tenip epèl pèèl mèèaut. "Rè yanuulaup, ni ka taltak wèaup?" ³⁹ Pèl maan Yesuuk tenipòn epèl yenia. "Arip wais iteneè." Pèl niaan tenip piiring sè ka wèauten itenak kèt taptak piiring wè ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pòtaanòk.

⁴⁰ Yokot Son pim ngònte kat wiak neering Yesuu ènèm sa pòpè yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. ⁴¹ Pi teèntom sè pim nanèp Saimon koirak epèl òk mèèa. "Tenip Anutuu Yaò Mèèaup Kristo koirak itenaut." ⁴² Pèl mèak Entruuk Saimon koirak Yesuu naè waisa. Pèl èèn Yesuuk Saimon piin itenak epèl mèèa. "Ni Saimon, Sonè ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak." Yapin Sipas pòtere Pita pòtepar tiarim ngòntak kèl.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirra

⁴³ Èlpamòk Yesu pi Kalili yangerakè sèpènèak kòn wia. Pèl èak itaangkèn Pilip wèèn epèl òk mèèa. "Ni nem ruuròaring wè." ⁴⁴ Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songònte Pesaita pòrekaanèp. ⁴⁵ Pilip pi sè Nataniel koirak epèl òk mèèa. "Ngaanèer Anutuuk ngòn kosangòt Moses mangkèn retèng èère tektek ngòn yaauròa retèng è pèl èaut kat wiewip pòp ten koiraut. Pòp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanèp." ⁴⁶ Pèl maan Nataniel pi epèl mèèa. "Omèn ompyaup ke pèlèp Nasaret kakaan naaròòpanpe." Pèl maan Pilipòk epèl mèèa. "Wais itaampèèn." ⁴⁷ Pèl mèak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naè waisèn itenak pim songònten epèl yenia. "Omèn yewais èngkòp pi yaap Israel omèn yaapòp. Pi moròkòt wonòp." ⁴⁸ Pèl yeniaan Nataniel pi Yesuun epèl yema. "Ni tol èak nem songònten èwat wèèn?" Pèl maan Yesuuk epèl yema. "Pilipòk ngòn neniaan wiaan ni kem songòntak wèèn itenaut." ⁴⁹ Pèl maan Nataniel kanggiir epèl mèèaut. "O rè yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaròa omèn omp akòp." ⁵⁰ Maan Yesuuk kanggiir epèl òk yema. "Kem songòntak wèèn nem itnak niaò kot taptaan kòn wi kosang yewasèn. Pòtaanòk ènèmak omèn kaòat oròòn itaampèèt." ⁵¹ Pèl mèak Yesuuk kaalak rangk epèl yema. "Ne yaap pan niaamaan.

Ènèmak ar itaangkèn kutòmwer kan tèèn Anutuu enselòrò Omèn Kèèp nem naè isak yeiraan itaampunèèt."

2

Yesuuk maan i yaaptak wain i sa

¹ Kèt nentepar won sèèn Kena kak Kalili yangerak omèn namp òng mor mampènèak yaèèn Yesu pim èlèp omèn pòpè kaatak wèa. ² Pèl èèn Yesure pim ruurò ten kèère imèn nènèak tenèn yas niaa. ³ Pèl èèn sè wè wain iit won sèèn Yesu pim èlèpòk piin epèl òk yema. "Pitèm wain iit kos sa." ⁴ Pèl maan Yesuuk epèl yema. "Òng epop, ni nem èèma pòten kòn selap èèngan. Nem songònte tekeri wasuma akunet naèn." ⁵ Pèl maan èlèpòk inèènòròen epèl òk yema. "Omèn nant èènèak niaan pòt ènèm elmèèn."

⁶ Yuta omnarò tenim ngònènta wieèaul kaòmp nènèak pòt mor i yairaut. Pòtaanòk ka pòtak yang kap 6 èak wieèa. Kap nent peò èaan pòt 20 ma 30 kalen i ke pèl wiaapnaat. ⁷ Pèl èèn Yesu pi inèènòròen epèl òk mèèa. "Ar i kolak lè mèèn peò èèp." Pèl maan pit kolak wais mèak peò panè è ulmèa. ⁸ Pèl èèn Yesu pi epèl òk mèèa. "Ar nant kap pòtèaan lè mèak wak sè kèère imèn ngarangkèp mèneè." Pèl maan pit kolak lè mèak wak sè mangkèn ⁹ i yaaptak wain i sa pòten kòn nawiin èa. Inèènòrò i kolak sè mena pòrò pitòkèèr èwat wèa. Pèl èèn ngarangkèp pi omp òng koirra pòpòn ngòn mèak epèl mèèa. ¹⁰ "Omnaròa yaaul wain i ompyaut mangkèn omèn pourò nèmpènaatep tol èènèak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rèak ningkèn nak kep èak wèènèak ènèmak wain i misèng wesaut èlèèp ngep èak wakaimaut wak yaèn? Talèp pèl yeèa?" ¹¹ Yesu pim retèng nentere nent èèpna ngès rèak Kena Kalili yangerak pim wèère kosang pet el-niipènèak retèng pipèt èèn itenak ten pim ruurò wèère kosangò pim naè wia pèl kòn wi kosang wesaut.

¹² Ènèmak Yesuu èlre nangre ruurò pèl èak ten Kapaneam kak sè oròaut. Pòrek sè akun wali naòn.

Yesuuk ngònèn tup kaòetak omnarò sum èeim wèèn waò è mèa

(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

¹³ Anutuu mait elmèa akun ngèèngkèt temanòm yesèn ten Yesuring Yerusalem kakè saut. ¹⁴ Pèl èak pòrek sè Anutuu ngònèn tup kaòetak ilèak Yesu pi itaangkèn omnarò ka lup nentak wè pol purimakaòre sèpsèpre intre pòrò sum è èn monat ngawingawi è pèl èeim wèa. ¹⁵ Pèl èèn Yesu pi itenak wii koò nenges wak omènere pol purimakaòre sèpsèp pòrek wèaurò waò è mèak mon ngawingawi yaauròa monat wak kòmen moolèak uròtta kaip ti yemoola. ¹⁶ Pèl èak

intörö wak ngawingawi ëeim wëauröen epël yema. "Piporö wak kama seë. Nem Pepapë tup ngëengk epët uröm kaatë ök wasngan." ¹⁷ Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wiaut. "Ne nim kaat ompyaö wiaapnaataan weë yengenti." ¹⁸ Yesu pit waö ë momëen ngönënë kaöaröak epël yema. "Nim ten waö yaalniin pöta songönte pet elniimëen retëng weë nent pet elniin itaampun." ¹⁹ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. "Ar tup epët tööl olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëemaat." ²⁰ Pël maan pit epël yema. "Akun selap pan krisமாகি 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?" ²¹ Yesu pim ngön mëea pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. ²² Pël ëautak wë ënëmak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëer ngön ök niia pöten kön wiaut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötëre Yesuu ök niia pötëparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

²³ Anutuu mait elmëa akun ngëengktak Yesu Yerusalem kak wëen omën selap pim retëng weëre kosangring yaä pötön itanak piin kön wi kosang yemowas. ²⁴ Pël ëen Yesu pi pitëm songönten ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. ²⁵ Pël ëen nantön köpël naënëp yak omnaröak ök nemaan wiaan pimtök pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngönngön ëa

¹ Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaö namp. ² Pi röök nentak Yesuu naë së epël mëea. "Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngölöp nent naëpan." ³ Pël maan Yesuuk kanggiir epël ök mëea. "Ne yaap pan niaamaan. Namp pi ngölöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mëëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan." ⁴ Pël maan Nikotimas pi epël mëea. "Tol ëak omën namp pi kaö saupök ngölöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngölöp wesak wilëpën ma?" ⁵ Pël maan Yesuuk kanggiir epël mëea. "Yaap pan niaamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëen ngölöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan." ⁶ Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëen wak öpnaat. Ën Pulöök elmëen ngölöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. ⁷ Ni nem ngölöp wesak wilën wëwë kosangtak

ön pël ök yeniak pötaan yaan sak ëëngan. ⁸ Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël ëak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan oröak yewais ma tarëk së pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngölöp wesak wilën wëwë kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök." ⁹ Pël maan Nikotimas kanggiir epël mëea. "Pöt tol ëak pël ëëpën?" ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëea. "Ni Israel omnaröa rë yanuula kaö nampök tol ëënak köpël yaën?" ¹¹ Ne yaap pan niaamaan. Omnant tenim itanak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. ¹² Ne yangerakë omnantëel niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweril ko wesak niaamatep ar pötön köök kön wi kosang newasën ëen sa. ¹³ Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këëp nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup. ¹⁴ Ngaaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket ëak këraarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këëp ne tapël elnëëpnaat. ¹⁵ Pël ëen neen kön wi kosang newasëpnaarö wëwë kosangtak öpnaarö. ¹⁶ Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëen irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëerö kö nasëngan, wëwë kosangtak önëerö. ¹⁷ Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëen irëaut. ¹⁸ Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya nampan. Ën namp pi kön wi kosang newasën ëëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol ëënak? Anutu Ru kopëtap neen kön wi kosang newasën ëa pötaanök. ¹⁹ Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaä ëen kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. ²⁰ Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë. ²¹ Ën namp pi këët ngar öpna pöp ëwa pöt temanön wasëpnaap. Pël ëen pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sëpnaat."

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëea

²² Pël mëak Yesu pi pim ruurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. ²³ Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëen Son piita i momëeim wëa. ²⁴ Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëen wiaan pël ëa.

²⁵ Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. ²⁶ Pël ëak pit Sonë naë së piin epël ök mëea. "Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wë pim

songönte war wesak ök mëean pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëen omën pourö pim ngësäl sa pet yair.”²⁷ Pël maan Sonök kangiiir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ëëpënëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtök yok pangk naëpan.”²⁸ Arimtokëer ëwat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëen wet reäk wes nemëaup.’²⁹ Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë së öpnaat. Pël ëen ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpërep ëëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë.³⁰ Puukëer isëp. Ne irem.”

³¹ Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëël ngön apnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup.³² Pi pim omnant itaampöore kat wi ëautön ök yeniaanak omën narök kat wiak kön wi kosang newasën yeë.³³ Omën namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuuk ngönte këët pöt pet yaalmë.³⁴ Anutu pim wes mëen waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuuk ngön këët ya.³⁵ Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarangk elniipënëak omnant pout pim moresi mowia.³⁶ Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngöta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

¹ Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kësang pan i momëen pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas,” pël kat wia.² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëimaut.³ Pël ëen Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut.⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak orök seëau.⁵ Pöök yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök së oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wiewëa.⁶ Ka pöökë naë Yakop pim i öngöp ngaanëer téau wiewëa. Ten kan im Yesu koröpon ëen itaangkën këtëp luptak wëen i öngöp pöökë pourak wel aisëak kë yes.

⁷⁻⁸ Kë yesem wëen pim ruurö ten ka pöökë omnaröa ngësë kaömp sum ëënëak saut. Pël ëen pimënt wëen Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Së pim naë oröa. Pël ëen pi öng pöpön iit nëmpënëak kimang mëëa.⁹ Pël maan öngöpök epël

mëëa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol ëënak neen i kimang yenëaan?” Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa.¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ni Anutuuk omëmpyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat wëen talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.”¹¹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëëkaan öm? ¹² Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö téak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?”¹³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Omën i öngöp epöökkaan yena piporö pourö kaalak iiten ëëpnaarö.¹⁴ Ën omën nook iit ningkën nënëërö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötë wiewë pötë menmen eim wëen ar wëwë kosangtak öneërö.”¹⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël ëen ne i pipët nak kaalak iiten naën ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sëp wasumaan.”

¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ni së nim ompöp koirak epël waiseë.”¹⁷ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap.¹⁸ Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.”¹⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuuk tektek ngön yaaö namp.²⁰ Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Ën ar Yuta omnarök pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’”²¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpon sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Ën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan.²² Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Ën ten Yuta omnarö pöt tenim ëwatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol ëënak? Anutu pim omnarö utpetetakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök.²³ Akun nent temanöm sëpnaat ëa pöt yok oröa. Pël ëen omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaap.²⁴ Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.”²⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne ëwat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëet war wesak ök niapnaap.”²⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne

tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

²⁷ Yesuuk pël yamëem wëen pim ruurö ten kaalak sê oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël êak nampök öngöpön, “Ni oröp mor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ën Yesuunta, “Oröp êënak öng pipöpring ngönaak yaan?” pöt nemaan êaut. ²⁸ Pël êën öng pöp i kepit pörek wiak kak sê omnaröen epël ök mëëa. ²⁹ “Waiseë. Itaampunëen. Omën namp e wais wë nem ngaan êaö pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.” ³⁰ Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

³¹ Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rê yanuulaup, ni kaömp në.” ³² Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.” ³³ Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.” ³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarék wak pim ya ngön êaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë. ³⁵ Ar kêere kaömp öneäk epël aim. ‘Ngon kong nent won sêen kêere kaömp köp sêënak öpen,’ pël aim. Pël êautak ne arën ök nimaan. Omnaröen iteneë. Arim kêere kaömp yewaul arök pit nemëen newëë. Nem omën nemëen öma akunet temanöm sa. ³⁶ Ya omën namp kêët yeön ya pepap pi sumat yemang. Ök tapël ya omën namp nemëen wë pöp pi kangit mempaat. Pël êën pim öpna porö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar êrëpsawi ë yaë. ³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël êa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök kêët yeö.’ ³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntërekëlök om kêët öneëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kê oröaut. Ar om pep sak kêët öneët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëëa. “Pi nem ngaan êaö pöt poutön ök yenëa.” ⁴⁰ Pël êën Sameria omnarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël êën pi akun nentepar pitring wakaimaut. ⁴¹ Pël êën omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak ⁴² öngöpön epël mëëa. “Ten nim ngön pëente kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

⁴³ Akun nentepar won sêen ten Kalili yangerakël saut. ⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtëen

wet rëak tekeri wesak epël ök ëa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëen omnaröak pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ë yaë.” ⁴⁵ Pël êak Kalili yangerak sê oröaut. Pël êën Kalili omnarö pit Yesu piin itenak êrëpsawi yaë. Pöt wet rëak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa akun ngëengktak wëen pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sêen ngöntre kar yaalmë.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak sê oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël êën kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkep pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa. ⁴⁷ Pël êën pöp pi Yesu pim Yutia yanger sêp wesak Kalili yangerak sê yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wipënëak yaë. Pötaanök ni tepër sê nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.” ⁴⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin êën pöt kön wi kosang newasën êënëerö.” ⁴⁹ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sêpa, nem yokotup wel wiapanok.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni sê, nim yokotup öp wëerek.” Pël maan omnamp Yesuu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes. ⁵¹ Pël êak pi kan kourak yesën pim inëen ruurö sê koirak epël ök mëëa. “Nim yokotup yok öp sak wë.” ⁵² Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pëlpël maan pit epël mëëa. “Kusi, kët luptak wëen pim koröp es nga pöt won sa.” ⁵³ Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öpnaap,’ pël neeautep.” Pël êak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵⁴ Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak sê oröak retëng wëere kosang pipët kaalak êën nentepar pël saut.

5

Yesuuk Petesta i kaöök omën namp ompyaö mowesa

¹ Wë akun nentak Yuta omnarö pitëm akun ngëengktak nent temanöm sêen ten Yesu piiring Yerusalem kakë saut. ² Yerusalem kak naë sêpsëporöa ka kanra ëöök i kaö nent Yuta ngöntak Petesta pël yamëëaut wieëa, pöta ëöök kët kosöp ka mor nas wieëa. ³ Ka pötë omën yauman ke nentere nent yaaurö, it ngaap saare ing il tëaöre omën kël wëere pël ëaurö wë i kaö êtëp elmëëpënëak kor wakaima. ⁴ Akun nantë Aköp pim ensel namp wes mëen wais i kaö êtëp elmëën êtëp yaëen omën wet rëak ilapna pöp pim yaumante won sêpnaat. ⁵ Pël ë yaurek omën namp kët kosöp ka nentak wieëa. Pi yauman eim wëen akun wali pan krismaki

38 pël won saup wieëa. ⁶ Yesu pi omën pöp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pöten ewat wë omnampön epël yema. “Nim yaumante won sêpênëak kent saan ma?” ⁷ Pël maan yauman omnampök epël yema. “Kaöap, i kaö êtêp yaëënaar omën namp wa neulêpnaap won. Nemtok sumaat pangk naën êak ilamëak yaëën wet réak saupök il yenewas.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni wal é tauak nim korumönte wak kan sé.” ⁹ Pël maan tapêtakêër ompyaö sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaö mowesa akun pöt kê yesa akunetak éa. ¹⁰ Pötaan Yuta omën kaöaröak omën ompyaö mowesa pöpön epël mëëa. “Peene akun epët kê yesa akunet. Nim korumönte ömê pötaan nga wia.” ¹¹ Pël maan omën ompyaö sa pöpök pitên epël mëëa. “Omën nem ompyaö newesauapök nem korumönte wak sum pël neeautep.” ¹² Pël maan pit epël pëël mëëa. “Omën talêpök nim korumönte wak sum pël yenia?” ¹³ Pël maan omën ompyaö sa pöp omën tok kësang éaan Yesu omën pöröak irikor êak yesën köpël êak êngk ma e wesa.

¹⁴ Ênëmëak Yesu pi Anutuu ngönên tup kaöetak sé omën pöp koirak epël yema. “Ni ompyaö saupök kaalak utpetat ëënganok. Pël ëëmê pöt omën könöm nant nim yaumante il niwasêpna pöt nim naë oröopnaat.” ¹⁵ Pël maan omën ompyaö mowesa pöp Yuta kaöaröa naë sé epël mëëa. “Omën ne ompyaö newesa pöp Yesuuk éa.” ¹⁶ Pël maan Yuta kaöarö pit pöten kat wiak kê yesa akunetak Yesuuk omnamp këëkê mowesa pötaanök pörök ngês réak kööre tok elmëak mëmpênëak kent wia. ¹⁷ Pël één Yesuuk kangüir epël mëëa. “Nem Pepap pi akun poutê ya yamêngkaup. Pötaanök ne ök tapêl yeë.” ¹⁸ Pël maan Yuta kaöarö pit akun pötak Yesu mëmpênëak nga kup ria. Pöt pi pitên ngön kosang wiaut ilap riak kê yesautak éa pötaanök. Pi Anutu pim Pep panêëp yamëem Anutuu ök sak pimtêën omnaröen pet elmëa. Pötaanök pit pouteparêën pi mëmpênëak ngön é kosang wesa.

Yesuuk pi ya weëre kosangöt wak wë pël ök mëëa

¹⁹ Yesu pi kangüir yema. “Ne yaap pan nia-maan. Ruup ne nemtê könöök omën nant naëngan. Nem Pepap yamêngkên iteempa pöt mëmpaat. Pötaanök omnant nem yeë epot nem Pepap yaëënak ök yeë. ²⁰ Nem Pepap ne pim Ruupön kent êak pimtê omnant yamêngka pout neen pet elnëim wë. Pël êak kaalak munt kësang nant pet elnëën pöt epot il wesak mëmpa pötön ar yaan sênëët. ²¹ Nem Pepap pi omën wel wiaurö wal é moulmëak wëwë yemengkaupök tapêl Ruup neenta nem kentöök omën narö wëwë yemengkaup. ²² Nem Pepap pi omnarö

ngön yaatak kom naalmëen yaaup. Ngön ya yamêngka pöt pout ne nenaut. ²³ Pötaanök omën narö Pepen yaya mapnaarö, ök tapêl Ruup neenta yaya neapnaat. Ên omën Ruup neen yaya nenëaan êëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nimaan êëpnaat.

²⁴ “Ne yaap pan arên nimaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasêpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëëngan. Pi yok wel yawiaurek sêp wesak peene wëwë kosangtak wë. ²⁵ Ne yaap pan arên nimaan. Akun orööpênëak éa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël êak këëkê kat wiipna pörö wëwëeta öngpök ilapnaan. ²⁶ Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëën neenta wëwëeta songön saup. ²⁷ Ne Omën Kêëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup. ²⁸ Ar epêten yaan sak ëëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëaö pourö nem ngönte kat wiak ²⁹ wal êëpnaat. Omën ompyaö éaurö pit wal êak wëwëetak öpnaan. Ên omën utpetatringörö pit wal êak nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Naröak Yesuu songönte war wesak ök mëëa

³⁰ Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtê könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomêngk. Nem ngön ya yamêngk pöt wotpil panê yeë. Pöt ne nemtê könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. ³¹ Nem ngön ök yeniak epot nemtê könööknaan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasênëët. ³² Nem Pepapök nem songönte aan yaap êëpnaat. ³³ Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëën pël maan puuk nem ya yamêngkautaan ngön këët ök mëëa. ³⁴ Nem Pepapök nem songönte ök yaaup yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatê öngpöknaan niöpênëak Sonë nemëën ök niaa pöt kön wiinëak ök yeniak. ³⁵ Son pi kalaötê rangiak éwa yeë pöl omnarö ar éwa elniin akun kot nent éwa pöön êrêpsawi éan. ³⁶ Ar nem songönte ewat sênëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekêl utak niaa pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö sé mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamêngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël één ar itenak neen, ‘Pi Pepapök wes mëën irëa,’ pöt kön wiinëët. ³⁷ Pep, nem wes nemëaup, pimtök nem songönte tek-eri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire é kos iteempö pël naënrö.

38 Pël äak pim ngönte arim naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mäup nemëen kön wi kosang newasën yeë. 39 Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yanging. 40 Pël yaëënak arökëer nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë. 41 Ne omnarök yaya neap-nakök naën. 42 Ën arën ne ewat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë. 43 Nemtok nem könök newaisën. Nem Pepapök wes nemëen waisën ar ne sant newesak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könök waisëpna pöpökëer ar pi sant mowesak pim ngönte kat wiinëet. 44 Ar arimtok arimtëen neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yaauroak tol äak Anutuun kön wi kosang wasën? 45 Arök nook Pepa naë arimëen ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng äaut wa pipotök ar ngön yaatak nilulëpnaat. Moses pim ngön kosang retëng äa pötök, "Tiar kaamök elniipnaat," pël yewas. Pël naëpan. 46 Moses pim ngön retëng äa pipot nemëen retëng äaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wasan talte nemotta tapël kat wiak kosang wasën. 47 Ar pim ngön retëng äa pöt kat wiak kosang newasën äauröp tol äak nemotta kosang wasën?"

6

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(*Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

1-4 Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuun mait elmëa akun ngëëngk pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëen omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëen ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak 5 itaangkën omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. "Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?" 6 Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa. 7 Pël maan Pilipök epël yema. "Tiar yok pangk mon kësang 200 kina pöta kaömp sum äak mempenaatep pöteta omnarö pangk naëpan sa." 8 Pël maan Yesu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema. 9 "Yokot omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël äaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa." 10 Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëen ten pim ruuröen epël yenia. "Ar omnaröen wel aisapën maë." Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000. 11 Pël ëen Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun

yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël äak mangkën pangk äa. 12 Pël ëen pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. "Ar kaömp yenem kaö olëa epot wiëë utpet ëëpanok wa top ëëë." 13 Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top äak kër 12 pötë waulön peö äaut.

14 Omnarö pit pim retëng äa pöten itenak epël yema. "Omën epop Anutuun tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp." 15 Pël mëak pit Yesu morök pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

Yesu i kaöökë roro sa

(*Matiu 14:22-23; Maak 6:45-52*)

16 Wiap kan kët yeilaan Yesu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut. 17 Pël äak pörek orök wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut. 18 Pël äak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. 19 Pël ëen ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkën Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas äaut. 20 Pël ëen Yesuuk epël yenia. "Nemtok yeëerek kas ëëngan," pël yenia. 21 Pël ëen ten pi wangaöök wa moulmëënek yaëen tapëtakëer tenimtë san pörek yaarö.

Omnarö Yesu koirëpënëak ap wesa

22 Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. "Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteëngk pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut." 23 Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörek së oröa. 24 Pël ëen omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangkën Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël ëen wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

Yesu pi wëwë koirëpëna pöta kaömpët

25 Pörek wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. "Rë yanuulaup, ni taan epël waisaup?" 26 Pël maan Yesu pi kangiir epël yema. "Ne yaap pan niaamaan. Ar nem retëng wëere kosangring pöt elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëen kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan. 27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këëp nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët." 28 Pël maan pit epël yema. "Ten tol äak Anutu pim yaat mëmpun?" 29 Pël yemaan Yesuuk

kangiir pitèn epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.”³⁰ Pël maan pit kangiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya öröpët mëmpëp?³¹ Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëenë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’”³² Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yanging.³³ Kaömp Anutu pim yanging epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.”³⁴ Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

³⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nëmënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi itenta naëpanëp.³⁶ Ne arën epël niiaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenasen yeë.³⁷ Omën pourö Pepak nem ngësël waisënëak niiaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan.³⁸ Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëen irëaut.³⁹ Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëen nenaö pörö namp il nanimëëngan, won. Akun kaöaöök ne-naul wal ë niulëemaat.⁴⁰ Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këékë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëerö ar wëwë kosangtak önëerö. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëemaat.”

⁴¹ Yesu pi pimtok pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet rëak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëen kaaö ngön mëëa.⁴² Pit neneren epël mëëa. “Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëlre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup,’ pël ya?”⁴³ Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan.⁴⁴ Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëënak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat.⁴⁵ Anutuu tektek ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. ‘Anutu pi omën pourö rë niulöppnaat.’ Pël ëen omën narö Pepa ngönte kat wiak ëwat sënë pörö nem naë waisënëët.⁴⁶ Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënrö. Anu-

tuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön itenaup.⁴⁷ Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap.⁴⁸ Nëmënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët.⁴⁹ Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëenöt neimeë ulöp sak wel wi saurö.⁵⁰ Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët.⁵¹ Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë pörö wëwë koirënëët. Nem kaömp ar nimpa pöt nemtë mësepët yangerakë omnarö wëwë koirënëëtaan nimpaat.”

⁵² Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. “Omën epop pi tol ëak pim mësepët tiar ningkën nëmpënëak ya?”⁵³ Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këep nem mësepët nëere nem iit në pël naën ëënë pöt wëwëetak naön ëënëët.⁵⁴ Omën nem iire mësep nënë pörö ar wëwë kosangtak wëen ënëm akun kaöaöök wal ë niulëemaarö.⁵⁵ Pöt tol ëënak wasnganak. Yangerakë kaömp pöt kaömp pasut. Ën nem mësep epët kaömp panëët, i epët i kë panëët.⁵⁶ Pötaanök omën narö ar nem iire mësep pöt në seim önë pörö ar neering wëen ne arring wakaim ömaat.⁵⁷ Nem Pep wëwë pepapök wes nemëen irëaut. Pötaanök ne pim wëwëetakël wëaup. Ök tapël omën ne neneim önëerö ar nem wëwëetakël wakaim önëët.⁵⁸ Kaömp kutömweriaan irëa epët arim ëaröa ngaan yang pultak neimeë ulöp sak wel wieima pötaat won. Omën narö kaömp epët nënë pörö akun wali pan wëwëetaring wakaim önëët.”

⁵⁹ Yesu pi Kapaneam kak wë Yuta omnaröa ngönën tupta kakaati ngön pipot ök mëak rë mouleima.

Wëwë kosangtak öpena ngönte Yesuu naë wia

⁶⁰ Pël maan Yesuuk ënëm yaaö narö pit ngön pipot kat wiak neneren epël yema. “Ngön epot könöm yesëp. Talëp kat wiipën?”⁶¹ Pitëmënt neneren kaaö ngön yemaan Yesu pimtë könöök itenak epël yema. “Ar ngön pipot kat wiin utpet yaë ma?”⁶² Ma ar itenaan Omën Këep ne nem ka songöntakë kaalak isën pöt tol ëënëerö?⁶³ Pulöök tiar wëwëat yanging. Omnaröa weëre kosangöök yok pangk pël naëpan. Nem ngön ök yeniak epot kat wiak kosang wasën Pulöök arring wëen wëwëetaring önëët.⁶⁴ Pël ëënëëtak arim tekraakan omën narö pit kön wi kosang newasën eim.” Pël mëëa pöt Yesu pi omën pimëen kön wi kosang newasën ëëpnaaröere ën pimëen kup mowiipna pöpön wet rëak ëwat wëa.⁶⁵ Pël mëak yal menak epël yema. “Songön pi taptaanök epël niiaut. ‘Omën narö nem

Pepapök kan mowasëpnaarö pitëmënt nem ngésël waisëpnaat, pël niiaut.”

⁶⁶ Yesu ngön pötaan pim ënëm yaaö narö selap pit pi sêp mowesak sa, piiring kaal wak naën. ⁶⁷ Pël ëen Yesuuk ten pim ru 12 poröen epël pëël yenia. “Arta sêp newesak sën ma?” ⁶⁸ Pël niaan Saimon Pita puuk epël yema. “Aköp ten talëpë ngésë sën? Ten nimtë ngöntakaan wëwë kosangët yeö. ⁶⁹ Pël niaimeë ten niin kön wi kosang wesak ni Anutu pim omën ngëëngkëp pël yaniwas.” ⁷⁰ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yenia. “Ne ar yokot 12 ëak wa niulëaut. Tol ëënak arim naëan namp Setenë ënëm yeë?” ⁷¹ Pël niaa pöt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim yokotup piinök nia. Pi Yesu pim ru 12 porö tenëkaan namp pi pöpök wë ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuun nangarö pit piin kön wi kosang newasën ëa

¹ Wë ënëmak Yesu pi kaalak Yutia yangerkël sêpnaatan kaaö ëen Kalili yangerkël sa. Pöt Yuta ngarangköröak pi mëmpënëak nga wëen kat wiak nasën ëa. ² Yuta omnarö akun ngëëngk nent wiire këra ëp ka yaaö akun nent temanöm yesën ³ pim nangaröak epël ök yema. “Ni kak eprek sêp wesak Yutia yangerkël sê. Pël ëak retëng nant yaëën nim ruurö itaampnaan. ⁴ Omën namp pi pim yaautön omnarö itenak kent ëëpënëak pöt ëlëëp naën yaaup. Ni retëng weëre kosangringöt yaaup. Pötaanök pitëm tekrak sê wë wöölök pël yaëën omën pourö it ningampnaan.” ⁵ Pim nangarö pitta piin kön wi kosang nemowasën. Pötaan pël yema. ⁶ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Arimtokëer akun pasutë ëënëët. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akun pöt ngolöp yaë. ⁷ Omën ngönën wonörö pit arimëën yok pangk kööre tok naalniipan. Pit nemëënkëër kööre tok yaalnëaurö. Pöt nook pitëm utpet yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëën kööre tok elnë yaë. ⁸ Pötaanök arökëër tiarim akun ngëëngk pipten itaampunëën seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan.” ⁹ Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëëngktak Yerusalem kakë sa

¹⁰ Wëën nangarö wet rëak wa topöök sê wëën ënëmak sa. Omnarö itaampnanëak ëlëëp sa. ¹¹ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëën epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” ¹² Pël yemaan omnarö pit pimëën ngön laaök neneren naröak, “Ompyaö yaaup,” pël yemaan naröak, “Won, pi omnarö lup wa irikor yaalmëaup,” pël mëëa. ¹³ Pöt pit Yuta

kaöaröen kas ëen ngaarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

¹⁴ Akun ngëëngk pöta luptak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati sê omnaröen ngönën ök yema. ¹⁵ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. “Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngönën songön ëwat sak ök ya?” ¹⁶ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Nem ngön arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngönötök ök yeniak puuk ne wes nemëën waisaut. ¹⁷ Pötaanök narö ar Anutuu këm ngöta ënëm ëënëë porö nem ngön ök yak epotë songönöt ëwat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ëwat sënëët. ¹⁸ Omën namp pimtë könöökkan apna pöp pimtök pimtëën koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaat orööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat. ¹⁹ Ngaanëer Moses puuk ngön kosang retëng ëaut wiaan ngar naön yaaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?” ²⁰ Pël maan omnaröak kanggiir epël yema. “Urmerap nim lupmeri ilëak wëën kaökaö saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?” ²¹ Pël maan Yesu pi epël yema. “Ne kë yesa akun ngëëngktak retëng weëre kosang kopëtet ëën ar yaan sak yeë. ²² Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niaa pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëer arim ëaröak ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaö akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë. ²³ Ar Moses pim ngön kosangöt ilap ringanëak kön wiewieë arim yokoturöa kë yesa akunatë pitëm koröp kaut il yeë. Pël yaauröak oröp ëën kë yesa akunetak nook omën yauman wiakaima namp ompyaö yemowas pötaan nemëën ya sangën yeë?” ²⁴ Ar itöök itneë ngön köntak angan. Omnant ompyaö wesak kön wi sokalak wotpil kanöökël ë pël ëëë.”

Omnaröak Yesuun, “Pi Kristo ma?” pël mëëa

²⁵ Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. “Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp. ²⁶ Iteneë. Pi yoolök wë ngön ök yeniaan omën kaöaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma? ²⁷ Pël ëaap tiar pim ka songönten ëwat wë. Pi Anutuu Yaö Mëëaup Kristo ëanëën tiar pim ka songönten köpël ëan tapön.” ²⁸ Pël maan Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem ngön ëak epël yema. “Ar yaap neen ëwat wë, nem ka songöntenta ëwat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëën waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë. ²⁹ Ën ne piin ëwat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëën waisaup.” ³⁰ Pël maan pit wii

motëpënëak kön wiin mor könöm ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën ngolöp yaëen yak mor könöm ëen sêp wesa. ³¹ Pël ëen omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm oröak pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

³² Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tëëpënëak wes mëën sa. ³³ Pël ëen Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wë olëak kaalak nem wes nemëën waisaupë ngësë sumaaap. ³⁴ Pël ëen arök yok pangk ngaöl ë wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pörekta ar pangk newaisngan.” ³⁵ Pël maan Yuta kaöarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Pi talël sëën tiar ngaül ëëpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wëaurö pitëm naë së Krik omnarö rë moulöpënëak ya ma? ³⁶ Pi, ‘Ngaöl elnëënetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem së öma pörek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epëtep, tol ëënak yenia?”

Yesu pi wëwë kosangta i köloköt yaningk

³⁷ Yuta omnarö pitëm akun ngëëngkët wieë pet irëpënëak temanöm yesën akun nent ngëëngkë wesak wa top kaö yeëa. Akun pötak Yesu pitëm tektrak wal ë ngön ëak epël yema. “Omën namp iiten ëën pöt wais nem naëaan iit nëmpnaat. ³⁸ Anutuu ngönëntak wia pöl, ‘Omën narö neen kön wi kosang newasëpnaarö i yaapötë kölok olaim wë pöl pitëkaan wëwë kosangët oröeim öpnaat.’” ³⁹ Yesu pim ngön mëëa pipët Pulöön kön wieëak mëëa. Pi Pul pö omën piin kön wi kosang wasëpna pöröaan wes mëën pitëk ilapnaat weseëak mëëa. Akun pötak Yesu pi pim ë rangi urtak nawisën wiaan Pulö neiraan. Pötaanök mëëa.

Omnarö kom ëak tok nentepar sa

⁴⁰ Pël maan omën narö pöten kat wiak epël mëëa. “Omën epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaap tiarim kor wakaim pöp.” ⁴¹ Pël yemaan naröak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup, Kristo tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Kristo puuk pöt Kalili yangerakaan newaispan. ⁴² Ngönëntak epël wia. ‘Kristo pöp Tewit pim kurmentëkaan orööpnaap. Pötaanök Tewit pim wakaimaurek Petelem pörek orööpnaat,’ pël ëaut.” ⁴³ Pël maan omnarö pit komkap ëën tok nentepar sa. ⁴⁴ Pël ëak naröak Yesu wii motëpënëak kön wiin mor könöm ëen sêp wesa.

Omën kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasën ëa

⁴⁵ Polisörö pit kaalak së Parisi ngönën omnaröere kiri ar yaaö kaöaröa naë oröön,

“Ar tol ëënak pi koirak newaisën yeë?” pël mëëa. ⁴⁶ Pël maan polisörö pit kanggir epël mëëa. “Ngaan omën epopë ngön ya epël naënte.” ⁴⁷ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit epël mëëa. “Pi arënta morök elnia ma? ⁴⁸ Ten Parisiire ngönënë kaöarö nampökta piin kön wi kosang yemowas ma? Won. ⁴⁹ Omën ngön kosang wi aut köpël piporö Yesuuk morök elmëën piin kön wi kosang wesa pörö pit Anutuuk kangut elmëën kö sêpnaarö.” ⁵⁰ Pël maan pitëm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naë sa pöpök pitën epël mëëa. ⁵¹ “Ma tiarim ngön kosang nentak omnarö pas ngön yaatak ulmëëpen pël wia ma? Won. Pötaanök tiar pim songönten kat wiakök omën pipot elmëëpenaat.” ⁵² Pël maan pitök kanggir epël mëëa. “Niinta Kalili omën namp ma? Ngönëntak ngön wia pipot këëkë sangk kelak ëwat së. Anutuu tektek ngön yaaö namp Kalili yangerak naarööpnape.”

8

Öng utpet yaaö nampë ngönte

¹ [Omën pourö pitëm kaatë repak sëën Yesu pimënt Olip tomökël saut. ² Pël ëak pörekaan ëlpamök röökëer kaalak ngönën tup kaöetakë saut. Pël ëen omën pourö pim ngësë waisën pi wel aisëak pitën ngönën ök yema. ³ Pël yaëen ngönënë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit öng namp ompringëpök omp këkainëpring yaëen itenak mësak Yesuu naë wais pitëm tektrak tau moulmëak epël yema. ⁴ “Rë yanuulaup, öng epop ompringëpök omp maimapring yaëen itena. ⁵ Pël ëautep Moses pim ngön kosangtak pöt öng ke pëlörö kël mö wel wiipënëak ëautep ni tol amte?” ⁶ Pitëm mëëa pöt pit pi morök elmëën ngön nent maan ngön yaatak moulmëëpënëak kön wiak yema. Pël ëen Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁷ Pël yaëen pit piin pëël mëak rangkëer yaëen wal ë tauak epël yema. “Arim tekraakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet rëak kël mööp.” ⁸ Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁹ Pël yaëen pit omën pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omën pourö pöp pöp oröak yesem won sa. Pël ëen Yesu pimënt wëën öngöp pim naë tauëa. ¹⁰ Pël ëen Yesu pi wë riak öngöpön itenak epël pëël yema. “Öng epop, omën ni mës niwak waisaurö pit tarëk wë? Ma pit nampök ni këlangön yaatak niulëëpënëak ngön ë pet nairën ëëpën ma?” ¹¹ Pël maan öngöpök epël yema. “Kaöap, omën nampök yok pangk pël naalnëëpan.” Pël maan Yesu kanggir epël yema. “Nookta yok pangk ni këlangön yaatak nanuullëngan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok.”]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

¹² Yesu pi omèn ngönèn tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. “Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalnaiaup. Pötaanök namp pi nem ënem elnëëpna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëaan wëwëetak öpnaat.” ¹³ Pël maan Parisi ngönèn omnarö pit kangiir epël yema. “Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël yema. “Omèn namp pimtök pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël ëaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ëwat wë. Ën kaalak suma pörekënta ëwat wë. Pël ëaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne talël sumaaap pötenta ar köpël wë. ¹⁵ Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëëp. ¹⁶ Nook omnarö komkap ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat. ¹⁷ Tiarim ngön kosangtak epël retëng ëaut wia. ‘Omèn naar piarip ngön kopët nent, pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.’ ¹⁸ Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök ëak ök yenia.” ¹⁹ Pël maan pit epël yema. “Nim pepap tarëk wë?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ëwat sanëën nem Pepapönta ëwat san tapön.”

²⁰ Yesu pi ngönèn tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël ëa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëën yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, “Ar nem së öma pörek newaisngan,” pël mëëa

²¹ Yesu pi ngön wet rëak ök mëëa tapët ngölöp wesak epël ök yema. “Ne ar sëp niwesak sëën neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörek newaisngan.” ²² Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëëa. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem ömaarek ar newaisngan,’ pël ya? Ma pimtök pimënt ënën ëak wel wiipënëak ya ma?” ²³ Pël yemaan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëakaanëp. Ar yang eprekaanörö. Ën ne eprekaan wonöp. ²⁴ Pötaanök ne epël niaut. ‘Ar arim saunatring wë wel wiinëët.’ Ën arën nemtë songönte ök niak pöten kön wi kosang newasën ëënë pötak arim saunatring wë wel wiinëët.” ²⁵ Pël maan pit epël yema. “Ni talëp?” maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp ngaan nem songönte ök niain tapöp. ²⁶ Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël

ëak ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël ëëmaatak omèn nem wes nemëaup yaaut yaap yaaup. Pim neeautök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niain.” ²⁷ Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëëa pöten kön tektek nasën ëa. ²⁸ Pël ëën Yesuuk epël ök yema. “Ar ënëmak ne Omèn Këëp wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël ëak pörekök ne nemtë könöök omnant naën nem Pepapök ök neeautök iman pöten ëwat sënëët. ²⁹ Pep wes nemëën waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëënëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentöök yeë.” ³⁰ Pël yemaan omèn selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këëtak söë niwasëpnaat

³¹ Yesu pi Yuta omèn piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. “Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem ënem panë yaalnë. ³² Pötaanök ar ngön këët kat wiak ëwat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëën naëngan.” ³³ Pël maan pit ngön kangiir epël yema. “Ten Apram pim ëarö. Ten omèn naröak pitëm inëën naniwasënoröep. Tol ëënak, ‘Ar söë sënëët,’ pël yeniaan?” ³⁴ Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël yema. “Ne yaap pan ök niaamaan. Omèn narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëën yaë. ³⁵ Inëën ruup pi inëën yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Ën ru panëëpökëer pim pepapë kaatak sasa wëaup. ³⁶ Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë pëën önëët. ³⁷ Ar Apramë ëarö pöt ne ëwat wë. Pël ëaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. ³⁸ Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ëwat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niiaut pël yeë.”

Yesuuk, “Arim pepap Seten,” pël mëëa

³⁹ Pël maan pitök kangiir, “Ten Apramë ruure ëarö,” maan Yesuuk epël yema. “Ar yaap Apram pim ruure ëarö talte pim omnant eima pöl ëën. ⁴⁰ Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiakök ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omèn ke pil nent naën eimaup. ⁴¹ Ar arim pepapë ëaut yeë,” maan pitök kangiir epël yema. “Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu.” ⁴² Pël maan Yesuuk epël yema. “Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyao ëlnëën. Pöt tol ëënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könöök newaisën. Won. Anutuuk wes nemëën waisaut. ⁴³ Ar tol ëënak nem ök yeniaak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia. ⁴⁴ Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentöökë ënem yeë. Pi ngaanëer omèn mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këët pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap

yak kaar yaaup. Pötaanök pim kõnöökaan kaar aim wë. ⁴⁵ Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanak ar kön wi kosang newasën ëeim. ⁴⁶ Ar nampök nem saun nent nokoirngan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këët ök yeniaan tol ëënak kön wi kosang newasën yëe? ⁴⁷ Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yëe.”

Yesuuk, “Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup,” pël mëëa

⁴⁸ Pël maan Yuta omnarö kangiiir epël yema. “Ten niin, ‘Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,’ pël aim yaaut yaap aiman.” ⁴⁹ Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Urmerap nem lupmeri won. Ne nem Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. ⁵⁰ Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. ⁵¹ Ne yaap pan niaamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiipan.” ⁵² Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël äautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiipan.’ ⁵³ Pël äautep nuuk Apram tiarim äap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yauröeta wel wiautep. Nuukëër talëpë ök sak ömëak yaan?” ⁵⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemtök nemtëen wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak yöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yëe. ⁵⁵ Pël äaup ar piin köpël wëen nookëër ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niaamatep arim yëe pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup. ⁵⁶ Tiarim äap Apram pi nem yangerak oröömaaten ewat sak ërëpre sawi ëa. Anutuuk elmëen pim kõnöök itenak ya kë sa.” ⁵⁷ Pël maan pitök kangiiir epël yema. “Nim krisமாகiat 50 naën wiaap. Ni yaap Apramön itenau ma?” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niaamaan. Ne ngaanëer Apram naaröön wiaan wakaimaup.” ⁵⁹ Pël maan kël korak mööpënak yaëen Yesu ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak orök saut.

9

Yesu omën it il tää namp ompyao mowesa

¹ Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tääup wëen itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa. ² Pël ëen ten Yesu ruuröak Yesuun epël pël mëëaut. “Rë yanulaup, talëpë

saunetak omën epop it il tääup ëlëpökaan oröa? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël äa?” ³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutuu ya yamëngkauta këët war wasëpënak omën epop epël oröa. ⁴ Pötaanök këtëp wë epëtakëer Anutu nem wes nemëen waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëërek koutak omën nampök ya nent namëngkan. ⁵ Nem yangerak öma pötak ar omnarö ewat sënëen nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

⁶ Yesu pi pël niak wasöpët ngësak yangertaring ngawi sak omën pöpë itöörarë wa yemomë. ⁷ Pël äak epël yema. “Ni Siloam i kaöök së nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëen sa,” pël yak pöt. Pël maan së iirën it nga ngënak kaalak waisa. ⁸ Pël ëen omën pim kaköröere ka nantëaan piin ewatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan itenauröak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop ngaan wel aisëë omnaröen sum kimang yeniauppe.” ⁹ Pël yemaan naröak mëëa. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pimënt kat wiak mëëa. “Ne tapöp.” ¹⁰ Pël maan pit epël mëëa. “Ni tol äak itöörar ompyao saup?” ¹¹ Pël maan puuk kangiiir epël mëëa. “Omën pitëm Yesu pël aim pöpök pim wasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök së iiröm,’ pël neaan së iiran pötak nem itöörar ompyao sak omnantön ityaangk.” ¹² Pël maan pit epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan pi, “Ne köpël,” pël mëëa.

¹³ Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tääk wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnaröa naë sa. ¹⁴ Akun Yesuun yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyao mowesa pöt Yuta omnaröa kë yesa akun ngëëngk nentakök ëa. ¹⁵ Pötaan Parisi omnarö pit pël mëak epël mëëa. “Tol äak nim itöörar ompyao saup?” Pël maan itöörar ompyao sa pöpök epël mëëa. “Puuk yanget wasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëen iirën it nga yangëngk.” ¹⁶ Pël maan Parisi omën naröak epël mëëa. “Omën epop akun ngëëngkët kë sëpënak ngön kosang wiaut yailën yak ten Anutuuk wes mëen newaisënpë pöt ewat yes.” Pël maan naröak epël mëëa. “Tol äak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom ëa. ¹⁷ Pël äak pit kaalak omën it il tää pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyao niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

¹⁸ Yuta kaöarök omën pöp it il tääk wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëen ëlre pepaarën

yas mēea. ¹⁹ Pēl ēak epēl mēea. “Epop arpim ruup ma? Ēlēpē yaatakaan it ngaap orōaup ma? Yak tol ēakōk peene it nga yangēngk?” ²⁰ Pēl maan ēlre pepaar kangīir epēl mēea. “Epop tenpim ruup pōt ēwat wē, ēlēpōk it ngaapōp wilaup. ²¹ Pēl ēaupōk peene tol ēak it nga yangēngk pōten tenip kōpēl. Talēpōk itōōrar ngaul moulmēa wes pōtenta tenip kōpēl. Ar pimtēn pēēl maē. Pi kaō saupok pimtōk pimtē songōnten ōk niapnaa.” ²² Ēlre pepaar piarip Yuta kaōarōen kas ēēnak pēl mēea. Pōt Yuta kaōarō ngōn epēl kosang wia. Omēn nampōk Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaō Mēēaup pēl war wesak apna pōp ngōnēn tuptakaan yaya mepanēēn waō ē mēēpnaat. ²³ Pēl wiewēa pōtaanōk ēlre pepaar piarip epēl mēea. “Pi kaō saupōk arimtōk pēēl maē.”

²⁴ Pēl maan pit kaalak omēn ngaan it il tēak wakaima pōpōn ngōn maan akun nentepar sa. Pēl ēak epēl mēea. “Ni Anutuu ēōetak yaap am. Ten omēn pipōn ēwat wē. Pi saun onnamp.” ²⁵ Pēl maan pi kangīir epēl mēea. “Pi saunaringēp ma won pōt ne kōpēl. Ēn ne omēn kopēt nentenōkēēr kōn wia. Ne ngaan itōōrar ngaap wakaimaup. Pēl ēautak peenōkēēr it nga yangēngk.” ²⁶ Pēl maan pit epēl mēea. “Pi tol elnia? Tol ēak itōōrar ompyaō niwesa?” ²⁷ Pēl maan pi kangīir pitēn epēl mēea. “Ar tol ēēnak ōk yeniaan kat wiinēēten kaāō yēē? Kaalak tol ēak niaan kat wiin? Ma arta pim ēnēm ēēn ma?” ²⁸ Pēl maan pit piin utpet wesak epēl mēea. “Nimtokēēr omēn pōmorē ēnēm yaaumorōp. Ten pōrō Moses pim ngōn wia pōta ēnēm yaauro. ²⁹ Ten pōrō Anutuuk Mosesēn ngōn ōk mēea pōt ēwatōrō. Ēn omēn pipmorōn ten kōpēlēp. Talēlaan orōa?” ³⁰ Pēl maan omēn pōpōk kangīir epēl mēea. “Elei, omēn epēt piita ke nalte. Ar kōpēl, pi talēlaan waisa wes. Pēl ēaupōk nem itōōrar ompyaō newesaut. ³¹ Tiar ēwat wē. Anutu pi saun omnarōa ngōnōt kat nemowiin yaaup. Ēn omēn namp Anutuun yaya maimēē pim kōnōōkē ēnēm yaaupōk mē yaē pōtak pim ngōnte kat mowi yaē. ³² Ngaanēēr ōng nampōk ru it il tēa namp wilēn omēn nampōk itōōrar ompyaō mowesa pēl aan kat nawiin ēaut. ³³ Anutuuk omēn epop wes nemomēēn ēanēēn retēng ke epēlte naēn ēan tapōn.” ³⁴ Pēl maan pitōk kangīir epēl mēea. “Nim ēlēpē yaatak saunaring wēēn pōtaring wil niulēēn wakaimaumor. Nuuk yok pangk ten ngōnen rē niulōmēak yaan ma?” Pēl mēak waō ē mēa.

Yesuun kōn wi kosang newasēn yaauro pit lupmeri it ngaap sak wē

³⁵ Yesu pitēm pimēēn pēl elmēa ngōn pōt kat wiak omēn pōp koirak epēl yema. “Ni Omēn Kēēpōn kōn wi kosang yewasēn ma?” ³⁶ Pēl maan omēn pōpōk epēl yema. “Kaōap,

Omēn Kē pōp talēp? Ni ōk nea. Pēl ēēn ne kōn wi kosang wasumaan.” ³⁷ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ni yok piin itenaup pōp peene niiring ngōnngōn yaē epop.” ³⁸ Pēl maan omēn pōpōk epēl yema. “Akōp, ne kōn wi kosang yaniwas.” Pēl mēak pi rar rē wesirak Yesuun yaya yema. ³⁹ Pēl yaēēn Yesuuk epēl yema. “Ne yangerakē omnarō ar kom elniimēak waisaup. Pōtaanōk omēn it ngaap pēl yewesaurō pit it nga ngēmpnaat. Ēn omēn pitēm tok pitēm tēn it nga yangēnaurō pēl yewesaurō pit kangīir ngaap sēpnaat.” ⁴⁰ Pēl yemaan Parisi ngōnēn omēn narō pim naē wēaurō pit ngōn pōt kat wiak Yesuun epēl yema. “Nuuk tenēn, ‘Arta it ngaapōrō’ pēl yeniaan ma?” ⁴¹ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Arim itōt ngaap talte saunatē kangut won ōn. Ar it ngarō pēl yaauro. Pōtaanōk arim saunatē kangut wiaan ōn.”

10

Sēpsēp ēmōōkē watepang ngōnte

¹ Yesu pi watepang ngōn nent epēl yema. “Ne yaap pan niamaan kat wiewē. Omēn namp sēpsēp ēmōōk ēm kanērak neilaan maimerek ngaar kaō mōak wel rēak ōngpōk yes pipop pi korōp kosangēp omnant kēkain yewaup. ² Ēn ēm kanērak yeila pōpōkēēr sēpsēpōrōa ngarangkep. ³ Pi sēēn kanweri ngarangkepōk kan tē mowiin ilapnaat. Pēl ēak yapin maan kat wiin mēsak orōōpnaat. ⁴ Pimorō mēsak orō ulmēak pimēt wet rapnaat. Pēl ēēn sēpsēpōrō pit ngōn kat yawiaurō. Pōtaanōk pimtē ngōnte kat wiak ēnēm sēpnaat. ⁵ Pit omēn maimapē ēnēm nasēpan. Won, pit piin kas ēēpnaat. Pōt tol ēēnak? Pit omēn maimarōa ngōnōtōn kōpēl ēak pōtaan kas ēēpnaat.”

⁶ Yesu pi watepang ngōn pōt maan pit pim ngōn pitēn mēea pōta songōnte ēngk ma e wesa.

Yesu pi sēpsēp ngarangkep ompyaup

⁷ Pēl yaēēn Yesuuk kaalak epēl yema. “Ne yaap pan niamaan. Nemēt tapōp sēpsēpōrōa kanwer. ⁸ Tektek omēn kaarkaārōrō, nem wet rēak waisa piporō, omnant kēkain yaauro. Pōtaanōk sēpsēpōrō pitēm ngōnōt kōpēl ēak kat nemowiin eima. ⁹ Nemēt tapōpōk kanwer. Pōtaanōk omēn namp nem naē wais orōak kakaati ilapna pōp Anutuuk utpetetakaan kama moōpnaap. Pēl ēēn pi ilēak orōak ēimeikē kaōmp neim ōpnaap. ¹⁰ Kain omēn pōp pas newaispan. Pi sēpsēpōrō kain wak mēnak utpet wasēpnaap. Ēn ne pōp ar omnarō nem naēān wēwēēt ōnēak waisaut. Pōtaanōk ērēpsawiang wēwēetak ōnēēt. ¹¹ Ne sēpsēpōrōa ngarangkep ompyaup. Pōtaanōk sēpsēp ngarangkep ompyaup pim wēwēēt sēpsēpōrōaan kēēpōt wes mampanaap. ¹² Omēn sēpsēp pep panēēp

won, sumetaan peën ngarangk yaaup pi kent tokörö yewaisën itenak sêpsêpörö moolëak kas sëën mênak rep mëëpnaat. ¹³Pöt pi sêpsêpöröaan kön selap naën, sumetaan peën yeëa pötaanök. ¹⁴⁻¹⁵Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen ewat wëen ne piin ewat wë. Ök tapël ne nem sêpsêpörö arën ewat wëen ar neen ewat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëen këëpöt wes nimpaat. ¹⁶Ën nem sêpsêp munt naröeta wë. Pörö em epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël ëen pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent ëen ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk ëëmaan. ¹⁷Nem wëwëet pitëmëen sêp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. ¹⁸Omën nampök elnëen pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wëwëet sêp wasumaat. Ne nem wëwëet sêp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël ëëmëak Pepak ngan rë nenaat.”

¹⁹Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom ëak tok nentepar sa. ²⁰Pël ëak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilëak wëen këökäö yaë. Tol ëënak ar pim ngönöt kat mowieim?” ²¹Pël maan naröak epël mëëa. “Ngön epët omën urmerapring wëaupë ngönte won. Urmerapring wëaupök yok pangk omën it il tëaurö ompyaö mowasëpën ma?”

Yuta omnarö Yesuun kööre tok elmëa

²²Yuta omnaröa Yerusalem ngönën tup kaöeta kan tëa akunet temanöm sëën pöt ngëëngk wesak kë sa yeëa pöt kopiirir akunetak temanöm sa. ²³Pël ëen Yesu pi ngönën tup kaö pöta kaö nera yapinte Solomon pöta kakaati yesën, ²⁴Yuta omnarö pit wais pi tekrak ulmëak tauëë epël yema. “Ni tol ëënak nim songönte wa ngep yaëen ten kön selap yeë? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaö Niiiaup pöt tenën war wesak ök nia.” ²⁵Pël maan Yesuuk pitën kangüir epël yema. “Ne yok ök niiiautak ar kön wi kosang nenewasën yeë. Nem ya yamëngk epot pout nem Pepapë këm ngöntak yeë epotök ne Anutuu Yaö Neeaup pöt tekeri yenewas. ²⁶Pël yeëetak ar nem sêpsêp toktakaanörö won. Pötaanök ar kön wi kosang nenewasën yeë. ²⁷Ën nem sêpsêpörö nem ngön kat yawiaurö. Pël ëen ne pitën ewat wëen nem ënëm yaaurö. ²⁸Pël ëen nook wëwë kosangët koir mangkën wakaim öpnaarö. Pit kö nasëpan. Won pan. Omën nampökta nem moresiaan wa ëp naëpan. ²⁹Nem Pepapök pit nemëen nenaurö. Pi weëre kosang panëëp omën ël pout il wesaup. Pötaanök omën nampök Pepa moresiaan wa ëp naëpan. ³⁰Neere nem Pepap tenip kopëtap.”

³¹Pël maan Yuta omnarö pit kaalak këlöt wak pi mööpënëak yaë. ³²Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne ya ompyaö epot pout Pepa naëaanötök pet elniautep, tol nentaanök ar kël nemöönëak yeë?” ³³Pël maan Yuta omnarö pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaö pöt nentaan kön wiakök ni kël nimöönëak naën. Ni omën yaapöpök Anutuun ökre was aimeë nimtën Anutu pël aimën. Pötaanök kël nimöönëak yeë.” ³⁴Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngönën pepeweri Anutuuk maan retëng ëaut omën pim ya yamëngkauröaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ökrö.’ ³⁵Omën pörö pit ngaan Anutuu ngönte pitëm naë sëën pitën Anutuu urtak wë mëëa ngönën ngön epët kaëngk naën yaë. ³⁶Pël ëautak ne pöt, Pep pimtok neen yaö neak wes nemëënak yangerak irëaut. Pötaanök epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol ëënak arök, ‘Ni Anutuun ökre was yaan,’ pël neaim? ³⁷Nem Pepapë yaat namëngkën yeë pöt ar neen kön wi kosang nenewasën ëëneët. ³⁸Ar nem ngönten kön wi kosang nenewasën yeë. Pël yeëetak ne nem Pepapë yaat yamëngk epot pöt Pep neering wëen ne Pëparing wë pöt këëkë ewat sënëen nem ya yamëngk epotön itenak neen kön wi kosang wasën.” ³⁹Pël maan pit kaalak wali öpënëak ëak mor könön ëen yes.

⁴⁰Ten Yesuring kaalak së Yotan olëak ëngk komuntakël Sonë ngaan omnarö i momëeima pörök së wakaimaut. ⁴¹Pörök wëen omën selap pim naë wais oröak wë neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retëng nent naën ëaut. Ën Son pim omën epopön ngön aim pöt nent kaar won.” ⁴²Pël mëak omën pörök wëa pörö narö piin kön wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹Petani kak omën namp wëa yapinte Lasaras pi pörök yauman wiewëa. Pim sasaar Mataare Maria piaripta kak taprekaar. ²Ngaan Maria pöpök i köp nga kampët Aköpë ingesiare lë momëak pim kepön ëptaring kol mowesaup. Pim nangap Lasaras pi yauman yeëa. ³Pël ëen sasaarök Yesuu ngësël ngön epël wes mëa. “O Aköp, nim kent yaën pöp yauman yaë.” ⁴Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimeë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

⁵Yesu pi Mataare Mariaare Lasaras-ringöröen kent yeëa. ⁶Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaat kat wiak pim kak wëaurek wëen akun nentepar sa. ⁷Pël ëen ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.” ⁸Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta

kaõarõak kël nimõõpënëak äautep ni kaalak tapël sêpenëak yaan ma?"⁹ Pël maan Yesuuk epël yenia. "Kêt nenta õngpõk aõa 12 äak wia. Põtaanõk yanget ëwa wiaan omën namp kêtëk kan yesem kawi nengentiipan.¹⁰ Ën omën namp rø kan yesu ewaat won põtään kawï ngentiipnaat."¹¹ Pi ngõn põt niak kaalak ënëm tenën epël yenia. "Tiarim ngõntõp Lasaras pi ka uraarek sê it moilmaan."¹² Pël niaan ten epël mëëaut. "Akõp, pi ka urak põt ompyaõ sêpnaat."¹³ Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenõk põt ka yaap uraan yenia wesan.¹⁴ Pël yeëan põt Yesu pi war wesak epël yenia. "Lasaras wel wia.¹⁵ Ne wet rëak pim naë nasën äaut. Ën wel wiak wiaanak neen kõn wi kosang newasënëëtaan sê ya momëmpaat. Põtäänõk arim kõn wi kosang wasëneëtaan ërëpëpëp yeë. Yok peenõk pim naë sêpa."¹⁶ Pël niaan Tomas, yapin nent Ruprup Äak Wilaup, puuk ten pim karurõen epël yenia. "Sêpa, tiarta piiring erën äak wel wiipenaan."

Yesu pi weletakaan walyaautere wëwëeta pepap

¹⁷ Pël niak ten Yesuring sê orõak Lasaras yangaõõk kêt kong nent wieëa põt ëwat saut.¹⁸ Petani kak pørek Yerusalem kak naë 3 kilomita põta õk wieëa.¹⁹ Põtäänõk Yuta omën narõ selap pan Mataare Mariaan yaare sêr mapënëak sê wëa.²⁰ Pël ëen Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaõõk tenim naë waisa. Pël ëen Maria pi om kak wëa.²¹ Pël ëen Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. "Akõp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapõn.²² Pël äaap ne niin ëwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantõn kimang maan põt yok pangk nimpnaat."²³ Pël maan Yesuuk epël yema. "Nim nangap kaalak wal ëëpnaap."²⁴ Pël maan Mataak epël yema. "Pim akun kaõaõõk ten omën pourõ wal ëëna põtak wal ëëpna pöten ne yok ëwat wë."²⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. "Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap nemënt tapõp. Omën namp neen kõn wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim õpnaat.²⁶ Põtäänõk omën narõ nem naëaan wëwëet wak neen kõn wi kosang newasëpna pörõ wel nawiipanëerõ. Pit om wakaim õpnaarõ. Ni pöten kõn wi kosang yewasën ma won?"²⁷ Pël maan Mataak Yesuun epël yema. "Mak Akõp, ne niin kõn wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaõ Niaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak orõõmëëp pël äaup."

Yesu pi ing ëa

²⁸ Mata pi Yesuun pël mëak sê pim nangap Mariaan ngõn laaõk epël mëëa. "Rë yanuu-laup pi wais wë niin ya."²⁹ Pël maan Maria

pi kat wiak teënt wal äak Yesuun ngësë waisa.³⁰ Yesu pi kakë nasën, Mataë koirã pørek om wëa.³¹ Pël ëen Maria pi teënt orõak yewaisën Yuta omën piaripõn yaare sêr mapnak sê piarpim kaatak wëaurõ pit itaangkën Maria pi teënt wal äak yaarõõn yangaõõk sê ing apënëak yes wesak pit pim ënëm waisa.³² Pël ëen Maria pi tenim naë wais orõak Yesuun itenak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. "Akõp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapõn."³³ Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënëm waisaõ pörõeta top äak ing ya. Pël ëen Yesu pi pöten itenak ya ilak sa.³⁴ Pël äak epël yema. "Ar pim sokur tarëk weaurõ?" Pël maan pit piin epël yema. "Akõp, sê itaampa."³⁵ Pël maan Yesu pi ing ya.³⁶ Pël yaëen Yuta omnarõ pit neneren epël yema. "Iteneë. Omën epop pimëen kent pan kõn wieëaap."³⁷ Yemaan narõak epël yema. "Omën epop pi it il tãaup ompyaõ mowesaupe. Pi kaamõk elmëanëën Lasaras wel nawiin ëan tapõn."

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

³⁸ Yesu pi kaalak ya ilak sëen yangaõõk sê orõa. Omën pöp kël õngpõõk wi ulmëak kël saulõp naõõk ur wari ulmëëa.³⁹ Pël äaan Yesuuk epël yema. "Ar kël epõ wa pëlëer wieë." Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk epël yema. "Akõp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet yaë."⁴⁰ Pël maan Yesuuk piin epël yema. "Tol ëënak yaan? Ne wet rëak epël niakat. 'Ni kõn wi kosang wasumë põtak Anutuu weëre kosangët orõõn itaampëët,' pël niakat."⁴¹ Pël maan pit këlõ wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarëkël iteneë epël yema. "Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup.⁴² Ne niin ëwat. Ni kêt poutë nem kimang ngõnõt kat yawiaup. Ën om omën e taua eporõaan kõn wiak pit nuuk ne wes nemëën waisan põt kõn wi kosang wasëpna põtäänõk epël yeniak."⁴³ Pël mëak pi ngõn äak epël yema. "Lasaras, ni wal äak orõ."⁴⁴ Pël maan omën welap wal äak orõa. Ingre moresiarë wii tãautre ën kepõnõõk poë korõp kör koëaõre põt om äaul äaan. Pël ëen Yesuuk omnarõen epël yema. "Wil moulmëë. Pël ëen sêpnaan."

Kaõarõak Yesu mëmpënëak kup ria (Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Yuta omën selap Mariaaring wais wëaurõ pit Yesuun äa pöten itenak narõ piin kõn wi kosang wesa.⁴⁶ Pël ëen narõak sê Parisi ngõnën omnarõen Yesuun äa pöten õk mëëa.⁴⁷ Pël ëen kiri ar yaaõ kaõarõere Parisi omnarõ pit kansolõrõ wa top ë ulmëak epël mëëa. "Omën Yesu pòmor retëng it ngolõpõt yaëëp tol elmëëpen?"⁴⁸ Pi om pël ëeim wëen tiar kat koko õpena põt omën pourõ pim naë sê rë olëak piin kõn wi kosang wasëpnaat.

Pël èen Rom ngaarö wais tiarim omnaröere ngönèn tup kaöere pöt utpet niwasèpnaat.”

⁴⁹ Pël yaan pitèm kar namp yapinte Kaiapas pöp krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan. ⁵⁰ Epël kön wieë. Yuta omèn pourö kö senganëën kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.” ⁵¹ Pim ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wesak mëëa. ⁵² Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëën won, Anutuuk pim omnarö yang ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëepënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön nawiin wë ëa.

⁵³ Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa. ⁵⁴ Pël yaëen Yesu pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sèp mowesak yang omèn wonra kautakël kak nerekë yapinte Iprem pörek sè ten pim ruuröaring wakaimaut.

⁵⁵ Yuta omnaröa Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka kotutëaan omnarö lup kölam tëëpënëak wet réak Yerusalem kakë sa, pitèm ngön kosangta wieëaul. ⁵⁶ Pël èen pit ngönèn tup kaöeta kakaati sè Yesuun ap wesak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngkë eptak newaisën ëëpën koröp.” ⁵⁷ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönèn omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omèn namp pim wëaurekën ëwat wë pöt ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa

(*Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9*)

¹ Anutuu mait elmëa akunet temanöm sèpënëak ngolöp yaëen kët 6 ëak wiaan ten Yesuring Petani kak sè oröaut. Kak pörek Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak. ² Pël èen omèn pörek wëaurö pit Yesuring kaömp ngawi nëmpënëak kaömp ar ëa. Pël ëak Mata pi kaömp yokorön Lasaras pi omèn Yesuring wel aisëë kaömp yena pöröaring wëa. ³ Pël èen Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepön ëptaring kol yemowas. Pël èen i pöta kamppel ka pöt ur wariak wieëa. ⁴ Pël èen Yesuu ruurö tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowiipnaap puuk epël ya. ⁵ “Tiar tol èënak i köp nga kamp epët omnarö menak 300 kina wak omnant wonörö mempen naën?” ⁶ Pi omèn omnant wonöröaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëep ngarangk ëëë kain yaaup yakök pël ëëpënëak mëëa. ⁷ Pël yemaan Yesu pi

epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram wiak wakaimautak yaalnë. ⁸ Omèn ngöntök yaaö piporö arring akun wali öpnaarök ar ënëmak yok pangk ompyaö elmëëenëët. Èn ne pöt, arring akun wali naön ëëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaöarö Lasaras mëmpënëak kup ria

⁹ Yuta omèn selap pan Yesu Petani kak wë pöt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtëen itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pöpönta itaampënëak waisa. ¹⁰ Pël èen kiri ar yaaö kaöarö pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria. ¹¹ Pöt Yuta omèn selap pan Lasarasë ëa pötaan kiri ar yaaö kaöarö kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pötaanök.

Yesu pi pol tongkiöpök Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Èlpamök omèn rongan kësang Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët wa top ëak wëa pörö Yesu Yerusalem kak waisëpnaan yaë pöt kat wia. ¹³ Pël ëak pit ërëpërëp yeem këemre kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön ëak epël ya. “Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Pi Israel omnaröa omp aköp.”

¹⁴ Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönèn pepeweri wieëa pöl ëa.

¹⁵ “Saion kak wëaurö ar kas ëëngan.

Arim omèn omp aköp arim naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.”

¹⁶ Pël elmëauta songön pöt pim ruurö ten akun pötak kön nawiin ëaut. Ènëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wëënak ten epël kön wiaut. “Ngaan pimëën ngönèn pepeweri wia pöt kë rapënëak omnaröak pimëën pël elmëa,” pöt kön wiaut. ¹⁷ Ngaan omèn Yesuuk Lasarasën ngön mëak weletakaan wal ë yemoulmëën itena pörök Yesu pim ëa pöten ök maima. ¹⁸ Pël èen omèn kësang pan pim retëng ëa pöt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa. ¹⁹ Pël èen Parisi ngönèn omnarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omèn pourö pim naë sè rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

Krik omèn naröak Yesuun itaampënëak mëëa

²⁰ Yuta omnarö akun ngëëngkët Yerusalem kak sè Anutuun yaya mapënëak yesën Krik omèn narö pitring sa. ²¹ Pël ëak omèn pörö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak yewais.”

22 Pël maan Pilip pi sê Entruun mēak piarip sê Yesuun ök mēēa. 23 Pël ēēn Yesuuk kangriir epël ök mēēa. “Omēn Kēēp nem kutōmweri is ē rangiat ōma akunet temanōm yes. 24 Ne yaap pan niamaan. Korupaē öpō yangerak nangētēn ngaarēk wiaapna pōt kopēt tapō om wiaapnaat. Ēn yangerak ngētēpna pōtak rēngap yaarōōn ēlēp moō sēēn kaalak kē selap utōpnaat. 25 Ōk tapēl namp pi pimtē möōnre korōpōōn kent ēēpna pōp kō sēpnaat. Ēn namp e yangerak wē pi nemēēn yak pim möōnre korōpō kēēpōt wasēpna pōp wēwē kosang koir mangkēn wakaim ōpnaat. 26 Pōtaanōk omēn namp nem inēēn elnēēpēnēak pōt nem ngōnte kat wiak ēnēm ēēp. Pël ēak nem kak ōma pōrek nem inēēn ru sak ōpnaap. Pël ēēn nem inēēn elnēēpna pōp nem Pepapōk ping mowasēpnaat.”

Yesu pimtē wel wiipnaataan ök mēēa

27 Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer kōnōm yaēēp tol am? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naē orōōpēnēak yaē epēt wa ap was,’ pël mam ma? Pël mema pōt pangk naēpan. Kōnōm orō nerēēpēnēak waisaut. 28 Pōtaanōk Pep, ni nim yapinte kaō was.” Yesu pi pël yemaan kutōmweriaan ngōn nent epël irēa. “Ne nem yapinte kaō wesaut. Pōtaanōk kaalak kaō wasumaan.” 29 Pël ēēn omēn piiring taueēaurō pit ngōn pōt kat wiak narōak epël yema. “Tangre kaō yera.” Pël yemaan narōak epël yema. “Ensel nampōk piin ngōn yema.” 30 Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngōn pipēt nemēēn naēn. Ar kaamōk elniipēnēak yaarō. 31 Peene Anutuuk omēn ngōnēn wonōrō kēlangōn yaatak niulēak yangerakē kaōap, Seten, pi il mowasēpnaat. 32 Pōt omnarō pit ne yangerakaan wak ngaarēk kēraarak nemōōnak yang ēl epotē omnarō pourō wa nem naē niulēēmaat.” 33 Pim ngōn mēēa pōt pimtē wel wiipnaaten mēēa. 34 Pël ēēn omēn piiring wēaurō pit epël yema. “Ten ngōn kosangtak epël kat wi yeē. ‘Yaō Mēēaup, Kristo pi akun wali wakaim ōpnaap.’ Pël wiaap tol ēēnak ni epël yaan? ‘Omnarō pit Omēn Kēēp wa ngaarēk möōpnaat,’ pël yaan. Omēn Kē pōp talēp?” 35 Pël maan Yesu pi pitēn epël yema. “Nem es ēwa epō arim naē akun kot nent wiaapnaat. Pōtaanōk ar ēwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waisēē. Pōt omēn namp koutak yesem pōt, pim sēpna kōn wiaul nasēn ēēpnaat. 36 Pōtaanōk ēwa elnia epōōkēer pōten kōn wi kosang weseē. Pël ēēnē pōtak ar ēwa pepap nem ingre mor sēnēēt.”

Yuta omnarō Yesuun kōn wi kosang newasēn ēa

Yesu pi pël mē pet irak sē ēlēēp ilaan pit itnaangkēn ēa. 37 Pit ngaanēer pitēm itōōk Yesu pim retēng selap pan yaēēnak piin kōn

wi kosang nemowasēn eima. 38 Pōt Aisaia pim tektek ngōnte epël retēng ēa pōt kē orōa. “Akōp, omnarōa naēaan nampōk tenim ngōnte kōn wi kosang newasēn yaē.

Ēn Akōp, ni ya yamēngkem nim wēere kosangō pet elmēēn nampōkta pōten itenak kōn nawiin yaē.”

39 Pël ēak pitēm Yesuun kōn wi kosang newasēn ēa pōta songōnte Aisaia puuk ngōn nent epël ēa.

40 “Pitēm itōōk itaampōore lupmeri kōn wi pël ēak

Anutuu naē rē olaan ompyaō mowaspanēak Anutuuk pit it ngaap mowesak lupōt kēlōtē ōk wes moulmēaurō.”

41 Aisaia pi Yesuu kutōm ē rangiatōn itnēēak ngōn pipot wet rēak ēaut. 42 Pël ēaut omēn kaō narō selap pit Yesuun kōn wi kosang weseēak war wasēpnaatep Parisi omnarōak ngōnēn keimōn elmēēpanēak kas ēēn yak wesak wakaima. 43 Pit Anutuuk pitēm yapinte wak isēpnaaten kent panē naēn. Omnarō pitēm tok pitēm tē yapinte wak isak mapna pōtenōk kent pan ēa.

Yesuu ngōntak omnarō kom elniipnaat

44 Yesu pi ngōn ēak epël yema. “Omēn namp pi neen kōn wi kosang newasēpna pōp nemtēn pēēn naēpan. Pep wes nemēēn waisaup piinta kōn wi kosang wasēpnaat.

45 Ēn namp neen itnengempēna pōp Pep wes nemēēn waisaup piinta itaampnaat.

46 Ne ēwa pepap yak omēn neen kōn wi kosang yenewesaurō koutak ōnganēak ēwa elniimēak yangerak irēaut. 47 Pōtaanōk omēn namp nem ngōnte kat wiak ngaar naōn ēēpna pōp ne kēlangōn yaatak moulmēēmēak ngōn ē pet nairēn ēēmaap. Ne omnarō kēlangōn yaatak moulmēēmēak neiraan, utpetetakaan kama moōmēak irēaup. 48 Omēn namp ne kasēng nemenak nem ngōnten kaaō ēēpna pōp ngōn ē pet yairaurōa ōk pi kom elmēēpnaap. Pōt nem ngōn wet rēak ōk yeniak epotōk akun kaōaōōk ngōn ē pet yairaurōa yaē pōl ēēpnaat. 49 Nem ngōn aim epot nemtē kōnōōkaan naēn. Won, Pep wes nemēaup puuk ōk neeautōk pim neeaul war wesak ōk niaim. 50 Pël ēak ne ēwat wē. Ar nem Pepapē ngōn ngaar ōnē pōt wēwē kosangēt koir nimpnaat. Pōtaanōk nem ngōn ōk niaim epot pim ngan rē neeautōk ōk niaim.”

13

Yesuuk pim ruurōa ingōt i moira

1 Anutuu maīt elmēa akun ngēēngkēt temanōm yesēn Yesu pimtē ēēpnaaten epël kōn wia. “Ne yanger sēp wesak nem Pepapē ngēsē suma akunet temanōm yes,” pël kōn wiak omēn pimorō yangerak wēaurō lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pōt om wiaan wel wiipnaat.

² Wiap kanök ten kaömp neim wëen Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia. ³ Ën Yesu pi pöt epël kön wia. “Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangki eëmëak rë nemëa.” ⁴ Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. ⁵ Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiakngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. ⁶ Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. “Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangki i neneirngan.” ⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nem yeë epëten ni köpël wëen. Ënëmak ewat sumëët.” ⁸ Pël maan Pitaak epël yema. “Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan.” Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Nook i naniir eëma pöt ni neering naöngan.” ⁹ Pël maan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir.” ¹⁰ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Omën namp koröp pou irëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkëen ëëpnaat. Om ingesiar pëen kaalak irëpnaat. Pël ëaap ar kôlam tëauröak pourö kôlam pëen naön.” ¹¹ Pim pël niia pöt piin kup mowiipnaap tenring wëen itnëëak epël yenia. “Ar pourö kôlam pëen naön.”

¹² Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yema. “Ar nem yaalni epëta songönten ewat wë ma?” ¹³ Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. ¹⁴ Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. ¹⁵ Arim ëënëel nook peene pet yaalni. Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël ëen. ¹⁶ Ne yaap pan niamaan. Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp i nemowaspan. Ma omën ya nga wes mëen sa nampökta pim wes mëaup i nemowaspan. ¹⁷ Ar pipët ewat wë. Pöta ök ëënë pötak ërëpsawiarang eim önëët. ¹⁸ Ne ngön epët ar pouröaan neni-aan. Omën nemëen wesa pöröen ne ewat wë. Pël ëaap omën epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kë rap. Pöt ngönën pepeweri epël wia. ‘Omën neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëëpënëak yaë.’ ¹⁹ Omën pöt naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënëmak oröön pöt epël kön wiinëët. ‘Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,’ pël kön wiinëët. ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëët. Ën ar ne sant elnëënë pöt nem wes nemëaup tapël sant elnëënëët.”

Yesu pi Yutasë pimëen kup mowiip-naaten war wesak mëëa
(*Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëen kup mowiip-naat.” ²² Pël niiaan ruurö ten it neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut. ²³ Pël ëak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëen, ²⁴ Saimon Pita puuk kepönööring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëel maan ök niap,” pël yaalnë. ²⁵ Pël elnëen ne Yesuuk ngësël ko wiak epël mëëa. “Aköp, talëpön yaan?” ²⁶ Pël maan Yesuuk epël yenä. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk. ²⁷ Pël ëen Yutas kaömp pöt nëen Seten pim lupmeri ilëa. Pël ëen Yesuuk epël yema. “Omën nim eëmëak yaën pipët teënt eëm.” ²⁸ Pël ök yema ten piiring wëa pörö kat wiak këëkë kön nawiin ëaut. ²⁹ Pël ëak ten narök epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëep wiewëaupok akun ngëëngktakëen omën nant wë wes yamë ma ngöntök yaauro omën nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

³⁰ Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaatiaan orök rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

³¹ Yutas pi orök yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omën Këep nem yapin pingët tekeri yaaröön nook Anutuuy yapin pingëteta tekeri wes yamë.” ³² Omën Këep ne Anutuuy weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omën Këep nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëëpnaat. ³³ Nem ruurö, ne akun kot nent aring wë olëak sëen ar neen ap wasënëët. Pötaanök Yuta omnaröen mëëa tapët arënta yeniak. Nem së öma pörök ar peene yok pangk newaisngan. ³⁴ Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön. ³⁵ Pël ëënëët pöt omnarök arën itaangknë nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

Yesuuk Pitaë yak mowasëpnaat war wes mëëa

(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Nem së öma pörök yok pangk peene newaisngan. Ënëmak waisumëët.” ³⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol ëënak nim ënëm newaisën eëm? Ne nimëen wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk kanggiir epël

yema. “Ni nim wewéet neméén kéépöt wasuméep ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naén wiaan ni akun nentepar nent yak newasuméet.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngésé sèpena kanó

¹Yesuuk kaalak yal menak epél yenia. “Ar ya ngés éengan. Anutuun kón wi kosang wesak neenta kón wi kosang newasén. ²Pöt tol éénaat? Nem Pepapé kak kaat késang wia. Pötaanök ne wet réak pörek sé ariméén ur nant kopéta wes ulméémaan. Pél naén wíeénaéén ne wet réak pörek pipét arén ök neniaan éan tapón. ³Pél éa pötaanök ne pörek sé arim urót kopéta wes ulméak ar neering ónéén kaalak wais nikoirumaat. ⁴Én nem kan suma pöon ar éwat wé.” ⁵Pél niaan Tomasók epél yema. “Aköp, nim kan sumé pöon ten köpél. Tol éak éwat sèn?” ⁶Pél maan Yesuuk epél yema. “Kan pö nemént tapöp. Ne ngön kéétere wewéeta pepap. Kan maim naóók sé Pepa naé naaróongan. Nemént kan kopét tapó. ⁷Ar wet réak neen yaap éwat sanéén nem Pepapónta éwat san tapón. Peenök ar piin itenak éwat yes pél kón wiinéet.”

⁸Pél maan Pilipök epél yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimé pötak ten yok pangk éénaat.” ⁹Pél maan Yesuuk epél yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen éwat nasén ma? Omén neen ityaangköp nem Pepapónta ityaangköp. Oröp éénaak ni epél yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pél yaan. ¹⁰Ni, ‘Ne Peparang wéén Pep pi neering wé,’ nem yak pöt kón wi kosang newasén imaup ma? Nem ngön arén ök yeniak epot nemté kónóokaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wé pimtok pim yaat yaméngköp. ¹¹Ar ne Peparang wéén Pep pi neering wé nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseé. Pél naén éak pöt nem ya yaméngköp epotón itenak kón wi kosang neweseé. ¹²Ne yaap pan niamaan. Omén namp neen kón wi kosang newaséna pöp puuk yok pangk nem ya yaméngköp epot mémpnaat. Pél éak kaó pané wesak mémpó yesem pim ya pötak nemét il newasénaat. Ne Pepa ngésé sumen éa pötaan pél éépén sa. ¹³Pél één ar nem yapintakél kimang neané pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapé weére kosangót tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴Ar nem yapintak neen omén nant ééméak kimang neaan pöt pangk éémaat.”

Yesuuk Ngééngköp Puló wes méépénéak ök mééa

¹⁵“Ar ne lup sant elnééné pötak nem ök yeniak pól éénéet. ¹⁶Pél éak ne Pepen kimang maan puuk Él Kaamök munt namp ariméén wes méépnaat. Pél één akun wali arring wakaim ópnaat. ¹⁷Ngééngköp Pul pö

ngön kéet tekeri yewesa pöta Puló omén ngönén wonörök itaampööre éwat sé pél naén yaau. Pötaanök pit sant mowesak naón éépnaat. Pi peene arring wé arim lupöté wakaim ópnaap. Pötaanök ar piin éwat wé. ¹⁸Ne ar sèp niwasén ru wamir sak naongan. Arim ngésé kaalak waisumaap. ¹⁹Akun kot nent wia pöt pet irén omén ngönén wonörök neen itnaangkén éépén sa. Én ar pöt neen itaampunéet. Ne óp wéaup. Pötaanök arta óp ónéet. ²⁰Akun pötakök ne Peparang wakaiman, ar neering wéén ne arring wakaiman pöten éwat sénéet. ²¹Omén namp nem kém ngónta ngaar wak ópna pöp pi lup sant elnéépnaap. Én namp lup sant elnéépna pöp nem Pepapök pi lup sant elméépnaat. Nookta tapél lup sant elméak nem songóté tekeri wesak pet elméén itaampnaap.”

²²Yesu pi pél maan Yutas, Keriot kakaanép won, pim ngampungök epél yema. “Aköp, ni tol éénaak nim songónte tenimtéte tekeri wes niak omén ngönén wonöróaanta pél naalméén ééméak yaan?” ²³Pél maan Yesuuk kangir epél yema. “Omén namp ne lup sant elnéépna pöp pi nem ngónta éném éépnaap. Pél één nem Pepapök pi lup sant elméén tenis pim naé sé piiring ónaat. ²⁴Én namp pi ne lup sant naalméén éépna pöp nem ngönóté éném naén éépnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtéet won. Pep nem wes neméaupök nangkén wak waisaut.

²⁵“Nemént arring wé ngön epot pout ök yeniak. ²⁶Énémak arim Él Kaamököp, Ngééngköp Puló, Pepak nem yapintakél wes méépna pök ar ré niulak arim kónót wa ngólóngólóp niwasénaat. Pél één ar nem ök niamaó pöt poutón kón wiinéet. ²⁷Ne ar sèp niwasuméak nem mayaapét ningkén arring wiaapnaat. Nem pöt omnaróa mayaap pöta ök wontak yaningköp. Ar ya ngés éak kas éengan. ²⁸Ar ngön epél ök niaan kat wiauró. ‘Ne kamaarek sé réak kaalak waisumaat,’ pél niiaut. Pep pi kaóap ne il newesauap. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnéan talte nem Pepa ngésé suma pöten érépérep één. ²⁹Kéet naaróon wiaan wet réak ök yeniak. Pötaan énémak oróon itenak ar kón wi kosang newasénéet. ³⁰Yangeraké kaóap Seten pi waisépénéak kan ko yaé. Pötaanök ne arén ngön wali neniaan éém sa. Pi wais ne il newesapan. ³¹Yangeraké omén ngönén wonöró nem Pepapón lup sant yaalméa pöten itenak kón wiépénéak pim ngön ök neeauté éném yaap. Yok, wal éak sépa.”

15

Yesu pi wain élwéé

¹Yesu pi ten pim ruuróen ök niak kaalak watépang ngön nent epél ök yenia. “Ne

wain kēwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngēsēp. ² Nem lööre morötē nautōn ēēpna pōt ngēsēpök orōak il moolapnaat. Ën mor nant utōpna pōt pi mēnt il moolēak ompyaō mowasēn selap utōpnaat. ³ Ar pōt, nem ngōn ök niaan kat wian pōtak ompyaō niwesa. ⁴ Pōtaanök nem arring eim öma pōl ar neering eim ön. Wain mor nemor ēlwei yal naēn pēlēer wē yok pangk nautpan. Ök tapēl, arta neering naōn ēēnē pōt kē won ēēnēēt. ⁵ Ne wain songōnte. Ar nem moröt. Pōtaanök namp neering wēen ne piiring ömaap pim kēēt selap uteim öpnaat. Ën ar ne sēp newesak wē arimēt omnant pangk naēngan. ⁶ Pōtaanök neering naōn ēēpna pōp ngēsēpök wain morötē yaē pōl il moolaan wa top ēak esuwesi yemar pōl elmēēpnaat. ⁷ Ar neering wē nem ngōnte kat wiewim öñē pōt ar omēn nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat. ⁸ Pōtaanök ar kē selap yautōn nem ruurō pōt tekeri yesēn öñē pōt nem Pepapē weēre kosangöt orōōn omnarō itaampnaat. ⁹ Nem Pepapök ne lup sant elnēim wē pōl nook ar lup sant yaalni. Pōtaanök ar nem lup sant pōta öngpök öñ. ¹⁰ Ar nem kēm ngōnta ēnēm eim öñē pōtak nem lup sant pōta öngpök wakaim öñēēt. Neenta tapēl nem Pepapē ngōn ngaar weimeē pim lup sant pōta öngpök wēaup.

¹¹ “Ne ngōn pipot nem ya ērēpērēp pōt arim naē orōak peō ēak wiaapēnēak ök yeniak. ¹² Ne ngōn epēl niaut. ‘Nem lup sant elnieima pōl ar nener lup sant elmēeim öñ,’ pēl niaut. ¹³ Omēn namp pim karurōaan wel wiipna pōpōn, ‘Lup sant panē yaē,’ pēl mepenaat. ¹⁴ Ar nem yeniak pōl ēēnē pōtak nook itaangkēn nem ngōntörō pēl korōp orōōpnaat. ¹⁵ Inēen yaaup pi pim ngarangkēpē omnant yaauten kōpēl wē. Pōtaanök nook arēn, ‘Inēenörō,’ pēl naniwasēn yeē. Nem Pepapē naēaan ngōn kat wiaut ök niaimaut. Pōtaanök ne arēn, ‘Nem ngōntörō,’ pēl yaniwas. ¹⁶ Arök ne arimēen kom ē neneulēen ēaurō. Nookēer ar kēēt selap uteim öñēak yaatak kom ē niulēaut. Pēl ēēn arim kē pōt orōak wiaan ar nem yapintak Pepen omēn nantōn kimang manē pōt yok pangk nimpnaat. ¹⁷ Ne arēn kosang wesak epēl yeniak. Ar neneraan lup sant ēeim öñ.”

Ngōnēn wonörōak Yesuu ruurō kööre tok elniipnaat

¹⁸ “Ngōnēn wonörōak kööre tok yaalniin pōt, ‘Pit wet rēak Aköpōn kööre tok elmēaurō yak tenēnta tapēl yaalni,’ pēl wasēn. ¹⁹ Ar yaap ngōnēn wonörōa rongantak wēan talte pitēm karurō pēl wesak kent elniipēn. Ar pitēm toktak wonörō. Nook pitēm naēaan kama niōn pitēm wēwēet sēp wesaurō. Pōtaan kööre tok yaalni. ²⁰ Arēn nem ngōn epēl niak pōten kōn wiaan. ‘Inēen yaaō

nampök pim ngarangkēp il nemowaspan.’ Pit neen kööre tok elnēaut. Pōtaan arēnta tapēl elniipnaat. Pit nem ngōnta ēnēm yeēa talte arimteta kat wiak ēnēm ēēpēn. ²¹ Pēl ēēpnaatak pit Pep ne wes nemēaup piin kōpēl ēak kasēng mena. Pōtaanök ar nemorō pēl wesak kööre tok elniipnaat. ²² Ne yaap pitēm naē orōak ngōn ök nemaan ēan talte pitēm saun pōtē kangut tekeri nasēn ēēpēn. Pēl ēēpnaatak ök maan kat wiak kaaō ēaurō. Pōtaan saunat wiaapnaat. ²³ Omēn neen kööre tok yaalnē piporō nem Pepapōnta kööre tok yaalmē. ²⁴ Ne ya ke nentere nent omēn ngaanörōa naēntō pitēm tekrak mēneimaut. Pēl naēn ēan talte saunatē kangut pitēm naē naarōōn ēēpēn. Pēl ēēpnaatak pit nem ya mēna pōtōn itanak ten Pep pouwaarēn kööre tok yaalni. ²⁵ Pēl yaē pōtak ngōnēn pepeweri ngaan ngōn kosang nent epēl ēa pōt kē yaarō. ‘Pit pas neen kööre tok elnēaut.’ ²⁶ Ël Kaamököp nook nem Pepapē naēaan wes mēen arim ngēsē waisēpnaat. Pōp ngōn kēēt tekeri yewesa pōta Pulō Pepapring wēaupök wais nem ngōntō war wesak ök niapnaat. ²⁷ Pēl ēēn pōt arta ngaanēer nem ya ngēs rēaurekaan akun wali neering wakaimaurō. Pōtaan nem songōnte arōkta tekeri wesak ök anēēt.”

16

¹ Yesu pi ten pim ruurōen kaalak epēl ök yenia. “Ar kōn wi kosang yewesaut sēp wasnganok pōt niaut. ² Pit ar pitēm ngōnēn tupōtēaan waō ē nimēēpnaat. Pēl ēak kaalak akun nent orōōn pit ar mēn wel yaniwiem Anutuun kaamök yaalmē pēl kaar wasēpnaat. ³ Pit neen kōpēlre Pepenta kōpēl. Pōtaanök pēl elniipnaat. ⁴ Naarōōn wiaan ök yeniak. Pōtaanök ēnēmak orōōn pōt epēl wasēnēēt. ‘Pim ngaan ök niia pōtak yaarō,’ pēl wasēnēēt.”

Ngēēngk Pulōōkē ya yamēngkaut

“Ne ngaan arēring wē yak ngōn pipot ök neniaan ēaut. ⁵ Pēl ēautak peene pōt nem wes nemēaupē ngēsē sumēak yaēēn arim naēaan nampök neen, ‘Ni talēl sum?’ pēl nenēaan yeē. ⁶ Ne sēen omēn orōōpnaaten ök niak pōtaan ya ngēs yeē. ⁷ Pōtaanök ne yaap niaamaan. Ne ar sēp niwesak sēēn arim naē omēn ompyaut orōōpnaat. Ne nasēn ēēma pōt Ël Kaamököp arim naē newaispan. Ën nem suma pōtak nook wes mēen irapnaat. ⁸ Pi irapna pōtak ngōnēn wonörō saunaring wēanre wotpil sak wēan pōta songōnte tekeri wes menak ngōn ya yamēngkauta songōnteta tekeri wes mampnaat. ⁹ Saunaring wēa pōta songōnte eptakēl tekeri wasēpnaat. Neen kōn wi kosang nenewasēn yaaurō pōtakēl tekeri wasēpnaat. ¹⁰ Ën wotpil sak wēa pōta songōnte eptakēl tekeri wasēpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngēsē sēēn ar kaalak

itnaangkën eëñeët pötakël tekeri wasëpnaat.
 11 Ën ngôn ya yamëngkauta songönte ep-
 takël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerkë
 kaöap Seten pi këlängön yaatak ulmëëpënëak
 ngôn è pet irak wë pöl pit tapël elmëëpnaat
 pötakël tekeri wasëpnaat.

12 “Ngôn kësang wiaap ök niamaatep
 peene tapëtakëer ar yok pangk ëñëm naën
 eëñeën sa. 13 Ngôn këët tekeri yewesa pöta
 Pulö irëak ngôn këëta songönte pet elniin
 ewat sënëët. Pël yeem pim könöökään rëak
 nant neniapan. Pepa naëaan kat wiaul
 war wesak omën ëñëm orööpnaatönta ök
 niapnaat. 14 Pi nem ngönre omnant wak
 ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. 15 Pepa
 omën pout nemot. Pötaanök, ‘Pi nem ngönre
 omnant wak tekeri wes nimpnaat,’ pël
 niaut.”

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

16 “Akun kot nent won sëën ar neen it-
 naangkan. Kaalak akun kot nent tapël
 won sëën waisën itaampunëët.” 17 Pël ni-
 aan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël
 mëëaut. “Pi tol eënak epël ya? ‘Akun kot
 nent won sëën ar neen itnaangkan. Kaalak
 akun kot nent tapël won sëën waisën itaam-
 punëët,’ pël yaap. Pël niak kaalak, ‘Pepa
 ngësë sumaat,’ pël yaap. 18 ‘Akun kot nent,’
 pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten
 köpël yeë.” 19 Pël mëak ten Yesuun pëël
 menëak yaëën pimtok itanak epël yenia.
 “‘Akun kot nent won sëën ar neen it-
 naangkan. Kaalak akun kot nent tapël won
 sëën waisën itaampunëët,’ ar nem pël niak
 pötaan pëël neanëak yeë ma? 20 Ne yaap pan
 niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëët.
 Pël yaëën omën ngönën wonörö pit ërëpsawi
 ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës eëñeët. Pël
 eëñeëtak pötak kaip tiin ërëpsawi koirëñeët.
 21 Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën
 këlängön kat wiipna akunet temanöm yesën
 ya ngës eëpnaat. Pël eëñ ruup oröön pöt ya
 ngës pöt won sëën rungaap oröa pötaan ya
 ërëpërep kön wi yaë. 22 Pöta ök ar peene
 ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën
 itaangkën ëñëm ar ërëpsawiarng önëët. Pël
 eëñ omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp
 naalniipan. 23 Akun pötak arök neen omën
 nentaan pëël nenëangan. Ne yaap pan nia-
 maan. Ar nem yapintak Pepen omën nen-
 taan manë pöt yok pangk nimpnaat. 24 Ar
 ngaan omën nent önëëtaan nem yapintak ki-
 mang nemaanörö. Pötaanök kimang maan
 ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan orök
 wiaapnaat.”

Yesu pi yangerkë omën utpetat il wesa

25 “Ne wet rëak arën watepang ngön ni-
 iaut. Ën ëñëm pöt kaalak watepang nenian-
 gan. Nem Pepapë songönte tekeri wesak ök

niamaat. 26 Akun pötak arimtok nem yap-
 intak Pepen kimang manëët. Nook arimëën
 kimang mema pöt neniaan yeë. 27 Ar ne lup
 sant elnëak Pepa naëaan waisaup pöt kön wi
 kosang yenewes. Pötaan Pepak ar lup sant
 yaalni. 28 Ne ngaan Peparng wakaim olëak
 pi moulmëak e yangerkë waisaup. Pël
 ëak peene wakaim olëak yanger sëp wesak
 kaalak Pepa ngësë sumaat.”

29 Pël niaan ruurö ten epël yemak. “Peene
 pöt watepang neniaan, tekeri wesak ök
 yeniaan. 30 Ten peene niin ewat yes. Om-
 narök pëlpël neniaan wiaan nim könöök
 war wesak yaap. Ni omën poutön ewatëp.
 Pötaanök ten peene ni Anutuu naëaan irëaup
 pöt kön wi kosang yewas.”

31 Pël maan Yesuuk kangir epël yenia.
 “Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma?
 32 Kat wieë. Akun orööpnaat pël niak pöt
 yok oröa. Pël eëñ ar repak arim kaatë
 sënëak noolëak sëën nemënt ömaat. Pël
 eëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi
 neering wë. 33 Ar neering wëën arim
 naë mayaap orök wiaapënëak niaut. Ar
 yangerak wë këlängön kat wiinëët. Pël
 eëñeëtak yangerkë omën utpetat nook il
 yemowas. Pël yaëën arim lupöt kosang sak
 ön.”

17

Yesu pim ruurö tiarimëën kaamök elni- ipënëak kimang mëëa

1 Yesu tenë pël niak we riak kutömweril
 iteneë epël yema. “Pep, akunet yok oröa.
 Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri
 wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin
 pingët tekeri wes man. 2 Nuuk omën
 nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir
 mampëak ne yangerak omnaröa ngarangk
 wes neulëaup. 3 Wëwë kosangta songönte
 epël. Pit ni Anutu këëp niin ewat wë
 nim wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ewat
 öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö
 rëëpnaat. 4 Ne nim ya ngön neaan pöt mënak
 pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak nim
 yapin pingët tekeri wes yemangk. 5 O Pep,
 ngaan kutömre yang naaröön wiaan ne nim
 naë wë kutöm è rangiatring wakaimaut.
 Pötaanök kaalak peene è rangi tapët nan.

6 “Ne yangerkë omën nim ne nenan
 pöröen nim songönte ök maimaut. Omën
 nimëën yaö wesak nem naë wa neulëa
 pörö nim ngönta ëñëm yaë. 7 Pël ëak
 omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt
 pöt pit ewat yes. 8 Ngön pout ne ne-
 nan pöt nook pit mangkën yeö. Pël ëak
 ne nim naëaan waisan pöt pit ewat sak
 nuuk ne wes nemëan pötenta kön wi kosang
 yewas. 9 Ne pitëmëën kimang yeniak. Omën
 ngönën wonöröaan won, omën nim ne ne-
 nan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëën

yaō wesauro pōtaanōk. ¹⁰ Omēn nim pi-porō tepērīmorō. Nem eporō tepērīmorō. Pit nem weēre kosangō pet yaalmēēn nem yapin pingēt orō yarē. ¹¹ Pit pōt yangerkakē wēwēet om yal menak ōpnaarō. Ēn nem yangerkakē wēwēet pet yair. Pēl ēak ne nim naē waisumaan yeē. Pep, ni ngēēngkēp, nim weēre kosang nenan pōtring nuuk ngarangk elmēēm. Pēl ēēn muumōngk ōpnaan. Pēl ēak tepērīm lup kopētēmer sak wē pōl pitta tapēl ēak ōpnaat. ¹² Ne pitring wē nim weēre kosang nenan pōtring ngarangk elmēēn muumōngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmēēn namp kō nasēn. Nim ngōnētak ēan pōt kē rapēnēak kopēt namp kō sēpēnēak yaō ēan pōpōkēēr kō sa. ¹³ Ne peene nim ngēsē aprumēak yeē. Pōtaanōk nem ērēpsawiet pitēm lupōtē orōak ulōl sak wiaapnaataan yangerkak wē ōk yēniak. ¹⁴ Ne nim ngōnōt ōk mē pet irēn omēn ngōnēn wonōrō pit kōōre tok yaalmē. Pōt ne omēn ngōnēn wonōrō pitēm yaaul naēn ōk tapēl pitta omēn ngōnēn wonōrō pitēm yaaul naēn. Pōtaanōk kōōre tok yaalmē. ¹⁵ Ne pit yangerkakaan ōmēak kimang nēniaan. Omēn utpetapē moresiaan ent ē moulmēēmēak kimang yēniak. ¹⁶ Ne omēn ngōnēn wonōrō pitēm yaaul naēn, ōk tapēl pitta omēn ngōnēn wonōrō pitēm yaaul naēn. ¹⁷ Nim ngōn kēētak kom elmēēn nimēēn yaō sak ōpnaan. Nim ngōn pōt kēēt. ¹⁸ Nuuk neen ya ngōn neak yangerkak omnarōa ngēsē wes nemēēn pōl nook pit ya ngōn mēak omnarōa ngēsē wes yemomē. ¹⁹ Nuuk pit ngōn kēētak kom elmēēn nimēēn yaō sak ōpēnēak nook nem wēwēet pitēmēēn yaō yemowas.

²⁰ “Ne pitēmēēn pēēn kimang nēniaan. Omēn pitēm ngōn kat wiak neen kōn wi kosang wasēpna pōrōaanta yēniak. ²¹ Ne omēn eporō pourō lup kopētēmer sak ōpna pōtaan kimang yēniak. Pep, ni neering wēēn nem niiring wē pōl pit tepērīng ōpēnēak kimang yēniak. Pēl ēēn ngōnēn wonōrō pit pōtēn itēnak nuuk ne wes nemēēn waisan pōt kōn wi kosang wasēpēnēak pōtēnta kimang yēniak. ²² Pit tepērīm lup koptēmer sak wē epēl pitta tapēl sak ōpēnēak ē rangiat nim ne nangkēn pōt nook pit yemangk. ²³ Pit lup kopētēmer panē sak ōpnaataan ni neering wēēn ne pitring wē. Pēl ēēn omēn ngōnēn wonōrō pit pōtēn itēnak nuuk ne wes nemēēn waisan pōtēn kōn wiak nuuk ne lup sant yaalnēēn pōl pit lup sant yaalmē pōtēnta kōn wiipnaat. ²⁴ Pep, omēn nim ne nangkēn pōrō nem kutōm ē rangiat itaampnaan nem ōmaarek ten pourō ōnēak kimang yēniak. Nem kutōm ē rangi pōt ni ngaanēēr kutōmre yang won wiaan ne lup sant elnēak nēnaup. ²⁵ O Pep wotpilēp, omēn ngōnēn wonōrō pit niin kōpēl wēēn nookēēr niin

ēwat wē. Ēn omēn nem naē wē eporō pit nuuk ne wes nemēēn waisan pōtēn ēwat wē. ²⁶ Ne nim songōntē tekeri wes menaut. Pēl ēak tekeri wes mēnēim ōmaat. Pēl ēēn ne lup sant yaalnēēn pōl pitta tapēl elmēēn. Pēl ēēn ne pitring ōmaan.”

18

Yesu Kesemani wēēn ngaarōak wali wa (Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yesu pi kimang ngōn pet irak pim ruurō ten koirak i Kitron pōmer olēak ēngk komuntakēl Olip ya newer wīēa pōrēkē saut. ² Pōrēk sē wēēn Yutas ngaarōen kup mowipnaap pi Olip ngēs pōōn ēwatēp yak Yesure ruurō ten ngēs pōōk kēt poutē pōrēk wa top ē yaaut yak. ³ Pōrēk sē wēēn Yutas pi Rom nga narōere kiri ar yaaō kaōarōere Parisi ngōnēn omnarōa naēaan polis narō koirak nga ē omnant wak es mangiak waisa. ⁴ Pēl ēēn Yesu pi omnant elmēēpna pōtōn ēwat wēak kepōngk wiak naē sē epēl pēēl yema. “Aē, ar talēpōn ap weseim?” ⁵ Pēl maan epēl yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanēp koirēnēak yewais.” Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ne tapōp.” Pēl mēak itaangkēn Yutas ngaarōen kup yemowiem pit pourō wēa. ⁶ Pēl ēēn pit pim, “Ne tapōp,” pēl mēēa pōtaan kasngaē kan sē yangaak yengenti. ⁷ Pēl ēēn kaalak rangk pēēl yema. “Aē, ar talēpōn ap weseim?” Pēl maan epēl yema. “Yesu Nasaret kakaanēpōn.” ⁸ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ne tapōp niakat. Ar nēmtēn ap yewas pōt omēn eporō om wes momēēn sēp.” ⁹ Pi pim wet rēak Anutuun, “Omēn nim ne nenan pōrō namp ap naōn,” pēl mēēa pōt kē rapēnēak ngōn pipēt mēēa. ¹⁰ Pēl yemaan Saimon Pita pi ōpwer wēaup yak yepatuukaan pērēak kiri ar yaaō wotōōkōpē inēēn ru namp yapinte Malkas pōp mōak pim kat yaapkēēp per olēa. ¹¹ Pēl ēēn Yesuuk Pitaan epēl yema. “Ōpwer kaalak yepatuuk mē. Kēlangōn Pepak yēnangk epot sēp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasē naē sa

¹² Pēl maan ngaarōere pitēm wotōōkōpre polisōrō pit Yesu wali wak wii tēa. ¹³ Pēl ēak pit pi wak wet rēak Anasē naē sa. Pōt Kaiapas pi akun pōtak kiri ar yaurōa wotōōk wēaup Anasē koontup wak wēa. ¹⁴ Kaiapas pōp wetkaal Yuta omnarōen, “Omēn pourō kō sēnganēēn kopētapōk wel wiipna pōt ompyau,” pēl mēēa pōp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesēn ēnēm saut. Pēl ēak kiri ar yaaō wotōōkōp pi neen ēwatēp yak nemēt Yesuu ēnēm kiri

ar yaaō wotōōkōpē ēmōōkē ōngpōk ilēaut. ¹⁶ Ēn Pita pi om ēm ngēsōōk tauēēa. Pēl ēēn kiri ar yaaō wotōōkōpē ēwatēp nook kaalak ka tomōk orō ōng ēm kanēra ngarangk wēa pōpōn mēak Pita koirak ōngpōk saut. ¹⁷ Pēl ēēn ōng ēm kanēra ngarangk pōpōk Pitaan epēl yema. “Yesu ruurōakaan namp ni korōp.” Pēl maan Pitaak, “Ne won,” pēl yema. ¹⁸ Pēl mēak polisre inēēn yaaurō tomōk ēp ēēn es merak tauēē mor yesa pōrōa naē sē es mor yes.

Kiri ar yaaō wotōōkōpōk Yesuun pēl mēēa

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kiri ar yaaurōa wotōōkōpōk Yesuun pim ruurōēn pēl mēak omnarōēn ngōnēn ōk yamēēa pōtenta pēl mēēa. ²⁰ Pēl maan kangiiir epēl mēēa. “Ne omnarōa ēōetak ngōn ōk yamēēaup. Yuta omnarōa ngōnēn tupōtēere ngōnēn tup kaōetak wa top ēak wēēn ōk yamēēaup. Ēlēp naēn. ²¹ Tol ēēn neen pēl yenēaan? Nem ngōn ōk yamēēaurōēn pēl ma. Pit nem yamēēa pōt ēwat wēerek kat mowi.” ²² Pēl yemaan polis namp pim naē tauēēaupōk Yesu mor kaē momōak epēl mēēa. “Ni wotōōkōpōn pil mangan.” ²³ Pēl maan Yesuuk epēl mēēa. “Ne ngōn utpet yak pōt utpet pōt war wesak aan ten kat wiinaatēp. Yaap yakap orōp ēēnak pas yenemōōn?” ²⁴ Pēl maan pim moresiarē wii motēa pōt om ēaul ēaan Anasōk wes momēēn kiri ar yaaō wotōōkōp, Kaiapas, pim ngēsē sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wēa pōrōak epēl yema. “Niinta pim ru namp korōpok.” Pēl maan pi yak wesak, “Ne won,” pēl yema. ²⁶ Pēl maan kiri ar yaaō wotōōkōpē inēēn ru namp Pitaē ōp mōak katēp per olēa pōpē karipōk epēl yema. “Yaap, ne itaangkēn Olip yaōōk piiring wēēn itenaur korōp.” ²⁷ Pēl maan Pitaak epēl yema. “Ne won.” Pēl yemaan kokor namp ngōn ya.

Pit Yesu wak Pailatē naē sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Pit wngam kan rōōkēer Yesu Kaipasē naēaan mēsak Rom yang ngarangkēpē ka kaōetakē mēsak yes. Pēl ēak pitēmēt pōrō yang ngarangkēpē kaatak lup kewil ēēpanēak kakaati neilan ēa. Pōt tol ēēnak? Pit lup kewil ēak pōt Anutuu mait elmēa akun ngēēngktak kaōmp nanēn ēēpēn sa pōtaanōk. ²⁹ Pēl wesak om tomōk tauaan Pailat pi pitēm naē sē epēl pēl yema. “Ar

orōpmor ēēn omēn epop ngōn yaatak ulmēēnēak mēsak yewais?” ³⁰ Pēl maan pit epēl yema. “Pi utpet naēn ēanēēn ten pas mēsak newaisēn ēan tapōn.”

³¹ Pēl maan Pailatōk epēl yema. “Arimtok mēsak sē ngōn yaatak ulmēak arim ngōn kosangta wieāaul elmēēē.” Pēl maan Yuta omnarōak epēl yema. “Ar Rom omnarō arim ngōn kosangtak tenim naē omēn yamēngkautaan nga wia.” ³² Yuta omnarō pit pēl yemaan ngaan Yesu pimtok pim kēra yetaprak mōōn wel wiipnaat ngōn pēl mēēa pōt kē orōa. ³³ Pēl maan Pailat pi kaalak kakaati ilē wē Yesuun ngōn maan sēēn epēl mēēa. “Ni Yuta omnarōa omēn omp akōp ma?” ³⁴ Maan Yesuuk epēl mēēa. “Ngōn pit nimitok kōn wiak yaan ma omēn narōak ōk niaan yaan?” ³⁵ Pēl maan Pailatōk kangiiir epēl mēēa. “E, ne Yuta omnamp ma? Nimitē omnarōere kiri ar yaaō kaōarōak nem naē mēsak wais yanuulēp. Ni tolēl ēaup?”

³⁶ Pēl maan Yesuuk kangiiir epēl mēēa. “Nem omnarō wa ngaōōk yamēa pōt yangerakaan wonte. Pēl ēēēanēēn nem ruurōak nga elmēēn Yuta omnarōak ne neneōn ēan tapōn. Nem omnarō wa ngaōōk yamēa pōt yangerakaan wonte.” ³⁷ Pēl maan Pailatōk epēl mēēa. “Ēn ni omēn omp ak namp ma?” maan Yesuuk epēl mēēa. “Nim neen omp ak namp pēl yenēaan pipēt yaap. Ne ngōn kēēt tekeri wasumēak yangerak wes nemēēn nem ēlēpōk newilaup. Pōtaanōk namp pi ngōn kēēta ēnēm ēēpna pōp nem kēm ngōnte kat wiipnaap.” ³⁸ Pēl maan Pailatōk epēl mēēa. “Ngōn kē pōt tol nent?”

Pailatōk Yesu kēra yetaprak mōōpēnēak mēēa

(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pēl mēak kaalak tomōkēl orō epēl yema. “Nem piin nga elmēēma utpet nent pim naēlaan nokoirēn. ³⁹ Arim yeē pōl ne Anutuu mait elmēa ngēēngk akunetak omēn namp wii kaatakāan ōpēnēak wes nimē yeē. Pōtaanōk ne ar Yuta omnarōa omēn omp akōp wes nimēēn sēpēn ma?” ⁴⁰ Pēl maan pit ngōn ē olēak epēl yema. “Pipmor won. Ni Parapasōkēer wes nimē,” pēl yema. Parapas pōp pi omnarō mēnak pitēmot kain yewaup.

19

¹ Pailatōk pim ngaarōēn maan Yesu pol korōp wapōtringōōk momōa. ² Pēl ēak ngaarōak ōkre was mēak wii kēmampōn ulte ket ēak kepōnōōk mowaēak ngaarōa ulpēēn kōp mōa namp wa momēa. ³ Pēl elmēak naē sē epēl mēēa. “Yowe, Yuta omnarōa omēn omp akōp,” pēl mēak mor kaē momōa. ⁴ Pēl yaēēn Pailat pi kakaatiaan orō Yuta

omnaröen epël yema. “Iteneë. Ne pikaan nga elmëema utpet nent nokoïrën. Pötaan arimëntta ewat sënëak wes yanimë.”⁵ Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëen pötiring mësak tomök orö ulmëak epël yema. “Omën epopön iteneë.”⁶ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë ëlak wiak epël yema. “Këra yetaparak möön wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” Pël yemaan Pailat pi epël yema. “Piikaan nga elmëema utpet nent nokoïrën. Pötaanök arimtok wak këra yetaparak momöë.”⁷ Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Pimtok pimtën, ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, ‘Pi wel wiip,’ pël ya.”⁸ Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. ⁹ Pël ëak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëëa. “Ni tarëkaan oröaup?” Pël maan Yesuuk kangiiir nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëën Pailatök epël mëëa. “Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaparak nimööma poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?”¹¹ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Anutuuk weëre kosang naningken ëanëen neen ngep ëak nenëaan ëan tapön. Pötaanök omën ne newak nim ngëse wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas.”

¹² Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnaröak ngön ëak epël yema. “Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngöntre kar naalmëen ëëmëët. Omën namp pi pimtök pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat.”¹³ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orö ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëëa. ¹⁴ Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëen omnant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëen Pailatök Yuta omnaröen epël yema. “Arim omën omp aköpön iteneë.”¹⁵ Pël maan pit ngön ëak epël yema. “Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” Pël maan Pailatök epël yema. “E, arim omën omp aköp këra yetaparak möömëak yak ma?” Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak epël yema. “Ten omën omp ak maunt nampata won. Sisa kopëtap.”¹⁶ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaparak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaparak möa

(*Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

¹⁷ Ngaarö pit Yesu pimtë këra yetapëer menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörëkë yes. ¹⁸ Pörëk së Yesu këra yetaparak mö yemoulmë. Yesu tekrak, ën

omën naar; namp we naöök ë yaulmë. ¹⁹ Pël ëën Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaparak wi yaulmë. “Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp.”²⁰ Yesu yetaparak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut. ²¹ Pël ëën Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöaröak Pailatën epël yema. “Ni, ‘Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël retëng ëënganëp. Epël ë. ‘Puuk, ‘Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël yaaupok,’ pël retëng ë.”²² Pël maan Pailatök epël yema. “Yok retëng ëanrek epël wiaap.” pël yema.

²³ Ngaarö pit Yesu yetaparak mö ulmëak pim ulpëenre poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëen waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëënp wa. ²⁴ Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. “Tiar epop kelinganëp. Om ngasangtak wiak talëpök öpën pöten itaampa.” Pit pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. “Pit nem ulpëenre poë koröpöt kom ëak wak ngasamtak wiak talëpök nem ulpëen waliip öpën pöten itena.”

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

²⁵ Yesuu këra yetapra ingtak öng epël ëak tauëëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëak tauëëa. ²⁶ Pël ëën Yesu pi itaangken pim ëlëpre ne pim ru kenta yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. “Ma, epop nim ruup.”²⁷ Pël mëak neen epël yenëa. “Epop nim ëlëp.” Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëak ngarangk elmëëimaut.

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. “Ne iiten yaë.”²⁹ Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëak wiaëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëak këmtak yemowas. ³⁰ Pël ëën Yesu i pöt nak epël ya. “Yok pet yair.” Pël ëak kepönö toak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

³¹ Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëen Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak këra yetaparak möaurö ngaarëk utaaapnaaten kaaö ëën së Pailatën epël mëëa. “Ten yok pangk së ing kilöt ré moutak sokur ent ë wiin ma?”³² Pël maan Pailatök ngaarö wes mëën së omën Yesuu naë möa pöaarë

ing kiltepar rë yemout. ³³ Pël ëak Yesuun itaangkën pi yok wel wia één ing kiltepar nemoraan yaë. ³⁴ Pël ëautak nga omën kopët nampök ingëper kalapmorök wesirën iire ëröt yarö. ³⁵ Omën pöt yaëen itenaup nook arta kön wi kosang wasënëak ngön yaap ök yeniak. Ne ëwat wë ngön yaap yeniak. Pötaanök ar kön wi kosang wasën. ³⁶ Ngönëntak epël wia pöt kë rapënëak oröa. “Pit pim kos naö mö narëëpan.” ³⁷ Ën ngönëntak ngön munt nent epël ëa. “Omnaröak pitëm ingëp moëa pöpön itaampnaan.”

Yesu weera

(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omën namp Yosep ngaan Yesu ru sak wakaimaupök Yuta omën kaaröen kas ëën ëlëep wëaupök Pailat naë së Yesu sokur ent ëëpënëak ök mëëa. Pël ëën Pailat pi kuure mak maan së sokur ent ëa. ³⁹ Pël ëën Nikotimas ngaan röök nentak Yesu naë sa pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent pim könömët 45 kilokram pöta ökök wak sa. ⁴⁰ Pël ëën piarip Yuta omnaröa welarö weerëpënëak yaaul kolap köp nga kamp yaaö pöt wa momëak poë koröpökör köa. ⁴¹ Yesu yetaprak möa yang lup pöta nokolil ngës naö wieëa. Ngës pöök omën sokut wak së wiipënëak yaö ëa kël öngöp naö wieëa. Pö omën namp nawiinö. ⁴² Pöt Anutu mait elmëa akun ngëëngktakëen Yuta omnarö pit omnant kön yaëen kël öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesu sokur wak së weera.

20

Yesu weletakaan wal ëa

(*Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Santeetak röökéër Maria Matala kakaanëp koutaring omën yangaöökë sa. Pël ëak së itaangkën kël ur wari ulmëaumpel wa olaan kan të wieëa. ² Pël ëën pi itenak pöömpö wais ten Saimon Pitaë naë orök epël yenia. “Pit tiarim omp aköp wak së tarëk wia wes? Ten köpël.” ³ Pël niaan ten Pita kaataakan orök omën yangaöökë saut. ⁴ Pël ëak kan kourak yesem nook Pita ënëm rë moolëak ne wet réak omën yangaöök së oröaut. ⁵ Pël ëak ne öngpök neilaan. Om tok ori öngpök itaangkën Yesu poë koröp pëenö wieëa. ⁶ Pël ëak wëen Saimon Pita pi nem ënëm wais omën yangaöökë öngpök së itaangkën poë koröpö wieëa. ⁷ Pël ëën itaangkën poë koröp Yesu kepönöök kör köaüta wieëa. Pö muntaoring erën ëak wi naón. Ponspons ëau pëlëer wieëa. ⁸ Pël ëën wet réak së oröaup nookta öngpök së itenak kön wi kosang wesaut. ⁹ Pël ëa akun pötak Anutuuk ngönëntak, “Pi weletakaan wal

ëëpnaap,” pël ëa pöt kön nawiin ëaut. ¹⁰ Pël ëak tenip kaalak kakël saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa

(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

¹¹ Maria pi omën yangaöök om wë ing aim wiak kël öngöpök tok oriak itena. ¹² Pël ëak itaangkën ensel naar ulpëen kölamaar mëëauwaar kël öngöpökë kakaati Yesu urtak, namp ingesiarë urtak namp kepönöökë urtak ëak wal aisaëëëa. ¹³ Pël ëëëaurekaan epël mëëa. “Öng epop, ni tol ëënak ing yaan?” Pël maan epël mëëa. “Omnaröak nem Aköpë sokur wa pi nerek wia. Ën ngaöl yeëp pit korak tarëk wia wes? Ne pöten köpël.” ¹⁴ Pël mëak kaip ti itaangkën Yesu taueëa. Pël ëën Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pël newasën ëa. ¹⁵ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni tol ëënak ing yaan? Talëpön ap yewasën?” Pël maan Maria pi ngës pöökë pepapök ya wesak epël mëëa. “Kaöap, nuuk pim sokur wak së nerek wiaup pöt wiaurekën ök nea. Pël ëën ne së ömaan.” ¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Maria.” Pël maan Maria pi kaip tiak Yuta ngöntak, “Raponai,” pël mëëa, pöt tiarim ngöntak, Ré yanuulaup. ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni ne wali neöngan. Ne nem Pepapë ngësë nawisën wë. Pël ëaarek ni së nem karuröen epël ök mam. Ë Ne Anutu nem Pepapë ngësë isumaap. Nem Pepöp arim Pepap. Ën nem Anutu pöp tapël arim Anutu.” ¹⁸ Pël maan Maria Matala kakaanëp pi wais ten Yesu ruuröen epël yenia. “Ne omp aköpön itenaut.” Pël niak Yesu ngön piin mëëa pöt tenën ök niiaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Yesu ruurö ten Sante rö kan Yuta omnaröen kas ëën ka kan wari ulmëak kakaati wëen Yesu pi wais tenim tekrak taueë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁰ Pël niak pim kalapre morre pöt pet elniin piin itenakya kës saut. ²¹ Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap. Pepak ne wes nemëen waisaut, nook tapël ar wes yanimë.” ²² Pi pël niak pul mën nimëak epël yenia. “Ar Ngëëngk Pulö weë. ²³ Pël ëak omnaröa saunat kërë moolaan won sëpnaat. Ën nemokëëen ëën pöt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmëa

²⁴ Yesu ten pim ru pöröen ëö pet elnia akun pötak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Rupur Ëak Wilaup, pi won. ²⁵ Pël ëën tenök piin epël ök mëëaut. “Ten Aköpön itenaut.” Pël maan Tomas pi epël yenia. “Nemtok nem itöörarök pim moresiarë wap sëëteparën itaampöore mor wotööring morö itaampöore ën kalapmorök

ingëp ëa seltak mores wesir itaampö pël naën ëëma pöt yaap newasngan.”

²⁶ Wë sant nent won sëën Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati wa top ëak ka kan wari ulmëak wëën Yesu pi kaalak wais tenim tekrak tauëë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.” ²⁷ Pël niak Tomasën epël yema. “Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël ëak mores nem kalapmorök ingëp ëa seltak wesir. Pël ëak kön selap ëënganëp kön wi kosang newasum.” ²⁸ Pël maan Tomasök epël yema. “Ni nem Aköp. Ni nem Anutu.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni neen itanakök kön wi kosang yenasën ma? Omën neen itnaangkënorök kön wi kosang newasëpna porö ërëpëpëp ëëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng äauta songönte

³⁰ Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël ëa pöt ne pouit pep epweri retëng naën. ³¹ Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang weseimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 porö i kaöök wëën Yesu ëö pet elmëa

¹ Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias i kaöök së wëën Yesu tenim naë oröa. Ten ru eporö, ² Saimon Pitaare Tomas yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruarret ten Yesuu ru munt naar pël ëak wëën oröa. ³ Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i kaöök imën nga ë sumaan.” Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar pourö sëpënaan.” Pël mëak tenta wangaöök ilëak ten pourö së röök pötak animaö namp naön äaut.

⁴ Ten i kaöök së wëën ëwa tëak kët mapëneak yaëën itaangkën Yesu pi i pisöök tauëëa. Pël ëën ten itanak piin Yesu pël newasën äaut. ⁵ Pël yaëën Yesuuk epël yenia. “Nem ruurö ar imën namp koran wesetak?” Pël niaan ten epël mëëaut. “Won pan.” ⁶ Pël maan pi epël yenia. “Ar wangaöökë ë yaapkeëloök olaë. Pël ëak narö koronëën.” Pel niaan ten iirëep kaöökë öngpök olaan imënorö kësang pan ilëak peö ëak wëën werunëak poprak äaut. ⁷ Pël ëën nook Pitaan epël mëëaut. “Ëngkop Omp Aköppe.” Pël maan Saimon Pita pim ulpëënëp përe wiak ya yamëngkem wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak ulpëënëp wa mëak i kaöök sörok yoola. ⁸ Pël yaëën ten wangaöökë ngaarëk së imën iirëep weru wiaut. Pöt i pisö wali won, kot nent temanön, 100 mita pöta ök.

⁹ I pisöök së el ulmëak itaangkën es newes meraan imënre kaömp nant ar ëëëa. ¹⁰ Pël ëën Yesuuk epël yenia. “Ar arim imën peene wan poröakaan narö wak waiseë.” ¹¹ Pël niaan Saimon Pita pi wangaöökë ngaarëk

is iirëep weru i pisöökël yawi. Pël ëak itaangkën imënorö peö pan ëëëa. Pitëm saareet 153 pöt selap pan iirëep ilëpna saltak nailëën äaut. ¹² Pël äaan Yesuuk ten së kaömp nën yenia. Pël ëën ten pourö, “Epop Omp Aköp,” pël wesak tenëkaan nampök Yesuun, “Ni talëp?” pël nemaan äaut. ¹³ Pël ëën Yesuuk wais kaömpöt kom ë ninak imënoröeta tapël yaë.

¹⁴ Yesu pi weletakaan wal ë wë tenim naë orö nireëën nentepar nent ëa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëporö ngarangk ëëpna pötaan akun nentepar nent ök mëëa

¹⁵ Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. “Saimon, Sonë ruup, nim neen lup sant yaalnëën pöt eporöaat il yemowasën ma won?” Pël maan Pitaak epël yema. “Omp Aköp, yaap ni ëwat wëën. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni nem sëpsëp ruurö ngarangk ëëim öm.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën ma?” Maan Pitaak epël yema. “Aköp, yaap ni ëwat wëën. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëporö ngarangk ëëim öm.” ¹⁷ Pël mëak kaalak akun munt nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëën ma?” Pël maan Pita pi Yesu pim akun nentepar nent, “Ni neen lup sant yaalnëën ma?” pël mëëa pötaan ya ngës ëak epël yema. “Aköp, ni omën poutön ëwat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta ëwat wëën.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëporö ngarangk ëëim öm. ¹⁸ Ne yaap pan nimaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautëël sumëak nimtok m yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë pötak nim moresiar elmëak wëën maim nampök wii nitëak nim kaaö ëëmë pöl mës nuwak sëpnaat.” ¹⁹ Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëëa. Pël mëak kaalak epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

Yesuu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

²⁰ Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaipti itaangkën ne piarip ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëëë piin epël mëëaut. “Aköp, talëpök niin kup mowiipën?” ²¹ Pël ëën Pitaak neen itanak Yesuun nemëën epël yema. “Omp epop tolëë ëëpën?” ²² Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem kentöök pi om wëën ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën ni nem ënëm ëëm.” ²³ Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëëa. “Omën pöp wel nawiin ëëpën ya,” pël mëëa. Pël äaap Yesu pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi om epël mëëa. “Nem kentöök pi om wëën ne kaalak waisuma pöt nemtëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot äa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yaningk. Epot pout yaapöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 33 pöta ök won sêen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mêmpeimauta Ngön epêt retêng éa. Pi wet réak Yesuun ngön ompyaut retêng éak kaalak epêt éa. Ngön epêt, Ngéengk Pulöök kaamök elméên Yesuu ruuróak ngön ompyaut Yerusalem kak ngés réak ök méak Yutiaare Sameria yang pôté ök maö sa. Pêl éak yang nanté ök maö sé pet ira. Pitaä ya mênautu ngönte Sowi 1-12 wia, ên Pooléet Sowi 13-28 wia.

Pöt epêl wia.

Ngönên ya mëmpênéak kopêta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönên ya mênaut 2:1-8:3
Yutiaare Sameria pôté ngönên ya mênaut 8:4-12:25

Poolé ngönên ya mênaut 13:1-28:31

1. Pim ngés réak ya mênaut 13:1-14:28
2. Yerusalem kak ngönêné wa top kêsangpel 15:1-35
3. Pim ênem ya mênaut 15:36-18:22
4. Pim ênem pané ya mênaut 18:23-21:16
5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Yesu pi Ngéengk Pulö wes mëépênéak kup mowia

¹O Tiopilas,

Ne peene kaalak pep epwer retêng é yaningk. Nem ngaantak ngön retêng é nina pötön ni éwat wéên pôt Yesu pim ya mëmpööre ngönên aö pêl ima pôté ngönöt akun pim yaat ngés réa ²pórekaan mëmpö yesem Pepapê akun mowia pôt temanöm sêen pepapök koirak kutömweri isa. Pêl éên akun pôtak Yesu pi weletakaan wal éak kutömweri nawisên wéên Ngéengk Pulöök kaamök elméên puuk pim ngön yaaö omên wet réak yaö elméaö pôroên pitêm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³Pêl éak kêt akun selap 40 ruuröa naé éö pet elméim wakaima. Pôt pit piin itenak pi yok yaap wal éak wêa wesak kön wi kosang mowasépna yak pêl éak pi wet réak ruuröên Anutuuk songönöt ök maima. Puuk omên pourö wa ngaaök niméak wê. ⁴Pêl éên akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top éak wéên Yesu pi pitên ngön kosang wesak epêl ök mëéa. “Ar teéntom Yerusalem kak sêp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pêl éên nem Pepapök Ngéengk Pulö nimpênéak neen ök neaan nem arên ök niia pô nimpnaat. ⁵Ngaan ök niak pôt omên eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i moméa. Ên kot nent wê pôt nem Pepapök Ngéengk Pulöök i ket éak nimpênéat.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök sé wê ruurö pit epêl pêlpêl mëéa. “Aköp aê, tiarim éaröa ngaanêër eima pôl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimênt nener ngarangk éêpen ma won?” ⁷ Pêl maan pi kangiur epêl ök mëéa. “Iteneé. Nem Pepap pimtok akun nenten yaö wasên wia pôtakök omên puot orööpnaat. Yaö éa pôtakök omên pôt orööpna akun pôten ar éwat naséngan. ⁸ Pêl éênéetak ar epêl kön wiaan. Pi weère kosang kêsang ar nimpênéat, akun Ngéengk Pulö arim ngésé waisépna pôtak. Pêl éên ar nem ngönta omnarö pêl sak wê nem songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröên ök méak aö é yesem Yutia omên muntaröên ök méak om aö yesem Sameria omnaröên ök méak aö yesem kaare yang nanté sé pet irêp. Pêl éên omên pourö neen éwat sêpnaat.” ⁹ Akun pôtak Yesu pi ngön epot ök më pet yairên Anutuuk koirak kutömweri isa. Pêl éên ruurö pit mopöök iteneim wéên kepêltak is iléak kö sak sa. ¹⁰ Pi sêen pit ngaarêkêl om iteneim wéên tapêtakêër omên naar pitêm naé oröak tauééa, ulpéên kölam panééwaar mëauwaar pôarök pitên epêl ök mëéa. ¹¹ “Kalili omnarö, ar oröpmorêên mopöökêl we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itanaan yawis pi tapêl kaalak irapnaap.”

Yutasé urtakêp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kaké sa. Tomökaan kaké saö pôt wali won, om wan kilomita pöta ök. ¹³ Pêl éak Yerusalem kaöökê öngpök sé oröak el wesak ka wet réak pitêm sé wakaim wiak sa pôtak sé iléa. Pêl éak ka kaö ngaarêkêl wíééa pôrek sé wel aiséak wakaima. Pit omên eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanêp sêp mowasépênéak aima omên tok pôtakaanêp, piire Yutas muntap Sems muntapê ruup. ¹⁴ Pit omên piporö öng naröaring pit pourö wa top éak wêa. Maria Yesu pim élêp, piire pim yokoturö pit pourö wê Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesuu ru 120 pôro kaalak wa top éak wê Pita pi pitêm tektrak wal é tauak epêl ök mëéa. ¹⁶ “Nemorö, Ngéengk Pulöök ngaanêër elméên omên omp ak Tewit puuk ngönên pepeweri ngön nent retêng éaö pôt peene kê oröa. Pi Yutas pôp omên Yesu moröpnaarö mësak kan pet elméên Yesu moröaup piinök éa. Pôt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sêpna pötênök éa. ¹⁷ Tiar éwat wê. Yesu pi Yutas

tenring õpënëak mēēaup. Pël ēēn Yutas pi tenring ya waup.”¹⁸ Pi pël ēak Yesuun kup mowia utpet pōta sumet waup. Pël ēak pi sum pōtaring yang lup nent sum ēa pōt, kawī ngentiak yaat pōr menak orōa.¹⁹ Pël ēēn Yerusalem kakē omēn pourō pit ngõn pōt wak wē yok wel wia wesa. Pël ēak pit yang pōta yapinte Akeltama pël mēēa. Yapin pōta songõnte pōt epël, Omēn lita yanget.²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pōweri Yutas pimēēn epël retēng ēa. ‘Pim kaat om pas wiaap. Omēn namp pōtak õpan.’

Ēn Sam pōweri tan munt nentak epël ēa. ‘Omēn muntapōk pim urtak sak pim ya mēna pōt kaalak mēmp.’

21-22 Pōtaanōk tiar omēn munt namp pim urtak koir ulmēēpenaan, Yesu pim ngõn yaaõ omnarõ 11 tenim naē. Pël ēēn puuk Akōp Yesu weletakaan kaalak wal ēa pōt apnaap. Pōtaanōk tiar omēn namp tiarimtē naēlaan koirēpenaan. Pi ngaan pan tiarring wēēn Sonōk Yotanēk Yesu i yemomēēn itenaupōk om wē yewaisem wēēn Anutuuk Yesu koirak mopōōk kutōmweri yawisēn itenaō pōpōk.”

²³ Pita pi ngõn pël õk maan pit omēn naar tekeri wesa. Nampē yapinte Yosep, omnarōak Pasap pël yamēēa pōp, pim yapin munt nent Sastas pël yamēēaup. Ēn nampē yapinte Mataias.²⁴ Pōaar wēl ē ulmēak Akōpõn epël õk mēēa. “O Akōp, ni omēn pourōa lupōtõn ewatēp. Pōtaanōk niin pēlpël yeniak. Omēn epaarē naēaan namp ma nampōk ya epēt wak Yesu pim ngõn yaaõ omnamp pël sēpnaap?”²⁵ Pël ēak puuk Yutas pim ya sēp wesa epēt mēmpnaan. Pi pōt yok sa, Akōpē pimēēn kaare yang yaõ elmēaõ pōrekē.”²⁶ Pël mēak talēpōk isēpënëak itena pōt Mataiasōk isa. Pël ēēn pit pi il moulmēēn Yesu pim ngõn yaaõ 11 pitring wakaima.

2

Ngēēngk Pulõ irēa

¹ Yuta omnarōa akun ngēēngk kēsang nent yapinte Pentikos pël ya pōtak Yesuu ingre mor saurõ pit ka nentak wa top ēak wēa.² Akun pōtak pit kakaati wēēn omēn nempel mopōōkaan uure kapkapēēr kent ket ēak teēntom irē pitēm wēa ka pōtak ilēak pangk ēak wieēa.³ Pël yaēēn pit itaangkēn omēn pitēm tekarak orōa pōt es wilēngre yangap pōtē õk sak kom kap ēak omnarōa rangk ngentia.⁴ Pël ēak Ngēēngk Pulõ Yesuu ingre mor saurõ pitēm lupōtē ilēak peõ ēak pit weēre kosang kēsang kaamōk elmēēn ngēs rēak ka nantēērōa kakē ngõnõtring ngõn õk aima.

⁵ Akun pōtak Yuta omēn ka waliitēaanrõ Yerusalem kak sē peõ ēak wēa. Pit ngõnēntaan kent ēak pitēm kaat sēp wesak

sē wēa.⁶ Pël ēak wē pit u pōmpelēn kat wiak naē sē ityeengka pōt Yesu pim ruurõ pit omēn sa pōrōa ngõnõtē ngõnēn õk maan kat wiak yaan sa.⁷ Pël ēak epël mēēa. “Elei, omēn ngõn ya eporõ pit pourõ Kalili omnarõep.⁸ Pit tol ēakõk aan tiar neenem ngõnõtē kat yawi?”⁹⁻¹¹ Tiarim kakē ngõn ke nentere nent kēsang wia. Pël ēaatak tiar ka poutē ngõnõtēēl ya kēsangõt Anutu pim weēre kosangõoring yamēngkauten kat yawi. Itneē. Tiar narõ Patia yangrakaanrõ, narõ Mitia yangrakaanrõ, narõ Ilam yangrakaanrõ, narõ Mesopotemia yangrakaanrõ, narõ Yutia yangrakaanrõ, narõ Kapatosa yangrakaanrõ, narõ Pontas yangrakaanrõ, narõ Esia yangrakaanrõ, narõ Prisia yangrakaanrõ, narõ Pampilia yangrakaanrõ, narõ Isēp yangrakaanrõ, narõ Lipia yanggerak Sairini kak naēaanrõ. Tiarim naēaan, narõ Rom kakaanrõ, Yuta yaapõrõere kōpēl Yuta panēērōa õngpõk ilēaurõ. Ēn tiarim naēaan narõeta Krit kustaakaanrõ, narõ Arepia yangrakaanrõ. Yaap pan, tiarim kakē ngõnõt selap wiaatak yok pangk tiarimtē ngõnõtē Anutu pim weēre kosangring ya yamēngka pōta ngõnte õk niaan kat yawi.”¹² Pël mēak pit yaan sak kōn selap ēak neneren epël maima. “Elei, pit tol ēak epël ya?”¹³ Pël yemaan narōak õkre wasiin wesak epël mēēa. “Pit wain i ngaat nak kōn irikor ēak ya.”

Pitaak omnarõen ngõnēn õk mēēa

¹⁴ Pitēmēt pël aõ yesēn Pita pi Yesuu ngõn yaaõ omnarõ 11 pitēm naēaan wal ē tauak maap ngõn ēak epël mēēa. “Yuta omnarõ, ar tenim karurõere Yerusalem kak wēaurõ, ar kēēkē wesak kat wiēē. Pël ēēn omēn e yaarõ epēta ngõnte õk niamaan.¹⁵ Arim naēaan narōak ten i nak kōn irikor ēak wē yak pël aim. Pōt won. Peene wangam kan ngolõp 9 kilok yaē. Talēp epētak i nak kōn irikor yeēa?”¹⁶ Epēt Anutu pim ngaanēēr tektek omnamp Soel piin epël õk maan retēng ēa.

¹⁷ ‘Anutuuk epël ya. Ēnēm pan yangaakē wēwēet won wasuma akunetak nem Pulõ wes mēēn irēak yang poutē omnarõ pangk elniipnaat.

Pël ēēn arim koont yokoturõ pit nem ngõn pōt war wesak apnaat.

Ēn omp ulwas narõ pit pōt, nook wangar ke pēlõt rē moolamaat.

Ēn omp ulpõrõ pitta nook wangar rē moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pōtak nem Pulõ wes mēēn iraan

inēēn õngre ompõrõ pitōk nem ngõn ompyaut war wesak õk apnaat.

¹⁹⁻²⁰ Pël ēēn akun pōtak elmēēn mopōōk retēng kēsang orõõpnaat.

Kētēp rōõk wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i mök omên iitë yaarö ke pöl koröp orööpnaat.

Pël ëën yangrakta tapël yaaröön ar yaan sak ëënëët.

Es koulöpre es yaapre omên i ököt orööpnaat. Omên pipot wet réak orööpnaat.

Pël ëën Aköp nem akun kaöet orööpnaat.

²¹ Pël ëën omên namp pi neen merék neaan pöt ne pi kama ömaat.'

²² Soel Anutu pim tektek ngön yaaup puuk ngön lup pöt retëng ëa. Pël ëën ënëmak Pita puuk muntat kaalak yal menak epël ök mëëa.

"Israel omnarö, ar këëkë wesak kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret kakaanëp piin ök nimaan. Anutu puuk omên pipot weëre kosang retëng ke nampre nampöt tiarim it köpëlöt pet elniipënëak wes nimëaup. Anutu puuk weëre kosang pöt mangkën wak irëa pöt arim naë oröa. Pël äaut ar yok ëwat wë.

²³ Ën ngaanëër Anutu puuk Yesu pimëën kön wia pölök arök omên utpet ngaarö pitëm naë wes mëën pitök këra yetaprak möa. ²⁴ Pël ëën Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. Weleta këlangön ke nentere nent kat wia pötë öngpökaan ent ë moulmëa. Pi weletak kosang sak wii naön ëa. ²⁵ Iteneë. Omên omp aköp Tewit pi ngaanëër pan wetete ngön nent Yesu pim naë omên orööpna pötaan retëng ëa.

'Ne itaangkën Aköp pi neering wëaup. Pi nem naë pan wë.

Pël ëën ne omên nantön kas naëngan.

²⁶ Pötaanök nem lupmer ërëpsawi panë yeë. Pël ëäk ërëpsawi tan yamëem nem koröpwerta omên ompyaut orööpnaataan kor wë.

²⁷ Oröpmorëënök? Ni ne sëp newasën welaaröa wii kaatak öma saltak wal ë neuléan.

Ni nim ya omên ompyaupt welaaröa kaöök wieë söp ëëmëak nenëaan ëan.

²⁸ Ni yok wet réak wëwë ngölöp ompyaut öma pöta kanö pet elnëaup.

Pël ëäk akun poutë neering wëën ne ërëpsawi om eim ömaap.'

²⁹ Pita puuk Tewitë retëng ëa pöt ök më pet irak yal menak epël mëëa. "O karurö, ne ngön epët tekeri wesak ök nimaan, omên omp aköp Tewit pim ngönte. Ngaa panëër pi wel wiin yang kel weerauppe. Pël äaup pim yanget Yerusalem kak eprek e wiaan iteneim wë epët. ³⁰ Tewit pi Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Anutuuk piin kosang wesak epël ök mëëa. 'Nim ëaröa naëaan nampök nimtë ök omên omp ak sëpnaat.'

³¹ Tewit pi Anutu pim omnant ëëpna pötön pi wet réak ëwat sa. Pël ëäk Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup welaaröa naëaan wal ëëpnaap pöteta ök mëëa. Pël ëäk pi epël ök mëëa. 'Anutu pi omên pöp sëp mowasën welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëëp.'

³² Omên pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëën ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim. ³³ Pël äaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaapkëetakël moulmëën weëre kosang kësang wak wë. Pël ëën Pepapök ngaanëër kup mowia pim Ngëëngk Pulö mena. Pël äautak omnant arim itaampöore kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëëngk Pul ten ninaö pö. ³⁴ Pël äaup tiar ëwat wëep. Tewit pi pimtëënök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om ngön epot epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël ya. Ni wais nem yaapkëetakël öm.

³⁵ Pël ëëë neen kor wëën pöt omên nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.'

³⁶ Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëën pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë."

Omên selap pan lup kaip tiin i momëa

³⁷ Pita pi pit maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm ëa. Pël ëën narö pit Pitaan pëël mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omên muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. "Karurö, ten töl ëën?" ³⁸ Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. "Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëën Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël ëäk wëën Ngëëngk Pulö nimpnaat. ³⁹ Pöt oröpmorëënök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. 'Ne omên epot ninkkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omên yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.' Omên epot Aköp tiarim Anutu puuk omên pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.'

⁴⁰ Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. "Omên utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëën." ⁴¹ Pël maan omên kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omên i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet réak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. ⁴² Omên pël ëa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulopna pötaan kent pan ëëima. Pit pël ëäk wa top ëäk kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyao wakaima

⁴³ Anutu puuk kaamök elmëën pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëen omnarö pöten itenak yaan seima. ⁴⁴ Pël ëën omên wet réak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëëim wakaima. ⁴⁵ Pël

ëak akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak põt kaõmp sum ëak omën ngõntõk yaaurõ meneima. ⁴⁶ Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngõnën tuptak wa top ëak pitëm kaatë kaõmp ngawi në pël eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël ëak pit lup kopëtëmer sak wë kaõmp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima. ⁴⁷ Pël ëën Yerusalem kak omën wëaurõ pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaõ pan ëa. Pël ëën kët poutë Aköpök omën muntarõ koirak kõn wi kosang yewesa pörõaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tãaup ompyaõ mowesa

¹ Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnarõa Anutuun kimang yamëëa akun põtak Pitaare Son piarip Anutu pim ngõnën tup kaõetakë sa. ² Pël ëak itaangkën ngõnën tup kaõetak ka kanër pitõk ka kan ompyaur pël yamëëa pöra naë omën namp ing il tãaup wëa ngaanëer ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup pi pimtõk kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnarõak wak së moulmë pël yeëa. Pël ëën omnarõ Anutu pim ngõnën tuptak ilëak yaarõõn sumatõn kimang maim yeëa. ³ Pël ëaõ pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngõnën tup kaõetak ilapënëak yaëën sum kot nent mampënëak mëëa. ⁴ Pël ëën piarip pörök tauak omën pöpõn it kókõ ngëneë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipõn itan.” ⁵ Pël maan pi omnant mampënëak ya wesak piaripõn itena. ⁶ Pël ëën Pita puuk epël mëëa. “Yakõm, ne kot nim nimpaa won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangõök õk niamaan. Wal ëak kan së.” ⁷ Pël mëak Pita puuk mor yaapkëësi morõak kaamõk elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mõ rëen kosat kosang sa. ⁸ Pël ëak ingesiar ompyaõ sëen pi sörök olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngõnën tup kaõetak ilëak kaalak kan ing ëak sörök olëak Anutuun yowe mëëa. ⁹ Pël ëën omën Anutu pim ngõnën tup kaõeta kakaati wëaurõ pit itena põt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa. ¹⁰ Pël ëën pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngõnën tup kaõeta ka kan yapinte ompyaur pörök wë sum kimang yaaup,” pël mëëa. Pël mëak pit omën pöpõn itenak pim naë orõa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuun ngõnën tup kaõetak ngõnën õk mëëa

¹¹ Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaatan kaaõ ëa. Pël ëak pi piaripring mor yal ëak Anutu pim ngõnën tup kaõetak purpur omnarõ pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëen omnarõ pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa. ¹² Pël ëën Pita pi pitën itenak

epël mëëa. “O Israel nem karurõ, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arõk tenpim ngõnën wak wëaõ pötaan omën epop ompyaõ sa wesak tenipõn itaangkan. Won. ¹³ Omën epët Anutu pimtõk yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarõ Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangõt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arõk kaõarõa naë wes momëënak pimëen ngõn ya mënaup. Pël ëak Rom yang ngarangkëp Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa põt ¹⁴ arõk kosang ngentiak omën wotpil ompyaõ pöp kasëng menaurõ. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urõtak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëen sa. ¹⁵ Pël ëën arim ngõntaan pitõk tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëen wëwëetaring wëen tenip itenaut. Pötaanõk pöta ngõnte õk aim wë. ¹⁶ Tenip Yesuun kõn wi kosang yewasën pim weëre kosangõoring omën epop ompyaõ yemowas. Yaaup, Yesu pi tenip piin kõn wi kosang wasënëak kaamõk elnia põtak omën epop arim itõök ompyaõ sak wë.

¹⁷ “Ngõntre karurõ, ne arën ëwat wë. Arre arim kaõarõak Yesuun utpet elmëaurõ. Pël ëautak ar pim songõnte ëwat nasën wë yak pël elmëaurõ. ¹⁸ Pël ëaup Anutu pim ngaanëer tektek ngõn yaaõ pörõen õk maan tekeri wesa põt kë orõa. Pi ngaan epël mëëa. ‘Kristo Anutu pim Yaõ Mëëaup pi këlångõn kaõ pan kat wiipnaap.’ ¹⁹ Pël mëëa pötaanõk ar arim lupõt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëen. Pël ëën arim saunat won niwasëpnaan. ²⁰ Pël ëak wë ënëmak Anutu puuk ulõpre moup elniak arim lupõt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaõ Mëëaõ pöp arim naë wes mëëpnaan. ²¹ Pël ëëpnaatak pi kutõmweri om wë Anutu pim ngolõp ngolõp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëer Anutuuk tektek ngõn yaaõ omën ngëëngkõrõen õk maan tekeri wesa. ²² Põt Moses puuk nant epël ëa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngõn yaaõ namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaõ elnëa ke pëlëp. Ar pim ngõn apna pipõt pout ngar õn. ²³ Ën omën Anutu pim tektek ngõn yaaõ omnampë ngõn kat nawiin ëëpna pörõ Anutu pim omnarõaring naõpan. Pit kõ sëpnaat.’ ²⁴ Moses puuk ngõn pël retëng ëa. Pël ëën Anutu pim tektek ngõn yaaõ omën muntarõ Samuëlre pim kasngaël pörõen ngõn õk maan tekeri wesa põt peene tiarim tektrak yaarõ. ²⁵ Ngõn epot Anutu puuk tektek ngõn yaaõ omnarõen maan pitõk pitëm këmõtëaan ngaanëer

retêng een wiakaimautök peene tiarim naë kèet yaarô. Tol éénak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörô. Pötaanök ngôn kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaô epët ar pouröaan yes. Kat wiewë. Anutu puuk Apramôn epël ök mëëa. 'Ne nim ëere köröörô ulöpre moup elmëen yangerak omën pourö pangk è pet irëpnaat.'²⁶ Pël ëak Anutu pi pim Inëenëpôn yaô mëak wes mëen wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sêp wasënëak waisa."

4

Pit Pitaare Son ngôn yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngôn ök maim wëen kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarô piarpim naë sa. ² Pit sê kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëen pit sê kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia. ³ Pël ëak këtëp irë ilapënëak yaëen yak om moröak ëlpamök ngôn ya mëmpënëak wii kaatak moulmëa. ⁴ Ën piarpim ngôn ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöaröere ngôn kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top ëa. ⁶ Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörô pit pourö wa top ëak wëa. ⁷ Pël ëak wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tekrak tau moulmëak pëlpël mëëa. "Arip talëpôn maan pimtök pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaô wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaô wesauwaar?"

⁸ Pit pëël maan Pita pi Ngëengk Pulô pim lupmeri peô ëen epël ök mëëa. "Omën kaöere ngarangkörô, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tëaup ompyaô mowesan pöten pëlpël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarô ar pourö ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tekrak taua epop ompyaô sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal è moulmëa. ¹¹ Ngönëntak ngôn nent epël wia. 'Wap omën ka ök yarëauröa wël è moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.'

Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaô neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp."

¹³ Pël maan ngönën ngarangkörô pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaô wanaar. Pël ëak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngôn apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëëa. Pël ëen pit piaripön epël wesa. "Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa," pël wesa. ¹⁴ Pël ëak pit itaangkën omën ingesiar ompyaô mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngôn kangir mapnaat pangk naën ëen sêp wesa. ¹⁵ Pël ëak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. ¹⁶ Pël ëakök pitëmënt ngôn epël è kopëta wesa. "Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. 'Omën weëre kosang epët omnarô yok pangk naënganëët. Retêng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.' Ngarangkörô tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. ¹⁷ Kopëtet om ulöl sak sëpan pötaanök tiar ngôn è kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan."

¹⁸ Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak sê tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëëa. ¹⁹ Pël maan Pitaare Son piarip tauëë Pitaak ngôn kangit epël mëëa. "Arimtok omën eptepar kom ëak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm ëen ma Anutu pim ënëm ëen? Pël ëautak ten Anutuun ënëm ëëna pöt arim ënëm naëngan. ²⁰ Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaao naëngan. Omnant Yesu pim yaëen tenpim itenak kat wiak pël ëaô pipot tenip yok pangk ngep naëngan." ²¹⁻²² Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaô mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël ëen omnarô pit Anutuuk omën pöp ompyaô mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörô pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won ëen ap wesak piarip kaalak omnaröen ngôn ök mepanëak nga mëak wes mëen sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëëa

²³ Pitaare Son piarip wes mëen kaalak piaripmoröa naë sê kiri ar yaaô kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngôn mëëaô pöt ök mëëa. ²⁴ Pël ëen kat wiak pit pourö kön kopëtaô wesak Anutuun epël ök mëëa. "Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri omnant mowian. Pël ëak yanger ket ëak pörak omnant moulmëan. I kaô ket ëak i kaöökë omnant moulmëan. ²⁵ Ni ngaan panëer Ngëengk Pulô elmëen tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëen ngaanëpôn maan ngôn nent epël retêng ëa. 'Tol éénak köpëlorö neen ya sangën ëa? Ën tol éénak omnarô nemëen kup riipënëak ëa?'

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköprenem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa rongan ëa.

²⁷ Ngön pöta këët peene e yaarö. Pöt oröpmorëen? Yerusalem ka kaö eprek omën omp aköp Erot piire Pontias Pailatré köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëëpënëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaö mëëaup. ²⁸ Pit wa top ëak omnant orööpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim wëen omnant orööpënëak ëan pöt nimtë weere kosangöök elmëen oröa. ²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëenörö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaan. ³⁰ Ni kaamök elniaan yauman omnarö ompyaö mowesak weere kosang it ngölöp ke nampöt nim inëen ru ngëngkëp Yesu pim weere kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa. Pël ëen Ngëengkul Pulö pitëm lupötë ilëak peö ëen pit Anutuun ngönte kas köpël omnaröen ngës réak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

³² Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi wiak wakaima. ³³ Pël ëak Yesuun ngön yaaö omnarö weere kosang kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëen pit ompyaö wakaima. ³⁴⁻³⁵ Pël wakaimëe pitëm tekrakaan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëakök pël eima wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë wak së mangkën kom ëak ngöntök yaaurö meneima.

³⁶ Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök pim yapin nent Panapas pël maima. Yapin pöta songönte Omnarö Lup Ketumön Yemowesaup. Pi Yuta onnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup. ³⁷ Omën pöp pim yang lup nent omnarö menak sumat wak ngön yaaö omnaröa naë së kom ëa mëmpënëak mena.

5

Ananiasre Sapaira

¹ Panapas pi pël ëa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananias. Ën öngöpë yapinte Sapaira.

Ananias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa. ² Pël ëak kaö nent yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëëp wia. Pël ëen pim öngöp piita ëlëëp wia pöten kön wiin ompyaö ëa. Pël ëen pi sum kaö nent wak së ngön yaaö omnarö menak, e tapët pël mëëa. ³ Pël ëen Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëengkul Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëëp wian. ⁴ Ni wet réak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëenök ni sum kaö nent ëlëëp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenan, Anutuun kaar yemaan.” ⁵⁻⁶ Pël maan Ananias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së ngentia. Pël ëen yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëen omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë ëa.

⁷ Kot nent wë ngöngöp ëak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. ⁸ Pël ëen Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtëp.” ⁹ Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.” ¹⁰ Pël maan tapëtakëer öngöpta wel wia. Pël ëen yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. ¹¹ Pël ëen Yesuun ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë ëa.

Retëng it köpëlöt mëna

¹² Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weere kosang it ngölöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëen omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuun ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top ëak Anutuun ök maim wakaima. ¹³ Pitëmënt pëen pël ëeim wëen omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. ¹⁴ Pël ëaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mena. ¹⁵ Pël ëen Yesuun ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan ëöök urötring wi moulmëa pöt pit epël mëakök ëa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëen ompyaö sëpnaat.” Pit pël mëak wak së mowieima. ¹⁶ Pël ëen Yerusalem kak we naöökëan naöökë ka pötëaan yauman

omnarôere omên pitêm lupötê urmerarô wëaurô pourô wak sê Yesu pim ngôn yaaô omnarô pitêm naê oröön waô ë momëak ompyaaô mowesa.

Ensel nampök ngôn yaaô omnarô wii kaataakaan ent ë moulmëa

¹⁷ Ënëmak kiri ar yaaurô pitêm wotöökôpre omên piiring wëaurô pitêm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngôn yaaô omnarô yaaô pötôn itenak war kön wiak ya sangên ëên utpet mowasëpënëak kön wia. ¹⁸ Pël ëak sê ngôn yaaô omnarô wak wii kaatak moulmëên utpet yaaurôaring wëa. ¹⁹ Pël ëên rô kan Anutuuk ensel nampök wii kaata kanwer tê mowiak ngôn yaaô omnarô wël ëak mësak orô epël ôk mëëa. ²⁰ “Ar Anutu pim ngônën tup kaöetak sê wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ôk man.” ²¹ Pël maan pit ngôn pöt ngar wak wëên këtëp ngampi yoolaan ngônën tup kaöetak ilëak ngës réak omnarô ré moula.

Pit pël ëeim wëên kiri ar yaaurô wotöökôpre pim omnarô pit Yuta omên kaaröen yas maan ngönënë kansolörô wa top ëa. Pël ëak wii kaata kaöapë ngësël ngôn wes mëa, Yesu pim ngôn yaaô omnarô wii kaataakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngönënë polisörô pit wii kaata kakaati sê itaangkên Yesu pim ngôn yaaô omnarô pit won wieëa. Pël ëên pit kaalak ngönënë ngarangkörô naê sê pitën ôk mëëa. ²³ “Ten wii kaatak sê itaangkên kan ngarangkörô wëên ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati sê itaangkên won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngönën tup kaöeta polisörô kaöapre kiri ar yaaurô wotöökôpre pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitêm yaê pipëtaakaan oröpöt orööpënëak yaê?” ²⁵ Pël aô yeem wëên omên namp pitêm wa topök sê epël ôk mëëa. “Kat wieë. Arim omên wii kaatak ulmëan pôrô pit ngönën tup kaöeta kakaati sê omnaröen ngönën ôk maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangkëpre pim koturô pit sê Yesuu ngôn yaaô omnarô koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnarôak pit kël momööpënëak kas ëa.

Ngôn yaaô omnarô pit ngönënë kansolöröen kas naên, ngôn ôk mëëa

²⁷ Pit Yesu pim ngôn yaaô omnarô koirak kakaati sê ngönënë kansolörô naê tau moulmëên tauaan kiri ar yaaurô wotöökôpök pitën epël pël mëëa. ²⁸ “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian ëan ma? Ma arök kön wiin pöt omên pasit yaê ma? Yerusalem omnaröen ngôn pöt ôk maan pitök tenên Yesu môan pël apna pöten ar kent yeë.” ²⁹ Pël maan Pitaare karurô pit kanggir epël mëëa. “Ten yok pangk ar yang omnarôa ngönte ngar naöngan. Ngôn Anutu pim ôk niia pôta ënëm ëënaat. ³⁰ Arök

Yesu këra yetaprak möön wel wia. Pël ëaupök tiarim ëere körörôa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Pël ëak Anutuuk koirak sê pimtê naê ulmëên pim yaapkeëtakël wë. Pël ëên Anutu puuk kaô wes moulmëên tiarim kepönök wë kaamök elniak Israelörô tiarim kanöökël pourô wa nuulëên utpetat kasëng mampunëên. Pël ëên Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat. ³² Ngôn pöt tenök ôk yeniaan Ngëengk Pulöökta omên pötôn war wesak yenia. Anutuuk omên pim ngönte kat yawiaurô ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngôn yaaô omnarô kön wialök elmëëpënëak mëëa

³³ Ngönënë ngarangkörô ngôn pöt kat wiak ya sangên ëên Yesuu ngôn yaaô omnarô mëmpënëak ëa. ³⁴ Pël yaëên Parisi omên kaô namp Moses pim ngôn ë kosang wesaut rê yemoulaup pi pitêm tekrak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omên pöpön kön wiin ompyaaô yaaup. Puuk ngönënë ngarangkörôa tekrakaan wal ëak Yesuu ngôn yaaô omnarô ka kaô nerakël wes momëên sa. ³⁵ Pël ëên pitën epël ôk mëëa. “Israel omên nem karurô, tiar omên eporô omên nant elmëëpënëak pöt kön wialök elmëëpenaan. ³⁶ Kat wieë. Ngaan panëër won, peen peen omên namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, ‘Ne omên kaöap,’ pël wesak omnaröen maan omên kësang 400 ke pël ëak yang ngarangkëpön nga elmëëpënëak sa. Pël ëên narô pitök pi mëngkên pim iri wëaurô pit pim ngôn pöt sêp wesak repak sa. ³⁷ Pël ëên kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omên muntarô wak Rom yang ngarangkëpëên nga elmëa. Pël ëa akun pötak yang ngarangkëp pi ka poutê omnarôa yapinôt wë yesën ngaarô pitök pôpta mëna. Pël ëên pim iri wëauröeta pim ngönte sêp wesak repak sa. ³⁸ Pël ëaut pôtaanök Yesuu ngôn yaaô eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitêm ngôn epot omên pëênök yeëa pöt won sêpnaat. ³⁹ Ën omên puot Anutuuk kaamök elmëên pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëên it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganok.”

Ngôn yaaô omnarô Yesuu yapintaan ëö sêpna pöten ërëpërëp ëa

⁴⁰ Pël maan ngönënë kansolörô pit Kameliel pim wes mëên sêpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngôn yaaô omnarô koirëpënëak maan koirak sëên ngönën ngarangkörôak polisöröen maan pës möön epël mëëa. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ôk manganok.” Pël mëak wes mëên sa. ⁴¹ Pël ëak Yesuu ngôn yaaô omnarô pit wa toptakaan orôak yesem

ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëën pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa. ⁴² Pël ëäk kët ël epotë pit ka yaapötëëre Anutuun ngönën tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëäk ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëäk moulmëa

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekarak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëak epël mëëa. "Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kaporöro ompyaö wesak nemangkën ë yeë." ² Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëën epël ök mëëa. "Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëäk ëaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 ëäk kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen. ⁴ Pël ëën tenimtokëër kët ël epotë Anutuun ök maimëë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan." ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent ëäk omën eporö ulmëa. Wet rëak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëaö pöp moulmëa. Pël ëäk namp Filip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës rëak Israel omnaröa ngönën wak wëaö pöt yaaup. Pël ëäk Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëa. ⁶ Pël ëäk pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëen pitëmëen Anutuun ök mëak pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëa.

⁷ Anutu pim ngönte ulöf sëën Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëën kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëäk ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëen retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëët omnaröa tekarak mëneima. ⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëëima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönën tup nent, yapinte wii natëënöröa ka pötak wa top ëëima. Omën pörö pit

Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Asia yangrakanörö. Pit së wa top ëäk Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël ëaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëa. ¹¹ Pël ëën pit omën naröak Stiwen pimëen ngön mööngk rëak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk rëak epël mëëa. "Pi Moses tiarim ëapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut." ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekarak tau moulmëa. ¹³ Pël ëäk omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëëa. "Omën epop pi akun poutë Anutuun ngönën tup ngëëngk epëtere Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup. ¹⁴ Ten kat wiin pi epël ya. 'Yesu Nasaret kakaan pipopök ngönën tup epët tööl komun ëäk Mosesë ngaantak tiarim ëarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.'" ¹⁵ Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan ëwa panë tëak enselöröa ë kos koröp oröa.

7

Stiwen pi ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

¹ Pël ëën kiri ar yaauröa wotöököpök Stiwenën epël pëlpël mëëa. "Ngön e ya epët kaar ma yaap?" ² Pël maan pi kangüir epël ök mëëa. "Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, ëwa pepap, pi ngaanëer tiarim ëap Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëëa. ³ 'Ni nim omënere kaare yanger sëp wesak nem yang pet elniima pörek së öm.' ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sëp mowesak ka kaö naö Aran pörek së wëen pim pepap wel wia. Pël ëën ënëmak Anutu puuk wes mëen kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël ëaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, 'Epët nemët, pël apna nent wël ë nemangkën ëa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes ök mëëa. 'Ënëmak yang epër nimpaat. Pël ëën nim ruure ëarö oröak pep sak öpnaat.' Pël mëëaö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën ëa. ⁶ Pël ëën Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mëëa. 'Nim ruure ëarö yang maim nerek së wëen omën pörek wëauröak ngarangk elmëen ya pas mëneim sum won öpnaat. Pël ëën pörökörö pitök këlangön ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. ⁷ Pël ëën ënëmak nook omën pit këlangön kat mowiipna pipörö ngön ya mëmpaat. Pël ëën ënëmak nim ruure ëarö pit yang pör sëp wesak yang eprek wais wë

neen yaya neaimpënaat.' ⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre ëaröaan pim ngôn kosang wes mëëa pöt pet elmëëpënëak Apramôn pim rure ëaröa koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pël ëën omnaröak koröp kaut ila pöten itenak Anutu pim Apramôn ngôn kosang wes mëëa pöten kön wiipnaan. Pël ëën wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun ⁷ ëak won sëën ⁸ pötak koröp kaut ila. Pël ëën Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël ëën Yakop puukta wë pim ruurö ¹² pörö tapël elmëa. Pël ëën pöröak wë ¹² tapël ëak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur ¹² ëak oröa.

⁹ "Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëen këëpöt kön mowia. Pël ëak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isëp yangrakë sa. Pi pörek së inëën ru sak wë waur eima, sum won. Pël ëën Anutuuk pi sëp nemowasën, ¹⁰ könöm nant pim naë yaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël ëak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isëp yang omën omp aköp pim naë wëën piin itaangkën ompyaö ëën kaö wes moulmëën puuk Isëp yang ngarangkëpë yaat ngarangkë ëa. Pël ëak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangkë ëak wakaima. ¹¹ Pël ëën wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak oröak wiaan omnarö kaömpëën utpet ë yesën Israel tiarim ëaröeta tapël ëa. ¹² Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isëp yangrak omnaröak wet rëak akun pötaan kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim ëarö pim ruurö ngës rëak wes mëën Isëp yangrak së kaömp wak waisa. ¹³ Pël ëak wais wë akun nentak kaalak sa. Së öröön Yosepök nanöröen epël ök mëëa. 'Ne arim nangap Yosep.' Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen ëwat sa. ¹⁴ Pël ëën Yosepök nanöröen epël ök mëëa. 'Ar së tiarim pepap Yakopön maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.' Yakopë omën kurmentëkaan pörö ⁷⁵. ¹⁵ Yakopre pim kuröökään pörö Isëp yangrak së wë ulöp sak wë pök wel wia. ¹⁶ Pël ëën ënëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëer Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

¹⁷ "Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël ëën Anutu pim Apramôn yang yaö mëëa pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. ¹⁸ Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlëp. ¹⁹ Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. 'Ar ru wilak pöt wak së pëlëer mowiin. Pël ëën wel wiipnaan.' ²⁰ Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö ëën itenak ëlëpök ngarangkë ëak kapa ye-

mangkën ngoon naar namp won sa. ²¹ Pël ëën ëlëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëer mowia. Pël ëën yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket ëak ngarangkë elmëeima. ²² Pël eim wëën Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

²³ "Wë ënëmak krismaki ⁴⁰ ëak won sëën Israel omën pim karurö kaamök elmëëpënëak kön wia. ²⁴ Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëën pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiir Isëp omnamp mëna. ²⁵ Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. 'Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaa. "Anutuuk pi kaamök elmëën tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup," pël kön wiipnaat.' Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

²⁶ "Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. 'Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.' ²⁷ Pël maan omën ngöntöp ngëp ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. 'Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niaa? ²⁸ Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?' ²⁹ Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

³⁰ "Moses pi yang pörek wëën krismaki ⁴⁰ ëak won sëën akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëläng yokota. Pël ëën Anutu pi enselëpë ök sak es wëlängöökë öngpök wëën ³¹ Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa. ³² 'Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.' Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak itaampnaaten kas ëa. ³³ Pël yaëën Aköpök epël ök mëëa. 'Ne ngëëngkëp yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yak kan wariaarek nim ing korötepar përe ola. ³⁴ Ne itaangkën Isëp omnaröak nem omnarö utpet mowesim wë. Pël ëën ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëën Isëp yangerakë sumëën.'"

³⁵ Stiwen puuk kaalak epël ök mëëa. "Moses pi ngaanëer Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëëa. 'Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niaa?' pël mëëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangkë ëak këëme këlangönë öngpökaan ent ë moulmëëpënëak yaö maan wëën enselëpök këra kotumentëk es wëlängöökään ök mëëa pöten pit köpël

pötaanök. ³⁶ Pël ëäk Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Mōauukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mënim wëën krismaki 40 ëäk won sa. ³⁷ Pël ëäk Moses puuk Israel omën pimiröen epël ök mëëa. 'Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëën waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,' pël mëëa. ³⁸ Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ëäk wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëën ensel Sinai tomök ngön ök mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëën mena. ³⁹ Pël ëënak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. ⁴⁰ Pël ëäk pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëëa. 'Moses pi tiar Isëp yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök réak mës niwak sëpnaan.' ⁴¹ Pël mëak akun pötak purimakaö ru kön namp ket ëäk animaö narö möak kön kaar pöpëen kiri ar ë mowiak pitëntë omën ket ëaö pötaan ërëpsawi elmëëima. ⁴² Pël eim wëën Anutuuk mopöök omnant wia epot këtre ngoonre ari puötön yaya mapënëak pit kasëng momena. Omën pipot Anutu pim tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëa.

'Israel omnarö ar yang pultak imeë krismaki 40 ëäk sa.

Akun pötak animaö kiri ar ëëiman.

Pël ëan pöt nemëën won.

⁴³ Ar wet réak omnant arimtë ket ëautön yaya maimaurö.

Pël ëäk ar omp ak kaarëp Molok pim poë koröp ngönën tup kaarkaarte tiak wak

pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari könte wak sa pël eimaurö.

Pötaanök peene nook ar kama niwak wes nimëën maimerek Papilon yangrakë sënëën.'

⁴⁴ "Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima akun pötak poë koröp ka nent Anutu pi pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima. Ka pöt Anutu pimtok Mosesën ök rapnaal pet elmëën ök réak wak ima. ⁴⁵ Pël ëën ënëmak tiarim ëaröak poë koröp ka pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutu omën yang pörek wëaurö waö ë momëa pörek së oröa. Pël ëaut poë koröp ka pöt om wiakaim wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa. ⁴⁶ Pël ëën Tewit pim wëwëeten Anutu kent elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël kimang mëëa. 'Ne yok pangk ni, nem ëap Yakop pim Anutu, nimëën ngönën tup ompyaö nent ök ram ma?' ⁴⁷ Pël mëëautak omën omp aköp Solomon, Tewit

pim ruup, puuk ka pöt ök réa. ⁴⁸ Pël ëaap Anutu O Ngaarëkëp pi ka omën moresök ök yera epotë pëen naöpanëpön tektek ngön yaaö omnampök pël ëa.

⁴⁹ 'Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë omën pout ngarangk ëäk wëaup.

En yang pipër nem weëre kosangöökë iri wia.

Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisëëë kë sумаan ök nenerangan sa.

⁵⁰ Iteneë. Nemptok nem omën ket ëaö epot pout il wesak wë.' "

⁵¹ Stiwen puuk kaalak kansolörön epël ök mëëa. "Arim lupötë wa olëere kön utpet pötök peö ëäk wë köpël omën ket ëäk Anutuu ngönte kat nawiin yaurö. Ar ket ël epotë Ngëëngk Pulöökë ngönötta wa olaim wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa olaimura. Arta tapël yeë. ⁵² Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan namp öp sa wasngan. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö pörö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna. ⁵³ Tiar tapöröak Anutuu naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöökak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë."

Pit Stiwen kël möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak ya sangën ëën kë ruru kön wia. ⁵⁵ Pël ëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutuu naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim yaapköëtak tauaan itena. ⁵⁶ Pël ëäk Stiwen pi pitën epël ök mëëa. "Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëen Omën Këep pi Anutu pim yaapköëll tauaan ityaangk." ⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiapanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön ëäk wal ëäk së moröak ⁵⁸ weruak Yerusalem ka pöökë wilëngkëël koliil së olëak kël momöa. Pël ëäk omën pimëën ngön aima pöröak pitëm ulpëënöt përéak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. ⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. "O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö." ⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön ëäk epël mëëa. "Aköp, ni omën utpet yaalné eporö kangit mangkan." Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëën omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak së yang kel weera. Pël ëäk pit ingre

ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omên wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö ëak rep momëën Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëën Yesu pim ngôn yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima. ³ Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak së wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngôn ompyaut ök mëä

⁴ Yesu pim ingre mor rep momëën saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa. ⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak së omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëä. ⁶ Pël yemaan omên kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa if köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këékë pan kat wieima. ⁷ Pël yaëën omên selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëën omên kosat kël waare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. ⁸ Pël ëën omên Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omên namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëep. Pël ëën Sameria kak pörökë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omên pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. ¹⁰ Pël ëën kak pörökë omên kotre kaö pourö pit pim ngôn mëäaö pöten këékë pan kat wiak epël maima. “Omên epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngôn yaaüt këékë kat wieima. ¹² Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngôn ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngôn ompyaö pöteta ök maan omên narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omên pörö i momëa. ¹³ Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngôn yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pël ëak pitëm naë së oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëën wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëën Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëën Saimon pi Yesu pim ngôn yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre

kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang mëä. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.” ²⁰ Pël maan Pita pi epël mëä. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët. ²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak naön ëëm sa. ²²⁻²³ Yaap, ne niin ëwat wë. Nim lupmer warre kaur pömpëlök peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.” ²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëä. “Arip nemëën Aköpön kimang maë. Pël ëën omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön ëëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngôn weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngôn kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pötë ngôn ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngôn ompyaut ök mëä

²⁶ Ënëmak Aköpë ensel nampök së Pilipön epël ök mëä. “Wal ëak ëngkël së Yerusalemëlaan kan Kasa kakë sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau. ²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën omên kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapöök yesa. Omên pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak së Anutuuu yaya mëak kakë sëpënëak kar pol osörök weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngôn yaap pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa. ²⁹ Pël yaëën Anutuu Puloök Pilipön epël ök mëä. “Ni kar osöröa weruak yes ëngköökë naë së.” ³⁰ Pël maan Pilip teëntom së itaangkën omên pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël ëën pi omên pöpön pël mëä. “Ni ngôn sangk yaalën pita songönten ëwat wëën ma won?” ³¹ Pël maan pi kangiiir epël ök mëä. “Omên nampök pet naalnëën ëëpna pöt ne tol ëak ëwat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.” ³² Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omên pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

“Omnaröa sëpsëpörö mööpënëak wak yes pöl elmëa.

Sëpsëp ruuröa epöt ilëpënëak yaëën këlël naën yaë pöl ngôn won sak wëa.

³³ Omnarö pit pi ngep ëak utpet elmëak ngôn yaat wotpil wesak namëngkën ëa.

Pit pim wêwêet won pan wes moolaan pim yangerakê wêwêet won sa.
Omnarô pitök pim ru wilêpnaaröen itnaampan.”

³⁴ Omên kaô pöpök Pilipön epêl pêlpêl mēēa. “Omên epop ngôn epot pimtēen ya ma omên nampēen ya?” ³⁵ Pêl maan Pilipök ngôn kangit ök mēēa. Pi ngēs rēak Anutu pim ngōnēn pepeweriaan omēn kaōap pim sangk kela pôt war wesak Yesu pim songōnte pim ngōn ompyaō pôt ök mēēa. ³⁶ Pêl êak kamtaōök om yesem omēn kaô pöpök i kaô naōōn itenak Pilipön epêl ök mēēa. “Itan. I kaô nent êngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemēēm ma won?” ³⁷ [Pêl maan Pilip pi epêl mēēa. “Nim lupmerök Yesuun kōn wi kosang wasēn pôt ne yok pangk i nimēēmaat.” Pêl maan pi epêl mēēa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pôt kōn wi kosang yewas.”] ³⁸ Pêl mēak pi karaō leng ēēpēn maan leng ē ulmēēn piarip i kaōōtak ngemē Pilipök i momēa. ³⁹ Pêl êak piarip i kaōōtakaan yaaprēn Aköpē Pulōök Pilip kama wak yang maimerekêl sa. Pêl ēēn omēn kaōap pi Pilipön itnaangkēn êak pim sēpēnēak sa pōl yesem ērēpērēp kaō ē sa. ⁴⁰ Ēn Pilip pi itaangkēn pi Astot kak wēa. Pêl êak Astot il mowesak kan yesem kamtaōök ka wieēa pôtē Anutuu ngōn ompyaut ök maō yesem Sisaria kak sē orōa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa (Ngôn 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurō mēmpēnēak ngōn kosang wia. Pêl êak pi kiri ar yaaurōa wotōōkōpē naē sē ² pep nant Yuta omnarōa ngōnēn tupōtē ngarangk Tamaskas kak wēaurōaan retēng ēēpēnēak maan pêl êak Sool mena. Rep pōtē ngōn epêl retēng ēa. Sool pi omēn ōngre omp Yesu ingre mor saurō koirak wii tēak Yerusalem kakê wak sēpēnēak wiak mena. ³ Pêl ēēn Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanōm yewasēn kutōmweriaan ēwa naō tēnt pan irē piik ela. ⁴ Pêl ēēn pi yangerak sē ngentiak kat wiin ngōn nent epêl mēēa. “Sool, Sool, ni tol ēēnak ne utpet neweseimēn?” ⁵ Pêl maan pi kangir epêl mēēa. “Aköp ni talēp?” Pêl maan pi epêl ök mēēa. “Ne Yesu. Ni kêt ēl epotē ne utpet neweseimēn. ⁶ Wal êak Tamaskas kak sē orō. Pêl ēēn omēn nampök nim omēn ēēmē pôt ök niapnaat.” ⁷ Pêl yemaan omēn Soolring kan pōök yesaō pōrō pit yaan sak ngōn wonōk taueē pit ngōn yamēēa pôt yok kat wieēak omēn ngōn pôt yaaō pōpōn itnaangkēn. ⁸ Pêl ēēn Sool pi yangerakaan wal êak it ngaulak omnantōn itaampēnēak ēa pôt pangk naēn. Pêl ēēn omnarōak mor yal êak Tamaskas kak sē moulmēa. ⁹ Pêl ēēn akun nentepar nent

om it ngaap sak wakaima. Pêl yeem iire kaōmpre omnant nanēn.

¹⁰ Tamaskas kak pōrek Yesu ingre mor saō namp wēa yapinte Ananaias. Pi wangerōtē yemangk ke pêl êak itaangkēn Aköp pim naē sē ēō pet elmēak epêl ök mēēa. “Ananaias.” Pêl maan pi kangir epêl mēēa. “Aköp, ne e wēep.” ¹¹ Pêl maan Aköpök piin epêl mēēa. “Ni wal êak kan naō yapinte Wotpil kan pōök sē Yutas pim kaatak orōak pitēn epêl pêlpêl mam. ‘Omēn namp Tasas kakaanēp yapinte Sool pi wē ma?’ ¹² Omēn pōp pi wangerōtē yemangk ke pêl êak itaangkēn omēn namp pim yapinte Ananaias pōpök sē pim moresiar kepōnōök mowiin pim itōōrar kaalak ompyaō sa pêl itena.” ¹³ Pêl maan Ananaias pi kangir epêl mēēa. “Aköp, omnarōak omēn pipōpōn aan kat wiaut. Pi nim omnarō Yerusalem kak wēaurō utpet yemowesau. ¹⁴ Pêl yaaupök kiri ar yaaurōa kaōarō pitök maan pi omēn niin yaya yeniiarō wii tēēpēnēak Tamaskas kakê waisa.” ¹⁵ Pêl maan Aköpök epêl mēēa. “Ni pim ngēs sē. Omēn puop pi nem ngōnte wak kōpēl omēnere yang omp akōrōere Israel omnarō arēn ök niapēnēak yaō mēēaut. ¹⁶ Pōtaanök nemtok pim ēnēmak nem ngōnte aō yesēn kēēmre kēlangōn orō morēēpna pōtōnta ök memaat.” ¹⁷ Pêl maan Ananaias pi sē ka pōtak ilēak pim moresiar Sool pim kepōnōök mowiak epêl mēēa. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaōök koirak ngōn ök niia pōpök nook nim itōōrar nganga sēēn Ngēēngk Pulō nim lupmeri ilēak peō ēēpēnēak wes nemēēn yewais.” ¹⁸ Pêl maōtaring omēn pim itōōrarē pe ēēēa pōmpel ilak ungkōn it nganga sa. Pêl êak wal ē tauaan Ananaias puuk i momēa. ¹⁹ Pêl ēēnak Sool pi kaōmp nak weēre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngōnēn ök mēēa

²⁰ Sool pi Yesu ingre mor saurō Tamaskas kak wēaō pōrōaring akun nentepar ma nentepar nent wē tēntom Yuta omnarōa ngōnēn ka wieēaut ilēak Yesu songōnte war wesak omnarōen epêl ök mēēa. “Yesu pi Anutu Ruup.” ²¹ Pêl maan omnarō pit kat wiak yaan sak epêl mēēa. “Elei, omēn epop pi Yerusalem kak omēn Yesuun yaya yamēēaurōaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapêl êak wii tēak wak kiri ar yaaō kaōarōa ngēs sēpēnēak waisaupök tolêl êak epêl ēa?” pēl mēēa. ²² Pêl ēaap Sool pi weēre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaō Mēēaup pōta ngōnte ök maan Yuta omēn Tamaskas kak wēaurō pit ngōn kangit mapnaat won ēa.

²³ Wē akun wali yesēn Yuta omēn ngōnēn ngarangkōrō pit wa top êak Sool mēmpēnēak ngōn ēa. ²⁴ Pôt pi kat wiak wēēn omnarō pit Tamaskas ka pōök kēl ēmōökē ēm kanrak kêt kanaan rō kanē Sool mēmpēnēak nga

wieima. ²⁵ Pit pël ëaan röök lupööök omën pim karurõak Sool mësak së kolõm ëp kër naëëpök waulak ëm kë kanööök wii ngan ëak wilëngkëël wes momëên ngemë ngentiak orõak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

²⁶ Yerusalem kak së Yesuu ruurõaring jal mampënëak ëên pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëa. ²⁷ Pël ëên Panapas pi Sool koirak Yesuu ngõn yaaõ omnarõa naë sa. Pël ëak Panapas puuk Sool pim kamtaööök yesem Aköpõn itaangkën ngõn ök maan Tamaskas kak së kas kópël omnarõen Yesuu ngõnte ök mëëa pöten Yesuu ngõn yaaõ omnarõen ök mëëa. ²⁸ Pël ëên Sool pi piring wë Yerusalem kak we naöökaan naööök kas naën Yesuu ngõnte ök maima. ²⁹ Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngõn yaurõaring ya mëmpööre ngõn nga elõ pël eim wëên pit kangir pi mëmpënëak nga kup rieima. ³⁰ Pël yaëên pim ingre morõrak kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëên Tasas pim kakë sa.

³¹ Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurõ pitëm naë mayaap orõak wiakaima. Pël ëaan pit Aköpë ikanööök wëên Ngëëngk Pulööök kaamök elmëên weëre kosang wak ulõl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaõ mowesa

³² Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor saurõa wëwëatõn wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarõ Lita kak wëaurõ pitëm naë së orõa. ³³ Pël ëak itaangkën omën namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëên ka urakaimën krismaki 8 ëak won saup. ³⁴ Pël ëên Pita puuk piin epël ök mëëa. “Inias, Yesu Kristo ompyaõ yaniwas. Pötaan wal ëak nim urre korumõn ompyaõ was.” Pël maan tapëtakëër wal ëa. ³⁵ Pël yaëên Litaare Seron ka pöteparë omën pörõ pit pöpõn itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël ëa.

Pitaak Tapita õp wes moulmëa

³⁶ Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa õng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngõntak Tokas pël yamëëa. Ong pöp pi kët poutë omnarõaan ompyaõ elmëimeë pit omnant ngõntök yaëên pöt kaamök elmëeim wëaup. ³⁷ Pël ëak akun pötak õng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëên õngörõ pit sokur i moirak wak së ka ngerõ ngaarëk nentak së mowia. ³⁸ Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu ingre mor saurõ pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mëên së epël mëëa. “Ni tiarip koirak teënt sëpa.” ³⁹ Pël maan Pita pi wal ëak pi-aripring sa. Pël ëak ka tomök orõõn mësak ka kaõ ngaarëktakël isa. Pël ëên õng kapirõrak Pita tektrak ulmëak elre waar ë poë korõpre

ulpëên Tokas pim õp wë korir mëak pit me-nautõn pet elmëa. ⁴⁰ Pël ëên Pita pi õngörõ waõ ë tomökël momëên yarõõn rar rë we-sirak Anutuun kimang mëëa. Pël ëak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëëa. “Tapita, wal ë.” Pël maan õngõp it ngaalak Pitaan itenak wal ë wel aisëa. ⁴¹ Pël ëên Pita puuk moresi morõak wal ë tau moulmëak õng kapirõrõere Anutu pim omën muntarõen ök maan ilaan Tapita mës mena. ⁴² Pël ëên Pita pim ëa pöta ngõnte ulõl sak sëên omën munt narõ kësang pan Yopa kak wëaurõ Aköpõn kõn wi kosang wesa. ⁴³ Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol korõpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa namp yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngõn ök mëëa

¹ Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pörõa wotöököp. Nga omën pörõ pit Itali yangerakaan waisa. ² Omën pöp pi ngõnëringëp yak pit õngre ruurõ Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omën pöp Yuta omnarõ omnantëên ngõntök yaëên kaamök ëak Anutuun ök yamëëaup. ³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangerõtë yemangk ke pël ëak itaangkën Anutuu ensel nampök së piin epël mëëa. “Konilias.” ⁴ Pël maan pi enselëpõn itenak kas ëak pël pël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngõnõt kat wiak nim omën ngõntök yaurõ kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaõ ëên puuk kangut nimpnaat. ⁵ Pötaanök ni peene omën narõ wes mëên Yopa kak së omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ⁶ Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol korõpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaõ eöökël wia pipët.” ⁷ Pël mëak sëên Konilias pi pim inëên ru naarre nga omën ngõnëring namp piiring wëaup pörõen ngõn maan sëên, ⁸ Konilias pi pitën enselëpë ngõn ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëên Yopaë sa.

Pita pi wangerõtë yemangk pöl ëa

⁹ Omën pörõ së ka urak ëlapmök kan kourak yesem së Yopa kak temanõm orõak itna pöt këtëp luptak wëên Pita pi Anutuun ngõn mapënëak ka kaõ kë yesaur ngaarëkël wieëa pörëkël isa. ¹⁰ Pël ëak pi këên pan ëên kaõmp nëmpënëak yeëa. Pël ëên pit kaamök kopëta yewasën Pita pi kor wë wangerõtë yemangk ke pël ëak itaangkën. ¹¹ kutõmwer kan tëên omën nempel poë korõp kaadatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulõp urak wes mëên yangerak irëa. ¹² Pömpelë õngpök animaõ ke nampre namp intre imën, kamal pörõ wëa. ¹³ Pël ëên Pita pi ngõn nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narõ möak ar ëak

ne.”¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naengan. Omên epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanên yaaup.”¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.”¹⁶ Omên pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangerëta ök itena pöta songönten kön wieim wëën Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëël maan omnaröak pet elmëen ka pöta ëmöökkë ëm kanrak sê tauëë,¹⁸ epël pëlpël mëëa. “Omên namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?”¹⁹ Pël maan Pita pi omên pim naë oröa pöten kön ya mëneim wëën Ngëëngk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omên naar namp ëak ni nikoirëpënëak waisaurö e wë.”²⁰ Pötaanök wal ëak orö pit koirak pitring sê. Nemtok wes mëen yewaisrek kön selap ëëngan.”²¹ Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?”²² Pël maan pit kangiir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëën yewais. Omên pöp pi ompyaö panëöp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuun ensel nampök ni koirak pim naë sëën nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëëa.”²³ Pël maan Pita pi omên pörö koirak sê piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omên Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa.²⁴ Pël ëak pit yesem kan kourak sê ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak sê oröa. Pël ëën Konilias pi pim nanang karuröen ök mëak wa top ëak Pitaan kangk eim wëa.²⁵ Pël ëën Pita pi sê oröak kakaati ilapënëak yaëën Konilias pi koirak ngëëngk mowesak rar rë mowesira.²⁶ Pël ëën Pitaak Koniliasën epël ök mëëa. “Wal ë. Ne ngëëngkëp won, omên nim karip.”²⁷ Pël mëak piarip ngönngön aö kakaati ilë itaangkën omên kësang pan wa top ëak wëën Pita puuk pitën epël mëëa.²⁸ “Ar ten Yuta omnaröa songönten ëwat wë. Ten omên muntaröaring omnant ngawi ëënganëak kan waria. Pël ëautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm ëënganëak wangerëtak ök neak pet yaalnë.”²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeauro?”

³⁰ Pël maan Konilias pi kangiir epël ök mëëa. “Ne omên it ngolöp nenten itenak wëën kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëën akun tapëtakëër omên poë koröp kölam

panëo wetaö namp nem naë oröak epël ök neeauro.”³¹ Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omên ngöntök yaauro kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat.³² Pötaanök ni peene omên narö wes mëën Yopa kak sê omên namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omên pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaur pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.”³³ Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö ëak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuun ëöetak wais wa top ëak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak niaa?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönën ök mëëa

³⁴ Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarö mööngkraar kangk naalmëen yaaup.³⁵ Pi yok pangk omên ke nampre namp, ngön nerre ner pimëen yaya maö ompyaö elmëeim wëaö piporöaan kent yaaup.³⁶ Anutu pim Israel omnarö tenën ngön ök niaaö pöten ar ëwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niaa. Pi omên pouröa Aköp pël sak wëën tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat.³⁷ Ar Son pim omnarö i momëen omên ompyaut oröa pöten ëwat wë. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutë ulöl sak sa.³⁸ Ar yok ëwat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëëngk Pulö elmëen weëre kosang kaamök elmëen pi yang poutë ya ompyaö mëmpö yesem Setenë omên utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima.³⁹ Pël ëën ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout itenim wëën pit pi këra yetaparak momöön wel wia.⁴⁰ Pël ëën yangaöök wiëë kët nentepar nent won sëën Anutuuk wal ë moulmëen omên naröen ëö pet elmëa.⁴¹ Pël ëaup pi Yuta omên pouröa ëöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niaaurö tenimtokëër piin itenaut. Pi weletakaan wal ëën ten piiring iire kaömp ngawi naut.⁴² Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omên öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak niaut.⁴³ Anutu pim tektak ngön yaaö omnaröak epël ëa. ‘Omên namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.’ ”

Ngëëngk Pulö köpël omnaröa naë irëa

⁴⁴ Pita pi ngön pöt ök maim wëën Ngëëngk Pulö omên pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa.⁴⁵⁻⁴⁶ Pël ëën omên pörök wëa pörö pit omên muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël ëën Yuta omên

Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëengk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël èen Pitaak epël ök mëëa. ⁴⁷ “Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol èen tiar i nemomëen ëepen?” ⁴⁸ Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëëa

¹ Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuun ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa. ² Pël èen akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa. ³ “Ni tol èenak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënoröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” ⁴ Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

⁵ “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaötë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen kutömweriaan irë nem naë ngentia. ⁶ Pël èen ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökakan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. ⁷ Pël èen ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ ⁸ Pël neaan ne epël yemak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël èen ne ngaanta nanënep.’ ⁹ Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipotön nuuk nga wia pël angan.’ ¹⁰ Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. ¹¹ Pël èen akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa. ¹² Pël èen Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganak.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. ¹³ Pël èen ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëëa pöt tenën ök yenia. Enselëpök Koniliasën epël ök mëëa. ‘Ni peene omën narö wes mëen Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ¹⁴ Pël èen omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sënë pöta ngönte ök niapnaat.’ ¹⁵ Konilias pi enselëpë ngön ök mëëa pöt ök yenia. Pël èënak ne ngës réak

ök yemaan Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. ¹⁶ Pël èen ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Èn ënëmak nem Pëpapök Ngëengk Pulöök i ket ëak ar nimëëpnaat.’ ¹⁷ Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëen nook tol èen Anutuun kan mowariim?” ¹⁸ Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngölöpta kanöök yes.”

Antiok kak ngönën oröa

¹⁹ Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këemre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen narö Piniisia yangerakël yesën, narö Saipras kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëen ngönën ök maima. ²⁰ Èn omën narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak köpëlöröenta Aköp Yesu pim ngön ompyaut ök maima. ²¹ Pël èen Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak wëere kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. ²² Pël èen Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes mëen sa. ²³ Së oröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak ërëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. ²⁴ Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa. ²⁵ Pël èen Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa. ²⁶ Pël ëak koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëak piarip pörök Yesuu ingre mor sauröaring wë kismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël èen Antiok kak omën wëa pöröak ngës réak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëëro pël maima.

²⁷ Akun pötak Anutuun tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa. ²⁸ Pël ëaö pöröa tekrakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëen ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tekrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël èen ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa. ²⁹ Pël èen Yesuu ingre mor saurö pit neenen sumatëaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëëpënëak ngön kopëta wesa. ³⁰ Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Erot puuk Sems mênak Pita wii kaatak ulmêa

¹ Akun pôtak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narô utpet mowasêpênêak ngês rêa. ² Pêl êak maan Sems Son pim nanêp ôp wesirên wel wia. ³ Pêl êên pi Yuta omnarôen itaangkên pit pôten kent êa. Pêl êên kaalak maan Pita wali wak wii têa. Pêl êa akun pôtak kaômp peret yis namêênôt yena akun ngêêngkêt wia. ⁴ Pêl êa akun tapêtak pit Pita morôak wii kaatak moulmêên wêên nga omên 16 pôrôak akun nentak kong nent pôrôak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pôrôak sê ngarangk yeem pêl eima. Anutuu mait elmêa akunet pet irênak Erot pi omnarôa itôök ngôn yaatak moulmêépênêak êa. ⁵ Pêl êên pit Pita wii kaatak moulmêak ngarangk pan êaup Yesuu ingre mor saurô pitök Anutuun kaamök elmêépênêak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ê moulmêa

⁶ Erot pi êlpamök Pita ngôn yaatak moulmêépnaat yak nga omên naar, namp mor nasring wii motêa, namp nasring motêa. Pêl êên rô kan Pita piarpim tektrak ka uraan nga muntarô ka kanrak ngarangk wêa. ⁷ Pêl êaan tapêtakêér Aköpê ensel namp orôôn wii kaata kakaati êwa kêsang êa. Pêl êên enselêpök kurôpweri morôak yaan mowesak epêl ôk mêêa. “Ni teént wal ê.” Pêl yemaan pim moresiarê wii têa pôngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pêl êên enselêpök epêl ôk mêêa. “Nim poê korôpô taê wes urak ing korôtepar wa mê.” Pêl maan Pita pi pêl yaêên enselêpök kaalak ôk mêêa. “Nim ulpêênêp wa mêak nem ênêm wais.” ⁹ Pêl maan Pita pim ênêm orôak wê enselêpê elmêa pôten yaap yeê pêl newasên, wanger yemangk pêl wesa. ¹⁰ Pêl êak ngarangk rongan nent il wesak sê kaalak rongan munt nent il wesak sê ka kan aini kosangpelök warieêa pômpel pimênt om têak yesên itnal orôak sa. Ka kan pômpel Yerusalem kakêl ko wesak wieêa. Pêl êak piarip kamtaôök yesem enselêp pi tapêtakêér irikor êak kô sa. ¹¹ Pêl êên Pita kôn tektak sak epêl êa. “Ne peenök kôn tektak sak kôn yawi. Aköp pi pim ensel namp wes mêên wais ne Erot pim moresiaanre Yuta omnarô pitêm omnant elnêépênêak êaô pôtêëlaan ent ê yeneulé.”

¹² Pi kôn tektak sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim êlêpê kaatakê sa. Ka pôtak omên kêsang pan wa top êak Anutuun kimang maim wêa. ¹³ Pêl êên Pita pi ka pôta kanrak sê kôrang kôrang yaalmêên inêên koont namp yapinte Rota pi kanwer motêépênêak wal êak orô. ¹⁴ kat wia pôt Pitaê ngôn kôngkômô êa. Pêl êên pi êrêpêrêp pan êak teéntom kakaati ilê wêaurôen, “Pita e ka

kanrak taua,” pêl mêêa. ¹⁵ Pêl maan pit epêl mêêa. “Ni kaôkaô yaan ma?” Pêl maan pi ke urak, “Yaap, e wê,” pêl maan pit epêl mêêa. “Pipop pim enselêpôn yaan.” ¹⁶ Pit pêl aim wêên Pita pôp om ka kanwer kôrang kôrang maim tauaan orô kanwer tê mowiak itena pôt Pita êên yaan kaô sa. ¹⁷ Pêl êên Pita pi pit ngôn ngaarêk wesak apanêak moresring angan elmêak Aköpê wii kaatakaan mêsak sê wes momêa pôten ôk mêêa. Pêl mêak epêl mêêa. “Ar Semsre pim karurôen ôk man.” Pêl mêak Pita pi orôak we naôökêl sa.

¹⁸ Êlpam walên ngaarô pit yaan kaô sak Pita talêl sa pêl mêak ap wesa. ¹⁹ Pêl êên Erot pi omên narô wes mêên Pitaan ap wes pet ira. Pêl êên pi nga omên wii kaatak ngarangk wêaurô koirak omên pôten pêl maan ôk nemaan êa. Pêl êên Erot pi pit mêmpênêak mêêa. Pêl êak Yutia yangerakaan Sisaria kakêl sê wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taiaare Saiton omnarôaan nga elmêeim wêên pit pôta ngônte piiring apênêak wa top ê sê wet rêak Erot pim kaata ngarangkêp Plastas pim naê orôa. Pêl êak piin ngôntre kar elmêak Erot pim kôore tok wieêa pôt won wasêpênêak ôk mêêa. Pôt tol êênak? Pit omên omp aköp Erot pim yangerakaan kaômp sum yeêa pôtaanök. ²¹ Pêl êak Erot pi omnarô akun mena. Pêl êak wê akun pôt temanôm sêên pi ê rangiak pim omp ak urtak wel aiséê ngôn kêsang pan ôk mêêa. ²² Pêl yemaan omnarô pit êlak wiak epêl mêêa. “Omên epop omên ngôn won, Anutuu apna pôl ya.” ²³ Pêl yemaan Erot pi ngôn pôt kat wiak pimtêên kôn wiin isên Anutuu yapinte wa ngep êa. Pôtaanök tapêtakêér Anutuu ensel nampök elmêên pim yaatak iwalôrô ka êak mên ilên wel wia.

²⁴ Anutuu ngônte kaô sak ka poutê sa.

²⁵ Pêl êa pôtak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pôp koirak pit pourô Yerusalem Antioak kakêl sa.

13

Soolre Panapas ngônên yaatak wes mêa

¹ Antioak kak Yesuu ingre mor saurôa tektrak tektak ngôn yaaôre rê yemoula narô wakaima. Pitêm yapinôt epot. Panapasre Simion yapin nent Korôp Koup, pi-ire Lusias Sairini yangrakaanêp, Maneyan Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporô wakaima. ² Pêl êak ingre mor saurô pit akun nentak Anutuun yaya mapênêak kaômp ngês olêak wêên Ngêêngk Pulôök epêl ôk mêêa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mêmpênêak mêêaô pôt menak wes momêêê.” ³ Pêl maan pit kaômp ngês olêak om wê Anutuun kimang

mêak pitêm morôt piarpim rangk mowiak welakôt elmêak wes mêen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngôn ompyaut ôk maima

⁴ Ngêêngk Pulôok wes momêen piarip Son, yapin nent Maak, pôp ya kaamök elmêépênêak koirak piaripring yesem Selusia kak sê orôak i kaô wangaôok ilêak sê Saipras kustak orôa. ⁵ Pêl êak wangaôokaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnarôa ngônên tupôtê Anutuu ngôn ompyaut ôk maima. ⁶ Pêl êak pit kus pôtak ya mëmpô wirô wa pak êak yesem Pepos kak sê orôak itaangkên Yuta omên namp kak pôrek pôlangre kêap ke nentere nent yaaup wêa yapinte Pavesu. Omên pôpök omnarôên, “Ne Anutuu tektek ngôn yaaup,” pêl kaar maima. ⁷ Omên pôp pi kus pôtakê Rom yang ngarangkep Sesias yapin nent Polas piiring ngont rêak wêa. Yang ngarangk pôp pi êwat panêép. Pôtaanök Panapasre Sool piarpim kêmatakaan Anutuu ngônête kat wiipênêak yas mëêautak ⁸ pôlangre kêap omên pôp Krik ngontak Elimas pêl yamêeap pôpök yang ngarangkep pi Yesuu ngôn ompyaut kat wiipanêak piaripôn nga mëêa. ⁹ Pêl êên Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngêêngk Pulô peô êak wêen Elimas pôpôn nga iteneê epêl mëêa. ¹⁰ “Setenê ruup, ni omnant ompyautêên kôore tok yaaup. Ni kaarôtêên wot kaô sak wê saun koireim wêaup. Ni Anutu pim ngôn yaaopôt wak kaip tiktik êak nîmtê kônôokaan kaarôt yaaup. ¹¹ Pôtaanök peene Anutu pim weêre kosangta songônête nim naê orôôn ni itôôrar ngaap sak akun nantê êwaaten itnaangkên êêmêêt.” Pêl yemaan tapêtakêêr kepil koutê ôk nempel itôôrarê kaka elmêên pi talêpök mor yal êak kan pet elmêépênêak eim wakaima. ¹² Pêl êên omên pôten itenak yang ngarangkep pi Yesuun kôn wi kosang wesa. Pêl êên piarip Aköpê ngônête ôk yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngônên ôk mëêa

¹³ Poolre karurô pit Pepos kakaan wangaôok ilêak Peka kak Pampilia yangerakêl sê wangaôokaan ngentiak Son Maak sêp wesak kaalak Yerusalem kakê sa. ¹⁴ Pêl êên pitêmênt Peka kak sêp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak sê orôa. Pêl êak pit kê yesa akunetak Yuta omnarôa ngônên tuptak ilêak wel aisêa. ¹⁵ Pêl êên omnarô Moses pim ngôn kosangônête tektek ngôn yaaurôa ngônôt ngônên pepeweri wia pôt nent sangk kelên kat wia. Pêl êak ngônên tup ngarangkôrôak Poolre Panapas piarpim ngêsêl ngôn epêl wes mëa. “Karaar, arip ngôn ompyaô ten lup taê niwesak ôk nianê nent wiaan pôt peene ôk niaan kat wiinaan.” ¹⁶ Pêl maan Pool pi wal êak moresring angan elmêak ngês rêak epêl ôk mëêa.

“Ar Israel omnarôere kôpêl omên ngônên kat wiaurô, ar kat wîeê. ¹⁷ Ngaaan panêêr ten Israelôrôa Anutu puuk tenim êere kôrôôrên yaô elmêên pit akun wali Isêp yangerak yaam wêen Anutuuu kaamök elmêên ulôl panê sa. Pêl êaan Anutu pim weêre kosangôok elmêên pit yang pôr sêp wesa. ¹⁸ Pêl êên Anutu pi pitêm yang pultak eima pôtaan kônômêt wak wêen krismaki 40 êak won sa. ¹⁹ Pêl êên ênemak yang 7 pôtê omên Kanan yangerak wêaurô Anutuuk won wes moolêak pitêm yanger Israel omnarô mangkên pit krismaki 450 pêl wakaima. ²⁰ Wê ênemak Israel ngarangk narô moulmêên wê wê ê yesem Samuel tektek omên pôp orôa. ²¹ Akun pôtak pitêm naê omên omp ak namp orôpênêak maan Anutuuk Pensaminê kurtakaan Kis pim ruup, Sool pôp tekeri wes mangkên pôpök Israel omnarô ngarangk êak wêen krismaki 40 êak won sa. ²² Pêl êên Anutu puuk Sool wa moolêak Tewit urtak moulmêa. Pêl êak Anutu pi Tewit pimêên epêl mëêa. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit pim wêwêeten itaangkên ompyaô êên kent yaalmê. Pôtaanök nem ya ngôn mema pôt mëmpnaat,’ pêl mëêa. ²³ Pêl êautak Anutuuk Tewit pim êere kôrôôrôa naêlaan Israel omnarô tenim ompyaô niwasêpna namp orôpênêak yaô êa pôtak Anutuuk maan Yesu orôa. ²⁴ Yesu naarôôn wiaan Sonök Israel omnarô pitêm utpetat kasêng mangkên i momêépênêak mëêa. ²⁵ Pêl êak Son pi pim ya pet irêpna akunet temanôm yesên omnarôên epêl ôk mëêa. ‘Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpênêak Yaô Mêêaô pôp wasngan. Ar kat wîeê. Omên namp nem ênem yewais pôp pi omên kêsangêp. Ne utpet epopök yok pangk pim ing kôrôtepar wii nemowilngan. Omên pôp arim kor wakaima pôp.’

²⁶ “Karurô, Apramê êarôere kôpêl omên ngônên kat wiaurô, ar kat wîeê. Anutuuk tiar utpetatê naêaan niöpêna pôl pet elnia ngôn pôt tiarim naê yaarô. ²⁷ Omên Yerusalem kak wêaurôere pitêm wotôôkôrô pit omên pôpê songônên kêêkê kôn nawiin êa. Pêl êak pit tektek omnarôa ngônôt pitêm kê yesaô akunatê ngônên pepeweri sangk kelak pôtê songônôtta kôn nawiin wel wiipêna ngôn yaatak moulmêa. Pôt tektek omnarôak ngôn pêl êêpnaat êa pôt kê orôa. ²⁸ Pit Yesu pim saun nent nokoirênk om pas Rom yang ngarangkep Pailatök kêk maan môôn wel wiipênêak ke urak mëêa. ²⁹ Pit tektek ngôn yaaô omnarôa pimêên ngôn êa pôt pout elmê pet irak kêra yetaprakaan ent êak sê yangaôök weera. ³⁰ Pêl êên Anutuuk weletakaan wal ê moulmêa. ³¹ Omên wet rêak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemê sa pôrô pit kêt selap piin iteneima. Pêl êa omên pôrôak pôta ngônête Yuta omnarôên ôk maim wê. ³²⁻³³ Pêl êênak tenêk Aköpê

ngön ompyaut arën epël ök niaim. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröën ök mëëaut peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmëa pôtak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

'Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.'

³⁴ Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëëa.

'Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.'

³⁵ Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëëa.

'Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.'

³⁶ Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëëa pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa. ³⁷ Ën Tewit pim mëëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. ³⁸ Pötaanök ar këëkë ëwat seë. Ten arën epël ök ni-aim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut.

³⁹ Moses pim ngön kosang pôtak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, 'Nem omën wotpilörö; pël niaim wë. ⁴⁰ Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëën. Pit epël ëa.

⁴¹ 'Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wiinëën.

Ne omnant arim tekrak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.'

⁴² Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpënëak yaëën omnarö pit epël mëëa. 'Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian.' ⁴³ Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa. Pël ëën Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëën piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuu ulöpre moup pôtak öpënëak mëëa.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuu ngönte kat wiipënëak wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëën Yuta omën narö pit itenak piarpimëën ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëëa. ⁴⁶ Pël ëën Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëëa. 'Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niiaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën

pël pet yaë. Pötaanök tenip ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sënaat. ⁴⁷ Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

'Nook ar köpël omnaröa es ëwaö pël wes yanuulë.

Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöpnaat.'

⁴⁸ Pël maan köpël omnarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuu ngönten ompyaö pan pël mëëa. Pël ëën Anutuu wëwë kosangtaan yaö elmëa pörö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁹ Pël ëën Anutuu ngönte yang pörek ulöl sak sa. ⁵⁰ Pël ëën Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörekë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëën pitëm yang pör sëp mowesak sa. ⁵¹ Pël ëën piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt këre ngep elmëak Aikoniam kakë sa. ⁵² Pël ëën Yesu ru Antiok kak wëaurö pit ërëpsawiaring wëën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë peö ëak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kak ya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak ëa pöl kaalak Aikoniam kak pörek ëa. Pi-ariip Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë ëën omën kësang pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pël ëën Yuta omën piarpim ngön wa yoolëaurö pit köpëloröen këk maan Yesuu ingre mor sauröen kaaöre këëpöt elmëa. ³ Pël ëën piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mëna. Piarpim ya ke pël mëna pôtak Aköpë lup sant pömpel kësang pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmëa. ⁴ Pël ëa akun pôtak ka pöökë omnarö pit kom ëa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm ëa. Ën narö pit Yesuu ngön yaauwaar piarpim ënëm ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnaröere köpëlorö pit pitëm kaöaröaring wa top ëak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön ëak kël moöpënëak mëëa. ⁶ Pël ëën piarip kat wiak kas së Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël ëak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima. ⁷ Pël ëimeëe Yesuu ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mëna

⁸ Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet ëaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaataakaan pël ëak oröaup yak kan naënëp.

⁹ Pi wel aisëë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël èën Pool pi omèn pöpön itaangkén pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël èën Pool pi it kök ngëneë kosang wesak epël mëëa. ¹⁰ “Ni wal ëak nim ingesiar mëngkre mëngk mësäak tau.” Pël maan omèn pöp pi teëntom wal ëak yok kan ing yaap ëa. ¹¹ Pël èën Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim ëaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön ëak epël aö sa. “Ëlarörö pit omèn möönre koröp wak tiarim tekrak oröak wë.” ¹² Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm ëlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëëa. Pël ëak Pool pöp pi ngön kaö yaap pël mëak pitëm ëlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëëa. ¹³ Pël èën pitëm ëlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëël wieëa. Tup pöta ngarangkepök pol purimakaö omp narö wak këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top ëak pol pörö möak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa. ¹⁴ Pël èën Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëëpënëak ëa pöten kaäö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön ëak epël mëëa. ¹⁵ “Ar pël èëngan. Tenip omèn arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omèn utpet pipot sëp wasënëak ök niaim. Pël èën ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niaim. Pi kutömre yangre i kaö epot ket ëak pötë omèn wia epot ket ëaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël ëaatak pi akun poutë ompyaö elmëëim wiak pi yaap wë pöt pet elmëëima. Pi mopöök kopimor elmëën kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël èën pöt nak kep ëak wë ërëpsawi eim wë.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëën kiri ar ëëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

¹⁹ Yuta omèn narö Antiokre Aikoniam ka pöoräreëan së omnaröen këk maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëël kolili së moolëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël èën Yesuu ingre mor saurö pit së pi tekrak ulmëak wëën wal ëak kaalak kakë sa. Pël ëak ëlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. ²¹ Pël ëak piarip ngön ompyaut ök maim wëën ka pöökë öngpök omèn kësang pan pit kat wiak Yesuu ënëm ëa. Pël èën piarip kaalak Listraare Aikoniam kak së wë kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak kent yeë pöt wet rëak e wë eprek këëmre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak

pitëm kön wi kosang yewesautak pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

²⁴ Ënëmëak piarip kaalak Pisitia yangerak së oröak yesem Pampilia yangerak së oröa. ²⁵ Pël ëak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak së oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak së oröa. Kak pörekök ingre mor sauröak Anutuu lup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëën sa. Piarip ya ngön mëëa pöl mëmpö së pet irak kaalak së piarpim ya ngön wak saö pörek së oröa. ²⁷ Pël ëak ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëëan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönötre ën köpël omnarö Anutuuk kan të mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëëa. ²⁸ Pël ëak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörek wakaima.

15

Ngönëneë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omèn narö Yutia yangerakaan së Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pöt ngar wak arim koröp kaut nailën èënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaäö ëak piarip pitëmëën ngön kosang kaö pan ëak piaripring ngönngön apanëak nga mëëa. Pël èën ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omèn naröaring Yerusalem kak së Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pitring ngön pöt wotpil wasëpnaan sëpënëak mëëa. ³ Pël ëak ingre mor saurö pit wes momëën yesem Pinisiaare Sameria yang pötë ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ënëm sa pöten ök maan pit ërëpërëp pan ëa. ⁴ Pël èën pit Yerusalem kak së oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre ërëp kaö mëëa. Pël èën piarip Anutuuk kaamök elmëëan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönöt ök mëëa. ⁵ Pël èën Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pöröak wal ëak epël mëëa. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl ëëpnaan ök maë.”

⁶ Pël maan Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pit ngön pöt ëak söë wasëpënëak wa top ëa. ⁷ Pël ëak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekrak wal ë taauk epël ök mëëa. “Nem karurö, ar ewat wë. Ngaanëer Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut. ⁸ Anutu tiarim lupötön ityeengkaupök tiarimëën elnia pöl Ngëëngk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëën ya kë sa pöt pet yaalni. ⁹ Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan.

Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa. ¹⁰ Pël yaalniin oröp éénak ar Anutuun ököök elmëenëak yeé? Tiarim éaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön è kosang wesa pöta ënëm naën yaaurö. Ngön è kosang wesa pöt tiarim kasngelötë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. ¹¹ Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwauptök omën pöröeta yemoö.”

¹² Pita pi pël maan wa topöök wëäö porö ngön naën wëën Panapasre Pool pi-ari-piaripim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. ¹³ Pël éak Sems pi epël mëëa. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. ¹⁴ Anutu puuk wet réak köpël omnarö pimtëen wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. ¹⁵ Anutuü këmtakaan tektek ngön yaaurö pitëm éa pötëët ök yenia. Pöt epël éa.

¹⁶ ‘Aköp pi epël ya.

“Ne ënëmak kaalak waisak

omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor éak

ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ulmëëmaat.

¹⁷ Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl elnëëpnaat.

Köpël omën tapörö nemëen wesak yaö wesaurö.”

¹⁸ Aköp ngaanëer pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.’

¹⁹ Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuun ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemandkan.

²⁰ Köpëlörö pit omp ak kaarkaarröröaan animaö kiri ar éak wak në imeë, öngre omp nga è, animaurö iit orööpanëak nailën om ar éaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sêp wasëpnaan pep retëng è mempen. ²¹ Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng éa pötön ngaantakëer itenëë kë yesa akun poutë ngönën tupötë sê ilëak sangk kelak kat waiem wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipenaaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëa

²² Pël mëak Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sêpënëak yaö mëëa. Pël ëën Yutas yapin nent Pasapasre Sailas pi-ari-pi sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. ²³ Piarip sêpënëak yaëen pep newer epël retëng éak piarip mena. “Ten

Yesuu ngön yaaöere wotöök arim karurö, tenök arimëen pep epwer retëng è yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yan-grakë wëaurö arën yowe yeniak. ²⁴ Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke namp-nampöt ök niak arim könöt wa irikor el-nia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëën. ²⁵ Pötaanök ten wa top éak lup kopëtemer sak omën epaar wes mëen arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais. ²⁶ Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sêpnaaten kön selap naën yaauwaar. ²⁷ Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes mëen yewais. Pël éak tenim ngön pepeweri retëng éan pöt piaripim këmtakaan ök niapnaat. ²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat nangingan. Ar omën epotökëer eim ön. ²⁹ Omp ak kaarkaarröröaan kiri ar éaut nënganok. Ar Animauröa iit nënganok. Animaurö iit orööpanëak nailën om ar éaut nënganok. Öngre omp nga ëënganok. Ar ngarangk këëkë éak omën pipot keker elmëeim önë pöt ompyaö önëët. Yowe pan. Ompyaö ön.”

³⁰ Pit pepewer pël éak mangkën wak Antiok kak sê oröön Yesuu ingre mor saurö wa top ëen pep pöwer mena. ³¹ Pël ëën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak érépërép kaö éa. ³² Pël ëën Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. ³³ Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sêpënëak yaëen ingre mor saurök kan yaö mëak wes momëen saö pöröa ngësël sa. ³⁴ [Pël éautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] ³⁵ Pël ëën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

³⁶ Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sêpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan.” ³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sêpënëak maan, ³⁸ Poolök epël mëëa. “Omën pipop ngaan Pampilia yangerak sê ök è nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan.” ³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom éak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. ⁴⁰ Pël ëën Pool pi Sailas koirak piarip sêpënëak yaëen ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes

mëen sa. ⁴¹ Siriaare Silisia yang põtë yesem ingre morõrõ taë mowasõ sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së orõa. Pël ëak itaangkën omën Yesuun kôn wi kosang yewesãõ namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta õngõp tapël Yesuun kôn wi kosang yewesau. Ën pim pepap põt Krik ompõp. ² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka põõrarë wëa põrõak Timoti piin, “Omën ompyau,” pël maima. ³ Põtaanõk Pool pi Timoti piiring pim yaatak sëpënëak kôn wia. Pël ëen Yuta omën ka põtë wë seëaurõ pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kôn selap ëa. Põt tol ëënak? Pit Anutuun yaõ ëak korõp kaut nailënrõ. Põtaanõk Pool puuk Timoti korõp kaut ila. ⁴ Pël ëak pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngõn yaaõ omnarõere wotõõkõrõa ngõn ëmõn ë mena põt ingre mor saurõen õk mëak ngar weim õpënëak mëëa. ⁵ Pël ëen ingre mor saurõa kôn wi kosang yewesa põt kaõ sëen kët poutë omën muntarõ yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangerõtë yemangk põl ëa

⁶ Ngëengk Pulõõk Esia yangerak së ngõn õk mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang põraarël sa. ⁷ Pël ëak pit Misia yangera kautak së orõak Pitinia yangerakël sëpënëak yaëen Yesuu Pulõõk nga mowaria. ⁸ Pël ëen pit Misia põrekaan el wesak Troas kak së orõa. ⁹ Pël ëak rõ kan Pool wangerõtë yemangk põl ëak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais tauëë kosang wesak epël õk mëëa. “Ni i kaõ olëak Masetonia yangerak wais ten kaamõk elniim.” ¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën õk niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngõn ompyaut õk manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko ëak wangaõõk ilëak Troas kakaan Samotres kustak së orõak ëlpamõk Niapolis kak së orõak, ¹² wangaõõkaan ngentiak põrekaan yangerak së Pilipai kak së orõa. Ka põ Rom omnarõa wëau, Masetonia yang põrekë ka kaõaõ. Põõk ten akun selap selap wë, ¹³ kë yesa akunetak ka ëmõõkë ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarõ pit põrek Anutuun õk yamëëa. Pël ëaut yak së itaangkën õng narõ wais wëa ëen pitring wel aisëak ngõnaak ëaut. ¹⁴ Pël ëen õng põrõa naë Tiatira kakaan õng namp poë korõp kõp mõõmaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Akõpõk lupmer kaip motiin Poolë ngõn õk yamëëa põt këëkë kat

wiak kôn wi kosang yewas. ¹⁵ Pël ëen piire pim kaatakõrõ i momëen õng põpõk tenën epël yenia. “Ar neen kôn wiin, Akõpë ënëm yes põt, nem kaatakë waisë.” Pël niak ke yaurõn ten pim ngõnte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnarõa Anutuun õk yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaõ namp koiraut. Urmer põp piiring wë omën orõõpnaatõn õk më pël yaaup. Pël ëen omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orõõpnaatõn puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaaurõ pit mon kësang pan weim yeëa. ¹⁷ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaõ ëen kaip tiak urmerapõn epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangõoring yeniakerek koont pipop sëp mowesak orõak së.” Pël maan tapëtakëp koontup sëp wesak orõak yes.

¹⁹ Orõak sëen koontupë ngarangkõrõ pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa põl kaalak naõpanëen yeëa. Pël ëen Poolre Sailas morõak ka tomõk së kaõarõa naë ngõn yaatak yemoulmë. ²⁰ Pël ëak ngõn ë pet yairaurõen epël yema. “Iteneë. Yuta omën epaar ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekarak wais yawi. ²¹ Pël ëak piarip tiar Rom omnarõa eënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm eëpenëak yenia.” ²² Pël maan omën ngõn põt kat wia põrõ pit pourõ el sak maan ngarangkõrõak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnarõen maan pës yemomõ. ²³ Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka põta ngarangkëpõn këëkë pan ngarangk eëpënëak õk yema. ²⁴ Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëëtak së moulmëak ingesiar kera uamngesiarë tep mõ mowia.

²⁵ Rõõk lupõõk Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarõ kat wiaan, ²⁶ tapët põt moup kësang nempel mõõn wii kaata wapõt tiak së yengentiin ka kanõt tëak yesën wii omnarõa morõtë wii tãa põtta wilak sa. ²⁷ Pël ëen wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaurekaan wal ëak itena põt wii kaata kanõt tã wiaan itenak wii omnarõ orõak kas sa pël wesak yepatõõkaan õpwer tëak pimtok pimënt wesirëpënëak ëa. ²⁸ Pël yaëen Poolõk ngõn ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourõ e om wë.” ²⁹ Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampõn maan esuwes mangkën wak põõmpõ kakaati ilëa põt kas ëak reirëë urõ Poolre Sailasë naë së

ngentia. ³⁰ Pël äak piarip koirak tomök orö epël ök mëëa. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?” ³¹ Pël maan piarip epël ök mëëa. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.” ³² Pël mëak piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa. ³³ Pël maan röök tapëtakëër pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa. ³⁴ Pël elmëën pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaö ëa.

³⁵ Pël äak wëën ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëën së epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëën sëpën pël ya.” ³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëëa. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.” ³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimök wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëëp wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëën oröonaat.” ³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëën pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. ³⁹ Pël äak pit së yaköm köm mëak wii kaatakaan wes mëën oröa. Pël ëën piaripön epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?” ⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa. ² Pël äak Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima. ³ Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëëa. “Anutuuk Kristo pim Yäö Mëëaöpöp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yäö Mëëaup.” ⁴ Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëën Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëën

omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëër Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt të moolëa. ⁶ Pël äak Poolre Sailas won ëën ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön äak epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön, ⁷ Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngölöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aö yaaуuwaar.” ⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa. ⁹ Pël äak Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpënëak pitëm naëaan sumat wak wes mëën sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëën Peria kak së oröak Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa. ¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuu ngönte kat wiipënëak kent äak kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima. ¹² Pël äak Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa. ¹³ Pël ëën Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek së piarip utpet mowasëpënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa. ¹⁴ Pël yaëën ingre mor saurö pit Pool wes momëën i kaöökël sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima. ¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël äak kaalak sëpënëak yaëën Pool pi Sailasre Timoti pim ngësël teëntom sëpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëëa

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaarörö kësang wëën itenak pim yaat utpet pan ëa. ¹⁷ Pël ëën pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëëa naröaring ngönëntaan aima. Pël äak pi kët poutë wa top yaarek së omën pas së wëauröen ngönën ök maima. ¹⁸ Pël ëën Epikurianre Stoik ëwat omën narö pit piiring ngön nga yaalem pitëm naëaan naröak epël mëëa. “Omën ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Pi ka nantëëröa omp aköröa ngön nant apënëak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël maima. ¹⁹ Pël äak pit Pool koirak ngön ök äak kat yawiaö yang

lup nent yapinte Ariopakas pörek sê kaöaröa naë ulmëak epël mëëa. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimën piten aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitëm Poolön mëëa pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëäö pörö pit akun poutë ngön ngolöpöt ök äak kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pëël maan wal äak kaöaröen epël ök mëëa. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne êwat wë. ²³ Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël äaan itaangkën omp ak nampë könta rangkretëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlöp pimët.’ Pël äaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket äak yangera rangk omnant wia epot ket äaup pi kutömrë yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rêautak naöpanëëp. ²⁵ Pi nantön elek ëën aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëëanganëëp. Piita pimtok omnaröa wëwë pipotre omën pout nioeim wëaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ë kopetap ket äaup. Pël ëën piikaan ulöl sak wëën rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtok tiar öpenëak yaö niak niulëaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël äak pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk äak wëaup. ²⁸ Pël äa pötaanök puuk tiarim songön ket äak wëën tiar wëwëetaring wë kan sê waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan êwat omën naröak epël niaim. ‘Tiaräa pim ruurö,’ pël niaim wë. ²⁹ Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnarök kön wiak moresing ket äak pitëmëën ngëëngk mowasö ima pötëël kön nawiingan. ³⁰ Yaap, ngaanëër omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima. Pël yaëën Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan äa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaö pout kasëng menak nem naël waisëë.’ ³¹ Pël äak pi yang ël epotë omën pourö wotpil niwesak wël äak kom elniipna yak akun nent wia. Pi ngaanëër omën namp tiar kom elniipënëak yaö mëaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa.”

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal äa pöt kat wiak naröak ökre was mëëa. Ën naröak epël mëëa. “Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan.” ³³ Pël

maan Pool pi pit sêp mowesak sa. ³⁴ Pël ëën narö Pool pim ënëm äak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël äa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mëna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sêp wesak Korin kakë sa. ² Pël äak sê Yuta omën yapinte Akuila pöp koirä. Pi Pontas yanger-akaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëër sê wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëäö pourö kan sêpënëak maan sa. Pël äauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring sê wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëeima. ⁴ Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi kosang yewe-sauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëën Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm sê oröön Pool pi pim waur muntet sêp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kangiir pim ulpëënëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël mëëa. “Ar kö sënë pöta songönte arimtëët, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sêp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan yeë.” ⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönën tupët sêp mowesak Tisias Sastas pim kaatak sê wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönën tupta naë wiëëa. ⁸ Pël ëën Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i momëa. ⁹ Pël äak röök nentak Pool pi wangerötë yemangk pöl ëën Aköpök ngön nent epël ök mëëa. “Ni kas äak ngönën ök yamëëaut sêp wasnganok, om ök maim öm. ¹⁰ Ne niiring wëën omën nampök wal äak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem ënëm sêpënëak yaö mëëaup pötaanök.” ¹¹ Pël maan Pool pi ka pöök Anutu pim ngönte ök maim wëën ngoon 18 äak won sa.

¹² Ënëmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk äak wëën akun pötak Yuta omnarö pit wa top äak Pool wali wak sê ngön yaatak moulmëak epël ök mëëa. ¹³ “Omën epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap riak omnaröen Anutuun yaya mapënëak kan maimat pet yaalmë.” ¹⁴ Pël maan Pool pi ngön apënëak

yaëen Kalio pi wal êak Yuta omnaröen epël mëä. “Yuta omnarö, ar kat wieë. Omën epop Rom ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëen neen neanë pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat. ¹⁵ Pël ëëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën pita ngönte wotpil weseë.” ¹⁶ Pël mëak ngön yaatakaan waö ë momëa. ¹⁷ Pël ëën pit tomök oröön Krik omnarök Yuta ngönën tupta ngarangkep yapinte Sostenis, pöp morök tang möak utpet mowasö yesén Kalio pi om it mongneä.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerakël sa

¹⁸ Pool pi Yesuu ingre mor sauröaring ket selap wë ënëmak pit sêp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp êak Senkria kakël sa. Pël êak pörek sê Anuturing ngön kosang wesaö pöta këët pet irak pim ngan ëpët kat ë moolëa. Pël êak wang Siria yangerakël sêpna naöök sa. ¹⁹ Pël êak Epesas kak sê orök pit Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Pool pi pitring ngönaak wali aimä. ²⁰ Pël ëën pit Pool akun wali pitëm naë öpënëak maan, “Pël naëngan,” mëak sêpënëak yeem epël ök mëä. ²¹ “Ënëmak Anutuuk kaalak arim naë waisumëak neaan pöt waisumaat.” Pël mëak Akuilaare Prisila pi-arip kak pörek moulmëak pit pouröen yaköm kôm mëak sa. ²² Yesem Sisaria kak sê orök Yerusalem kak sê ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak kaalak Antiok kakël sa. ²³ Pörek sê orök wë akun wali wali sêën Antiok kak pörek sêp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang pöraarël yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pöteparë ya mëna

²⁴ Omën namp, Alesantria kakaanëp pim yapinte Apolos, pi Epesas kak sê wakaima. Omën pöp pi omnant kësang ëwat sa pet irak ngönën pepeweri ngön wia pöt pout ëwatëp. ²⁵ Omën pöp pi Aköpë elnia kan pöt ëwat wë pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël êak pi Yesu pim songönte apënëak pöt pout mëngkre mëngk yaaup. Pël ëaap pi om Son pim omnarö i momëa pöten pëen ëwat wakaima. Ën Yesuu ru ulöpököp pël sak wë pötaan i momëëpna pöten köpël wëa. ²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël ëën Akuilaare Prisila piaripök koirak sê piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël ëën Apolos pi Krik yangerakë sêpënëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor saurök kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi sant mowasêpënëak retëng ë

mena. Pël ëën pörek sê wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuua Yäö Mëä pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëä.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak sê orök itaangkën Yesu pim ënëm yaaö narö wëa. ² Pël ëën pitën epël pël pël mëä. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëä. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitën epël pël pël mëä. “Ën ar i mëënëak talëpë ënëm ëaurö?” Pël maan pit epël mëä. “Ten pörö Son pim omnarök i nimëak ngön niaö pöta ënëm yaurö.” ⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëä. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël êak pi pitën epël ök mëä. ‘Ar nem ënëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.” ⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël êak Pool pi pim moresiaring pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëä. ⁷ Omën pörö pit 12 êak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönëneën yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp êak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wi ipënëak kent ëa. ⁹ Pël ëën omën narö pit lup kosang panë êak kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël ëën Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranas pim pep kaatak sê omnaröaring ngön ngawi aimä. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismani nentepar pöteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

¹¹ Anutu pi Pool weëre kosang kaamök elmëaan retëng omnaröa it köpölët eima. ¹² Omnarö pit poë koröp kaut Pool piik mësel êak wak sê yauman yaurö mësel elmëen ompyaö sa. Ën urmerarö wëaurö tapël êak waö ë momë pël ëeima. ¹³⁻¹⁴ Pël ëën Yuta omën Anutuun kiri ar yauröa wotöök namp pim yapinte Siwa pim ruurö 7 êak pit kaatë sak waisö imeë omën urmerarö pitëm lupötë wëaurö waö ë momë pël eima. Pël êak pit Yesuu yapintak urmeraröen ököök mëak

epêl mēēa. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim ôk aô yaaup, pim weēre kosangtak waô ë yanimē.”¹⁵ Pêl maan urmerap epêl mēēa. “Ne Yesuun êwat wê, Poolônta êwat wê. Pêl éaap ar tarêkaanôrô?”¹⁶ Pêl mēak omên urmerap wêa pöpök akak sak omên ôköök eima pôrô mēmpô waô elmēak poê koröp pôt keliak moolaan koröp yoolôrô kaatakaan orôak kas sa.¹⁷ Pêl éēn Yuta omênre kôpêl omên Epesas kak wêa pôrô pourô omên pôta ngönte kat wiak pit kas panê éēn Aköp Yesu pim yapinte ngar wa.¹⁸ Pêl éēn Yesuun kôm wi kosang wesa narô sê omnarôa êôetak pitên ngaan utpet eima pôtôn war wesak ôk mēēa.¹⁹ Pêl éak kempre kêar nga yaaurô pit pitêm kempre kêar pep kêsangôt wak sê omnarôa itôök war wesak es momera. Pep pôtê sumat 50,000 kina ke pêlêēt.²⁰ Pêl éēn omên weēre kosangring pôtên itenak maan omên muntarô pitêk yal mangkên pitêm lupôtê Aköpê ngönte taê sa.

Epesas omnarô pit ngôn ë olêak mēēa

²¹ Ênēmak Aköpê Pulôök Poolôn ya ngôn maan pi Masetoniaare Krik yang pôraarêël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak orôöpênêak mēēa. Pêl maan Pool pi pim omnarôen epêl mēēa. “Ne pôtê sa pet irak pôt Romêelta sumaaap.”²² Pêl mēak pi Timotire Erastas pim kaamôkaar piarip Masetonia yangerak wes mēēn yesên pi Esia yangerak wakaima.

²³ Akun pôtak omên narô selap pan Epesas kak wêaurô pit Aköpê kanôök yesaurôaan kôore tok kêsang pan elmêa.²⁴ Pôta songönte epêl orôa. Omên namp yapinte Temitrias pi siluwaatring ông ak nampê yapinte Artemis pim ka kônôt ket êeima. Piire pim ya omnarô sum kêsang orôöpnaak yak ket êak wes mēeima.²⁵ Pêl yaaurô yak Temitrias pi pim ya omnarôere ên pim ngönt ya tapêt yamêna narô pitên yas maan sêēn epêl ôk mēēa. “Karurô, ar êwat wê. Tiarim omên eptak mon kêsang koir yaningkên ompyaô wêaut.²⁶ Ar Pool piin êwat wê. Pim yaaütôn tiar kat yawiaurô. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerak omnarôen epêl ôk maim wêaup. ‘Ôngre omp ak kaarkaar omên moresök ket ëa eporô kê wonôrô.’ Pool pi pêl yemaan omên kêsang pim ngôn pôta ênêm yaê.²⁷ Tiarim mon wauret utpet êēpnaaten ne ya ngês yaê. Pêl éēn omnarôak ôkre was niapanêak. Pôtaanök tiar kêêkê ngarangk naên êēpena pôt ngôn pôt kaô sak Artemis pim yaya yamêēa kaat utpet wasêpnaat. Pi tiarim ông ak kaôap Esia yangerakre ên yang kaô nantê omnarôa yaya yamêēaup pôt kôn nawiipan.”

²⁸ Pêl maan pit Temitrias pim ngôn pôt kat wiak ya sangên éēn ngôn êak epêl maima. “Atemis pi Epesas omnarô tiarim

kaô panêēp,” pêl maima.²⁹ Pêl mēak Epesas kak pôrekaan omên kêsang pan ngôn pôt maô sê Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omên naar Kaiasre Aristakas piarip morôak wak weruak sê pitêm wa top kaôaôök moulmêa.³⁰ Pêl éēn Pool pi pitêm wa topôök sêpênêak yaēēn Yesuu rururô pitök pôrek sêēn utpet mowaspanêak kan mowaria.³¹ Pêl éēn Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt narôakta pi wa topôök sêpanêak nga mēak ngôn wes mēa.³² Pêl éēn wa topôök wêaô pôrô pit kôn irikor êak pitêm wa topêa pôta songöntên kôn nawiin, narô ngôn nent aô yesên, narô nent aô yesên pêl eima.³³ Pêl eim wêēn Yuta omnarô omên namp yapinte Alesanta pöp mök ë momêēn wa topôök tauaan pit itenak wa top pôta songönte apênêak yaê wesa. Pêl éēn Alesanta pi moresring angan elmēak wa top pôta songönte Yuta omnarôak naēnte pôt ôk mapênêak êa.³⁴ Pêl éēn omnarô pit itena pôt, pi Yuta omnampök yêēa éēn pit kêm top êak ngôn êak epêl mēēa. “Atemis pi Epesas omnarô tiarim kaô panêēp.” Pêl maim wêēn aôa nentepar sa.

³⁵ Pêl éēn ka pöökê omnant komre kap yaaupök omnarôen ngôn angan pêl mēak epêl mēēa. “Epesas omnarô, ar kat wieê. Omên ka nantêērô pit Epesas omnarô tiar ông ak kaôap, Artemis, pim yaya yamêēa kaatere kêl ngêēngk mopôökaan irêa pô ngarangk yêê pôt pit êwat wê.³⁶ Omên nampök ngôn pôt yok pangk wa noolapan. Pôtaanök arök pas kôntak êēnganêp wiap sak weê.³⁷ Ar iteneê. Omên tiarim wa topôök wak waisan epaar piarip tiarim ngönên tuptakaan omnant kain naôn. Pêl êak tiarim ông aköpônta utpet wesak naēnaar.³⁸ Pôtaanök Temitriasre pim mon waur yaaurô pit omên nampêēn kôore tok wieê pôt ngôn yaaô akunetak ngôn yaatak moulmêēn kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasêpnaan.³⁹ Ên ngôn nant om wieê pôt yok pangk wa toptak ngôn yaaô akunetak êak sôe wasênêēt.⁴⁰ Pôtaanök tiarim wa top epô utpet yêereker Rom yang ngarangkôrôak ngôn yaatak niulêēpnên êa. Iteneê. Peene wa top epôök ngôn kaêpre ngôn ë yoolak pôtê songönt nent won. Pôtaan yang ngarangkêp pêlê niiaan tol mapen?”⁴¹ Pêl mēak omnant komre kap yaaup puuk rep momêēn pitêm kaatê sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarê sa

¹ Ênēmak ngôn kaêpre ngôn pôt ë olêak won wesak wêēn Pool pi Yesuu ingre mor saurôen yas maan sê pim naê wa top éēn pepanôm ngôn ôk mēak yakôm kôm mēak Masetonia yangerakê sa.² Pêl êak pi

omèn we pöökörõa naë yesem ingre mor saurõen ngõn kësang mëak lup taë mowasõ yewaisem tenim naë Krik yangerk wais yaarõ. ³ Pël ëak pörek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëen pi ko ëak wangaõõk Siria yangerkakë sêpënëak kat wia põt Yuta omnarõ pimëen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerkakël sêpënëak kõn wia. ⁴ Pël ëen omèn ke epëlõk Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pïrasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerkakaan Tikikasre Tropimas omèn piporõ Timotiiring Poolë ënëm elmëa. ⁵ Pël ëak pit pörõ wet rëak Troas kak sê orõak tenën kor wëa. ⁶ Pël ëen Yuta omnarõa kaõmp peret yis namëñõt yena akun ngëëngkët won sëen Pilipai kakaan wang naõõk ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëen Troas kak orõak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas õp mowesa

⁷ Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kël nënëak wa top ëak wë Pool pi ngõnën wali pan õk maim wëen röök lup yes. ⁸ Ka ngaarëk tenim wa top ëan põtak es rompeet selap uteëa. ⁹ Pël ëen omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulõl kanõõk wel aisëë Pool ngõnën õk yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaõ wali pan nentepar nent ngaarëk põtakaan kawi ngentiak sê yangaak ngentiin orõak itena põt wel wia. ¹⁰ Pël ëen Pool pi orõak ngemë wa kapariak epël yema. “Ar kõn selap ëëngan. Pi õp wë.” ¹¹ Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak këët pelak naüt. Pël ëak kaalak ngõn kaut õk maim wëen ëwa tëen ten saut. ¹² Pël ëen omnarõ pit omp ulwas pöp õp wëen mësak sê pim kaatak ulmëak pit ya kël pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

¹³ Pool pi ten Asos kak sê kor õn niak wet rëak wangaõõk wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pörek orõaut. ¹⁴ Pël ëen koirak ten pourõ kaalak wangaõõk ilëak Mitilini kakë saut. ¹⁵ Põrekaan yesem ëlpam walën Kaios kuste il wesak kët kopët nent won sëen Semos kustak orõaut. Põrekaan yesem ëlpam walën Mailitas kak sê orõaut. ¹⁶ Pël ëak Pool pi Yuta omnarõa akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya põtak Yerusalem kak sê omnarõaring wa top ëëpënëak kõn wia. Põtaanõk Esia yangerkakë sëna akunet won ëen Epesas kak il wesak wangaõõk el wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangkörõen yakõm kõm mëëa

¹⁷ Pool pi pörek wë ingre mor saurõa wotõõkörõ pim naë wais wa top ëëpënëak Epesas kakël ngõn wes mëa. ¹⁸ Pël ëen pit

naë wais orõõn epël õk yema. “Karurõ, ar ëwat wë. Nem ngaan Esia yangerk wais orõak ya ngës rëak mëmpõ wais põtõn ar ëwat wë. ¹⁹ Yuta omèn narõ kët ël epotë ne utpet newasëpënëak kan eël eim wëen ne ya këlångõn põtaring wëen nemtë yapinte wak irëak Aköpë yaat yamëngkaup. ²⁰ Pël yeem nem ngõn õk niaõre rë niulõ pël yaautë nant õk niak nant ngep naën ne ar kaamök elniak ompyaõ sënëek yak wa topõtëere neenem kaatë õk niaõ imaut. ²¹ Ne ngõn põt kosang wesak ar Yuta omënerë kopël omnarõen epël niaimaut. Ar utpetat kasëng menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kõn wi kosang wasënëak õk niaimaut. ²² Peene põt ne Yerusalemë sumëak Ngëëngk Pulõõk yenëa. Pël ëaap ne pörek sê orõp nent koirum wes ne pöten kópël yaë. ²³ Om nem imautë yesën Ngëëngk Pulõõk epël neaimaut pöten ëwat wë. ‘Ni wii kaatak wa niulëak këlångõn kat niwiipnaat,’ pël neeaimaut. ²⁴ Pël ëaap ne nem korõpõn kõn selap naën. Nemëngkën wel wiima põteta yok pangk. Ne põt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaõ neea pöök ulõp ngarngar wë mësaõ yesem mëp pet irumëak kent yaë. Pël ëak Anutu pim ngõn ompyaõ põtak komre kolap niweseim wë põtã ngõntë kaõ wes õk amëak kõn wia.

²⁵ “Ar kat wië. Ne ngaan arim tekõtë imeë Anutuuk wa ngaõõk nimëak wë põtã ngõntë õk niaõ imaut. Ën peene põt ne kõn wiin ar kaalak neen itnaangkan. ²⁶⁻²⁷ Põtaanõk ne peene war wesak õk niaamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk põtã ngõntë war wesak õk niaõ imaut. Pël ëak ne pim ngõntë amaataan pölõp naënëp. Põtaanõk arim tekraakaan namp kõ sëpna pöpë songõntë nemët won. ²⁸ Ngëëngk Pulõõk ar omnarõ pol sêpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporõere arimënt ngarangk këëkë ëeim õn. Anutu pimtë Ruupë iitak omèn piporõ kama wak pim ingre mor wesaurõ. Põtaanõk ar ngarangk këëkë ëeim õn. ²⁹ Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun põtãk omèn utpetarõ arim tekraak orõak utpet niwesak kent tokorõa sêpsëpörõ mëmpënëak waõ yaalmë pöl elniipën sa. Põtaanõk ngarangk këëkë ëeim õn. ³⁰ Arimtë tekraakaan narõ orõak Yesuun ingre mor saurõ ar pitëm ngësël sënëek yak pitëmte kõnõtëaan ngõn kaar rëak niapnaan yaë. ³¹ Põtaanõk ar këëkë panë ngarangk ëak nem elnieima pöten kõn wëim õn. Ne arring krismakë nentepar nent põtë õngpök kët kanaan rõ kanë ngõn ompyaut õk niak taë niwasõ imeë akun nantë arimëen yakõm ëak ing lelapting kaamök elnieimaut.

³² “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pintok ngarangk elniipënëak piin kimang

yemak. Pël èen ar pim naëaan ngõn ompyaõ poutë wëere kosang põt pim komre kolaptakaan õnëet. Pim ngõn põtak kosang niwasëpnaat. Pël èen omën ompyaõ Anutu pim omnarõaan yaõ èaõ põt yok pangk nimpnaat. ³³ Ne monere urõm põtõn kaur èak arën kimang neniaanëp. ³⁴ Ar èwat wëen neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt wëere nem kaamökörõ mampõ pël yaaup. ³⁵ Nem pël yeë põtak nook arën ya kosang mënak omnant koirak korõp wiap yaaurõ kaamök elmëenë põt pet elnieimaut. Tiar pël yeem põt Akõp Yesu pim ngõn epël mëëa pöten kõn wiipenaat. 'Omnant yemangk pöpë èrëpsawi põtak yeõ pöpë èrëpsawi põt il wasëpnaat.'

³⁶ Pool pi ngõn pipõt õk më pet irak ngarangkörõaring rar rë wesirak Anutuun õk yema. ³⁷⁻³⁸ Pël èak pit pim wet rëak epël mëëa pöten kõn wia. "Ar neen kaalak itnaangkan," pël mëëa pöten kõn wiak kapariak tot nak ingre ngõn elmë mësak së wangaõõk yauulë.

21

Pool pi wangaõõk Yerusalemë sa

¹ Pit ent ë moulmëak wangaõõk ilëak el wesak Kos kustakël saut. Põrekaan yesem èlpam walën Ros kustak së orõaut. Pël èak põrekaan Patara kak së orõaut. ² Pël èak itaangkn wang munt naõ Piniisa yangerkak èsëpënëak yeëa èen pöök wamp riak saut. ³ Pël èak yesem Saipras kuste katnëel wiaan itnal keker elmëak Siria yangerkakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak pörëkë urõmat të menaut. ⁴ Pël èen pörëk Yesuu ingre mor saurõ koirak pitring wë sant nent won sëen Pulõõk pit kaamök elmëen Pool Yerusalemë sëpanëak nga yema. ⁵ Pël èen pörëk wëen tenim akunet won sëen kak pörëk sëp wesak yesën Yesuu ingre mor saurõere pitëm õngre ruurõ ten wes nimëëpënëak kakaan weler rëak i kaõ pouuk së rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. ⁶ Pël èak neneren yakõm kõm mëak ten wangaõõk wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolõn tektek ngõn mëëa

⁷ Wangaõõk ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak së orõak Yesuu ingre mor saurõen yoõre èrëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur. ⁸ Èlpamõk Tolemes kakaan wal èak yesem Sisaria kak së orõak ngõnën õk yamëëa namp kak pörëk wëa yapinte Pilip pim kaatak së piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngõn yaaõ omnarõa ngaan omën 7 èak ya ngõn mëëaõ pörõakaan namp. ⁹ Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naõn Anutuu tektek ngõn aim wëaurõ. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wëen Yutia yangerkakaan tektek ngõn yaaõ omën namp pim yapinte Akapas

pi wais yaarõ. ¹¹ Pël èak tenim naë wais Pool pim yepatu wakpimtë ingre moresiarë tèak epël õk ya. "Pulõõk epël yenëa. 'Yepat epõõkë pepap Yerusalem kak sëen Yuta omnarõak epël elmëak kõpël omnarõ mampnaat,' pël ya." ¹² Pël aan ngõn põt kat wiak ten ka pöökë omnarõak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. "Orõp morëenõk ingre yaylak èak nem lupmer wa kõnõm yenewas? Ne Yerusalem kak sëen wii kaatak neulëere nemõõn wel wi pël èëma pöten kas naën. Põt orõp morëen? Omnarõ Yesuu ngõnte kat wiipënëak kent yaë." ¹⁴ Pël niaan ten pim kõnõ ilak menaat pangk naën èen epël yemak. "Akõpë kentõõkë ya pil èëp."

¹⁵ Akun nant won sëen Yerusalem kakë sënëak ko èak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saõ narõaring ten pourõ së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëer Yesuu ènëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak së orõõn Yesuu ingre mor saurõak èrëpsawi èak koir yauulë. ¹⁸ Pël èen èlpamõk Poolring Sems pim naë së itaangkn wotõõkõrõ piiring wëa. ¹⁹ Pël èen Pool pi yoõre èrëp mëak Anutuuk kaamök elmëaan kõpëlõrõa õngpõk ya ke nentere nent mëmpõ ima põtë ngõnõt õk yema. ²⁰ Pël èen pit ngõn põt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolõn epël yema. "Kariip, ni èwat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narõ, Yesuun kõn wi kosang wesa. Omën pörõ pit Moses pim ngõn è kosang wesauta õngpõk ilëak wë. ²¹ Pël èaup omën narõak nimëen epël ya. 'Pool pi Yuta omën kõpël omnarõa õngpõk wëaurõen Moses pim è kosang wesa põt ngar wak rungaarõa korõp kaut moilõõre Yuta omnarõa kan ngaanõõk së pël èëpanëak nga yamëëan,' pël yaap. ²² Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol èëpen? ²³ Pël èa põtãanõk ni tenim niana epël èem. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu èõetak omën nant naën èëpënëak ngõn è kosang wesaurõ wë. ²⁴ Põtãanõk ni omën pörõaring Anutuu ngõnën tup kaõetak së pitëm õpna põl wë ngõnënenë kõlam tèak õm. Pël èak ni pit sum elmëen pitõk ngõnënenëen kõlam tèak õpënëak yaaõ põl kiri ar èak pitëm kepõn èpõt kat èëpnaan. Të èëmë põtak pit omnarõ pitõk niin itaangkn ten Yuta omnarõa yaaul èan pël niwasëpnaat. Pël èëmë põtak pit itenak omnarõa nimëen ngõn aõ ima põtõn kaar pël wasëpnaat. ²⁵ Èn kõpël omën Yesuun kõn wi kosang wësauroaan tiar ngaan ngõn epël kosang wesak pep retëng è menaut. 'Ar omp ak kaarkaarõrõaan kiri ar èaut nënganok. Ar animaurõ iit orõõpanëak nailën ar èaut nënganok. Ar animaurõa iit nënganok. Ar

öngre omp nga eënganok.' ”²⁶ Pël maan Pool pi omën pörö koirak êlpamök së Yuta omnaröa ngönëneën kölam téak öpënëak yaaö pöl éa. Pël éak pi Anutuu ngönën tup kaöetak së kiri ar yauröen kët taltak omën pörö ngönëneën kölam téa pöta kiri wiipën pël mëëa.

Yuta omnaröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan naröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëen itenak omnaröen kék maan moröeë ngön éak epël mëëa.²⁸ “Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënerë Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël éak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu ngönën tup kaö epëtak wais kewil elmë pël yaaup,” pël mëëa.²⁹ Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëen itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

³⁰ Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak së wa top éak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati-aan weruak tomök së moulmëak tapëtakëer kanöt waria.³¹ Pël éak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa.³² Pël éen tapëtakëer pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël éen omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak éaurekaan sëp wesa.³³ Pël éen nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë së wali weë pimoröen epël mëëa. “Omën epop wii weë naöörar motëëë.” Pël mëak omnaröen pël mëëa. “Epop talëp?”³⁴ Pël maan omën kësang pörök wëaurö pit ngön éak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin éak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa.³⁵ Pël éen Pool pi ka pöta riringeweri së tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan éa. Pël yaëen nga omnarö pit Pool ngar wak sa.³⁶ Pël éen omën kësang pan pitëm ënëm yesem ngön éak epël mëëa. “Pipop mën wel wieë,” pël mëëa.

Pool pi pimtë songönte ök mëëa

³⁷ Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëen Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëëa. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epël mëëa. “Ni Krik ngönör éwat wëen ma?”³⁸ Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkëpëen nga omën kësang pan 4000 pörö nga ë öpöt wak yang pultak mësak saup.”³⁹ Pël maan Pool

pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepönöökaneëp. Ne yok pangk omnaröen ngön ök mam ma?”⁴⁰ Pël maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri taueë moresring omnaröen angan elmëen pit ngön leng éen Yuta ngöntak omnaröen ngön ök mëëa.

22

¹ Pool pi epël ök mëëa. “Pepere kar nemorö, ar kat wieë. Ne saun wonöp pël niamaan.”² Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaëp sëp wesak kat kökö wiaan pi epël mëëa.

³ “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpök Silisia yangerak Tasas kak newil-aup. Pël éen kotuukëer Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëen rë neulön omën tiarim éere körööröa ngön ë kosang wesa pöt pout éwat saup. Pël éak ar epreköröa yeë pöl neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup.”⁴ Ne ngaan öngre omp Yesuu kan ngölöp epöök yaurö mëmpënëak utpet mowesak moröak wii kaatak moulmëeimaup.⁵ Kiri ar yauröa wotöököppe Yuta ngönëneë kaöarö pitökta niapnaat. Omën pörö pit ne Yesuu ruurö wali ömëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim karurö Tamaskas kak wëaurö mampëak nena. Pël éen omën pörö wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlangön kat mowiipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanöm yewasën këtëp luptak wëen kutömweriaan éwa kaöempel teënt pan irë neek yaalnë.”⁷ Pël éen ne yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol éënak ne utpet neweseimën?’⁸ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’⁹ Pël éen omën neering sa pörö éwa pëënpelën itena. Én omnampë neen ngön neea pöt pit kat nawiin.¹⁰ Pël éen ne epël pëlpël yemak. ‘Aköp, ne peene tol éëm?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Wal éak Tamaskas kak së orö. Pël éen omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaö éa pötön ök niapnaat.’¹¹ Pël neaan éwa pömpelök nem itöörar ngaap wes noolaan wëen omën neering sauröak mor yal éak Tamaskas kak së neulnëa.

¹² “Omën namp kak pörök wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa pötë ënëm yaaup. Omën pöpön Yuta omën ka pöök wëauröak pimëen kön wiin ompyaö yeëa.”¹³ Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga së; pël neaan

tapëtakëer nem itöörar nganga sak piin ite-naut. ¹⁴Pël ëen pi epël yenëa. 'Anutu, tiarim ëere körööröa yaya maimaup, pim ëëpnaatön ëwat sumëak kom ë niulëak piam ya omën wotpilëpön itenak pim këmtaakan ngön kat wiimëak kom ë niulëaup. ¹⁵Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pouröen ök maan kat wiip. ¹⁶Oröp morëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëen i nimëen tiarim Kaöapön merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.' "

Anutuuk Pool köpëlöröa ngësël wes mëa

¹⁷"Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaöetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pöl ëaut. ¹⁸Pël ëak itaangkën Aköpök neen epël yenëa. 'Ni eprek wë nem ngönte ök amë pöt omnarö kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teëntom sëp mowesak sum.' ¹⁹Pël neaan ne kangüir epël mëëaut. 'Aköp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngönën tupötë së omën niin kön wi kosang yewesaurö morök wii kaatak moulmëere pës mö pël eimaut. ²⁰Pël ëen Stiwen nim ngön ompyaut yaup omën narök mën wel wi aut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëenöt ngarangk ëaut.' ²¹Pël maan pi epël yenëa. 'Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yeë.' "

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

²²Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësël sëpëna ngön lup pöt yaan pit kaäo ëak ngön ë olëak epël mëëa. "Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan." ²³Pël mëak pit ya sangën kaö ëak ëlak wiak pitëm ulpëenöt ent ëak keke elmëak yangerakaan sumpolöt wes ngaarëk momëa. ²⁴Pël ëen nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëen nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëen ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipëneak pës kaö pan momööpëneak mëëa. ²⁵Pël ëen pit pës momööpëneak wii yatëen Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëëa. "Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?" ²⁶Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëëa. "Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröp." ²⁷Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëëa. "Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?" Pël maan Pool pi mak mëëa. ²⁸Pël maan wotöököpök epël mëëa. "Ne sum kësang panë ëak Rom ka pep saup." Pël maan Pool pi epël mëëa. "Nem ëlre pepaar Rom

kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp." ²⁹Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipëneak yaaurö pit teëntom pan pölöp ëak sëp mowesa. Pël yaëen nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

³⁰Ëlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipëneak wii wil moulmëak kiri ar yaauröa wotöököröere ngönëne kansolörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönëne kansolöröen ngön ök mëëa

¹Pool pi ngönëne kansolöröen nga iteneë epël mëëa. "Karurö, ne Anutuu itöök wëaup. Peene wë epënta kat men ëen utpet nentaring naön." ²Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananiais puuk Pool pim naë tauëëauröen këm kantak mor kaë mööpëneak këk mëëa. ³Pël ëen Pool pi epël mëëa. "Ni nim koröpök ompyao saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimënt pöp ngön ë kosang wesa tapët ilak nemööpëneak këk maan yenemö." ⁴Pël maan Pool pim naë tauëëa pörök epël mëëa. "Ni Anutu pim kiri ar yaauröa wotöököp kaöapan utpet wesak yemaan." ⁵Pël maan Poolök epël mëëa. "Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ëwat ëen pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangan yak nga wia pöten ne ëwat wë."

⁶Pool pi ëwat wëen ngönëne kaöröa naëaan, narö Parisi ngönën yaaurö, narö Satusi ngönën yaaurö pël ëwat wë pitën epël ök mëëa. "Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaataan yak ngön yaatak yeneulë." ⁷Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak kompak ëa. ⁸Pit epëtak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kön wi kosang newasën yaaurö. Ën Parisi-irö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. ⁹Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi omnaröa naëaan ngön kosangötë ngarangk narök wal ë tauëë ngön ëak epël mëëa. "Ten pim utpet nent nokoirën. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk." ¹⁰Pël ëak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëen pim nga omnaröen epël ök mëëa. "Ar

pitèm tektrak sê Pool wali wak sê tiarimté ka kaõetak ulmëë,” pël mëëa.

¹¹ Rõök põtak Akõpõk Pool pim naë sê orõak epël õk mëëa. “Ni ya ngës ëëngan. Nem ngõnte Yerusalem kak eprek war wesak omnarõen õk yemaan tapël Rom kak sê õk mam.”

Yuta omnarõ Pool mëmpënëak kup rìa

¹²⁻¹³ Èlpamõk Yuta omën selap 40 il wesaurõ wa top êak Pool mëmpënëak Anutuu ëõetak ngõn ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitèm iire kaõmp ngës olëak wet réak pi pan mënakõk ënëmak iire kaõmp nêmpënëak ngõn ë kosang wesa. ¹⁴ Pël êak pit kiri ar yaaõ kaõarõere ngõnënë wotõõkõrõa naë sê epël õk mëëa. “Ten kaõmp ngës olëak Pool mënakõk kaõmp nënëak Anutuu ëõetak ngõn ë kosang wesaut. ¹⁵ Põtaanõk arre ngõnënë ngarangkõrõ nga omnarõa wotõõkõpë ngësë ngõn wes mëak epël õk maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëen waisëpën sa ma? Ten pim ngõn ëauta songõnten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëen yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnarõa kaata kakaati sê Poolõn õk mëëa. ¹⁷ Õk maan Pool pi nga omnarõa ngarangk nampõn ngõn maan sêën epël mëëa. “Ni yokot epop wotõõk kaõapë naë mësak sê. Pël ëën pim ngõn nent õk mapnaan.” ¹⁸ Pël maan nga omnarõa ngarangk pöp yokotup mësak wotõõk kaõapë naë sê epël õk mëëa. “Wii omnamp Pool pöpõk yokot epop nimëen ngõn nent waarek mësak waisën õk niapën pël aanak mësak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnarõa wotõõk kaõapõk yokot pöp morësi wak sê pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëëp epël pël mëëa. “Ni ngõn tol nent õk neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpõk epël õk mëëa. “Yuta omën ngõnënë wotõõkõrõ pit ngõn kup riak ni èlpamõk Pool pitèm naë wes mëen sê pim ngõn ëauta songõnte këëkë wesak maan kat wiipën pël morõk ya. ²¹ Põtaanõk ni pitèm ngõnte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaõmp ngës olëak Pool mënakõk iire kaõmp nêmpënëak Anutuu ëõetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë põtaan kor wë.” ²² Pël maan nga omnarõa wotõõk kaõapõk yokotupõn epël õk mëëa. “Nim ngõn õk yenëaan epët omnarõen manganok.” Pël mëak wes mëen sa.

Nga omnarõa wotõõkõpõk Pool yang ngarangkëp Pilis pim ngësë wes mëa

²³ Nga omnarõa wotõõk kaõapõk ngõn maan pim ngarangk naar sêën epël õk mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 êak koirak kaalak omën 70 pol osõrõak yesaurõere kaalak omën munt 200 êak ingëpõt wak

yaaurõ pörõeta koirak rõ kan 9 kilok põtak sënëen kopëta wasën. ²⁴ Pël êak Poolëenta pol os narõ koirën. Pël êak ar ngarangk këëkë elmë yesem Rom yang ngarangkëp Pilis pim naë sê moulmëen.” ²⁵ Pël mëak nga omnarõa wotõõkõpõk epël retëng êak mena.

²⁶ “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. ²⁷ Yuta omnarõ pit omën pipop morõak mëmpënëak yaëen ne kat wian põt pi Rom omnampõk ëa. Pël ëen neere nem nga omnarõ tenõk pitèm morõtëaan wa ëp ëaut. ²⁸ Pël êak pit songõn orõpõtak utakõk Pool mëmpënëak yaë põta songõnte ëwat sumëak ngõnënë ngarangkõrõa wa toptak wak sê moulmëaut. ²⁹ Pël êak ne pitèm Poolëen ngõn ëaõ põt kat wian põt Yuta ngõnënta ngõn ë kosang wesautë wiewaul ëa. Pi omën utpet mëmpõ ma wii motë pël ëëpna nent naën. ³⁰ Pël ëen ne kat wiin omën narõak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël õk yenëa. Pël ëen kat wiakõk nim ngësë wes mëen waisëpën yewas. Pël êak omën pimëen ngõn apnaarõen epël õk mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkëp naë sêak ngõn aë,’ pël õk mëëaut. Yok nem ngõnte pi tapët.”

³¹ Nga omnarõ pit pitèm wotõõkõpë mëëa pøl êak Pool mësak ngarangk ë yesem rõ kan Antipatris kak sê orõa. ³² Pël êak èlpamõk nga omën yangerak yaaurõ pit kaalak pitèm kakë yesën pol osõrõak yaaurõ pitëmënt mësak Sisaria kak sê orõa. ³³ Pël êak yang ngarangkëp naë sê pepewer menak Pool moulmëa. ³⁴ Pël ëen yang ngarangkëp pi pep pöwer sangk kelak Poolõn epël pël mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolõk epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” ³⁵ Pël maan epël mëëa. “Omën nimëen ngõn aimaurõ pit waisënak nim ngõnten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnarõen Pool wak sê omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarõ Poolëen ngõn ya mëna

¹ Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaaurõa wotõõk kaõap Ananaias piire pim ngarangk narõ ën ngõn yaatak ngõn apna omën namp yapinte Tetalas pit pörõ Sisaria kak sê orõak yang ngarangk kaõap Pilis piin Poolëen ngõn ya mëmpna põta ngõnõt õk mëëa. ² Pël ëen Pool pitèm naë wëen yang ngarangkëp Tetalasën ngõn maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaõap Pilis, ni ëwat kësangëp yak yoõre ërëp niaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan tenim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut. ³ Põtaanõk ten ya ompyautaring wë niin yoõre ërëp yeniak. ⁴ Ne ngõn muntat yal menak niaan wali

sëpan. Pötaanök ni sant elniak tenim ngön kot niana epët kat wi. ⁵ Omën eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaaumor. Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë öngöpöngöp ëak nga wilö yaaumor. Pël ëak puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë ngönnges wak yaao pömeriarë kaö sak wëaumor. ⁶ Omën epmor pi Anutuun ngönën tup kaöet kewil elmëepënëak yaëënak ten waut. [Pël ëak tenim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön yaatak moulmëënëak yaëënak, ⁷ nga ommaröa wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö ëak tenim moresiaan wa ëp ëaumor. ⁸ Pël ëak Lisias pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak mëëaut.] Pël ëen nimitok omën epmorön pëel maan pimtök pimtë këmpelëkaan niaan kat wiimëen. Pi tol yaëënak ten pimëen ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

⁹ Pël maan Yuta ommarö pitta kaamök ëak Poolë ngësël wesak epël mëëa. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

¹⁰ Pël maan yang ngarangkëpök Poolön moresring ni a pël elmëen Pool pi epël ök mëëa.

“Ne niin ëwat wë. Ni yang epëra kaö sak wëen krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë. ¹¹ Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëen akun 12 pëen yes. Ni pitën pëel mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëet. ¹² Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuun ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta ommaröa ngönën tupötëere ka kaöaökë öngpök wa top naalmëen ëaut. ¹³ Pitën ngön nemël wesak aö ngön ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëëtök ya. ¹⁴ Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpök yesem Anutuun tenim ëaröa yaya maïmaö tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaëënak pitök itenak ten kan ngolöp epök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesret tektek ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak itaangken yaap ëen kön wi kosang wesaut. ¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa. ¹⁶ Ne akun poutë Anutute ommaröa ëöetak ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men ëen utpetat won.

¹⁷ “Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak ommarö kaamök

elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut. ¹⁸ Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënenëen kölam tëak öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenaut. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won. ¹⁹ Yuta omën Esia yangerakaan waisa narökëer pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak ëanëen eprek waisan tapön. ²⁰ Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. ²¹ Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tektrak tauëë ngön ëak epël mëëaut. “Ne kön wiin ommarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang wesëë ök yaataan peene ngön yaatak yeneulë.”

²² Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpök yesauröa wëwëatön ëwat panë wë Yuta ommarö kor öpënëak epël ök mëëa. “Ënëmak nga ommaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat.” ²³ Pël mëak nga ommaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëepënëak mëëa. Pël ëak pim karurö itenak ommant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

²⁴ Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta ommaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël ëen Pool pim naë së ommaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia. ²⁵ Pël ëen Pool pi kaalak yal menak ommarö wëwë wotpil öpenaatre utpet ëënganëen ngarangk ëëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël ëak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas ëak epël ök mëëa. “Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak.” ²⁶ Pim pël mëëa pöt, “Ne ngaak Poolön ökök pël elmëen mon nangken wii kaatakaan wes momëëmamak,” pël wesëë akun selap Poolön yas yemaan së piiring ngönngön eima.

²⁷ Ënëmak krismaki nentepar sëen Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëëpënëak Pilis pim urötak sak wëen Pilis pi sëpënëak yeem Yuta ommarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëen sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipënëak ngön ëak mëëa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk ëëpënëak Sisaria kak së wëen akun nentepar nent won sëen Yerusalemë sa. ² Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pim naë së Poolë ngësël wesak epël ök mëëa. ³ “Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipow pes

mëen Yerusalemë waisëp.” Pit kamtaöök nga wiak mëmpënëak kaar pël mëëa. ⁴ Pël maan Pestas pi kangiir epël mëëa. “Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wëen ne akun kot nent kaalak samaap. ⁵ Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël ëak sê omën pöp utpet nent ëa ëen pöt yok pangk pimëen ngön apnaat.”

⁶ Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kët 8 ma 10 ëak won sëen kaalak Sisaria kakë sa. Pël ëak pi ngön kaatak sê wë Pool mësak sêpënëak mëëa. ⁷ Pël ëen pi sê wëen omën Yerusalemëaan sa pörö pim naë tauëë ngön kônöm nant pim ngësël wesak mëëa. Pël ëaap pitëm Pestasën mëëa pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan ëa. ⁸ Pël ëen Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangiir epël mëëa. “Ne utpet ëak Yuta omnarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël ëak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” ⁹ Pël maan Pestas pi Yuta omnarö wiap mowesak Poolön epël ök mëëa. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëen ne pörökök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?” ¹⁰ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëer nem ngönte kat wiimëet. Ni ëwat wëen ne Yuta omnarö utpet nent naalmëëëp. ¹¹ Ne utpet nent yaëen pit itenak nemëen ngön ëak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël ëaap pitëm nemëen ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëen ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak.” ¹² Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön ëak Poolön epël ök mëëa. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësë wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripan Poolön pël mëëa

¹³ Ënëmak akun nant won sëen omën omp ak namp Akripan, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. ¹⁴ Pël ëak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripan epël ök mëëa. “Omën namp eprek wii kaatak wë. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën ëen om wëaup. ¹⁵ Pël ëen ne Yerusalem kak sê oröön kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. ¹⁶ Pël ëen ne pitën epël ök mëëaut. “Ten Rom omnarö om pas kônömöt omën muntarö nemangkën yaaurö. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëen pimëen ngön eaö pöröa ëöetak tauëë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëen pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök

niapnaat.” ¹⁷ Pël maan Yuta omnarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak sê wë pi koirak waisëpënëak mëëaut. ¹⁸ Pël ëen wais wëen omën pimëen ngön yaaö pörö ngön ëa. Pël ëen ne wet rëak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. ¹⁹ Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pöt öp wë pël ya. ²⁰ Pël ëen ëngk ma e wesak Poolön epël pël pël mëëaut. “Ni kaalak Yerusalem kak sê nim ngönte pörök pet irum ma?” ²¹ Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë sê ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëen ne maan pi wii kaatak om wëen nga omnarö pit ngarangk eim wëen nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pötökök pet irëpënëak mëëaut.” ²² Pël maan Akripan Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëet,” pël mëëa.

²³ Ëlpamök Akripanare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnaröa itöök wa top kaatak yesën nga omnaröa wotöök kaöaröere kak pörökë omën yapinringörö pourö piaripring kakaati sê wa top ëa. Pël ëen Pestas puuk maan Pool koirak sa. ²⁴ Pël ëen Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripanare ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop pël ëlmëen mëmpëna pötaan aim wë. ²⁵ Pël ëaap ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimtok neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëen sëpnaan yaë. ²⁶ Pël ëak ngön kët ap wesak omp ak kësangëpëen pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripan nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël ëen pepewer retëng ëak wes mëen sëpnaan. ²⁷ Ne wii omën namp wes mëëmak pepetak pim songönte wes mëëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripan ök mëëa

¹ Akripan pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

² “Omp ak kësangëp Akripan, ne kat men ëen ompyaö pan yaëen nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim

pöta kangit niamaan yeë. ³ Tiar Yuta omnaröa ngönëñëñ ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ewat wëñ. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit ewat wë. ⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ewat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya menëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas. ⁶ Ne peene eprek wëñ pit nemëñ ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim ëaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaö pöt kön wi kosang wesak këët örööpnaataan kor wëaö pötaanök ngön yaatak yeneulë. ⁷ Tiarim ëarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimëë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëim. ⁸ Tol ëënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte yak irapënëak omnant kësang elmëëimaut. ¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöarök neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël ëën ngön yaatak wëñ ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut. ¹¹ Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlangön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan ëën ka kamaatëeta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ne pël eim wëñ kiri ar yaaö kaöarök Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëñ itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ëwaat il wesaö nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni. ¹⁴ Pël ëën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën? Nim nemëñ pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëñ niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni

nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. ¹⁷⁻¹⁸ Pël ëën ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëñ pitëm naë së it ngaul moulmëñ kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuu ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.”

Pool pim ya mënauten Akripan ök mëëa

¹⁹ “Omën omp ak Akripan, ne kutömweriaan omën pöt itaampöore ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. ²⁰ Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëñ arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaat.’ ²¹ Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnarök ne Anutuu ngönën tup kaöetak wëñ wali newak nempënëak ëa. ²² Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e taueë ök yak. ²³ Pit epël ëa. Kristo, Anutuu Yaaö Mëëaup, pi këlangön kat wïem olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

²⁴ Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ewat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor ëak kaökaö yaën.” ²⁵ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. ²⁶ Omën omp ak Akripan pi omën epotön ewat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ewat wë. ²⁷ Omën omp ak Akripan, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ewat wëñ ni kön wi kosang yewasën.” ²⁸ Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” ²⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëere ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënak yeniak. Pöt nem wii netëen wë epël ëëñëen won.”

³⁰ Pool pi pël maan omp ak Akripare Rom yang ngarangkëpre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, ³¹ repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi

mëmpõõre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta òk naën.”³² Pël maan Akripaak Pestasën epël òk mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaõap Sisa puuk pim ngõnte kat wiipënëak ngõn nemaan ëën pöt nuuk yok pangk wes momëën sëpnaat.”

27

Pool wangaõõk ilëak Rom kakël sa

¹ Pestas pi ten wangaõõk Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëën Rom omnarõ Poolre wii omën munt narõ Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaõap Sisa pim nga omën 100 pörõa wotõõkõp. ² Ten wang naõ Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riaut. Wang pö Esia yangerak kaõ yangapötë sëpnaõ. Pël ëën ten Aristakas, Masetonia yangerak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourõ saut. ³ Pël ëak ëlpamök Saiton kak së orõak Sulias pi Poolõn ompyaõ elmëen pim karurõa naë së itenak kaõmpre omnant yeõ. ⁴ Pël ëak Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamõõn wangaõõkë ngarangkörõ pitõk wangaõ wot-pil wesak we kent wonõõk Saipras kustakël saut. ⁵ Pël ëak i kaõ olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësgngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerak orõak ngentiaut. ⁶ Põrek nga omnarõ wotõõkõpõk wang munt naõ Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëak yaëen koirak pöök wamp riaut. ⁷ Pël ëak yesën kent nga yaëen poprak ë yesem akun nant won sëen Naitas kak temanõm wesaut. Pël ëën kentõõk kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonõõkõl Salmoni wot kõngkõmõ temanõm wesaut. ⁸ Pël ëak wang ngarangkörõ pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësgngësõõk i kaõõk yesem yang lup nenta yapinte Kaõ Yangap Ompyaõ pël yamëëa naõ Lasia ka kaõõõkë naë wieëa põrek së orõaut.

⁹ I kaõõk akun wali seimën Yuta omnarõa Anutuuk utpetat won mowasëpënëak kõn yawia akunet won sa. Pël ëën kaõ ma nga yaaõ akunet temanõm sëen wangat sëpënëak pomp yaëen Poolõk epël òk yema. ¹⁰ “Ompörõ, ne kõn wiin peene sëpena eptak omën nant kõ sëpenaan yeë. Urõmat pëen wasngan. Wangaõ utpet ëën omënera urõmere pout i kaõõk ilapenaan yeë.” ¹¹ Pël maan nga omnarõa wotõõkõp pi Poolë ngõn pöt kat wiak yaap newasën wangaõõkë pepapre ngarangkepë ngõntepar kat wiak yaap wesa. ¹² Kaõ yangap pö kent akunaõõk wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaõõk wëaurõ Krit kus taptak kaõ yangap munt naõ yapinte Pinis põrek së õnëak ya. Pö ketëpë yeilëaul wieëau yak kentõ maap namõõn yaau.

Kent kaõempel möa

¹³ Kaõ Yangap Ompyaõ pöök wëen i kaõõkaan kent ulõl kot nent yamõ. Pël ëën pit pipõõk kaamök elmëen yok pangk Pinis së orõõpnaat wesa. Pël ëak wangaõ taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësgngësõõk saut. ¹⁴ Pël ëën akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamõ. ¹⁵ Pël ëak kent pöök wangaõ mök ëak wak yesën ten kaalak i kaõõkël wak sënëak òk ëën pangk naën ëën sëp mowesak wëen kentõõk niwak saut. ¹⁶ Pël ëën we kent wonõõk kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëak ten wang kot weruak yesaut wa kaõõõkë ngaarëk wiinëak ya kaõ mënaut. ¹⁷ Pël ëak wangaõõk waur yaaurõ wa wang kaõõõkë ngaarëk wiak wang kaõõõ kelpanëak wa ngaõõk mëak wii yatë. Pël ëak pit Aprika yangerak i kaõ kep rorookël sëpanëak kas ëa. Pël ëak pöë korõpõt ent ë ulmëen kentõõk niwak saut. ¹⁸ Pël ëën ëlpamök kaõ maare kent nga kaõ ëën wangaõõkaan urõm nant ngës rëak yemoola. ¹⁹ Pël ëak yesem wangam kan muntetak pitëmtë morõtring wangaõõkë omnant wa yemoola. ²⁰ Pël ëën seimeë këtëre ngoon nampõn itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourõ kõ sënëak yeë wesaut.

²¹ Omnarõ akun wali kaõmp nanën. Pël ëën Poolõk pitëm tekarak së tauak epël òk yema. “Ompörõ, ar nem ngõn kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoirën ëan tapõn. ²² Põtaanõk ne epël niamaan. Ar kosang sëë. Tiarkaan namp kõ nasëngan. Wangaõõkëär utpet ëëpnaan yaë. ²³ Ne Anutuõ omnamp yak piin yaya yamëëaup. Põtaanõk peene rõ kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. ²⁴ ‘Pool, ni kas ëëngan. Nim ngõn pet irumëen Rom omën omp ak kaõap, Sisa, pim ëõetak taumëët. Anutu ompyaõ yaap yak nim kimang mëëan pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaõõk wëaurõ õp sënëët.’ ²⁵ Ompörõ, ne kõn wiin Anutuõ orõõpënëak neea pöt pout kë orõõpnaat. Põtaanõk ar kosang sëë. ²⁶ Ën wang epõ kentõõk wak kus nentak së moolapnaõ.”

²⁷ Sant nentepar won sëen Etria i kaõõk warial yesem rõ kan röök lupõõk wangaõõk waur yaaurõak kat men ëa pöt kus nent temanõm yewasem ëa. ²⁸ Pël ëën pit òkõ i kaõõk olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita ëa. ²⁹ Pël ëën këlõtë wieëaurek sënganëak kas ëën wangaõ leng ëëpënëak wangaõ taë yewesa kong nent wangaõõkë ëlëerakël yoola. Pël ëak pit këlõtõn itaampënëak ketëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp akõrõen kimang mëëa. ³⁰ Pël ëak wangaõõk waur yaaurõ wangaõõkaan kas sëpënëak wang kotte wes mëen

i kaõõk ngemapenëak yeem ngõn kaar wangaõ taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. ³¹ Pël èën Pool pi nga omnarõa wotõõkõpõn epël òk yema. “Wangaõõk waur yaaõ eporõ pit wangaõõk naõn èëpna põt tiar pourõ kò sèpenaat.” ³² Pël maan nga omnarõ wang kotta wii ngan èaut il mèèn i kaõõk yes.

³³ Èlpam walëpënëak yaëen Pool pi omnarõen kaõmp nëmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaõmp nanën waiseimën sant nentepar won yes. ³⁴ Pötaanõk kék nia-maan. Kaõmp neë. Põtak kosang niwasën òp ònëët. Kat wieë. Tiar pourõ muumõngk õpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.” ³⁵ Pël mëak pi kaõmp peret nent wak pitëm èõetak Anutuun yowe mëak pelak ngës réak yen. ³⁶ Pël èën pit pourõ ulõp ketumõn sak kaõmp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pörõ 276. ³⁸ Kaõmp na pet irak pit wangaõ kengkën sèpëna yak kaõmp kër kòpõtring munt nant wa i kaõõk yemoola.

Wangaõ utpet èa

³⁹ Èlpam walën wangaõõk waur yaaurõ pit yang lup pöten kòpël yak itaangkën kaõ yangap naõ i pis pëenõ wieëa pöökël wangaõ òkre was leng èëpënëak yaë. ⁴⁰ Pël èak wii wangaõ taë yewesa põt il momëen õngpök yes. Pël èën pit këra wangaõõkë sèpnaal wotpil wasõ yesauraar wil wiak poë korõp wot karërak ngan è uteëau wëlël è ulmëak wëen kentõõk wak yesën kaõ yangapõõkël saut. ⁴¹ Yesem wangaõ kep roro saurek sè wangaõõkë wot karër i pisõõk elak taë sak wëen kaõ maatõk kasngaëlaan möõn wangaõ põtõp repa. ⁴² Pël èën nga omnarõ pit wii omnarõ wangaõõkaan i kaõõk sörök olëak kas sèpanëak mëmpënëak kón wia. ⁴³ Pël yaëen ngaarõa wotõõkõpõk pit Poolre wii omën muntarõ mëmpanëak nga yema. Pël èak ten pourõen ngõn èak epël yenia. “Ar pourõ kaõ ma yailaut èwat wë põt wet réak i kaõõk sörök olëak seë. ⁴⁴ Èn muntarõ ar wangaõõkaan këra luprak réaut wak põtë ngaarëk sè i pisõõk orõëë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourõ muumõngk sè karmak orõaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak sè orõak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pörëkë omnarõak ompyaõ yaalni. Kopi ngës réak yepelën èp yaëen pit es mer ulmëak niaan ten pourõ esuwesi saut. ³ Pël èak Pool es nant yangerakaan wa mera põt kamal namp es nga èën õngpõkaan orõak pim moresi kant mënak wë. ⁴ Pël èën kak pörëkë omnarõ pit Poolë moresi kamalõp mënak wëen itenak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi omën yamëngkaupök i kaõõk yewaisem

wel nawiin om õp waisa. Pötaanõk kangit orõ yemorë.” ⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalõp pim moresiaan kërë es momerak won korõp orõak wëaut. ⁶ Pël èën pit põn mampõõre wel wiak sè ngenti pël èëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë narõõn èa. Pël èën pit kaip tiak neneren epël mëëa. “Omën epop èlarëpõn èan,” pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wieëa pör kus pöta kaõapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak sè pim kaatak niulëak ompyaõ ngarangk elnieim wëen kët nentepar nent saut. ⁸ Pël èak pörëk wëen Papias pim pepap pi yauman korõp es ngaare ya wiap më pël yaëen Poolõk pim naë sè Anutuun kimang mëak mores pim rangk mowiin ompyaõ yes. ⁹ Pël yaalmëen kus põtakë yauman omën muntarõ kat wiak waisën ompyaõ yemowas. ¹⁰ Pël èën pit ten ompyaõ ngarangk elnieimën wëak kan sèna akunetak kan kourakë kaõmpre waatõt wa wangaõõk niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak sè orõa

¹¹ Kus põtak wëen ngoon naar namp èak won saut. Pël èën kent akunaõõk Alesantria kakaan wang naõ kus põtak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pòaarë kónaar wieëa. ¹² Pöök yesem Sairakius kak sè orõak wëen kët nentepar nent yes. ¹³ Pël èën kak pörëk wil ulmëak wa pak èak yesem Risiam kak sè orõak kët kopët nent wëen nenta kautak kent ulõl kot nent i kaõõkaan yamõ. Pël èën akun nentepar won sèen Putiõlai kak sè orõak ngentiaut. ¹⁴ Pël èak pörëk Yesuu ingre mor saõ narõ koirak pitring õnëak niaan sant nent wë olëak Rom kakël saut. ¹⁵ Ten yesën Yesuu ingre mor saõ Rom kak wëaurõ pit tenim yesaut kat wiak narõ kan kourak wais kaõmp yewaurek Apias kak pörëk wais yanikoir. Èn narõ kan koõ ka nentepar nent èak wieëa pörëk wais yanikoir. Pël èën Pool pitën itenak kón ketumõn sak Anutuun yowe yema. ¹⁶ Pël èak Rom kak sè orõõn yang ngarangkõrõak Pool pi ka yaaptak õpënëak maan wëen nga omën namp kët poutë ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngõn ompyaut òk maima

¹⁷ Kët nentepar nent won sèen Pool pi Yuta omën Rom kak wëaurõa kaõarõen ngõn maan wais wa top èën epël yema. “Karurõ, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël èëë tiarim omnarõ utpet nent naalmëen ma èarõa ngõn è kosang wesa nent wa noolaan. Pël èautak pit omën epëtaanõk ne wii kaatak neulëak Rom yang ngarangkëpë ngësë wes yenemë. ¹⁸ Pël èën Rom yang ngarangkëp pi nem ngõnte kat wiak itaangkën nempënaata òk won èën wes nemëëpënëak ya. ¹⁹ Pël èaap Yuta omnarõ pit pöten kaaõ èën ke

urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël ëën ne kan munt ëëma nent won ëën ngön ëak Sisa pimtök nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. ²⁰ Pitëm ne elnëa epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ëwat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëën yak wes nimëëpënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pöpë ngön epëtaanök.” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëën ngön anëak pep wes nanimëën ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëën utpet wesak naën. ²² Pël ëaatak omën we nantëaanöröak waisak pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kön wiaan pöten kat yaniwi.”

²³ Pël mëak akun wiak omën selap pan röökéër Pool pim kaatak wais wa top ëën ngönën songönöt ök maim wëën këtëp ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël ëak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal ëën Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema. ²⁴ Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. ²⁵ Pël ëak pitëment ngön ngës wi yesa. Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëëngk Pulöök kaamök elmëën ngaanëër tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këët tiarim ëaröen epël ök mëëa.

²⁶ ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.

Ar ngön pëën kat wiinëëtak songönte ëwat nasëngan.

Pël ëak itaampunëëtak yok pangk omnantön itnaangkan.

²⁷ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mëséaurö.

Pit pël naën ëanëën itaampööre kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëën nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

²⁸ Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël ëën pit kat wiipnaat.” ²⁹ [Pël maan Yuta omnarö pitëment ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum ëak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëën krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëën Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëën nampök kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 27 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep epwer retêng êak öng Pipi pöp mangkên wak sê Rom kakê ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakê ka kaöaö. Pool pi Rom kak sê ngönên ya ménak Yesuu ingre morörö kaamök elmêépênêak kent kön wia. Pötaanök pit êwat sak kopêta wasépênêak epwer retêng ê mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omên ngönên köpêl wêaö pöröaan êa.

Pool pi epêl êa. Omên pourö, Yutaare ngönên köpêlörö, utpetatê öngpök wê. Omên Yesuun kön wi kosang yewesaurökêer Anutuuk, “Wotpilörö,” pêl ya. Omên pörö Ngeêngk Pulöök utpetatê öngpökaan ent ê ulmêen Yesuuk yal ménak wêwê ngolöptak wê.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-17

Wêwê ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wêauta ngönte 5:1-8:39

Anutu Israel omnaröen elmêépnaata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wêwêeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mêet 15:14-16:27

Pool pim ya mëneimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retêng ê yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omên sak wêen pi ne pim ngön ompyaut aim ömêak neulêaup. ² Ngön ompyaö pipot ngaanêer Anutuuk tiarên ök niapênêak tektek ngön yaauröen kosang wesak ök maan ngönên pep ngéengkweri retêng éaut. ³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omên sak Tewit pim kurtakaanöröa naê öröa. ⁴ Pêl êak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim weêre kosangöök weletakaan wal ê moulmêak pim songönte tekeri wasên tiar, “Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup,” pêl yewas. ⁵ Anutuuk elmêen Yesu Kristook komre kolap elnêak pim ngön yaaö omên newesa. Pi omên yang kaö poutê wêaurö pim ngön ngaarêk wak Kristo piin ping wasênêak pêl êa. ⁶ Ar Rom kak wêaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omên sênêak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omên sak wêaurö. Ne arimêen ngön epêt retêng ê yaningk. Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naê wiaap.

Pool pi Rom omnaröen iteempênêak êa

⁸ Ne wet réak ngön epêt ök niamaan kat wieê. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutê omnarök yaan kat yawi. Pötaanök ne arimêen Yesu Kristoon yoöre êrêp yemaan Anutuu naê yes. ⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ênem yeem pim Ruupê ngön ompyaut ök yamêeäupök neen itena. Pi neen êwat wêen ne kêt êl epotê arimêen kimang maim wê. ¹⁰ Ne wet réak arim naê newaisên wê Anutuuk kön wiin ompyaö êen kan nent koir nangkên waisumêak kimang maim wê. ¹¹ Nem waisumêak kent yaê pöta songönte epêl. Ne wais rê nuulon Pulöökkaan kaamök nant wak kosang sak önêak kent pan yaê. ¹² Pöt nem kentök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnêen nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pêl êak tiarim lupöt taê niwasêp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten êngk ma e wasnganêen kat wieê. Ne omên maimaröa naê sê ngönên ök maan Anutuu naê rê olêa pöl wet réak arim naê wais ngönên yaata kê tapêt iteempêak kent kön wieimaut. Pêl éautak akun poutê omên nantök kan newariin arim naê waisumêak poprak êeimaut. ¹⁴ Anutuuk ngönên ya epêt nenaut yak omên pourö, kakaan kosangöökê éwatre köpêl pourö ne yok pangk ök mam wesaut. ¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönên epêt arênta ök niamaataan ya walwal yaalnê.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weêre kosangtaringêt

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten êö naên yaap. Pipêt tiar omên pourö Anutuu kön wi kosang yewasên ompyaö yaniwas. Pi wet réak ten Yuta omnarö pêl elniak peene ar omên muntaröeta tapêl yaalni. ¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasên pim êöetak wotpil wê pöta songönte epêl pet yaalni. Tiar ngês réak Anutuun kön wi kosang mowasên wotpil niwasên kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönêntak epêl wia. “Omên Anutuun kön wi kosang mowasên wotpil mowasêpna pipop wêwê kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasêng mena

¹⁸ Anutuuk omên pi kasêng menak utpet eimeê pim ngön kêet ngep yaalmê piporöaan kangiir pim ya sangênte kutömweriaan tekeri yewas. ¹⁹ Pöta songönte epêt. Anutu pim songön nant tiarên pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omên utpetat yaê piporö itaampênnaaten kaö yaêen Anutuuk kangiir ya sangên elmêeim wê. ²⁰ Ngaan panêer Anutu pim omnant pout ket êa pörökaan wais peene e wê eptak öröa pim omnant ket êa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkênêp pim omnant ket êa pötök pim retêngre weêre

2

kosang pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. ²¹ Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ewat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëën pötök kör mokoëën koö panëetak wëën kön won sak wakaim. ²² Pël ëëë pitëmtën, “Ten ewatörö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. ²³ Pël ëëë Anutu, ewa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënere intre imënre kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

²⁴ Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. ²⁵ Omën pël yaë piporö Anutu pim ngön këët kasëng menak pöta kangiiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuun urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

²⁶ Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuun kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. ²⁷ Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangiiir lupre koröp poutë yeö.

²⁸ Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaatan kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. ²⁹ Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasööre omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre ³⁰ ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëëre ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtok pitëmtën wak isak aö, utpetatëën kan ngësööre ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. ³¹ Pit ewat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaaurö. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaaurö. ³² “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ewat wë. Pël ëaap pit kontak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëmënt naën, omën muntaröeta tapël yaëën pit itanak ërëpëp ëak taë yemawas.

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

¹ Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën pörö utpet yaëën Anutuuk kangiiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpet yaaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaaurö pöt pet yaalni. ² Tiar ewat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk. ³ Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma? ⁴ Tol ëën? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëën kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëëtaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma? ⁵ Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natiin yeë. Ar pël ëeim wëën Anutu pim ya sangën pöt kaö sëën pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat. ⁶ Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap. ⁷ Tiar narö wëwë kosangtaring ëwaatak wëën Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat. ⁸ Ën narö pitëmteën kön wieë ngön këët kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëäk kangut mampnaat. ⁹ Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet rëak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat. ¹⁰ Ën tiar omën ompyaö yeë pörö Anutuuk elniin mayaaptaring ëwaatak wëën yaya niapnaat. Wet rëak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëëpnaat. ¹¹ Anutu pi mööngkraar kangk naën yaaup.

¹² Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëën ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötiring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö. ¹³ Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëënötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat. ¹⁴ Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë könöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëëtak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë. ¹⁵ Pël yaëën pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt

tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëen nantëen, “Pangk,” nantëen, “Pangk naën,” pël yaë. ¹⁶ Pipët akun kaöaökëenök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kristoon maan tiarim lupötë omnant ëlëëp yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëëpnaat pël wesa

¹⁷ Ar narö arimtën, “Ten Yuta omnarö,” pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëen, “Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat,” pël yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, “Ten Anutuun omnarö,” pël yak. ¹⁸ Ar Anutuun pim kenten ëwat wë. Ngön kosangöt rë nuulaurö. Pötaanök wotpilre korar pöteparë songönöt ëwat wë. ¹⁹⁻²⁰ Ar kön wiin, “Ten ngön kosangötring wëen ëwat poutë songönöt pötë öngpök wia,” pël weseë, “Ten omën it ilëaurö kan pet elmëere koutak wëaurö ëwa elmë, kön ëngk ma e yaaurö wetete mowasö, rungaarö rë moulö pël yaaurö,” ar pël aim. ²¹ Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimtë lupötëälta ök nemaan yaaurö. Ar omnaröen, “Kain ëënganak,” pël yaauröak arimëntta kain yaaurö. ²² “Öngre omp wëwëat kon ëëngan,” pël yamëëauröak arimtokëer öngre omp wëwëat kom yaaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëëngk yewesautön kaaö yaauröak pitëm tuptakaan kaar ngëëngk yewesa tapöt kain yewaurö. ²³ “Ten Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yewaurö,” pël aö arimtën wak isak yaauröak Anutuun ngön kosangöt pöt ilap riak pim yapinte utpet yewasaurö. ²⁴ Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Arim utpet yeë pipotön omën muntaröak itenak Anutuun yapinte utpet wesak ya.”

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëen ëa

²⁵ Ar Anutuun ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë. ²⁶ Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö Anutuuk pitëmëen kön wiin ompyaö sëen omën pimëen yaö ëak koröp kaut yail pöröa ök mowasëpnaat. ²⁷ Pël ëak omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënrek pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar Yuta omën Anutuun ngön kosangötring wë pimëen yak koröp kaut yailerek pël weseë ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë pöt pet elniipnaat. ²⁸ Pöt tol ëen? Koröpök pëen Yuta omnaröa möönre koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt

kaar yaë. Pit koröpöt ilauröak könöt Anutuun naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëerö won. ²⁹ Yuta omën panëerö, Anutuun pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp orök wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

¹ Koröpök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naaröpan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pötakaan omën ompyaut yaarö ma won? Pöten kön wi-
ipa. ² Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë. Wet rëak Anutuuk pim ngönente omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia. ³ Pël éaan narö, “Tiar ngönën epta ënëm sëpënaat,” neneraan pël maimeë ënëm nasën yaëen ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpën ma? ⁴ Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apënaat, Anutu pi kaar naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnaröak nim ngön kosangöt kë yaarö pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëëp.”

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutuun akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuun wotpil yaao pöt tekeri wasën pöt tol apen? “Anutuuk tiarim utpetatë kangiiir elniipnaatak pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöökään won, omnaröa yaau-
tak yeniak. ⁶ Won pan. Anutu pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën ëëpën. ⁷ Ën nenteta kön wieë. Omën narök epël kaar ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuun ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël ëen pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol ëënak tiarën, ‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yaningk?” pël yak. ⁸ Pël ëak omën narök epël apën koröp. “Anutuun yapinte ompyaö sëpnaan utpet ëëpa.” Omën narök nem yapinte utpet wasëpënëak neen köntak, “Pool pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut mampna pöt yok pangk.

Omèn wotpil namp naön, won pan

⁹ Pöt tolèèl? Tiar Yuta omnaröak ompyaö äak omèn muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omèn muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet réak war wes niiaut. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omèn wotpil namp naön, won pan.

¹¹ Omèn Anutuun éwat namp naön.

Omèn nampök Anutuun eël naën yeë.

¹² Pourö Anutu kaséng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omèn ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

¹³ Omèn yangaöök sok ner weerak yang ngep naën eën kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omèn utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

¹⁴ Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

¹⁵ Nga kan kengken eimeë omèn mën wel yawiaurö.

¹⁶ Pitëm yesautë omnarö utpet elmëere këlangön mampö pël yaaurö

¹⁷ Pit ngönre karuröaring lup koptemer sak naön.

¹⁸ Kot nent Anutuun kas naën yaaurö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

¹⁹ Yaap, tiar éwat wë. Ngönëntak ngön kosang epot Anutuun ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëen éaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël naëngan. Yang ël epotë omèn pourö tiar Anutuun éöetak saunaringörö pëen wë. ²⁰ Pöta songönte epët. Omèn namp ngön kosangötë ënëm yaëen Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omèn Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

²¹ Pël yaëetak peene pöt, Anutu tiarim saunat won wasën pim éöetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauröak wet réak éaut. ²² Wotpil öpena pöt epët. Omèn namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omèn muntarö tiar omèn pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omèn wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omèn kopëtarö, narö maimarö won. ²³ Tiar pourö utpet äak Anutu pim ompyaö öpenäc niia pöl naön yaaurö. ²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout won niwesak tiarën, “Omèn wotpilörö,” pël niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kangiiir naalniin,

yaap nina. ²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omèn pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutu naë nuulëëpënëak wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunatë kangut teënt nemangkën ëa. Pël éautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipënëak wes nimëa. ²⁶ Pi wotpil yewesaöre omèn pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omèn wotpilörö,” pël yaaö pöt peene akun epöök pet elniipënëak wes mëa.

²⁷ Pël éaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il waria. Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari. ²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaaurö. Omèn namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëëaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaaup. ²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimtë Anutu ma? Won, pi Yuta omënere omèn muntaröa Anutu. ³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omèn koröp kaut yailauröak piin kön wi kosang yewas pöröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën omèn muntarö koröp kaut nailënoröak kön wi kosang yemowas pöröenta, “Wotpilörö,” pël yema. ³¹ Pël eën, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngolöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëea

¹ Apram omèn yaapöp, tiar Yuta omnaröa éap, piin tol apen? Pim ëa pöten kön wi-ipa. ² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak éan tapön. Pël éaap Anutuun éöetak won. ³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Afram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.” ⁴ Pöta songönte tiar éwat wë. Omèn namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangënte pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë. ⁵ Ën omèn namp pimtök pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëen kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtokëer kësangën elnëak wotpil yewas,” pël kön wiin Anutuun pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema. ⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omèn Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omèn pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa. Omèn pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷“Omèn Anutuuk pitèm ketët ent è moolëak saunat won wes yeemoola pörö èrëpsawi èëpnaarö.

⁸Omèn namp Kaöapök kön wiin saun won yaè pöp èrëpsawi èëpnaap.”

⁹Yuta omèn Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörökëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan èrëpsawi yeè ma? Won. Omèn muntarö koröp kaut nailënröeta Anutuuk pitèm saunat won yemowas pötaan èrëpsawi yaè. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹⁰Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹¹Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet èëpnaan pim koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pötaanök Apram pi omèn koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaè pöröa ëap. ¹²Pi tiar Yuta omèn koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeè pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënëm yaëënak pël nemaan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia. ¹⁴Omèn ngön kosangta ënëm pëen yaaurö Anutu pim yaö mëëa pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën. ¹⁵Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaè pöt pet elniin saunaté kangut tiarim rangk yaarö. Pël yaëëtak ngön kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën èëpen.

¹⁶Anutu pi Apramre pim ëarö ënëm oröopenaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesa öpenaat. Pöt omèn ngön kosangtaring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaaö pörö pourö öpenaat. Apram pim tiar pouröa ëap. ¹⁷Anutuuk Apram pimëen ngönëntak ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni omèn pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu pöp omèn wel wiauröa wëwëat yemangk. Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

¹⁸Anutuuk Apramön, “Nim ëarö selap kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won ëën yang kaö nantë omnaröa ëap pël sëpna pöt kön wi kosang wesakaima. ¹⁹Apram pim krismakiat 100 pöt temanön yesën koröpö won sa. Ën Seraata tapël koröp won sëen ru wilëpna akunet pet ira. Pël ëauwaarök Apram pöp kön tapëten ëeim wë pim kön wi kosang yewesa pöt wiap newasën ëa. ²⁰Apram pi Anutuun ngön kup mowia pötën kön selap ëak kön wi kosang yewesaö pöt këlok newasën ëa. Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaë wes wak wakaima. Pël ëaö pötak Anutuun yapinte wak isa. ²¹Pöt, “Anutu pim omèn nant yaö neea pöt kë orööpnaat,” pël këëkë kön wiakaima pötaanök. ²²Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pël wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ²³Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilëp pël kön wia ngön pöt Apram pimtën naën. ²⁴Won, tiar pouröaan ëa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang yewesauro tiarënta, “Wotpilörö,” pël niapnaat. ²⁵Anutuuk Yesu pi tiarim saunatéën wel wiipënëak wes mëën wel wia. Pël ëën tiar wotpil niwasëpënëak weletakaan wal ë moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pëlyenia

¹Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtamer sak wë. ²Pi kopëtapök komre kolapring wëauta kanwer të niwiin peene pöta öngpök wë. Pël yeè Anutuun ëwaataring kutömweri öpena pötën kön wieë èrëpsawi yeè. ³Pötaan pëen èrëpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaè pötëenta èrëpsawi yeè. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaè pötaanök. ⁴Tiar lup kosang pötaring wëen Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëen tiarimëen ya kë yes. Ya kë sak omèn ompyaut nimpna pötën kön wiak kor wë. ⁵Tiar kor wëen kë naaröön yaëën ëö yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëengk Pulö tiarim lupötë wes mëën lup sant yaalni. Pötaanök ëö naën yeè.

⁶Tiar wëwë kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëen Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia. ⁷Omèn pimtök pimtën kön wiin wotpil yaupëen wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Ën omèn omnaröak kön wiin ompyaö nampëen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. ⁸Pël ëaap tiar saunaring wëen Kristo pi tiar kaamök ëak wel wia. Pël

ëa pötak Anutu pi lup sant yaalni pöt pet yaalni. ⁹ Pël èèn peene Kristo tiarimèèn wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sëèn Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiar ewat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut naningkën èëpnaat. ¹⁰ Tiar Anutuun kööre tok elmëeim wëèn pim Ruup tiarimèèn wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar ewat panë wë. Peene Anuturing wë eptak pi wëwë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat. ¹¹ Pël èèn pöt pëen won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö èrëpsawi yeë.

Atamök wel yawiaut koirën Yesuuk wëwëet koirä

¹² Ngaan panëer omën kopëtap Atam puuk saun koirën saun pöt yangerak oröa. Pël èèn saun pötaan wel yawia pöt oröa. Pël èèn omën pourö tapël utpetatë eimeë saun wak wel wieima. ¹³ Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpetatë pöt yangerak ulöl sak wiakaima. Pël äautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk nemangkën ëa. ¹⁴ Pël èèn wel pöt Atam pim naëaan ngës rëak oröak wiaan wais Moses pim naë oröa. Pël èèn wel pötak omën pourö ngep ëak wiakaima. Omën porö köpël wë utpetatë eimeë Atam pim Anutuun ngön kat wiak wa olëa pöl naën äautak weletak pitta ngep ëa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ènëm orööpnaap Kristo pim ökre was ëa. ¹⁵ Pël äaap komre kolap pöt ngön wa yooläuta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëen Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elnia. ¹⁶ Anutuun kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpetatë ëa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuun ngön wa olaanak Anutuuk ngön ë pet irak omën pourö wel wiipënëak ök ëa. Pël äaap omën selap Anutuun ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. ¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpetatë sa. Pim pël ëa pötak wel pöt orök yang omën pourö ngep ëak wiakaima. Pël äautak omën kopëtap Yesu Kristo pim ëa pöta këetak Atam pim ngön wa olëa pöta këet il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, “Omën wotpilörö,” pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuun ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön ë pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök ëa. Tapël

omën kopëtap Yesu Kristoook wotpil wesak tiarimèèn wel wia pötak Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niak wëwë kosangët yaningk. ¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpetatë san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat. ²⁰ Pël èèn ènëmak Moses pim ngön kosangöt oröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpetatë kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpetatë pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë. ²¹ Këet epël orööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak ëa.

6

Tiar Kristooring wel wian

¹ Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetatë ngep yaë. Pötaan tolëël apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetatë ngep ëak tekeri sëpnaan utpetatë ëeim öpenaan apen ma? ² Won pan. Tiarim lupötë utpetatë wel wi olëaurök tol èèn kaalak utpetatë pöt yal menak öpen? ³ Tiar narö Yesu Kristoook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma? ⁴ I yamë pïptak Kristoook yal ëak wel yawi. Pël èèn tiar Kristooring yang kel yaniwer. Tol èënak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël tiarta wal ë niulëen wëwë ngolöpta kanök yes.

Kristooring wëwëetak öpenaat

⁵ Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël ewat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëen piik yal ëak öpenaat. ⁶ Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristooring këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt këre olaan utpetatë inëen naën èëpenëak pël äautatë pötaanök. ⁷ Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent äaupök kaalak utpetatë öngpök naön èëpnaat. ⁸ Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë. ⁹ Pöt tiar ewat wë. Kristo pi weletakaan wal äaup. Pötaanök kaalak wel nawiipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. ¹⁰ Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë. ¹¹ Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetatë wel wi olëak Yesu Kristoook yal ëak Anutuun yak wë pël èëp.

¹² Arim yang koröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ènëm èënganak utpetatë porëk wieë wer yanuun inëen elmëengan. ¹³ Pël äakta arim möönre koröp pipotë korarötëël

pèel elmèen utpetatèen inèen èëpan. Ar weletakaan wal è nuulèaurò. Pötaanök Anutu pim yaatak wè arim möönre koröpöt piin yaò elmèen wotpil wèauta inèen èëp. ¹⁴ Pöt ar Moses pim ngön kosangötè öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wè. Pötaanök kaalak utpetatön kön wiin kaò nasèn èëpnaat.

Tiar wotpil wèauta inèen sak wè

¹⁵ Pötaanök tol èëpen? Ngön kosangötè öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wè. Pötaanök yok pangk utpetat èëpen ma? Won pan. ¹⁶ Ar epèl kat nawiin yaaurò ma? Omèn kaò namp arim möönre koröpöt pèel elmèak pim këm ngönte ngaarèk wak inèen elmèènéet. Pöta ök utpetatök arim kaò sèen pim inèen elmèeim wiak kö sènèët. Èn Anutu pim këm ngön ngaarèk yewautak arim kaò sèen pöta inèen elmèèné pötak Anutuuk, “Omèn wotpilörò,” pèl niapnaat. ¹⁷ Ngaan utpetatök arim kaò sèen inèen elmèeim wakaimauròak peene pöt ngönèn rè nuula pöt ngaarèk panè yeò. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ¹⁸ Ar utpetatè weère kosangtakaan ent è nuulèen wotpil wèautak kaò sèen inèen sak wè. ¹⁹ Tiar yang omnarò pèen. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaròa omnant autèèl ök èak yeniak. Ar ngaanèer arim möönre koröpöt kentre kau-rre utpet ke nentere nent pötèèl pèel elmèak pötè inèen elmèeim wakaimaurò. Tapèl peene akun eptak pöt ompyaò panè sènèen arim möönre koröpöt wotpil wèautakèl pèel elmèeim ön.

²⁰ Ngaan utpetatök arim kaò sèen inèen èimeè wotpil wèauta inèen naèn eimauro. ²¹ Pèl eimeè pöta kè oröpöt koirèmauro? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin èò yes. Pöta kèet wel. ²² Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatè sulöptakaan wil nulèen pim inèen sak wè. Pèl yeè pöta kèet arim wèwèat ngèèngk sak ompyaò wè wèwè kosangèt wak om wakaim önèet. ²³ Pöt arim utpetatè inèen yaauta kang pöt wel koirènèet. Èn Anutu pim kèsangèn yaalni pöta kèet Yesu Kristook yal menak wèwè kosangèt koirènèet.

3

Tiar wèwè ngolöptak wè

¹ Karurò, ne Moses pim ngön kosangötè öngpök wèaurò arèn niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiauro epèl èwat wè. Omèn namp pi öp wè pötakèer ngön kosangötè iri wè. ² Pöta ngön nokolil nent epèl wia. Öng ompringèp pim ompöp wel nawiin wèen ngön kosangtak piar ompöp erèn elmèaan wè. Èn wè ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipèt pim naè mop yemowi. ³ Pötaanök öngöp pim ompöp öp wèen sèp

wesak omp muntap koirak piiring wèen pöt öngre omp wèwèet utpet wesak saun yokoir. Èn ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipèt pim naè mop mowiin wè omp muntap koirak öngre omp wèwèet utpet newasèn yaè. ⁴ Karurò, arim songönte tapèl wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pèel elmèaup ar piik yal èen ngön kosangtaan wel wiin pötè öngpökaan wil nuulèen wè. Peene pöt ar weletakaan wal èaup Kristo pimèen sak wè. Pi tiar Anutu inèen yaèen tiarim wèwèatè kèet pim yapintak sèpènèak wal èa. ⁵ Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatèen kentre kaur eimeè tiarim möönre koröpöt saun koirèn pöta ya mèneimeè weletaan yaò èaut. ⁶ Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötè nitèen wakaima pötakaan wil nuulèen wè. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retèng èa pötè ènèm naèn wèwè ngolöp Ngèèngk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inèen yaalmè.

Saunatök utpet niwesa

⁷ Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pèl apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won èen ne utpetatè songönte èwat nasèn èan tapön. Ngön kosang pötak epèl ya. “Ni omèn muntaròa omnantön war èènganok,” pèl ya. Èn pötak pèl naèn èanèen war yaaò pöten köpèl èan tapön. ⁸ Ngön kosang pipèt war yaaò pöten ya. Pèl èen ne war yaaò pöten kön wiaan utpet yaaò pötak kante koirak nem lupmerèn kèk yaalmèen war nentere nent orò yenerè. Ngön kosangöt won èen utpet yaaò pöt weère kosang won èan tapön. ⁹ Ne ngaan ngön kosangöt kèèkè èwat nasèn wè nemtèn kön wiin ompyaò wakaimaup. Ènèmak war yaauta ngön kosangèt orò rëa pötak utpetatè songönte èwat wèen nem lupmeri utpetat kaò sèen ¹⁰ nemtèn kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pèl èaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnèen ompyaò ömèak èautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnèaut. ¹¹ Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaò pötak kante koirak morök elnèak pipèl ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulèa. ¹² Tiar epèl èwat wè. Ngön kosang pöt ngèèngköt, èn kom èak nent nent wasèneta ngèèngk, wotpil, ompyaut. ¹³ È tol am? Ngön kosang ompyaò pötak wel yawiauta kanöököl neulèa pèl am ma? Won pan. Utpet yaaò pötak wel yawiauta kanöököl neulèa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnèak pèl èa. Omèn pipèt tol èènak èa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesèn èwat sak utpet yaaò pöten utpet panèet pèl wasumèak èa. Pèl èen ngön kosang ompyaò pötak utpet yaaò pöt sasa utpet panèet pöt pet yaalnè.

Saunatók utpet niwesa

¹⁴ Tiar éwat wë. Ngön kosangotéel Anutu pim Pulóok pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëenak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yeë. ¹⁵ Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut eëméak kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat eënganëak kaaö yaalnë pötökëer yaaup. ¹⁶ Nem omën utpetat eënganëak kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.” ¹⁷ Pötaanök nem korar yeë epöt nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëenak yeë. ¹⁸ Ne songönte epël éwat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut eëméak yeemak pangk naën yaaup. ¹⁹ Ne omën ompyaut eëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën eëmaap pël yeemak yaaup. ²⁰ Ne utpetat naën eëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëenak yeë.

²¹ Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut eëméak yeem utpetat peën ë yeë. ²² Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. ²³ Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö eëméak kön yawi pötön kööre tok elmëak wii netëen pötë öngpök wë. ²⁴ O, ne omën utpetemor. Nem koröpö weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëepën? ²⁵ Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë köntre lupötök pöt Anutuu ngön kosangötëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëengk Pulöyaningk

¹ Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won eëpnaat. ² Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet peën eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap. ³ Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëen tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëak pimtë Ruup wes mëen tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël eën Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia. ⁴ Anutuuk ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön

wë Ngëengk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök. ⁵ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëak piiring wë. ⁶ Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö wë wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö. ⁷ Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön yaauroak tol ëak pël eëpën? ⁸ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

⁹ Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël eën Anutu pim Pulöö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won eëpna pöp pi Kristoë omnamp won. ¹⁰ Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt wel wiipënëak yaö elniaurö. Pël ëaurök Kristo arring wëen yak Anutu pim arën, “Omën wotpilörö,” pël niia pötaan wëwë kosangtak wë. ¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëen pim Pul arring wë pöök arim möönre koröp kö sëpënëak yaö yaalni pipot wal ë niulëen önëët.

Ngëengk Pulöök Anutuu ru yaniwas

¹² Karurö, Anutu pim tiarimëen elnia pötaan kangit elmëëpenëak pöt yok pangk lup ngaanötë wëwëetak naön eëpenaat. ¹³ Pöta songönte epël. Ar lup ngaanötë wëwëetak önë pöt wel wiak kö sëneët. Ën Ngëengk Pulöökë yenia pöl eën weëre kosang ningkën koröpöökë utpetat moolëak pöt wëwë kosangtak wakaim önëët. ¹⁴ Omën Anutuu Pulöökë ënëm yes piporö Anutu pim ruurö. ¹⁵ Pöt Anutu pim Pul arim wa pö ar omën nantök wii nitëen kas eëneak naalniin ëa pötaanök. Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim weëre kosangöök Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ¹⁶ Ngön pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëengk Pulöökë tiarim lupötë kaö wesak tekeri wasën kat wiak pël yemak. ¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim omnaröaan omën ompyaut yaö ëa pöt öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëen yaö ëa pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëen këlangön kat wia pöl tiar pimëen këlangön kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaut öpenaat

¹⁸ Ne kön wiin kutömweri ping wesak niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene

wë eptak këlängön kat yawi epët pöta ök won, kotte. ¹⁹ Anutuuk omën ket ëa epot pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat tekeri niwasëpënëak ulöp kant mënëe kor ëeim wë. ²⁰ Anutuuk elmëen pim omën ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë kentöök naën, Anutu pimtok pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë. ²¹ Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëen Anutu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëen naën ëëpna pöten kor wë. ²² Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuuk ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlängön kat yawiem ruupëen kor wë pöl akun kaöaö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë. ²³ Pitëmtë pëen won, Anutuuk Ngëengk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta këlängön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent ëak ngolöpöt nimpënëak kor wë. ²⁴ Pöta songönte epël. Anutu tiar utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël ëautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. Pi pet irak koröpöt ngolöp wesa talte tiar pim pël ëëpnaaten kor wë. Pöt namp pim omën kor wë pöten ityaangk talte pi kaalak kor naön ëëpën. ²⁵ Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpnaat pël weseë ya kë sak kor wë.

²⁶ Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weëre kosang won ëen Ngëengk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapenëak tolëel maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtok tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimëe Anutuun kimang maim wë. ²⁷ Pël yaëen Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuun könöökë ënëm ëak Anutu omnarö tiarim kangiiir kimang maim wë pötaanök.

²⁸ Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë örö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia. ²⁹ Anutuuk omën pim wet réak kön wia pörö tiar pim Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëen pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. ³⁰ Pël ëen Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, “Wotpilörö,” pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëen pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniaap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. ³² Pi keimön naalniin pim Ruup tiarimëen wes nimëen tiarim

kangiiir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kët ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. ³³ Omën Anutu pimtëen yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëëpën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë. ³⁴ Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëen wel wia pöt pëen won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël ëak Anutu pim mor yaapkëësi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. ³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëëpën? Könömöt yewautak ma këlängön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëen il ngentingenti yaautak ma nga yaalniutak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. ³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ten nimëen sak wëen yak kët ël epotë utpet wesak nimëneim wë.

Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë örök Anutuun naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. ³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselöröak ma omën kaö sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm örööpna pötök, ³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipötök Anutu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlängön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëengk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi. ² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. ³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangiiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pelëër wëen ne pelëër ömëak kent kön yawi. ⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niiaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. ⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëenak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak öröaup omën poutë kaö sak

wé, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kët ël epoté. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëen yaö yaniwas

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël äautak pim kup niwia pöt mos naën ëa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën porö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pötaanök. ⁷ Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, naröakëer. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. “Aisak pim ëaröakëer nim yaö sëpnaat.” ⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa porö Anutuun kön wi nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa poröaar pit Apramë ë panëerö pël sa. ⁹ Pöta kup mowia pipët epël ëa pötaanök. “Kriskaki nent won sëen nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat,” pël mëea. ¹⁰ Pötaar won. Repeka pim naëëta tapël oröa. Pi tenim ëap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. ¹¹ Piarip tep ëak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën ëa. Pël äautak Anutu pim wet réak pimtë könök omnaröaan yaö ëa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim ëa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa. ¹² Pël ëak Repekaan, “Nanëpök nangapë inëen ëëpnaat,” pël ök mëea. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö.”

¹⁴ Pötaan tiar Anutu pim ëa pöten, “Kor-rar ëa” pël apen ma? Won pan. ¹⁵ Pöt pi Mosesën epël ök mëea pötaanök. “Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap.” ¹⁶ Pötaanök Anutu pi omën nampë kentöore wë yengentiäö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë. ¹⁷ Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëea pöt ngönëntak epël wia pötaanök. “Ne nem weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë äö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut.” ¹⁸ Pötaanök tiar Anutuun ëwat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowariipënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangëre yaköm pout yaaup

¹⁹ Anutu pël yaëen arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. “Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënëm yeë. Pël yaëen Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?” ²⁰ Ar pël aan kanguir epël nia-maat. Ar omën talörök Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, “Ni tol ëënak ne epël ket yaalnéen?” pël mapën

ma? Won. ²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök yangetaring ket ëëpënëak pöt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëen nent kotutëen, pël ket ëëpënëak pöt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. ²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëëëaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. Pi wet réak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia. ²⁴ Pöt tiar tapöröen pi yas niiaup. Yuta omën tenimëntëer won, ar omën muntaröeta. ²⁵ Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia.

“Omën wet réak nemëen newasën ëauröen, ‘Nem omnarö,’ pël memaat.

Ën wet réak lup sant naalmëenörö lup sant elmëëmaat.

²⁶ Ën, ‘Ar nemëen newasën yeë,’ pël mëea yang pörëkta kaalak,

‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël memaap.”

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön ëak epël ëa.

“Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë ëöök pötë wia pöl ëëë

pël äautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangut yangerakë omnarö mampnaat pötaanök.”

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël ëa.

“Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim ruure ëarö mait naalmëen ëanëen tiar Sotomre Komora ka pöörarë wakaimauröa ëa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak ëa

³⁰ Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën muntaröa naëaan narö wotpil sëpnaataan wë nengentiin ëauröak wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë. ³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak wë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompre kaö ë imaut. ³² Pit tol ëënak wotpil nasën ëa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmte wëwëat kaamök ëen wotpil sëpën wesak ëa pöt pangk naën ëa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl ëa. ³³ Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël ëa.

“Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi. Kël weë panë naö omnarö kawï ngentiak utpet sêpënëak yawi. Pël èën omën namp piin kön wi kosang wasêpna pöp ëö nasêpan.”

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasên ëa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama moöpënëak kent pan yaalnêën Anutuun kimang maim wë. ² Ne pitën êwat wë. Pit Anutu pim inêën elmêëpnaaten kent êak weë yengenti. Pël ëaap Anutuu kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë. ³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasêng menak pitëmtok wotpil sêpnaataan weë ngentiak ya yamêngk. Pël yeem Anutuu iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasên yaë. ⁴ Tiar êwat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasên pit, “Omën wotpilörö,” pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël mapënëak ngön kosangöt ngaarêk yewa pöröaan epël retêng ëa. “Omën namp ngön kosang pout ngaarêk ôpna pöp Anutuuk piin, ‘Wotpilêp,’ pël maan wëwë koirêpnaap.” ⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasên Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël yema pörö epël kön nawiin yaë. “Talêp o kutömweri is Kristo koirak irapên?” ⁷ Ma “Talêp ôngk yangera ôngpök ngemê Kristo weletakaan koirak arêpên?” Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasên Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasngan. ⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasên Anutuuk wotpil wesa pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön wiak yak. “Anutuu ngönte arim naë wia, arim kêmötêere lupötê.” Ngön pöt kön wi kosang yewasuta ngönte tenim ôk yeniak pipët. ⁹ Arim kêmötêëan, “Yesu tenim Aköp,” pël ôk yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ê ulmêa pöt kön wi kosang wasênê pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. ¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasên Anutuuk wotpil niwasêpnaat pötaanök. Kêmötök, “Pi tenim Aköp,” pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën piin kön wi kosang wasêpna pöp pi yok pangk ëö nasên êêpnaap.” ¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elniépënëak kimang maim wë pörö komre kolap elnieim wë. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën Aköpön kaamök

elmêëpënëak kimang mapna pörö Anutuuk utpetetakaan kama ôpnaat.” ¹⁴ Tol êak omën piin kön wi kosang newasên wë pöröak kaamök elmêëpnaataan mapên? Tol êak Anutuu ngönte kat nawiin êauröak kön wi kosang mowasêpên? Tol êak pim ngönte ôk nemaan wiaan kat mowiipên? ¹⁵ Tol êak pim ngönte ôk mapënëak wes namêën wiaan ôk mapên? Pöta ngönte ngönëntak epël retêng ëa. “Omnaröa Anutuu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyao pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasên ëa

¹⁶ Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarêk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim ngönte ôk mêëautak kat nawiin yaë.” ¹⁷ Kön wi kosang yewasuta songönte epël. Kristoê ngön pöt, omnaröak ôk niaan kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁸ Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Pitëm kêm ngönöt yang epotê sa pet yair.

Ën ngönöt ka poutê pangk yaë.”

¹⁹ Ne kaalak pël pël niamaan. Israel omnarö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimiröen epël mêëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmêën ar pitëmêën yak wëwë ompyautaan warre kaur êênêët.

Ën ne omën köpël narö arim kangiiir ômaat. Pël èën ar pitëmêën ya sangên êênêët.”

²⁰ Ënêmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyao wasêpna pöten kön wieë kas köpël pitëmêën ngön epët sêën wes wia. “Neen ngaöl naalnêênöröak nokoiraut. Nemêën pël pël nenêaan êaurö ëö menaut.”

²¹ Pël êak Israel omnaröaan epël ëa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmêa

¹ Ne kaalak pël niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasêng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim êap. Pensaminê kurtakaanêp. ² Anutu pi omën pim nganêër pimêën yaö wesa pörö kasêng nemandgên ëa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaao ngön epël mêëa. ³ “Aköp pit wet rêak nim tektek ngön yaaö nem karurö mênak kiri ar yaaö uröteta kelên nemênt wêën neenta nempënëak yaë.” ⁴ Pël maan Anutuuk kangiiir epël mêëa. “Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë pörö ngaata ôngpökaan ngarangk elmêeim wë.” ⁵ Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët naar komre kolap elniak yaö

niwasën wë. ⁶ Anutu tiarim ompyaö yaautaan won, pimtë komre kolap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö ompyaö yaëën pi yaö yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

⁷ Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirëneäk weë ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar tenimtokëër yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëën lupöt il wariak wë. ⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëäk it ngaapre katun mowesa.

Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

⁹ Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan kalaap wiire pongön të pël yeë pötë ök ëëp.

¹⁰ Pit omnantön itnaangkën ëëpnaa pitëm itöt röök ulak ëëp.

Pit omën könöm panëët wak wëën pitëm kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kama yeö

¹¹ Ne kaalak pël niamaan. Yuta omnarö pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa utpet ëa mä? Won pan. Pit omën muntaröa wëwë ompyaataan war ëën tapël öpënëäk Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën muntarö utpetetakaan kama wa. ¹² Yuta omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën pourö ompyaö yaalmë. Pit kawiap ëën omën muntarö ompyaö yaalmë pöt pitëm kaalak Anutuu naë rë olëäk öpna akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaö elniipnaat.

¹³ Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar köpël omnaröen pim ngönte ök niamëäk yaö neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë. ¹⁴ Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaö yaalni pötaan war ëën pim naë rë olaan kama niöpën wes. ¹⁵ Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin köpël omnarö ar piiring lup kopëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëël örööpën? Omnarö weletakaan wal ëäk wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wëwë ompyaö panëëtak ön sa. ¹⁶ Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaal omën namp kaömp nemes wak Anutuun yak kom ëäk kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimoto pël wasëpnaat. Ën këraamentta Anutuuk kön wiin misënöt pimoto pël wasëpna pöt morötta pimoto pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

¹⁷ Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip

kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön ëautaan il moolëäk kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëën ëlmentök kaamök ëäk mor nailënötring kolap yaningk. ¹⁸ Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëën il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

¹⁹ Ar, “Anutuuk ten urötak yal men niulëëpënëäk mor mosut il moolëa,” pël an koröp. ²⁰ Yok. Pël anëëtak pit kön wi kosang newasën ëautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëën ngarangk këëkë ëën. ²¹ Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëën il moolëaut. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan. ²² Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaäo pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëten kaaö yaauröaan ya sangën yaalmë. Pël ëautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë öneë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënëë pöt arta il niolapnaat. ²³ Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëäk weëre kosang yaë pöpök pangk pël elmëëpnaat. ²⁴ Ar këra olip kosangöökmentë ök wëën pömentëkaan ilak omnaröa naënganëël Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëëpna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaap

²⁵ Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëäk ne ngön ngaan ëlëëp wiakaimaut peene tek-eri yes epët ëwat sënëäk kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëën akun won sëën köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëäk yaë pörö pël ë pet irënak ²⁶ pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

²⁷ Pël ëën nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë örööpnaat.”

²⁸ Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëën yaö wesa pötaan lup sant yaalmë. ²⁹ Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëëpënëäk yas mëëa pöt wiap nasëpan. ³⁰ Köpël omnarö ar ngaanëër Anutuu ngön wa olaimauröak

peene Yuta omnarö Anutuun ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. ³¹ Tapël Anutuun arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëëpënëak elmëën pit peene pim ngön wa yoola. ³² Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

³³ Elei, Anutu pim köntre ewat pöt maimalär. Pim köntre ewat pöt öngpök pan tiar yok pangk naëngan. Ën pim ya yamëngka pöteta ewat naëngan. ³⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë könpelën talëpök ewat sa?

Ma pi köpël wëën talëpök kön mena? Won.

³⁵ Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

³⁶ Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëëpa

¹ Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëël elmëën kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëën eim önëët. ² Ar ngönën wonöröa yaaul ëënganok. Arim köntre lupöt Anutuun pël elmëën ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël ëën Anutu yaalni pöten ewat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutuun kent yaë pöt kom ëak ewat sënëët.

³ Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesau. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ewat yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuun nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere ewat yaautön wotpil wesak kön weswes ëë. ⁴ Tiar ewat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaöökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya yamëngka pöt selap. ⁵ Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötiring ya ke nentere nent mëmpa

⁶ Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre kosang mangkën pöt pim kön wi kosang yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap. ⁷ Namp pi kaamök yaaö yaataan weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök

elmëëp. Namp rë yemoula yaatan weëre kosang mangkën pöt rë moulöp. ⁸ Wa koror ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

⁹ Arim karurö yaap wesak lup sant elmëëë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyao yaautakël rë olëak weë. ¹⁰ Arim karurö pitta Kristoëëro pël weseë lup sant elmëëë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë. ¹¹ Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëën elmëëë. ¹² Aköpön kor eimeë ërëpsawiring weë. Pël ëën konöm nant arim naë oröön kosang sak tauëë kimang maim weë. ¹³ Ën Anutuun omnarö omën nantëën elek yaëën pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim naë waisën pöt ompyao ngarangk elmëëë.

¹⁴ Omën narö ar utpet yanuwasën pöt Anutuuk ompyao mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang manganëp ompyao mowasëpnaan kimang maë. ¹⁵ Omën narö ërëpsawi yaëën pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë. ¹⁶ Ar omnaröaring lup kopëtemer sak weë. Arimtën kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën kön wiin ewatringörö pël ëën ping wesak angan.

¹⁷ Utpetatëën kangiiir kangiiir ëënganok. Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën ompyao ëëpa pötökëër ëëë. ¹⁸ Ar nga elmëënëak kön wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë. ¹⁹ Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiiir elmëënganok. Anutuuk kangiiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Saunatë kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya.” ²⁰ Ar pöt epël ëëë. “Arën kööre tok yaalniaurö këën yaëën pöt kaömp meneë. Iiten yaëën iit meneë. Pël ëën utpet yaautön kön wiak ëö sëpnaan.” ²¹ Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaut yeam utpetat ngep ëëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

¹ Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëën wë. ² Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat. ³ Ompyaurö pit yang ngarangköröen kas naën ë yaë. Utpet yaaurö pitökëër kas ë yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won önëak pöt omën ompyaut pëën ëën. Pël ëën pit

arèn itaangken ompyaö sèpnaat. ⁴ Piporö pit Anutuu ya omèn narö pitök ar ompyaö ònèak ngarangk yaalni. Pèl yaèetak ar utpet yaèèn pöt pit kangut nimpaatak pitèn kas èèn. Pit Anutuu ngön ngaarèk wak utpet yaauröaan nga yaalmè. ⁵ Pötaanök pitèm ngönöt ngaarèk òn. Pöt kangut elniipanèèn kasiin pèèn won, arim lupötökta ompyaut èènèeten kön wiak òn. ⁶ Pit Anutuuk ya pipot mangkèn yamèngk pötaan ar monat takis men yeè. ⁷ Pötaanök omnant epot mampunèak niapna piporö meneè. Pit takis ke nentere nent poutèèn kimang niaan pöt meneè. Pit omèn kaöarö èèn pöt pitèm yapinöt wak isak maè.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarèkyeö

⁸ Ar omnaröa omèn nant nina pötè kangut men pet ireè. Èn lup sant yaaö pötaan pet irnganèp om èeim òn. Omèn muntaröen lup sant yaalmè pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarèk yeö. ⁹ Anutu pim ngön kosang nant epèl wia. “Öngre omp wèwèet kom èèngan. Ni omèn mèn wel wiingan. Ni kèkain èèngan. Ni omèn muntaröa omnantön war èèngan.” Ngön kosang pipotre munt nantta wia pout erèn èak epèl ya. “Nimtèen lup sant yaèn tapèl nim karipön elmèè.” ¹⁰ Omèn lup santtaring öpna pipop muntapön utpet naalmèèpan. Pötaanök lup sant yaè pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarèk yeö.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹ Pèl èènèak niiauta songönte epèl. Ar akun epta songönte èwat wè. Kaèaan yaan sak wal èèpena akun temanöm yes. Pöt ngaanèèr ngès réak ngönèn kat wiak kön wi kosang wesan pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irèpna akunet wali wiewèaunte peene pöt temanöm yes pötaanök. ¹² Kout pet irèpènéak yaèèn èlpam wal èèpènéak yetapöörar yamè. Pötaanök koutakè yaaut moolèak èwaatakè kelre ngilö wetak öpa. ¹³ Tiar kèt èwaatak wèaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor èak ngön wa olangan. Ngasam pas eimeè öngre omp nga èèngan. Ngön nga elööre omèn muntaröa omnantön warre kaur è pèl èèngan. ¹⁴ Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wè tiarim koröpöökè kentre kaur pötè ènèm èèpenaataan kön wiinganèp pim ènèm èèpa.

14

Karuröa wèwèat sangk kelngan

¹ Omèn pitèm kön wi kosang yewesaut wiap yaè piporö mèsak wais ingre moröröa öngpök ulmèèè. Pèl èak pitring ngónaak anèètaan kön ke nalre nal wiak angan. ² Omèn narö pitèm kön wi kosang yewesaut wè yaè porö pit kön wiin pangk èèn yenaout pout nèmnaat. Èn kön wi kosang

yewesaut wiap yaè piporö mèsèpöt won, kèènre kaömp pèèn yenaurö. ³ Omèn omnant pout yena poröak mèsèpöt nanèn yaaö poröen kön utpet wiipan. Èn omèn mèsèpöt nanèn yaaö poröak pout yenauröen kön wiin, “Utpet yaè,” pèl èèpan. Won, omèn piporöeta Anutuuk kama waurö. ⁴ Pötaanök arim oröptak omèn kaö nampè inèèn ruupön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk èèpèn? Pi wèè sèpèn ma wiap sèpèn pöt pimtè kaöapökèèr itenak pangk apnaat. Kaöap pi taè mowasèpna wèet wiewèaupök taè mowasèn tauaapnaat.

⁵ Omèn narö Anutuuun yaya mapènéak kön wiin kèt nant kaöat èn nant kotut pèl yaè. Èn narö pèl èèpènéak kön wiin kèt pout mèngkre mèngk wia pèl yaè. Pit pourö pitèm èèpna pöt kön kosang wiak pèl èèp. ⁶ Omèn kèt nant kaöat pèl kön yawi piporö pit Anutuu yapinte kaö wasèpènéak pèl yaè. Èn omèn kaömp pout yen poröeta Anutuun yowe mèak pim yapinte wak kaö yewas. Omèn mèsèpöt nanèn yaè porö pitta Anutuu yapinte kaö wasèpènéak pèl yeem piin yowe yema. ⁷ Tiarim öp wè pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin. ⁸ Öp wè pöt Aköpèèn wè. Wel yawi pöteta Aköpèèn wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpèèrö. ⁹ Kristo pi wel wiauröere öp wèaurö tiar pouröa kaö sèpènéak wel wiak wal èa.

¹⁰ Ar naröak tol èèn arim karuröa wèwèatön sangk kelkel èak utpet wesak yemak? Èn narö arta tol èèn arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naè sèèn pim ngön yaatakök niaan pet irèpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönèntak epèl wia. “Aköp pi epèl ya. Ne wèwèetaring wèaupök yaap pan yeniak.

Omèm pourö neen rar rè wesirak yaya neapnaat.

Pèl èak Anutuun, ‘Pi Anutu panèèp,’ pöt war wesak apnaat.”

¹² Pötaanök tiar omèn pourö tiarim wèwèatè songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmèèn wiap èèpanèèn ngarangk èèpa

¹³ Pötaanök tiar nenera wèwèatön sangk kelkel èak utpet wesak yaaut sèp wesak kön epèl wiipa. Tiarim karurö omèn nant elmèèn kawiap èak saun koirpanèèn ngarangk kèèkè èèpa. ¹⁴ Ne Aköp Yesuuk yal menak wè omèn yena nentere nent epot kewilringöt won pèl kön kosang yawi. Pèl yeèetak omèn namp pi könöök omèn nantön kewilringöt pèl wesak nèmnpa pöt yaap kewilringöt mowasèpnaat. ¹⁵ Ar kaömp nant yenèn arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pèl wesak ya kèlangön èèn pöt ar lup sant naalmèèn yeè. Kristo pi omèn pipopèenta wel wiaup. Pötaanök arim yena

pötak utpet mowaspan. ¹⁶ Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntarök utpet wesak apanok sêp weseë. ¹⁷ Pöta songönte epël. Anutuua wa ngaöök yanimë pöta kèët iire kaömp yena pöt won. Pöta kè pöt wotpil mayaap wë, èrëpsawaring wë pipët Ngëëngk Pulöök yaningk. ¹⁸ Omën Kristoë inëen sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëen omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sêpnaat. ¹⁹ Pötaanök tiar ompyaö pipot pëen è yesem mayaap öpa. Pël èak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëër èëpa. ²⁰ Ar yenautëen pëen kön wieë Anutu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël èautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö èngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. ²¹ Arim kar namp èngk ma e wesak kön utpet wiipanëen animaðöre wain i ngaat nèëre omën ke nentere nent yeë pöt sêp wasënë pöt yok pangk. ²² Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëër èwat wë. Omën namp pi kön wiin pim èëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëër èëpna pöp èrëpsawi èëpnaap. ²³ Èn namp pi kön selap yaalmëënak köntak nëmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sêpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanak èa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë èëpena pöt saunaring èëpnaat.

15

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa

¹ Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimtë kentöökë ökök èëngan. ² Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa. ³ Kristo piita tapël pim kentöökë ènëm naën èa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëen yes.” ⁴ Ngön ngaanëer ngönëntak retëng èa pöt tiar rè nuulöpënëak retëng èa. Ngön pipotök èpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuua wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng èaut. ⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë èa pöl lup kopëtëmer sak ön. ⁶ Pël èëë arim lupre këmët erën èak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëa

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuua yapinte ngaarék wes mëënëëtaan arimënt nener sant weseim ön. ⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaap pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa èaröen ngön

kup mowia pöta kèët orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëen elnia. ⁹ Pël èak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëakpël èa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne köpël omnaröaring wë yaya niaimëë nim yapinte ompyaö wesak tan rè wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuua omnaröaring èrëpsawi èën.”

¹¹ Èn kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë. Omën pouröere pourö piin yaya map.”

¹² Èn Aisaia puuk ngön nent epël èa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan omën orööpna pöp pi köpël omnaröa kaö sêpnaap.

Pël èën köpël omnarö pit piin kön nganngan eimeë pitëm ompyaö mowasëpnaapön kor öpnaat.”

¹³ Anutu omën ompyautëen kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin èrëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Pool pi pimtë ya yamëngkautaan èrëpërëp èa

¹⁴ O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë èwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rè yemoulan pöten kön kosang yawi. ¹⁵ Pël èaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëen yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö èënëeten pölöp naën omën ke nentere nent èënëak pep epwer ngolöp wesak retëng è yaningk. ¹⁶ Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëen ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëëngk Pulöök ar köpëlörö ngëëngk niwasën kiri ar yaalmë pöl èën Anutuuk arën itenak kent èëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

¹⁷ Ne Yesu Kristook yal menak Anutuua yaat yamëngk pötaan yok pangk èrëpsawi èëmaap. ¹⁸ Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëen ar köpël omnaröa naë ök niaaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarék waurö. ¹⁹ Pël yaëen Ngëëngk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuua ngön ngaarék waurö. Pël èëë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës réak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek sè mën pet iraut. ²⁰ Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës réak ök maimaurek amaaten kaaö. ²¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omèn pim ngönte kat nawiin ëauröak piin itaampnaat.

Omèn pim ngönte ëwat nasënöröak ëwat sèpnaat.”

Pool pi Spen yangerakë sèpnaanök Rom omnaröen itaampënëak mëä

²² Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën ëaut. ²³ Pël ëautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön weimaat pötaanök. ²⁴ Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak së kanö pet elnëen sumaat. ²⁵ Peene pöt ne Yerusalem kak së Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yë. ²⁶ Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön köpëta wesak Anutuu omèn omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omèn nant wes mëëpënëak kom ëa. ²⁷ Pitëmtok pël ëëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omèn pöröa kanggiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omèn naröak köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëä. Pötaanök köpël omèn pöröak kanggiir Yuta omèn ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk. ²⁸ Pël ëen ya epët pet irak pitëm omèn kom ëa epot wak së Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. ²⁹ Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëëpnaat.

³⁰ Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëengk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering wë ngentiaik Anutuun kaamök elnëëpnaan kimang maim ön. ³¹ Ar nem Yutia yangerak së omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omèn ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël ëak omnant wonörö mepnaan wak sumataak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. ³² Pël maan Anutuuk kent yaëen pöt ne ërëpsawiarang arim naë wais ömaatak kë sumaat. ³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëä

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ëwat sënëen ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaap. ² Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen weseë Anutuu omnaröa yok pangk ëëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëen pöt kaamök elmëen.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar.

⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëen piarpim wëwëet utpet wesak nemëen wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntaröakta piaripön yowe yemak. ⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönëenëen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëak omèn nem kar panëëp Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Asia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. ⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. ⁷ Antronikasre Sunias Yuta omèn nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. ⁸ Kristoën yak nem kar panëëp Amlietas pimëenta yowe yemak pël ök man. ⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Stekis pimëenta tapël yëë pël ök man. ¹⁰ Apelis omnaröak itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. ¹¹ Yuta omèn nem karip Erotion pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak omèn Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹² Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëak nem kar panëëp Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngk pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹³ Rupas Aköpë omnaröak itenak ompyaö panëëp pël yema pöppe pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹⁴ Pël ëak Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁵ Pël ëak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omèn pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

¹⁶ Neneren lup santak yowe mëak mor menëë. Ka poutë ingre mor sak wëauröak yowe yenia.

Omèn naröak ingre mor saurö kom ëa

¹⁷ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omèn kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëen. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun. ¹⁸ Pöt omèn ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen naën. Won, pit pitëmtë koröpöökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omèn utpetatë songönte këëkë ëwat

nasënöröen morök elmëak wiap yemowas. ¹⁹ Ar ngön ompyaut ngaarëk yeö pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauten ëwat panë önëët, utpet yaauten kön wiingan. ²⁰ Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën narök Rom omnaröen yowe yema

²¹ Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

²² Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak. ²³ Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëën wëën ingre mor pourö wais pim kaatak ngönënenëën wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

²⁴ [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

²⁵ Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëër ëlëëp wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. ²⁶ Tektek omnarö ngaan retëng ëën këet tekeri oröa. Pël ëën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëën yang poutë omnarö pangk kat yawi. ²⁷ Yesu Kristo pim elnia pöten kön wiak kët ël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 24 pöta ök won sêen Pool pi Epesas kak wê pep epwer Korin kakê ingre morörö retêng ë mena. Korin ka pö Krik yangerakê ka kaö naö. Pörek Yuta omên narö Krik om-naröaring wakaima. Korin kak wëauröakaan selap utpet eëima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes meënak kangwer mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ëa 1:10-4:21

Öngre omp wëwëeta ngönte 5:1-7:40

Omp ak kaaröröa ngönte 8:1-11:1

Ingre moröröa yaya yaaöre wëwëeta ngönte 11:2-14:40

Kristoë wal ëautere tiarim wal eëpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëaut 16:1-4

Ngön meët 16:5-24

1-2 O Anutuu ingre mor sa Korin kak wëaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omên sumëak neulëaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wê pep epwer retêng ë yaningk. Anutuuk ar pim omên wes niulëen Yesu Kristook yal menak wëen ngëengk niwasën wë. Pi ka poutëaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamëëaurö pitta pim omên wes moulmëa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³Tiarim Pepap Anutüre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

⁴Anutu pi Yesu Kristo pimëen yak komre kolap elnieim wë. Pötaan ne arimëen kön wieë ket ël epotë Anutuun yöre ërëp maim wë. ⁵Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristook yal menak wëen ompyaö niwasën ar kön tektek wë pöta songönte kosang wesak ök yaurö. ⁶Pipët Kristoon tekeri wesak yaaö ngön pöt arim naë kosang sak wia. ⁷Pötaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rëëpna akuneten kor wë Ngëengk Pulöökë yaningk pötön ngönëntaan ngöntök naengan. ⁸Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasën taë wëen ënemak pim waisëpna akun kaöaök Anutuu eöetak ketre saun won önëet. ⁹Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopëtemer sënëak yas niiaurö pötaanök. Pi pim elni-pëneak ök niia pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasëpenaat.

Ingre mor saurö komkap ëa

¹⁰Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosang nena pötaan ngön epët kosang

wesak niamaan kat wieë. Ar komre kap ëënganëp ngön ke kopëtal aë. Arim könre lupöt kopëtal wiaan weë. ¹¹Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tektrak komkap wia pël neeaut. ¹²Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, “Ten Pool pimorö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” pël yaan naröakta, “Ten Pitaëëerö,” pël yaan naröak, “Ten Kristoëëerö,” pël yeëan ya. ¹³E tolëël? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëen yak këra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ënëak nem yapintak i nimëa ma? Won. ¹⁴Ne arëkaan omên selap i namëen, Krispasre Kaias piarpimënt. Nem omên selap i nemomëen ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes. ¹⁵Pötaanök omên naröak nook ar nem ënëm ënëak nem yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan. ¹⁶Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë. ¹⁷Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëen, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël eëma pöt ne ëwatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaprak möa pöta këët mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

¹⁸Yaap, Kristo pi këra yetaprak wel wia ngön pöten omên kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omên Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. ¹⁹Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne omên narö pitëmtën kön wiin ëwatörö pël yewas piporö pitëm ëwatöt wak moiramaap.

Pël ëak omên narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap.”

²⁰Pötaanök ëwat omên piporö tolëël eëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëël eëpën? Ma omên yangerakë omnantëen ngön nga eleim wë piporö tolëël eëpën? Anutuuk yangerakë ëwat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

²¹Anutu ëwat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ëwat nasën eëpëneak elmëa. Pim ngönënot ten ök yaan kaar omên naröak mosut pël yewas pöt ök aan omên narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpëneak kent yaë. ²²Ten Yuta omnaröak epël yak. “Ni omên it ngölöpöt tenim itöök eën pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” Ën ar Krik omnaröak epël yak. “Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ëwat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” ²³Pël yaketak ten Kristo këra yetaprak

möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor ëak yak,” pël yewas. ²⁴ Pël yaëen omën Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo këra yetaprak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ëwatre weëre kosangringëp pöt pet yaalni. ²⁵ Omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë omnaröa ewatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin wiapre kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

²⁶ Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnaröak arim tekraakaan omën selap ewatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa. ²⁷ Pël ëaap omën yangerakë omnaröak ewat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ewat yaningkën ewatörö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis. ²⁸ Pël ëak omën omnaröak kön wiin omën pas yapin won irëak wëen omnaröa kaaö yaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas. ²⁹ Anutuuk yang omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok tiarimënt wak isganëak pël elnia. ³⁰ Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar pi-iring wë ewatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëen yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë. ³¹ Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëël ko wesak ap.”

2

Pool pi Kristo këra yetaprak möa pöta ngönte ök mëä

¹ Karurö, nem ngaan Anutuu ngön këet ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötre ewatringöröa ya pöl neniaan ëaut. ² “Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo këra yetaprak möön wel wia pöt pëen ök memaat,” pël wesak waisaup. ³ Pël ëak wais wiapre korring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup. ⁴ Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaio pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngölöpöt öneak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëengk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö. ⁵ Omnaröa ewatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ewatöt yaningk

⁶ Ne omën Anutuu wëwëetak kosang sak wëauröen ewatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ewatta ngönöt naën. Pörö pit kö sëpnaarö. ⁷ Anutu pim ngön ëlëep wiakaimaut nem war wesak ök yeniak epot ngaanëer kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri së ëwaatak öpenëak war wes yaningk. ⁸ Yang omp aköröak Anutu pim ewat ëlëep wieëa pöten ewat nasën ëa. Pit ewat ëanëen yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaprak namöön ëan tapön. ⁹ Pit ewat naën ëautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak.

“Omën omnaröak itaampöore kat wiire kön wi pël naënöt
Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

¹⁰ Ngön pipët ëlëep wiautak Anutu pim Pulö wes mëen pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ewatëpök Anutu pim yaauta songönteta ewat wë. ¹¹ Tiar omnarö nampök nampë könöön ewat naöngan. Pimënt kön pepapökëer ewat öpnaat. Pöta ök omën nampök Anutuuk könöön ewat naöngan. Pimtë Pulöökëer ewat wë tekeri yewas. ¹² Anutu pi yang omnaröa könö tiar naningkën ëa. Pi tiar pim omën ompyaut yaningk pöta songönten ewat sëpenëak pim Pulö ningkën waut. ¹³ Ten Anutuu omën ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulon omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yaningk. ¹⁴ Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëer pöta songönten ewat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ewat nasën ëëpnaat. ¹⁵ Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpenaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat. ¹⁶ Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.
“Talëpök Anutuu könöön ewat wë?
Talëpök pi omnantön ewat sëpnaan rë moulopën?”
Omën Pulö naönöröak yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulon Kristoë kön yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

¹ Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëen pangk naën ëaut. Kristoë ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen

ök yamëëa pöl arën ök niiaut. ²⁻³ Öngaarö pit kaöm kosangöt nanëmpnan, kapa pëen nëmpnaat. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt pëen ök niiaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk ëwat nasëngan. Ar arim karuröen kaaö ëere neneren sërere ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet yaalni. ⁴ Ar naröak, “Ten Poolëëro,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” yak. Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël yeniak.

⁵ Ar tol ëen ten Apolos kom yaalni? Ar kön wiin Apolos puukëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip om Aköpë inëen pëen yaauwaarök namp ya nentak kom ë niulëen ya yamëngkën ar piin kön wi kosang wesaut. ⁶ Tiar ya lupöök nampök wet réak öpöt ngëntën nampök nön yati. Pöta ök ne wet réak ngönën ök niaan Apolos ënëmak ngarang elnia. Tenip om pël ëauwaar Anutuukëer kaamök ëen këet yaarö. ⁷ Pötaanök ngëntöore nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Ën kaamök ëen këet yaarö pöpökëer yapinringëp. ⁸ Yangëntaupre nön yataup piarip kopëtalaa. Ën sum öpna pöt neenem ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkën öpnaat. ⁹ Tenip Anuturing ya yamëngkauwaar. Ën ar pöt Anutu pim ya lupö pël yeë. Pël ëen pi ngarang yaalni. Ar tenpimorö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ököro

Ar Anutu pim kaat pël yeë. ¹⁰ Anutu komre kolap elnëak pim yaatak neulëaup. Pël ëen omën ka ompyaut ök yarëaupök wet réak ök ëak wap kosang panëët yewesir pöl nook wet réak ngönënta songönte ök niiaut. Pël ëen omën muntarö yal menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën peene arim naë ya yamëngk pörö pit këëkë wesak ngönën ök niiaut ngarang elniip. ¹¹ Ne Kristo pim ngönte arën ök niiaut. Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë ökö. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak wap muntat yok pangk newesirën ëëpnaat. ¹² Wap weë pötë rangk ka ök rapënak narök koolre siluwaare kël sum kësangring ompyaö pipot wak pël yeë. Ën narök këra wiapötre perre koin teënt sak yaila utpet pipot wak pël yeë. ¹³ Pël ëen omnarö tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt tekeri sëpnaat. Akun kaaöök Anutu pi tiarim ya mëneimautë këet esuwesök war wasëpnaat. Tiar pimëen ompyaö elmëiman pöt koolre siluwaare kël sum kësangringötë ök nanikotön ëëpnaat. Ën utpet elmëiman pöt këra wiapötre perre

koin teënt sak yail pötë ök es kot won sëpenaat. ¹⁴ Pël ëen omën narö wap weë pötë rangk ök rëen esuwesök nokotön ëëpna pörö Anutuu naëaan kangut öpnaarö. ¹⁵ Ën narö wap weë pötë rangk utpetatring ök rëen es kotön kangut naön ëëpnaat. Pël yaëen omën pörö es nokotön wëen Anutuuk omën pëenörö esuwesiaan kama wa ulmëen öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëëngk tupët

¹⁶ Ar Anutuu ngëëngk tupta ököro. Pötaanök pim Ngëëngk Pulö arim lupötë wë. Pöten ar köpël ma? ¹⁷ Omën namp pi Anutu pim tup ngëëngk wesa pöt utpet wasën pöt Anutuuk kanguir utpet mowasëpnaat. Pöt Anutuu tup pöt ngëëngkët pötaanök. Pim ngëëngk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

¹⁸ Arimtok arimté lupötön morök elmëëngan. Arëkaan namp pimtën kön wiin yangerakë omnaröa ëwatöt wak wë pël yewas pipop Anutuu ëöetak ëwatëp pël sak öpënëak pöt yang omnaröa ëwatöt kasëng menak wëen pitök piin kön irikor yaup pël map. ¹⁹ Yangerakë omnaröa ëwat pipot Anutuuk itaangkën kë wonöt pël yaë. Pipta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën omnarök kön wiin ëwatringörö pël yewas piporö morök yaëen Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet yemowas.”

²⁰ Ën kaalak ngönëntak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa ëwatötön kön wiin pasut pël yaë.”

²¹ Pötaanök arëkaan narök ngönënë wotöökörö komre kap ëak wak isak anganok. Omën pout arimtéetok. ²² Pool neere Apolosre Pita ten pourö arimorö. Ën yang epërere öp wëautere wel yawiautere omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimëen yaö ëaut. ²³ Ar pöt Kristoëëro, ën Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtok pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

¹ Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin Kristo pim inëen wë Anutuu ngön kë ngaanëer ëlëëp wiakaima pöt ngarang ëak ök yaaurö pël sëp. ² Pël ëen ngarangköröa ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim ya mena pöt këëkë wesak ngarang ëëp. ³ Ne pöt, arök ma omën munt narökta ya Anutuu nena pöt wël elnëenë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaut wël naëngön. ⁴ Nemtok nem yaauten kön wiewë utpet nent

nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëer nem yaaö pöt wël elnëëpnaat. ⁵ Pötaanök akun Anutuua wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom ëengan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun pötak pi omën koutak ëlëëp wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta tekeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaüt kom ëak neenem yaaütë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aima

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimtë songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak wia pipot ilap riinganëen tenpim ënëm ëënëeten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak ëak nampön wak irëak angan. ⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom ëen ma? Won. Anutu pimtök omën pout yaningk, arimtok naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol ëen arimtën kön wiin naningken koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuua omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen. ⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot niwesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëen wë pöröa ök. Pël ëen enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ëënëak yanuulë. ¹⁰ Ten Kristoë ngönte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ëwatingörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël ëen omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö. ¹¹ Ngaanëer ngöntök ëaurök om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëen omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? ¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiiir utpet naalmëen yeë. ¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëerö pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul ëëpënëak mëëa

¹⁴ Ne ar ëö sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm ëen kön tek-tek sënëak ök yeniak. ¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël ëaap ar pep selap won. Nemënt kopëtäpök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saurö. ¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl ëëë. ¹⁷ Ar nem yeë pöl ëënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngölöp wes nimpnaat. Kristook yal menak ëpena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, "Pi eprek newaispan," pël aimeë kölokkölok eim wë. ¹⁹ Pël ëaap Aköpök kön wiin pangk ëen pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël ëak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant yaaütë songönöt tekeri wasën ar pit weëre kosangringörö ma won pöten itaampunëët. ²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaüt won. Pöt weëre kosangring wë Anutuua ngönta ënëm yaaüt. ²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet ëeim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekrak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaüt oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. ² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol ëen arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop arring öpanëen waö ë mëenë pöt ompyaö. ³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt arring wë. Pötaanök ne arim naë wëa ëëma pöl omnampë utpet ëa pöt kat wiak kom ëak epël yeniak. ⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimörö pël kön wiewë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat. ⁵ Pël ëen ar omën pöp Setenök këlangön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëëë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëëa

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten

ar köpël ma? “Pol pëwëo repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam ëëpnaat.” Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëëngarangkkëëkë ëëë. ⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam ëëpanëak pëwëo ti yemoolak pol omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëëng pi waö ë mëëë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sëpënëak Kristo sëpsëp ket ëak möa. Pötaanök arta utpet ëënganëëng omën pöp waö ë mëëë. ⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërëp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

⁹ Ne pep newer wet rëak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niiaut. ¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa porö kasëng mampun pël newasën ëaut. Ar ngönën köpëloröaring ngöntre kar naën yeëan talte yang epër yok pangk sëp wasën. ¹¹ “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niaim wë öngre omp wëwëat utpet ëëre omnantön war ë, Anutuuk urtak omp ak kaarörö ngëëngk wasööre omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor ëëre këkain ë pël yaë ke piporö kasëng mampun,” pël kön wiak retëng ë ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi ëëngan. ¹²⁻¹³ Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëër pël ëëpnaat. Ën ar ingre mor sauröakëër arim wëwëat yok pangk kom ëënëët. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekrakaan waö ë mëëë.”

6

Ngönën kat wiauröak nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim karipëëng ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sëpën ma? Won. Pi Anutuuk omën sauröa naë së moulmëëng kom ëëp. ² Ënëmak akun kaöaöök Anutuuk omën saurö tiarök yangarakë omnaröa wëwëat yok pangk kom ëëpena pöten ëwat wë. Ar ënëmak yangarakë omnaröa wëwëat kom ëënë pöt kot wia epökëër yok pangk kom ëënëët. ³ Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom ëëpena pöt ar ëwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yangarakë wëwë epëtaan kom ëëpena pöt kotte. ⁴ Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yangarakë omnantëëng ngön wieëa pöt tol ëënak ngönën won arim ëwat poröen pitök

kom ëëpën yemak? ⁵ Ne ngön pipët ar kat wiak ëö sënëak ök yeniak. Arim naëaan ëwat omën namp karaar kom ëëpnaap won ma? ⁶ Wë koröppe. Pël ëaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëëng ya yamëngk.

⁷ Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasööre arimot këkain ë pël yaëëng kangiiir naalmëëng ëënë pöt yok pangk. ⁸ Pël ëaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹ Omën utpet yaaurö Anutuuk wa ngaöök nedomëëng ëëpna pöten ar ëwat wë. Ar omën epotön köpël ëëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutuuk urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa, öngre omp wëwëat utpet yaaöre omp nampök namp ëöaat yaalmëaö, ¹⁰ këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kön irikor yaaöre utpet wasak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nedomëëng ëëpnaat. ¹¹ Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook wal yemangkëng tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëëng yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuuk yapinte wak isak apa

¹² Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk ëëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangk kaamök naalniipan. Neenta, “Omën pout yok pangk ëëmaat,” pël amaatak omën nent kaö sëen inëëng elmëëngönëëng pël naëngön. ¹³ Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëët yak nëëng yaatak yes. Ya epët kaömpötëët,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Ën möönre koröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëëng elmëëpënëak yaö ëau. Aköp pi tiarim möönre koröp epöökë pepap. ¹⁴ Anutuuk Aköp weletakaan wal ë ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal ë niulëëpën sa. ¹⁵ Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt ëwat wë. Ar kön wiin arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erën ëëng pangk ëëpën ma? Pël naëngan, won pan. ¹⁶ Omp namp öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi öng pöppring koröp kopëtaö yeö ar pöten köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Piarip pouwaar erën ëëng koröp kopëtaö pël ëëpnaat.” ¹⁷ Ën namp Aköppring wal ëak wë pipop piiring könre lup kopëtemer sak wë. ¹⁸ Öngre omp nga yeë pippel sëp weseë. Utpet muntat omnaröak yaë pipot pitëm koröpöt utpet newasën yaë. Ën namp öngre omp nga ëak

pöt pimtë koröpö utpet wasëpnaat. ¹⁹ Arim koröp pipö Ngëengk Pulö pim ngëengk tupët pöt ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë ulmëen wë. Arim koröp pipö arimtëö won, Anutu pimö. ²⁰ Puuk sum kësang elniak ar utpetatë öngpökaan kama wak pimëen niwesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre omp yaauta ngönte

¹ Arim ngön neen pepeweri pëel neean pöt ne kangir ök niamaan kat wieë. Omën namp omp tek öpna pöt ompyaö. ² Pël ëënëetak öngre omp nga yaaut kësang wia. Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wëen öngöröeta neenem ompöp wak öne pöt ompyaö. ³ Ompöpë koröp pipö pim öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. Ën öngöpë koröp pipö ompöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. ⁴ Pöt tol ëen? Öngöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim öngöpök pël yaë. ⁵ Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmëëngan. Om Anutuun ök manëak wet rëak ngön ë kat men ëak akunet om wiaan arim koröp keimön ëënë pöt yok pangk. Pël ëen akun pöt pet irën Setenök morök elniin arim koröp ngarangk naën wë öngre omp nga ëënganëen kaalak erën ëen. ⁶ Ar öngre omp ëënëak yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël ëënë pöt yok pangk pël yeniak. ⁷ Nem kentöök ar pourö nem ök tek önëak kent yaë. Pël yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wëen narö tek wë. Pi tiar pël ëëpenëak weëre kosangöt kom ëak narö nant narö nant yaalni.

⁸ Öngre omp tekre kapirörö ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek öne pöt ompyaö. ⁹ Pël ëënëetak arim koröpökë wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp ëënë pöt ompyaö. Koröpökë kentre kaurat kaö sak ngep elniipna pöt pangk naën. Pötaanök öngre omp ëënë pöt ompyaö.

¹⁰ Öngre omp weëaurö, ne arën kosang wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epët nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp sëp waspan. ¹¹ Ma yok pël ëak pöt om öp. Won ëen pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopëtëmer sak öp. Ën ompöp piita pim öngöp wes mëëpan.

¹² Öngre omp muntarö, nem arën ngön niama epët Aköpëet won, nemtëet. Omp ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasënëp koirën piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹³ Ën tapël öng ngönën kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasën nampring wëen piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan.

¹⁴ Pöt tol ëen? Öng ngönën kat wia pöpëen Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasënëp yaë elmëa. Tapël omp ngönën kat wia pöpëen Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasënëp yaë elmëa. Pël naën ëa talte piarpim ruurö Anutuü ëöetak kölam nasën ëëpën. Pit Anutuuk pimëen yaë wesa. ¹⁵ Ën ngönën köpël öng ma omp nampök pim weëaup sëp wasëpënëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök il newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak öpenëak yaë niwesa. Pötaanök nga elpanok ngönën köpëlëp sëp wasëpënëak yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sëpnaat. ¹⁶ Öngörö, arim ompörök sëp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë. Tapël ompöröeta, arim öngörök sëp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

Anutuü yas niaan wakaiman pöl öpa

¹⁷ Om ar pourö Anutuuk arim wëwë önëak yaë elniin wakaiman yas niaan pim naë rë olëak wëaö pötak wakaiman pöl wë. Ngön pipët ar ka poutë ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wë. ¹⁸ Namp Anutuun yaë ëak pim koröp kaut moilën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt pim ila pöt ngep ëëpnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëen Anutuuk yas mëëa ëen pöt ilëpnaaten kön wiipan. ¹⁹ Koröp kaut yailaut ma nailën yaaut pitepar om pastepar. Anutuü ngön kosangta ënëm ëëpena pötaar omën këët. ²⁰ Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl wë. ²¹ Ar inëen ëeim wëen Anutuuk yas niaa ëen pöt wil niulëëpnaaten kön selap ëënganok. Arim wil niulëëpnaata kan nent oröön pöt pök seë. ²² Inëen wë ma won pöten kön selap naën ëëpenaata songönte epët. Omën namp inëen wëen Aköpök yas mëëa pöp puuk wil moulmëen pimëen yes. Ën namp inëen won wëen Aköpök yas mëëa ëen pöt Kristoë inëënëp pël yes. ²³ Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatë öngpökaan kama niwak pimëen niwesaürö. Pötaanök omnaröa yaautë ënëm ëënganëp pim ënëm seë. ²⁴ Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Öngre omp tekre kapiröröa ngönte

²⁵ Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epët Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnëak weëre kosang nangkën nem ngön këët ök yeniak epëten yaap pël wasënëet. ²⁶ Ne kön wiin akun eptak këere ngaat orök wia pötaanök peene wë epël öne pöt ompyaö. ²⁷ Öngre omp ëaurö pöt nener wes mëënëak kön wiinganok. Ën öngre omp naën wë pöt pël

ëenëeten kön wiinganok. ²⁸ Omp tekörö ar öng öne pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp öne pöteta saun won. Om öngre omp ëak wëen pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpnaëen tek öne pöten kent yaë.

²⁹ Karurö, nem yeniak pöta songönte epët. Tiar yang eprek öpenëak akun niwia pöt pet irëpënëak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp ëauröak teköröa ök sak weë. ³⁰ Ën ingre ya ilak yaauröak pël naën koröp orök weë. Ërëpsawi yaauröak won koröp orök weë. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak weë. ³¹ Yangerakë omnantëen ya kaö yamëngkauröak pötëen kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sëpnaat. Pötaanök tiar pipötön kaö wesak kön selap ëengan.

³² Ar omën pasutëen kön selap naën ëenëeten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sëpna yak pim yaataan kön yawiaurö. ³³ Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁴ Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëen kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm koröpre lup pöt kölam sëpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö. ³⁵ Nem yeniak pipët arim yaaut kan wariak neniaan, kaamök elniipënëak yeniak. Nem kentöök ar wot-pil wë Aköpëen yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent yaë.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaö sak omp öpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk ëen omp mëm mampna pöt utpet nasëpan. ³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek öpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat. ³⁸ Nem yeniak pipta songönte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaö ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën ëen tek öpna pöt ompyaö pan ëëpnaat. ³⁹ Öng namp pim ompöp öp wëen sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt köntak won, Aköpön kön wieë pël ëëpnaat. ⁴⁰ Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt öpna pöt pi ompyaö pan öpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipöt tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaat omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön

wiin omnantë songönötön tiar pourö ewat wë,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ewat wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaat tiar neneren lup sant elmëëpena pöt lup kosang sëpnaat. ² Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ewat wë pim ewatten wak isak yaan pöt pi këëkë ewat nasën wë pël apenaat. ³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ewat sak pimëen wasëpnaat.

⁴ Ar animaö omp ak kaaröröaan kiri ar ëaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëël yenëak. Arim, “Omp ak kaaröomnarök ket ëa pörö kë wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap këëp, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak. ⁵ Kutömwieriire yangerak omën kaöarö kësang omën narök pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëëngk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. ⁶ Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëen elmëëpenëak wë. Ën Aköpë kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

⁷ Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këëkë ewat nasën wë narök ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaö pöten kön wiak kaömp yenam kaömp pöt omp ak kaaröröaan kiri ëaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, “Yok pangk nën ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. ⁸ Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutu naë nasëngan. Tiar kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarëen itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

⁹ Om këëkë ngarangk ëëë. Arök, “Ten kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, “Yok pangk nën ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël ëen pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarangk ëëë. ¹⁰ Omën kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmpnaat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëen pötak pim lupmer utpet wasëpnaat.

¹¹ Arim, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötaan omën pöten këëkë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sëpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama öpënëak wel wia. ¹² Ar ngönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta

utpet yaalmé. ¹³ Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipé lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sëpanëën.

9

Pool pim ya yamëngkataan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

¹ Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë. ² Omën naröak neen, "Pi Aköpë ngön yaaö omën wonöp," pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, "Pi ngön yaaö omnamp," pöt ëwat wë. Pöt nook pim ngönte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë ngön yaaö omnamp pöt pet yaë.

³ Omën nemëën kaaö ngön ya pöröen kangiiir epël yemak. ⁴ Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma? ⁵ Aköpë nangaröere Pitaare ngön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yesaurö. Ne yok pangk pël naëngan ma? Pangk pël ëëmaap. ⁶ Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimënt arën ngönën ök yeniem kaömpre omnantë waurat pangk ëën ma? Tenpimtok pël ëëna pöt pangk naëpan. ⁷ Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaaurö pitta këët oröön yok pangk nëmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaaurö pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nëmpnaat.

⁸ Ngön pipët omnaröa kön pëenëëtök naën. Pipta ngönte ngönëntakta wia. ⁹ Anutu pim ngön kosangët Mosesök epël ëa. "Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nëmpënëak yaëën këmét il mowariingan." Anutu Mosesën ngön mëëa pipët pol purmakaöröaan pëen nemaan ëa. ¹⁰ Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wiewë ngön pipët Mosesën ök maan retëng ëa. Omën ya yamëngkaupre këët oröön yewaup piarip köp sëën nant öpënëak kön wiewë ya mëmpna pöt yok pangk. ¹¹ Tenök arim lupöt kosang sëneak ngönën ök niain wë. Pötaanök arök kangiiir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma? ¹² Ya omën muntarö koröpöökë kaamök pöt yemangk. Pötaanök ten wet réak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël ëënaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas këlangön kat wiak ya yamëngk. ¹³ Ngönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaaurö pit omnaröak Anutuan yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ëwat wë.

Ën kiri ar yaauröeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö. ¹⁴ Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaaurö ar kat yawiauröak koröpöökë kaamököt ningkën öneak kosang wesak ök niiaut.

¹⁵ Ne pöt, arök koröpöökë omnant nam-punëak neniinan ëaut. Peeneeta pël ëëneak retëng naën. Won, ne omnantëën kimang neniingan. Kaömpötëën këën ëak wel wi-imëak yeem pöt arën kaömpëën neniingan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkëen yaëën pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë. ¹⁶ Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut wëk wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. ¹⁷ Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël ëëmëak nangkëen sum naön. ¹⁸ Pël ëa pötaanök ne kangiiir oröpöt yeö? Nem kangiiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëën sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëën wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë ré olanëak ar pouröa inëën saut. ²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë ré olapënëak pitëmtë yaaul yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë ré olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. ²¹ Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yaauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë ré olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënëpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. ²² Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë ré olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë ré olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut. ²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëën nemëntta këët ömëak yeë.

*Anutuu omën këët öpenaataan wëë ngenti-
ipa*

²⁴ Ar omën epëten ëwat wë. Ngasam yaarek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet réak

sê yaô ëaurek orôopna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuü omên këët önëëtaan weë ngentieë. ²⁵ Omên ngasam ëak nener il wasëpenëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökê këlangön yaaô pöten kön nawiin yaë. Pit omên lëngë sépna pötëenta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuü naëaan omên weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa. ²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng ëëmëak yaô ëaurekên it kökö ngênal yesaup. Ne omên mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkê itneë yamöaup. ²⁷ Omên namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem koröpöökê kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niain olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëën ngarangk këëkê ëëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëën ök niamaan kat wieë. Anutuü pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëën pit seim i kaö Köp Mõau olëak sa. ² I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëën i kaö ilën irë olëak së Moses pim omên sa. ³ Pël ëën Anutuü pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. ⁴ Iteta Pul tapöök tekeri wes mangkên në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökê yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëën kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. ⁵ Pël ëautak pitëm tekrakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuü këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni. ⁷ Pitëm tekrakaan narö pitëm ëa pöl Anutuü urtak omp ak kaaröroaan ngëëngk wesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omnarö wel aisëëë iire kaömp nak wal ëak tan uröore ngasam paspas ë pël eima.” ⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga ëënganok. Pit pël yaëën Anutuü pitëmëën ya sangën elmëën omên kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. ⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëëngan. Pit pël yaëën kamal ngaaröak mëngkên wel wia. ¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuü kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuü pim ensel ngaap wes mëën mëngkên wel wia.

¹¹ Omên muntaröak Anutuü kasëng mempanëak pepanöm elmëëpënëak omên pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëën wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak

ngönëntak retëng ëa. ¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet ëënganëën ngarangk këëkê ëëë. ¹³ Morök ke nentere nent ar utpet ëëneak arim naë oröa pöt arimënt pëën won, omên pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuü kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar morökta wëën pi kaamök elniin weë sak tauaanëët.

Anutuü ënëm yeem urmeraröa ënëm naëngan

¹⁴ Pötaanök, nem kar panëerö, ar omp ak kaaröroaan ngëëngk wesak yaya yamëëaut kasëng meneë. ¹⁵ Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëëë. ¹⁶ Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuü yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëën lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtemer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre koröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë. ¹⁷ Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre koröpö kopëtaö pël sak wë. ¹⁸ Israel omnaröa yaaütön kön wieë. Omên animäö Anutuü kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaaütak Anuturing lup kopëtemer mowasëpënëak pël yaë. ¹⁹ Nem yeniak pipta songönte pöt tolëël? Ne, “Omp ak kaaröro pit kaarö,” ma “Omnaröak pitëmëën kiri yemangk pöt kaöat,” pël yeniak ma? ²⁰ Won, ne epël yeniak. Omên ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuü won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëën ar pitëmëën kiri mampööre pitring kaömp ngawi në pël ëëneëten ne kaaö yaë. ²¹ Aköpë i kelöntak yenauroak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan. ²² Ar utpet pipot ëënë pöt Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuü ping wesak maim öpa

²³ Arök, “Tiar omên pöt yok pangk ëëpenaat,” pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omên poutök kaamök naalniipan. Arök, “Tiar omên pout yok pangk ëëpenaat,” pël yaketak omên poutök kosang naniwaspan. ²⁴ Ar arim omnant ëëneëten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëëneëten kön wieë. ²⁵ Animaut uröm kaataakaan önë pipotön, “Epot omp ak kaaröroaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap ëënganëp neë. ²⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët.” Pël wia pötaanök tiar yok pangk omên pout nëmpenaat. ²⁷ Omên ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak

yas niak kaömpre animaut ningkên pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmêa ma won?” pël êak kön selap eënganêp köntak neê. ²⁸ Pël eëñêetak omên namp nim naê öpnaapök animao pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri êaut,” pël ök niaan pöt pi utpet mowasên pim lupmer utpet eëpanêên nênganok. ²⁹ Pipot nêên arim lupöt utpet sepanêên won, arim karipê lupmer utpet eëpanêak yeniak. Ar nampök epël an koröp. “Ne tol eëñ omên animautön kön selap yaê pipopön kön wiak nanên eëm? ³⁰ Ne Anutuun animautaan yowe mêak yenên omnarök nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

³¹ Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp neêre omên nant ë pël eëñêak pöt Anutuun ping wesak aöök eën. ³² Yuta omênre omên muntaröere ingre mor saurö wiap sêpanok pël elmêengan. ³³ Nem yeê pöl eëê. Nem omnant yeê epot omên pourö kaamök elmêemêak weê ngentiak yeê. Nemtêên naên, omên pourö kaamök elmêên ompyaö sêên Anutuuk utpetetakaan kama moöpênêak yeê.

11

¹ Ne Kristoê kanöök ing mësêak pim ök yeê arta tapël nem yeê epël eëê.

Ngönênê wa toptak ompyaö eëpenaata ngönte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön ök niaut taê wak wêên ne arên kön wiin ompyaö yaê. ³ Pël yeêetak nem kentöök ar epênta êwat sênêak kent yaê. Ompöröak öngörö ngarangk êa. Kristook ompörö ngarangk êa. Ên Anutuuk Kristo ngarangk êa. ⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koêak wêên pöt omnarök itenak, “Pi omên munt nampê ikanöök wê,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönên tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël eëpna pöt pi omên munt nampê ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koêepna pöt utpet êak pim Kaöap Kristo eö mongawisêpnaat. ⁵ Ên öng namp ngönên tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël yeem pim kepönö kör nokoëên wêên pöt omnarök piin, “Ompöpê ikanöök naön wêa,” pël aan pim ompöp eö mongawisêpnaat. Pöt öng kan pas yaaö namp pim kepön epöt kat ë olêak wê utpet yaê pöl pim kepönö kör nokoëên wêa pötak utpet sak öng ke pöpê ök sêpnaat. ⁶ Öng namp pim kepönö kör nokoëên eëpênêak pöt pim kepön epöt kat ë olap. Pël eëpnaatak öng namp pim kepön epöt kat ë olaan omnarök piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaö namp,” pël wasên pi eö kêsang sêpnaat. Pötaanök öngörö pipël êak eö sêpanêên pitêm kepönöt kör koêêp. ⁷ Ompöp pi Anutu pim ök wê pim weêre kosangre ê

rangi pöt pet yaê. Pötaanök pi Anutu ök kaö sak wê pöt pet eëpnaataan pim kepönö kör nokoëepan. Ên öngöp pi ompöpê iri wê pöt pet eëpnaataan pim kepönö pangk kör koêepnaat. ⁸ Pöta songönte epêt. Anutuuk ompöp ket eëpênêak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökêêr ompöpökaan kaut wak ket êa. ⁹ Tapël ompöp pi öngöpêên yak ket naên. Öngöpökêêr ompöpêên yak ket êaup. ¹⁰ Pël êa pötaanök öngöp pi ompöpê iri wê pöt pet eëpnaataan kepönö kör koêak öpnaat. Pël eëñ pöt enselöröak pötên itaangkên ompyaö eëpnaat. ¹¹ Pël eëpnaatak tiar öngre omp Aköpê wêwêetak namp nerak naön, namp-namp kaamök êak wê. ¹² Nem yeniak pipta songönte epêt. Anutuuk öng wetêêp ompöpökaan ket eëñ kanguir pörekaan wais peene wê epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omên pout Anutuuk maan öröak wiä.

¹³ Ar omên epêten kön wieê. Öngörö pitêm kepönöt kör nokoên wê omnaröa tektrak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naêpan. ¹⁴ Tiarim wêautan ar êwat wê. Omp namp öngöröa ök pim kepön epöt wali sêpna pötak omnarök eöak mapnaat. ¹⁵ Ên öngörö pit ngan êp waliit pitêm kepönöt kör koêepênêak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön epöt wali sêpna pöt ompyaö. ¹⁶ Omên namp ngön epêt komun uröpna pöpön epël memaat. Ten Kristoê ngön yaaö omnaröere Anutu ingre mor sa pourö epël pêên yaaurö.

Korin omnarök Aköpê kêere iit utpet wesa

¹⁷ Ar Anutuun yaya manêak wa top yeëan pötê ompyaö newasên, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epêt, arên kön wiin ompyaö won. ¹⁸ Ne wet rêak epël niamaan. Ar ngönênêên wa rongan yaëên arim tektrak komre kap yaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaarö. ¹⁹ Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerkê omnarö yak arên ökre was elniin ngönêntak kosang yes porö tekeri wasêpênêak yaarö. ²⁰ Arim ngönênêên wa top yeëan pötê Aköpê kêêt nêñêak yeem irikor yeëan. ²¹ Ar epël yeëan. Kaömp nêñêak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemet yenan. Pël êak narö iire kaömp kêsang nak kön irikor yaëên narö kêên wê. ²² Elei, ar pipël eëñêak pöt arim kaatê nêñêêtep won ma? Ma ar kön wiin Anutu ingre mor saurö pipël elmêak ngöntök yaaurö eö yemowas pöt pangk yaê ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naengan.

Aköp Yesu pim ruurö kêêre i elmêa

²³ Ne ngön ngaan Aköpê naëaan wa pöt niaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia rök pötak kaömp

nent wak ²⁴ Anutuun yowe meäk pelak epël ök mëä. “Epët nem mësëpët. Arimëén yak pëel elniak wel wiimaat. Neim önëel nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁵ Pël meäk kaömp pöt nëen wain kelönte tapël wak yowe meäk epël mëä. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëel nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁶ Pël éaan ar këere i nënëel Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëén kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

²⁷ Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këët pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring ëëpnaat. ²⁸ Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet rëak arim lupöt wa kom ëäkök nën. ²⁹ Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat. ³⁰ Ar pël yeëan pötaanök arim näëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëen narö wel yawi. ³¹ Èn tiarimtok tiarimtë lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën ëëpën. ³² Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.

³³ Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëën pourö wais pet irenak ngës rë pël ëën. ³⁴ Ar këen panë ëën pöt arimtë kaatë nën, wa toptak utpet ëën kangut orö nirëëpanëen.

Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpaaat.

12

Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

¹ Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këékë éwat sënëak kent yaë. ² Ar éwat wë. Ngaan ngönën köpël wëen yang omp ak wëwëat wonörök wer niön pitëm ënëm seimaurö. ³ Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëen pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan ëëpnaat. Èn namp Ngëengk Pulöök kaamök naalmëen ëën pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan ëëpnaat.

⁴ Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök. ⁵ Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap. ⁶ Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni. ⁷ Pulö pi

ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom ëak yaningk. ⁸ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën éwat kaö panë apnaat. Èn namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat. ⁹ Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang yewesautaring öpnaat. Èn namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yaumanörö ompyaö mowasëpnaat. ¹⁰ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang mangkën wetete ngön apënëak kön tektek mowasëpnaat. Namp weëre kosang mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë songönte kom ëëpnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat. ¹¹ Ya pipot pout mëmpenëak Pul kopëtapöök tekeri wes yaningk. Pël elniak pimtë könöök omën pourö neenem weëre kosangöt kom ë yaningk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

¹² Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Èn koröpöökë kaut selap. Pël ëën pipot erën ëën koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën selap eporö Kristoorring erën ëën kopëtap pël yaë. ¹³ Tiar narö Yuta omnarö, narö omën muntarö, narö inëen yaaurö, narö inëen naënörö. Pël éaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëen möönre koröp kopëtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkën tiar pourö pim Pul kopëtaö wak wëen tiarim lupötë wë.

¹⁴ Tiar éwat wë. Koröpöökë kaut kopët nent won, selap. ¹⁵ Pötaanök ingesök tol ëak epël apën? “Ne mores won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁶ Èn katëëpökta tol ëak epël apën? “Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. ¹⁷ Koröp pouuk itöt pëen wëanëen tol ëak ngön kat wiipën? Èn koröp pouuk katöt pëen wëanëen tol ëak wot mööpën? Pël naëpan. ¹⁸ Anutu pi éwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut neenem öpnaarek moulmëä. ¹⁹ Koröpöökë kaö epot ke kopëtet pëen ëanëen koröp ëlö yok pangk wi naön éan tapön. ²⁰ Pël naën. Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën ëën kopëtaö pël yaë.

²¹ Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalmëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Èn keponöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalmëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” ²² Won, tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin kaöat won pël yewas pipot won ëëpena pöt ompyaö naön ëëpenaat. ²³ Èn tiarim koröpöökë kaö

nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaõ wesak ngarangk eëpenaat. Ën eõaatta ompyaõ panë wesak kör koëëpenaat. ²⁴ Pël eëpnaatak koröpöökë kaõ nantön tiar itaangken ompyaut pël yaë pipot kör nokoëen eëpenaat. Anutu pimtok tiarim möönre koröpöt ket elniak kaõ nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaõ eën kör koëëpenaat. ²⁵ Pël eëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën eëpenaat. Kaõ pout nener kaamök eëpënëak äaut. ²⁶ Koröpöökë kaõ kopët nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaõ nent ompyaõ wëen pöt pout ompyaõ öpnaat.

²⁷ Ar pöt erën eën Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt pim koröpöökë kaut pël yeë. ²⁸ Pël yaëen Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet rëak ngön yaaõ omnarö ulmëa. Pöroaarek tektek ngön yaurö, pöroaarek rë yemoulaurö, pöroaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöroaarek yauman ompyaõ yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaurö pël ulmëa. ²⁹ Anutuuk pourö ngön yaaõ omnarö pël naulmëen ëa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëen, pourö omnarö rë moulöpënëak naulmëen, pourö ya it ngolöpöt mëmpënëak naulmëen, ³⁰ pourö yauman ompyaõ wasëpënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëen. ³¹ Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang nimpra pöt taltak kaõet pöt wël ëak önëen kosang eëë.

Pël yaëen nook kan ompyaõ panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

¹ Ne ka nantëeröa ngön kõngkômötëere en-selöröa ngön kõngkômötë omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëen nem ngön yaaut kuupre into ngönötë yaan omnaröa ngön këet kat nawiin yaë pöl kõntak yeëan tapön. ² Ën ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasöore ngön õngpökötë ewat poutë songönöt ewat weëre tomönötön mop wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël ë pël yeem lup sant naën yeëanëen omën pasuröa ök wëan tapön. ³ Ma nem omnant kom ëak omën ngöntök yaurö mampöore Kristo pim ngöntaan yak maan narök newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön eëm.

⁴ Omën lup santring wëa pörö ya wiap-taring wë sant yemowesaurö. Pit omën muntaröa omnantëen kön utpet mowiire

pitëmtën kön wiin isën kõlokkölok ë pël naën yaurö. ⁵ Pit omnant omnaröak kön wiin omën muntaröen naalmëëpanëët eën pöt pël naën yaurö, keimön naën yaurö. Pit ya sangën naën yaurö, utpet yaalmëen kangir naalmëen yaurö. ⁶ Pit utpetatëen erëpërëp naën, ompyautëen erëpërëp yaurö. ⁷ Omën lup santring wëa pörö omnaröak utpet yaalmëen kosang sak wë elmëëpnaatön ompyaõ eëpnaat pël weseë Anutuun kön kosang wiak pim ompyaõ eëpna pöten korkor eim wë këlangön kat yawiem kosang sak wëaurö.

⁸ Lup sant yaaõ pöt kö nasën eëpnaat. Ën tektek omnaröa ök Anutuun ngönte tekeri yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë yaaõ pöteta, kö sëpnaat. Ën ewat ke nentere nent pötta kö sëpnaat. ⁹ Pöt epël. Tiar ewatöt kaut pëen ewat wë. Ën Anutuun ngönteta kaut pëen tekeri wesak yaurö. ¹⁰ Ënëmak Anutuun wais omën poutë songönte tekeri wes nimpnaatak kaõ kot pipot kö sëpnaat.

¹¹ Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi pöl kat wieimeë pitëm könötë wia pöl wiakaimaut. Pël äautak omp kaõ sak koturöa yaaõ pöt ent ë olëaut. ¹² Tiar kõnitweri këere wot kante itenak këkë itnaangken yeë pöl peene Anutuun songönte itenak om kotte pëen ewat yes. Ënëmak Kristoë tekeri sëpnaatak ëö ningkën piin këkë itaampenaat. Peene pöt tiar Anutuun songönte kaut pëen ewat wë. Akun pötak Anutuun tiarën ewat panë wë pöl pim songön pout ewat sa pet irëpenaat.

¹³ Pël eën kosang wiaapna pöt epot. Anutuun kön wi kosang yewesautere piin kön kosang wiak pim ompyaõ eëpnaaten kor wëautere lup sant yaaut, omën nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaautakëer kaõet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

¹ Ar lup sant yaaut kaõ wesak kosang ngentiak arim karurö sant elmëë. Pël ëak pöt ngönënë weëre kosang Ngeëngk Pulöök yaningk pipot önëen ök eëë. Pipot Anutuun ngönte tekeri wasënëak weëre kosang yaningk pipot önëen wet rëak ök eëë. ² Pöta songönte epël. Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulöök elmëen ngön ëlëöpöt ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëer kat yawi. ³ Pël yaëetak omën Anutuun ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö kaamök elmëak pitëm kön wi kosang yewesaut taë wasën kosang sak öpënëak yema. ⁴ Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop pimënt kaamök yaë. Ën omën Anutuun ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourö kaamök yaë. ⁵ Ne ar pourö

kém ngón ngolöpötë anëak kent yaë. Ën Anutuun ngönte tekeri wesak anëak kent kaõ pan. Omën Anutuun ngönte tekeri wesak ya pipop omën kém ngón ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp kém ngón ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurõ kaamök elmëëpna pöt omën kém ngón ngolöpöök ya pipop ya kaõ yamëngk. ⁶ Pötaanök karurõ, ne arim naë wais kém ngón ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël ëëmaatep arim naë wais Anutuun ngón ök neea pöt niam ma ëwat nent nimp ma pim kém ngönte tekeri wesak niam ma ngónën rë niulõm pël ëëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuun ngönte apenëak kém ngón ngolöpötë pangk naëngan

⁷ Ar omën pasut nger pëëp köntak mëmpööre wëlemp köntak tang mö pël yaëën ngón këët pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. ⁸ Ën kuupõ pas yamëngkën talëpök pangk kat wiak ngaëën ya pël wesak ko ëëpën? Pangk pël naëpan. ⁹ Pöta ök arta kém ngón ngolöp omnarõa pangk kat nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngónöt pas mopöök sëpnaat. ¹⁰ Yang epot poutë omnarõak kém ngón ke nentere nentak ngón ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaõ wesak yaan kat yawi. ¹¹ Ën omën nampök ngón ök neaan kat nawiin ëëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. ¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurõ kaamök elmëëpna pöt önëët.

¹³ Pötaanök omën kém ngón ngolöpöök apna pipop ngón pöt kaip tiin omnarõ kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. ¹⁴ Pöt epël. Ne kém ngón ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas õpnaat. ¹⁵ Pötaanök ne tol ëëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. ¹⁶ Ma ar namp lupmerök kém ngón ngolöpöök Anutuun yowe yëmaan omën ngolöp weëre kosang pöt naõn nim ngönte pangk kat nawiin ëëpna pipop tol ëak kat wiak kaamök ëak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. ¹⁷ Ni yaap Anutuun yowe mamëëtak omën ngolöp pöp taë nemowaspan.

¹⁸ Ne ar pourõ il nuwesak kém ngón ngolöpöök ngón yaaup yak Anutuun yowe yemak. ¹⁹ Pël yeëetak ingre mor saurõaring yaya yamëëautak nem kentöök ngón kopët omnarõa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Kém ngón ngolöp selap omnarõa pangk kat nawiin ëëpna pöt amaaten kaaõ.

²⁰ Karurõ, ngónöt kat wiak wël yaautaan rungaarõa ök ëëngan. Utpet yaaõ pötõnõkëër õngaarõa ök köpël ëëë. Pël ëak ngónöt kat wiak wël yaaõ pötaan kaõarõa ök ompyaõ wesak ëëë. ²¹ Ngónën ngón nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën narõa ngón maimatëëre omën maimarõa kém ngónötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin ëëpnaat, Aköpök pël ya.”

²² Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk kém ngón ngolöpötë ngón yaaut ngónën kat wiaurõaan won ngónën köpëlörõ pim weëre kosangõon pet elmëën itaampënëak kön wia. Ën kangiiir Anutuun ngönte tekeri wesak ök yaaut ngónën köpëlörõaan won kat wiaurõaan Anutuun songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia. ²³ Pötaanök ar ingre mor saõ pourõ wa top ëak kém ngón ngolöpötë ngón aim wëën ngolöp ngónën kat yawiaurõere köpëlörõ ilëak itenak pöt arën kön wiin kaõkaõ yaë pël wasëpnaat. ²⁴ Ën ar ingre mor saõ pourõ Anutuun ngönte tekeri wesak ök aim wëën ngónën köpëlöp ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunatõn kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom ëën ²⁵ pim lupmeri omnant wiëëa pöt tekeri sëën itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekarak wë,” pël niapnaat.

Ngónënëën wa top yaautë ompyaõ wesak ëëpa

²⁶ Karurõ, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top ëënëëtë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngón apnaat, nampök Anutuun ngón ngolöp mena nent apnaat, nampök kém ngón ngolöp naõök apnaat, nampök kém ngón ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëën ingre mor saurõ kaamök elmëëp. ²⁷ Kém ngón ngolöpötë anëak pöt pourõak anganok kopët naar ma naar namp pörõak kopët pöppöp yaan nampök songónöt kaip tiak ök niap. ²⁸ Ën omën kaip tiipnaap won ëën pöt kém ngón ngolöpötë anë pörõ ingre mor saurõa wa toptak anganok. Namp pi pël apënëak pöt pëëntak Anutuun map. ²⁹ Ën Anutuun ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarõ ngón pöt kat wiak kom ëëë. ³⁰ Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngón nent apënëak kön weswes elmëën wal ë apënëak yaëën pöt wet rëak tauëë ngón yaaup leng ëëp. ³¹ Ar pourõ Anutuun ngönte pangk tekeri wesak anëët. Pël yeem pöppöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëët. ³² Omën Anutuun ngönte tekeri wesak ök yaaõ pörõ pitëm ngón apna pötõn ngarangk ëëë ök apën ma won pöt kön wiip. ³³ Pöt Anutu pi tiar omnant

irikor eëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaul³⁴ ar ngönëneën wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpen pël wia.³⁵ Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt eöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ewat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëel maan ök niap.³⁶ Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ewat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet réak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

³⁷ Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönëneë weere kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël eëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp.³⁸ Namp ngön epët kat wiak yaap newasën eëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan.³⁹ Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëetaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngölöpötë yaaup kan wariingan.⁴⁰ Ar ngönëneën wa top yaaütë omnant irikor eënganëp ompyaö wesak eëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

¹ Karurö, nem Kristoë ngön ompyaut ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak ngölöp wes nimpaan.² Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël wëen pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesana talte pë naalniu eëpën.

³ Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës réak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatëen wel wiipënëak ëa pöl ëaup.⁴ Pël ëak ngönëntak eëpënëak ëa pöl yang kel weerën kët nentepar nent won sëen kaalak wal ëaup.⁵ Pël ëak wet réak Pitaan ëö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa.⁶ Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak wëen ëö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë.⁷ Pörekaan Sems ëö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen ëö pet elmëa.⁸ Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaaupön ëö pet elnëaut.⁹ Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpetap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenëanganë salëp.¹⁰ Anutuuk komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën wes neulëën wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën ëaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mëneimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnëa pötak mëneimaut.¹¹ Nook ma pitök ngönën

ök niian pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtët ten pouröak ök niaan kat wiak kosang wesana.

Wel wiaurö weletakaan wal eëpenaät

¹² Tenök, “Kristo weletakaan wal ëaup,” ngönëntak pël ök niaan tol eënak arim naëaan naröak, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” pël aim?¹³ “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” arim ngön pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan wal naën ëa,” pël apa.¹⁴ Kristo weletakaan wal naën ëanëën tenim ngönën ök yeniiatre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën ëan tapön.¹⁵ Pël ëak pöt pëen won. Ten Anutuun epël niiaut. “Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëaup,” pël niiaut. Wel wiaurö wal yaaut wi naën ëanëën Anutuuk tol ëak Kristo wal ë ulmëan tapön. Pël eën tenim ngön yeniak epötön kön wiin, “Pit Anutuu ngësël wesak kaar yaaurö,” pël ëan tapön.¹⁶ Tiar, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” ngön pël yeëan talte Kristoonta, “Weletakaan wal naënëp,” pël apen.¹⁷ Kristo wal naën ëanëën arim kön wi kosang yewesaut mos sëen utpetatë öngpök wëan tapön.¹⁸ Pël eën omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön.¹⁹ Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëen yangerakë wëwë eptakökëer kaamök elnianëen omën muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

²⁰ Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal ëaup. Pi wet réak wal eën pim pël ëauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat.²¹ Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk weletakaan wal yaaüt ngës rë nina.²² Pöt epël. Tiar Atamë ëarö pötaanök pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring yal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëëpën sa.²³ Tiar yaap wal eëpenëak ëa pöl eëpenaat. Kristo pi wet réak wal ëa. Pël eën ënëm pim orööpnaatak pimëen sa pöröeta wal eëpenaat.²⁴ Pël eën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapiringörö kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat.²⁵ Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënëmak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat.²⁶ Kristo pi utpetat il wesak won mowasëpnaat.²⁷ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk moulmëen Kristook omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimënta pötiring öpnaat pël newasën

ëa. Pöt Anutu tapöpök Kristo omnant pitotë kaö sak öpënëak moulmëa pötaanök. ²⁸ Pep pi omënerë omnant pout Kristoë ikanöök moulmëa pet irën Ruup Pep pim kaö wes moulmëa pöpë ikanöököl wëen Anutuuk tiar pouröa kaö sak öpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurö kaamök elmëëpënëak i yamë pörö pitën tolël kön wiipen? Omën wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte oröpmorëen omën narö pit kaamök elmëëpnaa i mëëpën? ³⁰ Ën omnarö kët ël epotë utpet elniak këemre këlangönë rangk yanuulë pöten tolël kön wiipen? Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte ök yaan omën narök pël naalniin ëëpën. ³¹ Kët poutë ne, “Omnaröak nem Anutuun yak ya yamëngk pötaan nempën ma won?” pël kön yawi. Ngön pipët ne tiarim Aköp Yesu Kristook yal menak wë arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë pötaan pil yeniak. ³² Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte nem Epesak kak wakaimautak wal ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö kent ngaaröa ök utpet elnëauta kangut naön ëëm. Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamök wel wiipenaatak peenëer këere imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar utpet yaauröaring öné pöt pitök arim wëwëet utpet niwasëpnaat. ³⁴ Kön irikok pipot sëp wesak könöt wotpil wesak wë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narö Anutuun köpël wë ënëm naën yeëan. Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak yeniak.

Möönre koröp maimaö wak weletakaan wal ëëpenaata

³⁵ Naröak epël an koröp. “Wel wiaurö tol ëak weletakaan wal ëëpën? Pit möönre koröp ke tolëëlöt wak wal ëëpën?” ³⁶ Ar pël aan pöt epël niamaat. Ngön pipët ngönën köpëlöröa ngönte. Ar omnant ngëntën mout söp ë yesën rengapöt yaarö. ³⁷ Arim omnant öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm orööpna pöt nangëntën, lëlëpöt pëën yangënt, korupaëere omën muntat. ³⁸ Anutu pim könöök lëlëp ke nentere nent pötë elmëen neenem möönre koröpöt yaarö. ³⁹ Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan möönre koröpöt ke kopët naö won. Omnaröa möönre koröpö naö, imënröa möönre koröpö naö, intöröa naö, pisöröa naö, pël wë. ⁴⁰ Kutömweri wëauröere yangerak wëaurö tapël wë. Kutömweri wëauröa ë rangiat nant, ën yangerak wëauröat nant. ⁴¹ Këtëpë ëwaata maim, ngoonöpëteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari pöt kom ëak neenem ëwa ke nentere nent wia.

⁴² Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre koröp yang kel yewer epö maimaö, utpet sëpnaö. Ën möönre koröp kaalak

wal ëëpna pö maimaö, utpet naëpanëö. ⁴³ Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won sak utpet sëën yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö. ⁴⁴ Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia. ⁴⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Atam, wet réak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo pöp, pi Pulööringëp yak wëwëeta pep sak wë. ⁴⁶ Pël ëaup Pulöökë wëwëet wet réak naaröön. Yang eprekë wëwëetakëer wet réak oröön Pulöökë wëwëet ënëm yarë. ⁴⁷ Atam wet réak oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket ëaup. Ën Atam ënëm oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp. ⁴⁸ Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket ëaupë ökörö. Ën omën kutömweri wëwëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö. ⁴⁹ Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket ëaup pimöökë ök wë tapël ënëmak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

⁵⁰ Karurö, ngön epët niamaan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan. ⁵¹ Kat wieë. Ne ngön ëlëëp epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawiangan. Narö öp wëen Anutuuk teëntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵² Ënëmak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mëngkën it mësak yengaul pöta ök teëntom pan möönre koröp ngolöpö öpenaata. Kuup yamëngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵³ Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat. ⁵⁴ Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëere weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëën won sa.”

⁵⁵ “Wel pöta weëre kosangët tarëk?”

Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

⁵⁶ Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël ëak pötak nga elniin wel yokoir. ⁵⁷ Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

⁵⁸ Pötaanök, nem kar panëëro, ar taintaë wesak tauë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëëa

¹ Ar Anutuu omèn Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omèn ingre mor sauröen ök mëëan pöl ëëë. ² Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom ëak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mëngkanëën. ³ Pël ëën ne wais oröön omèn arim monat wak sëpënëak ulmëënë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëën monatring wak sëpnaat. ⁴ Ën monat kaö ëën pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sëpënëak mëëa

⁵ Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat. ⁶ Pël ëak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëën kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëën arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal sumaat. ⁷ Ne akun eptak om itningënal el wesak sëën pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali arring ömëak kent kön yawi. ⁸ Peene pöt ne Epesas kak om wëën Pentikos akunet won sëën sumaat. ⁹ Pöt omnarö selap ngönënëën kööre tok yaalneëetak ya kaö mëngkën këët orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

¹⁰ Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamëngkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sëpnaan sant elmëën. ¹¹ Piin kön wiin irepan. Neere kar narö piin kor wë. Pötaanök ngarangk ompyaö elmëak kan naö koir mangkën waisëp.

¹² Tiarim karip Apolos pöp pi kar naröaring arim ngësë waisëpënëak ke urak maan pangk kengkën nasën yaë. Peene won, ënëmak mop naö oröön pöt yok pangk waisëpnaat.

Ngön mëët

¹³ Ar arimtën ngarangk këëkë ëeimeë kön wi kosang yewesautak taë weë. Pël ëëë lupöt kosang wesak weëre kosangring weë. ¹⁴ Pël ëëë arim omnant pout ëënëën lup san-tetaring ëëë.

¹⁵ Ar ëwat wë. Stepanasre pim kaatakörö Krik yangerak wet rëak Kristoon kön wi kosang wesak weë ngentiak Anutuu omnarö kaamök elnieim wë. ¹⁶ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omèn ke pilöröere munt narö kaamök elniak ya mëneim wë piporöen itaangkën arim wotöökörö pël ëëp. ¹⁷ Ne arim naë won pötaan ya utpetaring wëën Stepanasre Potunetasre Akaikasringörö pitök arim kangiiir waisën ya ërëpërëp yeë. ¹⁸ Pit ne

ya kë newasën wë. Pötaanök arta kat wiak ya kë sënëët. Omèn ke pilöröen kön wiin ompyaö sëp.

¹⁹ Ingre mor saö Esia yangerak wëaurö pitök yowe yenia. Ën Akuilaare öngöp Prisi-laare ingre mor saö piarpim kaatak wa top yaaurö pitta Aköpëën yak yowe pan yenia. ²⁰ Tiarim kar pourö yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

²¹ Epët Pool nemtok nem yowe yeniak epët nemtë moresök retëng yeë.

²² Namp Aköpön lup sant naalmëën ëëpna pöp pi kö sëpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

²³ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

²⁴ Tiar Yesu Kristook yal menak wë pötaan ar pouröen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapët.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 26 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Korin kakê ingre morörö retêng ë mena. Pi wet rêak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retêng êak wes mëen oröön Taitas Korin kakaan pim naë së koirak pitëm naëaan narö lup kaip tiak wëen naröak piin, “Ngön yaaö omën yaapöp won,” pël ëa pot ök maan Poolök kat wiak epët retêng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngönte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëépna ngönte 8:1-9:15

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 10:1-13:10

Ngön mëët 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saö Korin kak wëauröere Krik yangerak wëaurö, ne Pool Anutu pimtë këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wë pep epwer retêng ë yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniiaup pël yaë. ⁴ Pël yeë këemre këlangön nentere nent tiarim naë yaaröön wiap yanuwesau. Pël ëen Anutuu wiap yanuwes pöl omën narö këemre këlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yanuwes pötaring pangk kaamök elmëëpenaat. ⁵ Yaap, Kristoë këemre këlangön kat wieima pöl tiarta këemre këlangön kësang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wëen pi wiap kësang nuweseim wë. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ⁶ Tenim këemre këlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasën Anutuuk utpetetakaan kama niöpënëak pël yeë. Ën Anutuuk ten wiap yanuwes pöt, ar wiap nuwasënëak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim këemre këlangön kat yawi tapët kat yawiin Anutuuk wiap nuwasën onëët. ⁷ Tenim ar ompyaö ëenëak kön kosang wian pöt këlok nasën. Pöt ten kön wiin tenim këlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaë pötaanök. Tapël Anutuuk ten wiap yanuwes pöl arta wiap nuwasëpnaat.

⁸ Karurö, ne tenim këlangön kat wia pöta ngönte ök niamaan kat wieë. Ne ar tenim Esia yangerak këlangön kat wia pöten ewat sënëak kent ëen ök yeniak. Ten pörek së

wëen këemre këlangön kësang tenim naë oröak ngep elnia. Pël ëen ten kön wiin ompyaö sëna kanö won ëen, “Wel wiinaat,” pël ya ngës kön wiaut. ⁹ Yaap, pan ten wel wiinëak yeë pël wesaut. Pël ëautak këemre këlangön pöt om pas orö naniirëen. Tenimtë weëre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal ë yaulmëaup piin kön wi kosang wasënëak omën pöt tenim naë orö nirëaut. ¹⁰ Omën utpet panë nant tenim naë oröön wel wiinëak ëaö pötëaan Anutuuk kama ent ë niulëa. Wë ënëmak kaalak utpetetakaan ent ë niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent ë niulëëpnaap. ¹¹ Pötaanök ar ten kaamök êak Anutuun kimang maë. Pël ëen Anutu pi omën selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaat. Pël yaëen ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre ërëp manëët.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

¹² Ten tenimtëen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën këlam wëen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeima. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeima il wesak elnieima. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ewatötrng won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieima. ¹³⁻¹⁴ Ten ngön öngpököt retêng ë nangingkën. Arim sangk kelak ewat sënëët pëen retêng ë yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ewat sak wë. Nem könök këëkë ewat sënëak kent yaë. Ar pël ëënë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaök ten arim ewat onëëtaan kön ompyaö yawiin ar kangir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinëët.

¹⁵⁻¹⁶ Yaap, ne arën kön wiin tenimëen kön ompyaö yawi pël yaë. Pötaanök akun nentepar arim naë waisën pouteparëen ar ya kë sënëak ëaut. Pël ëëma pöt, nem könök Masetonia yangerakë waisumaatak arim naë wais wë olëak Masetonia eprek waisumëak kön wiaut. Pël êak eprek wë olëak kaalak arim naë wais wëen ar kaamök elnëak wë nemëen Yutia yangerakë sumëak kön wiaut. ¹⁷ Pël kön wiautak arim naë newaisën ëaut. Pël ëaö pötaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak kopëta wesak yang omnaröa ë yeë pöl, “Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,” kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup. ¹⁸ Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëët. Tapël ne arën niamëak kön selap akun tapëtakëer mak ma won poutepar neniaan ëaut. ¹⁹⁻²⁰ Pöta songönte epël. Anutuu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niaut. Yesu Kristoë ngön nent êak kaip tiak nent naën ëaut. Won, tenök Anutuun omnant ëëpënëak ya pöt Kristook

yaë, pël ök niaut. Pël niaan kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan tiarök piin, "Pim ngön kosang niwesa pöt yaap," pël weseë Anutuun yaya maim wë. ²¹ Anutu pimtok ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia. ²² Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, "Anutuu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë oröopnaat," pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën äauta songönte ök mëä

²³ Nem arim naë waisumëak ök niia pöt ne kaar neniaan äaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ëwat wë. Pi nem arim naë newaisën ëa pöta songönte ëwat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön ëan tapön. Pël ënganëak newaisën äaut. ²⁴ Nem pël yeniak pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëeten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël äaap om ar ya kë sënëek yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

¹ Ne kaalak wais ya këlangön koir naningan pël kön kosang wiaut. ² Nook ya këlangön koir nimpaaatëp talörök ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpaa pötaan tol ëak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan. ³ Pël ëënë pötaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salörök ya këlangön koir nanganëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiaut pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëet. ⁴ Pël ëënëetak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön ëen ing aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën, nem arimëen lup sant kaö pan yaalni pöt ëwat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpet äaupë saunet won wasëpenëak mëä

⁵ Omën pim utpet äautaan ya këlangön kön wian pöp nemënt won, arta ya këlangön koir ninaup. Ne pimëen nga panë naalmëëngön. Pi ar pourö won, narökëer ya këlangön koir ninaup. ⁶ Pim utpet äaö pöt, ne kat wiin omën selap arök kangit pet iran. Pël ëen ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok ⁷ yakömring wë sasa utpet ëëpanëen pim saunet won mowesak wa wiap mowesë. ⁸ Pël elmëak arim piin lup sant yaalmë pöt sëp newasën om wia pöt pet elmëen pi pöten ëwat sëpënëak ke urak yeniak. ⁹ Nem ngönte retëng ë ninaö pöta songönte eptaanök. Nem ngönöt pout ngaarëk yeö ma won pöta songönte war wasumëak morök elniaut.

¹⁰ Ar omën namp utpet ëen pim saunet won yemowasën pöt neenta tapël ëëmaap. Ën omën namp utpet ëen nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önëet Kristoë ëöetak pël yaë. ¹¹ Pötaanök Setenök tiar utpet elniipënëak kön wiem wë pöten tiar ëngk ma e newasën wë. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanëen, "Omën pöpë saunet won mowasëpa," ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasëen ya ngës kaö ëa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakë waisumëak ëa ngön ngës rëa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wië. Nem Kristoë ngön ompyaut ök amëak Troas kak së oröan akun pötak ne itaangkën Aköpök pël ëëmëak kanö tekeri wes yenangkën omën kësang kat wia. ¹³ Pël äautak ne itaangkën nem karip Taitas arim naëan newaisën ëen ya ngës kaö ëen pi koirumëak pit sëp wesak Masetonia yangerakë waisaut.

Kristook pim weëre kosangët tekeri yewas

¹⁴ Wais wë Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenëa. Pötaanök ërëpëpëp ëak Anutuun yoöre ërëp yemak. Ten Kristook yal menak wëen omën pim il niwasën inëen yaalmëaurö tenim naë Anutuuk pim weëre kosangët tekeri yewas. Pël yaëen ten wes nimëen pim ngönte ulöl wasën omnarö ëwat yesën pöten kön wiin misëng kamp ompyauta ök yaë. ¹⁵ Yaap, tenim ngönën ya yamëngk pöt Anutuuk itenak tenën kön wiin misëng kamp ompyauta ök ëen tenim Kristoëen yak ya yamëngk pöten kön wiin ompyaö yaë. Tenök Kristoë ngönte ök maan wak wëen Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasëng menak kö sëpna pöröa naë ngönën ya yamëngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaë. ¹⁶ Kö yesauta kanöököl wëäo pörö pit tenim Kristoë ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökë ök ëen kasëng menak kö sëpnaarö. Ën wëwëeta kanöököl wëäo pörö pit pöten kön wiin misëng kamp ompyautë ök ëen wak wëwëetak öpnarö. Talëpök ya epët pangk ëëpën? Omën namp pimtök mëngkën pangk naëpan. ¹⁷ Ya epët omën narö mon öpënëak köntak Kristoë ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulëen wotpil wesak pim ëöetak Kristoë naë rë olëak wë pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngölöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulëen pim ëöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pël yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtën ping wesak yak pël yewas ma? Ten pöt won. Omën kaar arim naë wë

piporö ar pitëm yaat ompyaut pël wasënëak pepat omën muntaröa naëaan wak yewais. Pitëm sêpnaatak arta pep ke tapöt pit omën muntarö mangkên pitta tapël pitën kön wiin ompyaö sêpënëak pitëmëen retêng eënëak pit kent yaaurö. Ten pël naëngan. ² Ar tapöröak tenim lupötë wë tenim wetete pep retêng ëauweri ökörö. Omnarö arim wëwë ompyaut itaangkên pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasêpnaat. ³ Tenök arim naë ya yamëngkên Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retêng yaë pötaring naën, Anutu wëwëetaringëp pim Pulöök retêng ëaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristook kaamök elniin ten arimëen Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. ⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosang-tak naën. Tenimtok yok pangk eënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkên yeë. ⁶ Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retêng ëaut won, Anutuu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retêng ëa pötak elniin kö sêpanëak ëauröak Pulöök wëwë ngolöpët koir yaningk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wësapöök retêng il Moses mena. Pël ëa akun pötak Anutu pim ëwaö omnantëere Moses pim këere wot kantak elmëa. Pël eën ënëmak ëwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këere wot kanten itaangkên it sosor elmëa. Ngön kosang kö yesataring pöt Anutu pim ëwaööring oröa. ⁸ Èn ëwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö. ⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sêpanëak ëa pöt ëwaööring oröa. Èn Anutuuk omnarö wotpil niwasën wëwëetaring öpenëak ya pöt ëwa kaö panëööring yaarö. ¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ëwaat pël ëa pöten peene kön wiin ëwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ëwa kaö panëö ngön kosangta ëwaö il yewas. ¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt ëwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ëwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ëwa tekeri wasêpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. ¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naën yaaurö. Pi Israel omnarö ëwa pim këere wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpöök kör koëaup. ¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wëen yak kön nawiin yaaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan

kön nawiin yaaurö. Omën namp Kristook yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ëwat sêpnaat. ¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitëm kõnre lupöt kör koëen kön nawiin yaaurö. ¹⁶ Pël yaaurö pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sêpnaat. ¹⁷ Pöt tol eënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëen ompyaö öpnaat. ¹⁸ Èn tiar pöt, omën nentak tiarim kõnre lupöt kör nokoëen wëen Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëaan yewais pöök tiar ngolöp yanuwasën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmteën kön wiin yang kaputë ök ëa

¹ Anutu pi ya ngës eën pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. ² Pël yeem utpetat yaëen omnaröak itaangkên ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël ëak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor ëak morök yaaö pöteta naën yaaurö. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këet yaan omën pourö pit neenem lupötë kom ëak pöt ompyaö pël yewas. ³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë epot omën naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë. ⁴ Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm kõnre lupöt il mowaria. Èwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. ⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëer Aköp, ën ten pöt om pimëen yak arim inëen yaaurö pël ök ni yeë. ⁶ Anutu pi ngaanëer songöntak koö olëak wiaan ëwa tēpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ëwat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ëwat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputë ökörö. Pötaanök Anutuuk weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasêpënëak pim ëwa ompyaö pö wiape kor wëaurö tenim lupötë niwia. ⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaaurö. ⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sêp naniwasën yaë.

Yanimëngktak wel nawiin yaaurö. ¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnarök elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëën omnarö ityaangk. ¹¹ Pöt epël. Omnarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt könöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sèpna epotë wë pöt tekeri yes. ¹² Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök äaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. ¹⁴ Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. ¹⁵ Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omën kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yapinte kaö panë sèpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sèpënëak yaëetak lupöt Anutuuk ket ël epotë ngolöp niwasën ompyaö yes. ¹⁷ Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pit irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas. ¹⁸ Ten tol ëënak pël yeniaak? Omën yoolök ityaangk epot kö sèpnaat yak pötëël kön kosang nawiin. Omën ëlëëp wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëël kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëen sak ilën Anutuuk koröp ngolöp omën moresring ket naënö ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëen kosang wiaapnaat. ² Ten yang koröp epööring wë koröp ngolöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë. ³ Pël ëen tenim koröp epö sèp wesak koröp ngolöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. ⁴ Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö ent ë moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sèpna pöökë

kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat. ⁵ Anutu pimënt kopëtapökëer omën ompyaö pöt tenimëen orö nirëen öneak tenim lupre könöt ko ë wia. Pël ëak, “Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöpö pim kup niwia pö yaap nimpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

⁶ Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëarek piiring naön. ⁷ Won, peene omën ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omën pipot önaat kön wi kosang wesak wë. ⁸ Pël ëëe lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent ë olëak Aköpë wëarek piiring öneak kent kön wia. Ten kön wiin pël ëëna pöt ompyaö pël yewas. ⁹ Pël ëaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁰ Nem yeniaak pöta songönte epël. Wë ënemak omën pourö Kristoë ngön ë pet yairarek oröön yang koröpööring wë ommant eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

¹¹ Kristook tenim omën eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, “Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap,” pël wasëpënëak weë ngentieim wë. Pël yaëen Anutu tenim wotpil wesak kön wiire ommant ë pël yaaö pöt ewat wë. Ën tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötë ewat sënëak kön yawi. ¹² Tenim pël yeniaak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sèpënëak neniaan. Won, arök tenimëen kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël ëen omën narö lupmeri ommantön kön nawiin koröpöökë ommant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won ëëpnaat. ¹³ Pit tenën, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, “Köntak Anutuu yaat pëen kaö yamëngk,” pël wesak, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Ën ar pöt, tenën, “Kön ompyautaring wë,” pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë. ¹⁴ Kristo pim tenimëen lup sant yaalni pötak elniin Anutute arimëen yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tien pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. ¹⁵ Pim wel wia pöt, omën wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wipenëak won, omën tiarimëen yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

¹⁶ Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan.

Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omën pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëen tenim Aköp pël yewas. ¹⁷ Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omën wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omën namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëen omën utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. ¹⁸ Omën pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimeën këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëen Anutu pi ten omën muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. ¹⁹ Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaatan kön nawiin tiarim kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sëpena ngön pöt anëak niulëaut. ²⁰ Pim pël elniutaan ten Kristoë ngönte yaauröak niain pötak Anutuukta yenia. Ten Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yenia. ²¹ Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangöning wakaima

¹ Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaauwaarök kosang wesak epël yenia. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. ² Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang neaan kat wiaut.

Pël ëak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene ep-tak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

³ Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë. ⁴⁻⁵ Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këere ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpööre ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë.

⁶ Ten ket won, ëwaring wë, omnaröak utpet yaalniin kangiir naalmëen, sant mowesak Ngëengk Pulööring wë, lup sant yaaurö.

⁷ Ngönën këet ök yeem Anutuu wëere kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Seten-ring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö. ⁸ Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö. ⁹ Pitök irmanörö pël yeniaan yapingring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaaurö. ¹⁰ Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaoring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön ëël yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

¹¹ O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yenia. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. ¹² Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni. ¹³ Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëengk tupöt

¹⁴ Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan. ¹⁵ Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. ¹⁶ Ma Anutuu ngëengk tupëtere polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëpapë tup pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa.

“Ne pitring yal ëak pitëm tekarak ömaat. Ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

¹⁷ Pötaanök Aköpök epël ya.

“Ar utpet yaauröa yäë pipot ëëngan.

Pëlëer wë.

Kewil yaaut kasëng mënëë.

Pël ëen nemtok ar niömaan.

¹⁸ Pël ëak pep elniak wëen

nem koröngre ru sak önëët.

Aköp wëere kosang pout pangk ëaupök pël ya.”

Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

¹ Kar panëerö, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewasa pöt

wa moolaan kōlam tēep. Pēl ēēn Anutuun kasinkasin yeem kōlam pēēn ōpa.

Korin omnarō lup kaip tiin Pool ērēpērēp ēa

² Arim lupōt ten keimōn elniingan. Tenōk arim naēaan namp korar naalniin ēaut, ma utpet naniwasēn ēaut, ma nampōn morōk elniak pim omēn nent naōn ēaut. ³ Ne ngōn pipēt ar utpet yeē pōt war wasumēak neniaan. Nem ngaan niak pōl tenim lupōt arimēēn kosang wia. Wel wiipenaat ma ōp ōpna pout arring pēl ēēpenēak kent yaē. ⁴ Ne arēn kōn kosang panē wiin nem ngōnte ngaarēk ōnēēt pēl wesak arēn kōn wiak wa ping yewas. Ten kēlangōn nentere nent kat yawiem arēn kōn wiak lup kosang sak wē ērēpērēp kaō panē yeē.

⁵ Ten Masetonia yang eprek wais orōak kē nasēn kēlangōn nentere nent kat wiaut. Pōt ngōnēn kat nawiinōrōak nga yaalniin kat wiaurō utpet sēpanēak kas kōn wiaut. ⁶ Pēl yaēēn Anutu pi omnarō kēlangōnring wēēn wiap yewesaupōk ten wiap niwasēpēnēak Taitas wes mēēn kaalak waisa. ⁷ Pim waisa pōtaan pēēn won, arim pim wiap mowesan pōta ngōnte tenēn ōk niaan kat wiak wiap saut. Pēl ēak arim nem kēlangōn kat yawiautaan yakōm ēēn neen itaampunēak kent ēēn nemēēn yak arim yaat ke urak yamēngkan pōt ōk niaan ya kē kaō parē saut.

⁸ Nem pep ngaan retēng ē ninan pōwerōk arim lupōt utpet niwesaut. Pōten ne kōn wiin utpet naēn yaē. Pep pōwer retēng ē ningkēn arim lupōt utpet san akun pōtak yaap lup utpetaring ēaut. Peene kōn wiin ya kēlangōn kōn wian pōt akun mēntte pōtaan ne kōn wiin ya utpet naēn yaē. ⁹ Won, peene pōt ne kōn ompyaō yawi. Pōt ar ya kēlangōn kōn wian pōtaan won, ya kēlangōn pōtak lup kaip yatiaut yokoir pōtaan ya kē yes. Anutu pimtē kōnōōkē wiaul ya kēlangōn kōn wieimaurōak tenim ngōnōtōk ar utpet naniwasēn ēaō pōtaan ya kē yes. ¹⁰ Pōt epēl. Anutu pimtē kōnōōkē wiaul tiarim ya kēlangōn kōn yawia pōtak elniin lup kaip yatiaut koirēn Anutuuk utpetetakaan kama niōpnaat. Ya kēlangōn kōn yawia ke pil pōten tiarōk kōn wiin ompyaō yaē. Ēn yang omnarōa yaaul yaēēn ya kēlangōn kōn yawiem lup kaip natiin ēautak ya sangēn eim ōpnaat. Tiar yang omnarōa yaaul yaēēn pōt pitēm ya kēlangōn kōn yawia ke piptak kō sēpena kanōōkōl niulēēn ōpnaat. ¹¹ Pēl ēēpenaatak arim ya kēlangōn kōn wiaō pōt, yang omnarōa ya kēlangōn kōn wiautak lup kaip natiin yaaō pōl ar pēl naēn ēaut. Won, Anutu kent kōn yawiaul ar ya kēlangōn kōn wiin pōta kēēt arim naē orōak wia. Pōta kēēt epēl. Nem ngaan utpet arim tekarak wia pōtaan pep retēng ēautak ar teēntom wak wēē ngentiak utpet yaaō pipēt wotpil wesaut. Ar

kaalak neering lup kopētemer sēpenēak kent kōn wiin kosang wesak omēn utpet pipēt ēaō pōp kangut elmēaut. Ar omēn pipot pēl yaēēn pōtōk utpet pōta songōnte arim tekarak won wia pōt tekeri wesaut. ¹² Pōtaanōk nem pepewer ngaan retēng ē ninaō pōt omēn utpet ēa pōpēēn won, ma pim utpet elmēa pōpēēn won, pep pōwer Anutu ēōetak arim lupōt nemēēn kosang wia pōten ar kēēkē kōn wiinēak retēng ē ninaut. ¹³ Arim lup kaip tian pōtak tenim lupōt wiap niwesaut.

Tenim lupōt wiap niwesau pōt pēēn won, Taitas pim lupmer wiap mowasēn ērēpsawi ēautaan ten kōn wiin ompyaō ēaut. ¹⁴ Ne ngaan Taitas arim naē newaisēn wēēn arēn ping wesak maan pi arim naē wais ityaangkēn ne ēō nasēn ēaut. Tenim arēn ōk niaut pout yaapōt tapēl arēn ping wesak mēēan pōtenta pi arēn itenak yaap wesa. ¹⁵ Taitas arim naē waisēn ar ngēēngk elmēak sant mowesak pim ngōnte ngaarēk wan pōten kōn wieē arimēēn lup sant elniem wē. ¹⁶ Ne arēn kōn kosang wiin nem ngōnte ngaarēk ōnēēt pēl weseē ērēpērēp yeē.

8

Masetonia ingre mor saurōak Yutia omnarōaan kēsangēn elmēa

¹ Karurō, Masetonia yang eprek ingre mor saurōa naē Anutu pim komre kolap elmēēn omēn nant orōa pōten ten ar ēwat sēnēak kōn yawi. ² Pit kēēre ngaē rangk wē ngōntōk wakaimaurōak pas ērēpsawi kēsang ēak Yutia yangerak ingre mor saurō kaamōk elmēak monere omnant mampēnēak wa rongan ēa. ³ Yaap, ne pitēm ēauten itenak war wesak ōk yeniak. Pitēm mampēnēak ēa pōt menak kaalak pitēm kōnōōk muntat mena. ⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamōk ēak Anutu omēn Yutia yangerak wēaurō mampēnēak kosang wesak nia. ⁵ Pitēm pēl ēa pōt tenim monat pēēn mampēnēak kōn wian pōt naēn. Pit Anutu kōn wiaul wet rēak Akōpōn pēēl elmēak tenēnta tapēl elnia. Pēl ēak monat menaut. ⁶ Pit pēl ēa pōtaanōk ne Taitas wet rēak monat mampena ya pōt arim naē ngēs rēa pōp piin ya ompyaō yewesa ya pōt yal menak pet irēpēnēak kosang wesak yemak. ⁷ Arim omnant yaaō pout ompyaō pan yeē. Kristoon kōn wi kosang yewesaōre ngōnēn ōk yaaōre ngōnēnta songōnte ēwat wēaōre ngōnēn yaat kaō yamēngkaōre lup sant yaalniāō pipot pout ompyaō pan yeē. Pōtaanōk tapēl mon mampunē ya ompyaō pipteta kengkēn sak mēneē.

⁸ Ne monat mampunē ngōn pipēt kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omēn ingre mor saurōa ēauta ōk arim lup sant yaaut yaap pōt tekeri sēpnaan kosang wesak kaamōk ēēpēnēak ēauten ōk yeniak. ⁹ Ar

tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant pouté pepapök pöt kaséng menak ariméén omén ngöntök yauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naéan omén ompyauté pep sénéak Kristoök késangén elnia. Pötaanök arta monat késangén tapél ééé.

¹⁰ Arim mon mampuné pöt nem könöök epél niamaan kat wieé. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngés réak mon wa rongan éäo pöt pet iréné pöt ompyaö éénéét. Pöt ar wet réak mampunéak kön wieé ngés réaurö.

¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireé. Arim wet réak mampunéak kön wiak kosang wesang pöl neenem wieéaul men pet ireé. ¹² Pöt epél. Arim kentöök késangén éak monat mampuné pöt Anutuuk arim naé won pöten kön nawiin, wia pötenökéér kön wiin pangk éépnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elméak mon kaö mangkén ompyaö sak wéén ar ngöntök pané önééten neniaan, pourö kopétal önéak yeniak. ¹⁴ Akun eptak arim naé omnant ulöl wia pötaan omén ngöntök wéaurö kaamök één pangk éépnaat. Enémak ar ngöntök wéén ulöl wieéauröak kangiiir kaamök elniipnaat. Pél yeem ompyaö önéét. ¹⁵ Pöta ngönte ngönéntak epél wia.

“Omén kaömp késang waurö pit nak won wesa.

Én kotkot waurö pit nak kéén naén éa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopétal önéén monat pit mampunéak kön yawi.

Taitasre karaar Korin kaké sépénéak mééa

¹⁶ Anutu pi Taitasén elméén nem yeé pöl ar kaamök elniipénéak kent kaö pan yaé pötaan Anutuun yoöre érép yemak.

¹⁷ Pi tenim kimang mééaut kat wia pötaan péén won. Pimté kentöök kaamök elniipénéak kent kaö pan één arim naé kaalak waisépnaan yaé. ¹⁸ Akun pötak tenim kar nampta wes méén Taitasring waisépnaat. Omén pöp ingre mor sauröak pim ngön ompyaot ök yaauten kön wiin ompyaö yaé. ¹⁹ Pöt péén won, epteta. Ingre moröröak ten késangén monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaatan pi il ulméa. Aköpé yapinte ngarék isén omnaröak tenén itenak, “Pit tiar kaamök elniipénéak kent yaé,” pél apénéak ten ya pöt yaméngk. ²⁰ Pél yaéén omnaröak tenén, “Poolre piiring wéaurö monat ngarangk naén éa,” pél apanéak késangén mon yewa pöt ten ngarangk ééé wa top yeé. ²¹ Tenim omnant yeé epot Aköpök péén itaangkén ompyaö éépénéak won. Omnaröakta itaangkén ompyaö sépénéak kön yawi.

²² Tenim kar munt nampta piaringring wes méén yewais. Omén pipop akun nanté ök elméak itaangkén pi kosang ngentiak ya

yaméngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya mémpénéak kent kaö pan éak yewais. ²³ Taitas pipop nem karip neering arim naé ya yaméngkaup. Én omén munt piiring yewais pipaer, ingre moröröak wes méén yewais. Piarip ingre mor sauröa öngpök ya yaméngkem Kristoé yapinte wak isak yaaupnaat. ²⁴ Pötaanök pit arim naé waisén pöt lup sant elméé. Pél één ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arén ping wesak yak pöten yaap wasépnaan.

9

Késangén monat kopéta wesauta ngönte

¹ Yaap, arim Anutuu omén Yutia yangerak wéauröaan kaamök éak monat mampuné pöt yok kopéta wes pet iran ne pél yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak reténg é nanningkan. ² Arim mon mampunéak ngés réan pöt ne éwat wé Masetonia yangerak wéauröen arén ping wesak epél ök mééaut. “Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wéaurö krismaki iriitak mon wa rongan éépénéak kopéta wesaut.” Pél maan arim mon mampunéak kosang wesang pöten kat wiak pitém naéan narö tapél éépénéak weé ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunéétaan wali wesak reténg é nanningkan. ³ Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mééaut mos éépanéak kar wes mééméak ök yeniak eporö wes méén monat men pet irénéén kaamök elniipnaat. Nem könöök arén ping wesak mééa pöl pitring kopéta wasénéét. ⁴ Pél naén één Masetonia omén narö neering wais itaangkén ar kopéta newasén één pöt tenim arén kön kosang wia pötaan éö yesén arta éö sénéét. ⁵ Pél éénganéak kar eporö wet réak wes méén arim naé wais késangén monat wa top éénéak neak pöt arring kopéta wasépnaan kék maméak kön wiaut. Pél één ten éném wais itenak tenim kékre töötak won, arim kentöök késangén monat wa top éan pél wasénaat.

⁶ Epél kön wieé. Omén namp öpöt kopét nent ngéntépna pöp kéetta tapél kopét nent oröön wa nempnaap. Én namp öpöt selap ngéntépna pöp kéetta selap tapél oröön wa nempnaap. Pöta ök omén késangén éak omnant késang yemangk poröakéér tapél omnant késang öpnaarö. ⁷ Arim késangén monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul ménéé. Omnaröa kék yaautaan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omén lup kengkénring yemangk pöp lup sant yaalmé. ⁸ Anutu weere kosangringépök moup wes nimnaat. Arim wéwéeta kaamököt ningkén pangk één kaalak muntat rangk nimnaat. Pél één kët él epoté ar ulöpre moupring wé omén muntarö kaamök késang elméénéét.

⁹ Kaamök eëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaauro omnant kësang yemangk.

Pël eën pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan eëim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël eëe.

¹⁰ Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wewëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këet oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaüt kaö sèpnaat. ¹¹ Anutuuk ar kësangën eëneäk omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring öneët. Pël eën ten arim kësangën monat wak sè mangkën pit pötaan Anutuun yoöre èrèp mapnaat. ¹² Pöt Anutu omnarö kaamök elmëäk omnant mampunëet koröpökë kaamököt pëen naalmëengan. Pötak elmëen èrèpre sawi èak Anutuun yaya mapnaat. ¹³ Ar Kristoë ngön ompyaüt ök yaauroak pim ngön pöt ngaarèk wak kësangën èak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. ¹⁴ Pël èak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësël wes mëak Anutuun kimang mapnaat. ¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes mëen irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoöre èrèp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak èauta kangiiir mëä

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niaaman. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Èn kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niaaman kat wieë.

² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaauro,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaat. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niaamat elnëengan. ³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaauro. Won, ten yangerak wëauroak omën Anutuun kööre tok yaalmëauroen nga elmëenëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaauro. ⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuun weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë èmö tööl moolëak utpet yemowesaurö. ⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël èak pitëm èwatöt wak yawisa pötak Anutuun èwat sèpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël

èak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ènëm eëpënëak kan pet yaalmë. ⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarèk wak kengkën sa pet irënë pötak arim tekarak narö wa yoolaan pöt këlangön mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimop,” pël wasèpna pöp pi Kristo pimop tapël tenta Kristoëëro pël wasèp. ⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël èa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk èö naëngan. ⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëëten kaaö. ¹⁰ Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kos ngönöt yaëetak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.”

¹¹ Omën ngön pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng è yaningk pipot arim naë wais këet mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmten wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmten wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë èwat won wëauro. ¹³ Ten pöt, Anutuuk ya naningkënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëak yaö nia pöten pëen ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëak yaö nia pöl mëmpö wais arim naë yaauro. ¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuun sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet rëak arim naë wais Kristoë ngön ompyaüt ök nia pötaan tenën ping wesak yak. ¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek sè wë ngön mööngk rëak yeem tenimtën ping wesak naën yaauro. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë oröak ulöl sëen Anutuun yaö nia pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sèpënëak kön kosang wiak wë. ¹⁶ Pël eën arim naë tenim ya mënaüt ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënkënk sè ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën èënaat. ¹⁷ Pël èak ngönëntak ngön epël wia pöt èënaat. “Namp èrèpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap.” ¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëer tiar kön wiin ompyaup pël eëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëä

¹ Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niaaman pas kat wieë. ² Arim nem ngönte kat wiinë pöta

songönte epël. Anutuu arimëen kön kësang wiëë pimëen niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëen tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niuléaut. ³Pël éautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëaktiarim éap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaarörök arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënem nasën eënganëak ya ngës yaë. ⁴Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën narök arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niia pöl neniaan, pim ngönte wak irikor éak ök niaan ar kat wiin ompyaö éa. Ar Anutuu Pulö waurök peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiaurök peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. ⁵Omën porö arim naë wais, “Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëëro,” pël yenia. Pël éak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. ⁶Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëké panë éwat wë. Ne arring wë pöta songön nentere nent ök yaniem nem éwat pöt tekeri yewasën ar iteneimaurö.

⁷Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök ni-iautak ne ar kaö sënëek yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël éeë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan éan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won. ⁸Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëroak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëen pas monere omnant ne- naut. ⁹Ne arim naë wë ngöntök éën kaamök elnëëneak kimang neniaan éaut. Won, kar narö Masetonia yangerakaan waisa porök kaamök elnëën pangk éaut. Ne ngaan ar könöm ningkônëak arën kaamök elnëëneak kimang neniaanëp peeneata tapël éëmaap. ¹⁰Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yeniak. Nem arën om- nant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin éëpnaat. ¹¹Ne tol éën pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu éwat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹²En omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool pim Anutuu ngön yauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön éautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken

arim naëaan monere omnant naön éan pöl éëmaap. ¹³Omën porö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö. ¹⁴Pitëm morök yaalni pöten yaan sak éëngan. Seten pi ensel éwaaringöröa ök sak morök yaaup. ¹⁵Pötaanök pim inëen yauröeta Anutuu inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sëngan. Pit énemak pitëm utpet yaaata kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶Wet rëak niak pöt kaalak amaap. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlëp,” pël wasngan. Pël éënëëtak, “Köpëlëp,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëët. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. ¹⁷Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niaanaan. ¹⁸Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaaütön kön wieë pitëmtën wak isak yaauro. Pötaanök ne tapël amaan. ¹⁹Elei, arën kön wiin éwatörö pël yewesautak omën porö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi. ²⁰Pitëm inëen niwasöore morök elniak arim omnant wa ép éere pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niiaöre é kosaöök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë. ²¹Ar tenën korar wesak, “Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën éaut,” pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën éaut. Pël éautak ar korar wesak tenën kön wiin, “Weëre kosangring wonörö,” pël wesak yaan ne éö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak. ²²Ngön yaaö omën kaar porök pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë éarö pël ya. Neenta tapöp. ²³Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëëimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöëimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap éëimaut. ²⁴Akun mornas pötë Yuta omën kaöarök maan wii uamngesring nemöëimën 39 éaut. ²⁵Akun nent- tepar nent éak Rom ngarangkörök maan

kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omén naröak kél nemöaut. Akun nentepar nent éak i kaö wangaöök wéén wangaö utpet éak kaöök ilaan ne ni kaöök iléaut. Akun pöté nentak i kaöök wariäl seim wéén rök nent kët nent éak won saut. ²⁶ Ne ngönén ya mëmpö kaare yang nanté yesaup. Pél yaéén i nga yaurem newak saap éaut. Nanté yesén nemot kain éépénéak éaut. Yuta omén nem karuröere omén muntarök nempénéak éaut. Ka kaöatéere yang omén wonöté utpet ééméak éaut. I kaöök kö saap éaut. Ngönén omén kaarörök nempénéak éaut. ²⁷ Ne kélängön ya ke nentere nent yamängkaup. Akun nanté rö kan ka naökön yaaup. Ire kaömp won één kéén wéaup. Weé ngentiak ya mëmpéak kaömp ngés oléak wéaup. Ép yeweem ulpéén won één ap yewesaup. ²⁸ Pöt péén won. Kët él epoté ne ka pouté ingre mor sauröaan ya ngés kön wieim wéaup pötakta ngön yaaö omén kaarörök il yemowas. ²⁹ Ingre mor sa namp lup wiap yaéén pöt ne ya kélängön kön yawi. Én nampök nampön kék maan saun yokoïrén pöt ya utpet kön yawi.

³⁰ Ne nemtén wak isak améak pöt omén wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. ³¹ Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun pouté yaya maim öpenaap, pi éwat wéén ne kaar naén, yaap yeniak. ³² Omén nem naé oröa eptak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök nia-maan kat wieé. Ne Tamaskas kak wéén yang omp ak Aretas pim yang ngarangkep ne wali neöpénéak kaööké ém kanöté nga wieima. ³³ Pél één nem karuröak ne kolöm ép kéréépök waulak wii téak ém kan kotuuk wiléngkéel wes neméén yangerak ngentiak orök kas saut. Omén nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökéer wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangeretak omnant pet elméa

¹ Nemtén ping wesak aan pangk naén yaéetak kontak ping wesak niaamaan. Ne wangeretak Aköpök omnant pet elnéén ityaangkén ngön éléépét ök neeauta ngönte ök niaamaan. ² Ne Kristoé omén nampön éwat wé. Omén pöp pi ngaan Anutuuk koirak sé kutömweri omnant pet elméén itenak wéén kismaki 14 éak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök péén itena wes ne pöten köpél. Anutuukéer éwat wé. ³ Anutuuk omén pöp koirak kutömweri sa pöt péén ne éwat wé. Yang koröpööring sa ma könöök péén itena wes ne pöten köpél. Anutuukéer éwat wé. ⁴ Pi pörek wé ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naénganéet kat wia. Ngön pöt ök apanéak Anutuuk nga méea. ⁵ Omén pöpönökéer

ping wesak amaap, nemtén won. Nemtén ping wesak améak pöt nem wiapre kor yeé pötenökéer amaap. ⁶ Ne nemtén ping wesak améak pöt omén köpélöröa ngön ya pöl naéngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanéén pél naéngan. Omén nem ya mëmpöore ngön aö pél yaéén ityaangk pipot péén wiaap.

Këmampön öngööké yewal pöl Pool pim koröpöök kélängön nent wiakaima

⁷ Nem omén kutömweri sa pél yeniak pöp nemént tapöp. Pörek séén Anutuuk omén nentere nent pet elnéén itaampöore kat wi éan pötön wak isak kaö pané wesak an-ganéak Anutuuk kön wiin kélängön nent nem naé örök wia. Pöt këmampön öngööké yewal pöl Setenök wap elnéén kélängön kat wiak nemtén wak isak naén yaaup. ⁸ Pél één sép newasépénéak akun nentepar nent Aköpön kimang mééaut. ⁹ Pél maan pi kangiir epél yenéa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaé. Ni wiapre kor yaéén pöt nem weere kosangöt ningkén nim naé yoolök yesén omnarök kékéé itaamp-naat.” Pél neaan pötaanök Kristoé weere kosangöt nem naé oröpénéak nem wiapre kor yaautön érépsawiarang kaö wesak amaap. ¹⁰ Pötaanök wiapre kor wéén narök utpet wesak yenéa. Pél yaéén ne ngaé rangk wéén pit utpet newasén kélängön késang kat yawi. Omén pipot pout ne Kristoé yaat yamängk pötaan nem naé yaaröön pötéén ya ké yes. Oröptaan ya ké yes? Ne wiapre kor wéén Kristoök weere kosangöt yenangk.

Pool pi Korin omnaröaan ya ngés éa

¹¹ Nem yeniak pipét, köpélöröa ngön ya pöl nemtén ping wesak nian. Ne pél amaaten kaaö yaéetak arimtok neen ping wesak naén yeé. Pél yak pötak elnéén pil nian. Ne omén pasipök omén arim naé wais, “Ten ngön yaaö omén kaö panéerö,” pél nia-an kat wiin ompyaö yaé pörök ne il ne-newasén yaé. ¹² Ne arring wé lup wiapring reténg it ngolöp weere kosangringöt, omnarök pangk naénganéet, ngön yaaö omén yaapöröa mëmpna salöt méneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia. ¹³ Nem ka nanté ingre mor saurö kaamök elméan pöl ar naalniin éan ma? Won, ne tapél kaamök elniaut, kopét nentaar naén. Pöt ne ar könöm ningkanéak arén kaamök elnéak koröpööké omnant nampunéak kimang neniaan éaut. Nem arén monere omnant kimang neniaan éaö ompyaö pöten utpet éan pél yewas ma? Elei, utpet pipotön neméén kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naé waisaup. Peene kaalak waisuméak ko yeé. Pél éak wais arén omnantön kimang neniangan. Ne arim monat öméak won, Kristo pim omén pané niwasuméak waisumaap. Tiar

omnarö rungaaröak ëlre peparö kaamök naalmëen, ëlre peparöakëer rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wë pötaan arim naëaan omnant naongan. ¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sêpënëak nem omnant pout këepöt wesak nem wëwëeteta pëel elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kangiir kot elnëen ma?

¹⁶ Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm nangingkën ëaut. Pël ëautak pi morök yaaupök ëlëëp pël elniak wiap sêsë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas. ¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëel niamaan. Nook omnarö wes mëen waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. ¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut. Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëëp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yaauwaar.

¹⁹ Nem kar panëerö, arök tenën, “Wotpil yaurö,” pël wasënëak retëng ë yaningk pöt kön wieim wë ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuu ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. ²⁰ Ne arim naë wais itaangkën nem kent kön yawi pöl won wëen itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan. ²¹ Arim naëaan narö öngre omp nga eimeë lup kewilring wë koröpökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutu nempök elnëen öö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këëk ngarangk ëëpënëak mëa

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaat. “Omën namp utpet ëën ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar namp itena poröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.” ² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröre ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat. ³ Ar, “Kristook kaamök elniaan

pim ngönte ök yaan,” pöta këët itaampunëak kent yeërek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunëët. Kristook omën nent elniipënëak pöt wiap naalniin, weëre kosangring elniipnaat. ⁴ Yaap, ngaan wiap yaëen këra yetaprak möaup. Peene pöt Anutuu weëre kosangööring wal ëak wë. Tapël ten ngön yaaö omnarö Kristook yal ëëë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina pöt piiring wë Anutuu weëre kosangtaring wë pöta songönte tekeri wasënaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewesautaring wë ma won pöten itaampunëen arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëën. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupöt ök ëënë akun pötak ar ök ëën kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ëwat sënëët. ⁷ Ten ar utpet ëënganëak Anutuu kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, “Poolre piiring wëaurö ngönën ya këët yamëngk,” pël apënëak won, ar ompyaö ëënë pötenökëer kimang maim wë. Ar ompyaö yaëen pöt tolëël wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëën ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, “Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këët namëngkën yaë,” pël apnaat. Pël apnaatak ne omnaröak tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëënë pötenökëer kent yaë. ⁸ Pöt tolëël? Tenim ök epëlörök ngön këët itaampunëen ni mewariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këët ngaarëk wak wotpil wëen tenök pangk wotpil naniwasngan. ⁹ Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këët ngaarëk wak wë weëre kosangring önëëtak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, “Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaurö,” pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këët ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëëtaan piin kimang maim wë. ¹⁰ Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaat. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëen këlangön kat wiinëen niangönëak kamaarek wë pep ewer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëët

¹¹ Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël ëak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëën Anutuu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëauröak arën yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yok pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 17 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Aköpê ingre mor Kalesia yangerak wëaurö retêng é mena. Pool pi wet réak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Lистраare Tepi ka pötê sê ngönên kopêlöröen ngönên ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wê akun nentak Yuta omên Poolê ngönten kaaö éa narö pitêm naê sê Anutuuk pit wotpil wasêpnaa Mosesê ngönte ngaarêk opênêak maan pitêm ngön kaar pötê ênem éa. Pêl éên Poolök kat wiak omên Yesuun kön wi kosang wasêpnaarökêêr Anutuuk wotpil wasêpnaarö pël retêng éa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês réaut 1:1-10

Poolök pim ya ménauta ngönte ök éa 1:11-2:21

Anutuuk komre kolap ngön ompyaut 3:1-4:31

Kristoê wêwê pöt wii kaatak wê pötak ök won 5:1-6:10

Ngön mêet 6:11-18

1-2 O Anutuung ingre mor sa Kalesia yangerak wëaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wê pep epwer retêng é yaningk. Omnaröak ne ya epêt mëmpêak yaö nenéaan ma wes nenemêên éaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal é moulméa pöp, piaripök ya epêt mëmpêak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap. ⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim kêm ngönte ngaarêk wak tiarim utpetatêên pim wêwêet kêépöt wasên mëngkên wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wê epotêëlaan ent é nuulêépênêak pël éa. ⁵ Pötaanök tiar kêt êl epotê Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaaö pöt kê kopêtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimêe Anutu puuk yas niaan wêên kaar omên naröak pitêm kônötéaanöt ngönéntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasên wiaan kaalak pi sêp yemowasên ne yaan yes. ⁷ Pêl éaap ngönên kê kopêt tapêt wia. Ên omên munt naröak lup wa irikor elniak Kristo pim ngönente utpet wasêpna pöröaar wê. ⁸ Pötaanök tenim naéaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet réak ngönên ök niia pöt wa irikor éak ök nian talte es paréaöökê kanöökê yaö sên. ⁹ Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epêl ök niamaan. Omên ngönên ök niaan wa pöt wa irikor

éak maimat ök niia piporö es paréaöökê kanöökê yaö sêp.

¹⁰ Ne ngön pöt omnaröak kat wiak nemêên ya kê sêpênêak éan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemêên ya kê sêpênêak kent yaê. Ma omnaröak nemêên kön wiin isêpênêak kent yeê ma? Pêl éan talte Kristo pim inêên omnamp pël nasên éêm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngês réauta ngönte

¹¹ Karurö, ne ök niamaan kat wieê. Nem ngönên ök niaan kat wieim wê pipot omnaröa kônöökëan wonöt. ¹² Ne omên nampök ök neeaöre ré neulö pël naên. Yesu Kristo pimtok tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönên ök yeniak epot kêet.

¹³⁻¹⁴ Nem Yuta omnaröaring wê ngönênta ênem eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omên tenim kaöaröere éere körööröa ngönötê ênem éêmêak wêê ngentieimêe nem kar narö il mowesak kaö saup. Pêl éeimeê ingre mor saurö pitêm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sêp wasêpênêak utpet panê moweseimaup.

¹⁵ Pêl éautak ne nem êlêpê yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap elnieimêe yaö newesak pim yaat mëmpêak yas neea. ¹⁶ Pêl éak pi pim Ruupê ngönte kôpêl omnaröen ök memêak kön wiak ênemak pim Ruupön pet elnéa. Pêl éên akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pël nemaan éaut. ¹⁷ Pêl éak ne Yerusalem kakêl Yesuu ngön yaaö wet réak wakaima pöröa naê nasên, Arepia yang ngönên ngarangk won pörêkêl saut. Pörêk sê réak Tamaskas kakêl saut.

¹⁸ Anutuuk pim Ruupön pet elnéên wê kris-maki nentepar nent won sêên Pitaan ngönngön memêak Yerusalem kakêl saut. Pörêk sê piiring wêên sant nentepar sa. ¹⁹ Pörêk sê wê Yesuu ngön yaaö munt naröen itnaangkên, Aköpê nangap Sems pöpönökêêr itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtok pim ngönte tekeri wes nena pöten éwat wê. ²⁰ Ngön e retêng yeê epot kaar won, Anutuung éwetak yaap panêet.

²¹ Ne Pitaare Sems piarpim naê sê wê Siri-aare Silisia yang pötêparêêl sê wakaimaut. ²² Pêl éaan akun pötak Yutia omên Kristoê ingre mor sak wêa pörö pit neen itenak éwat nasên éa. ²³ Pit om omnaröak ngön pëente epêl aan kat wia. "Tiar ingre mor saurö mô waö elnieimaupök peene ngön tapêt ök ya." ²⁴ Pêl éak pit nem naê oröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaaö narö koirä

¹ Ne Yerusalem kakêl nasên wêên kris-maki 14 éak won sêên kaalak sumêak Panapas

koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omên wonöp yak tenim yaaul koröp kaut nailênëp. ² Ne kôntak nasên, Anutuuk ôk neaan saut. Pêl êak kôpêl omnarôen ngônên ôk yamêëa pôtên ngônênê wotöökörô ma e wesak nem ya yamêngkaô pôtaan êngk ma e wesak kan newariapanêak ôk mêëaut. Pit nga neaan nem ya mëmpö imautre ênêm mëmpö suma pôt mos sêpanêak ôk mêëaut. ³ Pêl êên pit Taitas neering wêaupôn Krik omnamp wesa. Pêl êautak nem ngônê kat wiak Yuta omnarôa yaaul koröp kaut ilêpênêak nemaan êa. ⁴ Pêl êaap ngônên omên kaarkaar narô pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulêên wêaô pôtên itaampênêak ingre mor saurô tenim tekarak êlêëp ilêa. Omên pôrô pit tiar Moses pim ngôn kosangta ôngpök niulêên Kristo sêp wesak wii omnarôa ôk sak ôpenêak yaaurô. ⁵ Pêl yaaurôak arim naê ngôn ompyaut wa irikor êëpanêak ten pitê Taitas pim koröp kaut ilêpna ngôn pôt kot nent kat nemowiin êaut.

⁶ Ên omên omnarôak ngônênê wotöök yewas pôrô pit tol êa? Ne omnarôak pitên kôn wiin irapna ma isêpna pôtên kôn selap naên. Pôt Anutuuk itaangkên komkap êak wi naôn. Ngônênê wotöök pôrô pit ngôn ngolöp nent ôk nenêaan. ⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamêngka pôtên itanak epêl kôn wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnarôa naê Yesuu ngôn yaaô omnarôa yaat mëmpênêak wêere kosang menak kaamök elmêaupök tapêl ne kôpêl omnarô arim naê Yesuu ngôn yaaô yaat mëmpêak kaamök elnêaut. Pôtaanök pit epêl kôn wia. Anutuuk Pita Yuta omnarôen ngôn ompyaut ôk maim ôpênêak yaô mêëaup. Ôk tapêl kaalak kôpêl omnarô arên ôk niaim ômêak neen yaô neea. ⁹ Pêl êên Semsre Pitaare Son omnarôak ngônênê wotöök mowesa pôrô pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epêt nena pôtên kôn wiak ten Panapas ngônêre kar elniak mor yanging. Pôt pit kôn wiin tenip kôpêl omnarô arim naê ya yamêngkên pit Yuta omnarô pitên naê ya mëmpnaat pêl wesa pôtaanök pêl elniaut. ¹⁰ Pêl êak ngôn kopêt nentakêer epêl niaut. “Ngônêk yaaô tenim naê wêaurô ompyaô elmêên.” Pêl niaan neenta tapêl kôn wiak kent êên kosang wesk mëneimaut.

Poolök Pitaê saunet war wesak nga mêëa

¹¹ Ênêmak Pita Antiok kak wais utpet nent êên nook omnarôa êôetak nga mêëaut. ¹² Pita pi utpet epêl êa. Wet rêak pi kôpêl omnarôa naêaan ingre mor saurôaring kaômp ngawi neim wêên Sems puuk omên narô Yerusalem kakaan wes mêên waisa. Pêl êên Pita pi omên Anutuuk ompyaô elmêëpênêak koröp kaut ilêpênêak kék yamêëa pôrôen ôk maan kaaô mepanêak kas êên akun pôtak ngês rêak omên wet rêak piiring kaômp

ngawi neima pôrôaring kaalak pêl naên êa. ¹³ Pêl yaêên Yuta omên pim karurôeta tapêl korar yaêên Panapas piita pitêk yal mena. ¹⁴ Pêl êên ne itaangkên pit wotpil wesak ngôn ompyaut kan wotpilôök nasên yaêên omnarôa êôetak Pitaan nga mêak epêl mêëaut. “Ni Yuta omnampök kôpêl omnarôaring kaômp ngawi neimeê Yuta omnarôa yaaut sêp yewasên. Pêl yeemak tol êên kôpêl omnarôen Yuta omnarôa yaaul êëpênêak kosang wesak aimên?”

Namp pi Yesuun kôn wi kosang wesak pôt wotpil ôpnaat

¹⁵ Yaap, ten kôpêl omên Moses pim ngôn kosangta ênêm naênôrôa wêwêetakêl naarôônôrô, Yuta omnarôa wêwêetakêl orôaurô. ¹⁶ Pêl êaap ten êwat wê. Anutu pi omên Moses pim ngôn kosangta ênêm pêên êëpênêak yaaô pôpôn, “Omên wotpilêp,” pêl nemapan. Won. Omên Yesu Kristoon kôn wi kosang wasêpna pôpônök, “Omên wotpilêp,” pêl mapnaat. Pôtaanök Yuta omnarô Anutuuk tenim Mosesê ngôn kosangta ênêm yeê pôtaan won, Kristoon kôn wi kosang yewas pôtaan, “Wotpilôrô,” pêl niapênêak Yesu Kristoon kôn wi kosang wesaut. Pôta songônê epêt. Omên namp Moses pim ngôn kosang pëenta ênêm êëpênêak yaêên Anutuuk piin, “Omên wotpilêp,” pêl nemapan. ¹⁷ Pêl êên ten Yuta omnarô Kristoê naê sê rê olêak ônêak êakök saun omnarôa ôk yeem pôt tol an? Kristo pi utpetatêên kêkre tô yaaup pêl an ma? Won ê won pan. ¹⁸ Ne Moses pim ngôn kosangôt moolêaupök kaalak sê olêaurekaan ôma pôtak omnarôak neen, “Saun omnamp,” pêl neapnaat. ¹⁹ Ngôn kosangtak mô wel newiin peene pôta iri ilêak naôn. Pêl elnêa pôt Anutu naê rê olêak ômêak elnêa. ²⁰ Ne Kristoorring kêra yetaprak nemôôn wel wiaup. Pôtaanök nem peene wê epêt nemtok won, Kristo pimtok nem lupmeri wê. Pêl êên Anutu pim Ruup kôn wi kosang yewas pôtaan peene wêwêetaring wê. Pi nemêên yak pim wêwêet kêëpôt wasên môôn wel wia. ²¹ Ne Anutu pim komre kolap pôtên utpet wesak naên. Ngôn kosangtak saunat won yewesaut wiêëanêên Kristo kêpök wel wian tapôn.

3

Ngôn kosangta ênêm yaaôre kôn wi kosang yewesaô pôta songônê

¹ Kalesia omên kaôkaurô aê. Ne Yesu Kristo pim koröpô kêra yetaprak môa pôtên kêëkê ôk niaan êwat saurôak tol êên omên narôak kôn irikor elniin Moses pim ngôn kosangôtê iri ilanêak yeê? ² Ne omên nenten pêlpêl niaamaan ôk neaê. Ngêêngk Pulô wan pôt tol êak waurô? Ngôn kosangôt ngaarêk wakök waurô ma ngôn ompyaut kat wiak

kön wi kosang yewesautaan waurö? ³ Ar tol èèn kaökaö yeé? Ngèèngk Pulöök kaamök elniin wewë ngolöpët ngës réauröak Ngèèngk Pulö sêp wesak arimtok arimté koröpöök kaamök elniin wewë ngolöp tapët önëak kön wia ma? ⁴ Omèn kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön éan pël yaé. ⁵ Nem wet réak pèlpël niia pöt kaalak rangk niamaan yeé. Anutuuk Ngèèngk Pulö ninak arim tekrak reténg nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarék wakök yewaurö ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot éwat wéak sêp wesak kaökaö yeé.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. "Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, 'Ni omèn wotpilèp,' pël mëëa." ⁷ Pötaanök ar epël kön wiin. Omèn Apramé éaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure éarö. ⁸ Anutuuk köpèl omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, "Ar omèn wotpilörö," pël mapnaat pël kön wieé Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. "Yangeraké omèn pourö nim neen kön wi kosang yewesasën pipèl yaalnëen pöt ompyaö elmëëmaat." ⁹ Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omèn piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omèn ngön kosangöt ngaarék yeön Anutuuk pitën, "Ar omèn wotpilörö," mapnaat pël wasépna piporö Anutuuk pit kaséng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. "Omèn namp akun pouté ngön kosangöté ngön wia pipoté ènëm naën yaaö pipop Anutuuk kaséng mampnaap." ¹¹ Èn ngönëntak nent epël wia. "Omèn namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, 'Omèn wotpilèp,' pël mapna pipop wewë ompyautak öpnaap." Pötaanök tiar epël këékë kön wia. "Omèn ngön kosangöté ènëm èépna pipopönök, 'Ni omèn wotpilèp,' pël neniapan." ¹² Ngön kosangta ènëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. "Omèn namp ngön kosang pouté ènëm èépna pöpök wewë ompyaut öpnaap." Pöt tiar yang omnaröak yok pangk naéngan pötaanök Anutu puuk kaséng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kaséng yemangk pöta ngön nent epël wia. "Omèn këraaté mö yaut porö Anutuuk kaséng yemangk." Pötaanök Kristo pi tiarim kanggiir këraarak möön utaan Anutuuk kaséng mena. Pël èen puuk tiar Anutuun ngön kosangöt ngaarék naön yaéèn kaséng nimena pötakaan wa ent é nuulëa. ¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëëa pöt ar köpèl omnaröeta ningkën tiar pourö

Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngèèngk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kaséng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

¹⁵ Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omèn naar piarip omèn nentaan kuure mak éak taé wasën munt nampök won wasöore yal mampö pöt naépan. ¹⁶ Èn Anutuuk Apramre pim éap piaripön omèn ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure é pouröaanök nemaan, kopètap Kristoon kön wieëak mëëa. ¹⁷ Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet réak Anutuuk Apramön ngön taé wes mena pöta këet oröpënëak mëëa. Pël èen wakaim krismaki 430 éak won sèèn omèn munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël éaap ngön kosang Anutuuk omèn munt namp Mosesën ök mëëa pötak pim wet réak Apramön kup mowiak taé wes mena pöt yok pangk wa nemoolaan. ¹⁸ Pöt tiar ngön kosangta ènëm èen Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taé wes nina pötaan naön èepen. Pël éaap Anutu pim Apramön ngön taé wes mena pötaan këet mena.

¹⁹ Elei, ngön kosang pöt oröp èënak éa? Pipèt Anutuuk tiar omèn pourö utpet yaurö pöt éwat sépenëak ènëm kaalak éaut. Pël éaap ngön kosang pöt wieé Apramé éap Anutuup kup mowia pöp oröön won sépënëak éaut. Pipèt enselöröak tiarim omèn tekrakép Moses piin maan reténg é ninaut. ²⁰ Èn Anutu pim Apramön kup mowia pöt omèn tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtok ök mëëa.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupé ökö

²¹ Pötaanök ngön kosang pötak Anutu Apramön ngön taé wes mena pöten köore tok yaalmé ma? Won pan. Omnarö ngön kosang nenta ènëm éak wewë kosangët köirépna pöt wiaapën talte ngön kosangta ènëm èen Anutuuk tiarën, "Ar omèn wotpilörö," pël niapën. ²² Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. "Omèn pourö utpetatök wii nitëen pöta öngpök wakaiman." Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuun omnant Apramön ngön taé wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

²³ Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëen wakaiman. Pël éak wëèn ènëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa. ²⁴ Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, "Omèn wotpilörö," pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupé ökö yak kaamök elniak kan Kristo toé naé sèna pöök niulëen wëèn Kristo oröa.

²⁵ Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö öröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutu ru yaniwas

²⁶ Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutu ru sak wë. ²⁷ Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. ²⁸ Pötaanök Yuta omënerë Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtäl sak wë. ²⁹ Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutu omën piin yaö mëea pöt öneëro.

4

Tiar omën mosutëen inëen yaauröak Anutu ru panë san

¹ Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëen ru koröp orök öpnaat. ² Pep ngarangk yaauröa iri wë ënemak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëen öpnaat. ³ Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut. ⁴ Pël ëen ënemak akun wia pöt temanöm sëen Anutuuk pim Ruup wes mëen öngöpë naëaan orök Moses pim ngön kosangötë ënemë äa. ⁵ Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëen Anutu ru panë sëpenëak pël elnia.

⁶ Yaap ar pim koröngre ru sak wëen yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëengk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ⁷ Ar pim inëen ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutu yaö niia pöt öneët.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap äa

⁸ Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. ⁹ Pël eimauröak Anutuun ewat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ewat wë. Pël äaap ar tol ëënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël ëengan. ¹⁰ Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaöat pël maim wëaurö. ¹¹ Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanëak ya ngës kaö yeë.

¹² Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëen wëen Anutuuk wil neulëen arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl ëen. Ne arim naë

wëen ar utpet nent naalnëen äaut. ¹³ Ar ewat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök ni-aimaut. ¹⁴ Yaap, nem koröpö weëre kosang won äa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnëaut. Pël äautak ar neen këëpöt äak kasëng nenangkën. Won, ar Anutuun ensel nampë elmëenë pöl elnëaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëenë pöl ne elnëaut. ¹⁵ Akun pötak arim nemëen ërëpsawi äan pöt tol äak won sa. Ne arim ompyaö eima pötën ewat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it ëënöt yatianëen ne ti nenan tapön. ¹⁶ Pël äaurök ne ngön këët ök niamëak pëpanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

¹⁷ Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pit ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom el-niipënëak kent yaë. ¹⁸ Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sënëak kent yaal-niipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëer won, akun poutë. ¹⁹ Nem koontre yokot panëëro, ne omën nentak ök wiak niamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëënëëtaan yeë. ²⁰ Peene akun eptak ne ar tolëël wë pötën kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këékë wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

²¹ Moses pim ngön kosangötë iri öneak yaaurö, ne arën pëel niamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? ²² Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka wii ket äak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim äaröa äaö pöl wii ket äak motëen wë inëen pëenë yaaurö. ²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket äak motëen wëen pim ruure äaröeta orök piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure äarö Sinai rosiraöök oröa pörö wii ket äak motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëen wakaim wë. ²⁶ Æn Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru

wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëen naën yaaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp. ²⁷ Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apramring wakaimaup pi-arpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru naw-ilënëp, ni ërëpërëp ë.

Öng epop, ni ru wilumëak lel yailën këlangön kat nawiin yaaup, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure ëarö selap pan

kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuü Apramön ru mampënëak kup mowiin Aisak öröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuü ru sak wë. ²⁹ Pël ëen ngaan yokot omnaröa yawilaul wilä pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënem yaaö pöröak tiarën tapël yaalni. ³⁰ Pël ëaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen ngön tolëel wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen sëp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëea pötë pep sëpan pötaanök.” ³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure ëarö won, öng panëpë ruure ëarö, Anutuü omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nuulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nuulëa. Pötaanök weë sak tauëë omën muntaröak kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Naröak Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaa, “Arim koröp kaut ilëë,” pël niaan kat mowiinganok. Pël ëenë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan. ³ Kaalak këëkë wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënem ëëp. ⁴ Ën ngön kosangötë ënem yeem pöten, “Anutuuk, ‘Omën wotpilörö,’ pël niapnaat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuü komre kolap pöt arim naë wi naöpan. ⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewe-sautaring sak wëen Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim yë. ⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook wal menak wë pöt koröp kaut yaila pötëre pël naën yaaö pötëparën mos wasëpnaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëër këët pël wasëpnaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanöök ompyaö yesauröak peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön këeta ënem ëënganëak il niwaria. ⁸ Anutu arën yas yeniaup pi ar pil ëënëak këkre tö neniaan. ⁹ Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol pëwëö repak kot nent oröak yaaptak sëen pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt ök yeniaan ar utpet sa pet yair. ¹⁰ Nem kön kosangtak arimëen kön epël yawi. Tiar Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa könöt sëp wesak nem könöökë ënem ëënëët. Pël yaëen kot ma kaö namp arim könöt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö pöta kangut öpnaat.

¹¹ Karurö, ne koröp kaut ilënëak niaim wëanëen kaar omën pörö pit kööre tok naal-nëen ëan tapön. Pël niaim wëanëen Kristo tiarim kanguir këra yetaparak wël wia pöta ngöntaan pitëm nemëen kön utpet wia pöteta won ëan tapön. ¹² Nem kentöök omën arim koröp kaut ilënëak kön wa irikor yaalni piporö pitëmtë koröp kaut pout ilak won wasëp.

¹³ Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas niaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang pöt won wë pötaanök koröpöökë ngönöt ngaarëk önëak anganok lup santaring neneraan inëen ëeim ön. ¹⁴ Pitaanök Moses pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël ëaut. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëen elmëem.” ¹⁵ Pël ëaap arimënt sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël eim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök arimtok arimtën ngarangk ëeim önëëk yak ök yeniak.

Pulöökë wëwëetere wëwë ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngön pipot epël wesak niamaan. Ar Ngëëngk Pulöökë ënem ëën. Pël ëenë pötak koröpöökë kentre kaur pipotön kat nemowiingan. ¹⁷ Tiarim koröpöökë kentre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre tok yaalmë. Ën kanguir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëen poutepar nentak nenten nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan. ¹⁸ Ën Pulöökë ënem ëënë pöt Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaa Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët. ¹⁹ Koröpöökë yaaut epot. Öngre omp nga ëëre wa ngangaaringöt ëëre utpetat ëak ya ngës naën ë, ²⁰ Anutuü urtak omp ak kaarörö ngëëngk mowasöore kempre këarre pölangre pöt ë, kööre tok ëëre ngön nga elö, kentre kaur ë, kolöp ëëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë, ²¹ war ë, i ngaat nak kön irikor ëëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring

öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomëëpan.

²² Pulöök omën utpet ke pilöt ëëpenëak naalniin. Won, pöök elniin ké ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kanguir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, ²³ wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë këët. Ngön kosangötöka omën ompyaö pipot ëëpenëak ök yenia. ²⁴ Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt këra yetaprak möön won sa. ²⁵ Pulöök tiarim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. ²⁶ Tiar tiarimtë yapinöt kontak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëën itenak kentre kaur ë pël ëëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëën kaamök elmëëpa

¹ Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëën ngarangk ëën. ² Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. ³ Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. ⁴ Ar pourö neenem wëwëatön këëké itenak ompyaö ma utpet pötön ëwat sëë. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtëën ërëpsawi ëënëët. ⁵ Pöt omën pourö neenem könömöt wak önëët.

⁶ Ar omën ngön rë yanuulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëëë.

⁷ Ne ar pouröen ök niamaan kat wieë. Arimtok arimtën morök ëënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta këët öpnaap. ⁸ Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kë utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë këët, wëwë kosang pöt koirëpnaap. ⁹ Pötaanök tiar omën ompyaut ëëpenaataan kaaö ëëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën ëëpena pötak këët tüpena akunetak kë ompyaö kaöat öpenaat. ¹⁰ Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

¹¹ Retëng kaöat pi wia pipot nemtë moresök arimëën yeëerek iteneë. ¹² Omën narö pit omën muntaröak pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan wëë

yaë. Pit Kristo këra yetaprak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë.

¹³ Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang pout ngaarëk naönörö. Pël yaauröak arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. ¹⁴ Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim këra yetaprak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim këra yetaprak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. ¹⁵ Koröp kaut ilööre nailën yaaö pötak këët won. Anutuu kön ngolöpöt ningkën ngolöp sak wë eptaar këët. ¹⁶ Omën kön epö wak wë ënëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këerö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

¹⁷ Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën naröak Yesu pimëën nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.

¹⁸ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak Tikikas mangkên wak sê Epesas kakê ingre mor saurö mena. Pêl êên pit sangk kelak ka naê wiewa pôtê wes mēa.

Pep epweri Poolök Aköpê ingre moröröaan retêng êa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapêt. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Kristoore pim ingre morörö 1:3-3:21

Kristook yal menak wêauta ngönte 4:1-6:20

Ngön meêt 6:21-24

¹O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoê kentöökê ênem êeim wêaurö, ne Pool Anutuu kêmtrak Yesu Kristo pim ngön yaaö omên nampök pep epwer retêng ê yan-ingk. ²Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Tiar Kristook yal menak wêên Anutu welaköt elnieim wê

³Tiar Kristook yal menak wêên tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönênê welaköt ke nentere nent nineim wê. Pötaanök ping wesak mēa. ⁴Anutuuk ngaan panëer yanger won wiaan pim êöetak ketre saun won öpenaataan Kristook yal mempenêak kom ê niulêa. ⁵Pi ngaanëer kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkên pim ru niwasêpênêak kent kön wiak kön pipêl kosang wes niwia. ⁶Pi tiar pim ru paupaö panëepök yal menak wêên komre kolap ompyaut kêsangên elniin wê. Pötaanök yaya mēa.

⁷Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum êak ent ê niulêak saunat kërê niulêa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö êak wia. ⁸Yaap, pi pöt kêsangên elniak kõnre lup ngolöp pöt lê nimēa. ⁹Pêl êak pimtê ngaanëer kön wiin ompyao êên Yesuuk ya mëmpēnaat pêl kön wiin wiakaima pötak ênemak pim kön êlêep wia pöt tekeri wes nina. ¹⁰Anutu pi epêl kön wia. “Ne wotpil wesëim wêên akun kön wian pöt temanöm sêen kutömweriaan yangerakê omên epot pout erên wasên Kristook pep sak öpnaat.”

¹¹Anutu pi omên nant êêpênêak kön wiak pöt yok pangk yaapök ngaanëer tiar Kristook yal mangkên pimorö pêl sak öpenêak kön wia. ¹²Tiar wet réak Kristook kaamök elniipênêak kor wakaim wê eporö Anutuun kêt êl epotê kön wieimeê pim komre kolap

kêsangên elnia pötaan yaya maim öpenêak pêl kön wia. ¹³Arta ngön kēet, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyao pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasên Anutuuk Ngēengk Pul wet réak yao niia pö ar pimorö pöt pet elniipênêak ninaurö. ¹⁴Ngēengk Pulö tiarring wê pötaanök Anutuu omên ompyao yao elnia pöt öpenaat pöt êwat yes. Pêl êak wakaim wê tiar pim komre kolap kêsangên yaalna pötaan yaya mēpenêak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mēea

¹⁵Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omên tiarim karurö lup sant yaalmê pöta ngönte kat wiaut. ¹⁶Pötaanök kêt êl epotê arimēen yak Anutuun yoöre êrêp maimēe nem kimang ngöntak arimēen ök maim wê. ¹⁷Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoê Anutu, kutöm ê rangi Pepap, piin kēekê êwat sēnēétaan kön ompyaut nimpöore pim songönte tekeri wes nimpö pêl êêpênêak ök maim wê. ¹⁸⁻¹⁹Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wêên kutömweriaan omên ompyaut önek kor wê pöt êwat sēere tiar pim ru niwesaurö omên nimpnaat kêsang panëet pöt êwat sēere weere kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang wesëim wêaurö ningkên wia pöt êwat sê pêl êênēétaan arim lupotê ewa elniipênêak ök maim wê. Pim weere kosang tiarêk wia pötak ²⁰ngaan Kristo weletakaan wia ê moulmêak o kutömweri pim yaapkêetakêl moulmêen wê. ²¹Pêl êên Kristo pi omên kaö kutömweriaan yangerakê wêaurö pourö il mowesak kaö panê isak öpênêak moulmêa. Pöt peene eptakêer pēen won, ênem akunaöökta wakaim om öpnaap. ²²Pêl êak Anutuuk omnant pout wa top êak pim ingrak rongan ê moulmēen omên pötê kaö sak wê pim ingre mor saurö tiarimēen kepön erên êak niulêa. ²³Möönre koröpöt kepönöök yal mangkên pangk êêpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket êak wê Kristook yal mangkên pangk êêpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkên pangk yaê pöpök omên poutê peö êak pangk yaalna.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ê niulêa

¹Ngaanëer ar utpet ke nentere nent êimeê pötök arim lupöt mên wel niwieima. ²Akun pötak kan upetaöökêl wê urmer-aröa kaöapök elniin pim naê sê rê olêak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olê yaaurö pitêm lupotê wêên Anutuu ngönte wa olaim wê. ³Tiar pourö ngaan pitêm ök koröpöökê kentötê ênem eimaat. Pêl êimeê tiarim

koröpöökë kõnötë ënëm eimeë naröa ök Anutuuk kõlöpta iri wakaimaut. ⁴ Pël äutak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia. ⁵ Pël elniak tiarim wa olë yaautaan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. ⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. ⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pan kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. ⁸ Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kõn wi kosang yewesautaan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. ⁹ Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wak angan. ¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngölöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaïm öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kõn wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënorö pël niaimaut. ¹² Pël ëen ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörök wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. ¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. ¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowa kësangpel tekrak wiakaimaut. Pël äutak Kristook pim möönre koröpö këepöt wesa pötak sowa pö tē olëak köpëlre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. ¹⁵ Moses pim ngön kosangötre Yuta omnarö yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö këepöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë urtak rongan ngölöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. ¹⁶ Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tekrak wieëa pöt won wesaut. ¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. ¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënere köpël omën tiar Ngëëngk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpnaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëëngkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. ²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaä omnaröere tektek ngön yaä omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. ²¹ Pël ëen tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëëngkët pël orööpnaat. ²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëëngk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaüt ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taptaan wii kaatak neulëaut. ² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. ³ Pël neak pim ngön ëlëëpöt war wes neaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng äaut. ⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem kõnöök Anutu pim ngön ëlëëpöt Kristoëen äaut ewat panë san pöten ewat sënëet. ⁵ Ngön ëlëëp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën äutak peene eptakök Ngëëngk Pulöök ten ngön yaä omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk. ⁶ Ngön ëlëëp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaüt wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutu omën ompyaüt tenring pep sak wë. Pël ëëë Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaüt ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnëak pim ya omën wes neulëa. ⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtök ar köpël omnaröen ngön ompyaüt ök niamëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëet omnaröa yok pangk pout ewat nasënganëët. ⁹ Anutu ngaanëer omën ël epët ket äup pim kõn epët ëlëëp wiak wakaima. Pël äutak peenök kõn ëlëëp pöt omën pourö war wes nimpëak neea. ¹⁰ Anutu ingre mor sauröa naë pim ewat ke nentere nent epot akun eptakök wëlëi ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ewat sëpenëak ëlëëp wia. ¹¹ Anutu pi ngaan akun wontak pim kõnöök ngön kosang wesa pöta këet tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. ¹² Pël ëen tiar piik yal ëëë kõn wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes. ¹³ Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëen yak

këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

¹⁴ Ne Pepen rar rë mowesirak arimëën kimang yemak. ¹⁵ Pöt pi kutömweriaan yanggerakë omën pourö tiarim pep sak weën pim naëaan oröan. ¹⁶ Anutu pi ë rangi pout pangk ëëëaupök Ngëëngk Pulö elmëën weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. ¹⁷ Pël ëäk ar Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëäk ar pim lup sant pötak misën il téak kosang sak tauëë ¹⁸ ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökkan naöök pout kengkën ewat sënëak kimang yemak. ¹⁹ Pël ëäk Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök önëak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëäk wia pippel ar peö elniipnaan.

²⁰ Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. ²¹ Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëën yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

¹ Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wiewë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niiaurö. Pötaanök wëwë ompyaö önëak niulëa pöl weë. ² Pël ëëë arimtën kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. ³ Pël ëëë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangk ëeim weë. ⁴ Anutuuk pim omën ompyaö kopëtëtaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëäk Ngëëngk Pul kopëtaööring wë. ⁵ Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet. ⁶ Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëäk tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

⁷ Yaap, tiar rongan kopëtet ëäk wëën Kristook neenen yaatë weëre kosangöt nina. ⁸ Kristo pim tiarimëën elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii téak mësak ngaarëk isa. Pël ëäk pi omnarö kësangën elmëa.”

⁹ “Ngaarëk isa” ngön pöt oröptaanök ëa? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yanggerak irëa. ¹⁰ Pi irëaupök kutömre yang poutë pangk ëäk öpënëak

kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë. ¹¹ Pël ëëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elnieë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tektek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanulaö niwesa. ¹² Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa. ¹³ Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ewat poutepar mëngkre mëngk sëën lup koptemer sak öpenaat. Pël ëëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëëtakël së öpenaat. ¹⁴ Pël ëäk tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamöön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor ëäk këlok sëpnaat. ¹⁵ Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këët pëën aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa. ¹⁶ Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëën ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenen ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenenëmëën kaamök ëëë kaö sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngölöptak öpa

¹⁷ Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok. ¹⁸ Pitëm lupöt koö olëaan yak ewat nasën wë lup kosang ëäk Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë. ¹⁹ Pël ëëë eö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

²⁰ Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut. ²¹ Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut. ²² Ar lup ngaanötring wëën arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. ²³ Pël ëäk Pulöök lupre kön ngölöp niwasëpnaan kuure mak mëak ²⁴ lup ngölöp pipot wa mëëë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket ëaut, wotpilre ngëëngk panëët.

²⁵ Pötaanök ar kaar yaaut moolëak ngön yaapöt pëën neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yeë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpenaat. ²⁶⁻²⁷ Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëën kan motëënganëën kölöp ëeim wëën këtëp ilepan. ²⁸ Këkain yaauröak pöt sëp wesak omnant koirënëën kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaaurö meneë. ²⁹ Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaut pëën omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim weë. ³⁰ Ar

Anutuu Ngëengk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëengan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimirö pöt pet elniipënëak yaö niwesau pötaanök. ³¹Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout moolaë. ³²Ar ngötre karurö kaamök elmëak arim lupöt meneë. Pël ëak pitëm saunat won moweseë, Anutuu Kristoë kangiir arim saunat won niwesa põl.

5

Tiar ëwaöök öpa

¹Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëë. ²Kristo pi tiarimëën yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëën yak keëpöt wesak pim möönre koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö põl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömre lup sant kantakël weë.

³Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak orööpan. ⁴Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim weë. ⁵Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemowaspan. ⁶Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë piporö kangiir nga yaalmëaup. ⁷Pötaanök ar omën piporöaring wa meilak ëengan. ⁸Ar ngaan koutak wakaimaurök peene pöt Aköpök wa niulëën pim naë rë olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë põl weë. ⁹ëwaatak wëa pöta këët epot. Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö pipot. ¹⁰Pël ëak ar omën nant ëënëak pöt Anutuuk kent ëëpën ma won pöt ëwat sakök ëë. ¹¹Kar narök kouta omën mosut yaëen kaamök ëënganok omën pouröen wëwë pipotön utpetat pël ök maë. ¹²Ne omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten ëö yaë. ¹³Pël ëaap tiar omën ke pilöt tekeri wasën ëwaatak elmëen pipotë songönte yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri yewas pöt ëwaaoök wesira. ¹⁴Pöta ngönte epël wia.

“Ka ureëaup, ni wal ë.

Lup wel wiaup, öp së.

Pël ëën Kristook ëwa elniipnaan.”

¹⁵Pötaanök arimté wëwëatön ngarangk këëkë ëë. Kön wonöröa wëwëat önganëp könringöröa wëwëat weë. ¹⁶Peene akun eptak tiarim naë utpetat kësang pan wia. Pötaanök akun nant il mëënganëp akun

poutë omnarö kaamök elmëak kosang ngen-tiak ya mëmpa. ¹⁷Pötaanök ar köpël ëënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.

¹⁸I ngaat nak kön irikor ëëngan. Piptak utpet yaniwas. Pötaanök pël ëënganëën Anutuu Pulöök arim lupötë peö ëak wiaapna pötaar elniip. ¹⁹Pël ëëë karuröaring arim këmötök ngönën tanre tan Pulöök yaningk pipot Aköpön lupre könötökta tan aim weë. ²⁰Pël eimeë akun poutë omën ël epot poutëen tiarim Aköp Yesu Kristo pim yapin-tak tiarim Pepap Anutuun yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

²¹Ar Kristoon yaya yaauro. Pötaan neneran inëen ëë.

²²Öngörö, Aköpön inëen yaalmë põl arim ompöröa ikanöök weë. ²³Kristo tiar pim ingre mor saurö utpetetakaan niwa pöp tiarim kepön erën ëak ngarangk elnieim wë põl ompöpök pim öngöp ngarangk yaalmë. ²⁴Pötaanök ingre mor sauröa Kristoon inëen yaalmë põl öngörö ar arim ompöröaan inëen elmëë.

²⁵Ompörö ar, Kristo pim ingre mor saurö tiarimëen yak pim wëwëet këëpöt wesa põl arim öngöröaan lup sant elmëë. ²⁶Kristo pim ngön ompyautak tiarim utpetat i nirak kölam niwesak tiar pim ingre mor saurö Anutuun yaö niwasëpënëak wel wia. ²⁷Pël ëak tiar, pim ingre mor saurö, ketre saunere utpet ke nentere nent won kölam pëen ngëengk niwesak pimtëen niöpënëak wel wia. ²⁸Ompörö ar arimté koröpö sant yewas põl arim öngörö sant moweseë. Pöt öngre omp pouwaar yal ëak koröp kopëtaö sak wë pötaanök. Omp namp pi pim öngöp sant yemowas pipop pimtë koröpöta sant yewas. ²⁹Tiarim naëaan omën namp pimtë koröpö këëpöt newasën. Won. Pimtok pimtë koröpö kaomp menak ompyaö wesak ngarangk yaë. Pöta ök Kristook ingre mor saurö ngarangk elnieim wë. ³⁰Pöt tiar pim möönre koröpö pöökë kaut pötaanök. ³¹Pöta ngön nent ngönëntak epël wia. “Omp namp pim ëlre peapar sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip lupre koröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.” ³²Ngön ëlëëp epta songönte öngöpök wiaan nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre mor sauröaan yaë. ³³Pël ëaap arimtéenta yaë. Ompörö ar arim koröpöön sant yaalmë põl arim öngörö lup sant elmëë. Pël ëën öngörö arta arim ompöröa inëen elmëë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

¹Rungaarö ar, Aköpëen yak ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö. ²Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre peaparë ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëer

Anutuuk yal menak kup mowia. ³ Pöt epët. "Pël èemë pötak yangerak akun wali ömëët."

⁴ Èn èlre peparò, ar arim koontre yokoturò ya sangèn mongawisngan. Ar ngönèn rè moulak pepanòm mèak ngarangk elmëëë. Pël èen pit kaò sak ngönënta ènëm èëpnaan.

Inëen yaaöre ngarangk pitëm ngönte

⁵ Inëënörò ar, arim ngarangköròa ngön ngaarèk weimeë Kristoën inëen yaalmë pöl pitën kasinkasin èak pitëmtëen pëen inëen elmëënèak weë ngentieë. ⁶ Pöt arim ngarangköròak itaangkën ompyaò èëpnaataan pëen won. Ar pël yeem Kristoë inëënörò pël weseë Anutuu kan yanuulë pöök kön kengkënring seë. ⁷ Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kè sak arim yaat mëneë. ⁸ Ar epël kön wieë. Namp pi inëen wë ma won wë ya ompyaò mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaò koir mampnaap.

⁹ Ngarangkörò arta tapël arim inëënöröen ompyaò yaalmëem pitëm kas èëpnaat elmëëngan. Aköp ar pouròa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarò pim èöetak isak irèak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

¹⁰ Ne ngön kaut epël niamaan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötiring weë. ¹¹ Ar Setenök morök elni- ipënèak yaëen weëre kosangring tauak pi ke ur momëënëen Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë. ¹² Tiar omën möönre koröpning eporöaring nga naalëen. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëen yaauröere yang ngarangk utpet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö pitring nga yaal. ¹³ Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël èen nga yaaröön pöt kangüir elmëen kas sëen weëre kosangring tauanëët. ¹⁴ Ar epël èak tauëë. Ngön këetak yepat ket èak ureë. Èn wotpil wëwë pötak ulpëen kosangëp ket èa pötë ök koröp oröön riipetakël mèak weë. ¹⁵ Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëët kopëta wesa- sak ing kör ket èak mëëë. ¹⁶ Pël èak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël èen pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. ¹⁷ Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëëë. Pël èak Anutuu ngöntak Ngëëngk Pulöökë öpwer pël sëen wak weë. ¹⁸ Ar kët èl epotë Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimëë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. ¹⁹ Pël yeem ne ngönèn ök memëak yaëen Anutu kaamök elnèak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaò èlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëënta kaamök elnèak kimang maë. ²⁰ Ne ngön ompyaut ök amëak

Anutuuk neulëaupök nem pël yaautaan wii kaatak neulëaup. Pël èen ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

²¹ Tikikas puuk pep epwer wak wais ni- nak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëëp Aköpë këm ngön ngaarèk wak inëen yaaup. ²² Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kè sëneëëk yak wes mëen yewais.

²³ Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo pi- aripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë. ²⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rè olèak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kufömweri sêen wê kris-maki 32 pöta ök won sêen Pool pi wii kaatak wê pep epwer retêng êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pilipai kakê ingre mor saurö mena. Pool pi wet réak Pilipai kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 16:11-40). Pêl êên ênemak Pool pi wii kaatak wêên ingre morörök mon nant wa rongan êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pool mena. Pêl êên Pool yowe méak pep epwer mena. Pi wii kaatak wê êrêpêrêp yeem pitta Kristooring wê pötaan êrêpêrêp êépênêak kent kön wiak retêng éa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês réaut 1:1-11

Poolê ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wêauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas piarpim êépnaat 2:19-30

Pepanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmêautaan yoöre êrêp ngönte 4:10-20

Ngön mëët 4:21-23

¹ O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wê pöröere ngönênê wotöököröere ngönênê ya kaamök yaauro, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inêen yaaupwar tenip wê nook pep epwer retêng ê yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolap mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mëëa

³ Ne arimêen yak akun êlötê kön weswes eimeê Anutu nemopön yoöre êrêp maim wê. ⁴ Ar wet réak ngön ompyaut kat wia pötak ngês réak neering top êak aö aö imeê peene pël yeê pöten kön wieê nem Anutuun ök yamêëa pötê êrêpsawiarang wê ar kaamök elniipnaataan ök yamêëaup. ⁶ Pêl êak ne epêl kön yawi. Anutu ngês réak arim lupötê ompyaö yaalni pöpök ompyaö elni seimeê Yesu Kristo pim waisêpna akun kaöaöök pet irêpnaap. ⁷ Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kön yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wêaöre Kristoê ngön ompyauta songönte tekeri wasên omnarö ngön pöt taê wesak öpênêak ngön yaatak neuléen wêaö pöteparê ar neering lup kopêtemer sak wêên Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. ⁸ Yaap, Anutu êwat wêên ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoê tiarên ya ngês kêsang yaalni pöl ne arên yaalni. ⁹ Pêl êêê ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sêên Anutuu omnant kêêê êwat sak ompyaöre utpet pötepar kom

êênêëtaan Anutuun kimang yamêëaup. ¹⁰ Pêl êak ar omnant kêêt kom êak Kristo pim waisêpna akun kaöaöök saun won, wotpil önéëtaan pêl yaaup. ¹¹ Ar pêl eim wêên Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wêauta kêêt arim naê orök kaö sêpnaat. Pêl êên omnarö pöten itenak Anutuun yaya méak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmêak ngön ompyaut il newariin êên ulöl sa

¹² Karurö, ar êngk ma e wasnganêên ök niamaan kat wieê. Pit nem wii kaatak neuléautak ngön ompyaut il nemowariin êên ulöl yes. ¹³ Pötaanök nga omên pourö Rom omên omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omên munt kak eprek wêauröeta pit neen êwat wê, nem Yesu Kristoê ngön ök yaautaan wii ka eptak neuléa pöten. ¹⁴ Pêl êên ingre mor sa nem kar narö kêsang nem Kristo pimêên yak wii kaatak neuléa pöten kön wieê Aköpön kön kosang wiak kas kôpêl Anutuu ngönte ök aim wê.

¹⁵ Yaap, omên narö ne utpet wesak wak neirapênêak Kristo pim ngönte ök aim wê. Ên narö neen ompyaö elnêépênêak pim ngönte ök aim wê. ¹⁶ Omên nem ompyaö elnêépênêak Kristoê ngönte ök aim wêa pörö pit omên narök ne ngön ompyauta songönte amêak wii kaatak neuléa pöten kön wiak lup sant elnêépênêak Kristoê ngönte ök aim wê. ¹⁷ Ên omên ne wak neirapênêak Kristoê ngönte ök aim wêa pörö pitêmtêên wak isak apênêak pim ngönte ök aim wê. Pit korar yeem ne wii kaatak wêên pitêm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangkörök könöm munt nant nem rangk newiak yal mampênêak yaê. ¹⁸ Pipêl ompyaö. Pöt omên narö korar yeem Kristoê ngönte ök aim wê, ên narö wotpil yeem pël eim wê pouteparêên ne êrêpsawi yeê. Nemêên pitêm Kristoê ngönte ök ya pipêl kaöt. Pötaanök êrêpêrêp yeê.

¹⁹ Yaap, ne êrêpsawi eim ömaap. Pöt ne epêl kön yawi pötaanök. Ar nemêên Anutuun kimang yemaan Ngêêngk Pul Yesu Kristoê wes mêên waisa pök kaamök elnêên ne wii kaatakaan ent ê neuléepnaat. ²⁰ Ne omên nant yeem êöere kaskas naên êëmêak kent kaö pan. Ne akun êlötê Kristoê ngönte ök êak pim yapinte wak isak yaaupök peeneeta öp wêere wel wê pël êëma pötak kas kôpêl tapêl pim yapinte wak isak amaap. ²¹ Nemtê könöök epêl yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoê songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ên wel wiima pöt pim naê sumaap. Pöt ompyaö pan. ²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimêên yak ya mëmpa pötak kê orööpnaat. Pötaanök nem êëmaaten kön selap yaê. Pöt nem wel wi-imaat ompyaut ma öp ömaat ompyaut ne

pöten kön nawiin. ²³ Yaap, ne ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë epët sêp wesak sê Kristo piiring öma pöt nemëen ompyaö pan. ²⁴ Pël ëëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimëen ompyaö pan ëëpnaat. ²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ëwat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang sêere pötaring ërëpsawi ë pël ëënëëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap. ²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Poolring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëër kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyautu wia pöl wot-pil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais itaampööre kamaarek wëen pöt omnaröak arën. “Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak taueë nener yal menak wë ngentiak ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat. ²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök öneët pöt kön wiipnaa. ²⁹ Anutuuk arim naë orööpënek ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan peën won, pim ënem yeem këlangön kat wininë pötaanta elnia. ³⁰ Ngaan ar itanaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristook yal menak kosang sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëëngk Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma? ² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan epël ëëë. Ar kön kopëtäl wieë neneren lup sant elmëëë. ³ Arimtën kön wiin isëpënek omnant ëënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëër isëp. ⁴ Arimtëen peën kön wiak kaamök ëënganëp karuröaanta pël ëëë. ⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiak Anutuu ök öpënek naën.

⁷ Pël ëaap pi pipot sêp wesak inëen yaauröa ök sak wakaima.

Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra yetaparak möön wel wia.

⁹ Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak isak yapin nent mëëa.

Pötak yapin pout wa ngep ëak wë.

¹⁰ Anutuuk omën pourö, kutömweriaan yangerakë, öpre wel pourö, rar rë wesirak Yesuun yaya mëak

¹¹ Anutu Pepapön ping wesak maimeë, “Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tekeri wesak apenëak pël ëa.

Tiar ariatë koutak ëwa yaë pöl omnaröa tekrak ëëpa

¹² Nem kar panëërö, Kristo Anutuu ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring wakaimautak akun ëlotë nem ngön ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë eptak il wesak pël ëëë. Anutuu pimëen kama niwa pöta këët orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. ¹³ Pöt Anutu pimtök ar pim kent kön yawiaut kent ëak ënem ëënëëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

¹⁴ Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. ¹⁵ Pël ëënë pöt saun won wëen naröak arën. “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël ëen ar korar yaaöre utpet yaaö poröa tekrak wot-pil eim öneët. Pël yeem pöt ariatë koutak ëwa yaë pöl ëëneët. ¹⁶ Pël ëëë pöt pit kout sêp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maim ön. Pël ëënë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaök ne pas köntak ya namëngkën ëaut pël wesak arimtëen ërëpsawi ëëmaat. ¹⁷ Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëen ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem iit wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëen arring ërëpsawi ëëmaap. ¹⁸ En Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

¹⁹ Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk ëën pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëen wais rëak kaalak waisëpnaat. ²⁰ Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëen yaalni pöl yeem arimëen kön nganngan yaaup. ²¹ Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëen peën kön yawi. ²² Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten ëwat wë. Ompre ruaarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyautu yaat yamëngkaup. ²³ Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem ëëma nent kat wiak pöt tapëtakëër pi arim naë wes mëëmaat. ²⁴ Nem kön kosangtak epël wali. Aköp pi kat wiin pangk ëën pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Epaprotaitas pim ngönte

²⁵ Ne tiarim karip Eaprotaitas arim ngēsē wes mēen waisēpēnēak kōn yawi. Pi neering Kristoē yaat ngawi mēmpō nga omnarōa yaē pōl weē yengentiāup. Ne omnantēen ngōntōk wēen pi wes mēen wais kaamōk yaalnēaup. ²⁶ Pi yauman yaēen ar kat wiak pimēen kōn selap ēautaan ya kēlangōn kōn wiak arim naē waisēpēnēak yaarek wes mēen waisēpnaat. ²⁷ Yaap, pi yauman eim wel wiipēnēak ēa. Pēl ēaap Anutuuk piin yakōm elmēak ompyaō mowesa. Pimtēn pēen won, nemēenta yakōm elnēa. Pōt ne ya kēlangōnring wēen pi kēlangōn munt pim wel wiipna pōt rangk naalnēen ēa. ²⁸ Pōtaanōk nem kentōōk ar piin itenak ya kē sēen nem naē arimēen kōnōm wia pōt kengken sēpēnēak pi arim naē teentom wes mēen waisēpnaat. ²⁹ Pōtaanōk pi waisēn pōt Akōpōn yoōre ērēp mēak piin sant elmēē. Omēn pim ōk ke pilōrō kaōarō pēl weseē. ³⁰ Pōt arim urōtak ne kaamōk elnēēpēnēak pim wēwēt keimōn naēn, Kristo pim yaat yamēngkem wel wiipēnēak ēaup pōtaanōk.

3

Omēn Kristoon kōn wi kosang yewas pōp Anutuuk piin, “Wotpilēp,” pēlyema

¹ Karurō, ne ngōn nent ōk niamaan kat wiēē. Ar Akōpēērō pōtaanōk piin yoōre ērēp maē.

Nem ngaan retēng ē niaan tapēt kaalak rangk yeē. Pōtak kaamōk yaalni pōtaan pēl ēemaaten kaaō naēn. ² Omēn utpet kent tokōrōa ōkōrōaan ngarangk kēēkē ēēē. Pit arim korōp kaut ilak Moses pim ngōn kosangta ōngpōk wa niulēēpanēen ngarangk ēēē. ³ Pit Anutuun yaō sēpēnēak korōp kaut yailtak pēl naēn yaē. Pēl yaēetak tiarimtok Anutuun yaō sēpēnēak omēn utpetat tiarim lupōtē wia pōt wa moolaan Anutuuk tiarēn kōn wiin pim omnarō pēl yes. Pēl ēēn Ngēēngk Pulōōk tiar kaamōk elniin Anutuun yaya maimeē Yesu Kristoēērō pōtaan piin yoōre ērēp yamēem tiarim wēwē ngaanten kōn kosang nawiin ngolōptakēl wē. ⁴ Ne nem wēwē ngaanten kōn kosang wiimēak kent yeē talte yok pangk ēēm. Ēn omēn namp pi pimtēn kōn wiin pim wēwē ngaante ompyaō ēēn pōtak pi yok pangk kaamōk elmēēpnaat pēl yaēēn pōt nemtak pimēt il mowasēpnaat. ⁵ Nem yeniak pōta songōnte epēl. Ne newilēn wiēē kēt mor nas nasiaan nentepar won sēen nent pōtak ten Yuta omnarōa yaaul korōp kaut neila. Pēl ēēn ne Israel omēn Pensamin pim kurmentēkaanēp. Nem ēlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panēēp. Ne Parisi ngōnēn omnampōk tenim yaaul Moses pim ngōn kosangōt ngaarēk wak weē ngentieimaup. ⁶ Pēl ēaupōk ne kōn wiin, “Nook Yesu pim ingre mor saurō utpet yemwasēn Anutuuk neen kōn wiin

ompyaō sēpnaat,” pēl weseē eimaup. Pēl yeem Moses pim ngōn kosang pout ngaarēk wak weē yengentiin nem karurōak neen kōn wiin pangk ēa. ⁷ Pēl ēaupōk ngaan omēn kēēt wesak wak wakaima pōtōn peene Kristoōk rē olēak wē kōn wiin mosut pēl yaē. ⁸ Yaap, omēn pipot pēen won, nem Akōp Yesu Kristoon kōn wiimēak omēn muntatōn kōn wiin omēn omōt yaē. Ēn piin kōn wiima pōtak omēn pout il yewas. Ne Kristo ōmēak pim naē rē olēak omēn nem ngaan kōn wiin kaōat pēl sa pōt kasēng menak pōtōn ulōlōt pēl yewas. ⁹ Pēl ēak Kristoōk yal nem pet irumēak kent yaē. Pēl ēak peene Anutuuk neen, “Wotpilēp,” neapēnēak Moses pim ngōn kosangōt ngaarēk naōn. Puuk nem Kristoon kōn wi kosang wesautaan neen, “Wotpilēp,” pēl yewas. ¹⁰ Ne omēn kaō kopēt nentakēēr ēwat sumēak kent yaē, pōt Kristoon ēwat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ēaup pi wēere kosang kaōet pim naē wia pōt nampēnēak kent yaē. Kristo pi ngōn ompyaut ōk yaan narōak piin utpet wesak kēlangōn mena pōl elnēen pim ōk ēēmēak kent yaē. Kristo pi pim wēwēt keimōn naēn tiarimēen wel wia pōl neenta nem wēwēt keimōn naēn pim ōk ēēmēak kent yaē. ¹¹ Pēl ēēma pōt Anutuuk weletakaan wal ē neulēēpnaat.

Pool Anutuun yaō mēēa pōta kēēt ōpēnēak ke urak pōōmpō sa

¹² Pēl ēēpnaatak ne Kristoon ēwat sa pet irak wotpil panē wē pēl newasēn. Pēl ēaap omēn ompyaut Kristoōk nampēnēak newa pōt ōmēak weē ngentieim wē. ¹³ Karurō, yaap, ne omēn ompyaō pōt wa pet iran pēl newasēn yeēetak omēn kopēt eptakēēr yeē. Nem wet rēak eima pōt kasēng menak omēn ompyaō pōt ōmēak wē yengenti. ¹⁴ Anutuuk Yesu Kristoē tiarimēēn elnia pōtaan wotpil wē kutōmweri sēpēnēak yaō niia. Pōtaanōk ne yaō niia pōta kēēt ōmēak weē ngentiaak pōōmpō yes. ¹⁵ Ar narō lup kēsang saurōak nem yeniak pipēl kōn wiak ēnēm ēēē. Ēn narō kōn maimal yawi pōrō Anutu pimtok arim kōn yawi pōta songōnte tekeri wes nimpnaat. ¹⁶ Pēl ēēpnaatak omēn kaōet epēt. Anutuun kan pet elnia pōōk yal menak sēpa.

¹⁷ Karurō, ar pourō nem yeē epēl ēēē. Pēl ēak omēn munt tenim ēnēm yaē pōrōenta kēēkē itenak pitēm yaē pōl ōk ēēē. ¹⁸ Omēn narō pit Kristoēērō pēl aōōk pim kēra yetaprak mōauta ngōnten kaaō ēak maimal wē pōtak pim ngōnten kōōre tok yaalmē. Ne ngaan pitēmēen ōk niautak peene kaalak ya utpetaring wē ōk yeniak. ¹⁹ Pit pitēm yenaute korōpōōkē omnantōn kaō wesak kentre kaur yaaurō. Pēl ēak omēn utpet tiarim kōn wiin ēō ēēpena pōtōn pit pitēmētēn ping wesak yaaurō. Pēl ēak

yangeraké omnantëen kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaökë kanöök moulmëen kö sëpnaat. ²⁰Tiar pöt, kutömweri yaurö. Pötaanök kor wëen Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutuuk naë së öpnaat. ²¹Pël ëen pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngolöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak weëre ërëpërep ëere omën ompyautëen kön wii pël ëëpënëak mëä

¹ Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëen arimëen ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak tauëë.

² Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël nimaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak öneëak kosang wesak yeniak. ³ En neering ya ngawi yaaö kë panëep, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

⁴ Ar Aköpök yal menak wë ërëpërep ëëë. Ne kaalak epëlyeniak. Èrëpërep ëëë. ⁵ Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë. ⁶ Ar omën nantre nantëen kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimeë pötëen kimang maim weë. ⁷ Pël ëen Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ëwat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëen mayaap pö arim könre lupötë pangk ëak wiaapnaat.

⁸ Ne ngön më epët ök nimaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kólam yaaut, omën omnarök kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnarök kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. ⁹ Nem omnant rë nuulak pet elnian pötön ar ëwat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëen Anutuuk mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërep ëä

¹⁰ Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëen kaamök elnëënëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëënëak kent kön wieimaautak pël ëënë kanö won ëen naën ëaut. Pël ëautak peene kanö oröön kaamök yaalnë. ¹¹ Ne omën nenten ngöntök ëaö

pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap. ¹² Nem ngöntök wëaare omnantring wëa pouteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep ëak wëaare këen wëa pötarënta ya kë yesaup. En omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëen pël kön yawiaup. ¹³ Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pël yaaupök könöm nent koirak wëen ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan. ¹⁵ Pilipai omnarö, ar ëwat wë. Nem ngës réak ngön ompyaut ök ëautak ne Masetonia yangser sëp wasën ingre mor sa ka muntatëëro kaamök elnëak mon nenangkën ëaurö, arökëer nenauro. ¹⁶ Ne Tesalonaika kak wëen akun nentepar kaamök elnëak sum nant wes nemëan. ¹⁷ Ne arim nenan pöten kimang neniaan ëaut. Pël ëautak Anutuuk arim nenan pöta kangir omën ompyaut nimpënëak kent kön yawi. ¹⁸ Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut Epaprotaitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë. Kësangën pipot omën köp kamp Anutuun kiri yemera pötë ököt. Pi pötön itenak ompyaut pël kön wiak ya kë sa. ¹⁹ Anutu nemop pi omnant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal menak wëen Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat. ²⁰ Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapëel wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëët

²¹ Ne Anutu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre ërëp yemak pël ök maë. En kar nem naë wë eporöeta arën yoöre ërëp yenia. ²² Anutu omën eporö pourö arën yoöre ërëp yenia. Pël yaëen pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëen yaalmëa naröeta yoöre ërëp niapënëak kent pan yaë.

²³ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupötë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom
kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak
Tikikasre Onisimas piarip mangkên wak sê
Kolosi kakê ingre mor saurö mena. Pim
retêng êauta songönte epêl. Pool pi ngönên ya
yamêngkautaan wii kaatak moulmêen wêen
Epapras pim naê sê omên narök Kolosi
ingre moröröen ngönên kaaröt mëea pöt ök
mëea. Pitêm ngönên kaar pöt epêl. Anu-
ture omnaröa tekarak tiarim yaya mape-
naarö wê. Nent, Yesu pi Anutuu ök won,
enselöröa ököp. Ên nent pöt, kaömp nant
ngês olêak wêaare koröp kaut yailaut ngön
pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt
tekeri wasêpênêak retêng ê mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-8

Kristoê wêwêetere ya yamêngkaut 1:9-2:19

Kristook yal menak wêauta ngönte 2:20-
4:6

Ngön mëet 4:7-18

¹⁻² O Anutuu omnarö, Kristo pim ken-
töökê ênem êeim Kolosi kak wêaurö ne Pool
Anutuu këmtak Yesu Kristoê ngön yaaö
omên nampök Timoti tiarim karip piiring
wê pep epwer retêng ê yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt
ningkên arim naê wiaap.

*Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre
êrêp mëea*

³ Tenpim akun êl epotê Anutuun arimêen
kimang yamêeäutê Anutu, tiarim Aköp Yesu
Kristoê Pepapön, yoöre êrêp maim wê. ⁴ Pöt
Epapras puuk ar Kristook yal êak wê kön
wi kosang mowasööre Anutuu omên pourö
lup sant elmê pël yaauta ngönte ök niaan kat
yaw i pötaanök. ⁵ Ngön yaapêt, ngön ompyaö
pöt, wet réak arim naê jaaröön ar omên
ompyaut kutömweri arimêen yaö êa pöta
ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang
wiak omên ompyaö arimêen kutömweri yaö
êa pötön kor wê pötaan kön wi kosang
wasööre lup sant elmê pël yaaurö. ⁶ Anutuu
ngön ompyaö pöt wet réak arim naê oröön
kat wiak pim komre kolap pöta songönte
kêekê êwat san akun pötak ngês réak ngaarêk
wêen arim naê ulöl sa. Pël yaêen yang
muntatêeröa naêeta tapêl ngaarêk yeön ulöl
sê yes. ⁷ Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim
kar panêep, neering Kristoê inêen yaalmê
pöpök rê nuulon kat wian. Puuk nem ur-
tak Kristo pim yaat kêekê wesak yamêngk.
⁸ Pi tapöpök Ngêêngk Pulöök arim naê lup
sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök
yenia.

*Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun ki-
mang mëea*

⁹ Pël yenia pötaanök tenip ngön pöt kat
wia akun pötak ngês réak Ngêêngk Pulöök
arim lupre könöt kaö nuwasên Anutuu arim
êênêak kön yawi pöten êwat panê sênêetaan
kimang maim wê. ¹⁰ Pël êên ar Aköpê kan
pet yaalni pöök yok pangk yesên pi ite-
nak êrêpsawi êêpnaat. Pël yaêen arim naê
kêet oröön omên ompyaö ke nentere nent
yeem Anutuu yaauten kêekê êwat sêen êwat
pöt kaö sêpnaat. ¹¹ Tenip ar êrêpsawiarung
ya wiap wêere lup kosang wê pël êênêak
Anutuuk pim wêere kosang kaö panêetak
wêere kosang nimpnaataan kimang maim
wê. ¹² Pël maimeê Pep ar kaamök elniin
pim omnaröaan yaö niwesaut, êwaatak wia
pöt, tenring ôpenaataan yoöre êrêp maim wê.
¹³ Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim
Ru panêepê wa ngaöök yanimê pöta öngpök
niulêen wê. ¹⁴ Pim Ru pöpök utpetetakaan
ent ê niulêak tiarim utpetat won wes nuulêa.

Kristo pim wêwêetere ya yamêngkaut

¹⁵ Kristo pi Anutu itnaangkanêpê
ököp. Pi ngaanêer omnant won wiaan
wakaimaupök peene pötê kaö sak wê.
¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangarakê
omên êl epot pout ket ê pet iraup. Omên
tiarim ityaangkautre itnaangkênöt, wêere
kosangring kutömweriire mopöök wêaurö,
isaare irêa pourö ket êa. Anutuuk moulmêen
Kristo pi omên êl epot poutê pep sak
öpênêak ket êa. ¹⁷ Pi omên pout won wiaan
wakaimaup. Pim wêere kosangöök elmêaan
omnant pout neenem urötê wê. ¹⁸ Pi ingre
mor saurö tiarim kepön sak wê. Pël êên
ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö pël
yaê. Pimênt tapöpök ingre mor saurö tiarim
songönte. Puuk omên poutê kepön erên
elniak öpênêak weletakaan ngês réak wal
êa. ¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtê wêwêere
wêere kosang pout yang elmêen wak wê.
²⁰ Pël yaêen Anutu pi pim Ruupön maan
omên êl epot pout kutömweriaan yangarakê,
piiring lup kopêtemer sak öpênêak kön wia.
Pël êêpênêak pim Ruup kêra yetaprak möön
iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes
nina.

²¹ Ar pöt, ngaanêer Anutu nerek wêen ar
nerek wê omên utpetat êimeê piin kööre
tok elmêeimauro. ²² Pël êaurök Kristo pim
koröpre mêsêpring orök wal wia pötak ar
wiap nuwasên peene Anutu piiring wê.
Puuk arim ketre saunat won nuwasên lup
kölam wêen Anutuu êöetak niulêepênêak pël
êa. ²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewe-
sautak wêe panê sak tauaan omên nantök
wer nuön kön wi kosang yewesaut këlök
sêpanêen ngönên rê nuula pöt taê wes wak
ön. Pool ne ngön ompyaö piptaan ya omên

saup. Ngön ompyaö pöt tenök ar yang ël epotëeröen ök niaim.

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

²⁴ Nem arimëen këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëen këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. ²⁵ Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor saurö ya omën neulëaup. ²⁶ Pim ngön epët, ngaanëer ëlëep wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. ²⁷ Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëep ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëen puuk nukoirak kutömweri së piiring öñëët. ²⁸ Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niaöre ewatring wë rë nuulëim. Ar Kristoë ök sak öñëäk yakök yaalni. ²⁹ Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pötring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaaröt ke ur olapa

¹ Ne ar omën epotön ewat sënëak kent kön yawierek kat wieë. Arre ingre mor sa Leotisia kak wëaurëere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. ² Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëë lup kosang sëere kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëep wiakaima pöta songönten ewat sënëët. Pöta songönte Kristo. ³ Pi kön tektkre ewat pepap yak omën poutë songönöt ewat wë. ⁴ Nem pël yeniak pöt, omën naröak ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipët ök yeniak. ⁵ Nem yeniak pöta songönte epël. Nem koröpök maimerek wë, ën lupmer pöt arring wë. Pël ëëë arën itaangkën arim lup kopëtemer sak wë wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taë wia pöten ërëpsawi yeë.

Kristooyal ëak wëwë kosangët öpa

⁶ Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weë. ⁷ Pël ëak piik misën il téak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëen wë kaö wesak yaya maim weë.

⁸ Omën naröak ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëen këëkë ngarangk ëak weë. Pöt Kristo pim

naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëënöt. ⁹ Ar ewat wë. Anutuu wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpök pangk ëak wakaima. ¹⁰ Pël ëaap piik yal ëak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp. ¹¹ Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëënëak koröp kaut nailën ëauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëen puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë. ¹² Arim i yanimë piptak Kristook yal ëak wel wiin piiring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutu pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristooring wal ë nuulëa. ¹³ Ngönën kopël wakaimaurö, ar ngaanëer arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngaantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëën pötök lupöt mën wel niwia. Pël ëautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wëwëetak wë. Pël yaëen pi tiarim utpetat ent ë yanuula. ¹⁴ Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëen pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël ëa. Pël ëautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. ¹⁵ Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

¹⁶ Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismäki ma ngoon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. ¹⁷ Omën pipotön ököököt pël apenaat. Këët orööpënëak yaëen wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë. ¹⁸ Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak kontak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënëm yaë. ¹⁹ Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötë kosatring yal ëen pangk yaë. Pël ëaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkën kaö yes.

²⁰ Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëauröak tol ëen yang omnaröa yaaul yeë? Tol ëen ngön kosang ke epot ngaarëk yeö? ²¹ “Epot mor öngan.” “Epot nëngan.” “Epot mësël ëëngan.” ²² Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa

könöökaanöt Mosesë ngön kosangötë yal yemangk, Anutuü naëaan wonöt. ²³ Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimëë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëëñëak yenia. Pël yaalni pipotön omën narök kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëëtak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ë nuuléaurö

¹ Ar Kristoë wal ëautak yal ëak piiring wë. Pötaanök omën këët o kutömweri Anutuü yaapkëetäkël, Kristoë kaö sak wë pörök wia pötön war kön wieë. ² Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön. ³ Pöt Kristoë wel wiautak ar yal ëak wel wiin arim wëwëat Kristooring Anutuü naë ëlëëp wiin wia pötaanök. ⁴ Enëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sëpna akunetak arta piiring Anutuü ëwaatak orö rëëñëët.

Lup ngaanöt sëp wesak lup ngolöpöt öpa

⁵ Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng mënë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëen war yaaö pötak Anutuü urtak yangerakë omnantön omp ak yewas. ⁶ Omën Anutuü ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat. ⁷ Arta ngaanëer omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö. ⁸ Pël ëaurök peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sëp weseë. ⁹ Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak ¹⁰ lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöpöt ket ëak nina. Pël ëak ket elniapükët kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën könring sak pimtë ök seim wë. ¹¹ Wëwë ngolöp eptak tiarim kom ëak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nallën yaaurö, ëwatöröere köpëlörö, inëen yaauröere inëen naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. En Kristo tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëer këët pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

¹² Anutuuk ar pimëen yaö nuwasën pim omën sak wëen lup sant yaalni. Pötaanök omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëëre sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre ya wiap ë, omnarök utpet yaalniin kangiir nga naalmëen ë pël ëëë. ¹³ Narök könöm nant elniin pöt wak wë. En arim tekraakan nampök utpet elniin pimëen ngön wieë pöt kangiir elmëenganëp om pim utpet pöt won wes moolaë. Kristook arim utpetat won

wes nuulëa pöl arta ëëë. ¹⁴ Lup sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëen pangk yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem lup sant pötaring wëë. ¹⁵ Pël ëen Kristook mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil wesak ompyaö yeë ma won pöt pet elniip. Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak lup kopëtemer sak mayaaptaring önëak yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre ërëp maim wëë. ¹⁶ Kristo pim ngönte arim lupötë ilëak kaö sëp. Ar ëwat wë. Neneren rë moulööre utpet yaaut kasëng mampënaan pëpanöm maö pël ëëë. Arim lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan aö pël ëëë. ¹⁷ Anutu Pepen Aköp Yesu tiarimëen elnia pötaan yoöre ërëp maimëë omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël yeë pipot Yesuun wesak ëëë.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

¹⁸ Öngörö, arim ompöröaan inëen elmëëë. Aköpëen yaö saurö, ar pël ëen ompyaö ëëpnaat. ¹⁹ Ömpörö arta, arim öngöröen nga elmëëngan, lup sant elmëëë. ²⁰ Rungaarö ar, arim ëlre pëparöa ngön ngaarëk wëë. Pël yaëen Anutuuk itaangkën pangk ëëpnaat. ²¹ En pëparö arta, arim rungaarö ya utpet ëëpanëen ya sangën mongawisngan.

Inëen yaaöre ngarangköröa ngönte

²² Inëënrö ar, kët ël epotë arim ngarangköröa ngön ngaarëk wëë. Arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won, Aköpön kasinkasin yeem wëë ngentiak pitëm ngön ngaarëk wëë. ²³ Arim ya yamëngk pipot pout omnaröaan won, Anutuun yeë. Pötaanök wëë panë ngentiak mënëë. ²⁴ Ar ëwat wë. Aköpök kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö ëa pöt ningkën önëët. Pöt ar Aköp Kristo pim inëen yaalmë pötaanök. ²⁵ En omën utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë pöta kangut mampnaat. Anutu pim ngön yaatak omën yapinringre yapin won pourö mööngkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkörö ar, wotpil wesak arim inëënrö mëngkre mëngk ngarangk elmëëë. Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

² Ar pourö kosang wesak Anutuun ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp maim ön. ³ Pël ëak arim ök yamëëautak tenimëenta Anutuun kimang maim ön. Pi kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak Kristoë ngön ngaan ëlëëp wiakaima pöt ök mënaan kimang maim ön. Ne ngön pöt ök yamëëautaan

wii kaatak wë. ⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnäan nem ëëmëak neea pöl ngön ëlëöp wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëel wëaurö pitring wë akun il wasnganëen omnant këëkë kön wieëak ëen. ⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunaté ök ëöp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mampunëëtaan poprak naën ëënëët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëöpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawi yamëngkaup. ⁸ Ten tolëel wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais. ⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëöp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëëa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën.

¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa näëaan pitökëer ketumön neuesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk. ¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epa-pras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë. ¹³ Pim songönten nem ëwat wë yeniak epop. Pi arimëenre Leotisiaare Irapolis ka pöteparë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup. ¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. ¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yaauröenta tapël man. ¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangiir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. ¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këëkë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemptok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri seën wê kris-maki 20 pöta ök won seën Pool pi Korin kak wê pep epwer Tesalonaika kakë ingre mor sauröaan retëng ëa. Pi wet reäk Tesalonaika kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël ëa pötaan Yuta omën naröak nga yaalmëen ingre moröröak Pool wes mëen sa. Pël ëak ya mëmpö së Korin kak oröak wëen Timoti pim naë së oröak pitëm ngönte ök mëëa.

Yuta omën naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëëa. Pël ëak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte 1:2-3:13

Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13-5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëët 5:23-28

¹O Tesalonaika kakë ingre mor saö Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristoor-ing yal menak wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wê pep epwer retëng ë yan-ink.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ninkë arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang we-seimeë wotpil wakaima

²Akun poutë ten arën kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimëen kimang maim wë. ³Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këët yaaöön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kris-ton kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wë. ⁴Karurö, Anutu ar lup sant yaalniapök pimëen yaö elnia pöten ten ewat wë. ⁵Ngön ompyaö tenim arën ök ni-aima pöt ngön pëen won, Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëen ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkën tenën itenak omën ke tolëëlörö pöten ewat saurö. ⁶Pël ëak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yaw-isën Ngëëngk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp ëak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. ⁷Ar pël ëan pötaanök omën Masetoniaare Krik yangerarë ngönën wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm ëa. ⁸Pöt ep-taanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte aö yesem Masetoniaare Krik yange-arë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön

wi kosang weseim wë pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëëta yes. Omën pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. ⁹Omën pörö pitëmtok ten arim naë wais wëen omën arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omën kön ökre wasut arim wet reäk ngëëngk weseiman pöt sëp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëen sak wë pöta ngönte ök ya. ¹⁰Pël ëak pitök arën, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëen kaalak waisëpnaap piin kor eim wë,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëër wel wiin kaalak wal ë moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹Karurö, ar ewat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won. ²Ten arim naë naaröön wë wet reäk Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ewat wë. Pël ëaatak ten Anu-turing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut. ³Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neni-aan. Ten wëwë kewilring wëa pötak morök elniinëak naën. ⁴Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Om-naröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak. ⁵Ar ewat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan ëaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëep newasën ëaut. Pöt Anutu piita ewat wë. ⁶Ten Kristoë ngön yaaö omnaröök ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëëneak neniaan ëaut. ⁷Ten ngan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. ⁸Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiaut. Pöt pëen won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pëël elni-inëak kön wiaut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniut.

⁹Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ewat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këere kaömpöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. ¹⁰Anutüre ar pourö tenën ewat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewe-sauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut. ¹¹Ar ewat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen elniaut. ¹²Ten arim könre

lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëën wa ngaöök nimëën pim ëwaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sêpënëak kosang wesak niaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtok ar piin kön wi kosang yewesauröa könrë lupötë ya yamëngk. ¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yanggerak Yesu Kristoë ënëm yaauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet rëak elmëen kat wiaurö. ¹⁵ Yuta omën pörö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mön wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël ëak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëmak omën pouröaan kööre tok yaurö. ¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpa ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël ëaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël ëaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaurö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot eptak ar sêp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiaut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wieim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut. ¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiaut. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë. ¹⁹ Ënëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këët pël wesak ya kë sënaat. ²⁰ Yaap, ten arim naë ya yamëngkën ar Anutuun kön wi kosang wesang pötaan ya kë sënaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampënëak wes mëen sa

¹ Ten arën itnaangkën wë ya këlangön kön wiinganëak tenipökëer Atens kak om ön pël wesak ² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamëngkem Kristoë ngön ompyaut ök yaaup arim naë wes mëaut. Ten pi arim lupöt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taë nuwasëpënëak wes mëaut. ³ Ar narö munt naröak utpet yanuwasën pötak

arim kön wi kosang yewesaut irikor elniipanëak ëaut. Arimtokëer ëwat wë. Anutuuk tiar omnaröak utpet elniipënëak yaö nia. ⁴ Pöt yaap ngaantak tenim arring wakaima pötak, "Ënëmak omën naröak tiar utpet nuwasëpnaat," pël ök niaut. Pël niaan tenim ök nia pöl yauröön ityaangk epët ar yok ëwat wë. ⁵ Omën naröak utpet nuwasëpënëak ëa pötaanök nem arën itnaangkën wë këlangön kat wian pöl kaalak kat wiinganëak akun pötak arim kön wi kosang yewesauta songönten ëwat sumëak Timoti wes mëen waisa. Pöt Setenök arën ököök niaan tenim arim naë ya mëneima pöt mos ëëpanëak kön selap ëaut.

Timoti pim ngön ompyaut wak sëen Pool pi ërëpërëp ëa

⁶ Peene pöt, Timoti arim naëaan wais e oröak wë arim kön wi kosang yewesaöre lup sant yaaö ngön ompyaö pöt tenipön ök yenia. Pël niak arök tenimëen yak ya ërëpërëp kön wieim wëan pötore tenim arën itaampunëak kent kön yawia pöl arta tenimëen yeëan pötenta ök yenia. ⁷ Karurö, arim wëwëeten kat wia pötaanök omnaröak ten utpet yanuwasën këlangön kat yawiem arim kön wi kosang yewesauten kön yawiin pötak tenim lupöt kosang yewas. ⁸ Pöt epët. Ar Aköpring lup yal ëak kosang sak wë pötaan ten peene lup kengkën sak önaat. ⁹ Arim yeëan pötaan ten Anutuun yoöre ërëp yemak. Pöt arën kön wieë Anutu tiarimopön ök yamëem arimëen ërëpërëp kaö yeë. ¹⁰ Këtre rööök poutë ten arim naë wais itenak ngönën lup irikor yeë pöt wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wë.

Pool pi Tesalonaika omnaröa naë sëpënëak Anutuun kimang mëëa

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu piarpimtok kanö të niwiin arim naë waisënaat. ¹² Aköpök kaamök elniin arimëntre omën naröen lup sant yaalmëan pöt kaö sëën tenim arën lup sant yaalin pöl elmëeim ön. ¹³ Pël ëen arim lupöt kosang niwasën tiarim Aköp Yesu pim omnaröaring waisëpna pötak ar Anutuu tiarim Pepapre ëöetak utpet nent won, kölam pëen önëët.

4

Wëwë wotpilten Anutu kent yaë

¹ Karurö, ne ngön munt nent niamaan kat wieë. Ngaan arim wëwë ompyaut wëen Anutuuk itenak kent ëëpnaata songönten ök niaan kat wiak ënëm eimaurö. Peene pöt, ne Aköp Yesu pim yapintak ngön nent kosang wesak epël niamaan kat wieë. Arim wëwë ompyaö pöt kaö wesak eim ön. ² Ar ngön pout Aköp Yesu pim yapintakël tenim ök nia pötön ëwat wë. ³ Anutuu kent yaaö

pöt epët. Öngre omp nga yaaö pout kasëng menak lup kölam panë önëak kent yaë. ⁴ Ën ompörö ar öng koirënéak pöt lup kopët nemer wë wotpil wesak koirëë. ⁵ Omën ngönën won, Anutuun köpël wë pöröa öngöröaan kentre kaur ëak yokoir pöl ëëngan. ⁶ Arim karurö utpet elmëak pitëm öngörö këkain elmëënganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaaurö kangut mampanat. ⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga ëëpenaataan won, lup kölam öpenëak yenia. ⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngeëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia. ¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, “Pötakëër kaö wesak eim ön,” kosang wesak pël yenia. ¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëere omnant ngarangk ë, omnant önëen arimët moresök pëen ë pël ëëneen kosang wesak eim ön. ¹² Pël yeem kaömpre omnantëen kimang nemaan yaëen ngönën köpëlöröak itaangknë ompyaö ëëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal ëëpnaat köpël wë ingre yaalak ya pöl anganëen ök nimaan kat wieë. ¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëen piiring waisëpnaat pël kön wieë. ¹⁵ Pöta ngönte Aköpë këm ngönte epël niaanaan kat wieë. Ënëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenaarö wel wiauröa wotöök réak kutömweri nasëngan. ¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtök yangerak irapnaat. Pël yaëen omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia pörö wet réak wal ëëpnaat. ¹⁷ Pël ëen Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenaarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopök itaampenaat. Pël ëak piiring kët ëlötë wakaim öpenaat. ¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol ëak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak ëen orööpën?” ngön pöta songönten ar ëwat wë. Pötaan ök neniangan. ² Aköpë

waisëpna akunetak ëëpnaaten arimënt ëwat wë. Omën këkainëpë rö kan yaarö pöl teënt orööpnaap. ³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëen Aköpë akunet oröön kö sëpnaarö. Öng nampë ru wilëpënëak lel yaillën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan. ⁴ Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ëwat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet yaaröön pël naëngan. ⁵ Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö. ⁶ Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itnaangknë wë pöl ëënganëen kön wotpil wesak wë ngarangk këëkë ëëpa. ⁷ Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangknë yaaurö. Ën rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö. ⁸ Pël yaauröak tiar Anutuü ëwaatak wëaurö. Pötaanök irikor ëënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasöore lup sant ë pël ëak pötak ulpëëen kosangëp ket ëak wak öpa. Pël ëak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket ëak waëak öpa. ⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëen ya sangën elniipënëak neniaan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. ¹⁰ Yesu pim tiarimëen yak ngaanëër wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël ëaapana pörö piiring sasa wakaim om öpenëak ëa. ¹¹ Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

¹² Karurö, ten kosang wesak epël niaanaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëënak kõnre wetete ninak wotpil yanuwas. ¹³ Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëen. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. ¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök niaanaan. Ar omën wisën yaauröen pepanöm man. Pël ëak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaö puorö kaamök elmëen. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëen. ¹⁵ Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëënganëen ngarangk ëen. Akun poutë kosang ngentiak arim karuröere omën pouröaanta wëwë ompyaüt wël ëak elmëen. ¹⁶ Kët ëlötë ërëpërep eim ön. ¹⁷ Akun poutë Anutuun ngön ök maim ön. ¹⁸ Omnant pout arim naë yaaröön pöt Anutuun yoöre ërëp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önëak kent yaë. ¹⁹ Ngëëngk Pulöökë ngönte apënëak yaëen wa olëak mëak kan mowariinganok. ²⁰ Anutuü ngönte omnaröa tektek yenia

pöt kaaöre kääpöt äak kasëng mangkanok.

²¹ Ngön pout ökre was äak ompyaut wël ë moröak wë ²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap, pimtök arim lupöt kölam niwasën pangkëëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. ²⁴ Anutu yas yeniaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë yaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

²⁶ Karuröen lup santak yowe mëak mor meneë.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 20 pöta ök won sêen Poolök Korin kak
wê pep epwer Tesalonaika ingre moröröaan
kaalak retêng é mena. Pi kat wiin pit
kön irikor éak Kristoë kaalak waisépna pöt
yok oröa pël wesa pöt kat wiak wotpil
wasépênéak pim waisépnaata ngönte kaalak
retêng é mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngés rêaut 1:1-2

Yoöre êrêp ngönte 1:3-12

Kristoë kaalak waisépnaata ngönte 2:1-17

Kristoë kantööké ênem êpenaat 3:1-15

Ngön mêet 3:16-18

¹ O Tesalonaika kak ingre mor saurö,
ne Pool Sailasre Timotiiring wê pep epwer
retêng é yangngk. Pöt Anutu tiarim Pepapre
tiarim Aköp Yesu Kristo wê pötaanök.

² Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu
Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt
ningkên arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mëea

³ Karurö, akun pouté ten arimëen yak
Anutuun yoöre êrêp maim wëen pangk yaé.
Arim kön wi kosang yewesaut kosang panë
yesën neneraan lup sant yaalmëan pöt kaö
yes pötaanök. ⁴ Pël yeé pötaan ten arim
yapinte wak isak Anutuun ingre mor saö
ka nantë wëauröen ök yemak. Arim kööre
toköröak utpet yaalniin këlangön kat yaw-
iem lup kosang sak wê kön wi kosang yewe-
saut taë wes wak wê.

*Anutuuk tiar wotpil wesak wël éak ya
yanimëngk*

⁵ Arim wëwë pitak Anutuuk wël éak ya
yamëngkaut wotpilte pöt pet yaalni. Ar
wëwë ompyaö pipët wak wëen arën kön
wiak wa ngaöök nimëépnaataan këlangön
kat wiinëak niia. ⁶ Anutu pimtok wot-
pil wesak ya mënak omën këlangön kat
yaniwi pörö kanggir këlangön kat mowiip-
naat. ⁷ Pël éak ar këlangön kat yawi pörö puot
kërë niolaan tenring ompyaö eim öpenaat.
Pim pël ëépna pöt tiarim Aköp Yesu Kristo
kutömwer sêp wesak es kësang newesring
tekeri jaaröön pim ensel weëre kosang
pöröa piiring waisépnaatak pël ëépnaat. ⁸ Pël
éak omën Anutuun köpël wê tiarim Aköp
Yesu pim ngön ompyaut ngaarék naön yaé
pörö puuk kangut mampnaarö. ⁹ Omën
pörö pit Anutuuk kangut menak waö é
momëen Aköpë ëöetak wëaut sêp wesak pim
weëre kosangööké ëwaaten itnaangkên sasa
kö sêpnaarö. ¹⁰ Pim waisépna akun pötak
omën pim yapinte wak isak aimeé kön wi

kosang wesak wëa pörö piin yaya map-
naat. Ên arta tenim ngönën ök niiaut kön wi
kosang wesan pötaanök pitëm tektrak omëet.

*Pool puuk Tesalonaika omnarö Anutuuk
weëre kosang mampênéak kimang mëea*

¹¹ Ar pël ëënë pötaanök ten akun pouté
Anutuuk kaamök elniipênéak kimang
yamëaurö. Wëwë önëak yas niia pöt pi
arën kön wiin ompyaö wëen pangk ëépênéak
kimang yamëean. Pël yeem pi weëre kosang
ningkên arim kentöök omën ompyaut pout
ëënëak kön yawi pöt ëere arim ya Kristoon
kön wi kosang weseé yamëngk pötta pet irö
pël ëënëak kimang yamëean. ¹² Pël yeem
ar tiarim Aköp Yesu Kristoë yapinte wak
isak aim wëen puukta arën tapël wak isak
apênéak kimang yamëean. Tiarim Anutire
Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap
elniin pël ëënëet.

2

Omën ngön wa yoolëaupë ngönte

¹ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak
waisën piiring wa top ëëpena ngönte kosang
wesak epël nianaan kat wiëé. ² Omën
naröak Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan
kat wiak kön irikor éak ya ngés ëënganok.
Ngön kaar pöt omën nampök tektek ngön
yaauröa ök sak niia ma nampök pimtë
könöökään réak niia ma naröak, "Pool puuk
retêng éak wes momëen kat wia," pël ök niia
wes. ³ Omën namp kaar ke pilöt ök yeni-
aan pöt kat mowinganok. Aköpë waisépna
akunet pas naarööpan. Wet réak omën
kësang Anutuun ngönte wa olëak pi kasëng
meneim wëenak omën Anutuun ngönte wa
olaima pöp utpet mowesak es parëaööké
ping mowasépnaap pi tekeri sëenak ênemak
Aköpë akunet orööpnaat. ⁴ Pi omën pouröa
Aköp pël sêpênéak pitëm omnant Anutuun
ök yewesaare ngëëngk wesak yaya yamëea
pötön kööre tok elmëépnaat. Pi pimtën ne
Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamëea
pötë rangk isak Anutuun ngönën tup kaöeta
kakaati ilëak wel aisëëé pimtën, "Ne Anutu
tapöp," pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wê ngön pöt ök ni-
aimaut. Pöt ar kat kolak wê ma? ⁶ Peene
omën utpet pöp waisépênéak yaëen omnant
il wariak wê pöten ar ëwat wê. Ênemak
Anutuun pimëen akun mowia piptak tekeri
orööpnaap. ⁷ Ar ëwat wê. Peene wëwë
Anutuun ngön wa yoolëa pöt kot wiaan
omën naröak pël yaé. Pël yaëen omën ut-
pet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wê
ênëmak sêpnaap. ⁸ Pël ëen omën Anutuun
ngönte wa olaima pöp tekeri oröön utpet
pöt kaö panë sêen Aköp Yesu wais pim këm
muntönöök momöön wel wiipnaap. Pim
waisépnaatak ëwa pööring oröön omën pöp kö
sêpnaap. ⁹ Omën Anutuun ngönte wa olaima

pöp Setenë weëre kosangöök wais morök elniipënëak ya weëre kosang ke nentere nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat. ¹⁰ Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök omën kö sëpna porö morök elmëëpnaat. Omën porö Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak pim ngön këet öpënëak maan kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö. ¹¹ Pit pim ngön këeten kaaö ëa pötaanök Anutuuk omën kaar nantëen wa yaap wesak kön wi kosang wasëpna yak omën weëre kosang nent pitëm naë wes mëen oröak morök elmëëpnaat. ¹² Pötaanök omën ngön këeten kön wi kosang newasën utpetatëen kentre kaur eima porö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpë lup sant yaalni porö, ten arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan panëer Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. Pël ëen pim Pulöök ar Anutu pimtëen omën panë sënëak niulëen ngön këeten kön wi kosang wesan pötaanök utpetetakaan kama niwa. ¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut tenim arën ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköpë Yesu Kristooring ëwaatak wë pim omën ompyaut ngawi eim önëak niia. ¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak tauëë Anutuun ngömënte tenim këmötök rë nuulöore pepatë ök niiaö pël elnieima pötë ënëm ëeim ön.

¹⁶ Tiarim Aköpë Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël ëak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuweseim öpnaat. Pël ëen omën ompyaö piarpim nimpna pötëen kangk eim wë. ¹⁷ Piaripök arim lupre könöt kosang nuwesak omën ompyautëen aöre mëmpö pël ëenëen weëre kosang nimp.

3

Poolök, "Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maë," pël mëëa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl teëntom ulöl sëen omnarö wak ping wesak apënaan kimang man. ² Omën selap pan Kristoon kön wi kosang newasën wë. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man. ³ Pit piin kön wi kosang newasën yaëetak Aköpë pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön wi kosang wasëpena pöt pangk ëëpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanëen weëre kosang nimpnaat. ⁴ Aköpök ten könre lupöt kosang niwasën tenök arimëen kön kosang yawi. Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ënëma poutë om eim önëët. ⁵ Aköpök arim

lupötë ya yanimëngkën Anutuun arën lup sant yaalni pötëre Kristoë kosang sak tauëë könömöt wak wakaima pötenta ëwat sën.

Poolök omën pourö ya mëmpënëak mëëa

⁶ Karurö, ten tiarim Aköpë Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë porö mop mowieë. ⁷ Ar ëwat wë. Tenim yaaul ök ëenëët. Ten ngaantak arring wë wisën naën eimaut. ⁸ Akun pötak ten arim moresiaan këere kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëenë ëak önëak këtkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut. ⁹ Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këere kaömp nimpunëak kimang niianëen pangk ëan tapön. Pël ëaatak ten pël naën ar tenim ënëm ëenëëk yak tenimtok këere kaömp öna yaat mëneimaut. ¹⁰ Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omën namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

¹¹ Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omën arim teköokaan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëen ngön pas köntak yamëëan pël ya. ¹² Ten Aköpë Yesu Kristoë urtak omën pi-poröen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëëp wal ë rëak wë arimtëen ompyaö wesak ya yamëngkem këere kaömp wak neim wë.

¹³ Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaataan kaaöre këëpöt ëënganok. ¹⁴ Omën namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak kërë momëen. ¹⁵ Pël yeem piin kön wiak arim köore toköp pël wasnganok, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëen pepanöm man.

Ngön mëët

¹⁶ Aköp, mayaap pepap, pimtök omën ke nentere nent yaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

¹⁷ Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëët. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

¹⁸ Tiarim Aköpë Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 35 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Timoti pimêen retêng ëa. Timoti pöp, pim ëlëp Yuta öngöp, ën pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëak wêen Poolök epwer retêng ë mena. Ngön irikor nant pitëm naë yaaröon Poolök Timotiin tolëel ngarangk ëëpën pöta ngönöt ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1-2

Ngönëneën wa top yaauta ngönte 1:3-3:16
Timoti pim ya mëmpna ngönte 4:1-6:21

¹⁻² O Timoti ngönën ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panë saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wëaup piaripök neaan Yesu Kristoë ngön yaaö omën saupök pep epwer retêng ë yanging.

Anutu Peperë tiarim Aköp Yesu Kristo pi-arpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Ngönën kaarötön pepanöm mëëa

³ Ngaan ne Masetonia yangerkël sumëak yeem ni Epesas kak om wêen ke urak nian pöl yal menak ömëak rangk yeniak. Ni omën ngönën kaaröt ök yema pörö omën muntaröen kaalak mepanëen nga yamëem pirem om wë. ⁴ Pit omnaröen pitëm ëere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pël ëak pötëen neneraan nga eimeë wëwë ompyaut öpna pötaan kaamök naën yaë. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanëen nga mam. ⁵ Nem niin pitën nga mamëak yeniak pöta songönte epët. Pit kat wiipna pöt pitëm lupöt kewil won wiaan kengkën wë Anutuun kön wi kosang panë wesak wêen pötök lup sant yewesaut pitëm lupötë orööpnaat. ⁶ Omën kaar yaaö pörö pit ngönën kan pö sëp wesak kasëng menak ngön kë won mosut nga ilak aim wë. ⁷ Pit Mosesë ngön kosangöt rë moulöpënëak yaëëtak pöta songöntere pitëm rë moulöpna songönteta köpël wëak yaaurö.

⁸ Tiar ngön kosang pöta songönte ëwat wë. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pökë ënem ëëpena pöt yok pangk. ⁹ Tiar ëwat wë. Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan retêng ëa pöt omën wotpilöröaan won. Pi om ke epëlöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ëa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasëng yemengkauröere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaauröere piin wapwap yemëëaurö, pitëmtë ëlre peparö yamëngkauröere muntarö yamëngkaurö, ¹⁰ öngre omp nga yaauröere ompörö pitëmtok pitëmtë neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wëere

inëen elmë pël ëëpënëak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpë yapintak kaar ëak kosang yewesauröere omën këëtaan kööre tok yaalmëaurö. Omën ke pilöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ngön kosang epot ëaut. ¹¹ Ngön yaap ngön ompyautak wia pipët Anutu ërëpsawiarang wëauta pepap puuk arën war wesak ök niamëak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmëa pöten yoöre ërëp mëëa

¹² Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wëere kosang nenak ya epët mëmpaat pël kön wiin pangk ëën nenaat. Pötaanök ne piin yoöre ërëp yamëëaup. ¹³ Ne ngaan pim yapinte ngep elmëak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne köpël wë piin kön wi kosang nemowasën. Pötaanök yaköm elnëak mait elnëaut. ¹⁴ Tiarim Aköpök komre kolap kësang pan elnëaut. Pël ëën ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. ¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. ¹⁶ Pël ëautak Yesu Kristo pi mait elnëak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën ënemak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnëa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnëa. ¹⁷ Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaut wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëer Anutu Këëp, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyao wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëëa

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëer ngön tekeri wes nina pöten kön wiewë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëen kööre tok yaauröa öngpök ompyao wesak ngönën ya mëneim öm. ¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë wë lupmer utpetat won wiaan kengkën wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wiewë kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sêen wa irikor ëeim wë. ²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

¹ Ne wet rëak epël kosang wesak niamaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëëpnaan ök maimeë kimang ngöntak

yoöre ërëp man. ² Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. ³ Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁴ Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këeta songönten ëwat sëpenaaten kent yaë. ⁵ Pötaanök omën pouröaan kimang man. ⁵ Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëen omnaröere Anutuu tekrak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë. ⁶ Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni. ⁷ Pötaanök Anutuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niamëak neuléaup. Pël ëak ar kopël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këët rë niulömëak neuléaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

⁸ Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön ngang a pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

⁹ Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëen mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön ëpötë ë rangiak polre kal ëak ulpëen ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. ¹⁰ Öngörö pit “Anutuu ënëm yaaurö” pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut peën ëëp. ¹¹ Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat peën mëmp. ¹² Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpööre ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi peën ëeim öp. ¹³ Pöta songöntë epët. Anutuuk wet rëak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. ¹⁴ Pël ëakta Atamök Setenë morököt kat wiak wiap nasën ëa. Öngöpökëër morök ngönte kat wiak saun koirra. ¹⁵ Pël ëautak öngörö pit ëöaat naën lup santaring wë Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wë pël ëeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaëen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönënë wotöök wëauta ngönte

¹ Namp pi ngönënë wotöök öpënëak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pël apenaat. Ngön pipët yaap. ² Ar omën ke epëlëp ngönënë wotöök moulmëen. Ngönënë wotöököp pi wotpil wëen omnarö pim utpet nent nokoirën yaap, öng kopëtapring wëaup, pim kentöt sëp wesak pimtën ngarangk ëak

ompyaö wesak wëaup, omën kamaatëaanörö ngönte kar yaalmëaup, omnarö ompyaö panë rë yemoulaup, ³ i ngaat nak kön irikor naën yaaup, ya sangën teënt ëak ngön kosang naën yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmëaup, monatëen kent naën yaaup. ⁴ Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmëaup. Pël ëen pim ruurö pimtë këm ngönte ngaarëk yewaurö. ⁵ Ngön pipotë këët epët. Omën pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naën yaaö ke pilëpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naëpan. ⁶ Omën ngölöp ngönën kat yawia nampök ngönënë wotöök yok pangk naön ëëpnaat, kölok kölok yaëen Anutuuk Setenë elmëa pöl waö ë mëen këlangön kat wiipanëen. ⁷ Omën namp omën ingre mor nasënöröakta itaangkën ompyaö yaaö pipöpökëër yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songöntë epët. Pit itaangkën pangk naën ëen pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmëen pim kalaapöök öpnaat.

Ngönën ya kaamök yaauröa ngönte

⁸ Ar omën ke epëlörö ngönën ya kaamök moulmëen. Ngönën ya kaamök yaaurö pitta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö yaaurö. Pit yangap ya naën yaaurö, i ngaat kësang nak omnaröa omnantëen kentre kaur naën yaaurö. ⁹ Pit ngönën kë ngaanëër ëlëëp wiakaimaut peene tekeri wesa pöt taintaë wë pötaan lup könöm naën yaaurö. ¹⁰ Wet rëak ök elmëak itaampun. Pël ëen pit yok pangk ëak ngönën ya kaamök ëëpnaat. ¹¹ Pitëm öngöröeta tapël wotpil wëen naröak itaangkën ompyaö ëëp. Pit ëlëëptak omnaröen ökre was apanëp pitëm kentöt sëp wesak omën ompyaut peën ëeim öp. ¹² Ngönën ya kaamök yaap pi öng kopëtapring wë pimtë öngre ruure omën pim kaatakörö këëkë ngarangk yaap. ¹³ Ën ngönën ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mëmpna pöp pi yapinring öpnaap. Pël ëëë kosang wesak pimtë Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpë elnieim wë pöta songönte

¹⁴ Ne teënt nim naë wais itaampëak kent yaëenak pep epwer retëng ë yaningk. ¹⁵ Pël yeëetak omën nentak kan newariin wë akun il yewasën pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songönten ëwat sumëak pep epwer retëng ë yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanëen wap kotre kaöat taë wesak wesiraapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wëwëetaringëp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wë ngön këët ngentiipanëak waalak wë. ¹⁶ Yaap pan, Anutuu ngönën ngaanëër ëlëëp wiakaimaut peene tekeri wesa pöta songöntë kësang panëët. Songön pöt Yesuun epël ya. “Pi omën sak tiarim naë tekeri saup.

Pi wotpilëp pöt Ngëengk Pulöök tekeri wesauip.

Enselöröak piin itenaup.

Pim ngönte yang kaö poutë pangk ëaup.

Yangerakë omnaröak kön wi kosang mowesauip.

Anutuuk koirak kutömweri isaup."

4

Ngön kaar yaauröa ngönte

¹ Ngëengk Pulöök këékë wesak ngön epël ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sëp wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötë rë olapnaat. ² Omën kaarörö ngön kaar pöt yema pöröak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëën omën ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan. ³ Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëëpënëak rë yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi kosang wesak ngön këët ëwatörö yoöre ërëp mëak nëmpenëak ket ëaut. ⁴ Anutuun omnant ket ëa epot pout ompyaö pëënöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimeë nant yem nantön kaaö naëngan. ⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangk pangk nëmpenëak ngön ëa pöten kön wieë yoöre ërëp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëën nëmpenëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön këëtä ënëm ëak weëre kosang wak omën muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën ompyaup pël sumëët. ⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan lupmerök kengkën sumë yaat mën. ⁸ Ni ëwat wëën. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta këët ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kë ompyaö panëët. Pötök yangerakë wëwëetere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elniipnaat. ⁹ Ngön epët yaap panëët, kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. ¹⁰ Anutu wëwëetaringëpök kë ompyaö panëët nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaapök tiar piin kön wi kosang yewas pörö yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rë moulon ënëm ëëp. ¹² Ni yokot ulwas wëën. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santrë kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëën nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëën omnarö itenak ënëm ëëp. ¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampööre rë moulo pël ëeim öm. ¹⁴ Akun ngönën ngarangköröa moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yaauröak

ngön war wes nina pötak Ngëengk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësang elnia pöta këët mos sëpanëën ngarangk ëëm. ¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëën këët orööp. ¹⁶ Nimitë koröpöökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimitë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëenta nimitë nanëpön yemaan pöl mam. ² Ën öng ulöpöröen ngön mamëenta nimitë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëenta kön ompyautaring nimitë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëën pöt ompyaö elmëëm. ⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëën pöt pit epël kön wiip. "Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpenaat," pël weseë wet réak pim pitëmëën elmëeima pöta kangiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëën pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. ⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. ⁷ Ni öng kapirörö ngön pipta ënëm imeë saun won öpnaan këékë wesak ök mam. Pël ëën omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. ⁸ Namp pim karurö kaamök elmëëre pimtë kaatakörö wet réak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaap pöt il yemowas.

⁹ Öng kapir namp pim krismakiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëer kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat. ¹⁰ Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pël mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngölöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiaurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

¹¹ Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kaseng menak omp koir yaë. ¹² Pël ëak öng tek wë Kristoë inëen ëëpënëak wet réak pim Kristo pimënting öpënëak ngön kosang wesa pöt yaillën saunaring yaë. ¹³ Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak orö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëët aim wë. ¹⁴ Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëen nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëak sëp wasëpnaat. ¹⁵ Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. ¹⁶ Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëen pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëen ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

¹⁷ Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre ré niulö pël yaaö piporö wet réak pël elmëen. ¹⁸ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Purmakaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëen këmët il mowariingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauröa kangut yok pangk öpnaap.” ¹⁹ Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak moulëëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim. ²⁰ Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëen pim karurö itenak kas ëëpnaan.

²¹ Ne Anuture Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël ëak omnarö omnant mööngkraar kangk elmëëngan. ²²⁻²⁵ Ni omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak teëntom mores kepönöök wiak welaköt elmëëngan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëen ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teëntom köntak

omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak pöt omën pöröa saunat kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëën lupmer kölam wiaap.

Ni yaumanre ya këlangön yaën. Pötaanök won sëpnaa i yaapöt pëen nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëenöröa ngönte

¹ Inëen yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat. ² Inëen yaaurö pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëen ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngentiak inëen panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak ré moulöm. ³ Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop ⁴ pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëen ngön nga elëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön köpël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö. ⁵ Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këët këëkë wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëaö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

⁶ Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat. ⁷ Tiar tiarimtë songönte ëwat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö. ⁸ Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat. ⁹ Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëen pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö. ¹⁰ Monere urömätön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömätön kent yaëen pötök wer moön ngönën sëp wesak këlangön kaö kat wiewim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëä

¹¹ Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëaö, ngönënring wëaö, kön wi kosang yewe-sautaring wëaö, lup sant yaautaring wëaö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëaö, wiap së së yaautaring wëaö, omën pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim. ¹² Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa. ¹³ Anutu omën pout wëwë yangingkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak. ¹⁴ Aköpë ngön kosang wes yanging pipot irikor ëëre omnarök utpet wesak aö pël ëëpanëën ngarangk këëkë eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo örööpnaat. ¹⁵ Anutuuk akun wi aut wia pötak pimtok Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiarang wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omën omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöröa Kaöap. ¹⁶ Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëaup. Omën nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

¹⁷ Ni omën omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëën koröp ngaarëk wak omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm kaamököt pël ëën kosang wesak öpan. Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl wes ningkën wak ërëpsawiarang öpenaap piin kosang wesak öp. ¹⁸ Ni ök mam. Pël ëën omën omnant selap wieëaurö ya ompyaut selap mënak perper ëak pitëm omnant kom ëak omën muntarö mamp. ¹⁹ Pël ëëpna pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omën weëre kosangringöt koirak wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

²⁰ Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ngön pas kë won pipot kasëng mamp. Omën narö tiarim ngönëntaan kööre tok yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ëwat kësangöt yewaut,” pël kaar ya. ²¹ Pit, “Ten ëwatrangörö,” pël aim olëak irikor ëak ngönën kasëng menaut pötaanök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 36 pöta ök won sêen Pool kaalak wii kaatak wê Timotiin epwer retêng ë mena. Pool pi pimtê wel wiipna akunet temanöm yesên kön weswes êê Timoti pim Epesas kak ingre mor saurö ngarangk êëpnaal ngan rê mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Yoöre êrêpre wa korkor ngönöt 1:3-2:13

Weteteere pepanöm ngönöt 2:14-4:5

Pool pimtê ngönte 4:6-18

Ngön mëet 4:19-22

¹⁻² O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omên sumêak neulêak tiarim wêwêet Yesu Kristooring yal mangkên nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamêak wes nemêaupök pep ewer retêng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo pi-arpim komre kolapre ya ngêsre mayaap pöt ningkên nim naë wiaap.

Tiar ngönêntaan ëö êëngan

³ Nem êere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkênring wê Anutuun inêen elmêeim wê. Pêl êê nimêên yak kêt ël epotê Anutuun kimang maimêe yoöre êrêp maim wê. ⁴ Ne sêp yaniwasên nim neen yaköm êen ing êan pöten kön wieë êrêpêrêp kêsang pan êëmaak yak niin itaampaaten kent yaë. ⁵ Ne nim kön wi kosang pan weseim wêen pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipêt nim öng êap Loisre êlêp Yunis piarpim eimaatak niinta tapêl yaên pêl kön yaniwi. ⁶ Pötaanök nim könö it nganga niwesak epêl niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönên ya mëmpêak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta kêtê ngarangk êak ulöl wasum. ⁷ Nim elnia pöten kön wieë epêl kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas êëpenêak naalniin weëre kosang êere lup sant êere tiarimtok tiarimtên ngarangk ë pêl êëpenêak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta kêtê ngarangk êak ulöl wasum.

⁸ Ni tiarim Aköpê ngönênte ök amêëtaan ëö êëngan. Pêl êak ne pim yaat yamêngkên wii kaatak neulêaup neenta ëö êëngan. Ni Anutu naëaan weëre kosang wak nem yaal ngönêntaan këlängön kat yawiem kön wiin pangk êëp. ⁹ Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpil öpenêak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanêr pan Anutu pi yang epêr won wiaan Yesu Kristook tiar ompyaö niwasêpnaat pêl kön wia pötak komre kolap elnia. ¹⁰ Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup,

Yesu Kristo, yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olêak pim ngön ompyautak wêwê kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. ¹¹ Pêl êen Anutuuk ne pim ngön yaaö omên sak ngön ompyaö pöt aöre rê moulö pêl êëmêak neulêaup. ¹² Pêl êaut pötaanök ne këemre këlängönring wêaup. Pêl êê pöten ëö naên nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naên yaap pi weëre kosangringêpök nem ya yamêngkautre wêwêet ngarangk el-nêëpênêak yemangk pöt pout ngarangk êak wêen akun kaöaö temanöm sêpnaat. ¹³ Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök êëm. Ni Yesu Kristooring yal menak wê ngön pipêt piin kön wi kosang wasöore lupmerök sant mowasö pêl êëmêen yeniak pipêl êëm. ¹⁴ Ni Anutuuk omên ompyaö ngarangk êëmêak nina pipêt ompyaö wesak ngarangk êëm. Ngêëngk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipêt mëmp.

¹⁵ Ni êwat wêen. Esia yangerak ngönên omên pourö ne sêp newesaut. Pitêm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. ¹⁶ Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmêëp. Pitêm pepapök ne wii kaatak wêen kaaö naalnêen akun kêsang nem naë wais ya kë neweseimaup. ¹⁷ Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraut. ¹⁸ Aköpök kön wiin pangk êen akun kaöaöök yaköm elmêëp. Pi Epesas kak nemêen inêen ya kêsang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta êwat wêen.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omên sêpênêak mëëa

¹ Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wêen komre kolap yaningk pötak weëre kosang sak öm. ² Pêl êak omnaröa itöök nem ngönên ök niaan kat wia pipot nuukta tapêl omên naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pêl êen pöt pitên maan omên muntaröen ök map.

³ Ni Yesu Kristo pim nga omên ompyaö namp pêl sak tenring këemre këlängönê rangk öm. ⁴ Ne nim ömêël pöten kön wiimêëk yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omên namp këöre tokörö il wasêpênêak nga yaatak wê pi ya muntat namêngkên yaap. Ngaaröa kaöapök pim yaaten itanak kent êëpênêak nga ya kopêtet ompyaö wesak mëmpnaat. ⁵ Ên namp pi omên muntarö il mowasêpênêak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ênem naên êëpna pöp kêtê naön êëpnaap. ⁶ Ên namp pi ya lupöök akun poutê ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet rêak ya lupöökkaan kaömp kêtê öpnaap. ⁷ Ngön pipot ingre mor saurö tiarim wêwêeten ya. Aköpök kön koir ningkên nem

ngön ök yeniak pipotë kèetön ewat sumèet. Pötaanök kön wiaam.

⁸ Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omèn omp ak Tewit pim éapök weletakaan wal éaup ngön pöt ngönéntak ök ni yeé pöt. ⁹ Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnarök nem ngönten kaaö éen utpet yaaröen yaalmë pöl kèemre kèlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël éautak Anutu pim ngönte wii natëen yaë. ¹⁰ Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëen kèemre kèlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu éwaatak wakaim öpënëak kèlangön kat yawi. ¹¹ Ngön epël wia epët yaap.

“Tiar pim weletak yal menan pöt wëwëetakta yal mempenaat.

¹² Tiar kèlangön kat yawiem weë ngenti-pena pöt piiring ngarangk sèpenaat.

Tiar pi yak mowasèpena pöt puukta tiar yak niwasèpnaat.

¹³ Tiarim ngön kosangët wiap sèpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat.

Pi nalre nal naën yaaup.”

Ya omèn namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

¹⁴ Ni ngön epët ngölöp wesak Anutuu éöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëen nga elepan pël mam. Pël yaë piptak kaamök naalmëen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemawas. ¹⁵ Anutuuk niin kön wiin kè sèpnaataan weë ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön kèet wotpil tekeri wesak maim wëen omèn éöaat nim rangk nawisën éèpnaat. ¹⁶ Ngön pas kè won Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mëen Anutuun kasëng mempanëen. ¹⁷ Kaar pipot émpöl kaбатë yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omèn ke pil yaauröakaan naar Aimeniasre Paillitas. ¹⁸ Piarip irikor éak ngön kèet kasëng menak ènëmak weletakaan wal éèpenaat ya pöt yok oröa pël kaar aimeë omèn muntaröa kön wi kosang yewasaut utpet wesem wë. ¹⁹ Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket éak wesirën taintaë taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen ewat wë.” Pël éak munt nent epël wia. “Omèn Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimë pim yapinte wak yaaurö pit utpetat kasëng mamp.”

²⁰ Omèn omnant kësang wieëaupë ka kaöetak kelön nant omèn sum kësangët koolre siluwa pötök ket èere kèraare yangatök ket é pël éaut wia. Nant ya kaбатë yaut, nant pasutë yaut pël éak wia. ²¹ Namp pi omèn pas pöt kasëng menak pim lupmer kölam wasën pöt pi kelön ya kaбатë pötë ök sèpnaat. Pël éen Ka Pepapök piin kön wiin ompyaö éen peram mowasën pi yaap

Ka Pepapëen ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

²² Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sèp mowesak öm. Pël éak omèn lup kölamring wë Anutuun kaamök elmëépënëak maim wëauröaring wotpil wëere kön wi kosang mowasö, lup sant elmëere mayaaptaring wë pël éëmëen weë ngentiim. ²³ Ni köpël ngön utpet pipot kasëng mamp. Pipotök nga koir yaë pöten ewat wëen. ²⁴ Aköpë inëen yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omèn pourö ngöntre kar elmëimeë ompyaö wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëen nampök piin utpet yaalmëen pöt ya sangën elmëëpan. ²⁵ Pël éak omèn pim ngön wa olë yaaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël éen pit Anutuuk kaamök elmëen lup kaip tiak ngön kèet ewat sèpën sa. ²⁶ Pël éak pitëm lupöt kan tëen ngaanëer Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent é olëak ompyaö sèpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor kësang orööpnaat

¹ Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. ² Omnarö pitëmtën kent éen keimön éèpnaat, monatön kentre kaur éèpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping éèpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre érëp nemaan éèpnaat, Anutuun ngëeng nemosasën éèpnaat, ³ omèn pitring irëauröenta ngöntre kar naën éèpnaat, omnarök mayaap elmëépënëak yaëen kangüir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtök pitëmtë koröpötön ngarangk naën éèpnaat, kentre imënoröa yaë pöl éèpnaat, omèn ompyaö yaautön köore tok éèpnaat, ⁴ pitëm karuröen morök elmëak köore toköröa moresü moulmëepnaat, teént pan köntak pitëm kön ëngk ma e pötë ènëm éèpnaat, pitëmtök omèn kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën éèpnaat. ⁵ Pël yeem pit koröpöök Anutuu ènëm yaaö kaarkaak sak wë Anutu kasëng menak öpnaat. Ni omèn ke pilörö kasëng mamp. ⁶ Pitëm naëaan narö élëep ka nantë sé llëak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ènëm éèpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kön selap wëaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer moön ènëm yaaurö. ⁷ Pit kët ël epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeë ngön kèeta songönte ewat nasën yaaurö. ⁸ Omèn öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre

Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elméa póta ök ngön kéétaan kööre tok yaaurö. Pitém könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaéngk yaaurö. ⁹ Pitém omnant yaauté kéet kaö naaröpan. Sanisre Sampris piarpim éa pöl köpél yaauta kéet tekeri séen omén pourö itaampnaat.

Weëre kosang tauéé Anutuu ngönta éném yaauta ngönte

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngönén ök yamééaöre kan yaaö, omnant yaaö pouté songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre kéere ngaaté rangk wé, ¹¹ omnarök utpetat kéang yaalnéaöre kélangön kat yawiaö pötön éwat wéén Antiokre Aikoniamre Listra ka pöté sé wé kélangön kaö kat wieim wéén Aköpök utpet pöté öngpökaan ent é neuléaut pöten éwat wéén. ¹² Omén narö Yesu Kristook ya menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre tokörök utpet mowasépnat. ¹³ Én omén utpet kaar yaaurök omnaröen morök yemaan Setenökta pitén morök tapél maan utpet pané sépnat.

¹⁴ Ni pöt, ngön ké kat wiak kön wi kosang wesán pipot taintaé wak öm. Ni ten ngön pipot ré niulauröen éwat wéén. ¹⁵ Nimténta éwat wéén. Nim kotuukaan ngééngk ngönén pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkén Yesu Kristoon kön wi kosang wasén Anutuuk utpetetakaan niöpnaap. ¹⁶ Ngönén pep pipot pout Anutu pimté Pulööké kaamóktak öröaut. Pötaanök ngön pipotök éwat ninak tiarimté utpetatón pet yaalni. Pél éak tiarim wéwéat ompyao niwesak wotpil öpena pöt ré yanuul. ¹⁷ Kopéta niwasén Anutuu omén ké pané sak ya ompyao ke nentere nent mémpenéak ngönén pep pöt öröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön kéet kosang wesak ök mapénéak mééa

¹ Ne Anutuu éöetakre Yesu Kristo omén wel wiaare öp wéaurö tiarim ngönte é pet irépnaapé éöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök niméépná pötaan kosang wesak epél niamaan kat wiim. ² Anutuu ngönte ök méak omén pötaan kent yaauröere kaaö yaaö pouröen wiap elméak kosang wesak ök mam. Pél één ngön pötak elméén pitém lupöt it nganga sèp. Pitém utpetatón nga maan lup kaii tiip. Konöt kosang mowasén Anutuu kanöök sèp. Pél yaéén két él epoté wiap elméak kééké wesak ré mouleim öm. ³ Énémak akun nent temanöm séén omnarö wotpil ngönten kaaö éak pitémté kentöté éném eimeé ngönén kaaröt kat wiipénéak yeem péél maan ré yemoula ke nampre nampörö wais ré mouleim öpnaat. ⁴ Pél één

pit ngön kéet kaséng menak élar ngön pöt kat wieim öpnaat. ⁵ Ni pöt, két él epoté kön tektektaring wé kéémre kélangöné rangk öm. Pél ééé omnaröen ngönén ök maim öm. Nim omnarö kaamök éak ngönén ök yemaan ya pöt pané wesak mémpeim öm.

Pool pi ya pet irépénéak mééa

⁶ Wain iit Anutuun kiri yaalmé pöl nem iit lé oleméak yeé. Nem wéwé epét sèp wasuma akunet temanöm yes. ⁷ Ne nem yaat wéé ngentiak méneimaut. Nem yaat mémpö wais pet ir yoolak. Kan yaö neea pöök mésaö wais yaö neeaurek yaarö. Nem kön wi kosang yewesaut wil kélok naén. ⁸ Pél één peene pöt kutömweri ul é rangiaut, sum késangring omén wotpilöröaan yaö éa pöt neméén éaut akun kaöaöök Omp Aköp, ngön é pet yairao wotpilép puuk nampnaat. Pöt nemént péén won, pim orööpna akuneten kent éak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön méét

⁹ Peene teéntom nem naé waisum. ¹⁰ Timas pi yangeraké omnantön kentre kaur éak ne sèp newesak Tesalonaika kaké sa. Pél één Kresten piita Kalesia yangeraké yesén Taitates Talmesia yangeraké sa. ¹¹ Pél één Luk pimént tenip wé. Pötaanök ni Maak koirak arip waiséé. Pi yok pangk ya kaamök elnéépnáap. ¹² Tikikas pöpökéer nook wes méén Epesas kaké sa. ¹³ Nim waisumé pötak nem ulpéén waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp wak waisum. Pél éak pep peparating ket éautre imén koröpöök ket éaö pipotta wak waisum. Ne pep imén koröpöök ket éaö pipotón kent pan yaé.

¹⁴ Ainötök omnant ket yaup Alesanta pi utpet kaö elnéaut. Pötaanök Aköpök kangut mampnaat. ¹⁵ Niinta omén pöpön ngarangk kééké éém. Pi kosang éak tenim ngönöt wa oléaup.

¹⁶ Wet réak nem ngön yaatak neuléa pötak omén namp ne kaamök naalnéén, won pan. Omén pourö ne sèp newesa. Aköpök pitém korar elnéa póta kangut won wes moolap. ¹⁷ Aköp neering wé ngönén ulöl wasén köpél omnaröeta kat wi pet irépénéak kaamök elnéak weëre kosang nenak utpet kaoté naéaan ent é neuléaut. ¹⁸ Aköp pi utpet ke nentere nenta öngpökaan newak ompyao wesak kutömweri wa ngaöök neméépnáap. Tiar akun pouté pim yapinte ngaaréé wak aim öpa. Yaap.

¹⁹ Ne Akuilaare pim öngöp Prisilaare Onesiporasé öngre ruurö pit pouröaan yowe yemak pöl ök mam. ²⁰ Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman één Mailitas kak ent é moulméaut. ²¹ Kentre wap akunet temanöm sépanéén teént waisum.

Yupulasre Putenre Lainasre Klotaare ingre mor eprek wéaö pourö pitta yowe yenia.

²² Aköp nim könöpring öp. Pim komre
kolap pöt arim naë wiaap.
[Yok pi tapët.
Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 35 pöta Ök won sêen Poolök pep epwer Taitas pimêen retêng äa. Taitas Krik omên Poolring wakaimaupök Krik kustak ingre mor saurö ngarangk äak wêen Poolök epwer retêng ä mena. Pim pep epwer pöt, Taitasên tolêel ngarangk êepên pöta ngönöt mena. Ngön epêt 1 Timoti pöweri wia pötê ök.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-4

Ngönênê ngarangköröa ngönte 1:5-16

Omên pouröa ngönte 2:1-15

Wa korrê pepanöm ngönöt 3:1-11

Ngön meêt 3:12-15

¹ O Taitas, ne Pool Anutuu inêen yaaupök pep epwer retêng ä yangngk. Puuk Yesu Kristoë ngön yaaö omên neulêak pimêen yaö elniaurö arim kön wi kosang yewe-saut taë wasên pim wêwêetak wê pöta kêet kêékê êwat sênêak neulêaut. ² Ne ar ya kê sak wêwê kosangêt önêétaan kor önêak arim kön wi kosang yewesaut taë yanuwas. Anutu pi kaar naênêpök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia. ³ Pêl äak puuk ênêmak pim akun wia pötak wêwê kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pöpök ngön epêt nenak ök amêak neaan pêl yeë.

⁴ Taitas niin ngönên ök niaan nem yeë pöl kön wi kosang wesak nem ru panê saup, niin yoöre êrêp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Ngönênê wotöököröa ngönte

⁵ Ni ingre mor sauröa naë omên nant kor-rar wia pöt wotpil wesak ka poutê ngönênê wotöökörö moulmêemêak nem ök niia pöl Krik kustak niulênê wêaup. ⁶ Ne epêl ök niiaut. Omên namp pi omnaröa itöök ketre saun won panêepök öng kopêt nampringêp, pim ruuröeta Kristoon kön wi kosang yewe-sauröak pitêem kentöökê ênem äak utpet naën yaaöre pitêem êlre peparöa ngön wa nemoolaan yaaö omên ke pilêpök ingre moröra keponöök moulmêen öp. ⁷ Ngönênê wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaaupök omnaröa itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtên ping wesak äak ya sangên teënt êëpan. I ngaat nak kön irikor äak omnaröa köntak mööpan. Mon-ere urömatêen war êëpan. ⁸ Omên kamaatêaanörö ngöntre kar elmêep. Kön ompyautaring wê wotpil ompyaö öp. Pimtê wêwêet ngarangk êëp. ⁹ Pi tenim ngönên kê rê yanuul pöt taë wes wak öp. Pêl êëë

ngönên kê pöt rê moulöore omên ngön pöt wa yoolêauröa kaaröt tekeri wasö pêl êëp.

Krit kustak kaar omnarö selap wakaima

¹⁰ Omên selap ngön wa yoolêaurö wê. Pit ngön mosut äak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omên, “Ar Anutuu ngönta ênem panê êênêen arim koröp kaut ileë,” kaar pêl yaaö pöröa naëaanörö. ¹¹ Pit monere urömat öpênêak ngönên naëpanêët aö ompöröre pitêem öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönênê wotöökörö ar pit il mowarieë. ¹² Pitêmtê Krik kustakaan êwat omên nampök epêl ök äa. “Krit omnarö ten kaar yaauro. Ten animauröa ök kê köntak yeem wisên yaauro.” ¹³ Krit êwat omên pöpê ök äa pöt yaapêt. Pötaanök pitêem kön wi kosang yewesaut taë wesak öpnaan kosang wesak ök maë. ¹⁴ Pêl äak pit Yuta omnaröa êaröa ngön pasutre omên ngön kêet wa yoolêauröa ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pêl maë. ¹⁵ Omên pitêem lupötê kölam wê pörö pit omên poutön kön wiin kölam wia pêl yaauro. Ên utpetatök pitêem lupötê utpet wasên Kristoon kön wi kosang newasên yaaö pörö pit omên poutön kön wiin kölam won pêl yewas. Pöt pitêem könrê lupöt pu wariin ompyaöre utpet pöt kom naën yaauro pötaanök. ¹⁶ Pêl yaëetak Anutuun êwat wê pêl yaauroak pitêem yaautök pi kasêng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitêem itaangkên utpet pan êên pit pim ngönte wa olêak omên ompyaut êëpênêak êên pangk naën yaauro.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

¹ Pit utpet ke pipot yaauroak ni pöt ngönên kêet pëen rê moul. ² Omp ulöpöröen i ngaat nak kön irikor êëpan pêl ma. Pit omên ompyaut yaëen omnaröak pitêem ping wesak ap. Pêl äak pitêmtê wêwêat ngarangk êëp. Pêl yeem kêékê wesak kön wi kosang wasöore neneren lup sant elmê pêl êëp. Pêl yaëen omnaröak pitêemêen utpet yaalmêen pöt kosang sak öp. ³ Tapêl öng ulöpöröenta öngöröa Anutuu ngön ngaarêk yewa pöl êëpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak mepan. Pêl äak i ngaat keimön nêmpan. Pêl yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö yaaö pöt rê moulak pet elmêep. ⁴ Pêl äak öng ulwas pöröen pet elmêen pitêem ompre ruuröen lup sant elmêepnaan. ⁵ Pêl äak pitêmtê wêwêat ngarangk äak lup kölam öpnaan. Pêl yeem pitêmtê kaatê omnant kêékê wesak ngarangk äak omnaröaan ompyaö elmêak ompöröa ngönöt ngaarêk öpnaan. Pit pêl yaëen pöt omnaröak pitêem yaautön itenak Anutuu ngönten utpet wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

⁶ Öngre omp ulöpöröen mëea tapël omp ulwasöröenta ök ma. Pitëmtë wëwëat ngarangk ëëpnaan kosang wesak ök ma. ⁷ Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök rëak wëen omnarö nim yaaö pöten itenak ök ëëp. Ni rë mouloméëen, wotpil wë këékë wesak rë moul. ⁸ Ngön ké omnaröak wa utpet wesak naën ëëpna pöt pëen ök ma. Pël ëën nim kööre tokörö pit tiarën utpet wesak niapënëak ök ëën pangk naën ëën ëö sëpnaan.

Inëen ruuröa ngönte

⁹ Inëen ruuröen pitëm kaöaröa ngönöt ngaarëk wak ompyaö wesak ya mëngkën pit itenak ya ërëpërëp ëëpnaan ök ma. Pitëm kaöaröen ngön utpetat kangiiir mepan. ¹⁰ Pit pitëm kaöaröa omnant këkain ëëpanëp ompyaö wesak pitëm ngönöt ngaarëk öp. Pël ëën pit itenak, “Yok pangk yaë,” pël wasëpnaan. Inëen ruurö pit ya ompyaö ke pil yamëngkën Anutu tiarim kama yanuwauw pim ngönönte ngaarëk sëën omnaröak itenak kön wiin, “Ngön pöt ompyaut,” pël wasëpnaat.

Tiar lup kölam wë Kristo pim akun kaöaöon kor öpa

¹¹ Anutu pi yang ël epotë omën pourö kama niöpënëak pim komre kolap pöt tekeri wes nina. ¹² Komre kolap pötak Anutu kasëng menak wëaö potere yangerakë kentre kaur pöt sëp wesak e yangerak wë ep-takëer tiarim wëwëat ngarangk ëak wot-pil wë omën Anutuu ënëm yaauröa wëaul öpenëak rë yanuu. ¹³ Pël ëën tiar wëwë pötakël wë kön kosang wiak kë ompyaö oröön ërëpsawi ëëpena pöten kor eim wë. Yaap, tiar kor eim wëen Yesu Kristo yaaröön pim ëwaat tekeri sëën itaampenaat. Pi tiarim Anutu, ompyaö yanuwaw pöp, ¹⁴ tiar utpetatë öngpökaan kama niwak kölam niwasën pim omnarö pël sak wë kosang wesak ompyaö yaaö pöt ëëpenëak pim wëwëet tiarimëen keimön naën kësangën elniak wel wia.

¹⁵ Ngön pipot pout ök ma. Weëre kosang nina pöt pout wak wë ngön pipot öpnaan ke urak mëak wa olapanëen kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa olapan.

3

Tiar wëwë ompyautak kosang sak öpa

¹ Nim ingre mor sauröen yang ngarangköröere kaöaröa iri öpnaan ngölöp wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarëk wak wëen ya ompyaö nant mangkën pöt mëmp. ² Pit omnaröen utpet wesak mëak ngön kosang mepanëp ompyaö elmëak ëpre wiap elmëëp. ³ Tiar ngaan Setenök morök elniin ngön këëta kanö irikor ëak köpël wë ngön wa olaimaurö. Pël ëak tiarim wëwëat ngarangk naën kentre kauratë ënëm pëen

eimaurö. Kët ël epotë tiar utpet yaëen omnarö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta neneraan kaaö eimaurö. ⁴ Pël ëauröak Anutu tiar kama yanuwauw pim ompyaö elniire lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak ⁵ kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaan won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt iirak pim ru niwasën Ngëëngk Pulöök tiarim lupöt ngölöp niwesa. ⁶ Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwauwëp tiarimëen elnia pötaan Ngëëngk Pul pö tiarim naë wes mëen wais kaamök kësang elnia. ⁷ Anutuuk komre kolap elniak, “Wotpilörö,” pël niak yaö niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë kosangët öpenëak pël elnia. ⁸ Ngön pipot yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun kön wi kosang wesaurö omën ompyaut eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot ëëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö kaamök yaalni. ⁹ Ngön utpet ke epëlöt kasëng man. Ngön mosutëen nga elngan. Èere körööröa songönöt kaö wesak angan. Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga angan. Omën pipot pout mosut, kaamök naalniipanëet, pötaan kasëng man. ¹⁰ Èn omën namp ngön kaar ëak ingre morörö kom yaalmëen pöt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pël ëën pi kat nawiin yaëen pöt kasëng moman. ¹¹ Ni ëwat wëen. Omën ke pilëp korar wë utpet yaaup. Pimtë yaaut tiarën pet yaalni.

Ngön mëët

¹² Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë wes mëen wais orööpna pötak teëntom nem naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi akunaöök pörek ömëak kön yawi pötaanök. ¹³ Ni Sinas, Rom ngön kosangöt ëwatëpre Apolos piarip kaamök ompyaö elmëak kantaöökë omnant menak wes mëen sëp. Piarip omnantön ngöntök ëëpanëen kaamök elmë. ¹⁴ Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö yaauta yaat këékë wesak mënak kosang sëp. Pël yaëen narö koröpöökë omnant ëël yaëen pöt kaamök elmëen pitëm ngönöntak wëaut kë ëëpnaat.

¹⁵ Omën neering wëaurö pit pourö niin yoöre ërëp yenia. Ngönöntak lup sant yaalni pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 32 pöta ök won sêen Pool Rom kak wii kaatak wê pep ewper Pailimon pimêen retêng éa. Pailimon pöp omnant kêsang wieëaupök Kolosi kak wêen ingre mor saurö pim kaatak wa top éeima. Poolê epwer retêng éaö pöta songönte epêl. Pailimonê inêen ru namp, Onisimas, pim omên nent kékain éak kas Rom kakê sa. Pêl éak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pêl êen Poolök Onisimas kaalak Pailimonê naë wes yamêem Pailimonök pim saunet won mowasêpênêak pep ewperi ök mëak mangkên wak sa.

Pöt epêl wia.

Ngôn ngês rêaut 1-3

Pailimon pimtêen yaya ngönte 4-7

Onisimas pimêen kimang mëêaut 8-22

Ngôn mëet 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaataan wii kaatak neulêaupök Timoti tepêrin ngöntöp piiring wê tenpim ya ngawiap nimêen pep ewper retêng é yaningk. ² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuu yaat kosang ngentiak yamêngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönênêen wa top é yaë pöröaanta yoöre êrêp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonêen Anutuun kimang ngöntak yoöre êrêp mëa

⁴⁻⁵ Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmêan pöt narök aan kat wiaut. Pötaanök ne kêt êl epotê nimêen Anutuun kimang ngöntak yoöre êrêp maim wê. ⁶ Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal éak wêen Anutuu tiarên ompyaö yaalni pöten éwat sêpênêak kimang yemak. ⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmêen pit ya kê sa. Pêl êen ne pöt kat wiak ya kê sak êrêpêrêp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasêpênêak mëa

⁸ Ni lup sant yaalmêan pötaan epêl niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulêen wê. Pötaanök nook omnant êemêen kék niamêak pöt pangk niamaat. ⁹ Pêl êemaatak tepêr nampnampêen yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimêen yak wii kaatak neulêen wêaupök ¹⁰ Onisimas, nem ruup, pimêen kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wêautak piin Kristoë

songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wê. ¹¹ Pi ngaan nim inêen yaaupök pim akunet pet nairên wiaan nim sêp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin éaup, peene tepêr pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. ¹² Pötaanök nook pi nim naë wes mëen yewais. Pi nem ru ulöpököp yak ne sêp newesak nim naë yewaisên ya kêlangön yaë. ¹³ Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaataan wii kaatak neulêen wêaupök pi nim urötak kaamök elnêepênêak kent yaë. ¹⁴ Pêl yaêetak ni pötaan kuure mak nenêaan wiaan piin maan nem naë öpênêak kön nawiin éaut. Pöt ni ompyaö elnêak piin maan öpnaa ke urak niamaaten kaaö yaë. Könök pêl elnêemêeten kent yaë.

¹⁵ Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent sêp niwesa. ¹⁶ Ngaan pi nim inêen ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pêen won. Pi nim éan pöl Kristook yal menêë yak inêen pêen won, nim kar panê sak wê. Ne piin lup sant yaalmê. Ên ni ne il newesak nim inêen ruupök nim éa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wêen lup sant kêsang pan elmêeim ömêep. ¹⁷ Ni kön wiin tepêr Kristoë yaat yamêngkauwaar pêl wesak pöt nim neen sant yaalnêen pöl piinta elmê. ¹⁸ Pi utpet nent elnia ma omên nent nim naëaan kékain éa pöt ök neaan kangiiir nimpaat. ¹⁹ Ne Pool nemtê moresök epêl retêng yeë. Onisimas pim omên nim naëaan wa pötê kangiiir nimpaan. Ni éwat wêen pötaan ngolöp nuwesak epêl neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omên sak wêen pötaan nim naë kangiiir nampê kêsang nent wia. ²⁰ Pötaanök Aköpêen yak ne ompyaö elnêak Onisimas sant mowas. Tepêr Kristook yal menak wêerek pêl elnêen ya kê sumaan.

²¹ Ni nem kêm ngönte ngaarêk ömêet pêl kön wieë pep ewper retêng é yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nannta êemêep. ²² Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamêëaut kat wiak wil neulêen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisêpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopêta was.

Yoöre êrêp ngönte

²³ Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaataan wii kaatak moulmêen neering wê pöp pi yoöre êrêp yenia. ²⁴ Ên Maakre Aris-takasre Timasre Luk neering ya yamêngka pörö pitökta tapêl yenia.

²⁵ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapêt.

Ne nim karip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 37 pöta ök won sêen omên nampök pep epwer Ipru omên ingre mor saö naröaan retêng äa. Omên retêng äa pöp, tiar köpêl. Pi ingre morörö kööre toköröak pitêm kön wi kosang yewesaut irikor yaalmêên kasêng mampênëak yaêên epwer retêng äa mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesëet il yewas pöt pet elmëa.

Pöt epêl wia.

Kristook Anutu songönte tekeri wes pet ira 1:1-3

Kristook enselörö il yewas 1:4-2:18

Kristook Mosesre Yosua il yewas 3:1-4:13

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesëet il yewas 4:14-7:28

Kristoë sulöp ngolöptak Mosesëet il yewas 8:1-9:28

Kristoë kiri äautak Mosesëet il yewas 10:1-39

Kön wi kosang yewesauta ngönte 11:1-12:29

Wa korkor ngön mëet 13:1-25

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanëer Anutu pi tektek ngön yaauröen ök maan tiarim äaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. ² Pêl äautak peene yangerakë omnant won wasêpna akunet temanöm yesên akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket äaup omnantë pep sêpênëak mëea. ³ Anutuu ä rangiere äwaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëep pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasêpênëak tiarim saunat won wes olëak, kaalak kutömweri wal äak sê Anutuu yaapkêel wel aisëak weëre kosangring wê.

Anutuu Ruupök enselörö il yewomas

⁴ Pi Anutuu yapin kaöet mangkên enselöröaat il yewas. Tapêl pi kutömweri isak Anutuu yaapkêel wê weëre kosang wak enselörö ngep elmëak wê. ⁵ Ne tol êen pêl yeniak? Ngaan Anutuu ngönëntak epêl mëea pöt enselöröen ök nemaan äa.

“Ni nem Ruup.

Peene ne wil nuulëak nim Pep sak wê.”

Ën epteta enselöröen nemaan äa.

“Ne pim Pep sak wêên

pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëep yangerak wes mëen waisêpênëak äa pötak epêl ök mëea.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupë iri wê,” weseë pitêmêên epêl äa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.

Ën nem inëênöröen maan es wilëngöökë ök yesaurö.”

⁸ Ën nent pöt, Ruupëen Anutuuk epêl ök mëea.

“O Anutu, ni omp aköp akun wali om ngarangk eim ömëep.

Nim omên wa ngaöök yamêen pörö wotpil wesak ngarangk yaaup.

⁹ Ni wotpil yaaütön kent yaaup, utpet yaaütön kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim Anutuuk ni ërêpsawi ëëmëak yaö niaan ërêpsawi kaö yaëên nimötök karuröaat il yewas.”

¹⁰ Nent epêl mëea.

“Aköp ni omnant won wiaan yanger ket äan. Nim moresring kutömwer ket äan.

¹¹ Kutömre yang pipot kö yesên ni pöt wakaim om ömëep.

Poë koröpö sêpar yes pöl pipot ëepnaat.

¹² Nuuk pit poë koröpö rang rê yawi pöl ëëmëet.

Pêl äak ulpëênëp përeak ngakêp yamë pöl elmëëmëet.

Ën ni pöp om wakaim ömëep.

Ni ulöp sak wiap nasengan.”

¹³ Nent epêl wia pöt, Anutuuk pim enselöröen nemaan, Ruupön mëea.

“Ni wais nem yaapkêëtakêl wel aisëak weëre kosangring wêên

omên nimêên kööre tok yaaurö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.”

¹⁴ Ën enselöröen tolêl mëea? Pit omên könöröa ök êen Anutuuk pim inëên ya mëmpênëak wes yamëaurö. Pêl êen wais omên Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaarö kaamök yaalni.

2

Anutuu utpetetakaan yaniwa pöt kësangët

¹ Yaap, Anutuu Ruupök enselörö il yewas. Pötaanök tiar pim ngönte ök niaan kat yawi epêt kat kolak sêp wasnganëên taë wes wak öpa. ² Anutuu ngön kosangöt enselöröen maan ök mëea pöt yaap panëet. Omnarö ngön pöt ngaarêk naön wa yoolaan kangiiir Anutuuk utpetetakaan mowasö ima. ³ Pötaanök tiar Anutuu ngönte, Ruupë ök äa pöt, wa olëak Anutu tiar utpetetakaan kama niöpna kaö pöt kasêng mangkên tol äak kangut won ëepên? Orööpnaat. Pim tiar utpetetakaan kama niöpna ngön pöt, Aköp Yesuuk wet réak ök aan omên kat wiauröak ngön pöt yaap pêl aan kat yawi. ⁴ Pit pêl yaëên Anutu pimtokta Aköp Yesuu ngönte yaap pöt tekeri wasêpênëak retêng weëre kosangring it

ngolöp ke nentere nent mëneima. Pël yeem pim könöök elmëen Ngëeng Pulöök ngön pöt kaamök ëak ngönën ya mëmpenëak weëre kosang ke nentere nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënem orööpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëpënëak nemaan ëa. ⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yaniwiin?

Ten omën pëenöröaan ni oröptaan ompyaö yaalniin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëen pitök il niwesa.

Pël ëen kaalak ënemak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë nirangian.

⁸ Pël ëak ni ten omnant pout ngarangk ëëneak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpenëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat. Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. ⁹ Peene pöt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa iri öpënëak moulmëen pitök il mowesa. Pël ëen pi këlangön kat wiak wel wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim këlangön kat wiin ë morangia pöt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket ëak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpenëak kent kön wia. Pël ëak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlangön kat wia. Anutu pi pël ëen kë sa. ¹¹ Yesu tiarim kölam yaniwesaupre kölam niwesaurö, tiarim Pepap kopëtap. Pötaanök pi tiarën, “Nem nangarö,” pël niapënëak öö naëpan. ¹² Pi tiarën öö naën Anutuun epël mëëa.

“Nem nangaröen nim ngönte ök memaat. Ne ingre moröröa tekarak wë niin yaya nia-maat.”

¹³ Ën nent epël.

“Ne pitring piin kön kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wë.”

Yesu pi tiar kaamök elniipënëak yang koröpö wa

¹⁴ Anutuun ruurö tiar yang koröpööring wë. Pötaanök piita tapël ëa. Pöt pimtë weletak weleta pepap Seten won mowasëpënëak yang koröpö wa. ¹⁵ Pël ëakta omën weletaan kas yaautak wii ket ëak nitëen wakaimaurö wil niulëepënëak pël ëa. ¹⁶ Pim yang koröpö

wa pöt, enselörö kaamök elmëepënëak naën, tiar Apramë ëarö kaamök elniipënëak pël ëa. ¹⁷ Tiar pim nangarö kaamök elniipna kan muntat won. Pötaanök tiarim ök panë sa. Pël ëak Anutuun kiri yaauta wotöök sak ya ngës ëen wotpil nuwasëpënëak Anutuu ëöetak ya kaö mëna. Pöt tiarim utpetat iir niolapënëak pël ëa. ¹⁸ Setenök piin morök yaalmëen këlangön kat wiaup yak omnaröa naë morök orö yanirëen yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

¹ Yesuuk kölam niwesa nem karurö, Anutu kutömweri wëaupök ar piiring önëak yas niiaurö. Ar Yesuun këëkë kön wieë. Pi Anutuuk wes mëen pim ngönte ök ëak kiri yaauta wotöök saupë ngönte tiarök ök yaaurö. ² Anutuuk pim omnaröa naë Mosesën ya ngön maan ya panë wesak mëna pöl Yesuukta tapël ëa. ³ Kaat ök réaupë yapintak kaata yapinte il yewas pöl Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim kaatak wëaup il mowesën omnarök pim yapinte wak isak ya. ⁴ Ka epot pout ök réaup wë. Omnant poutë pepap Anutu. ⁵ Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim omnaröa naë inëen ya yamëngkem Anutu pim ënemak apna pöta ngönte ök maima. ⁶ Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön maan ya panë wesak yamëngkem Anutuu omnarö ngarangk elnieim wë. Anutuu omën pörö tiar tapörö. Pöt pas won. Tiar kön kosang wieë pim yaö niia pötön kor öpena pöt pim omnarö pël apenaat.

Israel omnarö lup kosang ëak Anutuu ngönte wa olëa

⁷ Pötaanök Ngëeng Pulöök ngön epël ëa pöt tiarimëen yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak

⁸ Israel omnaröa Anutu kasëng menak lup kosang ëa pöl ëengan.

Pit yang mopöök ima akun pötak pim ngönte wa olëak ökre was elmëeima.

⁹ Arim ëarö pörek krismaki 40 pötë öngpök nem ya kosang mëneima pötön iteneëak

köntak utpet elnë ökre was elnëeimaut.

¹⁰ Pël ëen ne omën pöröen ya sangën ëën epël ëaut.

‘Pitëm könöt nem pet yaalmëa pöl nawiin sa rëak yesaurö.

Pit nem yaautön ëwat sëpnaaten kaaö yaaurö.’

¹¹ Pötën kölop elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’”

Israel omnaröa Anutuu ngönte wa olëa pöl ëengan

¹² Karurö, arim naëaan namp lupmeri kön utpetat wieë kön wi kosang newasën äak Anutu wëwëap kasëng mengkanëën ngarangk këëkë ëeim ön. ¹³ Pël äak arim naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup pu wariinganëën ket ël epotë nenereu wa korkor ngön maim ön. Pël äak ar nenereu ngön äak kat yawiem pöt, "Ngönëntak, 'Peene,' pël äa pöl peene taptakëër ngön ngaarëk ömaat," pël kön wieë ngaarëk weim ön. ¹⁴ Tiarim wet réak Kristoon kön wi kosang wesau pöl taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël äa.

"Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt Israel omnaröa pi kasëng mena pöl lup kosang ëëngan."

¹⁶ Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim narök naën, Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak äaut. ¹⁷ Ma talöröaan Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopök wel wi won sa. ¹⁸ Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, "Pit nem kaare yang kësauerek newaispan," pël äa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan äa. ¹⁹ Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën äautaan pim kaare yang kësauerek neilaan äa.

4

Kë yesa kaare yangerak orööpenëak ni-iaut

¹ Anutuuk pim kësau kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet äak neilaan ëënganëën ya ngës kön wiipa. ² Pitëm ngan ngön ompyaut kat wia pöl tiarta äaut. Pit ngön pöt kat pëen wiak taë wa naön äa pötaan pötak kaamök naalmëen äa. ³ Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kësau kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëäa. "Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël äaut.

'Pit nem kaare yang kësauerek newaispan pan.' "

Yaap, pim yanger ket äa pötak kësau kaare yang pöreta kopëta wesau pök kölöp ngön pöt mëäa. ⁴ Anutuu omnant ket äa pötak ngönëntak kët 7 pöta ngönte epël äa.

"Anutu pi kët 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kësau."

⁵ Pöta ngön nent kaalak epël äa.

"Pit nem kësau kaare yangerak newaispan pan."

⁶ Omën ngan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kësau kaare yangerak neilaan äa. Peene pöt, narök kat wiak taë wasëpna pöt pörök ilapnaat.

⁷ Omën ngan wakaima pörö neilaan äautak Anutuuk tiar pim kësau kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëen akun wali won sëën ënemak ngön nem kön ngölöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng äa.

"Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëëngan."

⁸ Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kësau kaare yangerak së oröanëen ënemak Anutuuk akun munt nentakëen naën äan tapön. ⁹ Pötaanök tiar ëwat wë. Kësau kaare yang Anutuuk kup niwia pör om wia. Pim kët 7 pötak kësau pöl pim omnarö tiar pim naë së kësau sëpnaat. ¹⁰ Omën pim kësau kaare yangerak së orööpena pörö Anutu pim ya mën pet irak kësau sa pöl ëëpenaarö. ¹¹ Pötaanök tiar kësau kaare yang pörök së öpenaan weë ngentiipa. Omën ngaanöröa äa pöl Anutuu ngön wa olëak kan kourak së kö sënganëen.

¹² Anutuu ngönte wëwëetaringët, omnaröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga panëeweri ök, öp newer nalaan nal poutë ngaö wë pöwerta il wesak nga panëewer. Pöwerök omnaröa kos yasinre ilëëntöta yail pöl omnaröa könöpre lupmer kom yaë. Pël yeem omnaröa kön yawiaare kent yaö pötë songönöt war yewas. ¹³ Anutuu ëöetak omën nent ëlëöp wi naön. Omën ket äa pout pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök wiaan itena. Omnant pout itenak ëwat wëaup pi tiarim yaaut kom äak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

¹⁴ Yesu pi tiarim Ruup, kiri yaauta wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së tiarimëen Anutuun kimang maim wë. Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim pël yak pöt, taë wak öpa. ¹⁵ Kiri yaauta wotöököp Anutuu naë tiarimëen kiri ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëen ya ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent tiarim naë yaarö pöt pim naëeta oröaap wiap sak utpet naën äa. Pël äa pötaanök pangk kaamök yaalniaup. ¹⁶ Pël yaalni pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëen könöm nentere nent orö yanirëen puuk ya ngës elniak pim komre kolaptak kaamök elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpete-takaan pangk kama niöpnapp

¹ Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp moulmëëpënëak yaö pöt pi omnaröaan Anutuu inëen elmëëpënëak omnaröa naëaan ilak yemoulmë. Pël ëen Anutuuk omnaröa utpetat won wes moolapënëak omnant menak animaurö kiri ar ë yemangk. ² Kiri yaauta wotöököp pi yang omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu yaautöa köpël

ëere kanöön irikor ë pël yaauröen wiap yaalmëaup. ³ Pim wiap yaautaan Anutuuk pi omnaröa utpetatëen kiri ar yeem pimtëenta tapël ëëpënëak mëëa. ⁴ Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet. Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt namp. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya pöt mangkën yamëngk.

⁵ Kristo piita tapël pimtën wak isak, “Ne kiri yaauta wotöököpë yaat yok pangk mëmpaat,” pël weseë namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëëa.

“Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”

⁶ Ën ngönëntak nent epël ëa.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëëp.”

⁷ Ngaan Yesu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima. ⁸ Yaap, pi Anutuu ru panëëpök pas këlangön ya mënak pim ngönte ngaarëk yewem ngön ngaarëk yewata songönte éwat panë sa. ⁹ Pël ëen pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëen pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëen wëwë kosangtak öpna pöta pep sa. ¹⁰ Pël ëen Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisetëë pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisetëë pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. ¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisaurök muntarö rë moulön pangk ëëpnaatep om köpël wëen narök rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëen ke pilörö ar ngönën wet réak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauroa ök won, kapa pëen yenauroa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt pëen kat wiinëët. ¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaarö ök könöt wëe nasënorö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan. ¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt wëe saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom ëëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet réak kat yawi pöt éwat sa pet irak yal menak ngönënëen kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë ëaan kaalak tiak rangk newesirën ë yeë pöl omnant

kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet réak kat yawi pöt rangk naën ëëpnaat. ² Pöt epot. Ngönën i mëëre Ngëëngk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal ëëpnaare Anutuuk akun kaöaöök kom ëak ngön ë pet irëpna ngön wet réak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. ³ Anutu kat wiin pangk ëëpën pöt ngönën wet réak kat yawi pöt éwat sa pet irak ngönënëen kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë rë noolapan. Pit ngönëntak pitëm lupöt ëwa elmëen kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes mëen wak Ngëëngk Pulööring wakaima. ⁵ Pit Anutuu ngönte ök ëen ompyaö ëen omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena. ⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël ëa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaprak möa. Pël yaëen omnarö itanak piin ökre was mëëa. Pël ëa pötaanök omnarök maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë rë noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit nia-maan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëen yangera öngpök sëen ömant orök kaö sëen këet oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëen këet yaarö. ⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won ëen yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëen ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

⁹ Nem kar panëëro, yaap, ten ngön könömöt niaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëen Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. ¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëen yak pim omnarö itanak kaamök elmëak lup sant elmëeimauroak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan. ¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om ëeim wëen akun pet irëpënëak kön yawi. Pël ëen arimëen kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önéët. ¹² Ten ar wisën ëënëeten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök ëënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ököp won ëen pimtë yapintak kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak piin epël ök mëëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure ëarö selap pan orök ulöl sëpnaat.” ¹⁵ Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimëë Anutuu kup mowia pöta këët wa. ¹⁶ Tiar omnaröa

ngön ë kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasépënëak kaö nampë yapintak kosang wasépnaat. Pël ëën omnarö pim ngönte wa ngep elmëépënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten kat wiak yaap wesak sêp wasépnaat. ¹⁷ Anutu pi kup niwia pöt sêp wesak maimet naëpan këët öpenaarö tiar war wes ningkën ewat sêpenëak kent kön wia. Pötaanök pim kup niwia pöt pimtë yapintakël kosang wesa. ¹⁸ Anutuu kup niwiak pim yapintakël ngön ë kosang wesa pöt pangk kö sêën kaar naëpan. Pël wia pötaanök, tiar pim kol uröök ilëak wëën ngarangk elniin pim kup niwia pöta këët öpenëak taë wak kor eim wë. ¹⁹ Anutuu kup niwia pöta këë tiarim öpenëak kön kosang wiak kor wë pötak tiarim wëwëat taë yanuwäs. Pöt wiapre kor wonte, ngëengk tupta poë koröp ngeröök utaukë kasngaëël, Anutuu naë, wia. Pötaanök taë yanuwäs. ²⁰ Ngeröök pö tiarim wotöököp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipënëak wotöök réak keli olëak ilëa. Pi Melkisetë pim ök kiri yaauta wotöök sak pël ëeim kosang öpnaapök pël ëa.

7

Melkisetëë songönte

¹ Melkisetë pöp, pi Salem kakë omp aköp, Anutu kaö panëëp pimëën kiri ëeimaup. Pi tapöpök Apram nga sê yang omp ak naröere pitëm omnarö mënak yewaisën kamtaöök koirak welaköt elmëaup. ² Pël ëën Apramök pim omnant wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi menaap. Pim yapin Melkisetë pöt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pël apenaat. Ën Salem omp aköp pöteta, mayaap omp aköp pël apenaat. ³ Melkisetë pim ëlre pepere ëaröa songönte ngönëntak war wesak naën ëa. Ën pim wilaare wel wiauteta naën. Pël ëaap tiarök piin Anutuu Ruupë ök kiri yaatak wakaim öpnaap pël wasépnaat.

⁴ Ar Melkisetë pi kaö panëëp pöt kön wieë. Pöt tiarim ë kaöap Apram pi nga sê yang omp akörö mënak uröm wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi mena. Pötaan pi kaö panë sak Apram il yewas pël kön wieë. ⁵ Ën Liwai pim ruure ë kiri yaat yamëngk pörö Yuta omën pitëm karuröak omnant pout kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mampënëak Mosesë ngön kosangtak ök ya. Liwai omën pöröa karuröa pitta Apramë ruure ëarö. Pël yaëetak kiri yaauröak pitëm karuröa naëaan omnant öpënëak Mosesök ëa. ⁶ Pël ëaap Melkisetë pöp Liwai pim kurmentëkaanëp won, maimap, Apram pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mangkën welaköt elmëa. Apram Anutuu wet réak kup mowia pöp Melkisetëek welaköt elmëa. ⁷ Yaap, tiar ewat panë wë. Tiar

omnarö welaköt yaalni pöpökëër kaöap. Ën yeö pöp kotup. Pötaanök Melkisetë welaköt elmëa pöp kaöap, ën Apram wa pöp kotup. ⁸ Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pötëaan kopët nent yewauröak kö seimaurö. Ën Melkisetë lup 10 pötëaan kopët nent wa pöp wëwëetaringëp ngönëntak pël ya. ⁹ Liwai pöpön tiar yok epël apenaat. “Apramë lup 10 pötëaan kopët nent wak Melkisetë mena pötak Liwai pöta piarip pouwaar ëa,” pël apenaat. ¹⁰ Pöt Liwai naaröön wiaan pim ë pepap Apram Melkisetëek kamtaöök koirak welaköt elmëa pötak Apramök pim omnant kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mena. Pötaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pël ëa. Pël ëa pötak Apramre Liwaire pim kurtakaanörö Melkisetëek il yewas pöt pet yaë.

Kiri yaaö ngaanöröa urtak ngolöpöp oröa

¹¹ Ngaan Liwai pim kurtakaanöröak ngës réak kiri yaat mëna pötak Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan Yuta omnarö nina. Liwai pim kurtakaanöröak omnarö pangk wotpil yewasanëën kiri yaaö muntap naaröön ëan tapön. Pit wotpil newasën ëa. Pötaanök kiri yaaö ngolöp oröa pöp, Liwai pim kurtakaanëp Eron pim ök won, Melkisetëë ököp. ¹² Anutuuk kur nementëkaan kiri yaaö ngaanörö wa moolëak kur mumentëkaan omën ngolöpöp moulmëépënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöp wiipna pöt pangk ëëpnaat. ¹³ Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaaurö. ¹⁴ Tiar ewat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan ëa.

Yesu pi Melkisetëë ök kiri yaaup

¹⁵ Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkisetëë ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. ¹⁶ Yesu pi kiri yaauröa kurmentëkaan ngön kosangtak ëa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. ¹⁷ Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël ëaup. “Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl ni pim urtak wë eim ömëëp.”

¹⁸ Ngön kosang ngaan kiri yaaurö Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak ëa pöt weëre kosang kaamök naalniin ëa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa. ¹⁹ Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaaö wes pet nairën ëa. Peene pöt, Anutuuk kam ngolöp ompyaaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuu naë sepenaap.

²⁰ Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëën wesak ngön ë kosang

wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëima. ²¹ Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang ömëép.’”

²² Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën éautak Yesuun pël éautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaape-naat.

²³ Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp ur-tak pël ë waiseima pötaanök selap. ²⁴ Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat. ²⁵ Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëépënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

²⁶ Kiri yaauta wotöök ke pipël pipop tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wot-pilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wes ulmëaup. ²⁷ Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë wet réak pitëmtë saunatëen kiri ar éakök omnaröaan ënem yaauro. Ën Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pëël elmëak tiarimëen kiri een pet ira. ²⁸ Yaap, Mosesë ngön kosang wet réak oröa pötak omën weëre kosang wonörök kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël éautak Anutuun ngön ë kosang wesa ënem oröa ep-tak pim Ruupëen yaö yaë. Pël ëen Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëen kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

¹ Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuun yaapkéetakël wel aisëak weëre kosangring wë. ² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuun tupta kakaati ngëengk panëetak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këët omnarök ök neraan, Aköp pimtök ök réaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat. ⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiauro wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö

yaat namëngkën ëëpën. ⁵ Yuta omnaröa kiri yaauro pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëëa. “Kat wi. Rosiraöök könte pet elnian pöl omnant pout ëëm.” ⁶ Peene pöt, sulöp ngolöp Yesu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yaauro yaat il yewas. Sulöp ngolöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuun peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën éanëen Anutu pi ngolöpët örööpënëak naën éan tapön. ⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëen epël mëëa.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngolöp nent war wasumaat,

Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm éarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp téaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënem naën yaëen ne kasëng menaut,

Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënemak Israel omnaröaring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëen wiaapnaat.

Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen éwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë moulööre nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte éwat së,’ pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë ola-maap.

Pël éak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap. Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngolöpët,” pël ya pötak ngaante sëpar sa pöt pet yaë. Pël naën éanëen ngolöpët war newasën éan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëen sëpar yes pöl éak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animauröa ütök kiri ëeima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima. ² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak ök réa. Ka pöt, ngerök wiak nentepar wesak tomökëeta yapinte ngëengk kaat pël yema. Pötak ur ket éautak es

rampwesring kaõmp peret Anutuun yaõ äaut yawia. ³ Pël äak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëëta yapinte ngëengk panë kaat pël yema. ⁴ Põtak kiri yaaõ ur koolötök ompyaõ panë wesak ket äa põt wieëa. Kiri yaaõ ur põtak Anutuun es koulöp wes mëëpënëak köp nga kampöt kiri ar ëeima. Pël äak ka põtak Mosesë ngön kosangta umkek kool wa mäa pöteta wieëa. Umkek pöta õngpök kap koolötrng ket äa nent wiaan põtak kaõmp mana põt wesireëa. Pël ëen umkek tapta õngpök Eronë sungkör amail äa pööring kël welung ngön kosangöt retëng ilaut wieëa. ⁵ Umkek pöta rangk pöt, ensel Anutuun ëwaõöring naarë kõnaar ket ëen pöaarë wereweriarök umkek pöta ur Anutuun omnaröa saunat won yewesa pöt akaak ë ulmëëa. ⁵ Pötë ngön pöt, tol äak pout ök aan pangk ëëpën?

⁶ Pit pël ë ulmëak wë kët ël epotë kiri yaaurö pit ngönën tup poë koröpötök ök rëa pöta ka tomökëetak pitëm yaat mëmpö ilëak orëeim wakaim yeëa. ⁷ Ën ka pöta kakaati panëëtak pöt, kiri yaaõ wotöököp pimtökëer krismaki nenta õngpök akun kopët nent sa yeëa. Pöt pas nasën, animaõ iit Anutuun kiri ëëpënëak wak yesa. Pël äak së wet rëak pimtë utpetatëen kiri ääkök omën pouröa kõn nawiin wë utpet yaautëen kiri ë yeëa. ⁸ Omën pöta songönte Ngëengk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökëe, poë koröpö utaan ngëengk panë tuptak ilapena kanö naaröön yaë. ⁹ Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë epta ökö. Põtak, omnant Anutuun kiri wiire ar ë pël yaaõ põtak omën Anutuun yaya yamëëauröa lupöt wot-pil nemowaspan. ¹⁰ Pipët, iire kaõmpre ngönëneen koröp iirö pël yaaut. Koröpöökë yaaõ pipot, Anutuuk omnant pout ngolöp wasën këet naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri äa

¹¹ Kristo pi omën këet oröak wia pöta kiri yaaõ wotöök sak wë. Pël äak poë koröp ka yangerak wia pötak won, kë panë omnaröak ök neraante kutömweri wia pötak ilëak ya yamëngk. ¹² Pim ngëengk panë ka pötak ilëa pötak memeere purmakaõ iitaring won, akun kopët nentak pimtë iitaring ilaan pet ira. Pël äak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent ë niulëa. Pöt kosang wiaapnaat. ¹³ Memeere purmakaõ i pötre purmakaõ ruupë es kosöt omën utpet äak ngönëneen pangk naën yaauröa rangk lë mëak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönëneen ëëpënëak kölam moweseima. ¹⁴ Pël ëeimauröak Kristoë i weë panëetak pötë yaaut il yewas. Anutuun Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëen saun won wë pim iitere koröpö Anutuun kiri mena. Pël äa pötaanök Anutu wëwëapë inëen ëëpenaan pim iitak

yok pangk tiarim lupöt iirak kölam niwesak mos yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngolöpët taë wesa

¹⁵ Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun ëeiman pötakaan ent ë yanuulë. Pël yaë pötaanök Anutuuk pimëen yaõ saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngolöpta songön sak wë. ¹⁶ Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wi-inak pangk ruup röak ëëpenaat. ¹⁷ Öp wëen mor koltaan ngön äa pöt kosang nasëpan. Wel wiirna pötakëer ngön pöt kosang sëen këet örööpnaat. ¹⁸ Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën äan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima. ¹⁹ Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaõ ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor äa. Pël äak këra isop mormorök pol sëpsëp ëp köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima. ²⁰ Pël yeem epël ök mëëa. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas." ²¹ Pël äak poë koröp ngönën tupëtëre kiri yawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. ²² Yaap, ngön kosangötë äa pöl omnant pout animaõ iitak ke möön kölam sëpnaat. Ën animaõ iit lë noolaan ëëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan ëëpnaat.

Kristoök tiarimëen kiri äa

²³ Kutömweri omën këet wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kölam wasëpënëak Mosesën mëëa. Ën këet kutömweri wia pötëen Kristo pimtök kiri äa. Pim kiri äa pöt kaõ panëët yangerakëet il yewas. ²⁴ Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këeta ökre was pötak neilaan äa. Pi kutömweri õngpök ilëa. Pël äak pörek Anutuun ëöetak wë tiarimëen kimang maim wë. ²⁵ Kiri yaaõ wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengk panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Ën Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpenëak neilaan. ²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara ëen utpetat ent ëëpënëak akun kopëtet tekeri oröa. ²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipenëak niiaurö. Pël äak pöta rangk pim naë ngön yaatak oröopenëak niia. ²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri äak wel wia. Pël äaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak

ent eëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant eëpënëak ëa pipot om omën keët Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëenöt yaarö, kē panëët won. Pötaanök kiri yaaö wotoökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak kismaki poutë kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë. ² Pël ëanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën eëpën. ³ Pël ëaap kiri yaaö pöt kismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi. ⁴ Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

⁵ Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëea.

“Ni animaurö kiri ar ëere omnant wi pël yaauten kaaö yaaup.

Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak möönre koröpö war wes yenangkën.

⁶ Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kē nasën yaaup.

⁷ Pël mëak ne kaalak epël mëeaut.

‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön ëa pöl, nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.’”

⁸ Pi wet rëak epël mëea. “Ni animaurö kiri ar ëere omnant wi pël yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kē nasën yaaup,” pël mëea. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëea. ⁹ Pël ëak yal menak nent epël mëea. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëeë kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngolöp pöt ulmëa. ¹⁰ Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuun ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri ëautaan Anutuuk kölam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangk yaë

¹¹ Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëep pötak ketre saunat yok pangk won newaspan. ¹² Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat ëa. Pël ëak kutömweri së Anutuu yaapkëel wel aisëak wë. ¹³ Pël ëeë Anutuuk omën pimëen kööre tok yaurö wa pim iri moulmëepnaaten kor wë. ¹⁴ Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kölam wesa pörö wotpil niwesa. Pöt kosang wiaapnaat.

¹⁵ Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëengk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

¹⁶ “Aköpök epël ya.

Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp tēema pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëen wiaapnaat.”

¹⁷ Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön ëëmaap.”

¹⁸ Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira pötaan kiri yauröak kaalak kiri eëpna pöt pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu naë sëpa

¹⁹ Karurö, Yesu pim tiarimëen wel wia pötak kan tē niwiin kas köpël ngëengk panë kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat.

²⁰ Pöta kan ngolöp pöt pimtok kopëta wes nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anu-

ture omnaröa tekarak ngeröök wieëa pö ent ë olaan wëwë kanöök ilapenaat. ²¹ Pël ëen tiarimëen kiri ëa kaöap puuk Anutuu om-

narö tiarim kaö sak wë. ²² Pötaanök Anutuu naë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt kölam

wasën utpetatë könömöt tiarim naë won wiaan koröpöt i yaap ruru wontaring iirën

lup ompyaö wë kön wi kosang panë wesak pim naë sëpa. ²³ Anutu, omnant kup niwia

pöp, yaap pöta keët nimpnaap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim kup niwiin kön kosang

wiak ök yak pöt taë wak öpa. ²⁴ Pël ëak tiar tol ëak nener kaamök ëak lup sant elmëere

ompyaö ë pöt eëpen pël kön wiipa. ²⁵ Pël ëeë omën naröa yaë pöl ngönëhë wa topötön

kaaö ëënganëp nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm yes

pël kön wieë weë panë ngentiak nenera lupöt kosang wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

²⁶ Tiar Kristoë ngön keët tekeri niwasën wak wë ewatring kaalak utpetat eëpena

pöt pötëen kiri naëpan. ²⁷ Omën Anutuun kööre tok elmëepna pörö pitëm utpetat

om wiaan pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan kor wëen es nga panëëwesök

kotak won mowasëpnaat. ²⁸ Omën namp Mosesë ngön kosangöt ilap yariin omën

naar ma naar nampök itenak tekeri wesak pöt wiap naalmëen möön wel wieima. ²⁹ Ën

ar omën Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön wiin tol yaë? Yi utpet kaö panë

yaë pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kristoë iit Anuturing yal eëpenëak il olëa

pötak pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pasit wesak Pul komre kolap yaningkaun

ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat. ³⁰ Tiar ngön epël mëea pöpë songönten ewat

wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat. Kangut nook eëmaat.” Pël ëak nent epël wia. “Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.”

³¹ Anutu wewé pepapök pël éa pótaanök tiar pi kaséng menak wê pôt ngôn è pet irèpna pöten kas kaö panë èëpenaat.

Kön wi kosang yewesautak kosang sak öpa

³² Ngaan arim kön wi kosang wesang pöten kön wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëen pötak arim lupöt éwa elniin ngönénéén kélängön kat yawiem wiap nasën weë ngen-tiak ya mèneimaurö. ³³ Akun nanté omnaröa éöetak tau niulëak ökre was niak kélängön kat niwieimaurö. Akun nanté arim kar kélängön kat yawiauröaring wa meilak yeem kélängön kat wieimaurö. ³⁴ Arim karurö wii kaatak wëen yaköm éeimaurö. Èn arim kööre tokörök monere urömat kain yeön uröm ké kosangöt wia pël weseë ya ké seimaurö. ³⁵ Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak weë. Pël éënë pöt ké késangët koirënëët. ³⁶ Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö niia póta kèët önëen kosang sak weë. ³⁷ Nem yeniak póta ngönte ngönéntak epël wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irèn waisëpënëak yaë pöp teënt waisëpnaap, kor naöpan.

³⁸ Nem omän wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wewë kosangët öpnaat.

Èn narö kas éak ne sëp newasën pöt kön wiin ompyaö nasën èëpnaat.”

³⁹ Tiar pöt, kas éak Anutu sëp wesak kö nasënganëörö. Kön wi kosang wesak wewë kosangët öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö niiaut öpenaaten kön kosang wiire omän itnaangkënötön yaap wasö pël yaaö pöteparök erèn éen kön wi kosang yewesaut pël yaë. ² Ngönën omän ngaan wakaimaurö pitëm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitën kön wiin ompyaö éa. ³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk këmtak aan kutömre yang pout oröa pöt kön yawi. Omän ityaangk epot itnaangkënrekaan ket éa.

Apelre Inokre Noa pitëm ngönte

⁴ Apelre nanëp Keen piarip pouwaar Anutuu kiri yeem Apel puukëer kön wi kosang yewesautaring pël éa. Pötaanök Anutuuk Apelëeten kön wiin ompyaö éen Keenëët il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri éauten kön wiin ompyaö éen, “Omän wotpilëp,” pël mëëa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupë ngönte kat wieim wë.

⁵ Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël éa pótaanök pi wel nawiin öp wëen Anutuuk koirak kutömweri wak

isa. Anutuuk pi wak isën omnarö ap wasën pitëm naë won éa. Pim nawisën wëa pöten, ngönéntak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaö éa,” pël wia. ⁶ Omän namp Anutuun kön wi kosang newasën éen pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naëpan. Pöt epël. Omän Anutuu naë sëpna pöp pi Anutu yaap wë omän piin ap wasö naë yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sëpnaat.

⁷ Noa piita tapël kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk omän énem orööpnaaten wetete maan kat wia. Pël éak Anutuu ngönte ngaarék wak piire pim öngre ruurö öp sëpënëak wangaö ket éa. Pim kön wi kosang yewesautak omän muntaröa kön wi kosang newasën yaaut war wasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, “Omän wotpilëp,” pël mëëa.

Apramë ngönte

⁸ Apram piita kön wi kosang yewesautaring wë Anutuu èpënëak mëëa pöt ngaarék wa. Anutuuk, “Yang nem nimpa pöreké sé,” pël maan pim sëpna pören köpëlëpök ngönte ngaarék wak kontak sa. ⁹ Omän suuröa yang maimerek wë pöl pi kön kosangtar-ing wë yang kup mowia pörek wakaima. Ènemak pim ruure éaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpënëak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök réak wakaima. Piarpim éa pöl Apram piita pël éeima. ¹⁰ Apram pi kutömweri ka kosang Anutuuk ök réa pöök öpënëak kön kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök réak wakaima.

¹¹ Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak kèët mampënëak kön wi kosang wasën kaamök elmëen kepring sak wila. ¹² Pël éa pótaanök omän kopëtap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure è orök ulöl saurök kutömweri ariere i pisötë ök selap sak wë.

¹³ Omän piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omän Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wë könötök kön wi kosang wesak èrëpsawi éak pitëmtën kön wiak epël éa. “Tiar yang eprek omän maimapë yangerak yaam wë kak panë sëpenaat,” pël éa. ¹⁴ Tiar éwat wë. Omän ke pil éa piporö pitëm éa pötak yang pitëmtë panë nentakël sëpënëak éa pöt pet yaë. ¹⁵ Pël éaap pit pitëm yang sëp wesak sa pören kön wieëanëen kaalak sëpënëak kengken kön wiak san tapön. ¹⁶ Pit yang pörek sëpënëak kön nawiin kutöm kaare yang ompyaurekël sëpënëak kent kön wieima. Pël éa pótaanök Anutuuk pitëmëen ka kaö ompyaö naö ket è menak pitëm piin, “Tenim Anutu,” pël mapnaaten èö naën éa.

17-18 Anutuu Apramön morök elmëa pötak pi Anutuun kön wi kosang weseë pim ruup Aisak kiri ar ëëpënëak kopëta wesa. Anutuuk wet réak, “Nim ruure ëarö Aisak pim naëaan orööpnaat,” pël kup mowia. Pël ëautak Apram piin kön wi kosang weseë pim ru kopët tapöp kiri ar ëëpënëak ëa. 19 Pi, “Ne Aisak kiri ar ëën pöt Anutu wal ë ulmëëpna weit wia,” pël wesaup yak ruup mënak kiri ar ëëpënëak yaëën Anutuuk nga maan sêp wesa pöt, ruup weletakaan wal ëëpna pöta ök ëa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

20 Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesa wëaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmëak omnant ënëm piarpim naë orööpnaatön wetete ök mëëa. 21 Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wë wel wiipënëak yeem pim ru ë Yosepë ruaarön welaköt elmëak pim sungköröa ë mök ëëë tok oriak Anutuun yaya mëëa. 22 Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wë pim wel wiipna akunet temanöm yesën Israel omnarö pit ënëmak Isëp yanger sêp wesa kaalak pitëmtë yangerak sêpënëak mëak pim kosat wak sê weerëpnaata ngönte ngan rë mena.

Mosesë ngönte

23 Moses oröön pim ëlre pepaar piaripta Anutuun kön wi kosang wesa wë yak yokotupön itaangkën ompyaö ëën omën omp aköpë ngönten kas naën ëlëëp wiak wëën ngoon naar namp ëak won sa. 24 Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë kaö sak wëën omnaröak piin, “Peroë koontupë ruup,” pël yemaan yapin kaöet öpanëak kaaö ëa. 25 Pi utpetat ëak akun kotte ërëpsawiarang öpnaaten kaaö ëën pim kar Anutuu omnaröak yal ëak pitring këlangön kat wiipënëak kön wia. 26 Pël yeem pim Kristo Anutu yaö mëëaupëën yak, “Nem utpeta sak ëëma pötak monere uröm Isëp yangerak wia pöt il yewas,” pël kön wia. Pöt pi ënëmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieë pël ëa. 27 Moses pi kön wi kosang yewesautaring wë Anutu omnaröa itnaangkënëpön könöök itenak taë wesa yang omp aköpë nga elmëëpnaaten kas naën Isëp yanger sêp wesa sa. 28 Pi Anutuun kön wi kosang wesa wë yak Israel omnaröen ensel yokot wetëëro mëmpna pöp pitëm naë newaisën mait elmëëpënëak maan mait sêpsëpörö möak iit ka kanötë kë möa.

Omën munt naröa kön wi kosang wesa wë ngönte

29 Israel omnarö pitta kön wi kosang wesa wë yak Isëp yanger sêp wesa i kaö Köp Möauk oröön kaö ilën yang yaaprak ëngk komuntakël sa. Pël ëën Isëp nga omën

pitëm ënëm saurö tapël ëëpënëak yaëën iimpel kaalak wais ngep ëak wa mëa. 30 Ènëmak Israel omnarö pit tapël kön wi kosang wesa wë kët 7 pötë öngpök Yeriko kaöökë ëmööök wirö taap ëak seimën kël ëmö tööla. 31 Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesa wë yak Israel omën naar ëlëëp Yeriko kakën ewat sêpënëak ityaangkën ngöntre kar elmëak kaamök elmëa. Pël ëën Israel omnaröak omën Anutuun kön wi kosang newaisën ëaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

32 Ne wali wesa niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsonre Septaare Tewitre Samuelre tektek ngön yaaö omën pörö pitëm ngönöt niamaatep akun won. 33 Om kot epët pëën niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesa wotpil yewesa yaat panë wesa mënak Anutuu kup mowia pöta këët wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, 34 es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem wë panë ëak yang kaö nantëëro waö ë yamëaurö. 35 Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesa wëën pitëm ru wel wiaurö wal ëën koirä. Èn omën narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin ëa. 36 Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötrëng tëak wii kaatak moulmëa. 37 Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëën won pol sêpsëpre meme koröpöt wetak këën yaköm ë sak wëën utpet yemowasën këlangönë rangk wakaima. 38 Pël yaalmëën omën pörö ompyaö panëëroak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö ëën waö ë momëën repak yang omën wonötëëre rosiratë köntak pentak ë yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

39 Omën pörö kön wi kosang yewesautaring wëën Anutuu itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaap yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këët nokoirën ëa. 40 Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëën won, tiar pourö elniipënëak kön wia. Pötaanök wet réak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

1 Tiar pöt, omën ngaan kön wi kosang yewesautaring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ënëm ëëpënaan könömötire utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak wë ngentiak kan Anutuuk

sépenéak yenia pöök sêpa. ²Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rê yaningk. Pël éak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök kélängön kat wi pet irak ya ké sak érépre sawi éépnataan kön wieé kosang sak kéra yetaprak kélängön kat wiak éö mongawisa pöten kön wiin pasit pël éa. Pël éaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkéésil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnarök Yesuun kööre tok yaalméén weë sak wakaima pöten kön wieé arim lupöt wiapre kor ééngan. ⁴ Ar utpetat éénganéak weë ngentieim wë. Pël yaéén omnarök kélängön kat niwiin wel nawiin éaurö. ⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseé ngönéntak arim lupöt kosang niwasépénéak epël yenia pöten kön wieé.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasén kön wiin irepan.

Kélängön kat niwiin nim lupmer wiap sêpan. ⁶ Pöt epël. Aköp pi omén pim lup sant yaalméaurö wotpil yemowas.

Pël éak ru yemowesaurö wotpil sêpénéak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sénéak yanimöön wiap sénganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseé pil yaalni. Ma ru talép pepapök pës nemomöön yeéa? ⁸ Won, peparö pitém ruurö pës möak wotpil mowas yaé. Anutuuk ar pël naalniin yeéa talte pim ru panéerö won, kain ruurö pël apen. ⁹ Ar kön wieé. Tiarim pep yangerakörök möak wotpil yaniwasén pitém ngön ngaarék wa yeé. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarék pané öpena pöt pangk éépnfaat. Pël yeem ompyaö öpenaat. ¹⁰ Pit akun kot nent pitém könöök möak wotpil niweseimaut. Én puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sépenéak pil yaalni. ¹¹ Wotpil yaniwasén ya ké nasén ya kélängön kön wi yeé. Énémak wotpil niwasén wéén kosang sauröa naé kéét oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentööké éném éépa

¹² Ar pöt, Anutuu éném éére yaat mëmpö pël éénéétaan ingre mor kél wauröa ök weére kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weé ngentieé. ¹³ Omén ing kél wauröa ök yaaurö arim éném yeem wiap sak utpet éépanéén ompyaö sêpnfaat wotpil wesak weé.

¹⁴ Kosang sak omén pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weé. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itaangkan. ¹⁵ Arim naéaan namp Anutu kaséng menak pim komre kolap elméépnfaat naön éépanéén ngarangk ééé. Pël éak arim tekraakan namp kar kapangmenté ök sak wë amail éak nikoén utpet sénganéén ngarangk kééké éak weé. ¹⁶ Pël éak arékaan namp Iso pim

ök öng nga yeem ngönén sêp waspanéén ngarangk ééé. Iso pi ngaan pim nangapön epël mëéa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar é nampé pöt nook pepa mor kol ru wetéépë yewaut wa nimpfaat,” pël mëéa. ¹⁷ Ar pim ngönte éwatörö. Énémak pim pepap wel wiipénéak yaéén welaköt elméak mor kolut mampénéak maan pepap kat nemowiin éa. Pi pepapök welaköt elméépénéak ing éaup ngaan utpet éaut wa moolapna kante won één pomp éa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kak yaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim éaröa éa pöl Sinai rosir pangk mor weére mésél é pël ééné pöök sé naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraööké iri wéén es wéléng kaö yokotön uröam wariak koö oléak wieé kent kaö yamöön ¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël éak pit kas één Mosesén kaalak muntat apanéak Anutuun ök mapénéak mëéa. ²⁰ “Omén péén won, animaö nampta rosiraöök ing mésaan pöt kél möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëéa pöt kaalak kat wiipanéak kas één mëéa. ²¹ Omén pöt oröeim wéén Mosesta kas éak epël mëéa. “Ne kas kaö één reireé yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök orök omén pölöpringöt itaangkn éaurö. Saion rosir, Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök orök omén ompyaö panéét itenaurö. Pël yeem ensel érépsawi yaauröa wa top késangöökre ²³ omén Anutuuk wet réak ru wesak yapinöt kutömweri reténg éa pöröa wa topöökta oröaurö. Pël éak Anutu omén pouröa ngön é pet irépnaapre omén piin kön wi kosang wasén wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö. ²⁴ Pël éak Yesu, sulöp ngolöpët Anutüre omnaröa tekarak téa pöpé naé saurö. Apel mëngkné wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël éautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apeléét il yemowas.

Anutu pi kutömre yang pout étëp elméépnéna éa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaé pöp kaséng mengkanéén ngarangk éeim ön. Ngaan Mosesé yangerak wë ngön ök mëéa pöt wa olaan kangut orö moréaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niain wéén pi kaséng menak tol éak kangut nokoirén éépen? ²⁶ Ngaanéér pi ngön yemaan yanger étëp éaup. Peene pöt, pi kup niwiak epël yenia. “Ne wë énémak kaalak yanger péén won, kutömre yang pout akun kopët nent étëp elméémaap.” ²⁷ “Kaalak akun kopët nent étëp elméémaap,” pël éa pöt étëp elméén omnant pim ket éaut pout kö sêpénéak kön wiak éa. Kö séén pangk étëp naépanéét orök kosang wiaapnen éa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëen pim omën ompyaö nimpna pôtê pep sak öpena pôt êtêp naëpanëet kosang wiaapnaat pôtëen piin yoöre êrêp maim öpa. Pël êimee kasinkasin êak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa. ²⁹ Pôt tol êên? Anutu tiarimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën êëpnaat kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön. ² Omnarö maimerekaan yewaisën sant elmëëneeten kat kolngan. Ngaan omën narö pël yeem enselöören köpêl wë omën yaapöro wesak sant elmëa. ³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöören kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël êak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

⁴ Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö êëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga èere öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pöro Anutuuk kangut mampnaarö.

⁵ Arim lupöt monere urömatëen kentre kaur êëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk êëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaanëer epêl ëa.

“Ne ar sêp naniwasngan.

Kasëng nanimangkan.”

⁶ Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wieë epêl apenaat.

“Aköp pi kaamök yaalnëaup yak ne kas naën ëëmaap.

Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

Ngönën ök niiaut wak wë Yesuu ënëm êëpa

⁷ Arim wotöök réak Anutuu ngönte ök niak rë niuleimauröen kön wieim ön. Pël êak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë Yesuu kön wi kosang weseima pöl êeim ön. ⁸ Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopétalte. ⁹ Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö sêp wesak maimaöök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk êëpnaat. Omnant yenaute ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaauro kaamök naalmëen ëa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

¹⁰ Kristo tiarimëen kiri ëa pöp kaamök elniipënëak tiarim naë wë. Pël ëaap Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pöro yok pangk pim naë sëen kaamök naalmëëpan. ¹¹ Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëen kiri êëpënëak ngëengkan panë tupta kakaatiitakêl wak yesën këerö kaöökë wilëngkëel esuwesi mereim

wë. ¹² Pël yaëen Yesu piita tapêl pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënëak kaöökë wilëngkëel möön wel wia. ¹³ Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëel yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaot sêp wesak piiring wë pim ëö sa pöl êëpa. ¹⁴ Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan êeim wë. ¹⁵ Pötaanök Yesu tiarimëen kiri ëa pötaan tiarök kangiir tiarim yaya yamëëautak Anutuun kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa. ¹⁶ Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö êëpnaat.

¹⁷ Arim wotöököröa ngön ngaarëk ye-weem pitëm ikanöök ön. Ènëm pitëm ya yamëngkauta këet Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim könre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël êen ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaöring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëen pöt ya utpetaring ya yamëngkën pötak tolëel kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëen Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men êen Anutuu êöetak wotpil wë kêt ël epotê pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë. ¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëen arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sêpsêp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa.

²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëënëen omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël êak pim kön wiin ompyaö yaaot Yesu Kristoë weëre kosangöök arim lupotê war wasêp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epêl yeniak. Pep retëng ë yaningk epêt kotte. Pötaanök pepanöm ngön epêt këëkë wesak kat wieë.

²³ Ar kat wieë. Tiarim karip, Timoti, pi wii kaataakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre êrêp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan was wë eporöakta arën yoöre êrêp yenia. ²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 20 ma 30 pël won sêen Sems, Yesu nangapök, pep epwer retêng éa. Sems pöp, pi Yerusalem kaké ingre morörö ngarangk éak wêa. Pim epwer pöt, ingre mor yang kaö nanté repak sa poröaan wêwê ompyauta ngönte éak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês réaut 1:1

Kön wi kosang yewesautere éwat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wêaare won wêauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-18

Anutuu ngönte kat wiak ênêm êëpenaat 1:19-27

Mööngkraa kangk êengan pöta pepanöm ngönte 2:1-13

Kön wi kosang yewesautere pöta kèët 2:14-26

Yangapööké ngönte 3:1-18

Yangeraké omnantêën kent yaauta ngönte 4:1-5:6

Ngön mëët 5:7-20

¹ O Anutuu omên repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoë inêen ru saupök pep epwer retêng é ninak yoöre êrêp yeniak.

Tiar moröktak kosangyanuwäs

² Nem karurö, morök ke nentere nent arim naë yaaröön pöt, “Ompyaö yaë,” pël wesak êrêpsawi êën. ³ Ar éwat wê. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taë sêen arim lupöt yok pangk kosang sak morököté önêët. ⁴ Pël êën arim naë kosang sak wêauta kèët kèéké orööp. Pël êën ngönênê omên nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önêët.

Kön won êën pöt Anutuun kimang mapa

⁵ Arêkaan omên namp kön won êën pöt Anutuun kimang map. Pël êën pi omên pouröaan nga naën kêsangên yaaupök kön koir mampnaat. ⁶ Pël êëpnaatak pi kön selap naënêpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omên namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt kêraamenti kent möak wak nalaan nal yaë pöta ök êëpnaat. ⁷⁻⁸ Omên ke pilêp kön naörarring wê pim omnant yaautön êngk ma e yewesauap. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omên mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

⁹ Tiarim kar ngönên kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönêntak wak isak yaauten kön wieë êrêpsawi eim öp. ¹⁰ Ên tiarim kar namp monere uröm kêsang

wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irêak mapnaaten kön wieë êrêpsawi eim öp. Kêra puuté lêngé yes pil won sêpnaat pötaanök. ¹¹ Kêra puut weerak wêën kêtêp aprak nga panê maan koö möak ngentiak pitêm köp möeëa pöt ngaap sêpnaat. Pipta ök panê omên omnant kêsang wieëaupta muntat öpênêak ya yamêngkem kö sêpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

¹² Omên morököt pim naë yaaröön wiap nasên êëpna pöp êrêpsawi êëpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimêe lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wêwê kosang omên piin lup sant yaalmêaurö mampênêak kup wia pöt kangiiir mampnaap.

¹³ Omên namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnê,” pël naën êëpnaat. Anutu pi utpet êëpênêak morök yaalmêa pöt wonöp. Pi omnarö utpet êëpênêak morök naalmêën yaaup. ¹⁴ Pël yaaupök omên namp pimtê koröpöökê kentre kauratök wer moön wii ket éak motêak pötök morök yaalmê. ¹⁵ Pël êën koröpöökê kentre kauratê kèët utpetat. Utpet pöt kaö sêen pötê kèët wel yawiaut.

¹⁶ Nem kar panêërö arök, “Anutuuk tiar utpet êëpênêak morök yaalni,” pël wesak êngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup. ¹⁷ Omên ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wêaup pim naëaan yewais. Pi éwa mopöök wia pötê pepapök wes mëen iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naën, ompyaut pëen yaalniiaup. ¹⁸ Anutu pimtê könöök pim ngön kèët tiar ninak pim ru nuwesa. Pim omên ket elnia pourö pël elniipênêak kön wiak tiar wet réak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ênêm êëpa

¹⁹ Nem kar panêërö, ar omên epêten éwat seë. Ar pourö ngön ök yeniaan kèékê kat wiin. Pël éak ngön kangut teënt manganok wet réak kön wiakök man. Pël éak nga teënt elmêënganok. ²⁰ Tiar ngaare ser yaalmêëm omnarö kaamök elmêën wêwê wotpil naön yaëen Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan. ²¹ Pötaanök utpet yaaut arim lupötê kaö sak wêwêat kewil yengawis pöt kërê moolaë. Pël éak arimênt wak irêak wê ngön Anutuuk arim lupötê nuwia pöt ngaarêk weim wê. Ngön pöt ngaarêk yeön Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

²² Ên arimté lupöt morök elmêak Anutuu ngönte kat pëen mowiinganok kat wiak ênêm êën. ²³ Omên namp pi Anutuu ngönte ênêm naën kat pëen mowiipna pöp pi könitwiri kêere wot kan ityaangk pöta ök êëpnaap. ²⁴ Pi pim kêere wot kanten könitwiri itenaupök sê tapêtakêër kat kolöpnaap. Pöta ök omên Anutuu ngönte kat pëen mowiipna pöp ngön pöt teëntom kat kolak pim utpet yaaut sêp newaspan. ²⁵ Ên omên Anutuu

ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëen itenak kat nokolon këkë itenak itneim wë pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi wëwëetak wëen Anutuuk ompyaö elmëen ërëpsawi ëëpnaap.

²⁶ Omën namp pimtën ngönëntak wëaup pël weseë pim këmët ngarangk naën wë pöt pimtë lupmer morök elmëen pim ngönën yaaö pöt mos ëëpnaat. ²⁷ Tiarim ngönën yaauta këët Anutuuk kön wiin ompyaö sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapirörö kaamök elmëëpnaatere yangerakë omnaröa utpet yaautök utpet niwaspanëen ngai ëëpnaat pöten pi kön wiin ompyaö sëpnaat.

2

Tiar omnarö neneraan sant yeem narö kasëng mangkan

¹ Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewesauröak omën isaare irëaurö mööngkraar kangk elmëënganok. ² Ar ngönën tuptak wa top ëak wëen omën naar, namp ë rangi ompyaut ëak ulpëen ompyaö retëngretëngëp mëaup, namp omnant won ulpëen sëparëp mëaup, piarip wais yeilaan ³ ar omën ompyautringëp piin sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak wais wel aisa,” pël mëak omën omnant wonöp piin sant nemowasën, “Nimëen urte wonok pirek taua,” ma “Nimëen urte wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel aisa,” ⁴ pël manë pöt ar kön wiin ompyaö ëëpën ma? Won, utpet ëëneët. Ar omnarö kön utpetatring kom elmëen Anutuuk kön wiin pangk naën ëëpnaat.

⁵ Nem kar panëerö, kat wieë. Omën yangerakë omnaröak kön wiin pasurö pël yaë porö Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaö mëea. Pim wa ngaöök yamëaö pöt omën piin lup sant yaalmëauröen kup mowia. ⁶ Ën ar pöt, omën omnant wonörö ëö yemengkurö. Ar kön wiin talöröak utpet yanuwat? Ma talöröak ngön yaatak yanuulë? Omën omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni. ⁷ Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëën pitën wak isak yemak?

⁸ Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk öñë pöt ompyaö ëëpnaat. ⁹ Ën ar omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk elmëenë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat. ¹⁰ Omën namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin

omën pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat. ¹¹ Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök, “Ni omën mëngkanok,” pöteta ëaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën namp mëmpunë pöt Anutuun ngön kosangöt wa olanëët. ¹² Pël ëen Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak utpetetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël ëeë. ¹³ Omën namp muntaröaan yaköm naalmëen yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëen ëëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëen kas köpël tauapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëen wasëpna pöt mos ëëpnaat

¹⁴ Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesauap,” pël yeem muntarö kaamök elmëëre ompyaö elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëëpën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke pitaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. ¹⁵ Kar namp ulpëenre kaömpötëen ap yewasën pöt ¹⁶ arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëen ulpëenëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëen ëen pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. ¹⁷ Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëer wiaan pöt këët oröön ompyaö naalmëen ëëpna pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

¹⁸ Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëen namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangiir epël memaap. Ni omën ompyaut naën ëëmë pöt tol ëak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëen pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁹ Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëen pangk naëpan. Pöt urmer-aröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëak reireë yaur. ²⁰ Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëen pöta këët omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

²¹ Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaënak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël mëea? Pöt epët. Pi ngaan Anutuun ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënëak ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëea. ²² Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi

kosang wesak wë omën ompyaut ëa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëen këët oröön omën ompyaut ëa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kë ëa. ²³ Pël ëën, “Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël ëa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa,” ngönëntak ngön wia pipët kë oröa. Yaap, Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëak piin ngönt kip mëëa. ²⁴ Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëen won, omën ompyaut yaautaanta, “Wotpilëp,” pël mapnaat. ²⁵ Apramë ëa pöl öng omp nga yaaö namp Reap piita tapël omën ompyaut yaëen Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. Pöt pi Israel omën ngaan Yosuaak yang ngaakëren ëlëep itenak waisëpënëak wes mëen sa pöaar sant mowesak kaamök elmëak wes mëen kan muntaöökël sa. Pël ëën pim ompyaö ëa pötaan Anutuuk pël mëëa. ²⁶ Epëten kön wieë. Tiarim koröpöök könöp won ëanëen wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pëen wë omën ompyaut naën ëëpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokuté ök ëëpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ëëpa

¹ Nem karurö, arëkaan selap rë yaula ya omën sënganok. Kat wieë. Anutuuk ënëmak ingre moröröaan sapsap wël yeem rë yaula ya omnarö tenimëen kaö wesak wël elniipnaat. ² Tiar pourö omnant ëëpenëak utpet ke nentere nent yaaurö. Omnarö tiarim këmötök utpet nent naën yeëan talte omën ompyaö panëëröak tiarim koröpöt ngarangk ëëpen. ³ Pol osopë kan yesaut ngarangk yeë pöt tiarim kentöökë ënëm ëëpënëak wii kotu pim këmtak kapul yemoulmë. Pël ëak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol ëak omnampë sëpënëak kön wia pöök yesaup. ⁴ I kaö wangaöönta kön wieë. Wangaööta kësang panëëmpel. Pël äaatak kent weëre kosangöök möak mök ëën i kaöök yesau. Ën wangaöök moröak së pëlpël yaaö pöt kot panëët. Ngarangkëpök pötak moröak lup nentakël ko wiak sëpënëak kön wiipna pöt yok tap pantak së moulmëëpnaat. ⁵ Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaë. Yangap pö kotuuk aan omën kësangöt örööpnaat.

Ën epëten kön wieë. Omën namp es ngëpöpët il olaan pöt kaö panë sak kosangre koinöt kot won sa yaë. ⁶ Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik ëak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket ëak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yangingk. ⁷ Tiar animao reraö ke nampre

namp kosangöökäänre i kaöökään, imënre in-tre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt pangk pël ëëpenaatak. ⁸ Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmtak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas. ⁹ Yangap Aköp tiarim Pepapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö. ¹⁰ Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökään yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëen pangk naëpan. ¹¹ Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaapmerre kakam yaauimer yaaröa ma? Won. ¹² Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra kementök muri ulöp utöpën ma? Ma wii neweëëk yok pangk kem ulöp utöpën ma? Pöta ök panë i yaapmerta kakam yaauimeriaan naarööpan. Pël wiaap ar tol ëën yangap kopët tapöökään ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yangingk

¹³ Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëen pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöing wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp. ¹⁴ Ar omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring wë arimënt wak isak, “Ten kön ompyautaring wë,” pël angan. Pël anë pöt kaar anëët. ¹⁵ Pitëm kön ke pöt Anutuun naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmë kënoökë ënëm yeem Setenë kön yawia pöl yaaurö. ¹⁶ Omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaaleem utpet ke nentere nent eim önëët. ¹⁷ Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëëtak könre wetete ompyaut Anutuun naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kölam önëët. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëët. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëënëët. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëët. ¹⁸ Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këët oröön wotpil wëaö pöt ulöp sëpnaat.

4

Tiar yangerakë omnantëen kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaatak

¹ Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol ëënak yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. ² Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëëten kent yeë. Ar omnantëen war yeem pangk naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëen kentre kaur yeem Anutuun kimang

nemaan yeëan. Pötaanök naningken yaë.
³ Ar Anutuun omnantëen kimang yamëem pöteta naön yaaurö. Pöt tol ëen? Ar kön wotpil won, korar wiak wë omnant wak arim koröpöökë kentre kauratë ënëm ëënëak kimang yamëëan. Pötaanök naningken yaë.
⁴ Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp sëp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerkakë omnantëen kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerkakë omnantëen kentre kaur ëënë pöt Anutuun kööre tok elmëënëët. ⁵ Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöröen pi kentre kaur kësang yaë.” ⁶ Pël ëäk rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaaurö kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauröaan komre kolap yaalmëaup.”

⁷ Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuun ikanöök weë. Pël ëäk Seten waö ëen sëp niwesak kas sëp. ⁸ Anutuun naë rë olaë. Pël ëen pi arim naë panë wais ngarangk elniipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaurö sëp wesë. Kön selap yaaurö, arim könöt kopëtal wieë. ⁹ Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëäk ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëen söm yaaut sëp wesak elere war eim weë. Pötëen ërëpërëp yaaut sëp wesak ya ngësring weë. ¹⁰ Pël ëëë Aköpë ëöetak arimëntën wak irëak aim ön. Pël ëen puuk kaalak wak isak niapnaan.

Karurö kom elmëëngan

¹¹ Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim karuröen utpet wesak mëak kom ëäk, “Pit utpet yaaurö,” pël yamëem pöt, Anutu pim neneren lup sant ëëpenëak ngön kosang wesak niia pöten utpet wesak ëäk, “Korar yaë,” pël manëët. Ën ar Anutuun ngön kosang pöten, “Korar,” pël manëët pöt, ngön pöt ngaarëk naön arimëntën kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëët. ¹² Anutu kopëtapökëer ngön kosang wesak niiaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëën. Pangk pël naëngan.

Tiarimëntën wak isak anganok

¹³ Elei, ar narö epël yaaurö. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöröen epël niamaan kat wieë. ¹⁴ Ëlpamök arim naë orööpnaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent oröak is lööla ëäk won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëët. ¹⁵ Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpenaat,” pël anganok ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niiaan pöt wëwëetak om wë ya epot mëneim öpenaat,” pël an. ¹⁶ Ar ngön pël

naënöröak arim omnant ëënë pötön kön yawiem arimëntën wak isak yaaurö. Arimëntën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut. ¹⁷ Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten ëwat wëak pël naën ëëpna pöt utpet ëëpnaat.

5

Omën monere uröm kësang wieëauröa ngönte

¹ Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar këëkë kat wieë. Arim këlangön kat wiinë pöten kön wiak ya ngës ëen. ² Arim urömere kaar es kësang pöt köt sëen poë koröpötta iwalöröak na pet irëpnaat. ³ Ën monatta polirang ëäk kö sëpnaat. Pël ëëpna pöt arim mon pötön keimön ëäk omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël ëäk esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön ëäk kësang wa rongan ëäk wë pötaanök. ⁴ Këëkë kat wieë. Inëen ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël ëauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël ëen ar keimön elmëen inëen ru pöröak monat naön ëäk kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia. ⁵ Ar e yangerkakë wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ënëm yaaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëen arim mën wel niwiipna akunet temanöm yes. ⁶ Ar omën wotpil yaaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël ëen pit kangüir naalniin ëa.

Tiar këlangön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

⁷ Karurö, pit pël ëauröak lupöt kosang sak këlangön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaë pöten kön wieë. Pi omnant ngëntak këët orööpnaataan kor eim wë. Pël yeem lup kosang sak wë këtre kopi ëen orööpnaataan kor wëaup. ⁸ Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm panë sa. Pötaanök yaaweri pepapë yaë pöl ya wiapring weë.

⁹ Karurö, neneren kaaö ngön manganok. Anutu, ngön ë pet yairaup, waisëpënëak yaëen pël anë pöt ngön ë pet irak kangut nimpnaat. ¹⁰ Karurö, ttek ngön yaaö omën ngan Aköpë yapintak pimtë ngönte aima pöröen kön wieë. Pitëm kööre toköröak utpet yaalmëen këlangön kat wieimeë ya wiapring ya mëneima. Pötaanök pitën kön wieë pitëm ëa pöl mëneë. ¹¹ Tiar omën këlangön kat yawiem lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin ërëpsawi yaë. Ën Yoop pim ngönteta kat yawiaurö. Pi këlangön kësangöt kat yawiem lupre kön kosang sak wëen ënëmak Aköpök ompyaö

elmëa pöten kat wiaut. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön ë kosang yewesauta ngönte

¹² Nem karurö, ngön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim ngönöt kosang wasënëak Anutuu yapintakël utak, "Anutuu ëöetak yaap yeniak," pël aöre omën nantë yapinötëël utak aö pël ëënganok. Won, ar omën nent ëënëak pöt om, "Mak, ne pël ëëmaap," pöt pëen an. Ën naën ëënëak pöt om, "Won, pël naëngan," pöt pëen an. Pël anë pöt Anutuuk kangüir nga naalniin ëëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

¹³ Arëkaan namp këlangön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Ën namp ërëpsawiarang wë pöt Anutuun yaya tan ap. ¹⁴ Ën namp yauman wak wë pöt ngönënë kaóaröen yas map. Pël ëen pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemoméem Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang mapnaat. ¹⁵ Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëen ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. ¹⁶ Pötaanök ar ompyaö sënëen arim utpet ëaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëen Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëëpnaat. ¹⁷ Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëen kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. ¹⁸ Pël ëen pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këere kaömp oröa.

Omën ngön këët sëp wesaurö kaalak mësak waisëpa

¹⁹ Nem karurö, arëkaan namp Anutuu ngön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin ngön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. ²⁰ Omën pim karip utpet yaauta kanöökaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëen Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 34 pöta ök won sêen Pitaak ingre mor saö naróaan pep epwer reténg éa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omên porö omên naróak utpet mowesak pitên, "Utpet yaurö," pël mëëa. Pël éënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpênëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitêm Yesuu wel wiak wal éautere kaalak waisépnaaten kön kosang wia pótaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewe-saut këlok nasên éëpnaat pël weseë reténg é mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês réaut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wëwë kölam öpenaata ngönte 1:13-2:10

Këlangön akunetak ingre mor sauröa éëpnaat 2:11-4:19

Ingre mor sauröa irëak inëên éëpnaat 5:1-11

Ngön mëët 5:12-14

¹ O Anutuu omên arim ka songönöt sêp wesak kas sê Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pötëel repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omên saupök arimëên pep epwer reténg é yaningk. ² Ngaan Anutu Pep pim könök pimëên kom é nuulëên Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu Kristoë ngönte ngaarék wak wëên pim iitak i niirak kölam niwasépênëak pël éa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyaö kutömweri wia pöten kor eim wë

³ Anutuu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya maim öpa. Pim tiarimëên ya ngês kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal é ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël éën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pótaan Anutuu kup niwia póta këët öpenëak kön kosang wia. ⁴ Pël yeë pótaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum éere köt sê pël naënöt kosang wiaapnaat arimëên kutömweri wia. ⁵ Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pótaan Anutu pim weëre kosangöök ngarangék elniem wë. Pël éën akun kaöaö temanöm yesên pim utpetetakaan kama niwak ompyaö elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël éëpna pöt kopëta wes pet ira.

⁶ Pötaan ërëpërëp yaurö. Pël yaëên Anutuuk morök nant elniipênëak kön wiin pangk éën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant orööpnaat. Pël yaëên ërëpërëp

éën. ⁷ Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasépnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas. Én arim kön wi kosang yewesaö koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasên Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya ké sak yaya yeniem é niran-giak ping wesak niapnaat. ⁸ Yesu Kristo arim itnaangkën éaupön lup sant yaalmë. Peeneeta itnaangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yeë. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasên pöten këmötök war wesak naëngan. ⁹ Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewe-sautaring wë pótaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tektek ngön yaaö omnarö póta songönte koirëpênëak ap weseima. Pël éak Anutuu komre kolap nimpênëak éa pöt war wesak póta songönten këëké kön nawiin éa. ¹¹ Kristo pim Ngëëngk Pulö pitêm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak éwaatak öpênëak mëëa. Pël maan pit, "Akun taltak ma ke tolëël yaëên Kristo pi pël ëpëp?" pël maimëë kangkangk éeim wakaima. ¹² Anutuuk pitên, "Arim ya yamëngk epot kaamök naalniipan, omên ënëmak orööpnaarö kaamök elmëëpnaat," pël mëëa póta këët arim naë yaurö. Pitêm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëëngk Pul kutömweriaan wes mëên irëa pöök omên narö kaamök elmëên ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö póta songönte enselöröakta éwat sêpênëak kent kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëëngk öpenëak yenia

¹³ Pötaanök könöt wotpil wesak këëké ngarangék éeim ön. Pël éak Yesu Kristoë tekeri sêpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wieim ön. ¹⁴ Ar Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarék weë. Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë ënëm éeiman póta ök éënganok. ¹⁵ Anutu, ar pim ru sënëak yas niiaup, pim ngëëngk wë pöl arta ngëëngk sak wë omnant éën. ¹⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Ne ngëëngk wë. Pötaanök arta ngëëngk ön."

Yesuu iitak utpetetakaan ent é nuulëa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak pöp, pi omên isaare irëaurö, mööngkraar kangk naalmëên yaaup. Pi tiar neenem omnant yaautë ökök ngön é pet irëpnaap. Pötaanök yangerak önëël piin kasinkasin elmëimeë ompyaö éeim ön. ¹⁸ Ar éwat wë. Arim éere peparöa kanöököl wëwë utpet wakaimaurök Anutuuk pötëaan ent é nuulëpênëak sum elnia. Pöt koolre siluwa lëngë yesa pötök won, ¹⁹ Kristoë i sum kësangringtak sum éak ent é nuulëaurö. Pi sêpsép möön söëere kewil wonöpë ök

wakaima. ²⁰ Pi ngaanëer yanger won wiaan pël ëepënéak yaõ mëëaupök peene akun pet irëpënéak yaëen arimëen tekeri orõ rëaup.

²¹ Kristo pim pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarang kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngolöp wes yanuulë

²² Ar ngön këet ök niaan kat wiak ngaarëk yeõ pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwas. Pipët arim karuröen këëkë lup sant elmëenëak orõa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant ëeim ön.

²³ Ar ngolöp wesak wil niulëen wë pipët, kö yesaurõa naëaan won, kö nasën yaaõ Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan orõaurõ. ²⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnarõ pit nõnre koinõtë ökörõ.

Pitëm ë yerangi pöt puutë ökõt.

Nõnõt umõn yarëaut, puut teënt kërë yesaut.

²⁵ Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat.” Anutuu ngön pöt ngön ompyaõ pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

¹ Ar ngolöp wes niulëaurõ pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aõre morök ë, war ëere omnarõen utpet wesak aõ pël yaaut sëp weseë. ² Önga ngolöp wilaurõa ëlörõa kapaatõn kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë ëen. Pël ëenë pöt kosang sak wëen Anutuu utpetatakaan kama yanu pötak kaõ sak ompyaõ önëët. ³ Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël ëëë.

⁴ Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal ëëë. Pi omën ka ök yarëaurõa wap ompyaut öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl omnarõak piin kaaõ elmëen Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmëaup. ⁵ Ar Anutuuk wëwëet nina pörõ piik yal ëak wap pöta ök sak Ngëëngk Pulöökë tup sën. Pël ëak kiri yaaurõa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë ëautaan arën kön wiin ompyaõ ëëpnaat. ⁶ Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.

Ne Saion rosiraõök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaõ panëët.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëõ nasëpan.”

⁷ Ar piin kön wi kosang weseim wë pörõ kön wiin ompyaõ panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pörõaan ngönëntak epël ëa. “Wap omën ka ök yarëaurõa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël ëa.

“Pi kël kotuukë ök sak wëen narõ ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ën kël kësangöökë ök sak wëen pötal urak kawu ngentiipnaat.”

Omën pörõ Anutuu ngönte wa yoola pötaan pim ëëpënëak mëëa pöl ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omën saut

⁹ Ar pöt pitëm ökörõ won. Anutuuk pimëen nuwasën pim omën sak kutöm Aköpëen kiri yaaurõ. Ar pim omën wotpilörõ. Koutak wëen puuk yas niaan pim ëwa ompyautak ilëak wë. Pim ompyaõ yaauta ngönte aim önëak yas niia. ¹⁰ Ar ngaan omën pas wakaimaurõak peeneek Anutuu omën sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naõn ëaurõak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëen ëëpenaat

¹¹ Nemorõ, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëen köore tok yaaõ pipot sëp weseë. ¹² Pël ëak ngönën köpëlörõa tekrak wotpil ön. Pël ëen pit arim songönten itenak, “Utpet yaaurõ,” pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak arim ompyaõ yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Aköpön kön wieë omnarõa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre ¹⁴ pim yang ngarangk utpet yaaurõen nga maõre ompyaõ yaaurõen ping wesak maõ pël ëëpënëak wes yamëa pörõa ngön ngaarëk ön. ¹⁵ Anutuu kentöök arim ompyaõ yaautak omën köpël wë ngön kaar ya piporõa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë. ¹⁶ Ar utpetatakaan wil nuulëen ompyaõ wë. Pël ëëë omnarõen, “Utpetatakaan wil nuulëen wë,” pël morök mëak ëlëëp utpetat ëënganok, Anutuu inëen sak wë ompyaõ ëeim ön. ¹⁷ Ar omën pourõen ping wesak an. Ngönën omën arim karurõen lup sant elmëen. Anutuun kasinkasin elmëen. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëen këlangõn kat wiak pim ingtak sëpenëak kanõ pet elnia

¹⁸ Inëenörõ ar, arim kaarõen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omën ëpre wiap yaalniarõaan pëen won, yaar ser yaaurõaanta tapël elmëen. ¹⁹ Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpök këlangõn kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëen pi arën kön wiin ompyaõ ëëpnaat. ²⁰ Ën ar utpet nent ëen kaarõak pës yanimõon ya sangën naën ëenë pöt Anutuuk kön wiin ompyaõ ëëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëen këlangõn kat yaniwiin ya sangën naën ëenë pötakëer Anutuuk kön wiin ompyaõ ëëpnaat. ²¹ Anutuuk ar Kristoë ëaul wotpil

wë këlangön kat wiinëak niulëa. Pi arimëen këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia. ²² Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp. ²³ Omnaröak utpet wesak yemaan kangiiir nemaan äa. Këlangön kat yemowiin kangut mampënëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëen yaö mowesa. ²⁴ Tiarim utpetatök pim rangk isën këra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sëp wesak wotpil öpenëak pël ëa. Pim koröpö utpet wesa pötaan tiar ompyaö san. ²⁵ Ar nganëer pol sëpsëpöra yaë pöl kanö wiaan irikor ëeimaurö. Peene pöt, arim ngarangkëp Kristo, lupre könötë pepapök, yas niaan pim naë orök wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

¹ Öngörö ar, inëenöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël ëen omp narö Anutuun ngön ngaarëk naön ëëpna pörö arën itaangkën ngön nemaan yaëen arim ompyaö yaauten itenak pim naë rë olapnaat. ² Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pöten itenak pim naë rë olapnaat. ³ Ar koröpöt pëen ompyaö sëpnaan kepön ëpötë ë morangiire polere kal ëere ulpëen ompyaö retëngöt më pël ëëngan. ⁴ Om ëpre wiap arim lupötë ëlëëp wia pötök arim lupre könöt ë morangiin. Pël ëënë pöt sëpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isëpnaat. ⁵ Öng ngaan Anutuun yaö sak wakaima pörö pit tapël Anutuun kön kosang wieë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. ⁶ Sera pi tapël ëak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaöap,” pël maima. Pötaanök ar pim ëa pöl ompyaö yeem arim ompöröa ëëpna nenten kas naën ëënë pöt pim ök önëët.

⁷ Ompörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëët il wariipanëen pit weëre kosang wonörö pël weseë ompyaö elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaö mëëaurö pötaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

⁸ Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm ëen. Arim karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup sant elmëak komre kolap elmëimeë arim lupöt wak irëak ön. ⁹ Omnaröak utpet yaalniin kangiiir elmëënganok. Utpet wesak yeniaan kangiiir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipënëak yas niaurö. Pötaanök pël yaëen pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën ërëpsawaring ompyaö öpënëak kent yaë pöp

pim këmtakaan ngön utpetere kaarö orööpan.

¹¹ Utpetat kasëng menak omën ompyaut ëëp. Pël ëak mayaaptak öpnaan ke urak pöta yaat mëmp.

¹² Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup, utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaö yaautaan këlangön kat wi- ipenaat

¹³ Karurö, ar ompyaö sënëëtaan kosang yengentiin talëpök utpet niwasëpën? ¹⁴ Ar wotpil wëen këlangön kat yaniwiin pöt ërëpsawi ëënëët. Ar pitën ya ngës kön wiak kas ëëngan. ¹⁵ Arim kõnre lupöt Kristoon kasinkasin ëak kaö mowasën. Pël ëen omnaröak arim omën ompyaut önëak kor yeë pöta songönten pëel yeniaan pöt ompyaö wesak ya wiaptaring ök manëël kopëta wesak ön. ¹⁶ Pël ëak arim könöt kengkën ëënëen wotpil ön. Pël ëënë pöt omnaröak arim Kristook yal ëak ompyaö yaautakël utak utpet wesak yeniem pitëm kaar yaauta songönte tekeri sëen ëö sëpnaat. ¹⁷ Anutuuk kön wiin wotpil yaautaan këlangön kat wiipena pöt ompyaö ëëpnaat. Ën utpet yaautaan pël ëëpna pötaar pangk naën ëëpnaat.

Kristo pi tiarim saunatëen wel wia

¹⁸ Kristo pi wotpilëpök tiarimëen wel wia. Pi wotpilëpök utpetarö tiar Anutuun naë wa nuulëëpënëak akun kopët nent pël ëa. Koröpö wel yawiin könöp wel nawiin ëa. ¹⁹ Pël ëak pim könöp omën ngaan wel wiauröa kön wii kaatak wëauröa naë së ngönën ök mëëa. ²⁰ Kön pörö omën ngaan Noa pim akunetak Anutuun ngön wa olaimauröa könörö. Noa pi wangaö ket ëeim wëen Anutu pit pim ngön ngaarëk öpënëak pimtë ya wiap yaautak om korkor elmëeima. Pël äutak omën kopët 8 pöaar pëen pim ngönte ngaarëk wak wangaök ilaan i ngep naën ëa. ²¹ I pipët ngönën i yanimë pöta ökre waste. Pöt epël yaë. I yanimë pöt koröpöökë kewilötëen naën, Anutuun kimang yemaan utpetat won yanuwas. I yanimëen Anutuuk Yesu Kristoë weletakaan wal ëa pötaan ompyaö yanuwas. ²² Pi weletakaan wal ëak kutömweri së Anutuun yaapkëël wëen enselöröere kutömweri yapinringre weëre kosangringörö pim iri wë.

4

Kristoë këlangön kat wia pöl yeem utpetat kasëng mempa

¹ Kristo pi yangerak këlangön kat wia. Pötaanök pim ëa pöten kön wieë kosang sën. Namp koröpöök këlangön kat wiipnaapök utpet yaaut sëp wasëpnaat. ² Pötaanök peene ngës rëak koröpöökë kentre kauratë ënëm

ëenganëp Anutuu këm ngönte pëen ngaarëk weim ön. ³ Ar ngaan ngönën köpël wë köpëlöröa kentöökë yaaut epël eimauro. Öngre omp nga eëre omën utpetatön kentre kaur ë, i ngaat nak kön irikor eëre këere imën keimön nëere i ngaat keimön nak utpet ë, Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk mowasö, pël yaaö pöt ë waiseimeë pöt kaö wesak wakaimaurö. ⁴ Peene pöt, utpet ke pilöt pitring naën yeë pötaan yaan sak utpet wesak yenia. ⁵ Pël yeniaatak wë ënëmak Anutu omën welere öpöröa ngön ë pet irëpnaap pim naë së tauak pitëm eimautë songönöt ök maan kangut mampnaat. ⁶ Pël ëëpnaat pötaanök Kristo pi omën ngaan wel wiauröa naë së ngön ompyaut ök mëëa. Pit koröpööring wel wiauröak Anutuu öp wë pöl könöpring öpna kanö pitëmëen orööpënëak pël ëa.

Weëre kosang Anutuu yaningk pötring ya mëmpa

⁷ Karurö, omën ël epot poutë won sëpna akunet temanöm yes. Pötaanök ompyaö wesak Anutuuön ök manëëtaan arim kõnre lupöt pëen weseë. ⁸ Pël ëäk lup sant yaauten kön wiin kaö sëen kosang wesak lup sant ëeim ön. Pël yeem neneraan utpet yaaut ngep ëëneët. ⁹ Ar karurö arim naë yewaisën omnant keimön elmëenganëp kaao köpël sant mowasën. ¹⁰ Ar pourö Anutuuk ngönën ya mëmpunëak neenem weëre kosang ke nentere nent nina. Pötaanök arim karurö kaamök elmëënëak ompyaö wesak weëre kosang pötring epël mëmpun. ¹¹ Namp ngönën apënëak pöt Anutuu ngön pëenöt ap. Namp narö kaamök elmëëpënëak pöt weëre kosang Anutuuk yamangk pööring pël ëëp. Pit pël yaëen omnaröak Yesu Kristoë weëre kosangöök yaë pöten itenak Anutuun yaya mapnaan pël ëëp. Ë rangiere weëre kosang pöt pim naë wiewëautök wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoë këlangön kat wia pöl ëëpenaat

¹² Kar panëëro, morök kësang nent arim naë orööpnaan yaë. Pöten itenak omën ngolöpët pël wesak yaan sëngan. ¹³ Morök pöt yaaröön Kristoë këlangön kat wia pöl, "Tenta yeë," pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëen ërëpsawi kaö ëëneët. ¹⁴ Omnaröak arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ëëneët. Pitëm pël elniupna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniupnaat. ¹⁵ Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëen këlangön kat wiipan. ¹⁶ Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

¹⁷ Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet oröak wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës rëak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat. ¹⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan kama wak ompyaö wasëpënëak ya kaö mënak ompyaö yewasën pöt, omën pi kasëng menak utpet yaap tol ëëpën?"

¹⁹ Pël wia pötaanök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëëp. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalniaup.

5

Wotöököröa ngönte

¹ Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak niamaan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëen piiring pöta pep sumaa. Pötaanök niamaan kat wiewë. ² Anutuu sëpsëpörö ngarangk ëënëak niiaurö këkre töötak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëen. Pël yeem monere uröm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun. ³ Pël ëäk omën omp ak sak arim ngarangk elmëënëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm ëëpnaan ngönënë kanöök wot nar. ⁴ Pël ëën Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë ëëpa

⁵ Ulwasörö, arënta tapël niamaan kat wiewë. Ar arim kaöröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. "Anutu pi omën pitëmënten wak isak yaaurö wak yeirëaup. Ën pitëmënten wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup." Ngönëntak pël wia pötaanök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëen ëeim ön. ⁶ Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël ëën pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat. ⁷ Puuk ngarangk elnieim wë. Pötaanök arim naë könömöt oröön pöt pim moresi mowiin.

⁸ Ar könöt wotpil wesak arimtën ngarangk ëeim ön. Kent toköröa imën mëmpënëak këm nga ëäk sak waiseim wë pöl arimëen nga yaap, Seten, pi arim tekak wë talëp mëmp ma talëp mëmp wesal yaë. ⁹ "Ingre mor sa tenim kar yang ëlötë wëaurö morök ke tapël elmëeim wë," pël weseë kön wi kosang yewesautak kosang sak wë pi ke ur momëen. ¹⁰ Pël ëäk akun kot nent këlangön kat yawiin Anutu, komre kolap yaap, Kristook yal menak piiring ë

rangi kosang kö nasëpanëëtë pep sënëak yas niaup, puuk ompyaö nuwesak tau nuulëak weëre kosang nimpnaat. ¹¹ Weëre kosang pöt pim naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt këëp. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap këët pöt ök ni-amëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Papilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia. ¹⁴ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saõ narõaan retêng ëa. Omën narõak ngõnën kaarõt òk maim wëen Pitaak wotpil wasépënëak kent kõn wiakõk omën Yesuun itaampööre kat wia pôraa pitëm ngõnën òk mëëaut kõn ngolõp wes mena.

Põt epël wia.

Ngõn ngës réaut 1:1-2

Anutuu yaõ niwesauta ngõnte 1:3-21

Ngõnën kaar yaaurõa ngõnte 2:1-22

Kristoë kaalak waisépnaata ngõnte 3:1-18

¹ O Yesu Kristoon kõn wi kosang wesak tenim òk sak wëaurõ, Saimon Pita ne ya omën pim ngõnte yaaupõk arimëen pep epwer retêng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaaatak kaamõk elniin kõn wi kosang wesaurõ.

² Ar Anutture tiarim Aköp Yesuun kõn kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap põt ningkën arim naë kaõ sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëen yaõ niwesaurõ

³ Anutu pim ëwa ompyaõ yaaatak yas niaup tiar piin ëwat wëen omnant pout korõpõökëere lupmeri wëwëeta kaamõkõt pim weëre kosang kësangõök war wes nin-aut. ⁴ Pël ëak pim ëwa ompyaõ tapõök omën kaõ ompyaõ kup niwiauta këet nina. Pim kup niwia põtään korõpõökë kentre kau-ratëen kõ yesaõ epët kasëng menak Anutuu wë pöl õpenaat.

⁵ Pël ëëpenaak põtäänõk ke urak arim kõn wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngõnënë songõn ke nentere nent kõn tektek yesaut yal mampun. ⁶ Kõn tektek yesautak korõpõökë ngarangk yaaup yal mangkën korõpõökë ngarangk yaaõ põtak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang põtak Anutuu wëaul õnëet yal mampun. ⁷ Anutuu wëaul õnëetak ngõntre kar yaaut yal mangkën ngõntre kar yaaõ põtak lup sant yaaut yal mampun. ⁸ Omën pipot arim naë ulõl sak wiaapna põt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan. ⁹ Ën namp pi omën põt won wëen põt piin epël apenaat. “Pi it il tëaurõa òk sak kõn ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa põtën kat kola,” pël apenaat.

¹⁰ Karurõ ar, Anutuuk yas niak pimëen yaõ wes nuulëaurõ. Põtäänõk kosang sak yas niia põt kë ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë põtak utpet nasëngan ompyaõ õnëet. ¹¹ Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan tã niwiin poprak naëngan pim wa ngaõök yanimë põtak ilëak wakaim õnëet.

¹² Yaap, ar omën pipot rë nuulõn ëwat wëen ngõn kë arim wa põtak kosang ni-wasën wë. Põt ne ëwat wëak om ngolõp wes nineim õmaap. ¹³ Ne kõn wiin õp wë pël eim õma põt pangk ëëpnaat. ¹⁴ Põt epël. Ne kõn wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pölakun kot nent wë wel wiimaap. ¹⁵ Põtäänõk ne wel wiin omën pipotõn kõn wiaanëek yak ngolõp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ëwaõõn itena

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosang-gring kaalak waisépnaata ngõnte tenim òk niaaõ pipët ëlar ngõnaak omën kõnõõkaan rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ëwaõõn itenaup yak òk niaut. ¹⁷⁻¹⁸ Ten piiring rosir ngëëngkõök wëen Anutu Pepapõk piin ping wesak mëak ëwaõ yemangkën ten kat wiaan Anutuuk kutõm ëwaõõkaan epël ya. “Epop nem ru ulõpõökõp. Ne pimëen ya kë panë yes.”

¹⁹ Pël yaan ten kat wiak tektek ngõn yaaõ omnarõa ngõn ëa põtõn kõn wiin yaap pan ëaut. Põtäänõk ar pitëm ngõn põtõn këekë kõn wiaan. Pipotõk koutak esuwesi ëwa yaë pöl elniaan Kristo waisépnaat. Pim waisépna akunet temanõm yesën pi tangewesi yaarõ pöl orõak arim kõnre lupotë ëwa elniipnaat. ²⁰ Omën kaõ epëten wet rëak kõn wieë. Tektek ngõn ngõnën pepeweri wia pipotë songõn pipot omnarõa kõnõtëaan pangk naëpanëet. ²¹ Tektek ngõn pipot omnarõa kõnõtëaan kõn wiak naënõt. Anutuu ngõnõt Ngëëngk Pulõök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngõnën kaar yaaurõa ngõnte

¹ Ngaan Israel omnarõa naë tektek ngõn yaauro wëen kaar yaauroeta wakaima pöl kaar yaaõ narõ arim naë orõõpnaat. Pit arim naë ëlëëp wë ngõnën kaar arim kõn wi kosang yewesaut utpet wasépnaat niak Kristo pitëm kaõap këlangõn kat wiak pimëen mowa pöpõnta pi kaõap põt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaëen Anutuuk kangut teënt mampnaat. ² Pël ëën ngõnën omën selap pitëm yaaul õngre omp nga ëëpnaat. Pël yaëen omën muntarõ pitën itenak ngõnënë kanõõn utpet wesak apnaat. ³ Kaar omën pörõ pit monere urõmatõn war ëen arim naëaan õpënëak morõk elniak ngõn kaarõt niapnaat. Omën ke pëlõråaan Anutuuk ngaanëër ngõn kosang wiaut wiaup nasën kosang wiakaimaut peene pet irën kõ sëpënëak yaë.

⁴ Ensel narõ nganëër utpet yaëen Anutuuk mait naalmëen wi tëak es parëaõõk moolëa. Pël ëën koutak së ngan i akuneten kor eim wë. ⁵ Omën ngaan pan wakaimaurõeta pi mait naalmëen i ngep ëëpënëak maan Anutuu ngõn wa olëaurõ pourõ kõ sa. Pël ëën Noa wotpil wëaut

ngönte yaaupring omèn kopèt 7 èak òp sa. ⁶ Kaalak Sotomre Komora ka pòrarta tapèl kò sèpènèak maan es kot won sa. Pèl èa pòtak omèn ènèm utpet èèpnaaròaan pepanòm èa. ⁷ Lot pi wotpil wè omèn utpetaròa òngre omp nga yaaütèen ya utpetaring wèèn Anutuuk mait elmèak kama wa. ⁸ Omèn wotpil pòp pitèm tekarak wè kèt èl epotè pitèm utpet yaaütòn itaampöore kat wi pèl eimeè kòn utpetaring wakaima. Pòtaanòk kò nasèn èa. ⁹ Aköp pi ompyaò èaurò mait elmèa pòtaan pim ngòn kat yawiaurò moròkòtèaan pangk kama òpnaap. Èn utpet yaaurò ngan i akunetak kèlangòn kat mowiiipnaap. ¹⁰ Omèn narò pitèm koròpòökè kentre kaur utpetatè ènèm yeem Aköp ngep yaalmè pörò kèlangòn kaò kat mowiiipnaap.

Ngònèn omèn kaar pörò pitèmtèn wak isak aimeè pitèmtè kònòök omnant yeem kutòmweri èwaatak wèauròen kas naèn utpet wesak yamèèaurò. ¹¹ Pèl yaauròak ensel kaò wèere kosangring pit il yemowas pöròak Aköpè èòetak kangiiur utpet wesak nemaan yaaurò. ¹² Omèn piporò kòn won, animao omnant kòntak yaè pöròa òkòrò. Animaò pörò omnaròak mòopenèak pitèm èlöròak yawilaurò. Pit omnantè songnòtòn kòn nawiin utpet wesak aimeè animauròa yaè pòl kò sèpnaarò. ¹³ Pèl èak pitèm utpet yaaütè kangiiur kèlangòn kat wiipnaarò. Pit kètèkòtè èò kòpèl koròpòökè kentre kauratè ènèm yeem utpet ke nentere nent yaaütòn kòn wiin ompyaò èèpnaat. Pit èoa pipot yaauròak arim kaatè wais kaòmp ngawi yenem utpet niwesak pitèm pèl yaaò pòtaan èrèpsawi yaaurò. ¹⁴ Pitèm itòt òngöròen kentre kauraring iteneimeè utpetat kep kòpèl yaaurò. Pèl èak omèn lup wiap yaauròen wiap sèsè mèak utpet yemowesaurò. Pit monere uròmat keimòn panè yaaurò. Elei, omèn ke pilörò pit es parèaòök sè kò sèpnaarò. ¹⁵ Pit wotpil wèauta kanò kasèng menak irikor yeem tektek ngòn yaaò omèn kaar Pelam, Pioè ruupè kanòök yesaurò. Pi utpetatèèn sumat òpenèak kent yaèèn ¹⁶ pimtè pol tongki ngòn wonòpòk omèn ngònring irikor yeem utpet èèpanèak kan mowaria.

¹⁷ Kaar omèn piporò i leep yarèautè òkòrò. Kepilòt kentòök wak sè waisò yaèèn kopi nepelèn yaè pòta òkòrò. Omèn ke pilörò Anutuuk kò panèètak òpenèak yaè mèèa. ¹⁸ Pit pitèmtèn ping wesak èak ngòn mosut yamèem kòpèl omnaròen koròpòökè kentre kauratè ènèm yeem òngre omp nga èèpènèak wiap sèsè yamèèaurò. Kòpèl omèn pörò utpetat sèp wesak kan ngòlòpòök sèpènèak yaèèn pèl yaalmèaurò. ¹⁹ Pèl yeem epèl yema. “Omèn eptak wii ket èak nanitèèn èèpnaat,” pèl yemaatak pitèmtè omnant yaaütòk utpet mowesak wii motèèn wèaurò. Omèn nent tiaròk kaò

wesak inèèn elmèèpena pòt pòtak wii ket èak nitèèpnaat. ²⁰ Omèn namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yaniwaup, piin kòn wi kosang wesa pòtak yangerakè utpet yaaüt sèp wesak wè ènèmak kaalak pòtè sè rè olaan wii motèèpna pòt ngaan utpet wakaima pòt kotte, ènèm pòt kaò panè sèpnaat. ²¹ Omèn ke pilèp pi wotpil wèauta kanòök nasènèpòk yaè talte pangk èèpèn. Anutuu ngòn kosang ngèèngkòt rè moulaupòk kan pò kasèng yemangkèn pangk naèn pan yaè. ²² Omèn pèl yaè pòp piik ngòn nokoliil epèl èa pòt kosang yes. “Kentèp pi kòl ngès olèak kaalak yen.” Èn nent. “Polòp pi iir moulmèèn kaalak kepi yeila.”

3

Aköpè waisèpnaata ngönte

¹ Nem kar panèèrò, ne ngaan pep newer retèng è ninaut. Peene epwer kaalak ningkèn neweriar yes. Pouweriarè wotpil wesak kòn wiinèètaan ngòn epèt ngòlòp wes nimpèak retèng yeè. ² Tektek ngòn yaaò omèn ngèèngkòra ngaanèèr ngòn èa pòtre tiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupè ngòn kosang ngòn yaaò omnarò tenim arèn òk niia pòtònta kòn wiinèak èaut. ³ Ar wet rèak epèl kòn kosang wiin. Yanger pet irèpna akunet temanòm yesèn omèn pitèmtè koròpòökè kentre kauratè ènèm yaaurò oròak òkre was ngòn epèl niapnaat. ⁴ “Yesu kaalak waisèpènèak èa pòt yaap ma? Pi tarèk wè? Tiarim èarò wel wieimaurò. Èn omèn epot pout yanger yaaütòn oròautta tapèl om wiaap.” ⁵ Pèl yeem Anutuu ngaanèèr èa pòten kòn wiipnaaten kaaò yaaurò. Ngäänèèr Anutuuk maan kutòmre yang oròa. Yanger i kaòòkaan oròak i kaò tapòökè rangk wiakaima. ⁶ Pèl èèn ènèmak Anutuuk maan i kaòök yang ngaan wiakaimaur ngep èak utpet wesa. ⁷ Èn kutòmre yang peene e wia epot Anutuuk tapèl maan es kot won sèpènèak yaè èa. Epot om wiaan ènèmak Anutuu ngònèn wonòròaan ngòn è pet irèpnaatak pitring kò sèpnaat.

⁸ Kar panèèrò, ar omèn epèten èngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaròa kòn yawi pòl naèn. Pi kèt kopèt nentèn kòn wiin kris-maki 1000 pòta òk yaaup. Èn kris-maki 1000 pòten kòn wiin kèt kopètèp pèl yaaup. ⁹ Aköp pi pim ngòn èa pòta kèèt tekeri wasèpnaaten èngk ma e èak akun wali naèn. Omèn naròak kòn wiin pèl koròp yaè. Won, pi omnarò kò sènganèak arimèènòk kor wè. Pi omèn pourò lup kaip tiinèak korkor yaè.

Kutòmre yang epot won sèpnaat

¹⁰ Aköp pi korkor yaèètak pim akun kaòet kèkain yaauròa yaè pòl èlèèp tapèt pòt

orööpnaat. Pël yaëen kutömwer rirre por kësang êak won yesën omën pôrek wieëa pôt pout es kotak won sêpnaat. Pël êën yangere yangera rangk omën epot pout es kot won sêpnaat. ¹¹ Pël êëpnaat pôtaanök ar wotpil wë Anutuu ngönte taintaë wak ön. ¹² Pël yeem Anutuu kaalak waisêpna akuneten kor wë akun pôt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pôtak kutömwer es kotak kö yesën omën pôrek wieëa pôt pout tapël es kot won sêpnaat. ¹³ Tiar pôt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pôrek wotpil ôpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk kêêkê êëpa

¹⁴ Nem kar panëërö, ar omën pôtéën kor wë pôtaan arim lupötê kölam pëen utpetat won wiaan Anuturing lup kopêtemer sak önëen kosang sak ön. Pël êën pi arën itaangkên pangk êëpnaat. ¹⁵ Aköpök pim akunet wali yewas pôten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpênêak yaë pël wasën. Ngön pôt tiarim kar panëëp Pool Anutuuk könö kaö wes mangkên puuk nant retêng ë ninaut. ¹⁶ Yaap, omën pipotön pim pep poutê tapël retêng ëa. Ngön pim pepatê wia pôt, nant könömöt, pôté songönöt koirêpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pôt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntatê yaë pôl wa irikor êak ë yaë. Pël yeem kö sêpênêak yaë.

¹⁷ Nem kar panëërö, ar ngaan wa korkor ngön pôt ök niaan kat wiaurö. Pôtaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt kêlok sak wiap sêpanëën ngarangk kêêkê êën. ¹⁸ Pël êak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yani-waup pim komre kolapta songönte êwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapêt.

Ne arim karip, Pita.]

2

1 Son

Yesu wel wiin wë krismaki 60 pöta ök won sëen Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëëpënëak mëea. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa,” pël ya pörö kaar ya pöt retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6

Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

¹ Ne omën kaö nenten kön tektek nia-maan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këeta pep pöp ngaanëer kutömrë yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël ëaut yak tekeri wesak arën ök niaim. ² Wëwë këeta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. ³ Ten itenak kat wiak pël ëakök arënta ök yeningk. Ar kat wiin tiar lup kopëtemer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtemer sak öpenëak ök yeningk. ⁴ Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retëng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

⁵ Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeningk. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëenë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan. ⁶ Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këëteta yok pangk wak naön ëëpenaat. ⁷ Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtemer sak wëen pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam tëak wë. ⁸ Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këët tiarim lupötë wi naön yaë. ⁹ Anutu pim ngön ëa pöt kërëak wotpil yaniwesau. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtök tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas. ¹⁰ Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

*Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë**öpa*

¹ O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retëng ë yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wotpilëp, Pepapë naë tiarimëen ke urak kimang më yaë pöp wë. ² Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kanguur wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. ³ Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këëkë wiaapenaat. ⁴ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ëwatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp,” pël apenaat. ⁵ Namp pi Anutuu ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kërë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këëkë wiipena pöt epël ëëpenaat. ⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,” pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëen pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

⁷ Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngölöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeningk. ⁸ Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngölöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kërë yaëen ityaangk. Pël yaëen kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëenök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngölöp nent pël yaë. ⁹ Omën namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön köore tok yaalmë pipop pi om koutak wë. ¹⁰ Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëen nengentiipan. ¹¹ Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök koö pötak pim itöörar ngëp elmëen pim sëpnaalën itanaangkën yaë.

¹² Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nuulëaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹³ Pëparö, ar Omën ngaan kutömrë yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Pëparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëel lupre könöt wiak öngan

¹⁵ Ar yangaaké omnantéel arim lupre kōnōt wiak ōnganok. Namp pi pim lupmer yangaaké omnantéel ré oléak wē pipop pi tiarim Pepapōn lup sant naalméen yaé. ¹⁶ Yang omnarōa yaautōn tiar éwat wē. Yangaakélaan omnant korōpōoké kentre kaur yaautre itōok itenak kent yaautre pitēm omnant wieēautēen wak isak yaaō pipot Anutuun naēaan wonōt. Pipot yangaakélaanōt. ¹⁷ Yang epēre omnarōa omēn kentre kaur yaaō pōt seim sē won sēpnaat. Ēn Anutuun ngōnte kat wiak ngaarék ōpna pōp pi om wakaim ōpnaap.

Kristoēn kōore tokōrō orōak wē

¹⁸ Nem ruurō, akun kaōet temanōm yes. Ar ngaan Kristoēn Ngaap orōōpnaat pēl aan kat wiaurō. Peene pim ngaarō selap orōak wē. Pōtaanōk tiar, “Akun kaōet temanōm yes,” pēl yewas. ¹⁹ Nga pōrō tiar sēp niwesaut. Pēl éaap pit pōrō tiarimōrō won. Tiarimōrōak éanēen tiarring wēan tapōn. Pit tiar sēp niwesa. Pōtaanōk, “Pit maimarō yak tiar sēp niwesaut,” pēl yewas. ²⁰ Ar pōt Ngēēngk Pulō waurō. Pōtaanōk éwattaring wēaurō. ²¹ Ar ngōn kēēt kōpēl wē pēl weseē ne pep epwer retēng é naningken. Won. Ar ngōn kēēt kat wiak kaar epot ngōn kēēta naēaan wonōt pēl yewesaurō. Pōtaanōk retēng é yaningk. ²² Talēp kaar omnamp? Omēn namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaō Mēēaup won pēl yema pōp pi kaar omnamp. Omēn pōp pi Pepapre Ruup kasēng menak Kristoon kōore tok yaalmē pōp Kristoēn Ngaap. ²³ Omēn namp pi Yesu kasēng yemangk pōp Anututa kasēng yemangk. Ēn namp Ruupōn ping wesak yema pipop Pepapta yeō. ²⁴ Ngaanēer ngōnēn ngōn ōk niaim pōt olanganok. Wak ōn. Pēl éēnē pōtak Pepapre Ruup arring wēēn ōnēēt. ²⁵ Pēl éēn Kristoē wēwē kosang tiar nimpēnēak niia pōtak ōnēēt.

Ngēēngk Pulōok ngōn kēēten ōk niaim wē

²⁶ Lup wa irikor elniipēnēak yaé pōrōaan kasiinōk ngōn epēt retēng é yaningk. ²⁷ Ar pōt, Kristoē naēaan Ngēēngk Pulō waurō. Pēl éēn pi arring wēēn ar omēn nampōk omnant pet elniipēnēak nemaan yaaurō. Pulōok omēn pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapōt. Pōtaanōk pulōoké ōk yenia pipēl Yesu taintaē wak ōn.

²⁸ Nem ruurō, ar Kristooring ōn. Pēl éēn ēnēmak pim tekeri sa rēēpna akun pōtak tiar ēō nasēngan. Pim ēōetak kosang sak tauaapenaat. ²⁹ Ar piin wotpil wē pēl weseē itaangken omēn namp wotpil tapēl wēēn pōt Anutuu ruup pēl wasēn.

3

Tiar Anutuu ru sak wē

¹ Kat wieē. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuu ruurō. Omēn ngōnēn wonōrō pit Anutuun kōpēl wē yak tiarēnta kōpēl yaé. ² O nem ngōntōrō, tiar yaap peene Anutuu ru sak wē eporō. Tiarim ēnēm ōpna pōten kōpēl, om epēl kōn yawi. Wē ēnēmak Kristo orō rēēpna pōtakōk piin itenak pim ōk sēpnaat. ³ Pōtaanōk omēn piin kor wēaurō tiar Kristoē kōlam wē pōl lup koore katēp éak kōlam wakaim ōpnaat.

⁴ Namp pi utpetat yaé pipop Anutuu ngōn kosangēt wa yoola. Ngōn wa yoolēa pōtak saun kēēt. ⁵ Ar éwat wē. Kristo pōp saun wonōpōk tiarim saunat won nuwasēpēnēak orōaup. ⁶ Omēn Kristooring wē pōp utpetat naēn yaé pipop. Ēn utpetat yaaō pipop pi Yesuun itenak éwat nasēn wē.

⁷ O nem ruurō, omēn narōak lup irikor elniipēnēak yaan kat mowinganok. Omēn wotpil yaaup pi Yesuu wēaul wotpil wēaup. ⁸ Ngaanēer Setenōk utpetat ngēs réa. Pēl éaupōk utpetat é om seim wē. Pōtaanōk omēn namp utpetat yaé pipop Setenē omnamp. Anutuu Ruup pi pōt, Setenē utpetat yaé pōt wa moolapēnēak orōaup. ⁹ Pōtaanōk namp pi Anutuu ru sak wē pōp pi utpet naēn yaaup. Pōt pi Anutuu naēaan wēwēeta wēere kosang wak wē pōtaanōk. Pi Anutuu ru sak wē yak utpetat naēn yaé. ¹⁰ Anutuu ru sak wē autere Setenē ru sak wē autere kēēt epēl tekeri sēēn itaampenaat. Omēn wotpil naōn yaé pōp pi Anutuu ruup won. Ēn namp pim karurō sant nemowasēn yaé pōpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ēēpa

¹¹ Ar ngaanēer neneraan lup sant elmēēpna ngōn epēt kat wieimaurō. ¹² Tiar Keen pim kanōok sēngan. Pi Setenē ru sak pim nangap mēaup. Pōt tol éēnak wasnganok. Pim yaaut utpet, ēn nangapē yaaut wotpil éa. Pōtaanōk mēna. ¹³ Karurō, ar ngōnēn wonōrōak kōore tok yaalniin yaan sēnganok. ¹⁴ Tiar tiarim karurō lup sant yaalmē pōtak weleta kanō kasēng menak wēwē kosangtakēl el menan pōt éwat wē. Ēn omēn namp pi pim karipōn lup sant naalmēen yaé pipop weleta kanōokēl om wē. ¹⁵ Namp pi pim karip kēēpōt mowasēn pōt omēn yamēngkaupē ōkōp. Omēn ke pilēpē naē wēwē kosangēt wi naōnōp pēl yewas. ¹⁶ Tiar lup sant pōta kēēt epēl tekeri wasēn éwat saut. Kristo pi pim wēwēet kēēpōt wesak tiarimēēn wel wia. Pōtaanōk tiarta tapēl tiarim karurōaan wēwēet kēēpōt wasēpa. ¹⁷ Omēn namp pim urōmat selap wiaanak kom éak pim kar ngōntōk yaaup nemangkēn yaé pipop pi Anutuun lup sant naalmēen yaé. ¹⁸ O nem ruurō, tiar lup sant yaaō pōt kēm pēntak anganēp, lup sant

elmëepenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

¹⁹⁻²⁰ Pël yeemak ngön këeta ënëm yeë pël wasëpenaat. Ën tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim kõnre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ëwat wë. ²¹ O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat. ²² Pël ëak omnën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ënëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat. ²³ Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa. ²⁴ Omnën namp Anutuu ngön kosangta ënëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël ëen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ëwat yes.

4

Ngëëngk Pulöore pul kaarö

¹ Nemorö, omnën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganok. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was ëak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun. ² Ar Anutuu Pulö epël tekeri wasën ëwat sënëët. Omnën namp pi, “Yesu Kristo pi omnën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,” pël wasënëët. ³ Ën namp, “Yesu omnën sak yangerak oröaup,” pël naën ëen pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëët. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

⁴ O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omnën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas. ⁵ Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëël ya. Pël ëen yangerakaan omnën ngönën wonörö pit kat yawi. ⁶ Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omnën Anutuun ëwat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ën Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këët tekeri yewesa pööre pul kaarkaaro piarpim këët tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

⁷ Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omnën namp lup sant yaautaring

wë pöp pi Anutuu ru sak piin ëwat wë. ⁸ Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omnën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë. ⁹ Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpnëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni. ¹⁰ Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëen ëaut. Puukëer tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak oröak tiarim saunat ent elniipnëak wel wia.

¹¹ O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. ¹² Omnën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël ëen tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

¹³ Pi pimtë Pulö tiar ninaup. Pötaanök, “Tiar piiring wëen pi tiarring wë,” pël këëkë kön yawi. ¹⁴ Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omnën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël ëaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak. ¹⁵ Pötaanök omnën namp Yesuun, “Pi Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁶ Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omnën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁷ Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël ëëpenëak kaö yes. Pi tiar omnën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëen kas naën ëëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu ëöetak kosang sak taupenaat. ¹⁸ Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omnën namp pi utpetatë kangut öpënëak ëwat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omnën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut oröak kaö nasën wieëa pël ape-naat.

¹⁹ Anutuuk wet réak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. ²⁰ Ën omnën namp pi, “Ne Anutuun lup sant yaalmëaup,” pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itnëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëëpöpon lup sant naalmëen yaë. ²¹ Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omnën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëëp.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

¹ Omèn Yesuun pi Kristo Anutuu Yaõ Mëëaup põt yaap wesak wë piporõ pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapõn lup sant yaalmëem pim ruurõenta yaalmë. ² Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngõn kosangta ënëm yeemakëer Anutuu ruurõen lup sant yaalmë pël kõn wiipenaat. ³ Põt tiar Anutuu ngõn kosangta ënëm yaalmë põt piin lup sant yaalmë. Pim ngõn kosangta ënëm yaaõ põt kõnõm wonte. ⁴ Anutuu ru sak wëaurõ pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë põta songõnte Anutuun kõn wi kosang yewas epët. ⁵ Talëpõk yangerakë omnant ent ë moolapën? Omèn namp Yesuun Anutuu Ruup pël kõn wi kosang yewas pipopõk ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngõnte war wesak niiaut

⁶ Yesu Kristo pi omèn nampõk i yaaparing momëën këra yetaprak pim omèn iit il olapënëak orõa. I yaaparing pëen momëëpënëak won, omèn iiteta il olapënëak orõa. Pulõ pi ngõn këeta pepap. Põtaanõk pi Yesu Kristoë ngõnte war wesak õk niaim wë. ⁷ Omèn nentepar nent epteparõk Yesuu ngõnte war wesak ya. ⁸ Pulõore i yaapëtere omèn iitere pël ëak pit omèn nentepar nent pipotõk pitëm ngõnte kopëtet. ⁹ Tiar omnarõak ngõn õk aan kat wi yeëp. Anutu pim ngõn ya epotõk omnarõaat il yemowas. Anutuu ngõn põtõk pim Ruupõn õk niaim wë. ¹⁰ Namp Anutuu Ruupõn kõn wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën õk yema põtenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kõn wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngõn këet õk niia põtenta kõn wi kosang newasën yaë. Omèn namp ke pipëlëpõk Anutuun kaar omnamp pël ya. ¹¹ Wëwë kosangta ngõn këet Anutu pim õk yenia epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep põp pim Ruup. ¹² Omèn Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naõn yaë pipop pi wëwëetak naõn yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë põten kõn wiipa

¹³ Ar Anutuu Ruupõn kõn wi kosang yewas pörõak wëwë kosangtak wë põten ëwat sënëak ngõn epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Tiar epët ëwat wë põtaan Anutuu ëëetak kas naëngan. Tiar pim kentõökë ënëm yeemak omèn nentaan kimang mepena põt pi tiarim kimangõt kat wiipnaat. ¹⁵ Pi tiarim kimangõt kat yawiaup põt ëwat wë. Põtaanõk omèn nentaan kimang mëëaut yaningk põtenta ëwat wë. ¹⁶ Omèn namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaõõk wes namëëpanë sal nent yaëen põt pi Anutuun pim karipëen kimang maan wëwë kosangta kanõõk wa moulmëëpnaat.

Omèn utpet kot Anutuu es parëaõõk wes namëëpanë salte yaë pipopõn yenia. Utpet ke nentere nent omnarõ es parëaõõkël wes yamëaut wia põtëël kimang manëak neni-aan. ¹⁷ Omnant utpet yeë epot saunaring pëënëët. Pël ëaap saun nant es parëaõõkël nasënganëët.

¹⁸ Tiar epël ëwat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupõk ngarangk yaalmëen Setenõk pi namõõpan.

¹⁹ Tiar epël ëwat wë. Tiar Anutuu ru sak wëen ngõnën wonörõ pit Setenë iri wë.

²⁰ Tiar epël ëwat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këëpõn ëwat sëpenëak kõn nina. Pël ëen tiar Anutu këëpre Ruup Yesu Kristo piaripring wë. Pi Anutu këëp, wëwë kosangta pepap. ²¹ O nem ruurõ, ar omp ak kaarkaarõrõ kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-
maki 60 pöta ök won sêen Sonök pep epwer
kak nerek ingre mor sauröaan retëng ëa.
Narök kön wiin pi öng nampëen retëng ëa.
Ën narö selap kön wiin ingre mor sauröaan
pël ëa. Sonök pit neneren lup sant elmëere
kaar omnaröa ngönötëen ngarangk ë pël
ëëpënëak mëea.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Lup sant yaauta ngönte 4-6

Ngönën kaarötëen pepanöm ngönte 7-11

Ngön mëët 12-13

¹ O ingre mor sa, Anutu pimtëen wesaurö,
ne ngönënë wotöök nampök arimëen pep
epwer retëng ë yaningk. Ne yaap pan arën
lup sant yaalni. Pöt nemënt won. Ngön
këët kat yawiaurö pitta ten pourö lup sant
yaalni. ² Ngön kë tiarim naë wia epët om
wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arën lup sant
yaalni.

³ Tiar ngön këetere lup santtaring wëen
Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim
komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim
naë wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

⁴ Arim naëaan narö Pepa ngön këët tiarën
ök niaö pöt kat wiak ënëm yaë pël aan kat
wiak ya kë saut. ⁵ Ingre mor saurö, kaalak
ök yenia. Tiar neneraan lup sant ëëpa.
Ngön kosang epët ngölöpët won, ngaanëer
kat wieimaut. ⁶ Lup sant yeë pötak Anutuu
ngön kosangta ënëm yeë. Tiar ngaanëer
ngön kosangtak lup sant ëëpena epët kat
wiaut. ⁷ Kaar omnarö selap pan orök yang
poutë wë. Pit Yesu Kristoon, "Pi omën sak
naaröönöp," pël yaaurö. Pötaanök nampök
ngön ke pëlte yaan pöt pi kaar omnamp,
Kristoën Ngaap, pël wasëpenaat. ⁸ Ngarangk
këëkë ëën. Pël yaëen arim ya yamëngk pöta
këët, nent kö nasëpan, pout önëët. ⁹ Omën
namp pi Kristoë ngönte taintaë wak naön
ilap riak ngön maimetaring irikor yaë pipop
Anutu piiring naön yaë. Ën namp Kristoë
ngönte taintaë wak wë pipop Pepapre Ruup
pouwaar piiring wë. ¹⁰ Pötaanök namp pi
arim naë wais orök Yesuu ngönte won,
maim nent ök yeniaan pöt omën pöp koirak
arim kaatë sé ulmëak yoöre ërëp manganok.
¹¹ Omën namp kaar omën pöpön yoöre ërëp
mëak ompyaö yaalmë pipop pi omën pöpë
ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mëët

¹² Ne arën ngön kësang ök niamaatak
pepatë retëng ëëmaaten kaaö. Nem kentöök
naë wais arring ngöngön ëak ërëpsawi kaö
ëëpenaaten kent yaë.

¹³ Ingre mor sak nem naë wëen Anutuuk
pimëen yaö wesaö eporö, pit niin yowe
yenia.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē kris-maki 60 pōta ök won sēen Sonök pep kot epwer omēn namp yapinte Kaias pimēēn retēng ē mena. Pep epwer pōt Kaiasēn yaya mēak Taiotrepisē utpet ēautaan pepanōm mēēa.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1-4

Kaiasē ngōnte 5-8

Taiotrepisre Temitrias pōaarē ngōnte 9-12

Ngōn mēēt 13-15

¹ O Kaias nemop, ne ngōnēnē wotōök nampök pep epwer nimēēn retēng ē yangk. Ne niin lup sant yaalni.

² Nemop, ne nimēēn Anutuun kimang yemak. Ni kōnre lup ompyaō wēēn pi tapēl omnant nim yaēn pipot ompyaō sēēre nimēntta kēlangōnre yauman won omēēten kent yaalnē. ³ Kar narōak nim naēaan wais ni ngōn kēēta ēnēm yaēn pēl neeaut. Pēl ēēn ne kat wiak ērēpērēp kēsang ēaut. Yaap, nim ngōn kēēta ēnēm yaēn pōten ne ēwat wē.

⁴ Nem ruurō pit ngōn kēēta ēnēm yaēēn pōt ne ya kē yes. Omēn muntatēēn ya kē yesa pōtak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaō mēneima

⁵ Nemop, ni ingre mor saurō ompyaō yaalmēan pōt, nimtē naēaanōrō pēēn won, kamaatēaanōrōeta yaalmēan pōt ompyaō.

⁶ Omēn pōrōak nim pitēmēēn lup sant elmēauten ten ingre morōrōēn ök niaan kat wiaut. Pōtaanōk ni Anutuun kōn wieē karurō kan kourakēēn kaamök elmēak wes mēēmē pōt ompyaō. ⁷ Pit Yesu pim yaat mēmpō yesem ngōnēn kōpēlōrōa naēaan sum naōn yaaurō. ⁸ Omēn ke pilōrō pitring top ēak ya mēmpnaan kaamök elmēēpa. Pēl ēēn ngōn kēēt ulōl sēpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ēn Temitrias pi ompyaō yaaup

⁹ Ne ar ingre morōrōaan ngōn nent retēng ēaut. Pēl ēautak Taiotrepis pi arim wotōök opēnēak yaaupök nem ngōnte kat nawiin yaē. ¹⁰ Pōtaanōk ne arim naē wais orōak pim wēwēeta ngōnte amaāt. Pi nemēēn ngōn ke nampōt paspas yaaup. Pēl ēak pōt pēēn won. Pimēntta ingre mor sa narō ka nantēaan waisēn pim kaatak wa naulmēēn yaaup. Pēl ēēn omnarōak pitēm kaatē wa ulmēēn pōt nga mēak omēn pēl ēa pōrō ingre morōrōa naēaan waō ē yamēaup.

¹¹ O nemop, ni omnarō utpetat yaēēn ēnēm elmēēngan. Ni omēn ompyaut wēl ēak ēēm. Omēn ompyaō yaē pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaē pipop Anutuun kōn nawiin yaē. ¹² Omnarōak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngōn kēēta ēnēm yaēēn

wēwē ompyaō pōt tekeri yes. Pēl ēēn nookta piin ping wesak yak. Ar neen ēwat wē. Nem ngōn epēt yaaupēt.

Ngōn mēēt

¹³ Ne niin ngōn kēsang ök nimaataak pepatē retēng ēēmaaten kaaō. ¹⁴ Nem kentōök teēntom pan naē wais niiring ngōnngōn apēaaten kent yaē.

¹⁵ Ni mayaaptaring om. Omēn ngōntre kar eporōak yowe yenia. Ēn nuuk nem yoōre ērēp epēt ngōntre karurōēn mam.

[Yok pi tapēt.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê kris-maki 50 pöta ök won sêen Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurö kosang sak ngönën omën kaaröröa ngönötëen ngarangk eëpëneäk pep epwer retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1-2

Ngönën kaar yaauröa ngönte 3-16

Kön wi kosang yewesauta ngönte 17-23

Yaya mepena ngönte 24-25

¹ O Anutuu ru sënëak yaö niiaurö, ne Yut, Yesu Kristoë inëen ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wëen Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaö wë.

² Anutu pim ya ngësre mayaapre lup sant pöt ningkën arim naë ulöl sak wiaap.

Omën ngönëneën kööre tok yaauröa ngönte

³ Kar panëerö, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pöta ngönte wet rêak arimëen retëng eëmëak kön wiaut. Pël äaupök peene pöt ar kosang wesak ngönën arim wak wë pöt ngarangk ëak omën ngön pöt kööre tok yaalmëauröa ngön kaaröt ke ur olanë yak retëng eëmëak kön yawi. Ngönën pöt Anutuuk ngaan pim omnarö mangkën arim naë oröön wak wë pipët. ⁴ Nem peene ngön epët retëng yeë pöta songönte epël. Omën Anutuu ngön wa yoolëa pörö pitëm utpet yaaut ëlëep wiak ingre morörö arim öngpök ilëak arim könöt irikor elnieim wë. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kërë yoola ngön yaap pöt irikor ëak epël yeniaurö. “Anutuu pël yaalnaö pötaan ar yok pangk öngre omp nga eëneët. Pël yaëen kaalak ompyaö niwasëpnaat,” pël yenia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaöap kasëng yemengkaurö. Omën pörö Anutuuk ngaanëer utpetatë kangut kësang pan mampëneäk mëea.

⁵ Nem peene niama epët ar ewat sak kat wi pet irauröen kaalak ngölöp wes niamaan yeë. Ngaanëer Israäl omnarö Isëp yangerak këlängön kat wieim wëen Anutuuk ent ë moulmëak yang munterekë mësak sa. Pël eëen ënemäk narö piin kön wi kosang newasën yaëen pörö mën wel mowia. ⁶ Ën enselöröenta kön wieë. Pit narö Anutu pim ya mëmpëneäk yaö elmëa pöt mëneim naön pitëm wëaurek sëp wë-saurö. Pël eëen Anutuuk pit sasa wii par ëak koutak moulmëen akun kaöaöök ngön yaatak moulmëak kangut mampnaataan kor wë. ⁷ Sotomre Komora ka kepön kësang pöörarre munt kot naë wieëa pötë ëa pötenta

kön wieë. Omën pörök wëaö pöröeta enselöröa utpet ëa pöl eima. Pörö pit öngre omp nga yeem ompöröak omp karuröaring utpet ke tapöpöt ëeima. Pël eënak Anutuuk es kosangwesi wes mëen sasa kotak won sa. Pöten tiar itenak, “Utpet eëpena pöt, Anutuuk kangiiir tapël elniipnaat,” pël wasëët.

⁸ Pël eëpenaatak omën arim naë ëlëep ilëak wë piporö utpet ke tapël yaaurö. Pitëm wangar nentere nent mena pötëël utak mëak omnaröaring utpet yeem pitëmte wëwëat utpet wesak omën wa ngangaëët yaaurö. Pël yeem Aköp ngep elmëak kutömweri ëwaatak wëauröen utpet wesak yamëëaurö. ⁹ Enselöröa wotöököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesë sokuraan nampnampön ngön kosang yamëem Setenën utpet wesak nemaan om epël mëea. “Aköpök kangiiir nga niapnaat,” pël mëea. ¹⁰ Pël äautak omën arim öngpök ilëak wë piporö omnantë songönöt köpël wëak köntak utpet wesak yamëëaurö. Pël yeem pitëm omnant yaaut pol rerauröa köntak yaë pöl yaëen pitëmte yaautök utpet yemowas. ¹¹ Yakömpe. Pit tol eëpën? Pit omën ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpëneäk omnaröen utpetat eëpëneäk mëea pöl yaë. Ën Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl elmëepnaarö.

¹² Omën piporö wais orök kaömpre animautön kent eëen öö köpël arim lup kopëtemer sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëen yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilal yamëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Ën nent, kera nant ulöp akunatë nautön yaëen omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. ¹³ I maatë möön këkoot yaarö pöl pit utpet yaëen pitëkaan öö yaaut yaaröön ityaangk. Ën nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpëneäk moulmëautök uröt sëp wesak köntak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang köö utpet panë olëauren yaö elmëen pörök wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

¹⁴ Omën utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëen epël ëa. “Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. ¹⁵ Pël ëak omën pourö ngön yaatak niulëak kom elniak omën pi kasëng menaurö pitëm wa utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat.” ¹⁶ Omën arring irikor ëak wë puorö pit kaaö ngön aöre omën nant pitëm naë yaaröön lup mëmpö pël yeem pitëmte kentre kauratë ënem yaaöre

pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

¹⁷ Nem kar panëerö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaatë ngön ök niaima pötön kön wieim ön. ¹⁸ Pöt pit epël ök niaimaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.” ¹⁹ Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëen kön wieimeë Anutuu Pulö naön, won wë.

²⁰ Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön. ²¹ Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëëë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön. ²² Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëën. ²³ Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëën kaamök elmëak kama moön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëën yaköm elmëak tapël kaamök elmëën. Pël yeem pitëm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ëënganëën ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

²⁴ Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtok kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiarëng önëët. ²⁵ Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtokëër tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök ngaanëër wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngōnte

Yesu wel wiak kutōmweri sēen wē kris-
maki 60 ma 65 pōta ōk won sēen Sonōk ingre
mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa
Yesu Kristo pi Akōp pēl wesa pōtaan kēlangōn
kat yawiem Sonōk kosang sak ōpēnēak kent
ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak
wii kaatak wēen Anutuuk wangarōtē ye-
mangk pōl elmēak omēn ēnēm orōōpnaatōn
pet elmēa. Wangar pōtē kēlangōn kēsang
yaarōōn Yesuuk Setenre kōōre tok muntarō
il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō
kutōmre yang ngolōpōtē ōpenēak pet elmēen
ōk niia.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēerōaan retēng ēa
2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngōnte
4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngōnte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animao nga ngaawaarē
ngōnte 12:1-13:18

Wangar ke nentere nent mena 14:1-15:8
Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn
itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn
kat wia 17:1-20:10

Ngōn ya kēsangēt orōōpnaat 20:11-15

Kutōmre yang ngolōpōtre Yerusalem
ngolōpō 21:1-22:5

Ngōn mēēt 22:6-21

¹Ngōn epēt ngaanēr elēep wiakaimautak
Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngōn epēt
Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen om-
nant akun wali nasēn wiaan orōōpna pōtōn
tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēen pim
ensel namp wes mēen ne Son pim inēen
ruupōn ōk neeaut. ²Ne Sonōk omēn pōtōn
itenak Anutuu ngōn ōk neeaōre Yesu Kristoē
omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ōk
yeniak.

³Omēn namp ngōn kē orōōpna epēt
ngōnēnē wa toptak sangk kelēpna pōp
ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngōn pep epweri
retēng yeē epēt sangk yekelēn kat wiak
ngaarēk ōpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngōn
pōta kēēt orōōpna akunet temanōm yes
pōtaanōk.

*Sonōk ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan
pep retēng ēa*

⁴Ne Son nook ngōn epēt ingre mor saō
Asia yangarak ka 7 pōtē wēaurō arimēen
retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēr
wakaimaup peeneeta wē wakaim ōpnaap
piire Ngēēngk Pul Anutuu itōok ur pim
wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēao
pōok komre kolapre mayaap pōt ningkēn

arim naē wiaap. ⁵Ēn Yesu Kristo puukta
komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim
naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngōnte
tekeri wes yaningkaupōk wet rēak wele-
takan wal ēak yang omp akōrōa kaō sak wē.

Pi tapōpōk tiarimēen lup sant elniak
tiarim kangiir wel wia pōtak utpetatē
ōngpōkaan ent ē nuulēa. ⁶Pēl ēak puuk
niaan piiring kaō sak ngarangk eim kiri ar
yaaurōa ōk Anutu pim Pepapē inēen sak
omnarōaan kimang yamēēaurō. Tiar pourō
Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarēk isak
yemaan ngarangk elnieim ōp. Yaap.

⁷Kat wieē. Yesu pi kutōm kepilōtring
wais orōōn omēn pourō itaampenaat, omēn
pim wel wiipēnēak elmēa pōrōaring. Pēl ēak
yangerakē omēn pourō piin itenak pitēm
utpet elmēautaan kangut mampnaaten ya
ngēs ēen ing kaō apnaat. Yaap pan.

⁸Akōp Anutu weēre kosang pepap, ngaan
wakaimaup peeneeta wē wakaim ōpnaap, pi
epēl ya. “Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm
remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal
menak wēen Anutuuk wa ngaōok nimēen
kēlangōn kat wiewmē kosang sak wē. Nem
Anutuu ngōnte ōk neeaōre Yesu Kristoē
omnant tekeri wes nenaūton ōk yaautaan
kōōre tokōrōak Patmos kustak neulēaut.
¹⁰Pēl ēen Sante, Akōpē akun pōtak Anutuu
Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōok nem
naē orōōn ne kat wiin nem kasngaēlaan
kuup nga ngōn naōōkē ya pōl ngōn ēak
¹¹epēl ya. “Omnant nim itaampē epot
pout pepeweri retēng ēak ka 7, Epesasre
Simenaare Pekamaria Tiatiraare Satisre
Pilatepiaare ēn Leotisia ka potē ingre mor
saurōaan wes momēēm.”

¹²Pēl yaan ne talēpōk nem kasngaēlaan
ngōnaak yenēa pōten itaampa yak kaip ti
itaangkēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 ēak
wieēa. ¹³Pēl ēen ne itaangkēn namp es
rampe pōtē tekarak wēa. Pōp omnampē ōk
sak ulpēen wali el wesak sē ingesiarē il
menaō namp mēak yepat koolōtōk ket ēa
naō pim riperek rēēwarōk ēak wēa. ¹⁴Pim
kepōn epōt kōlam panēēp, int awang ēpre
urōam lup kōlamōtē ōk. Ēn itōōrar pōt es
wēlēngōōkē ōk panēōōrar, omnant omnarōa
lupōtē wiewēautōn ityaangkaup. ¹⁵Ēn pim
ing pōwesiarata aini ke nal nent yapinte paras
pēl yema pōt es kēsangwesi ar ēak ompyaō
wasēn simpelang yera pōta ōk yeēa. Ēn pim
kēm ngōn pōmpel iitē nga yaurem kuk ya pōl
yeēa. ¹⁶Pim mor yaapkēwesi ari 7 ēak wali
weēa. Ōp newerta nalaan nal nga panēēwer
pim kēmtakaan orōak irēēēa. Ēn pim kēere
wot kante kētēpē nga panē yema pōl ēēēa.

¹⁷Ne piin itenak yaan sak imēn kōn sak
kawi ngentiak sē pim ingesiarē naē ilēaut.

Pël ēēnak pim mor yaapkēēwes nem rangk nowiak epël yenēa. “Ni kas ēēngan. Ne wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. ¹⁸ Kat wi. Ne wēwē pepapōk wel wiak wal ēaup, peene om ōp wē wakaim ōmaap. Pël ēēē welere wel kakē kaō sak wē. Pōtaanōk nook kan pōwer tēak omnarō wal ē moulmēmēak pōt pangk pël ēēmaap. ¹⁹ Pōtaanōk nim omēn ityaangkēn epot retēng ēēm. Omnant peene epotre ēnēmak orōōpna pout pël ēēm. ²⁰ Nim itaangkēn ari 7 ēak nem mor yaapkēēwesi wak wēan pōtre ēn es rampe 7 ēak wīēēa pōt ngōn kepōn nent. Pōta songōnte epēt. Ari 7 pipōt ingre mor saō ka 7 pōtē wē pōra ngarangkōrōen ya. Ēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 pōt ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōen ya.”

2

Epesa kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Akōp es rampeetē tektrak wēāō pōpōk epël yenēa. “Ni Epesa kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Ngōn epēt omēn mor yaapkēēwesi ari 7 ēak wali wak es rampe koolōtōk ket ēa 7 pōtē tektrak kan ing yaaup nem ngōnte.

² Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar ya kosang mēmpōōre kēlangōn kat yawiem kosang sak wē pël yaaō pōten ēwat wē. Ēn pël yeem ar utpet omnarōa yaautōn kaaō ēēn omēn pitēmtēn, ‘Ten Kristoē ngōn yaaō omnarō,’ pël kaar yaaurōen wēl ēak itenak pit kaar yaaurō pël kōn wian pōtenta ēwat wē. ³ Ēn omēn narō pit itaangkēn ar nemorō pël sēēn utpet yaniwasēnak kaaō ēēn sēp newewasēn kēlangōn kat yawiem kosang sak wēāō pōtenta ne ēwat wē. ⁴ Pël yaautak omēn eptaan arēn kōn wiin pangk naēn yaē. Ngaantak ngēs rēak kōn wi kosang wesana pōtak arim lup sant ēan pōt won sē yes. ⁵ Ngaan ar wēwē ompyaut wakaimaurōak wiap sak sēp wesana. Pōtaanōk arim wēwē ngaan sōten kaalak kōn wiak ōn. Pël ēak lup kaip tiak wēwē wet rēak wakaiman pōl ōn. Ēn lup kaip natiin ēēnē pōt ne arim naē orōak arim es rampewes kama wēēn ingre mor saurō won sēnēt. ⁶ Arim wēwē ompyaut wakaiman pōt sēp wesautak omēn eptaan kōn wiin ompyaō yaē. Nem Nikolasre pim ingre morōrōa wēwē utpetatēēn kaaō yaalmē pōl arta yaalmē.

⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, ‘Ni wēwē kosangta kēraamentēkan ulōpōrō neim ōmēēp,’ pël ōk memaap. Kēra pōment Anutuua ya lupōōk wē.”

Simena kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁸ Akōpōk kaalak neen epël ōk yenēa. “Ni Simena kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Ngōn epēt omēn wot rēaupōk ēnēm remaap, wel wiak kaalak wal ēak ōp wēaup nem ngōnte. ⁹ Arim kēlangōn kat yawi pōten ne ēwat wē. Ēn omnantēēn elek panē yeē pōtenta. Pël yeēetak kutōmweri arimēēn omnant kēsang wia. Ēn omēn narō pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pël ya pōrōak utpet wesak yenia pōtenta ne ēwat wē. Pit, ‘Ten Yuta omnarō,’ pël yaatak Yuta omēn yaapōrō won, Setenē ingre mor panē saurō. ¹⁰ Arim omēn kēlangōn kat wiinēak yeē epten kas ēēnganak kat wīēē. Seten pi ar narō morōk elniipēnēak omēn narōen maan wii kaatak nuulēēpnaat. Pipēt ar kēlangōn wak imeē kēt moresiar pël sēnēt. Pël ēēnētak Anutuun kōn wi kosang wesaim wē wel wiin pōt nook wēwē kosangēt ningkēn neering wakaim ōpnaat.

¹¹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp es parēāōk sē kēlangōn kat nawiipan.”

Pekamam kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹² Akōpōk kaalak neen epël ōk yenēa. “Ni Pekamam kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ē.

“Ngōn epēt omēn ōp nalaan nal nga panēēwer wēēaup nem ngōnte. ¹³ Ne arim kakēn ēwat wē. Seten pi ka pipōōkē kaō sak wēēn omnarō utpet kaō panē yaaurō. Pël yaaurōak kōn wi kosang yewesaut taē wak wē. Ēn ngaan arim kariap Antupas wotpil wesak nem ngōnte omnarōen ōk maō ima pōp omēn utpet narōak arim kak Setenē ngarangk yaalmēa pōrek pi mēn wel wia akun pōtak kasēng nenemangkēn kōn wi kosang neweseimaurō. ¹⁴ Pël ēaurōak arim wēwē utpet epël yeē epotōn ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ar Pekamam kakaan ingre mor saurōa naēaan narō Pelam pim ngōn kaarta ēnēm yaaurō. Pelam pōp ngaan Pelakēn wetete ōk maan puuk Israel omnarōen morōk maan animāō kōn Anutuua ōkre was kaarōrōaan kiri ar ēaut yenem ōngre omp nga ēaurō. ¹⁵ Ēn arim naēaan narōeta tapēl Nikolasre pim ingre morōrōa ngōn utpetatē ēnēm yaaurō. ¹⁶ Pōtaanōk ar lup kaip tiin. Ēn won ēēnē pōt akun kot panē nentak arim naē wais orōōmaat. Pël ēak ōp nga nem kēmtak wia epwerring omēn piporōaring nimēmpaat.

¹⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp kutōmweri kaōmp yapin mana pël ya pōt nem naē ēlēēp wia epot mempaat. Pël ēak kēl kōlam

naōota mempaat. Kēl pōok yapin ngolōp nent retēng ēulmēēmaat. Yapin pōt omēn muntarō kōpēl wēēn omēn kēl pō waapna pōpōkēēr ēwat ōpnaat.”

Tiatira kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹⁸ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Anutuu Ruup pim itōōrar es wēlēngōōkē ōk panēōōrar, omnant omnarōa lupōtē wieēa pōtōn ityaangkaup. Ēn pim ing pōwesiari aini ke nal nent yapinte paras pēl yema pōta simpelang yera pōl yeēa. Ngōn epēt Anutuu Ru ulōpōōkōp nem ngōnte. ¹⁹ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Arim lup sant yaaōre kōn wi kosang wesak ya wōtpil mēmpō, nemēēn yak ya ompyaō mēmpōore kēlangōn kat yawiem kosang sak wē pēl yaaō pōtōn ne ēwat wē. Arim wet rēak omnant eiman pōt peene il wesak ompyaō panē yaaurō. ²⁰ Pēl yaaurōak arim utpet epēl yeē pōten ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ōng utpet yaaō namp ngaan wakaima yapinte Sesepelel pōpē ōk yaē pōpōnta arring ōpēnēak mēēaurō. Ōng pōpōk pimtēn, ‘Ne Anutuu tektek ngōn yaaō omēn namp,’ pēl kaar mēak ngōnēn kaarōt nem ēnēm yaalnēaurōen ōngre omp nga ēēre animāō kōn Anutuu ōkre was kaarōōaan kiri ar yaaō pōt nē pēl ēēpēnēak morōk yaalmēaup. ²¹ Nook pim omp nga yaaō pōt sēp wasēpēnēak akun mangkēn pi lup kaip natiin kaaō ēaup. ²² Kat wī. Ne ōng pōpōn maan yauman ēēpnaat. Ēn omp ōng pōpring utpet yaaō pōrōeta lup kaip natiin yaēēn pōt nook maan kēlangōn munt nant pitēm naē orō morēēpnaat. ²³ Pēl ēak ōng pōpē wēwēeta ēnēm yaaurō mēn wel mowīmaat. Pēl ēēn ka nantē ingre mor saurō pōten itenak ne omēn pourōa kōnre lup wēl yaaup pōten ēwat sēpnaat. Ne tapōpōk ar omnarō neenem omnant yaautē kangut nimpaap. ²⁴ Omēn munt Tiatira kak wēaurō ar ngōn utpet pōta ēnēm naēn yaaurō. Pēl yeem ngōn utpet pōten omēn narōak, ‘Setenē ngōn ōngpōkōt,’ pēl ya pōt ar ēwat nasēn yaaurō. Pēl yaaō pōrōen epēl ōk yenīak. Ne kēlangōn munt nant naningan, om epēt pēēn nimpaan. ²⁵ Arim wēwē ompyaō yaaō pōt kosang panē wesak ōn. Pēl ēēn nemēt kaalak akun nentak wais orōōmaap. ²⁶ Namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak wē nem ngōnte ngaarēk weimēē wel wiipna pōp nook wēēre kosang menak kōpēl omnarōa kaō wes moulmēēmaap. ²⁷ Pēl ēēn pi ngarangk ēēē aini sungkōr naō wak wē omnarō yang kaput mōōna kelak unōn yaē pōl kōpēl omēn pōrō elmēēpnaap. Wēēre kosang nem mampa pōt nem Pepapōk nenaut. ²⁸ Ne omēn pōt menak tangewesta mempaat.

²⁹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenīa pipēt kēēkē kat wiin.”

3

Satis kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Satis kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn Anutuu Ngēēngk Pulō wak ari 7 ēak wali wak wēaup nem ngōnte. Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Omnant yaaō pōt omnarōak arimēēn, ‘Pit wēwētaring wēak yaē,’ pēl yenīa. Ēn nook arim lupōtōn itaangkēn wel wīaurōa ōk wē. ² Pōtaanōk wal ēak it nganga seē. Arim kōn wi kosang yewesaō kot wieēaut sasa won sēpanok taē weseē. Arim omnant yaautōn itaangkēn Anutuu ēōetak wōtpil naēnōrō. ³ Pōtaanōk ngōn rē nuulōn kat wiak wan pōten kōn wiin. Pēl ēak ngōn pōt ngaarēk wak lup kaip tiin. Ar wal ēak it nganga nasēn ēēnē pōt nga omēn nampē yaē pōl nem akuneten kōpēl wēēn tapēt pōt orōak kangut nimpaat. ⁴ Pēl ēēmaatak ar Satis kakaan omēn narō utpetat naēn yaaurō. Omēn narōa ulpēēn kōlamōt pēēn ē yerangia pōl ar wēwē kōlam wē. Ne arēn kōn wiin wōtpilōrō. Pōtaanōk arim ulpēēn kōlamōt ē yerangian pōl wēwē kōlamtaring neering wakaim ōnēēt. ⁵ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōkēēr ulpēēn kōlamōp mē moulmēēmaap. Pēl ēak pim yapinte wēwē kosangta pepeweriaan kēre nemoolanganēēp. Anutu nem Pepapre pim enselōrōa ēōetak pi nemop pōt tekeri wesak amaat.

⁶ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenīa pipēt kēēkē kat wiin.”

Pilatepia kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁷ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp ne omēn ngēēngkēp. Ne tapōp omēn kē panēēp. Ngaanēēr Tewit pim yang omp ak sak wēēre kosangring omnarō ngarangk elmēēima pōl nook kutōmweri omp ak sak wēēre kosangring ngarangk ēēē kanwer tē wiin omēn nampōk newariipan. Ēn kanwer wariin nampōk pangk natēēpan, won pan. Ngōn epēt ne tapōpē ngōnte. ⁸ Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar wēēre kosang kēsang won wē nem ngōnte ngaarēk weiman. Pēl yeem nem yapinte ēlēēp nenowasēn tekeri wesak aiman pōten ne ēwat wē. Pōtaanōk nook kanwer tē nuwiin wīaan omēn nampōk yōk pangk newariipan. ⁹ Kat wieē. Setenē ingre mor arim naē wēaurō pit pitēmētēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl kaar yenīaurō. Pit Setenē utpetatē ēnēm yaaurō, Yuta omēn

yaapörö won. Omën pöröen nook maan arim ikanöök rar rë nuwesirak nemtok arimëen lup sant yaalnian pöten ëwat sêpnaarö. ¹⁰ Ar këlångön kat yawiem kosang sak öneak nem arën ök yeniak pöt ngarèk weiman. Pötaanök omën utpet nant yangerak wëauröaan morök elmëëmëak yangerakë wes mëëma pöt nook ar ngarangk yaalniin arim naë naarööpan. ¹¹ Ne akun kot nent won sëen arim ngësë waisumaap. Pötaanök omën nampök irikor elniin arim ompyaö yaauta kangut naön ëënganëen ompyaut arim naë wia pöt kosang wes wak ön. ¹² Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp nook Anutuu ngönën tupta möör wapta ök wesak wesir moulmëëmaap. Pël ëen pi Anutuu naë kosang sak öpnaap. Pël ëen nem yapin ngolöpëtere Anutuu yapintere pim ka kaöaöökëët piik retëng ë ulmëëmaap. Ka pöökë yapinte Yerusalem ngolöpö, kutömweri nem Pepapë naëaan irapnaö.

¹³ “Katrिंगöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin.”

Leotisia kakë ingre mor sauröa ngönte

¹⁴ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Leotisia kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Aköp nemënt ngön yaapta pepapök wotpil wesak Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ëa pötë pepap. Ngön epët Aköp nemtë ngönte. ¹⁵ Ne arim yaauta songönte ëwat wë. Ar nemëen kaaö panë elnëere lup sant panë elnë pël naën yaaurö. Poutepar arim naë irikor ëak wia. Pötaanök arimtok kaaö panë elnëenëak kön wiak pöt pël elnëenëët. Ën lup sant panë elnëenëak kön wiak pöt pël elnëenëët. Pël ëenëëtak poutepar irikor ëak wi naöpan. ¹⁶ Ar pöt nemëen kaaö panë elnëere lup sant panë elnë pël naën yaaö poutepar irikor ëak yeëan. Pötaanök ne arimëen kaaö elniak wa niolamaat. ¹⁷ Ar arimtën epël yaaurö. “Ten monere uröm omën nant kësang wieëaurö. Omën kësang panë pöt tenimtokëër wak ompyaö wë omën nentaan ngöntök naën yaauröep, pël yak. Pël yaketak arim lupre könöt utpetatring wëen omnaröak yaköm elniipna salöröak yak. Arim lupötë omën nantëen ngöntök yeem it il tëak yool wë pöten arimënt itnaangkën wëan. ¹⁸ Pötaanök ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem naëaan songre sar ngolöp weë panëët wak ön. Pël ëak arim koröp yool wë pipot ngëp ëenëen ulpëen kölam ompyautta nem naëaan ön. Pöt arim koröp yool wë pipot omnaröak it ningankën ëö sënganëen. Pël ëak i kolap nenteta arim itötë wa mëen omën nantön itaampunëen nem naëaan

ön. ¹⁹ Ne omën nem lup sant yaalmëa pörö pit utpet yaëen pöt ngön kosang mëak wotpil yemowesau. Pötaanök ar kosang ngentiak lup kaip tiin. ²⁰ Kat wieë. Ne ka kanrak tauëë kontkont yaaup. Omën namp ne kontkont yemaan kat wiak kan të newiin pöt kakaati së piiring kaömp ngawi nak tenip önaat. ²¹ Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön nook, ‘Ni nem naë wais nem omp ak urtak wel aisëak neering omnarö ngarangk ëëpa,’ pël ök memaap. Pöt ne utpetat kasëng menak nem Pepapë naë pim omp ak urtak wel aisëak omnarö ngarangk eim wë pöl arta ëenëët.

²² “Katrिंगöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin.”

4

Kutömweri omnarö Anutuuuun yaya maim wë

¹ Aköp ngön ök neë pet irën ne wangar yemangk wesak itaangkën kutömweri kan newer të wieëa. Pël ëen omën këm ngön naö yaan kat wiin nem wet rëak kuup ngönöökë ök ngönaak neea tapöpök kaalak epël yenëa. “Ni eprek apër. Pël ëen omën ënëm orööpnaatön pet elniimaan,” pël yenëa. ² Pël yenëaan taptakëër Anutuu Ngëëngk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön itaangkën kutömweri Aköp ur nent wiaan Anutu pötak wel aisëëa. ³ Pim këere wot kante kël köp möaö naöörarën yapintepar saspaare konilian pël yema pöörarë ök pengpeng yeëa. Pël ëen iere kasir naö pim urtak wirö kaörok elmëëëa. Iere kasir pö kël këra ëp koröp oröa naöön yapin emeral pël yema pöökë ök yeëa. ⁴ Pël ëaan ur nant 24 ëak omp ak urtak wa taap elmëak wieëa. Pël ëaan ngarangk naröeta 24 tapël ëak ur pötë wel aisëëa. Pit ulpëen wali kölamörö mëak ul koolötök ket ëaut omp aköröa yewaëa pötë ököt pitëm kepönötë waëak wëa. ⁵ Pël ëen Anutu pim ur wel aisëëa pötakaan kent tangar mënak tangre kaö kësang yera. Pël yaëen pim urta itëkëel es wëlëng 7 ëak yokota. Es wëlëng pöt Anutuu Ngëëngk Pulö. ⁶ Ën ur pöta itëkëel omën nent i kaöre könitötë ök pan nent wieëa.

Pël ëaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring narö tekrak wëa. Pörö omp ak urtak wirö kaörok ëak tauëëa. Pitëm it ulöpöt kësang pan, koëlaan kasngaël pangk ëak oröëa. ⁷ Kutöm omën wëwëetaring pörö, namp kent nga laionöröa ököp, namp pol purnmakaö ompöröa ököp, namp pi it omën këere wot kan waup, ën namp int tuparöa ököp. ⁸ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit wer 6 ëak uteëa. Ën pitëm it ulöpöt kësang panë oröëa. Pöt

weratë tomökölaan ikanöököl poutë pangk ëëëa. Pit pël ëäk wë Anutuun yaya yaaut leng naën, röökre kët poutë epël maim wë.

“Aköp Anutu ni weëre kosang pout weëaup. Ni wakaimaupök wëën om wakaim ömëëp. Ni ngëëngkëp, ni ngëëngkëp, ngëëngkë panëëp.”

⁹ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëaup wë wakaim om öpnaap piin yaya maimëë ping wesak mëäk yoöre ërëp maim wëaurö. Pit pël yaëën ¹⁰ ngarangk 24 pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëäa pöpë naë rar rë mowesirak yangerakël tok oriak wë omën wakaim öpna pöpön, “Puukëër weëre kosang pepap,” pël weseë pitëm omp ak ul koolötök ket ëa pöt perak urta ikanöök wiak yaya ngön epël maim wëaurö.

¹¹ “O Aköp, ni tenim Anutu.

Nuukëër kaö panëëp.

Ten pourö yaya niaimeë ping wesak niak nimtë naë weëre kosang wia pël yeniaan kë yes.

Nimtok omnant ël epot pout ket ëaup.

Nuuk wiaapënëäk kön wiak ket ëën om wia.

Pötaanök yaya yeniaan kë yes.”

5

Sonök pep newer pesöm ëäk wii tëak wiaan itena

¹ Ne kaalak itaangkën Anutu pi omp ak urtak wel aisëëë pim mor yaapkëëwesi pep newer weëa. Pep pöweri retëng nant koëlaan kasngaël ëëë. Pël ëaan omnarök wilak sangk kelpanëäk pep pöwer tep möäk wii 7 ëäk të ulmëëäa. ² Pël ëaan ne itaangkën ensel weëre kosangring nemorök ngön ë olëäk epël ya. “Omën wotpil talëpök pep epweri wii 7 ëäk tēja epot pangk ilak pepewer wilëpën?” ³ Pël yaan omën nampök o kutömweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanöökëlaan wotpil nampök pep pöwer wilak itaampnaataan kengkën nasën äaut. ⁴ Pël ëën ne itaangkën wotpil nampök pep pöwer wilak itnaangkën ëën ing kësang panë äaut. ⁵ Pël ëën omën ngarangk nampök epël yenëa. “Ni ing anganëp kat wi. Yutaë kurmentëkëan kent laionöpë ök weëre kosang panë namp orök wë, Tewitë ru ëap. Pim wëwë ompyautak utpetat il wesaupök yok pangk wii 7 pöt pout ilak pep pöwer wilëpnaap.”

Son pi Sëpsëp Ruupön itena

⁶ Pël neaan ne itaangkën Sëpsëp Ru namp taueëa. Pöp omën mënauröa ök pim koröpök ëmpöl ëëäa. Pi Anutuun omp ak urötëre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangköröa tektrak taueëa. Pim kepönök watöt 7 ëäk oröëäa. Ën itötta 7 tapël ëäk wëa. It 7 pöt Anutu pim Ngëëngk Pulö, kaare yang poutë wes mëën

pangk ëäk wë pö. ⁷ Pël ëën ne itaangkën Sëpsëp Ru pöpök së Anutu pi pim omp ak urtak wel aisëäk wë pep pöwer pim mor yaapkëëwesiil wali wak wëën kama yeön itenaut. ⁸ Pël yaëën kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pörö Sëpsëp Ru pöpë naë së rar rë mowesirak yangerakël tok oria. Pit omën intötatë ök nant neenemot wak, ën söwar koolötök ket ëa nantta neenemot wak wëa. Söwar pötë öngpök omën nant Anutuun kiri ar ëën es koulöp köp nga kampöt ngaarëk yawisa pöt wieëa. Ës koulöp kamp ompyaö omnaröa Anutuun yayaare kimang yamëëaut. ⁹ Pit pël ëäk tan ngolöp nent epël yema.

“Ni omën wotpil kaö panëëp, pepeweri wii tēja pöt yok pangk wa ilumëëp.

Omën narök ni nimëngkën wel wian.

Pël ëën wel wian pötak omnarö kaalak Anutu pimëën kama waup.

Yaap, ni omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëërö waup.

¹⁰ Nuuk maan pit niiring kaö sak wë kiri ar yaauröa ök sak tenim Anutu pim inëën sak omnaröaan kimang yamëëm wëaurö.

Pël ëäk pit yangerakë omnaröaan ngarangk elmëëpnaarö.”

Omën pourö Sëpsëp Ruupön yaya maim öpenaat

¹¹ Pël yemaan ne kaalak itaangkën ensel selap pan këm top ëäk yaan kat wiaut. Ensel pöröen sangk kelën pöt selap pan tausenre milion pöta ök yes. Pit omp ak urötëre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangkörö wa taap ëäk taueë ¹² ngön ëäk epël ya.

“Sëpsëp Ru omnaröa mën wel wia pöp pi omnant poutë kaö saup, poutë pepap, ëwaare weëre kosangre ewat wieëaup pël yamëëm yaya maimëë ping wesak yemaan kë yes.”

¹³ Pël yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ëa, kutömweriaan yangerakë, i kaöökaan yangra ikanöökë, pötök ngönaak aö yesën ne kat wiin epël ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisëeaurpe Sëpsëp Ruup piarpipön

yöore ërëpre yaya maimëë ping wesak mëäk weëre kosangöt piarpim naë wia kët ëlötë pël maim öpa.”

¹⁴ Pël yaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörök, “Yaap,” pël yemaan omën ngarangk pörök wëa pörö piarpim ikanöök rar rë mowesirak yangerakël tok oriak yaya yema.

6

Sëpsëp Ruupök wii 6 ëäk tēja pöt pepeweri-aan il olëa

1 Ne kaalak itaangkĕn Sĕpsĕp Ru pōpōk pepeweri wii 7 ěak tĕĕĕa pōtĕaan wan pō il yoola. Pĕl ěĕn ne kat wiin kutōm omĕn mor kong nent wĕwĕetaring pōrōakaan nampōk ngōn ěak yaan kat wiin pim kĕm ngōn pōmpel tangre kaō ket ěak yarĕm epĕl yema. “Ni wais.” 2 Pĕl yemaan ne kaalak itaangkĕn pol os kōlam namp wĕa. Pōpĕ rangk omĕn namp raĕĕp wak wel aisĕak wĕa. Pĕl ěĕn omĕn pōrek wĕaurōak pi ul nent waĕ yemoulmĕ. Pōt omĕn nga wotōok yesaurōa ulōtĕ ōkōt. Pĕl ěĕn pi omĕn nga ěak il yewesaurōa ōk nga ěak il mowasĕpĕnĕak sa.

3 Sĕpsĕp Ru pōpōk kaalak pepeweri wii tĕĕĕa munt 2 pō il yoolaan ne kat wiin kutōm omĕn wĕwĕetaring pōrōakaan munt nampōk, “Ni wais,” pĕl yema. 4 Pĕl yemaan pol os munt kōp mōaō namp yaarō. Pōpĕ rangk omĕn namp wel aisĕĕĕa pōp pitōk weĕre kosang yemangk. Pōt puuk maan yanggerak mayaap won sĕĕn omnarō nener mĕmpĕnĕak weĕre kosang yemangk. Pōtaanōk omĕn pōp pi ya pōt mĕmpĕna yak ōp nga panĕ newer yemangk.

5 Sĕpsĕp Ruupōk kaalak pepeweri wii tĕĕĕa munt 3 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omĕn wĕwĕetaring pōrōakaan munt nampōk, “Ni wais,” pĕl yema. Pĕl yemaan ne itaangkĕn pol os kōo namp wĕa. Pōpĕ rangk omĕn namp wel aisĕĕĕa pōp pi omĕn kōnōmōt wĕl yaaō nent sikel pĕl yema pōt wali wak wĕa. 6 Pĕl ěĕn ne kat wiin kutōm omĕn mor kong nent wĕwĕetaring pōrōa tekrakaan nampōk epĕl yema. “Omnarōa ya lupōtĕ kaōmp nant utpet mowasĕn umōn rĕ sĕĕn ngōntōk ěĕp. Pĕl yeem kaōmp ōpĕnĕak yaĕĕn kaōmp ompyaut kap kot nentak wesirak mon kĕsang 3 kina pōta ngōnt wesak mangkĕn sum ěĕpnaat. Ēn tapĕl kaōmp utpetat kap kot nentepar nent pōtĕ wesirĕn mon 3 kina tapĕl sum ěĕpnaat. Pĕl ěĕpnaatak ni kaōmp utpet yewasĕn pit olip kolapring nant ar ěĕre wain i nĕ pĕl ěĕpnaat ngōntōk ěĕpanĕĕn olipre wain yaat utpet mowasngan.”

7 Pol Sĕpsĕp Ruupōk kaalak pepeweri wii tĕĕĕa munt 4 pō il yoolaan ne kat wiaan kutōm omĕn mor kong nent wĕwĕetaring pōrōakaan munt ĕnĕm nampōk, “Ni wais,” pĕl yema. 8 Pĕl ěĕn ne itaangkĕn pol os korōpōok kaplak ilĕa namp wĕa. Pōpĕ rangk omĕn namp wel aisĕĕĕa pōp pim yapinte Wel pĕl yema pōp wĕa. Pĕl ěĕn omĕn pim ĕnĕm waisa namp pim yapinte Wel Kak pĕl yema pōpta orōak wĕa. Pĕl ěĕn omĕn kutōmweri wĕa pōrōak yanger kom ěak lup 4 wesak plariy yang lup ner menak omĕn yang pōrek wĕaurō mĕn wel wiipĕnĕak weĕre kosang yemangk. Pit epĕl ěĕpnaarō. Pitĕmĕnt nener mĕn wel wiire ĕn narō kĕĕnĕĕn ya sak ilak wel wi, narō yauman

ke nentere nent wak wel wiire narō animāo ngaurōak mĕn wel wi pĕl ěĕpnaarō.

9 Sĕpsĕp Ruupōk kaalak pepeweri wii tĕĕĕa munt 5 pō il yoolaan ne itaangkĕn omĕn wel wia narōa kōnōrō Anutuun kiri ar yaaurekĕ ikanōok wĕa. Pōrō pit ngaantak Anutuun ngõnte taĕ wes wak wĕ tekeri weseima pōtaanōk kōore tokōrōak mĕngkĕn pitĕm kōnōrō Anutuu naĕ wĕa. 10 Omĕn kōn pōrōak ngōn ĕ olĕak maap epĕl yema. “O Akōp weĕre kosang pepap, ni kĕĕkĕ wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerakĕ omnarōaan ngōn ya mĕnak pitĕm ten nimĕna pōta kangut mamp?” 11 Pĕl yemaan Akōpōk omĕn kōn pōrō ulpĕĕn kōlam waliit neen-emot menak epĕl ōk yema. “Ar kaalak akun kot nent kĕ seim weĕn arim kar aring ya ngawi yamĕngka narō mĕn wel wiipĕnĕak yaō mĕĕa pōrō pitta mĕn wel wiinak ne kangut arim kōore tokōrō mempaat.”

12 Pĕl yemaan ne itaangkĕn Sĕpsĕp Ruupōk kaalak pepeweri wii tĕĕĕa munt 6 pō il yoolaan moup kĕsang panĕ nempel yamō. Pĕl ěĕn kĕtĕp kaip tiak maan ne itaangkĕn pōĕ korōp kouukĕ ōk sak kōo olaan ngonōpta tapĕl kaip tiak maan omĕn iitĕ ōk kōp mōak wĕa. 13 Ēn ariatta kutōmweriaan ti yangerak ngentiin itaangkĕn kĕra nantĕ ulōpōrō kōp namōōn wiaan kent mōak tō olaan wia pōtĕ ōk yaĕ. 14 Ēn kutōmwerta kĕra ĕpōtĕ pesōm mō yawi pōl ĕĕn won yesĕn kaō kusre rosiratta tiak nerekaan nerekĕ yaĕ. 15 Pĕl yaĕĕn yang omp akōrōere ngarangkōrō, nga omnarōa wotōokōrōere monere urōm omnarō, omĕn weĕre kosangringōrōere omĕn pourō, iĕĕĕn ya yamĕngk pōrōere omĕn yaap wĕa pōrō pit pourō yang ōngōpre rosiratĕ kĕl ōngōp kĕsangōtĕ ĕlĕĕp ilĕak wĕa. 16 Pĕl ěak pit ngōn ĕ olĕak epĕl ya. “Kĕlre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisĕĕĕ itningampanĕĕn ĕlĕĕp ilepanaan, Sĕpsĕp Ruupōkta ya sangĕn ĕlniipanĕĕn. 17 Akun kaōaō yaarōōn kangut nimpa pōt peene yok orōak wia. Pĕl ěĕn Anuture Sĕpsĕp Ruup plariy ya sangĕn ĕlniipnaan yaĕ. Pōtaanōk omĕn talĕpōkĕĕr nga pōt il wasĕpĕn?”

7

Israel omĕn 144,000 pōrō Anutuun yaō elmĕa

1 Ngōn pōt pet irĕn ne itaangkĕn ensel 4 ěak yang kaō 4 pōtĕ taueĕa. Yang kaō 4 pōtĕaan kent 4 tapĕl ěak wais i kaōre yang, wiire kĕra pōt mōak utpet waspanĕak ensel pōrōak il warieĕa. 2 Pĕl ěĕn ne itaangkĕn ensel munt namp kĕtĕpĕ yengampiaulaan orōak yawisĕn itenaut. Pi Anutu, wĕwĕ pepapĕ, omĕn nent omnarō pimĕĕn yaō wesak yapin mowiipna pōt wali wak is

ensel 4 êak Anutuuk yangererer i kaö utpet wasepênëak weëre kosang mena pôröen ngön ë olëak ngön kosang yamëem ³ epël yema. “Ar peenëer teëntom i kaöre yang, wiire këra pöt utpet wasnganok. Kot nent kor wëen wet réak omën tiarim Anutu pim inëen yaaurö pimëen yaö wesak yapinte pitëm ë kosatë mowiinak ënëmak yok pangk utpet wasënëet.” ⁴ Pël yemaan ne kat wiin öngre omp Anutuuk pimëen wesak yapin mowia pôrö sangk kelën 144,000 pipël Israel omnaröa kurötë saulaan yaarö. ⁵ Pit epël ëa. Yuta pim kurmentëkaan 12,000, Rupen pim kurmentëkaan 12,000, Kat pim kurmentëkaan 12,000, ⁶ Asa pim kurmentëkaan 12,000, Naptalai pim kurmentëkaan 12,000, Manasa pim kurmentëkaan 12,000, ⁷ Simion pim kurmentëkaan 12,000, Liwai pim kurmentëkaan 12,000, Isaka pim kurmentëkaan 12,000, ⁸ Sepulan pim kurmentëkaan 12,000, Yosep pim kurmentëkaan 12,000, ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000. Omën piporö Anutuuk pimëen wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën kësang panë Anutuun yaya mëëa

⁹ Ne omën pöt itenak kaalak itaangkën omën kësang panë wa top êak wëa. Pôröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pôrö möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëerö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëël tauëëa. Pitëm wëwë ompyautak utpetat il wesataan ulpëen kôlam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa. ¹⁰ Pël ëëë ngön êak epël ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piarpök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë.” ¹¹ Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre ngarangk 24 pôröere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pôrö wirö wa taap elmëak tauëëa. Pël êak pit omp ak urta itëkëël rar rê wesirak tok oriak Anutuun yaya mëak ¹² epël yema. “Yaap, tenim Anutu, ten nimëen ërëpërëp êak ping wesak yeniak. Êwat pout nimitë naë wiaan yayaare yoöre ërëp yeniak.

Nuukëer weëre kosangring wëaupök omnant pout pangk ngarangk yeëaup. Omën pipot pout nim naë wiakaim wiaap-naat.

Yaap.”

Omën eporöa këlangön kat yawia pöt pet ira

¹³ Pël yemaan ngarangk 24 pôröa naëaan nampök neen epël pëël yenëa. “Omën ulpëen kôlam waliit mëa eporö talörö?

Tarëkaan waisa?” ¹⁴ Pël neaan ngön kangit epël yemak. “O kaöap, ne köpël. Nimtokëer êwat wëen.” Pël maan puuk epël ök yenëa. “Omën eporö pitëm kööre toköröa këlangönë öngpökaan waurö. Pitëm ulpëenöt Sëpsëp Ruupë iitak iirak kôlam wesaurö. ¹⁵ Pötaanök pit Anutu pim omp ak urta itëkëël tauëë këtre röök poutë pim ngëëngk tuptak pimëen inëen yaalmëem yaya maim wëaurö. Pël ëen Anutu pimënt pim omp ak urtak wel aisëëë ngarangk yaalmëaup. ¹⁶ Pit kaalak këenëen ëëre iiten ë pël naëpan. Ën këtëpökta nga elmëere omën nantë es nga naöök pitëk isö pël naëpan. ¹⁷ Sëpsëp Ruup omp ak urta luptak wëa pöpök pit ngarangk elmëak mës wak së i kôlokta yoolëaurek së wëwë kosangta iit kol mangkën nëmpnaat. Pël ëen Anutuuk pitëm ing telapöt tum mokorak won mowasëpnaat.”

8

Sëpsëp Ruupök pepeweri wii téeëa 7 pö il olëa

¹ Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii téeëa munt 7 pö il yoola. Pël ëen kutömweriaan ngön nent naën wieë akun kot nent ap aöa pöta ök won yes. ² Pël ëen ne itaangkën ensel 7 êak Anutuü ëöetak tauëë kuup 7 tapël êak yeön itenaut. ³ Pël ëen ensel munt namp wais Anutuun ur kiri yaalmëauta naë taö yeö. Pöp pi söwar koolötök ket ëa neweri omën nant köp nga kamp ompyaut wiipênëak wak wais taö yeö. Pël ëen pi omën es koulöp köp nga kamp ëëpna pöt kësang panë mangkën yeö. Omën köp nga kamp pöt Anutuun kiri yaalmëaurek ur koolötök ket ëa pötak kiri ar ëen es koulöp köp nga kamp ompyaut ngaarëk yawisem Anutuü omnaröa pimëen yayaare kimang yamëëa pötring erën ëëpênëak mangkën yeö. ⁴ Pël ëen ensel Anutuü ëöetak tauëëa pöp pi omën köp nga kamp pöt moresis wak wë ar ëen es koulöpö ngaarëk yawisem Anutuü omnaröa pimëen yayaare kimang yamëëa pötring erën êak yawis. ⁵ Pël yaëen enselëp pi söwar pöwer omën köp nga kampöt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmëautakaan es newes korak söwarweri wiak yangerak yoola. Pël ëen kent tangar mënak tangre kaö kësang yeraan moup yamö.

Ensel 4 êak kuup mëna

⁶ Ne pöt itenak kaalak itaangkën ensel 7 pôrö pitëm kuup 7 êak wak wëa pöt mëmpênëak yaë.

⁷ Ensel wet kaal rëa nampök pim kuupö wet réak mëngkën kopi kësangpel ëp ulöpötring yepelën esre omën iitring nengtiak yang lup ner pour es kot won yes. Ën yang lup neraar om wia. Lup es kota pôrek omnant wieëa pöt wiire këraare nön pout es kot won panë yes.

⁸ Ēn enšel 2 pöpök pim kuupö yamēngk. Pël ēēn tomōnōtē ök nempel es yokotōn olaan i kaōök yengenti. Pël ēēn i kaō ē naō kaip tiin omēn i sēēn naōōrar om wieēa. ⁹ I kaō ē omēn i sa pōök animao wēa pōrō pourō wel wiin wangat pout utpet yaē.

¹⁰ Ēn enšel 3 pöpök pim kuupö yamēngk. Pël ēēn ari naō es kalaō newesi yokot pipël pan kotak kutōmweriaan ti yangerak yengenti. Pël yaēēn iitre i rēēpōt pout kom ēak 3 yes. Pël ēēn ari pōök ngentiak yang nera iit ngep ēēn munteraarēēt om wieēa. ¹¹ Ari ti ngentia pōökē yapinte welakre kakam pël ya. Pōtaanōk i we naōōkēl wieēa pōt welakre kakam sēēn we naōōrarē wieēaut om ompyaō wieēa. Pël ēēn omēn narō kēsang i welak yaaō pōt nak wel yawi.

¹² Pël yaēēn enšel 4 pöpök pim kuupö yamēngkēn kētēp kom ēak rongan 3 yesēn ngoonōpre ariatta tapël yaē. Pël ēēn kētre ngoonre ari rongan 3 pōtēaan nent mēngkēn lup nent ēwa naēn nenteparōkēēr ēwa yaē. Pël ēēn kētēkre rō kanōtē lup nentak ēwa naēn wiaan lup nenteparōkēēr ēwa yaē.

¹³ Pël ēēn ne itaangkēn int tup kēsang panē nemor wal ēak mopōök yesēn kat wiaan int pöpök ngōn ēak epël ya. “O yakōm, yakōm, yakōm pan. Enšel munt 3 pōrōak pitēm kuupōt mēmpna pōtak yangerakē omnarōa naē utpet kēsang panē nempelār nempel ēak orōōpnaan yaē. Yang omnarō tol ēēpēn?”

9

Enšel 5 pöpök kuup mēna

¹ Enšel 5 pöpök kuup mēngkēn ne itaangkēn ari naō kutōmweriaan tiak wais yangerak ngentiak wieēa. Ari pō enšel nampōnōk ya. Ēn ne itaangkēn yang ōngōp wali panē naō wieēa. Pōökē leng ēa pōrekēn ne kōpël. Yang ōngōp pōökē kiet enšel pōp mangkēn yeō. ² Pël ēak puuk ōngōp pōökē kanwer tē wiin es koulōp naō ōngōpōōkaan orōak yawis. Es koulōp pō es kēsangōte koulōpōökē ōkō. Pël ēēn es koulōp pōök kētēpre mop epō ka wariin koō yoola. ³ Pël ēēn es koulōpōōkaan mop narō orōak yangerak yeira. Pōrōa kant yamēngka nga pōt kōrngapōrōa yaē pōl yaaurō. ⁴ Pël ēēn kutōmweri wēaurōak pitēn epël ōk yema. “Ar nōnre kēra, wiire omnant ke nampre nampōt e yangerak orōak wē epot pout utpet wasnganok om mait elmēēn. Ēn omēn Anutuun yaō ēak pitēm ē kosatē pim yapinte nawiin piporōakēēr utpet mowasēn. ⁵ Ar ngoon 5 pōrōa ōngpōk omēn piporō utpet moweseim ōn. Pël ēēnēetak mēn wel mowiinganok.” Pël yemaan mop pōrō omēn narō kant mēnak kēlangōn yemongawis. Pōt kōrngap nampē omēn namp kant momkēna kēēm kat yawi pita ōk yeēa. ⁶ Ne omēn pipot pōtōn itenaup. Pipot ngoon 5 pōrōa ōngpōk

orōōpna pōtak wel wiipna kanten ap kēsang panē wasēpnaatak pangk kangk nokoirpan. Pit wel wiipēn kōn wiak pël ēēpnaatak pangk pël naēpan.

⁷ Ne itaangkēn mop pōrō pol osōrōa ngaōök sēpēnēak kopēta wes ulmēēn wē pōl ēak wē. Mop pōrōa kepōnōtē omp ak ul koolōtōk ket ēautē ōkōt waēak wēa. Kēere wot kan pōt omnarōa ōkōrō. ⁸ Ēn pitēm kepōn ēpōt, ōngōrōaatē ōk wali panēēt orōēēa. Kē pōt kent nga laionōrōaatē ōk panēēt orōak wēa. ⁹ Pitēm ripatē aini ngilōatē ōkōt ngep ēēēa. Ēn wer pōt pol osōrōa teēt ngaōök sēpēnēak kaaratē nga ē raare wisangōt wa wiin wak weruak yesēn u kēsang ya pōl ya. ¹⁰ Pitēm suut kōrngap pōrōaatē ōkōt. Wap nantta omnarō wesirēn kēēm kat wiipnaat suutē orōēēa. Pitēm nga ēēpna pōt suutē wēa pōtōk omnarō ngoon 5 pōrōa ōngpōk utpet yemowas. ¹¹ Pit pourōa kepōnōök omēn omp ak namp wēa. Omp ak pōp enšel yang ōngōp wali panēōökē ngarangk wēa pōp. Pim yapinte Yuta ngōntak Apaton, Krik ngōntak Apolion, ēn tiarim ngōntak, “Omēn omnant pout utpet yewesauap,” pël apenaup.

¹² Kēlangōn kēsang wet kaalte, kuup 5 pōökē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn munt nentepar om wia, ēnēmak orōōpnaatepar.

Enšel 6 pöpök kuup mēna

¹³ Enšel 6 pöpök kuup mēngkēn ne kat wiin ngōn nent yeem ya. Ngōn pōt ur Anutuun kiri yaalmēāō koolōtōk ket ēa pim itēkēēl wieēa pōta tepōn 4 pōtēēlaan orōak ¹⁴ enšel 6 kuupō wak wēa pōpōn epōt ōk yema. “Enšel utpet 4 ēak i kēsang Yūpretis pël yema pōmeri pouuk wii kaatak wē piporō kan wes mēēn sēp,” pël yema. ¹⁵ Pël yemaan enšel 4 pōrō kama wēl ē yemoulmē. Enšel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan 3 wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pël maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pël ēēpna pōt ngaantakēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia. ¹⁶ Pit pël ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, 200 milion pël aan kat yawi. ¹⁷ Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wangartak epël itenaup. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēea pōt epot. Kōp mōaare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa kepōnōt kent laionōrōa kepōnōtē ōk seēa. Pël ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt yaarōa. ¹⁸ Pël ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt yaarōa 3 pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak

wëa pörö pourö mën wel yawiin nenteparë wëaurö om wë. ¹⁹ Pol os pöröa weëre kosang pöt këm kanre suuté wiewëa. Pitëm suut pöt kamalöröa ökö, kepönötta wëa. Su pötökta omnarö möak utpet wasëpnaat.

²⁰ Pol osöröa këmötëaan omën utpet 3 ëak öröa pötök yangerak omën rongan nentak wëa pörö mën wel wiipënëak nentepar pël naalmëen yaë. Pël yaëen omën wel nawiin pörö lup kaip tiak utpet yaaut sëp newasën yaë. Pël ëak pitëm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasötök ket ëere këraare këlötök omën kön ket ëaut sëp newasën yaë. Omën kön pöt itaampöore kat wiire kan ing ë pël naën yaëetak pötëen yaya yamëëa pöt sëp newasën yaë. ²¹ Pël yeem nga ëere kemp ë, wëwë utpet öngre omp nga ëere omën köntak këkain ë pël yaaö pötta sëp newasën yaë.

10

Enselëpök Son pep newer mangkën na

¹ Ne omën pöt yaaröön itenak kaalak itaangkën kutömweriaan ensel weëre kosangring munt namp yeira. Pöp pim koröpök kepilöt pe ëen kepönök iere kasirö wesirak wëa. Këere wot kante pöt kët ket ëak mëak ëwa ëëëa. Ën ingesiar pöt es wëlëngöökë ököp. ² Pi pep kot newer wilak wali weëa. Pim ing yaapkëewes i kaöökë rangk mësäak katnëewes yangerak mësäak wëa. ³ Pël ëëëaupök kent laionöpë ya pöl maap ngön ë olëak aan tangre kaö akun 7 ëak yera. ⁴ Pël yaëen ne ngön pöt retëng ëëmëak yeem kat wiin kutömweriaan ngön nent epël yenëa. “Tangre kaö akun 7 ëak yeraan ngön aan kat wian pöt ni retëng ëënganëp könök wa wi,” pël yenëa.

⁵ Pël yeneaan ensel nem wet rëak itaangkën pim ingesiar nas i kaöökre nas yangerak pël ëak wëen nem itena pöpök kaalak o kutömweriil pim mor yaapkëewes ngaarëk wesak wë ⁶ Anutu wakaim öpnaapök, kutömre yang, i kaöre omnant pötë wiewëa pöt pout ket ëa pöpë yapintak ngön kosang wesak epël ya. “Anutu pi omnaröaan kor wakaimaup, kaalak naöpanëp. ⁷ Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkën Anutuu ngön ëlëep ngaanëer pim inëen ru tektek ngön yaauröen ök mëëa pöt kë örööpnaat.”

⁸ Pël yaan ngön nem wet rëak kutömweriaan ök neaan kat wian taptak kaalak epël yenëa. “Ni së ensel i kaöökre yangera rangk tauëëa pöpë pep wilak wali wak öpna pöwer kama öm.” ⁹ Pël neaan ne enselëpë naë së pep kot pöwer nampënëak maan pi epël yenëa. “Ni pöt num. Nim këmtak kapulak kant mënak numë pöt ngëntötë ök misëng pan ëëpnaat. Pël ëëpnaatak yaatak së wiewë welakre kakam ëak nga ëëpnaat.” ¹⁰ Pël neaan ne pep kot

pöwer pim moresiaan wak naut. Pël ëen nem këmtak kapulak nëen ngëntötë yaë pöl misëng pan ëaut. Ën yaatak së wiewëak kaalak welakre kakam ëak nga ëaut. ¹¹ Pël ëen ne epël kat yawi. “Ni kaalak omën yang kaö nantë neenen ngönöt yaaöre pitëm omën omp aköröa naë örööpna pöt tekeri wesak maim öm.”

11

Omën naarök Anutuu ngönte ök apnaat

¹ Ne ngön pöt kat wiaan nampök sungkörök ök naö nenak epël ök yenëa. “Ni wal ëak ök epö wak së Anutuu ngönën tup kaöetere ur pimëen kiri yaalmëautak epööring ök wiak omën pörek piin yaya yamëëa pöröen sangk kelum. ² Pël ëëmëetak tup ka ngëngkta ëm pipö ök wiinganëp, mosëp. Pipöökë öngpök Anutuu omën ngönën köpëlöröaan yaö maan pit Yerusalem ka ngëngk pipö krismaki nentepar nent ngoon 6 pöröa öngpök ka pö utpet wasëpnaat. Pötaanök ök wiingan. ³ Pël ëen omën naar nem songönte tekeri wasëpnaan wes mëëmaat. Ne piarip wes mëen nem ngönte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wëen krismaki nentepar nent ngoon 6 pörö pet irëpnaat.”

⁴ Omën pöaar këra olip rikötre rampeetë rangina yaë pöl yangera pepap, Aköp, pim ëöetak ëwa yaauwaar. ⁵ Omën namp piarip utpet mowasëpën wesak elmëëpna pöt es wëlëngöörar piarpim këmteparëaan örök mokotöpnaat. Yaap, omën piarip utpet mowasëpna pörö akun tapëtakëer wel wiipnaarö. ⁶ Piarip kutömweriaan weëre kosang wak akun piarpim Anutuu ngönte aö sëpna pötë piaripök kopi nepelën ëëpënëak maan nepelën ëëpnaat. Weëre kosang tapööring i epot pout kaip tiak omën i sëere yangerak omnant këere ngaat örö pöt ëëpënëak maan pël ëëpnaat. Piaripök ya pöt mëmpënëak kön wiipna pöt pangk ëëpnaat.

⁷ Piaripim Anutuu ngönte ök aö seimeë së pet irëpna pötak animao utpet nga namp yang öngöp wali panë pöökään örök piaripring nga elak puuk piarip mën wel mowiipnaawaar. ⁸ Pël ëen omën pöaarë sokuraar ka kësang piarpim Aköp këra yetaparak möön wel wia pöökë kamtaöök mowiin wiaapnaat. Ngön nokoliitak ka pöön Sotomre Isëp pël ya. ⁹ Pël ëen omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëaan narö wais erën ëak piarpim sokuraarön iteneimeë së kët 3re ën kët kaö nent pël sëpnaat. Pël ëëpnaatak omën nampökta itenak wak së welaaröa yangaöök moweerëpnaaten kuure ëak nemaan ëëpnaat. ¹⁰ Pël ëak yangerakë omën pourö piarpim wel wia pötaan yak ërëpërëp ëak këere kaömp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pöt yangerakë omën pörö

utpet yaäen Anutuuk tektek ngön yaaö omën pöaarök pit këemre këlangön menak utpet moweseima pötaanök.

¹¹ Ën ket 3re kaö nent won sëen Anutuuk pim omën wel wia pöaar wëwëeta ëmö mangkên kaalak öp sak tauaan omën pourö piaripön itenak kas kësang pan yaë. ¹² Pël ëen piarip kat wiaan kutömweriaan ngön naö ngön ëak epël yema. “Arip e ngaarëkël apreë.” Pël maan piarip kan aprö is kutöm kepilöte öngpök ilëak yesën kööre tokörö itenaut. ¹³ Pël ëen akun tapëtakëer moup nempel möak ka kaöaöökë lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ëak om wia. Moup yamöön omën 7,000 ka kaöaöökë lup nerak wëaurö wel wiin, lup 9 pötë wëaurö om wë omën pörek oröa pöten itenak kas kësang panë yeem Anutu kutöm pepapë yapinte wak isak yema.

¹⁴ Këlangön kësang 2 kuup 6 pöökë mëngkên oröa pöt peene pet yair. Këlangön 3 ënëm panë pöt, peene tapët örööpnaan yaë.

Ensel 7 pöpök pim kuupö mëna

¹⁵ Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkên kutömweriaan omën naröak ngön ë olëak epël ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaö Mëëaupring omnaröa kaö sak wë om wakaim öpnaap.” ¹⁶ Pël yaan ngarangk 24 Anutuuk ëöetak pitëm omp ak urötë wel aisëëëa pörö pit rar rë mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamëem ¹⁷ epël yema.

“O Aköp Anutu, weëre kosang pout wiëëaup, ni ngaanëer wakaimaupök peeneeta wëen. Ni nimitë weëre kosang kësangö wak omp ak sak ngarangk yaalniin.

Pötaanök ten niin yoöre ërëp yeniak.

¹⁸ Yangerakë omën niin köpëlorö ya sangën elnieim wë,

ën nim pitëmëen ya sangën elmëëmë pöt yok peene yaarö.

Nim omën wel wiauröa wël ëak kangut mampë pöteta yok yaarö.

Peene nim inëen ru tektek ngön yaaö omën pöröere ën nim omën pourö, kotre kaö,

niin kasinkasin yaalnia pörö pit ompyaö kangut mampëëp.

Pël ëak omën yang omnarö utpet yewe-sauröeta utpet mowasumëëp.”

¹⁹ Pit ngön pöt ök më pet yairën Anutuut ngëëngk kaöet kutömweri wia pöt kan tëen ne itaangkên Anutu pim umkek Mosesë ngön kosangöt wieëa pöt tup pöta kakaati wia. Pël ëen ne itenauan kent tangar mënak tangre kaö réak moup möak kopi kësangpel ëp ulöpötring yepel.

12

Öng nampre kamal kësangëpë ngönte

¹ Ne itaangkên kutömweri retëng kësang nent yaarö. Pöt öng nampök pim koröpök

këtëpök ulpëen ket ëak mëak wëa. Ngoonöp pöt pim ingesiarë iri wëa. Ën kepönöök pöt ari 12 pötök ul ket ëak waëak wëa. ² Pöp ru yak wë wilëpënëak lel yailën këlangön kësang kat yawiem merek ya. ³ Ën omën munt nannta kutömweri taprek yaarö. Omën pöt kamal kësang panë nemorë ök sak wëa. Pömor köp möaumorök pim kepönöt 7 ëak wëen watöt 10 ëak pötëaan oröëëa. Ën omën omp aköpë ulöt 7 ëak pim kepön 7 pötë waëëëa. ⁴ Pim su pömöntök kutömweri möak ari tit nent ti olaan tit nentepar pëen om wë. Pël ëaan kamal pöp öng ru wilëpënëak yaaö pöpë itëkëel së nga kor taö yeö. Öng pöp rungaap wilën pi wa nëmpënëak pël yaë. ⁵ Pël ëen öng pöpë yokot ënëmak yangerakë omën pourö weëre kosangring ngarangk elmëëpna pöp yawil. Pël ëen akun tapëtakëer pit rungaap teëntom panë wak yes, Anutu pim omp ak urtak wel aisëëëa pöpë ngëë. ⁶ Pël ëen öng pöp kan kas së yang lup omën won ner, Anutuuk mangkên krisimaki nentepar nent ngoon 6 ëak wëen ngarangk ëak kaömpe omnant mampënëak yema.

⁷ Ne kaalak itaangkên kutömweri nga kësang panë nempel yaarö. Nga pöt Maikelre pim enselöröak kamal kësang pömorre enselöröaan nga yaalmë. Pël yaëen pit kangiir yaalmë. ⁸ Pël yaëen Maikelre pim enselöröak pit il mowesak, “Ar e kutömweri yok pangk naöngan,” pël yema. ⁹ Pël mëak kamal pömor wa yangerak yemoola. Pöp kamal wet ngaanëer pan wakaimaupök yangerakë omën pourö morök yaalmëaup, Seten pöp. Piire pim enselörö wa yemoola.

¹⁰ Ën ne kat wiin kutömweriaan ngön naö ngön ë olëak epël ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim weëre kosangöök omnant pout il mowesak pi Aköp pël sak wë pöt pet yaalni.

Ën pim Ruup Kristo puukta pi kaö sak wë pöt pet yaalni. Pöta songönte epët.

Seten pi tiarim Anutu pim ëöetak tiarim karuröaan röökre ket poutë ngön utpet wesak yamëëa pöp piaripök kutömweriaan wa yemoola.

¹¹ Tiarim karurö Yesu Kristo, Sëpsëp Ruupë i il olëa pötak weëre kosang wak pim ngönte ök aimeë Seten il mowesa.

Pit pitëm wëwëat keimön naën Anutuuk ngönte taë wes wak wëen pitëm kööre toköröak mënaurö.

¹² Pötaanök kutömweri wëaurö ar ërëpërepëëë.

Ën yangerakre i kaöök wëauröaan yaköm pan.

Seten pi pim akunet ëwat wë yak ya sangën ëen arim naë oröak nga kaö elniipnaan yaë.”

¹³ Kamal kësang pöp pi yangerak wä moolëa pöten kön wieë öng yokotup wila pöp utpet mowasëpënëak nga yes. ¹⁴ Pël yaëën Anutuuk öng pöp int tup wereweriarë ök neweriar yemangk. Pöt pi kamalöpë naëaan kas wal ëak yang lup omën won panë nerek së wëën Anutu ngarangk elmëak këere kaömp meneim wëën krismaki 3 ën ngoon 6 pël sëpënëak yemangk. ¹⁵ Pël ëën kamal pöpök öng pöp i wak sëpën pël kön wiak kôm ngës olaan i kësang nemer nga urak ënëm yes. ¹⁶ Pël ëën yangerak öng pöp kaamök elmëak këm nga ëën i kamalöpë kôm ngës olëa pömer ngemë ilëak won yes. ¹⁷ Pël ëën kamal kësangëp pi öngöpön ya sangën ëën pim ru wet réak wiläo muntarö Anutuu ngön kosangöt ngaarëk wëere Yesu pim omnant tekeri wes mena pöt taë wes wak wëaurö nga elmëepënëak yes. ¹⁸ Pël ëak kamal kësang pöp i kaöökë pisöök tauak kor wë.

13

Animaö nga naar oröa

¹ Ne omën pötön itenaan animaö nga namp i kaöökëaan yaarö. Pöp pim kepönöt 7 ëak wëën watöt 10 ëak pötëaan oröëëa. Omën omp ak ulöt 10 tapël ëak wat 10 pötë waëak wëa. Pim kepönötë yapin Anutuun utpet wesak yaaö nant wieëa. ² Animaö nga nem itena pöp pi pusi kësang nga namp lepat pël ya pöpë ököp. Ingesiar pöt imën nga namp pea pël ya pöpë ök. Ën këm pöt kent nga laionöpë ök. Animaö nga pöp kamal kësangëpök pim wëere kosangö menak pim omp ak urtak wel aisëëe yangerakë omnarö ngarangk ëëpënëak yema. ³ Pël yaëën ne itaangkën animaö nga pöpë kepön naö omnaröak wisang ëak mënaupë kepönöökë ök seëa. Pël ëautak ëmpölö yok pu wariin yaap sak wëën omën pourö pöten itenak yaan sak ëak pim ënëm yes. ⁴ Pël ëak omnarö kamal kësang pöpök pim wëere kosangö animaö ngaap mena pötaan kamalöpön yaya mëak animaö ngaapönta yaya mëak epël ya. “Talëp animaö ngaapë ök wëere kosangring wë? Ma talëpök pi il mowasëpën? Won pan.”

⁵ Kamal kësangëpök animaö nga pöpön, “Ni Anutuu yapinte wa ngep elmëak utpet wesak mam,” pël ök maan Anutu kuure mak yema. Pël ëak pi krismaki 3 ën ngoon 6 pöröa öngpök yang omnarö ngarangk elmëepënëak animaö ngaapön tapël yema. ⁶ Pël maan pi Anutuun utpet wesak mëak yapinte wa ngep elmëak pim wëautere kutömweri wëauröenta utpet wesak yema. ⁷ Pël ëak animaö nga pöpön Anutuuk pim omnaröen köore tok elmëak puuk il mowesak omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëörö ngarangk elmëepënëak kuure mak yema. ⁸ Pël maan

yangerakë omën pitëm yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng naën ëa pöröak animaö nga pöpön yaya yema. Pep pöwer yang epër naaröön wiaan Sëpsëp Ru ënëmak mën wel wia pöpök omën wëwë kosangtak öpnaaröa yapinöt retëng ëauwer.

⁹ Katringöröak ngön epët këëkë kat wiin. ¹⁰ Anutuuk omën namp wii kaatakën yaö ëëpna pöp yok sëpnaap. Ën nampön köore toköröak mëmpënëak yaö ëëpna pöp mëmpnaap. Ngön pöt ngönëntak wia. Pötaanök omën ke pilöt Anutuu omnaröa naë yaaröön pöt kosang sak wë piin kön wi kosang yewesaut taë wes wak öp.

¹¹ Ne kaalak itaangkën animaö nga munt namp yangera öngpökëaan yaarö. Pöp wat naöörar wëa pöörar sëpsëp ruuröaatë ök. Ën pim ngönaak yaaö pöt kamal kësangöröa ngönötë ök kaö yaaup. ¹² Animaö nga 2 pöpök munt wet kaal pöpë wëere kosang pout wak wëa. Pël ëak pi wet kaal pöp kaamök ëak yangerakë omën pourö animaö wet kaal pim kepön naö mëngkën wel wiin ëmpölö pu wariaö pöpön yaya mapënëak yamëëaup. ¹³ Animaö nga 2 pöpök ya it ngölöp ke nentere nent mëneim wë. Pël yeem kutömweriaan esuwes wes mëën yangerakël yeiraan omnarö iteneim wë. ¹⁴ Pël ëën Anutuu kuure mak mëëaul animaö nga wet kaalëpë itöök ya it ngölöpöt yamëngka pötök yang omnaröen morök epël maim wë. “Ar animaö nga ngaantak öp wesirën wel wiak kaalak öp wëaupë könöp ket ëak kön pöpön yaya maim ön.” ¹⁵ Pël yaëën Anutuuk kat mowiin puuk animaö kôn ket ëa pöp wak këm muntön momöön ngönaak yaan omën animaö kön pöpön yaya nemaan yaë pörö mëneim wë. ¹⁶ Pël ëak animaö nga 2 pöpök omën pourö kotre kaö, monere urömaringre il ngentingenti yaaö, omën yaap wëaöre ën inëën yaaö pouröen maan animaö wet kaalëpë yapinte pitëm mor yaapkëëtëere ë kosatë wi pet yair. ¹⁷ Namp animaö pöpë yapintere saareet piik nawiin ëën pöt animaö pöpök omën pöp omnant sum ëere omnaröakta pim naëaan sum ë pël naëpan pël yema.

¹⁸ Animaö nga pöpë yapinta songön pöt epël këëkë kön wiipa. Yapin pöt saareet 666 pël wia. Pötaanök omën namp kön wetete wë pöt saare epët sangk kelak pöta songönte ëwat sëp.

14

Omën 144,000 pörö tan ngölöp nent ëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraöök taueëa. Pël ëën omën 144,000 Sëpsëp Ruupre Pepap Anutu piarpim yapintepar pitëm ë kosatë wieëa pöröeta piiring wëa. ² Pël ëën ne kat wiin këm ngön nempel i kësang nant

nga yaurem kuk aöre tangre kaö kësang rë pël yaë pöta ök kutömweriaan yaarö. Ngön nem kat wian pöt omën selap into tang yamööna ya pöl äaut. ³ Omën 144,000 pörö Anutu pim omp ak urtak wel aiseëa pöpre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pöröa ëöetak tauëë tan ngolöp nent aim wë. Tan ngolöp pöt omën muntaröak ewat nasëpan. Omën 144,000 Anutuuk yang omnaröa naëaan pimëën kama wa pöröakëer pangk ewat sëpnaat. ⁴ Omën pörö pit öngörö mësël naën wonörö. Pit yaap wëwë wotpil wakaima. Pël ëëë Sëpsëp Ruupë ngönte ngaarëk wak kaatë ya mëmpö seima. Omën pörö Anutuuk pöta kanguir pit yang omnaröa teköökäan kama waurö. Pël ëën Anature Sëpsëp Ruupë ingre moröröa wotöökörö pël sak wëa. ⁵ Pit ngön kaar aöre utpet nent ë pël naën, won.

Ensel 3 pöröak ngön nant ök mëëa

⁶ Ne kaalak itaangkën ensel munt namp mopöök wal ëak yesën itenaut. Pöp möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëroën Anutuu ngön ompyaö wiakaim wiaapna pöt ök mapënëak yes. ⁷ Pël ëak pi ngön ë olëak epël ya. “Anutu pim omën pourö kom ëak ngön yaatak niulëëpna akunet yok yaarö. Pötaanök piin kas yeem ping wesak maë. Pi kutömre yangre i kaöre kölok pout ket ëa pöpön yaya maë.”

⁸ Pël aö yesën ensel munt namp pim ënëm yesem epël ya. “Kat wieë. Papilon ka kaöaö omën naröak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panë wesak tööl yoola. Omën ka pöök wëa pörö öng omp nga yaaö nampë wain iit omnarö mangkën nak piiring utpet yaë pol pitëm utpet yaaö pöt yang omën pouröen rë moulön ulöl sa. Pötaanök pitëm ka kaöaö töölön pitta kö yes.”

⁹ Pël aö yesën ensel munt 3 pöp wet kaal pöaarë ënëm yesem ngön ëak epël ya. “Omën narö animaö nga pöpre pim omën kön ket ëaupön yaya mëak pim yapinte pitëm moresiire ë kosaöök wiaapëna pörö ¹⁰ omën nampë wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöl Anutuuk pitën ya sangën elmëën këlangön kat wiipnaarö. Kot nent wiap naalmëëpan, ya sangën kaö elmëak kël kop retëng ka urauuk es yokota pörek wes mëën ensel ngëëngköröere Sëpsëp Ruupë ëöetak këlangön kaö pan kat wiipnaarö. ¹¹ Es pitëm këlangön kat mowiipna pöwes nariin om yokotön koulöpö ket ëlötë o ngaarëk aprö seim öpnaat. Omën animaö ngaapre pim omën kön ket ëaupönta yaya yamëem pim yapinte pitëk wiaapna pörö röökë ket poutë këlangön kat wieim öpnaarö.”

¹² Pël ëëpnaat pötaanök utpet ke nentere nent Anutuu omën pim ngön kosangöt ngaarëk wëere Yesuun kön wi kosang wasö

pël eim wëaurö arim naë yaaröön pöt kosang sak ön.

¹³ Ne kaalak kat wiin ngön nent kutömweriaan epël yenëa. “Ni ngön epël retëng ë. Omën Aköpë naë rë olëak wë akun eptak ngës rëak wel wiipna pörö ërëpërëp ëëpnaarö.” Pël yaan Ngëëngk Pulöök epël yenëa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitëm ya mëmpnaatë kangut Anutuuk mampnaarö. Pötaanök yok pangk pitëm ya kaö mëmpna pöt pet irak kë yesem ërëpërëp eim öpnaarö.”

Enselöröa omnarö koirëpnaata ngönte

¹⁴ Ne ngön pöt kat wiak kutömweriil itaangkën kutöm kepil kölam kësang ner wiaan itenaut. Pël ëën kepil pöra rangk namp wel aisëëëa. Pöp omnaröa ököp, pim kepönöök omp ak ul koolötök ket ëa nent waëak moresil öp nga panë newer wak wëa. ¹⁵ Pël ëën ensel munt nampök Anutuu ngëëngk tup kaöeta kakaatiaan oröak ensel kutöm kepilta rangk wel aisëëëa pöpön maap ngön ëak epël yema. “Yangerakë kaömpöt köp sëën tiak kama ömë akunet yok yaarö. Pötaanök ni së öpwerring ti.” ¹⁶ Pël maan ensel kutöm kepilta rangk wel aisëëëa pöp së pim öpwer yangerak wesirak kaömp köp saut yati.

¹⁷ Pël yaëën ne itaangkën ensel munt namp kutömweri ngëëngk tup kaöeta kakaatiaan öp nga panë newer wali wak yaarö. ¹⁸ Pël ëën ensel munt Anutuun kiri ar yaaö urtak esuwesi ngarangk yaaupök pötakaan oröak ensel öp nga panëëwer wali wak wëa pöpön maap ngön ë olëak epël yema. “Yangerak wii wain ulöpörö köp sak wë. Pötaanök së öpwerring tö.” ¹⁹ Pël maan ensel pöp së pim öpwerring yangerakaan wain ulöpörö töak rongan yaë. Pël ëak wain ulöpörö ing mësaan iit oröak sëpënëak wa kap kësang këlötök ket ëa nenta öngpök yewesir. Wain ulöpöröa ing mësaan iit oröak sëpna pöt Anutu pim omnaröen ya sangën elmëëpnaata ök ëëpnaat. ²⁰ Pit Yerusalem kaöökë ka tomök wii wain ulöpörö kap kësang pötak wesirak ing mësaan pötakaan omën iit oröak i yaapötë ök yaë. I pöt oröak kaö wetak omnaröa kepönöt il yewas. Rëëptakaan opetakë waliit 300 kilomita pöta ök.

15

Ensel 7 pöröak omën utpet panë nant 7 tapël ëak wali wak wëa

¹ Ne itaangkën kutömweri retëng kësang munt nent oröak wëën itenak yaan saut. Ne itaangkën ensel 7 pörö omën utpet panë nant 7 tapël ëak omnarö utpet mowasëpnaat wak wëa. Omën utpet pöt oröön ënëmak kaalak munt nant naaröön ëëpnaat. Anutu pim ya sangënte pörekök pet panë irëpnaat.

² Pĕl ĕĕn ne omĕn kĕsang i kaōōkĕ ōk nĕntn itĕnaut. Omĕn pōt kōnitwĕri ōktak ĕsuwĕsi kōp mōak wĕ pōl ĕĕĕa. Ēn omĕn animāō nga pōpring nga ĕlak piire pim omĕn kōn ket ĕaupre pim yapinta saareet iĕ wĕsa pōrō Anutuuk pim intōat mangkĕn wali wak i kaō kōnitwĕri ōk pōōkĕ ĕōōk taueĕa. ³ Pĕl ĕĕĕ Sĕpsĕp Ruupĕĕn tan nĕnt Moses Anutuū inĕĕn ruupĕ tan pōta ōk epĕl aim wĕ. “O Akōp Anutu, ni wĕĕre kosang pout wĕĕĕaup.

Nim ya pout kosang kaō panĕĕt, pōlōpringōt. O omĕn pourōa Omp Akōp, nim wĕwĕ pōtakĕĕr wotpil ompyaō panĕĕt. ⁴ Akōp, nimĕnt tapōpōkĕĕr ngĕĕngk panĕĕp. Pōtaanōk ten omĕn pourō niin kasinkasin ĕlniak nim yapinte wak isak nianaat. Nim wotpil yĕwĕsa yaat tĕkeri panĕ orōak wia.

Pōtaanōk yang kaō poutĕaan narō nim naĕ wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pōt pet irĕn ne kaalak itaangkĕn kutōmweri ngĕĕngk tup kaōĕt poĕ korōpōtōk ōk rĕa pōta kakaati ngĕĕngk tup panĕ pōt kan tĕ wĕĕa. ⁶ Pĕl ĕĕn ĕnsĕl 7 pōrō omĕn nant omnarō utpet mowasĕpnaat 7 tapĕl ĕak wak tup ngĕĕngk panĕ pōta kakaati-aan yaarō. Pit ulpĕĕn wali ompyaō kewil won, ĕwaĕwa yaaō nant mĕak wĕa. Pĕl ĕak yĕpat koolōtōk ket ĕa nant pitĕm ripatĕ wirō rĕwarōk rĕak wĕa. ⁷ Pĕl ĕĕn kutōm omĕn mor kong nĕnt wĕwĕĕtaring pōrōak sōwar koolōtōk ket ĕa 7 ĕak ĕnsĕl 7 pōrō yemangĕ. Sōwar pōtĕ Anutu wĕwĕ kosangtar-ingĕp pim ya sangĕnōt pĕō ĕĕĕa. ⁸ Ēn Anutuū ĕwaare wĕĕre kosang pō ĕs koulōpōōkĕ ōk sak tup ngĕĕngk panĕĕtak wiaan ĕs koulōp pō kakaati pĕō ĕaan omnarō pōrĕk ilapnaat pangk naĕn. Ēnĕmak utpet 7 ĕnsĕlōrōak wak yĕwais pōt pet irĕpna pōtakĕĕr ilapnaat.

16

Anutu pim omnarōaan ya sangĕnōt sōwar 7 pōtĕ wĕĕa

¹ Ne kat wiaan tup ngĕĕngk panĕĕta kakaatiaan ngōn nĕnt ĕnsĕl 7 porōĕn epĕl ōk yamĕĕm ya. “Ar sōwar 7 pōtĕ ōngpōk Anutuū ya sangĕnōt wia pipot kōmĕn yangĕrak olaĕ,” pĕl yĕma.

² Pĕl maan ĕnsĕl kopĕt pōpōk pim sōwarwĕri wĕĕĕaut wak sĕ kōmĕn yangĕrak yoola. Pĕl ĕĕn omĕn animāō ngaapĕ yapinte pitĕk wiak pim omĕn kōn ket ĕaupōn yaya maima pōrōa naĕ ĕmpōl utpet kĕsang panĕ nant orō morĕĕn kĕlangōn kaō kat yawi.

³ Ēn ĕnsĕl 2 pōpōk pim sōwarwĕri wĕĕĕaut i kaōōk kōmĕn yoola. Pĕl ĕĕn i kaō pō kaip tiin omĕn wĕl wiaurōa iitĕ ōk korōp orōōn omĕn i kaōōk wĕa pōrō wĕl wi won yĕs.

⁴ Pĕl yaĕĕn ĕnsĕl 3 pōpōk pim sōwarwĕri wĕĕĕaut i kĕsangōtĕĕre kōlōkōtĕ kōmĕn yoola.

Pĕl ĕĕn pōtta kaip tiin omĕn i korōp yaarō. ⁵ Pĕl ĕĕn ne kat wiaan ĕnsĕl i pout ngarangk yaaō pōpōk Anutuun epĕl yĕma.

“O Ngĕĕngkĕp, ni wakaimaupōk wĕĕn.

Nim kangut yĕmengka yaat wotpil yamĕngkaup.

⁶ Omnarōak tĕktĕk ngōn yaaō omĕnĕre nim omĕn muntarō mĕn wĕl wiin pitĕm iit orōak ngĕntĕiĕmaut.

Pōtaanōk omĕn utpet pōt ĕima pōrō nuuk omĕn i ĕpot mangkĕn yĕn.

Nim wotpil yĕwĕsa yaat yamĕngkĕn pitĕm utpetatĕ kangut yĕō.”

⁷ Pĕl yĕmaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmĕautakaan ngōn nĕnt ngōn ĕak epĕl ya.

“Yaap, Akōp Anutu wĕĕre kosang pĕpap, nim ya yamĕngkaut wotpilre ompyaō yamĕngkaup.”

⁸ Ēn ĕnsĕl 4 pōpōk pim sōwarwĕri wĕĕĕaut kĕtĕpĕ rangk kōmĕn yoola. Pĕl ĕĕn Anutuū kĕtĕpĕ nga panĕ wĕsak maan omnarō ĕs kotōpĕnĕak yĕma. ⁹ Pĕl ĕĕn kĕtĕpĕ nga panĕ wĕsak maan omnarōa korōpōtĕ ĕs mokotōn Anutu utpet pōtĕn maan pit utpet mowasĕpĕnĕak orōa pōpōn utpet wĕsak yĕma. Pit lup kaip tiak piin ping wĕsak nĕmaan yaĕ.

¹⁰ Ēn ĕnsĕl 5 pōpōk pim sōwarwĕri wĕĕĕaut animāō ngaapĕ omp ak urtak kōmĕn yoola. Pĕl ĕĕn animāō pōpĕ ikaōōk omĕn wĕĕn ngarangk ĕlmĕĕima pōrōa naĕ koō yoola. Pĕl ĕĕn omĕn pōrō kĕĕmre kĕlangōn kat yawiĕm kĕ kant mĕnak wĕ. ¹¹ Pĕl ĕak pitĕm ĕmpōlre kĕĕmre kĕlangōn yaaō pōtĕĕn Anutu kutōmweri wĕaupōn utpet wĕsak yĕma. Pitĕm utpet yaaut kasĕng ĕnak lup kaip natiin yaĕ.

¹² Ēn ĕnsĕl 6 pōpōk pim sōwarwĕri wĕĕĕaut i kĕsang nĕmĕrĕn Yuprĕtis pĕl yĕma pōmĕri kōmĕn yoola. Pĕl ĕĕn i pōmĕr lĕep raan omĕn omp ak kĕtĕpĕ yĕngampiaul wĕaurōa wais nga ĕlĕpna kanō yaarō. ¹³ Pĕl yaĕĕn itĕnaan urmĕr ōmōrōa ōk narō 3 ĕak yaarō. Namp kamal kĕsangĕpĕ kĕmtakaan, namp animāō ngaapĕ kĕmtakaan, namp animāō nga munt 2 pōpōn tĕktĕk ngōn yaaō kaar omnamp pĕl yĕma pōpĕ kĕmtakaan pĕl ĕak yaarō. ¹⁴ Urmĕr pōrō Sĕtĕnĕĕrōak omĕn it ngolōp kĕ nĕntĕre nĕnt yaaurō. Pit yang ĕl ĕpotĕ omĕn akōrōa ngĕĕsĕ yĕs. Pitōk omĕn omp ak pōrō Anutu wĕĕre kosang pĕpapĕ akun kaōāōk nga ĕlĕpnaan wa rongan ĕlmĕĕpĕnĕak yĕs. ¹⁵⁻¹⁶ Pĕl ĕak sĕ koirak yang lup nĕntak wa rongan yaalmĕ. Yang lup pōta yapintĕ Yuta ngōntak Amakĕton pĕl ya.

Pĕl yaĕĕtak Kristook epĕl ya. “Kat wĕĕĕ. Ne kĕkain omnarōa yaĕ pōl ĕlĕĕp waisumaap. Pōtaanōk namp pi ka uraan kĕkainĕpōk wais pim poĕ korōpō wilak sĕĕn

yool wē omnarōa ēōetak ēō ēēpanēēn itit ngarangk ēēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap.”

¹⁷ Ēn ensel 7 pōpōk pim sōwarweri wieēaut mopōōk kōmen yoola. Pēl yaēēn tup ngēēngk panēetak omp ak urtakan ngōn kosang nent epēl ya. “Nem omēn utpet pipotring omnarō yamēngk pōt peene pet yair.” ¹⁸ Pēl yaan kent tangar mēnak tangre kaō yeraan moup yamō. Moup pōmpel kēsang panēēmpel ngaan ke pēl nent mōōn it-naangkēn ēautak peenōk yamō. ¹⁹ Pēl ēēn Papilon ka kēsang pō luptak weerak 3 wasēn omnarōa kaat tōōl ngentiak utpet yes. Pōt Anutuuk Papilon omnarōa utpet yaautōn kōn wiak omēn nampē muntap wain i ngaat mangkēn nak kēlangōn kat yawi pōl pitēn ya sangēn kaō elmēēn utpet yes. ²⁰ Yanger moup kēsang yamōōn i kaō kusōt mop wiak sēēn rosiratta won yes. ²¹ Pēl ēēn kutōmweriaan kopi kēsang yepelēn ēp ulōp kēsangōt omnarōa rangk ngentiin kēlangōn kaō kat yawi. Ēp ulōp kopēt nemesi kōnōmēt omnarōa kōnōmta ōk. Pēl ēēn pōtōk utpet panē mowesa pōtaanōk omnarōak Anutuun utpet wesak yema.

17

Ōng omp nga yaaup pi sum utpet wa

¹ Ne omēn pōten itanaan ensel 7 ēak sōwar nant 7 tapēl ēak wali wak wēa pōrōakaan nampōk wais neen epēl ōk yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn ōng omp nga ē yaē pōp pim utpetatē kangut Anutuuk mangkēn ōpnaatōn pet elni-imaan. Ōng pōp pi ka kaō i kēsangōtē ēōōk wieēa pō. ² Yang omp akōrō pit ōng pōpring utpet yaurō. Ēn omēn yaapōrōeta sēēn ōng pōpōk wain iit mangkēn nak kōn irikor ēak piiring utpet tapēl yaurō. Pōtaanōk Anutuuk utpet kangut mampana.”

³ Pēl neaan Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōōring nem naē orōōn ensel pōpōk ne mēsak sē yang lup omēn won nentak yeneulē. Pēl ēēn ne pōrek wē itaangkēn ōng namp animāō nga kōp mōaō nampē kang wel aisēēēa. Animaō pōpē korōpōōk yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant kēsang retēng ēēēa. Ēn pim kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōrēēa. ⁴ Ōng pōp ulpēēn kōp nentepar yaaō kōmkēēnringōt peō ēēēa. ē rangi ompyaut pim korōpōōk pangk ēak wēa. Pēl ēak kelōn koolōtōk ket ēa nent wali weēa. Pōta ōngpōk pimtē omp nga yaauta utpet kamp yaaō kōmkēēnringōt peō ēēēa. ⁵ Pēl ēak pim yapin ēlēēpēt ē kosaōōk retēng ēēēa. Pōt epēt. “Papilon ka kaōaō, ōngre omp nga yaaōre utpet kōmkēēnringōt yaaō pōtē ēl panēēp.” ⁶ Ne itaangkēn ōng pōpōk Anutuū omnarō mēnak pitēm iit nak kōn irikor ēak wē. Omēn pōrō Yesuu yapinte wak kaō wesak aima. Pōtaanōk pit mēnak pitēm iit nak wē.

Ne ōng pōpōn itenak yaan panē saut. ⁷ Pēl yaēēn enselēpōk epēl yenēa. “Ni orōpmorēēn yaan panē yesēn? Nook niin ōng pipopre animāō kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōaupōk ōngōp kōka ēak wēa pōp piarpmik songōntepar ōk niamaan kat wi. ⁸ Animaō nim itenaō pōp ngaantak wēaupōk peene won wia epō ēnēmak kaalak yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak apēr sasa kō sēpnaap. Pēl ēēn omēn yangerak ōpna pōrōa yapinōt wēwē kosangta pepeweri yang epēr naarōōn wiaan retēng naēn ēa pōrōak animāō pōpōn itenak yaan sēpnaat. Animaō pōp ngaantak wakaimaupōk peene won wia ēnēmak orōōpnaap.

⁹ “Pōta songōnte kēēkē ēwat sēpa. Pōt epēt. Kepōn 7 ēak wēa pēl ya pipot rosir 7 pōtōnōk ya. Ōng pōp rosir 7 pōtē rangk wel aisēēēaup. ¹⁰ Ēn kepōn 7 ēak wēa pēl ya tapōtōk omēn omp ak 7 pōrō pēl ya. Pitēm naēāan 5 pōrō wel wiin kopēt nampōkēēr peene yangerakē omp ak sak om wē. Ēn munt namp pi omp ak nasēn won wē. Ēnēmak pōp orōak akun kot panē nent ōpnaap. ¹¹ Animaō nga pōp ngaanēēr wakaimaupōk peene won wia, pōp piita omp ak namp munt 7 pōrōak erēn ēēn 8 ēak wē kō sēpnaap.

¹² “Ēn watōt 10 ēak nim itenaō pōt omēn omp ak 10 pōrōenōk ya. Pōrō pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aōa ke pil pōtak weēre kosang wak animāō nga pōpring omēn omp sak ōpēnaarō. ¹³ Pēl ēak omēn omp ak 10 pōrō pit kōn kopēt nent wieē pitēm weēre kosang omnarōēn ngarangk elmēēpna pōt animāō nga pōp kōn wes mampana. ¹⁴ Pēl ēak pit Sēpsēp Ruupring nga elak pōpōk pit il mowasēpnaarō. Pi omēn isaō pourōa Kaōap, omēn omp ak pourōa Omp Akōp. Pōtaanōk omēn piiring ōpna pōrō, pim yas mēak pimtēēn yaō ēēn pim ngōnte kēēkē wesak ōpna pōrō pourō, piiring erēn ēak yang omp ak pōrōaring nga elak il mowasēpnaarō.”

¹⁵ Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “I kēsangōt ōng omp nga yaaupē ēōōk wel aisēēēa pōt omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōenōk ya. ¹⁶ Ēn watōt 10 ēak orōāan nim itenan pipot yang omp ak 10 ēak nem ōk niaō pōrōere animāō nga pōpre ēak pitōk ōng omp nga yaaō pōpēēn kōōre tok elmēēpnaarō. Pēl ēak pitōk pi utpet mowesak ulpēēnre pōē korōp pim ē rangiēēa pōt wa ilak keli moolēak yool moulmēēpnaat. Pēl ēak pim korōpre mēsēp kaō nant nak nant es momarēpnaat. ¹⁷ Yaap, Anutuuk pimtē ngaantakēēr kōn wia pōl pitēm lupōtē kōn pout mangkēn pit ya pōt mēmpnaat. Ya pōt pit kōn kopēt naō wieē omēn omp ak sak ōpēna weēre kosang pitēm pōt animāō pōp mampana. Pēl ē seim Anutuū akun menautak pet irēpnaat. ¹⁸ Ēn

öng nim itenan pipop ka kësang yang omp akörö ngarangk elmëepna pö.”

18

Papilon ka kësang pö utpet ëa

¹ Omën pöt pet irën ne kaalak itaangkën ensel munt namp kutömweriaan yangerakël yeiraan itenaut. Pöp Anutuuk weëre kosang kësang mangkën pim ëwaöök yangerak ëwa ë pet yair. ² Pël ëën pi ngön ë olëak epël ya.

“Papilon yok utpet yaë.

Papilon ka kësang utpet ëak kö yes.

Pël ëën peene urmer ke nampre nampre int utpetarö pitëmënt peën wë.

³ Ka kësang pö utpet yes pöta songönte epël.

Öng pöpök omën nampë muntap wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöta ök omp nga ëere utpetat kësang ë pël yaaö pöt pet elmëen yang omën pourö tapël ëeim wëaurö.

Pël ëak yang omp akörö pit öng pöpring utpetat ëeimauro.

Pël yaëën öng pöpë omën nant kësang öpnaataan kentre kaur yaaö pötaan yangerakë omën monere urömatëën ya yamëngkauröak omnant menak pim naëaan sum kësang weima.

Pötaanök kö yes.”

⁴ Pël yaan ne kat wiaan ngön munt nent kutömweriaan epël ya.

“Nem omnarö, ar öng utpet pipop sëp wesak kas seë,

öng pipopring wë saun koirak pötë kangut önganëën.

⁵ Öng pöpë utpet yaaö pöt kësang panë sëën Anutu kutömweri wë pöp itenak utpet kangut mampëneäk kön wieim wë

⁶ Ar omën utpet kangut pi mampunë porö pim këlängön omën muntarö yemengka pötön kön wiak kangut mampun.

Ar pël ëëneäk pöt pi omnarö utpet mena ëën pöt kangüir il wesak mampun.

Omën nampë muntap i ngaat mangkën nak utpet yes pöl öng pöpök omnarö utpet wesak këlängön kat mowieima.

Pötaanök i nga kosang panëët yemangk pöl il wesak këlängön kësang kat mowiin.

⁷ Pi pimtën wak isak yeem pim utpet yaautëën ërëpsawi eima pöta ök arök kangüir këlängön kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kön korar epël wieëaup.

‘Ne öng ak kësangëp yak omp ak urtak wel aisëëë omnarö ngarangk yaalmëaup.

Ne öng kapiröa ök omnantëën il ngentingenti naënëp.

Könöm nant nem naë oröön ingre ya ilak naënganëëp.’

⁸ Pimtök kön korar pöt wieëa pötaanök kët kopët nentak utpet epot pim naë orööpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngöntök yaaöre ën ingre ya ilak yaaö pöt orööpnaat.

Aköp Anutu utpet kangut yemengka pöp weëre kosang kësang yaaup yak

puuk maan es kotöpnaat.”

Pël yaan kat wiaut.

⁹ Yangerakë omp ak piiring ya utpet yamëngkem pötëën ërëpsawi eimauro öng pöp, ka kaö pö, es yokotön koulöpö ngaarëk yawisën itenak pimëën ingre ya ilak apnaarö. ¹⁰ Pit Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlängön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëën om kamaarek tauëë epël apnaat.

“O yakom, ka kaöaöön yaköm pan.

Papilon ka kaöaö, 1 aöa akun kot pita öngpök nim saunatë kangüir utpet yaën.”

Pël yaan kat wiaut.

¹¹ Ën yangerakë omën monere urömatëën ya yamëngkauröeta omnaröak pitëm naëaan urömat kaalak sum naëpan pël wesak pimëën ingre ya ilak apnaarö. ¹² Pitëm uröm pöt epot. Koolre siluwa, kël ompyaut, polere kal, songre sar, poë koröp ke naöre naö ompyaö retëngretëng äaut, këra köp nga kamp ke nampre namp yaautre omën nant këra sum kësangötök ket äaut, aini parasre yaap, kël retëngretëng äautök ket äaut, ¹³ omën kamp ompyaö këra koröp neweriaan yewaut yapinte sinamon pël yema pötre ëwamöt, këra ëpre kömau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaömp ar ëëpnaat, korupaë lölöpöt, pol purmakaöre sëpsëpörö, pol osöröre ën kaar pitëm wii ngan ëak wak weruak yaautre, ën omën inëën yaauröere, pitëm sum yaaö pöt pipot.

¹⁴ Omën monere urömatëën ya yamëngkauröak öng pöpön epël ya.

“Omën nant nim ömëak kent kön yawian pöt sasa won yes.

Monere këere kaömpre omën ompyaö ë rangi pötta won yes.

Pötaan omën pipot pout kaalak naöngan, won pan.”

¹⁵ Pël ëak omën monere urömatëën ya yamëngka porö omën ke pilöt pim naë sum yeëa porö Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlängön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëën om kamaarek tauëë ingre ya ilak ëak epël apnaat.

¹⁶ “O yaköm, ka kësangöön yaköm pan.

Ka kësang epö öng nampë ök.

Pi ulpëën ompyaö retëngretëng köp nentepar möa namp mëak

pim koröpöök koolre songre sar ë rangiak wëaup.

¹⁷ Akun kot 1 aöa pöta öngpök pim monere uröm pout kö yes.”

Ën i kaö wangatë ngarangk pöröre omën narö wangat wak ka muntatë yes piporö, wangatë inëën yaauröere omën i

kaö pöök mon ya yamëngka pörö pourö pit Papilon kak pëlëer wiaan kamaarek taueé¹⁸ itaangkën ka pö es yokotem koulöpöt oröak yesën itenak ngön ëak epël yema. “Elei, ka kësang epöökë ök naö e nerek wi naön, won pan.”¹⁹ Pit pël mëak kaplak ilaimeë ingre ya ilak ëak epël aim wë. “O yaköm, ka kësang epöön yaköm pan. Wangatë ngarangk yaaurö tiar ka kësang epöökë urömat wak yesem monere uröm kësang weimaurö.

Akun kot 1 aöa pöta öngpök ka epö kö yes.²⁰ Kutömweri ngëëngköröere Anutuun ngön yaaöre tektek ngön yaaö omënera pim omën muntarö ar ka pö won yes pötaan ërëpërëp ëën.

Ka pöök utpet elnieima pötaan Anutuuk kangut yamangk.”

Pël yaan kat wiaut.²¹ Ën ne kaalak itanaan ensel weëre kosangring nampök kël kësang panë naö wak wal ëak i kaöök yoolëem epël ya. “Nem këlö i kaöök yoolak epël Anutuuk ka kësang Papilon pö utpet wasën sasa kö sëën kaalak itnaangkan.

²² Pël ëën intöere iraö ngön aöre pëep mëmpö, polere kuup ngön aö pöt ka pöökaan kaalak yaan kat nawiingan.

Ën omnaröakta ka pöök ya ke nentere nent yamëngkën itnaangkan.

Korupaëta kas yamöem yaan kat nawiingan.²³ Ka pöökaan es rampe newes kaalak ëwa naën ëëpnaat.

Öngre omp yaëën ipre kër yemangka pötenta itnaangkan.

Ngaantak ka pöökë omën monere urömatëën ya yamëngkaurö yangerkë kaö sak wakaimaurö.

Ën ka pöökaan naröak kempre tëptëp wak yeem omën muntaröen morök elmëeimaurö.

²⁴ Papilon ka kësang pöökë omnaröak Anutuun tektek ngön yaaö omënera pim omën muntarö mëneima.

Ën yang omën naröeta kööre toköröak mëneima pël ëautë saunat Papilon ka kësang tapöök wieëa.

Pötaanök Anutuuk kangut yaalmë.”

19

Omnarö Papilon kaö utpet yesën ërëpërëp ëa

¹ Ne omën pötön itenak kat wiaan kutömweriaan omën kësang pan ngön ë olëak epël ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa. Tiarim Anutu tapöpök tiar utpetetakaan kama nuwa.

Ë rangiere weëre kosang pipot pim naë wia.² Pi tapöpök pim ngön yaatak omnaröa wëwëat wotpil wesak wël yaaup.

Öng omp nga yaaö pöpë utpet pömpelök yangerkë omnarö utpet mowe-seima.

Pël ëën Anutuuk pi utpet kangut mena.

Öng pöpök Anutuun inëën ru narö mëneimaup. Pötaanök kangiiir elmëa.”³ Pël ëak pit kaalak ngön ë olëak epël ya.

“Anutuun yaya mepa. Ka kësang pö es yokotem koulöpö kët ël epotë aprö seim wë.”

⁴ Pël yaan ngarangk 24 pöröere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit rar rë mowesirak tok oriak Anutu pim omp ak urtak wel aisëëa pöpön yaya mëak epël ya. “Yaap, Anutuun yaya mepa.”

⁵ Pël yaan kat wiaan Anutuun omp ak urta naëaan ngön ëak epël yeem ya. “Anutuun inëën ruurö, ar pourö tiarim Anutuun yaya mäë.

Piin kasinkasin yaaö kotre kaö pourö pël ëëë.”

Sëpsëp Ruup öng koirën pim ipre kër mampna akun kësangët oröa

⁶ Ngön pöt ë pet yairën ne kaalak kat wiaan ngön munt nempelök omën kësang pan rongan ëak wë ngön kaëp aöre i kësang nant nga yaurem kuk aö, tangre kaö kësang yeraan nga ngön aö pël yaë pöl ngön ë olëak epël yeem ya.

“Anutu tiarim Aköp weëre kosang pout wieëaupök peene kësang panë sak wë omnant pout ngarangk yaalni.

Pötaanök piin yaya mepa.

⁷ Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunet yok yaaröön öngöp piin korkor yaë.

Pötaanök tiar kön ompyaö wieë ërëpërëp kësang panë yeem,

pim yapin pingetakëer wak isak aim öpa.

⁸ Anutuuk öng pöp ulpëën ompyaö ëwaëwa yaaö kewil won panë namp mëpënëak mena.”

Ulpëën ompyaö pöp Anutuun omnaröa wëwë ompyaö wotpilten ya.

⁹ Enselëpök neen epël ök yenëa. “Ni ngön epël retëng ë. Omën Anutuuk Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunetak kaömp ngawi nempënëak yas mëëaö pörö ërëpërëp ëëpnaarö.” Pël neak kaalak epël yenëa. “Ngön epët Anutuun ngön kë panëët,” pël neeaut. ¹⁰ Pël neaan ne piin yaya mamëak pim ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok yariin epël yenëa. “Nëen pil elmëëngan. Anutu pimtënököër yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngönte ök yak pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö.” Yesuu ngönte ten kaamök elmëën tektek ngöntak aöre songönte tekeri wesak aö pël yeë pöt Pulöökë yaat.

Omën pol os kölamöpë rangk wel aisëëa pöpë ngönte

11 Ngōn pōt ōk neē pet irēn ne itanaan kutōmwer kan tēēn pol os kōlam namp wēēn itenaut. Omēn namp pōpē rangk wel aisēēa pōpē yapintepar nent, “Yaot wotpil yamēngkaup,” ēn nent “Ngōn yaap yaaup,” pēl ya. Omēn pōp pi omnarō ngōn yaatak ulmēak kangut mampōōre nga elō pēl yeem wotpil yaaup. 12 Pōpē itōōrar pōt, es wēlēngōōkē ōkōōrar. Ēn kepōnōōk pōt, omp ak ul nant selap waēēa. Pim korōpōōk pimtē yapinte wīēēa. Pōt pimtōkēēr ēwat, omēn muntarō kōpēl wē. 13 Pim ulpēēnēpōk omēn iitōk petak urak wēa. Ēn pim yapinte pōt, omnarōōk piin, “Anutuu ngōnte,” pēl yamēēaup. 14 Pēl ēēn kutōmweri nga omnarō ulpēēn ompyaō kōlam panē kewil won narō mēak pol os kōlam narōa rangk wel aisēak omēn pōpē ēnem yes. 15 Omēn pōpē kēmtakaan ōp nga panē newer orōak irēēa. Ōp pōwerring yang omēn pim kōōre tokōrō mēnak wēēre kosangring ngarangk elmēēpnaap. Puuk wii wain ulōpōrō kēl kap kēsang nentakaan ing mēsaan iit yaarō pōl omnarōēn Anutuuk ya sangēn elmēak mēngkēn pitēm iit orōōpnaat. 16 Pōpē ulpēēnēpōkē kopirak pim yapinte epēl retēng ēēa. “Omēn omp akōrōa Omp Akōp, isaurōa Kaōap.”

17 Ne kaalak itaangkēn ensel namp kētēpōk tauēēa. Pēl ēēē ngōn ē olēak int ngaarēk wal ēak yaaurōēn epēl yema. “Ar pourō Anutuu kēere imēn nēnēēn wais rongan ēēē. 18 Ar omēn omp akōrōere nga omnarōere pitēm wotōōkōrōere pol osōrōere pitēm rangk wel aisēak wē pōrō pourō, inēēn yaaurōere yaap wēaurō, kotre kaō, pit pourōa mēsēpōt nēnēēn wais rongan ēēē.”

19 Pēl yemaan ne itaangkēn animāō nga pōpre ēn yangerakē omp akōrōere pitēm nga omnarō pit Yesu pol osōpē rangk wel aisēēaupre pim nga omnarōaring nga elēpēnēak rongan ēak wēa. 20 Pēl ēēn puuk animāō pōpre ēn tektek ngōn yaaō kaar omēn pōp wali yeō. Tektek ngōn yaaō omēn pōp pi wet rēak ya it ngolōpōt animāō pōpē ēōetak mēneimautak omēn animāō pōpē yapinte pitēk mowiak animāō kōn pimtē ket ēa pōpōnta yaya maima pōrō morōk elmēēima. Pēl ēēn omēn utpet pōaar wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi yemoola. 21 Pēl ēak omēn pol osōpē rangk wel aisēēa pōpōk nga omēn utpet pōaarē naē wēāō pōrō pim ōp nga panē kēmtakaan orōēēa pōwerring mēn wel yemowi. Pēl ēēn intōrōak wais omēn mēna pōrōa mēsēpōt wa neim olēak kep panē yaē.

20

Seten pi wii kaatak moulmēēpnaap

1 Ne kaalak itaangkēn ensel namp yang ōngōp waliōōkē kietaring wii seen naō wali wak kutōmweriaan yeirēa. 2 Pēl ēak ensel pōpōk kamal kēsang ngaan panēēr wē Anutuu ēōetak omnarōaan utpet wesak aim wēaup, Seten, pōp enselēpōk wak krismaki 1000 pōtē ōngpōk ōpēnēak wii seen pōōring tē yemowi. 3 Pēl ēak enselēpōk wa yang ōngōp wali pōōkē ōngpōk moolēak kaalak kan wariak taē panē wet yemoulmē. Krismaki 1000 pōt won nasēn wiaan yang omnarō kaalak morōk elmēēpanēak pēl yaalmē. Ēnēmak krismaki 1000 pēl won sēēnak orō moulmēēn akun kot panē nent ōpnaap.

4 Ne kaalak itaangkēn omp ak ur nant wiaan pōtē omēn narō wel aisēēa. Anutuuk pit omēn muntarō ngōn yaatak moulmēak kangut mampna ya pōt mangkēn wak wēa. Pēl ēēn ne itaangkēn omēn narōa kōnōrō Yesuun kōn wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ōk aō yeem Anutuu ngōnte kosang wes morōak wēa. Pitēm pēl yaaō pōtaan kōore tokōrōak ngernger il moolaan wel wia. Omēn pōrō animāō nga pōpre pim kōn ket ēa pōpēēn yaya maōre pim yapinte pitēm ē kosatēere morōtē mowi pēl naēn ēa. Pitōkēēr Anutuuk wletakaan wal ē moulmēēn wē Kristooring omp ak sak ngarangk wakaimēē sē krismaki 1000 ke pipēl won yes. 5 Pitēm wletakaan wal ē moulmēa pōt wet rēaut. Ēn omēn munt wel wia pōrō wal naēn wia. Pit krismaki 1000 pōt won sēēnak wal ēēpēnēak kor wē. 6 Omēn Anutuuk wet rēak wletakaan wal ē moulmēa pōrō ngēēngk mowasēn ērēpērēp eim ōpnaarō. Omēn pōrō kaalak wel wiak es parēāōōk nasēn ēēpnaarō. Pit kiri ar yaaurōa ōk sak Anuturu Kristoon yaya yamēem Kristooring omp ak sak ngarangk yaat mēneim wēēn krismaki 1000 ke pēl won sēpnaat.

Seten pim kēlangōn kaō panē kat wiipnaata ngōnte

7 Krismaki 1000 pōt won sēēnak Seten wii kaataakaan kan tē mowiin orōōpnaap. 8 Pēl ēak yang kaō nantēaan nantē wēa pōrō pourōa naē sē morōk elmēēn rongan nentepar ēēn Kokre Mekok pēl sēēn nga wa top ēēpnaat. Pēl ēēpna pōrō pangk sangk nekelngan, i pisōtē ōk kēsang panē ēēpnaat. 9 Omēn pōrō yang kaō poutēaan wais Anutuu omnarōere Yerusalem ka kēsang pim kent kōn wia pō wa taap ēak mēmpēnēak yaēēn Anutuuk es newes kutōmweriaan wes mēēn irē omēn pōrō es kot won wasēpnaat. 10 Pēl ēēn Seten pit morōk elmēa pōp puuk wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōrek animāō ngaapre tektek ngōn yaaō kaar omnamp wet rēak wa moolaan wēa pōwesi moolapnaat. Pēl ēēn pit omēn naar namp pōrō

röökre kët pouté es yokotön këlangön késang kat wiewim öpnaarö.

Ngön ya késang mëmpnaata ngönte

11 Ne kaalak itaangkën omp ak ur kölam késangëtere pötak wel aisëeëa pöpön itenaut. Pël èen kutömre yanger pim naë mop wiak won yes. 12 Pël yaëen itaangkën omèn wel wiaurö kotre kaö omp ak urtak wel aisëeëa pöpë ëöetak taueëa. Pël èen pep nant yawil. Pël ëak newer yawil. Pöwer wëwë kosangta pepewer. Pël ëak puuk omèn wel wiaurö pitëm wëwëatë songönöt pep pötë iteneë wël yaalmë. 13 Pël ëëpënëak omèn i kaöök wel wiaurö i kaöökaan wal yaë. Yaap, omèn wel wia pourö weletekaan wal èen neenem wëwëatë kangut yemangk. 14 Pël ëak welere wel kaö wak öngöp késang i kaöökë ököök es yokota pöwesi moolaan kö yes. Omèn pörek sèpna porö wel 2 kosang pöt wiak sasa kö sèpnaarö. 15 Anutuuk itaangkën omèn namp pim yapinte wëwë kosangta pepeweri won èen pöt wak öngöp késang i kaöökë ököök es yokota pöwesi yemoola.

21

Kutömre yang ngolöpöt yaarö

1 Ne omèn pötön itenak kaalak kutöm ngolöpwerre yang ngolöpren itenaut. Kutömre yang wet réak orök wiakaima pöt kö sak sèen i kaööta won wieëa. 2 Pël èen ka késang ngëengki Yerusalem ngolöpöön itenaut. Ka ngolöp pö Anutu naë kutömweriaan yeiraan itenaut. Pö ë rangi ompyaö panë nant ëak wëa. Pöt öng namp pim omp yaö ëak wëaup öpënëak ë rangiak wë pöl ëak yeira. 3 Pël èen ne kat wiaan omp ak urta naëaan ngön ëak epël ya. “Kat wieë. Anutu pi pim omnaröa tekarak wë. Pi pitring wëen pit pim omèn sak öpnaarö. Èn Anutu pimtok pitëm naë wë pitëm Aköp pël sak wakaim öpnaat. 4 Pël ëak puuk pitëm ing telapöt tum mokorön ërëpërëp ëëpnaat. Pöt pit kaalak wel wiire èn kön utpetaring wë, ingre ya ilak aöre këlangön kat wi pël naën ëëpnaat. Omnant ngaan wiakaima pöt pout won sa pötaanök.” 5 Pël yaan omèn omp ak urtak wel aisëeëa pöpök epël ya. “Kat wieë. Ne peene omnant pout ngolöp wesak orö yaulmë.” Pël ök ëak neen epël yenëa. “Ngön epot yaap panëët, omnaröa kön wi kosang wasëpnaat. Pötaanök retëng ë.” 6 Pël neak kaalak epël ök yenëa. “Omèn epot pout yok orök wë. Ne tapöp wot réaupök kaalak ënëm remaap. Omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet irumaap. Omèn namp iiten yaëen pöt nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sèpnaat sum won mangkën nëmpnaap. 7 Omèn namp pim wëwë ompyautak utpetat il wasëpna pöp omnant ompyaö epot poutë pep sèpnaap. Pël èen ne pim Anutu pël sak

wëen pi kangiiir nem ruup pël sak öpnaap. 8 Pël ëëpnaatak omèn toköröen kas ëak neen kasëng nampööre kön wi kosang nenewasën ë, ya utpet ke nentere nent mëmpööre omèn muntarö mën wel wi, öngre omp nga ëëre kiple këar nga ë, Anutu urtak omp ak kaaröröere kön ket ëauröaan ngëengki wesak yaya aöre ngön kaar aö, omèn ke pil yaaö piporö pourö öngöp késang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pöwesi sè es koteim öpnaarö. Pël yeem wel akun 2 kosang pöt wiak sasa kö sèpnaarö.”

Yerusalem ka ngolöpö

9 Pël neaan ensel 7 poröakaan namp nem ngësë waisa. Ensel 7 porö pit söwar 7 ëak omèn utpetatta 7 tapël ëak wiak wak wëa. Pöt ënëmak akun pet irëpënëak yaëen omnarö utpet mowasëpnaat. Poröakaan namp nem naë wais epël yenëa. “Ni wais. Pël èen Sëpsëp Ruupë öng koirëpnaapön pet elniimaan,” pël yenëa. 10 Pël neaan Pulöökë weëre kosangö nem naë oröön ensel pöpök ne wa newak sè tomön wali panë naöök neuléak Yerusalem ka ngëengki Anutu naë kutömweriaan yeiraan pet elnëen itenaut. 11 Ka késang pöök Anutu ewaö elën ewa ke maim nal panë téak wieëa. Pöt yaap kël ompyaö saspaare ën könitwiri yaë pöl pan ewaëwa yeem wëa. 12 Yerusalem ka pöök ëm késang wali panë naö ök rëeëa. Èm pöök kan 12 ëak rë wieëa. Pël èen ensel narö 12 tapël ëak kan ëëtë ngarang taueëa. Kan pötë Israel omèn kur 12 piporöa yapinöt retëng ëeëa. 13 Èm këtëpë yengampialul pöök kan neraar ner ëak rë wieëa. Këtëpë yeilëaul we pöökël kan neraar ner tapël ëak rë wieëa. Èn we naöökaan naöökta om tapël ëeëa. 14 Èm pöökë ingöök kël 12 ëak kosang wesak wieëa. Kël pötë Sëpsëp Ruupë ngön yaaö omèn 12 poröa yapinöt retëng ëeëa. 15 Ensel neen ngönaak neea pöp pi këkalëp ök yawia koolötök ket ëa naö wali wak wëa. Pö ka késang pööre ëmööre ëm kanöt ök wiipnaö. 16 Ka pöökë ë mor kong nent pötë wallit ke kopëtal pan. Èn ensel pöpök ka pö pim këkalëpööring ök wiin waliire mëntere tingk pöt ke kopëtal yaë. 2400 kilomita pël yaë. 17 Pël èen enselëpök ökööring ëmöökë tingkët ök wiin 70 mita pël yaë. 18 Ka késang pöökë ëm pö, kël ompyaö saspa pööring ök rëeëa. Èn ka pö kool peënëëtök ök raan könitwiri ök pengsep yeëa. 19 Èn ëm pöökë ingöök kël sum késang yaaö ke naöre naöring ë rangi ulmëeëa. Kël ompyaö wet kaal panë réak wia 1 pöökë yapinte saspa, ën munt kunöm ka ura 2 pöökë yapinte sapaia, ën munt kölam 3 pöökë yapinte aket, ën munt këra ëp koröp oröa 4 pöökë yapinte emeral, 20 ën munt köp möaare kölam koröp oröa 5 pöökë yapinte satonikis, ën munt köp

möaö 6 pööké yapinte konilian, en munt kop reténg ka ura 7 pööké yapinte krisolait, en munt kera ep koröp oröomaap kangk äa 8 pööké yapinte peril, en munt kop reténg ka uröomaap kangk äa 9 pööké yapinte topas, en munt kop reténgre këra ep koröp ka uröomaap kangk äa 10 pööké yapinte krisopres, en munt kunöm ka uröomaap kangk äa 11 pööké yapinte aiasin, en munt köp karkar möa pané 12 pööké yapinte ametis. Kël ompyaö 12 epotring em ingöök wiak e rangi ulmëeäa.

²¹ En ka kan 12 pöt kal kólam sum kësangring nant 12 pötiring ket ëeäa. Kal naöök kan newer naöök newer pël ëeäa. Ka kësangöökë kamënt pötta koolötök lë mëen könitweri ök pengpeng yeäa.

²² Ne ka kësang pöök ngëengk tup nent ök rëan itnaangkën, won. Aköp Anutu weëre kosang pout wieäaupre Sëpsëp Ruup piarpimtok ngëengk tup ket äak wëa. ²³ Ka pöök këtre ngoon ëwanaö naëpan, won. Anutu ëwaöök së elën Sëpsëp Ruup es rampewesi ök ket äak ëwa ëen ka pöök ëwa tëak wia. ²⁴ Yangerakë omën pourö ka pöökë ëwaöök kan ing yaaurö. En yangerakë omp akörö pitëm e rangiat ka pöökë wak sëpnaarö. ²⁵ Ka pöök koö noolapan. Pötaanök kët poutë ka pöökë em kanöt të wiakaim öpnaat. ²⁶ Pël ëen omën pourö pitëm monere urömere e rangiat pout ka pöökël wak sëpnaat. ²⁷ Pël ëëpnaatak omën wëwë utpet ke nentere nent yaautre kömkëenringöt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pöökë öngpök nasëpan, won. Om Sëpsëp Ruupë yapinöt wëwë kosangta pepeweri reténg äa pöröakëer ka kësang pöökë öngpök sëpnaarö.

22

Wëwë kosangta iitere këraament

¹ Ensel pöpök kaalak ka pöök i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pömerën pet elnëen itenaut. I pömer könit ket äak ëwaëwa yaauer Anuturu Sëpsëp Ruupë omp ak urtakean oröak yesaumer. ² I pömer ka pöökë kamtaöökë luptak yesaumer. En i pömeri poö naöökëan naöök këra nant wëwë kosangët yemengka pöt tau seäa. Pöt krismaki kopët nenta öngpök akun 12 äak ulöpörö ngoon nampnampë öngpök ütö aprö yesa. Këra pötë epötök omnaröa këlangönre yaumanöt ompyaö yemowesa. ³ Omnant pout Anutuuk won wiaapëneäk kön wiaut ka pöök wi naöpan. Om Anuturu Sëpsëp Ruupë omp ak uröt ka kësang pöök wiaan Anutuu inëen ruurö piin yaya maim öpnaat. ⁴ Omën pörö pim këere wot kanten itaampnaat. Pël yaëen pim yapinte pitëm e kosatë wiaapnaat. ⁵ Ka pöök koö olaan es rampeere këtëpök ëwa naëpan, won. Aköp Anutu pimtë ëwa kësang pömpelök

ëwa elmëaan püt omp ak sak akun ëlötë om omnant poutë ngarangk wakaim öpnaarö.

Yesu pi teënt kaalak waisëpnaap

⁶ Ne pötön itenaan enselöpök epël ök yenëa. “Ngön epot pout yaap panëët, omnaröa pangk kön wi kosang wasëpnaat. Aköp Anutu pim Pulö tektek ngön yaaö omnarö kaamök yaalmë pöpök pim inëen ruurö omën peene orööpnaatön ewat sëpënëak pim ensel namp pitëm naë wes mëa.”

⁷ Pël yenëaan Yesuuk epël ök ya. “Kat wieë. Ne teëntom waisumaap. Omën namp nem tektek ngön pep epweri wia epot ngaarëk weim öpna pöp pi ërëpërep ëëpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngön epot kat wiak omën epotön itenaut. Ne epotön kat wiire itaampö pël äak ensel ök neeaöre pet elnë pël äaö pöpë ingesiarë ikanöök rar rë mowesirak tok oriak piin yaya mamëak yaëen ⁹ epël yenëa. “Ni neen pil elnëengan. Anutu pimëntenökëer yaya mam. Niire nim kar tektek ngön yaaöre omën pourö ngön pep epweri wia pöt ngaarëk yeö pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö pötaanök.”

¹⁰ Pël neak pi kaalak epël ök yenëa. “Anutuu ngön pep epweri wia epot ngep äak önganok. Ngön pötë këët orööpna akunet temanöm yes. ¹¹ Omën wëwë utpet wëa pöp piita om yal menak pël e seim öp. Kewilring wëa pöp piita om yal menak pël e seim öp. Wotpil wëa pöp piita om yal menak pël e seim öp. En lup kólam wëa pöp piita om yal menak pël e seim öp.”

¹² Pël yenëaan Yesuuk kaalak epël ök ya. “Kat wi. Ne teëntom pan waisumaap. Ne omën pouröa sumat wak wais pitëm omnant yaautë kangut neenemot mempaap. ¹³ Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënëm remaap. Ne omnant ngës rë ulmëaupök kaalak pet irumaap.

¹⁴ “Omën pitëm ulpëenöt iirak lup kólam wë pörö pit ërëpërep ëëpnaarö. Pël äak këra wëwë kosangët yemengka pömëntëkaan yok pangk ulöp tö nak ka kësangöökë em kanöt të wiaan öngpök ilapnaarö. ¹⁵ Pël ëëpnaatak omën ke epëlörö ka pöökë öngpök neilapan, om ka tomök öpnaarö. Kentre pol ket äak wëwë kewilring weëre kiple këar nga e, öngre omp nga eëre mën wel wi, Anutuu urtak omp ak kaaröröere kön ket ëauröaan ngëengk wesak yaya maö, ngön kaar aöre pötë ënëm e, omën ke pil yaaö pörö ka tomök öpnaarö.

¹⁶ “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mëen wais ar ingre mor sauröen ngön ök nia. Ne Tewit pim kurmentëkaan oröaup. Ne tapöpök tangewesi ök ëwaaringëp.”

¹⁷ Pulööre Sëpsëp Ruupë öng yaup piaripök, “Ni wais,” pël ya. Pël ëen omën namp ngön pipët kat wiak pöt puukta, “Ni wais,” pël ap. Yaap omën namp iiten yaëen

pöt waisëp. Pi i omnarö kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pöt nëmpënëak kent yaëën pöt nëmp. I pöt sum won, yaap nëmpnaat.

¹⁸ Ar Anutuu tektek ngön pep epwëri wia epot sangk kelak kat wiinëëröaan pepanöm ngön epët ök yeniak. Omën namp Anutuu ngönte wak pim könöökaan ngön munt nantring yal menak irikor ëëpna pöp Anutuuk maan omën utpet nant omnarö utpet mowasëpna pep epwëri reténg ëa pöt pim naë orööpnaat. ¹⁹ Ën omën nampök pep epwëriaan Anutuu ngön nent kërë olëak irikor ëëpna pöp Anutuuk kangiir piin epël mapnaap. “Këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan ulöp tö nëëre ka kësang ngëëngk epöök wë nem omnaröa ëëpënëak pep epwëri ngön ëa pöl naëngan.”

²⁰ Ngön epot tekeri wesa pöpök epël ya. “Yaap, ne teënt waisumaap.” Yaap. Aköp Yesu, ni wais.

²¹ Aköp Yesu pim komre kolap pöt Anutuu omnarö arim naë wiaap. Yaap.

**Read the New Testament
daily**

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1-2:12
2	Matiu 2:13-3:6
3	Matiu 3:7-4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25-7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24-11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46-13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47-14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29-16:12
25	Matiu 16:13-17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23-19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34-23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31-26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69-27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Maak 1:1-28
16	Maak 1:29-2:12
17	Maak 2:13-3:6
18	Maak 3:7-30
19	Maak 3:31-4:25
20	Maak 4:26-5:20
21	Maak 5:21-43
22	Maak 6:1-29
23	Maak 6:30-56
24	Maak 7:1-23
25	Maak 7:24-8:10
26	Maak 8:11-9:1
27	Maak 9:2-29
28	Maak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Maak 10:13-31
2	Maak 10:32-52
3	Maak 11:1-26
4	Maak 11:27-12:17
5	Maak 12:18-37
6	Maak 12:38-13:13
7	Maak 13:14-37
8	Maak 14:1-21
9	Maak 14:22-52
10	Maak 14:53-72
11	Maak 15:1-47
12	Maak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Ngön 1:1-26
4	Ngön 2:1-47
5	Ngön 3:1-26
6	Ngön 4:1-37
7	Ngön 5:1-42
8	Ngön 6:1-15
9	Ngön 7:1-29
10	Ngön 7:30-50
11	Ngön 7:51-8:13
12	Ngön 8:14-40
13	Ngön 9:1-25
14	Ngön 9:26-43
15	Ngön 10:1-33
16	Ngön 10:34-48
17	Ngön 11:1-30
18	Ngön 12:1-23
19	Ngön 12:24-13:12
20	Ngön 13:13-41
21	Ngön 13:42-14:7
22	Ngön 14:8-28
23	Ngön 15:1-35
24	Ngön 15:36-16:15
25	Ngön 16:16-40
26	Ngön 17:1-34
27	Ngön 18:1-21
28	Ngön 18:22-19:12
29	Ngön 19:13-41
30	Ngön 20:1-38

date	Scripture
1	Ngön 21:1-16
2	Ngön 21:17-36
3	Ngön 21:37-22:16
4	Ngön 22:17-23:10
5	Ngön 23:11-35
6	Ngön 24:1-27
7	Ngön 25:1-27
8	Ngön 26:1-32
9	Ngön 27:1-20
10	Ngön 27:21-44
11	Ngön 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Kalesia 1:1-24
15	Kalesia 2:1-16
16	Kalesia 2:17-3:9
17	Kalesia 3:10-22
18	Kalesia 3:23-4:20
19	Kalesia 4:21-5:12
20	Kalesia 5:13-26
21	Kalesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Pailimon 1:1-25
30	Ipru 1:1-14
31	Ipru 2:1-18

date	Scripture
1	Ipru 3:1-19
2	Ipru 4:1-13
3	Ipru 4:14-5:14
4	Ipru 6:1-20
5	Ipru 7:1-19
6	Ipru 7:20-28
7	Ipru 8:1-13
8	Ipru 9:1-10
9	Ipru 9:11-28
10	Ipru 10:1-18
11	Ipru 10:19-39
12	Ipru 11:1-16
13	Ipru 11:17-31
14	Ipru 11:32-12:13
15	Ipru 12:14-29
16	Ipru 13:1-25
17	Sems 1:1-18
18	Sems 1:19-2:17
19	Sems 2:18-3:18
20	Sems 4:1-17
21	Sems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Yut 1:1-25
9	Ënëma Ngönte 1:1-20
10	Ënëma Ngönte 2:1-17
11	Ënëma Ngönte 2:18-3:6
12	Ënëma Ngönte 3:7-22
13	Ënëma Ngönte 4:1-11
14	Ënëma Ngönte 5:1-14
15	Ënëma Ngönte 6:1-17
16	Ënëma Ngönte 7:1-17
17	Ënëma Ngönte 8:1-13
18	Ënëma Ngönte 9:1-21
19	Ënëma Ngönte 10:1-11
20	Ënëma Ngönte 11:1-19
21	Ënëma Ngönte 12:1-18
22	Ënëma Ngönte 13:1-18
23	Ënëma Ngönte 14:1-20
24	Ënëma Ngönte 15:1-8
25	Ënëma Ngönte 16:1-21
26	Ënëma Ngönte 17:1-18
27	Ënëma Ngönte 18:1-24
28	Ënëma Ngönte 19:1-21
29	Ënëma Ngönte 20:1-15
30	Ënëma Ngönte 21:1-27
31	Ënëma Ngönte 22:1-21

December